

2014 SPUC
NATIONAL
CONFERENCE

การประชุมวิชาการระดับชาติ

เรื่อง ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา

2014 SPUC National Conference Research and Creative Solutions for Development

วันศุกร์ที่ 2 พฤษภาคม 2557

ณ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

www.east.spu.ac.th

**2014 SPUC
NATIONAL
CONFERENCE**

การประชุมวิชาการระดับชาติเรื่อง ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา

RESEARCH AND CREATIVE SOLUTIONS FOR DEVELOPMENT

2014 SPUC NATIONAL CONFERENCE

สารจาการองอธิการบดี วิทยาเขตชลบุรี

ขณะที่ประเทศไทยกำลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปลายปี พ.ศ. 2558 ซึ่งจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้อย่างยิ่ง ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาทั้งหลายจึงต้องดำเนินการในอันดับต้น ๆ คือการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้บัณฑิตของเราสามารถแข่งขันบนเวทีโลกได้

การจัดประชุมวิชาการระดับชาติครั้งนี้ เป็นเวทีที่ให้อาจารย์ นักการศึกษา-นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจ ได้มีโอกาสนำเสนอผลงานวิชาการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษายิ่ง ๆ ขึ้นไป

ในการประชุมวิชาการครั้งนี้ ได้จัดให้มีการบรรยายพิเศษเพื่อเป็นการเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้นี้ ในหัวข้อ “การทำงานในยุคประชาคมอาเซียน” และหัวข้อ “ธรรมชาติของเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคอาเซียน” พร้อมกันนี้ได้จัดให้มีการประกวดสื่อมัลติมีเดียและดิจิทัลเกม เพื่อเป็นการส่งเสริมทักษะความสามารถของนิสิต-นักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ในนามของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักวิชาการ ผู้เข้าร่วมโครงการ ผู้เสนอผลงาน เจ้าหน้าที่และบุคลากรทุกคนที่ตั้งใจทำงานอย่างทุ่มเท เพื่อให้ภารกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยลุล่วงด้วยดี ขออำนาจพรให้การประชุมบรรลุเป้าหมาย และขอให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคนประสบความสำเร็จและความสุขและความสำเร็จร่วมกัน

(ดร.บุษบา ชัยจินดา)

รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

สารจากประธานคณะกรรมการฝ่ายอำนวยการจัดการประชุม

การประชุมวิชาการระดับชาติ (2014 SPUC National Conference) เรื่อง ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนา (Research and Creative Solution for Development) มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี จัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีทางวิชาการในการแลกเปลี่ยนความรู้และส่งเสริมสนับสนุนการเสนอผลงานวิจัยของครู อาจารย์ นักวิจัย นิสิต-นักศึกษา นักประดิษฐ์ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน ตลอดจนแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี กำหนดจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติ ในวันศุกร์ที่ 2 พฤษภาคม 2557 โดยมีประธานในพิธีคือ ดร.ครรชิต มาลัยวงศ์ ราชบัณฑิต และนายกสภามหาวิทยาลัยศรีปทุม เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จึงจัดให้มีการบรรยายพิเศษเรื่อง การทำงานในยุคประชาคมอาเซียน โดยคุณบุญฤทธิ กัลยาณมิตร ผู้ตรวจราชการกระทรวงพาณิชย์ และเรื่องธรรมาภิบาลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคอาเซียน โดย ดร.ครรชิต มาลัยวงศ์ ราชบัณฑิต ในการประชุมวิชาการระดับชาติปีนี้ นอกจากจะจัดให้มีการนำเสนอผลงานทางวิชาการทั้งแบบบรรยายและโปสเตอร์แล้ว ยังจัดให้มีการประกวดสื่อมัลติมีเดียและดิจิทัลเกม สำหรับนิสิต-นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นการส่งเสริมทักษะ ความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอีกด้วย

ในนามของคณะกรรมการฝ่ายจัดงานขอขอบคุณสถาบันการศึกษา คณะกรรมการทุกฝ่ายและคณะทำงานทุกท่านที่มีส่วนช่วยขับเคลื่อนการจัดงานประชุมวิชาการในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตลอดจนองค์กรภาครัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุนการจัดการประชุมวิชาการระดับชาติในครั้งนี้ ขอขอบคุณวิทยากรและผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งนี้ ประสบความสำเร็จด้วยดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ อูสาหะ)

ผู้ช่วยอธิการบดี

ประธานคณะกรรมการฝ่ายอำนวยการจัดการประชุม

กำหนดการประชุมวิชาการระดับชาติ
เรื่อง ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา
วันศุกร์ที่ 2 พฤษภาคม 2557
ณ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน ที่ห้องสำนักงานทะเบียน ชั้น 1 อาคาร ดร.สุข-มาลินี พุคยาภรณ์
09.00 – 09.40 น.	พิธีเปิด ที่ห้องศรีสุข ชั้น 12 อาคาร ดร.สุข-มาลินี พุคยาภรณ์ - กล่าวต้อนรับโดย รองอธิการบดี วิทยาเขตชลบุรี ดร.บุษบา ชัยจินดา - กล่าวรายงานโดย ผู้ช่วยอธิการบดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ อูสาหะ - ประธานในพิธีกล่าวเปิดงาน ดร.ครรชิต มาลัยวงศ์ ราชบัณฑิต นายกสภามหาวิทยาลัยศรีปทุม
09.40 - 10.40 น.	การบรรยายพิเศษในหัวข้อ “การทำงานในยุคประชาคมอาเซียน” โดย คุณบุญฤทธิ์ กัลยาณมิตร ผู้ตรวจราชการกระทรวงพาณิชย์
10.40 – 11.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย
11.00 – 11.50 น.	บรรยายพิเศษเรื่อง “ธรรมชาติทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคอาเซียน” โดย ดร.ครรชิต มาลัยวงศ์ ราชบัณฑิต นายกสภามหาวิทยาลัยศรีปทุม
11.50 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน - แยกผู้มีเกียรติและผู้บริหาร รับประทานอาหารที่ชั้น 2 อาคาร ดร.สุข-มาลินี พุคยาภรณ์ - ผู้ร่วมงาน รับประทานอาหารที่ชั้น 11 อาคาร ดร.สุข-มาลินี พุคยาภรณ์
13.00 – 16.30 น.	- ผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย ที่ชั้น 10 ห้อง 1003 – 1006, 1009 – 1011 อาคาร ดร.สุข-มาลินี พุคยาภรณ์ - ผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบโปสเตอร์ ลานอเนกประสงค์ ชั้น 1 อาคาร ดร.สุข – มาลินี พุคยาภรณ์
15.00 – 16.30 น.	- พิธีมอบรางวัลผู้ชนะการประกวดสื่อมัลติมีเดียและดิจิทัลเกม ลานอเนกประสงค์ ชั้น 1 อาคาร ดร.สุข – มาลินี พุคยาภรณ์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาผลงานวิจัยการประชุมวิชาการระดับชาติ
“งานวิจัยและงานสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา”
(2014 SPUC NATIONAL CONFERENCE)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ครรชิต	มาลัยวงศ์ ราชบัณฑิต	ประธานกรรมการ
2. ศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์	ดีสมโชค	กรรมการ
3. ศาสตราจารย์ พล.ต.ต.หญิง ดร.นัยนา	เกิดวิชัย	กรรมการ
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์	วรรณจักรिया	กรรมการ
5. รองศาสตราจารย์ ดร.คุณวุฒิ	คนฉลาด	กรรมการ
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์	สุขศรีงาม	กรรมการ
7. รองศาสตราจารย์ ดร.สัถยุทธ์	สว่างวรรณ	กรรมการ
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสงค์	ประณีตพลกรัง	กรรมการ
9. รองศาสตราจารย์ ดร.เอื้อน	ปิ่นเงิน	กรรมการ
10. รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต	ไข่มุกด์	กรรมการ
11. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์	บุญพิเศษ	กรรมการ
12. รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์	เกิดประสพ	กรรมการ
13. รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา	เกิดประสพ	กรรมการ
14. รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์	วิภาวิน	กรรมการ
15. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีวรรณ	ยอดนิล	กรรมการ
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลลักษณ์	สุวจิตตานนท์	กรรมการ
17. รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์	อินทรประเสริฐ	กรรมการ
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ภูริชญา	วัฒนรุ่ง	กรรมการ
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ	โชคเหมาะ	กรรมการ
20. รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย	อิสรัมย์	กรรมการ
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาท	อิสริปรีดา	กรรมการ
22. รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง	ทับศรี	กรรมการ
23. รองศาสตราจารย์ ดร.องอาจ	นัยพัฒน์	กรรมการ
24. รองศาสตราจารย์ ดร.คุณฉวี	โยเหลา	กรรมการ
25. รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา	ต้นศิริ	กรรมการ
26. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์	สุขสกุลชัย	กรรมการ
27. รองศาสตราจารย์ สพญ. ดร.ศจีรา	คุปพิทยานันท์	กรรมการ

28. รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ชาญ	ณ ลำปาง	กรรมการ
29. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์	บุญพิเศษ	กรรมการ
30. รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ	รัตนสังฆธรรม	กรรมการ
31. รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต	สุขเจริญพงษ์	กรรมการ
32. รองศาสตราจารย์ ดร.นภค	ร่วมโพธิ์	กรรมการ
33. รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม	ฤกษ์กลาง	กรรมการ
34. รองศาสตราจารย์ภรดี	พันธุภากร	กรรมการ
35. รองศาสตราจารย์อุบลวรรณ	เปรมศรีรัตน์	กรรมการ
36. รองศาสตราจารย์สุนีย์	เลี้ยวเพ็ญวงษ์	กรรมการ
37. รองศาสตราจารย์วิรัช	สงวนวงศ์นาวา	กรรมการ
38. รองศาสตราจารย์อุทหนา	ธรรมเจริญ	กรรมการ
39. รองศาสตราจารย์อุพัวรรณ	วรรณวานิชย์	กรรมการ
40. รองศาสตราจารย์กาญจนา	มณีแสง	กรรมการ
41. รองศาสตราจารย์ฮัน	ภู่วรรณ	กรรมการ
42. รองศาสตราจารย์สุพล	อิงประสาร	กรรมการ
43. รองศาสตราจารย์ภรดี	มหาจันทร์	กรรมการ
44. รองศาสตราจารย์คณพร	บุญพารอด	กรรมการ
45. รองศาสตราจารย์สุณา	สิทธิเลิศประสิทธิ์	กรรมการ
46. รองศาสตราจารย์เนตร์พัฒนา	ยาวิราช	กรรมการ
47. รองศาสตราจารย์สุวิทย์	นันทน้อย	กรรมการ
48. รองศาสตราจารย์บำรุง	สุขพรรณ	กรรมการ
49. รองศาสตราจารย์ธนชัย	ยมจินดา	กรรมการ
50. รองศาสตราจารย์สุมน	อยู่สิน	กรรมการ
51. รองศาสตราจารย์นิพันธ์	เห็น โชคชัยชนะ	กรรมการ
52. รองศาสตราจารย์วาณี	ฐานวงค์ธานี	กรรมการ
53. รองศาสตราจารย์ศิริโสภาคย์	บูรพาเดชะ	กรรมการ
54. รองศาสตราจารย์นิภา	ศรีไพโรจน์	กรรมการ
55. รองศาสตราจารย์ชนินทร์	ชุนหพันธ์รักษ์	กรรมการ
56. รองศาสตราจารย์รัตนา	จ๊กกะปาก	กรรมการ
57. รองศาสตราจารย์สุเมธ	จานประดับ	กรรมการ
58. รองศาสตราจารย์จรัสวรรณ	ธรรมวัตร	กรรมการ
59. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระ	กุลสวัสดิ์	กรรมการ

60.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลธิศ	เอี่ยมวรวุฒิกุล	กรรมการ
61.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัสดาว	เรโนลด์	กรรมการ
62.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิต	อุ๋อั้น	กรรมการ
63.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี	เพชรสว่าง	กรรมการ
64.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาวี	หัตถกรรม	กรรมการ
65.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา	รัศมีขวัญ	กรรมการ
66.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาติ	มณีโชติ	กรรมการ
67.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระพีพร	ศรีจำปา	กรรมการ
68.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ว่าที่เรือตรี) ดร.เอกวิทย์ มณีธร		กรรมการ
69.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์	ชัยกิจอุราใจ	กรรมการ
70.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครวรรณ์	แสงวิภาค	กรรมการ
71.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลิ	วงศ์หล้า	กรรมการ
72.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด	จงอภิรัตน์กุล	กรรมการ
73.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐม	หงษ์สุวรรณ	กรรมการ
74.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ	กรวยสวัสดิ์	กรรมการ
75.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรนนท์	สายัณห์เกษะ	กรรมการ
76.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ	ภูพัฒน์วิบูลย์	กรรมการ
77.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา	สงวนศักดิ์	กรรมการ
78.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิษฐ์	นากกระแสร	กรรมการ
79.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรางคณา	ธรรมลิขิต	กรรมการ
80.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา	จันทวงศ์	กรรมการ
81.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ	อุสาหะ	กรรมการ
82.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย	มีคำ	กรรมการ
83.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์	อุสาหะ	กรรมการ
84.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์	สืบวัฒนะ	กรรมการ
85.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชดาวรรณ	นัมน้อย	กรรมการ
86.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร	อุคย้าย	กรรมการ
87.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎาวรรณ	นัมนวล	กรรมการ
88.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล	ลิมถาวรานันต์	กรรมการ
89.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราพร	ระโหลฐาน	กรรมการ
90.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร	ศรีญาณลักษณ์	กรรมการ
91.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมพันธ์	จันทร์ดี	กรรมการ

92.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณะ	ชินสาร	กรรมการ
93.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภก. ดร.เกรียงศักดิ์	เอี่ยมเก็บ	กรรมการ
94.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภคินิจ	คุปพิทยานันท์	กรรมการ
95.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา	กรเพชรปราณี	กรรมการ
96.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชรินิ	มณีศรี	กรรมการ
97.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทงศักดิ์	โสภาจัสตาทกุล	กรรมการ
98.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พูนทรัพย์	วิจิตรสุนทร	กรรมการ
99.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมพ์พรรณ	สุจารินพงศ์	กรรมการ
100.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัสพงษ์	จันทร์งาม	กรรมการ
101.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์นวลศรี	เด่นวัฒนา	กรรมการ
102.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรุพท์	ศรีบริรักษ์	กรรมการ
103.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประภัสสร	คำสวัสดิ์	กรรมการ
104.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เขาวนารถ	พันธุ์เพ็ญ	กรรมการ
105.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุไรวรรณ	จิตเป็นธม คิม	กรรมการ
106.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป	จินี่	กรรมการ
107.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ประทีป	ทับออตตานนท์	กรรมการ
108.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัชวาลย์	พูนลาภพานิช	กรรมการ
109.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสกสรรค์	ตันผาดิการ์ณ	กรรมการ
110.	ดร.วรรณดี	สุทชินรากร	กรรมการ
111.	ดร.มนตรี	อนันตรัภย์	กรรมการ
112.	ดร.ปาริชาติ	คุณปลื้ม	กรรมการ
113.	ดร.จุมพฏ	บริราช	กรรมการ
114.	ดร.จักรพงษ์	ลิมปนูสสรณ์	กรรมการ
115.	ดร.จิตติมา	ไชยะกุล	กรรมการ
116.	ดร.บวรวิทย์	เป็รื่องวงศ์	กรรมการ
117.	ดร.สารทิส	สกุลคู	กรรมการ
118.	ดร.อัศม์เดช	วานิชชินชัย	กรรมการ
119.	ดร.กมล	ชัยวัฒน์	กรรมการ
120.	ดร.กมล	จิราพงษ์	กรรมการ
121.	ดร.พูนผล	เตวิทย์	กรรมการ
122.	ดร.อัญญา	นิลนพคุณ	กรรมการ
123.	ดร.นิเวศน์	จิระวิชิตชัย	กรรมการ

124. ดร.คณิงนิจ	กุโปลา	กรรมการ
125. ดร.จำเนียร	จวงตระกูล	กรรมการ
126. ดร.ช.ชง	พวงสุวรรณ	กรรมการ
127. ดร.สุธี	อยู่สถาพร	กรรมการ
128. ดร.สอาด	หอมมณี	กรรมการ
129. ดร.นิพัทธ์	จงสวัสดิ์	กรรมการ
130. ดร.อัครา	โสภารักษ์	กรรมการ
131. ดร.สาวิตรี	รตโนภาส สุวรรณลี	กรรมการ
132. ดร.มณีรัตน์	ภาครูป	กรรมการ
133. ดร.ธนวัต	ลิมป์พานิชย์กุล	กรรมการ
134. ดร.สฤยดี	ศรีขาว	กรรมการ
135. ดร.ศรีัญญา	กันตะบุตร	กรรมการ
136. ดร.พุดิยา	ธีระชัยศิริกุล	กรรมการ
137. ดร.ภุมรินทร์	ภิรมย์เลิศอมร	กรรมการ
138. ดร.ภัทราวดี	มากมี	กรรมการ
139. ดร.วิเชียร	อินทะสี	กรรมการ
140. ดร.โชติสา	ขาวสนิท	กรรมการ
141. ดร.วชิราพรรณ	แก้วประพันธ์	กรรมการ
142. ดร.ผกามาศ	ชูสิทธิ์	กรรมการ
143. ดร.พันธุ์ศักดิ์	ไทยสิทธิ์	กรรมการ
144. ดร.สุเทพ	ทองประดิษฐ์	กรรมการ
145. ดร.นำชัย	ศุภฤกษ์ชัยสกุล	กรรมการ
146. ดร.อัญชลี	สูงในสิทธิ์	กรรมการ
147. ดร.ชลธิศ	คาราวงษ์	กรรมการ
148. ดร.พรลภัส	ณ ลำพูน	กรรมการ
149. ดร.ปรียา	รินรัตน์นกร	กรรมการ
150. ดร.กิริติ	ตระการศิริวานิช	กรรมการ
151. ดร.สุทิตี	ชาติติยะ	กรรมการ
152. ดร.ธารทัศน์	โมกขมรรคกุล	กรรมการ
153. ดร.ไพรัช	พิบูลย์รุ่งโรจน์	กรรมการ
154. ดร.ชนมภ์รัฐชา	กั้วานศุภพันธ์	กรรมการ
155. ดร.ธวิษ	สุดสาคร	กรรมการ

156. ดร.ฉันทลักษณ์	ธีสวัสดิ์	กรรมการ
157. ดร.พัชรา	โพธิ์ไพฑูรย์	กรรมการ
158. ดร.ศิวดล	กัญญาคำ	กรรมการ
159. ดร.อนุรักษ์	เรืองรอบ	กรรมการ
160. ดร.ภูวดล	บัวบางพลู	กรรมการ
161. ดร.ธัญยา	พิทยาพิทักษ์	กรรมการ
162. ดร.กิตติศักดิ์	เป็นงาม	กรรมการ
163. ดร.เดือนเพ็ญ	ทองน่วม	กรรมการ
164. ดร.ธัญวิษ	วิเชียรพันธ์	กรรมการ
165. ดร.พิชาภพ	คนกาญจน์	กรรมการ
166. Dr.Pharm Vu	Phi Ho	กรรมการ
167. ดร.เศรษฐชัย	ชัยสนิท	กรรมการและเลขานุการ

ผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย

ห้อง 1003 ชั้น 10 อาคาร ดร.สุข – มาลินี พุคยาภรณ์

ประธาน	ดร.ฉันทวิช	วิเชียรพันธ์
กรรมการ	อาจารย์อารีย์	ขันติธรรมกุล
เลขานุการ	คุณรัศมีพร	พยุ่งพงษ์

เวลา	ชื่อบทความ	ผู้เสนอ
13.00–13.20 น.	การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง กระบวนการผลิต และปริมาณสารอาหารของข้าวกล้อง พันธุ์น้ำริน	ดวงพร รักยิ่งงาม (ม.ราชภัฏเชียงใหม่)
13.20–13.40 น.	การประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการภัยพิบัติของ โรงเรียนบ้านบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร	ศทาวุธ พิมพ์สอาด (ม.ศรีนครินทรวิโรฒ)
13.40–14.00 น.	การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาปัญหาสังคม	เพ็ญพรรษา ปกาสิทธิ์ (ม.ราชภัฏสกลนคร)
14.00–14.20 น.	การสร้างชุดการสอนคณิตศาสตร์ วิชาพีชคณิตเชิงเส้น โดยใช้ GSP สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	ผกาพรรณ วัฒนานาม (ม.ราชภัฏสกลนคร)
14.20–14.40 น.	การศึกษาผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการทำโครงการคณิตศาสตร์	พัทธดนย์ วัฒนานาม (โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม)
14.40–15.00 น.	การวิเคราะห์ลักษณะทางภาษาเพื่อใช้จำแนกความแตกต่างระหว่างผู้เขียนในงานเขียนวิชาการภาษาไทย	ศิวพร ทวนไธสง (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
15.00 น.	มอบเกียรติบัตรรับรองการนำเสนอผลงานวิชาการ	

ผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย

ห้อง 1004 ชั้น 10 อาคาร ดร.สุข – มาลินี พุคยาภรณ์

ประธาน	ดร.สอาด	หอมมณี
กรรมการ	รศ.สุวิทย์	นันทน้อย
เลขานุการ	ว่าที่ร้อยตรีศิริพงษ์	อักรชัยภูมิสกุล

เวลา	ชื่อบทความ	ผู้เสนอ
13.00–13.20 น.	ลักษณะของความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินพื้นที่เทือกเขาบรรทัด ในเขตจังหวัดตรัง	วิวัฒน์ ฤทธิมา (ม.ทักษิณ)
13.20–13.40 น.	วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่ สาธารณประโยชน์ ตำบลท่านางแนว อำเภอเวียงน้อย จังหวัด ขอนแก่น	พลอยนภัส ราชนวงษ์ (ม.ขอนแก่น)
13.40–14.00 น.	มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการและได้ ประโยชน์ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่น	ภูมิสิทธิ์ มากเขียนไป (ม.ศรีปทุม ชลบุรี)
14.00–14.20 น.	ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความเป็นผู้เสียหายของราษฎรใน คดีจราจรตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522	ร้อยตำรวจเอก วิโรจน์ จริตรัมย์ (ม.ศรีปทุม ชลบุรี)
14.20–14.40 น.	ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเช่าที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524	ผาดิปปิตร์ บุญพูน (ม.ศรีปทุม ชลบุรี)
14.40–15.00 น.	ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของ สมาชิกสหกรณ์ ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542	ดิฉฉภพ ฉายแก้ว (ม.ศรีปทุม ชลบุรี)
15.00–15.20 น.	ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการบริหารราชการ ส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ศึกษากรณี: จังหวัดเชียงใหม่	อุษณี แสงวัฒนากุล (ม.ศรีปทุม ชลบุรี)
15.20–15.40 น.	ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการกำกับดูแลของการ บริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ศึกษากรณี: จังหวัดเชียงใหม่	จิระวัฒน์ คงโต (ม.ศรีปทุม ชลบุรี)
15.40 น.	มอบเกียรติบัตรรับรองการนำเสนอผลงานวิชาการ	

ผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย

ห้อง 1005 ชั้น 10 อาคาร ดร.สุข – มาลินี พุคยาภรณ์

ประธาน	ดร.ปาริชาติ	คุณปลื้ม
กรรมการ	อาจารย์พนารัตน์	อุปพงศ์
เลขานุการ	อาจารย์พลกฤษณ์	ไพโรสาคทวณิชกุล

เวลา	ชื่อบทความ	ผู้เสนอ
13.00–13.20 น.	ความแตกต่างของพฤติกรรมกลุ่มกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่ชุมชนเมืองและชนบท: กรณีศึกษาพื้นที่อำเภอปัว จังหวัดน่าน	พรเทพ กมลเพชร (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
13.20–13.40 น.	ศักยภาพของช่างท้องถิ่นตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น	เกรียงไกร เกตุแก้ว (ม.ขอนแก่น)
13.40–14.00 น.	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์	ปาริฉัตร พุทธกาล (ม.สุโขทัยธรรมราช)
14.00–14.20 น.	รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดที่สาธารณประโยชน์แปลงโคกสนามบะเป้น ตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น	ธวัชชัย อินทร์พรม (ม.ขอนแก่น)
14.20–14.40 น.	การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันและเครือข่ายการค้าของไทยกับญี่ปุ่น: ศึกษากรณีอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน	กณิกนันต์ ณ สุวรรณ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
14.40–15.00 น.	ปัจจัยทำนายความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย	เพ็ญประภา อัสวศิลาวิสุกุล (ม.บูรพา)
15.00 น.	มอบเกียรติบัตรรับรองการนำเสนอผลงานวิชาการ	

ผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย

ห้อง 1006 ชั้น 10 อาคาร ดร.สุข – มาลินี พุคยาภรณ์

ประธาน	ดร.ชลธิศ	คาราวงษ์
กรรมการ	ผศ.จิรพงษ์	จันทร์งาม
เลขานุการ	อาจารย์วิศวะ	อุณยะวงษ์

เวลา	ชื่อบทความ	ผู้เสนอ
13.00–13.20 น.	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบ แก่งละว้า เพื่อผลิตน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น	กมล ศรีวงษ์ (ม.ขอนแก่น)
13.20–13.40 น.	รูปแบบที่มีประสิทธิภาพของงานกู้ชีพ อำเภอพล จังหวัด ขอนแก่น	จันทนา โคบาล (ม.ขอนแก่น)
13.40–14.00 น.	การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการโครงการ ชลประทานระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคน ตำบลโนนทอง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น	กิตติรัช เทพหัสติน ณ อยุธยา (ม.ขอนแก่น)
14.00–14.20 น.	วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัด ขอนแก่น	ชลฤดี เหมือนรักษา (ม.ขอนแก่น)
14.20–14.40 น.	วิธีการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านตำบลเขาน้อย อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น	นกรินทร์ รัตนเรืองศรี (ม.ขอนแก่น)
14.40–15.00 น.	คุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน กรณีศึกษาธุรกิจโรงแรม ในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดชลบุรี	อริสรา เสริมแก้ว (ม.ศรีปทุม ชลบุรี)
15.00 น.	มอบเกียรติบัตรรับรองการนำเสนอผลงานวิชาการ	

ผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย

ห้อง 1009 ชั้น 10 อาคาร ดร.สุข – มาลินี พุคยาภรณ์

ประธาน	ดร.เศรษฐชัย	ชัยสนิท
กรรมการ	อาจารย์ปิ่นทนต์ชนิช	เพ่งผล
เลขานุการ	อาจารย์จิราภรณ์	ชมยิ้ม

เวลา	ชื่อบทความ	ผู้เสนอ
13.00–13.20 น.	เพศ ประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ และความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์	อิทธิศักดิ์ ศรีคำ (สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน), วันเพ็ญ วิโรจน์เจริญวงศ์ (ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ), ณัฐพงศ์ เหลืองนฤดม (วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม)
13.20–13.40 น.	การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงของโรคเบาหวาน	ณัฐชуда มงคลชาติ (ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ)
13.40–14.00 น.	การศึกษาความสัมพันธ์ระยะห่างของรากต้นไม้กับลักษณะความลาดเอียงที่มีผลต่อการวิเคราะห์เสถียรภาพการพังทลายของดิน	สุรชัย อำนวยพรเลิศ (ม.เทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย)
14.00 น.	มอบเกียรติบัตรรับรองการนำเสนอผลงานวิชาการ	

ผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย

ห้อง 1010 ชั้น 10 อาคาร ดร.สุข – มาลินี พุคยาภรณ์

ประธาน	ศศ.เยาวนารถ	พันธุ์เพ็ง
กรรมการ	อาจารย์พงศ์สิน	พรหมพิทักษ์
เลขานุการ	อาจารย์วราพร	คำจับ

เวลา	ชื่อบทความ	ผู้เสนอ
13.00–13.20 น.	บทบาทของไทยแก้ไขในฐานะวัฒนธรรมส่งเสริมสุขภาพของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย	Mei yan Huang (ปภาณิน) (ม.หัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ)
13.20–13.40 น.	การสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้านของชุมชนบ้านหนองกุงตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น	กมลพร ไชยชมภู (ม.ขอนแก่น)
13.40 น.	มอบเกียรติบัตรรับรองการนำเสนอผลงานวิชาการ	

ผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย

ห้อง 1011 ชั้น 10 อาคาร ดร.สุข – มาลินี พุคยาภรณ์

ประธาน	ผศ.ดร.ศิริลักษณ์ อูสาหะ
กรรมการ	อาจารย์นิรชร บุญชูกุล
เลขานุการ	อาจารย์เจกิตาน์ ศรีสรवल

เวลา	ชื่อบทความ	ผู้เสนอ
13.00–13.20 น.	ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวังสวาบ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น	นันทวัลย์ ปิ่นพงศ์พันธ์ (ม.ขอนแก่น)
13.20–13.40 น.	วิธีการอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสาก ตำบลท่าวัด อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น	กัญญาพัชรา ภูผาคณ (ม.ขอนแก่น)
13.40–14.00 น.	วิถีความเชื่อเรื่องลำผีฟ้าของชุมชนตำบลคำแมด อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น	นรินทร์ คำนวนสวัสดี (ม.ขอนแก่น)
14.00–14.20 น.	วิธีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น การสวดสรภัญญะ บ้านภูเขาทอง ตำบลโคกสะอาด อำเภอนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ	กณิสพีเชษฐ มิกขุนทด (ม.ขอนแก่น)
14.20–14.40 น.	รูปแบบความเชื่อเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม ชุมชนหนองบัวระเหว อำเภอนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ	จิตรลัดดา สุวรรณศรี (ม.ขอนแก่น)
14.40–15.00 น.	รูปแบบความเชื่อเรื่องผีปอบของชาวบ้านในชุมชนตำบลใหม่ นานาเพียง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	ธีรวัฒน์ แก่นจันทร์ (ม.ขอนแก่น)
15.00 น.	มอบเกียรติบัตรรับรองการนำเสนอผลงานวิชาการ	

ผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบโปสเตอร์

ลานอเนกประสงค์ ชั้น 1 อาคาร ดร.สุข – มาลินี พุคยาภรณ์

ประธาน	ผศ.ดร.จิราพร	ระโหฐาน
กรรมการ	ดร.ปรียา	รินรัตนากร
กรรมการ	อาจารย์ออคม	เฟือกจันทิก
กรรมการ	อาจารย์อชิระ	ใจสุบรรณ
กรรมการ	อาจารย์ธนัญกรณ์	รักษาคำ
กรรมการ	อาจารย์ณพัชรวิดี	แสงบุญนำ หงส์ทอง
กรรมการ	อาจารย์อภิชัย	ตระหง่านศรี
กรรมการ	อาจารย์ลัดดาวรรณ	มีอนันต์
เลขานุการ	อาจารย์ชัยณรงค์	ชัยจินดา

เวลา	ชื่อบทความ	ผู้เสนอ
13.00–15.00 น.	สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3	ช่อเพชร วงศ์เสนา (ม.ราชภัฏบุรีรัมย์)
13.00–15.00 น.	องค์ประกอบสำคัญด้านประสบการณ์ลูกค้าที่มีผลกระทบต่อการค้าปลีกสมัยใหม่ เฉพาะห้างสรรพสินค้า	วราวุธ ติระนันท์ (ม.สยาม)
13.00–15.00 น.	ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่	เอกพล หลำชม (ม.ศิลปากร)
13.00–15.00 น.	การจัดร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา	ปอยหลวง บุญเจริญ (ม.เทคโนโลยีราชมงคล อีสาน)
13.00–15.00 น.	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อและการยอมรับต่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวของผู้บริโภคในเขตจังหวัดนครพนม	ภัทราวดี ศรีปัญญา (ม.นครพนม)

ผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบโปสเตอร์ (ต่อ)

ลานอเนกประสงค์ ชั้น 1 อาคาร ดร.สุข – มาลินี พุคยาภรณ์

เวลา	ชื่อบทความ	ผู้เสนอ
13.00–15.00 น.	ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ป่าต้นน้ำ “ผิขุนน้ำ” ของชุมชนบ้านเตาปูน ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน	สิทธา พงษ์ศักดิ์ (ม.ราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง)
13.00–15.00 น.	Assessing University Students' Behaviour using Social Media for Admission Purposes	ภูมิ ดันติพงษ์อนันต์ (ม.สยาม)
13.00–15.00 น.	ความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ใช้ระบบประกันคุณภาพ การศึกษาออนไลน์ (e-SAR) คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี	ณพัชรวีดี แสงบุญนำ หงษ์ทอง (ม.ศรีปทุม ชลบุรี)
13.00–15.00 น.	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตลาดเก่าอ่างศิลา เทศบาลเมืองอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี	ปองทิพย์ วิวัฒน์สินศาวร (ม.สุโขทัยธรรมมาธิราช)
13.00–15.00 น.	ปัจจัยทำนายความเครียดในการเป็นมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรก วิทยารก	รสสุคนธ์ เจริญสัจย์ศิริ (ม.บูรพา)
13.00–15.00 น.	การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการสร้างเตาเผาและผลิต เครื่องปั้นดินเผารากุด้วยเนื้อดินด่านเกวียน แก่ผู้ประกอบการ เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน	ผศ.เด่น รักซ้อน (ม.เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี)
13.00–15.00 น.	การพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนด้วยเทคนิคสกาฟิโต	วัชรินทร์ แซ่เตี๋ย (ม.เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี)
13.00–15.00 น.	ปัจจัยทำนายสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวิทยารก	อารี ฉอ่อน โนม (ม.บูรพา)
15.00 น.	มอบเกียรติบัตรรับรองการนำเสนอผลงานวิชาการ	

สารบัญ

สารจากรองอธิการบดี วิทยาเขตชลบุรี

สารจากประธานคณะกรรมการฝ่ายอำนวยการจัดการประชุม

กำหนดการประชุมวิชาการ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาผลงานวิจัย

กำหนดการนำเสนอผลงานวิจัย

นามนักวิจัย (นำเสนอแบบบรรยาย)

หน้า

กมล ศรีวงษ์

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบแก่งละว้า เพื่อผลิตน้ำประปา
ของการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น 1

กมลพร ไชยชมภู

การสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้านของชุมชนบ้านหนองกง ตำบลศิลา
อำเภอมือ จังหวัดขอนแก่น 8

กณิกนันต์ ณ สุวรรณ

การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันและเครือข่ายการค้าของไทยกับญี่ปุ่น:
ศึกษากรณีอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน 13

กัญญ์พชิตา ภูผาคณ

วิธีการอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสาก ตำบลท่าวัด อำเภอน้อย จังหวัดขอนแก่น 23

กิตติชัย เทพหัสดิน ณ อยุธยา

การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการ โครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำ
บ้านกุดแคน ตำบลโนนทอง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น 28

เกรียงไกร เกตุแก้ว

ศักยภาพของช่างท้องถิ่นตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น 34

สารบัญ (ต่อ)

นามนักวิจัย	หน้า
คณิตพิเชษฐ มิกขุนทด	
วิธีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น การสวดสรภัญญะ บ้านภูเขาทอง ตำบลโคกสะอาด อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ	39
กทาวุธ พิมพ์สอาด	
การประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการภัยพิบัติของโรงเรียนบ้านบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร	45
จันทนา โคนาส	
รูปแบบที่มีประสิทธิภาพของงานคู่มือ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น	53
จิตรลัดดา สุวรรณศรี	
รูปแบบความเชื่อเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม ชุมชนหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ	59
จีระวัฒน์ คงโต	
ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการกำกับดูแลของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น รูปแบบพิเศษ ศึกษากรณี: จังหวัดเชียงใหม่	65
ชลฤดี เหมือนรักษา	
วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมีในเขตพื้นที่เทศบาล ตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น	73
ณัฐชดา มงคลชาติ	
การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงของโรคเบาหวาน	79

สารบัญ (ต่อ)

นามนักวิจัย	หน้า
ดวงพร รักษิณงาม	
การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง กระบวนการผลิต และปริมาณสารอาหารของข้าวกล้องพันธุ์น้ำริน	86
ติณณภพ ฉายแก้ว	
ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์ ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542	93
ธวัชชัย อินทร์พรม	
รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดที่สาธารณประโยชน์แปลงโคกสนามบะแบน ตำบลกุดกว้าง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น	100
ธีรวัฒน์ แก่นจันทร์	
รูปแบบความเชื่อเรื่องผีปอบของชาวบ้านในชุมชนตำบลใหม่มาเพียง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	106
นครินทร์ รัตนเรืองศรี	
วิธีการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านตำบลเขาน้อย อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น	112
นรินทร์ คำนวนสวัสดิ์	
วิถีความเชื่อเรื่องลำผีฟ้าของชุมชนตำบลคำเมด อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น	119
นันทวัลย์ ปิ่นพงศ์พันธ์	
ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวังสาวบ ตำบลวังสาวบ อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น	125
ปาริฉัตร พุทธกาล	
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอปางดะ จังหวัดกาฬสินธุ์	134

สารบัญ (ต่อ)

นามนักวิจัย	หน้า
ผกาพรรณ วัฒนานาม	
การสร้างชุดการสอนคณิตศาสตร์ วิชาพีชคณิตเชิงเส้น โดยใช้ GSP สำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	143
ผาดิบบิทร บุญพูน	
ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524.	150
พรเทพ กมลเพชร	
ความแตกต่างของพฤติกรรมกลุ่มกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่ชุมชนเมือง และชนบท: กรณีศึกษาพื้นที่อำเภอปัว จังหวัดน่าน	159
พลอยนภัส ราชนุวงศ์	
วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ ตำบลท่านางแนว อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น	166
พัทธคนย์ วัฒนานาม	
การศึกษาผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการทำโครงการคณิตศาสตร์	172
เพ็ญประภา อัครฉิลาวสุกุล	
ปัจจัยทำนายความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย.	178
เพ็ญพรรษา ปกาสิทธิ์	
การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาปัญหาสังคม	185
ภูมิธิษฐ์ มากเขียนไป	
มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการและได้ประโยชน์ของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่น	192

สารบัญ (ต่อ)

นามนักวิจัย	หน้า
วิโรจน์ จริตรัมย์	
ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความเป็นผู้เสียหายของราษฎรในคดีจราจร ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522	204
วิวัฒน์ ฤทธิมา	
ลักษณะของความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินพื้นที่เทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรัง	212
ศิวพร ทวนไธสง	
การวิเคราะห์ลักษณะทางภาษาเพื่อใช้จำแนกความแตกต่างระหว่างผู้เขียน ในงานเขียนวิชาการภาษาไทย	220
สุรัชย์ อำนวยพรเลิศ	
การศึกษาความสัมพันธ์ระยะห่างของรากต้นไม้กับลักษณะความลาดเอียง ที่มีผลต่อการวิเคราะห์เสถียรภาพการพังทลายของดิน	226
อริสรา เสริมแก้ว	
คุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน กรณีศึกษาธุรกิจโรงแรม ในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดชลบุรี	236
อิทธิศักดิ์ ศรีดำ	
เพศ ประสิทธิภาพในการใช้งานคอมพิวเตอร์ และความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์	246

สารบัญ (ต่อ)

นามนักวิจัย	หน้า
อุษณี แสงวัฒนากุล	
ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ	
ศึกษากรณี: จังหวัดเชียงใหม่	253
Mei Yan Huang (ปภาณิน)	
บทบาทของไทยแก้ในฐานะวัฒนธรรมส่งเสริมสุขภาพของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย.	260

สารบัญ (ต่อ)

นามนักวิจัย (นำเสนอแบบโปสเตอร์)	หน้า
ชื่อเพชร วงศ์เสนา	
สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3	270
ณพัชร่วดี แสงบุญนำ หงษ์ทอง	
ความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาออนไลน์ (e-SAR) คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.....	277
เด่น รักซ้อน	
การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการสร้างเตาเผาและผลิตเครื่องปั้นดินเผา ด้วยเนื้อดินด่านเกวียนแก่ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน	286
ปองทิพย์ วิวัฒนสินศวรร	
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตลาดเก่าอ่างศิลา เทศบาลเมืองอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี	297
ปอยหลวง บุญเจริญ	
การจัดร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา	304
ภัทราวดี ศรีปัญญา	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อและการยอมรับต่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารน้ำมันรำข้าวและ จมูกข้าวของผู้บริโภคในเขตจังหวัดนครพนม	312
ภูมิ ตันติพงศ์อนันต์	
Assessing University Students' Behaviour using Social Media for Admission Purposes	319

สารบัญ (ต่อ)

นามนักวิจัย	หน้า
รสสุคนธ์ เจริญสัตย์ศิริ	
ปัจจัยทำนายความเครียดในการเป็นมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกวัยทารก	327
วราวุธ ตีระนันท์	
องค์ประกอบสำคัญด้านประสบการณ์ลูกค้าที่มีผลกระทบต่อการค้าปลีกสมัยใหม่ เฉพาะห้างสรรพสินค้า	335
วัชรินทร์ แซ่เตีย	
การพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนด้วยเทคนิคสกาไฟโต	342
ลิทธา พงษ์ศักดิ์	
ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าต้นน้ำ “ฝิขุนน้ำ” ของชุมชนบ้านเตาปูน ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน	352
อารี ฉอ่อนโณม	
ปัจจัยทำนายสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารก	360
เอกพล หล้าชม	
ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กร ของพนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่	367
ภาคผนวก	
โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการคัดกรอง ประสานงาน และติดตามผลงานวิจัย คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนำเสนอกลุ่มย่อยและแบบโปสเตอร์ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลงานทางวิชาการ	

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบแก่งละว้า
เพื่อผลิตน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
PEOPLE'S PARTICIPATION IN THE MANAGEMENT OF KAENG LAWA
NATURAL WATER RESOURCES FOR WATER SUPPLY PROCESS OF
BANPHAI PROVINCIAL WATERWORKS AUTHORITY,
KHON KAEN PROVINCE

กมล ศรีวงษ์*

Kamol Sriwong

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเพื่อน**

Pol. Col. Dr. Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบแก่งละว้า เพื่อผลิตน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบแก่งละว้า เพื่อผลิตน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป กลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำดิบแก่งละว้าในเขตพื้นที่อำเภอบ้านไผ่ และอำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการแบบอุปมาน พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องมีเวทีเพื่อรับฟังความคิดเห็น แผนงานโครงการสามารถปฏิบัติได้จริง มีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน การประปาส่วนภูมิภาคต้องเป็นผู้นำในการดำเนินงาน มีทีมลงพื้นที่เพื่อประเมินความก้าวหน้าของงานและรับฟังปัญหา รวมถึงมีการสร้างเสริมกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน การบริหารจัดการแหล่งน้ำต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพน้ำให้มีคุณภาพดีขึ้น มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของทุกภาคส่วน โดยประชาชนพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมหากเป็นการทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบเกิดความยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบ

---

* นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

This qualitative research is carried out with the objectives to: 1) study the people's participation in the management of Kaeng Lawa natural water resources for water supply process of Baan Pai Provincial Waterworks Authority, Khon Kaen Province, and 2) incorporate the findings of the research into strategies and projects with the people's participation in the management of Kaeng Lawa natural water resources for water supply process of Baan Pai Provincial Waterworks Authority, Khon Kaen Province to achieve sustainability. The target research group consists of 20 residents who benefit from natural water resources in Baan Pai and Baan Haed Districts, Khon Kaen Province. The research tool is used in conducting an in-depth interview and for data analysis by an inductive method. The research points out that the people's participation requires an open forum for opinions, reliable project outlines as well as clear action plans. The Provincial Waterworks Authority must be the leading organization in carrying out the work by arranging fieldwork teams to estimate the work progress and voice its difficulties as well as encouraging those who carry out the tasks. In managing the water resources, improving the quality of water must be considered and, at the same time, quality water must be adequate to the needs of every sector. The people are, of course, willing to participate if the task is truly meant for the public interest. And with their participation, the management of the natural water resources can achieve sustainability.

Keywords: people's participation, management of natural water resources.

บทนำ

แก่งละว้าเป็นบึงน้ำขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอบ้านไผ่ และอำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาทะเลน้ำจืด และเป็นที่อยู่อาศัยของนกนานาชนิด การประปาส่วนภูมิภาค สาขาบ้านไผ่ ใช้น้ำดิบจากแก่งละว้าในการผลิตน้ำประปาให้กับประชาชนสำหรับการอุปโภคบริโภค ถือเป็นทรัพยากร แหล่งน้ำที่สำคัญที่ใช้อุปโภคบริโภค และยังเป็นแหล่งน้ำที่สร้างงานสร้างอาชีพของชาวบ้านในพื้นที่ ปัจจุบันพบว่าแก่งละว้าเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ที่ไม่เกื้อหนุนต่อระบบ นิเวศ สภาพแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งผลให้แหล่งน้ำตื้นเขิน ปริมาณน้ำไม่เพียงพอกับความ ต้องการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง คุณภาพน้ำต่ำ มีการปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำ ตรวจพบสารเคมีอันตรายและเชื้อ โโรคหลายชนิดปนเปื้อนในแหล่งน้ำ และพบว่าไม่มีแผนการพัฒนาแหล่งน้ำและแผนการใช้ประโยชน์ที่ชัดเจน รวมถึงการบูรณาการความร่วมมืออย่างจริงจังจากประชาชนและทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบ แก่งละว้า (ศิริ ศรีจุมพล และคณะ, 2547, หน้า 15; สุณีย์ กวีศราศัย, วรรณัท บุนนาค, กฤตกร กล่อมจิต, บุญเลิศ มรกต, วีระยุทธ โพธิ์ศรี และปยุตธนา นามพิลา, 2553, หน้า 1)

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร วิเคราะห์ปัญหา แสดงความคิดเห็น ดำเนินการประสานความร่วมมือ ติดตามตรวจสอบผลกระทบของการดำเนินการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดอันเป็นการแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเพื่อให้บรรลุตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐเพื่อให้เกิดการป้องกัน แก้ไข และจัดการได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ (จุฑารัตน์ ชมพันธ์ุ, 2555, หน้า 131)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบแก่่งละว้า เพื่อผลิตน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาคสาขาบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำผลวิจัยไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และโครงการให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบแก่่งละว้าเกิดความยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) เป็นต้นมา และรัฐได้ใช้การมีส่วนร่วมนี้เป็นเครื่องมือให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการของรัฐ แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจเพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย (ถวิลวดี บุรีกุล, 2551, หน้า 5) นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นเจตนารมณ์หลักของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และต่อเนื่องมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่ายในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานท้องถิ่นและกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับประเทศต่อไป (ปัทมา สุบกัมปัง, 2552, หน้า 2)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบแก่่งละว้าเพื่อผลิตน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาคสาขาบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อนำผลจากการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบแก่่งละว้าเพื่อผลิตน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาคสาขาบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่นเกิดความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ รอบพื้นที่ของแก่งละว้า ในเขตพื้นที่อำเภอบ้านไผ่และอำเภอบ้านเสด จังหวัดขอนแก่น เลือกรวมตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 20 ราย ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มประกอบอาชีพประมง และกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการจดบันทึกและบันทึกเทปเสียงสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอแบบพรรณนา เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบแก่งละว้าเกิดความยั่งยืน

ผลการวิจัย

ด้านการวางแผน พบว่าการประสานส่วนภูมิภาคร่วมกับผู้นำหมู่บ้านและผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล ต้องจัดทำประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ แผนปฏิบัติการต้องมีความชัดเจน เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม และต้องมีแผนจัดสรรงบประมาณรองรับอย่างเหมาะสม

ด้านการดำเนินการ พบว่าการประสานส่วนภูมิภาคควรร่วมกับผู้นำหมู่บ้านและผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล กำหนดมาตรการเร่งด่วนเพื่อห้ามปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำ และกำหนดวันสำคัญเพื่อพัฒนาแก่งละว้าพร้อมกันทุกหมู่บ้าน ต้องมีทีมงานเพื่อให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่เรื่องการพัฒนาคุณภาพน้ำดิบ และการประสานส่วนภูมิภาคต้องเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินงานร่วมกับประชาชนทุกด้าน ต้องมีการนำแผนงานมาทดลองปฏิบัติจริงกับกลุ่มประชาชนที่มีความพร้อมก่อน โดยต้องมุ่งเน้นแก้ปัญหาส่วนรวมให้สำเร็จ และเห็นผลในเชิงประจักษ์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้กับประชาชนในพื้นที่

ด้านการจัดการตามแผน พบว่าการประสานส่วนภูมิภาคควรร่วมกับผู้นำหมู่บ้านและผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล แบ่งประชาชนเป็นกลุ่มและกำหนดภารกิจที่ต้องปฏิบัติอย่างชัดเจน ต้องคัดเลือกคณะทำงานและบันทึกความก้าวหน้าและผลงานของแต่ละกลุ่ม พร้อมภาพถ่ายประกอบ ต้องจัดเวทีเพื่อรับฟังความคิดเห็น เพื่อให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานรวมถึงปัญหาอุปสรรคอย่างอิสระ และนำข้อมูลต่าง ๆ มาแลกเปลี่ยนกันเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นแก้ปัญหาที่ใหญ่และสำคัญมาเป็นลำดับแรก

ด้านการกำกับติดตาม พบว่าต้องมีทีมงานลงพื้นที่ออกตรวจเยี่ยมและประเมินความก้าวหน้าของงาน เสริมสร้างกำลังใจให้ชาวบ้านด้วยการมอบรางวัลและการประกาศเกียรติคุณให้สังคมรับทราบ ต้องตระหนักเสมอว่าประชาชนทุกคนมีความสำคัญ เข้ามาทำงานร่วมกันด้วยจิตอาสาจึงต้องยกย่องให้เกียรติเสมอกัน

ด้านการประเมินผล พบว่าเมื่อสามารถพัฒนาและบริหารจัดการแก่งละว้าให้มีความอุดมสมบูรณ์ตามแผนงานที่กำหนดไว้แล้ว ผลพลอยได้ที่ตามมาคือประชาชนในพื้นที่จะมีรายได้เพิ่มจากการประกอบอาชีพเสริม ส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น เกิดมีความรักสามัคคีกันในชุมชน มีน้ำสะอาดและเพียงพอกับความต้องการของ

ทุกกลุ่ม แก่งละว้าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดีในอนาคต ส่วนผลกระทบที่อาจตามมาคือวัฒนธรรมอันดีงามในท้องถิ่นอาจเลือนหายไป

ด้านการรับประโยชน์ พบว่าหากแก่งละว้าได้รับการฟื้นฟู ชุมชนจะมีแหล่งน้ำสะอาดไว้ใช้ในการอุปโภคบริโภค ส่งผลให้ให้สุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่ดีขึ้นและมีความสุขมากขึ้น เกิดสังคมที่เกื้อหนุนกันเหมือนในอดีต เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

อภิปรายผล

แก่งละว้าคือแหล่งน้ำดิบที่สำคัญในการผลิตเป็นน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาคสาขาบ้านไผ่ เนื่องจากแก่งละว้าเป็นแหล่งน้ำสาธารณะขนาดใหญ่ มีผู้เข้ามาใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำหลายกลุ่ม ปัจจุบันพบว่าแก่งละว้าเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ปริมาณน้ำไม่เพียงพอกับความต้องการใช้น้ำ ในช่วงฤดูแล้งต้นเงินคุณภาพน้ำดิบต่ำ พบการปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำหลายจุด ตรวจพบสารเคมีอันตรายและเชื้อโรคหลายชนิดปนเปื้อนในแหล่งน้ำ ที่สำคัญพบว่าไม่มีแผนในการพัฒนาแก่งละว้า และแผนการจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ชัดเจน ตลอดจนไม่มีแผนบูรณาการความร่วมมือจากประชาชนและทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง ดังนั้นหากต้องการฟื้นฟูแก่งละว้าให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์ และมีน้ำดิบที่มีคุณภาพดีเพียงพอกับการใช้ประโยชน์ของทุกฝ่ายเหมือนในอดีตที่ผ่านมา จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบ แก่งละว้าร่วมกัน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีเวทีเพื่อรับฟังความคิดเห็น แผนงาน โครงการสามารถปฏิบัติได้จริง มีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน การประปาส่วนภูมิภาคต้องเป็นผู้นำในการดำเนินงาน มีทีมลงพื้นที่เพื่อประเมินความก้าวหน้าของงานและรับฟังปัญหา รวมถึงมีการสร้างเสริมกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน การบริหารจัดการแหล่งน้ำต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพน้ำให้มีคุณภาพดีขึ้น มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของทุกภาคส่วน โดยประชาชนพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง จะส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบเกิดความอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจะต้องเปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกกลุ่มในหมู่บ้านมีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใด ๆ เพื่อตัวเขาและเพื่อหมู่บ้านของเขาโดยตัวเอง ซึ่งลักษณะการทำงานดังกล่าวมีลักษณะเป็น “หุ้นส่วน” ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน ซึ่งจะเป็นผู้ได้รับผลที่เกิดจากการพัฒนา จนในที่สุดประชาชนสามารถดำเนินการเองตามลำพังได้ โดยรัฐจะต้องมีความตั้งใจและจริงใจที่จะสนับสนุนการปฏิบัติงานของประชาชนให้ต่อเนื่อง (สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้, ออนไลน์, ม.ป.ป.) การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งหัวใจที่สำคัญของการมีส่วนร่วมนั้นประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสีย และมีผลประโยชน์ร่วมกันจะทำให้การแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือท้องถิ่นบรรลุตามความต้องการที่แท้จริง สอดคล้องกับนโยบายของรัฐเพื่อให้เกิดการป้องกันแก้ไขและจัดการได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ (จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, 2555, หน้า 123-141)

ข้อเสนอแนะ

1. ยุทธศาสตร์และโครงการ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการวางแผน ได้แก่ โครงการประชามหุ่บ้านเพื่อการมีส่วนร่วมอนุรักษ์แก่งละว้า โครงการรับฟังเสียงจากชุมชนเพื่ออนุรักษ์แก่งละว้า โครงการไตรภาคีสิ่งแวดล้อมเพื่อกลับสู่ลุ่มน้ำแก่งละว้า

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการดำเนินการ ได้แก่ โครงการรณรงค์การปล่อยน้ำเสียลงแก่งละว้าเพื่อลุ่มน้ำแก่งละว้า โครงการการประปาส่วนภูมิภาคสาขาบ้านไผ่สัญจรสอนทำน้ำสะอาดเพื่อชุมชนแก่งละว้า โครงการสร้างทีมจิตอาสาเพื่อพัฒนาน้ำใส ใส่งแก่งละว้า

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการจัดการตามแผน ได้แก่ โครงการจัดทำฐานข้อมูลกลุ่มผู้ใช้ น้ำจากแก่งละว้า เพื่อบริหารจัดการแหล่งน้ำ โครงการฝึกอบรมการบันทึกและนำส่งข้อมูลสำคัญให้กับเครือข่ายชุมชนเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาแก่งละว้า โครงการประชุม Work shop เพื่อพัฒนาแผนงานกลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนาแก่งละว้า

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการกำกับติดตาม ได้แก่ โครงการมอบเกียรติบัตรประกาศเกียรติคุณกับสมาชิกเครือข่ายผู้ร่วมอนุรักษ์และพัฒนาแก่งละว้าเพื่อสร้างเสริมกำลังใจในการทำงาน โครงการอบรมแกนนำอนุรักษ์ลุ่มน้ำแก่งละว้าเพื่อลุ่มน้ำแก่งละว้า โครงการสัมมนากลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์ลุ่มน้ำแก่งละว้าเพื่อติดตามการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรอบแก่งละว้า

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการประเมินผล ได้แก่ โครงการจัดสรรการใช้ น้ำจากลุ่มน้ำแก่งละว้าเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวแก่งละว้าเพื่อชีวิตที่ดีของชุมชนแก่งละว้า โครงการอนุรักษ์ลุ่มน้ำแก่งละว้าเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแก่งละว้า

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการรับประโยชน์ ได้แก่ โครงการพัฒนากลุ่มอาชีพพื้นที่แก่งละว้าเพื่อส่งเสริมรายได้ของชุมชน โครงการน้ำประปาดื่มได้ของการประปาส่วนภูมิภาคสาขาบ้านไผ่ เพื่อสุขอนามัยของผู้บริโภค โครงการขยายเขตบริการน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาคสาขาบ้านไผ่ เพื่อบริการชุมชนที่ต้องการใช้น้ำประปา

2. ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

การประปาส่วนภูมิภาคต้องมีฐานข้อมูลที่ชัดเจน เช่น ข้อมูลการใช้ น้ำของกลุ่มการใช้ น้ำและความต้องการใช้น้ำตลอดปี ว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใด ประสบปัญหาอะไรบ้าง เพื่อนำข้อมูลมาพูดคุยกับประชาชนและนำไปสู่กระบวนการแก้ปัญหาพร้อมกัน การทำงานต้องมีความต่อเนื่อง และต้องทำให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของแก่งละว้า มีส่วนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำ

การประปาส่วนภูมิภาคต้องผลิตน้ำประปาที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อส่งจ่ายให้ประชาชนได้ใช้อย่างทั่วถึง และหากพัฒนาจนถึงขั้นสามารถดื่ม น้ำประปาได้อย่างปลอดภัยก็จะทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ ต้องจัดกิจกรรมเพื่อให้ความรู้กับประชาชนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความผูกพันต่อกันและเกิดประโยชน์กับแหล่งน้ำ ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนเห็นคุณค่า ปฏิบัติตาม และเกิดการร่วมมืออย่างยั่งยืนสืบไป

การประปาส่วนภูมิภาคต้องทำให้ประชาชนเห็นว่ามีความจริงใจ และเมื่อเข้ามาร่วมกันแล้วจะเกิดประโยชน์กับส่วนรวมจริง ๆ สามารถทำได้จริงและไม่กระทบกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงมีแผนระยะยาวเพื่อพัฒนาแก่งละว้าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำไปพร้อม ๆ กัน การมีส่วนร่วมก็จะเกิดความยั่งยืน

บรรณานุกรม

- จุฑารัตน์ ชมพันธ์. (2555). การวิเคราะห์หลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ใน “The public participation handbook: Making better decisions through citizen involvement” ในบริบทประเทศไทย. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*, 8(1), หน้า 123-141.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). *การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.kpi.ac.th> [2556, 22 พฤศจิกายน].
- ปัทมา สุขกำปัง. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนชาวไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมา: สภาพปัญหาและความท้าทายในอนาคต* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.kpi.ac.th> [2556, 26 พฤศจิกายน].
- ศิริ ศิริจุมพล และคณะ. (2547). *สืบสอยบ้าน ตำนานเมือง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์นันทศิลป์.
- สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.dnfe5.nfe.go.th> [2556, 22 พฤศจิกายน].
- สุณีย์ กวีตราชัย, วรรณัท บุญนาค, กฤตกร กล่อมจิต, บุญเลิศ มรกต, วีระยุทธ โปธิ์ศรี และปณณภา นามพิลา. (2553). *การสำรวจศักยภาพพื้นที่แก่งละว้าเพื่อรองรับงานวิจัยและพัฒนาแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่น*. ขอนแก่น: ฝ่ายวิจัยและการถ่ายทอดเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

การสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้านของชุมชนบ้านหนองกุง
ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

TRADITION FAVORS THE WITHDRAWAL HOME COMMUNITY
BAN NONGKUNG, SILA, MUNG DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE

กมลพร ไชยชมภู*

Kamonpon Chaichompu

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเพื่อน**

Pol. Col. Dr. Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่าการสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้านเกิดจากผู้เฒ่าผู้แก่พูดคุยกัน เล่าจากประสบการณ์สืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น และการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของประเพณี บุญเบิกบ้านเป็นการปิดเปลือกหัวใจ สิ่งไม่ดี ไม่เป็นมงคลออกไปจากชีวิต เมื่อทำบุญเบิกบ้านแล้วก็จะอยู่ร่มเย็นเป็นสุข เป็นการขอขมาบ้านเรือนที่ได้เคยทำสกปรกเอาไว้และมีเรื่องไม่ดีมาทั้งปี รวมทั้งมีความเชื่อว่าจะช่วยให้พืชผลดีเจริญงอกงาม ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน บุญเบิกบ้านทำให้ทุกคนในหมู่บ้านมีความสามัคคีกัน ใช้ประโยชน์จากงานบุญเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนบ้าน ทำให้ไปด้วยจุดประสงค์เดียวกันคือเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครอบครัว ทำให้มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข เป็นมรดกของชุมชนที่ทำสืบต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น เป็นเครื่องมือฝึกพฤติกรรมของลูกหลานในหมู่บ้าน ทำให้รู้สึกรักและเห็นคุณค่าของประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ การสืบสานบอกเล่าเรื่องราวโดยการทำกิจกรรม จัดวิชาที่เกี่ยวกับประเพณีไว้ในหลักสูตรทุกระดับชั้นของท้องถิ่น ถ่ายทอดทุกเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะของพิธีกรรมให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ สร้างความรักและหวงแหน สร้างจิตสำนึกในหมู่บ้าน เริ่มจากจุดเล็ก ๆ ในครอบครัวก่อน ทำให้ทุกคนเห็นถึงคุณค่า ประโยชน์ และความดีงามของประเพณีบุญเบิกบ้าน

คำสำคัญ: การสืบสานประเพณี, บุญเบิกบ้าน

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ และจะสวดมนต์แบบนี้ต่อเนื่องเป็นเวลา 3 วัน และตอนเช้าของวันที่ 3 จะนำข้าวปลาอาหารมาทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระถวายจังหัน เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จแล้วจะให้พรและรดน้ำมนต์ให้กับชาวบ้านที่มาในงาน ทุกคนจะนำขันน้ำมนต์ ด้ายผูกแขน และกรวดทรายกลับไปที่บ้านเรือนของตนเอง แล้วนำน้ำมนต์ไปประพรมให้แก่ทุกคนในครอบครัว ตลอดจนบ้านเรือน วัว ควาย เอาด้ายผูกแขนลูกหลานทุกคน เชื่อว่าจะนำความสุขและสิริมงคลมาสู่สมาชิกทุกคน ส่วนกรวดทรายก็จะนำไปหว่านรอบ ๆ บริเวณบ้านและที่สวนไร่นาเพื่อขับไล่เสนียดจัญไรและสิ่งอัปมงคลทั้งหลายให้หมดสิ้นไป

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้านของชุมชนบ้านหนองกง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำผลวิจัยไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และ โครงการในการสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้านของชุมชนบ้านหนองกง จังหวัดขอนแก่น ให้เกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้านของชุมชนบ้านหนองกง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อนำผลจากการศึกษาไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และ โครงการสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้านของชุมชนบ้านหนองกง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดขอนแก่น ให้เกิดความยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนบ้านหนองกง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีบุญเบิกบ้าน บ้านหนองกง จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการจดบันทึกและบันทึกเทปเสียงสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอแบบพรรณนา เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้านของชุมชนบ้านหนองกง ให้เกิดความยั่งยืน

ผลการวิจัย

ด้านการรวบรวมข้อมูล พบว่าบุญเบิกบ้านเป็นประเพณีปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย สิ่งไม่ดี ไม่เป็นมงคลออกไปจากชีวิต ขอขมาบ้านเรือนที่ได้เคยทำสกปรกไว้ เมื่อทำบุญเบิกบ้านแล้วจะอยู่ร่มเย็นเป็นสุข เชื่อว่าจะช่วยให้พืชผลดีเจริญงอกงาม “เจ้าประจำหมู่บ้าน” จะเป็นผู้เล่าเรื่องราวกิจกรรมต่าง ๆ สืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น บุญเบิกบ้านทำให้คนในหมู่บ้านได้ซึมซับประเพณีท้องถิ่น เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านว่าเป็นมรดกของชุมชนที่ทำสืบต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น ช่วยทำให้คนในหมู่บ้านรักและสามัคคีกันมากขึ้น

ด้านการส่งเสริม พบว่าต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้อื่นอยากมาเที่ยว อยากเข้ามาศึกษาด้วยตัวเอง จะทำให้รู้สึกรักและเห็นคุณค่าของประเพณีที่แสดงถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ต้องมีกิจกรรมส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูประเพณี ต้องบอกต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น โดยถ่ายทอดทุกเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติที่มีลักษณะเฉพาะของพิธีกรรม จัดวิชาที่เกี่ยวกับประเพณีไว้ในหลักสูตรทุกระดับชั้น

ด้านทัศนคติและการฟื้นฟู พบว่าการที่จะสร้างให้ชาวบ้านรู้สึกรักและหวงแหนประเพณีบุญเบิกบ้านนั้น ต้องทำความเข้าใจกับลูกหลานก่อนเป็นอันดับแรก เริ่มจากครอบครัวก่อนและปลูกฝังให้ทุกคนร่วมกันสืบสานประเพณี เพราะประเพณีบุญเบิกบ้านเป็นการแสดงออกถึงความรักความผูกพัน ความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว สร้างสันติสุขและเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้านของชุมชนบ้านหนองกง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ให้เกิดความยั่งยืน ได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ โครงการยกย่องปราชญ์ชาวบ้านที่รู้เรื่องประเพณีบุญเบิกบ้าน และโครงการจัดทำองค์ความรู้เรื่องประเพณีบุญเบิกบ้าน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการส่งเสริม ได้แก่ โครงการรณรงค์ปรับใช้ประเพณีบุญเบิกบ้านกับชีวิตประจำวันของชุมชนบ้านหนองกง โครงการเยาวชนสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้าน โครงการจัดทำภาพถ่ายบอกเล่าเรื่องราวประเพณีบุญเบิกบ้าน โครงการเด็กและเยาวชนชวนเพื่อนเที่ยวประเพณีบุญเบิกบ้าน และโครงการส่งเสริมให้พระสงฆ์เทศนาเกี่ยวกับประเพณีบุญเบิกบ้าน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการฟื้นฟู ได้แก่ โครงการประชาสัมพันธ์ประเพณีบุญเบิกบ้านของชุมชนบ้านหนองกง โครงการจัดทำหลักสูตรประเพณีบุญเบิกบ้านในโรงเรียนท้องถิ่น โครงการประกวดภาพยนตร์สั้นเพื่อส่งเสริมประเพณีบุญเบิกบ้าน โครงการประสานความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้าน โครงการจัดตั้งกองทุนจากผู้มีจิตศรัทธาเพื่อสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้านของชุมชนบ้านหนองกง โครงการสร้างจิตสำนึกของเด็กและเยาวชนในการสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้าน และโครงการค้นคว้าและพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสืบสานประเพณีบุญเบิกบ้านของชุมชนบ้านหนองกง

บรรณานุกรม

สุวิมล ติวเฮียง. (2555). *แผนชุมชน (บ้านหนองกุง หมู่ที่ 2 ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น).*

ขอนแก่น: ม.ป.พ.

แผนชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน (บ้านหนองกุง หมู่ที่ 2 ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัด

ขอนแก่น). (2549). ขอนแก่น: ม.ป.พ.

ประสิทธิ์ วันดีวัฒนา. (2552). *สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียน
สโตร์

พระสุจี ชาครธมโม (ศรีมาตย์). (ม.ป.ป.). *บุญเบิกบ้าน* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

www.gotoknow.org/posts/443993 [2556, 18 พฤศจิกายน].

**การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันและเครือข่ายการค้าของไทยกับญี่ปุ่น:
ศึกษากรณีอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน
THAILAND'S INTRA-INDUSTRY TRADE AND TRADE NETWORK
WITH JAPAN: A CASE STUDY OF AUTOMOBILE
AND PARTS INDUSTRY**

กณิกนันต์ ณ สุวรรณ*

Kaniknun Na Suwan

รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์**

Assoc. Prof. Dr.Suthiphand Chirathivat

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรกรณย์ ชีวะตระกูลพงษ์***

Asst. Prof. Dr.Kornkarun Cheewatrakoolpong

บทคัดย่อ

อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนในไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง คาดว่าเป็นผลมาจากการที่ประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นยักษ์ใหญ่แห่งอุตสาหกรรมยานยนต์ได้เข้ามาลงทุนในไทย และนำมาซึ่งการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน โดยการวิจัยนี้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกศึกษาการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันระหว่างไทยกับญี่ปุ่น และอาเซียน โดยใช้ดัชนี GL และแบ่งแยกรูปแบบการค้าโดยวิธีวัดความต่างของมูลค่าต่อหน่วยสินค้า พบว่าอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนมีแนวโน้มเป็นการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันค่อนข้างสูง และเป็นรูปแบบแนวโน้มเป็นส่วนใหญ่ ส่วนที่สองศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ พบว่าการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมติฐาน พบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีบทบาทต่อการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน กล่าวคือการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลมาจากบริษัทข้ามชาติ (MNCs) ที่เข้ามาสร้างเครือข่ายทางการผลิตในประเทศไทยและทำการค้าในสินค้าขั้นกลางที่ใช้เป็นปัจจัยการผลิต

คำสำคัญ: การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน, การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ, รถยนต์และชิ้นส่วน

---

* นิสิตหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2556

** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ABSTRACT

Automobile parts industry in Thailand continuously has grown up due to the investments from Japan, a major country in automobile industry. These investments lead to the increase in intra-industry trade (IIT) in automobile parts industry. This research was divided into two parts. The first part analyzed IIT between Thailand-Japan and Thailand-ASEAN Countries by using Grubel and Lloyd indices, which separate patterns of trades by using unit value index. The results of this part showed that trend of automobile parts industry was highly IIT, especially vertical intra-industry trade (VIIT). The second part of this research analyzed relationship between IIT and foreign direct investments (FDI). It was shown in the second analysis that IIT in automobile parts industry had a positive relationship with FDI, which agreed with the hypothesis of the research. The results could imply that FDI had high influence in IIT on automobile parts industry. In other words, IIT was an outcome of MNCs that continuously established the vertical integrated production networks for automobile parts industry in Thailand and traded intermediate products in the networks.

Keywords: intra-industry trade, foreign direct investment, automobile parts.

บทนำ

อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมผลิตที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1997 อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยจะมุ่งเน้นตลาดภายในประเทศเป็นหลัก การส่งออกมีน้อย แต่ในปี ค.ศ. 1997 เมื่อไทยประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจทำให้การส่งออกมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากการอ่อนตัวของค่าเงินบาท ประกอบกับในช่วงดังกล่าวอุตสาหกรรมยานยนต์ของไทยมีการพัฒนาจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าไปสู่การผลิตเพื่อการส่งออก นับตั้งแต่นั้นมาจึงได้มีการขยายกำลังการผลิตของบริษัทรถยนต์จากประเทศญี่ปุ่นและประเทศในทวีปยุโรป โดยเข้ามาลงทุนตั้งโรงงานผลิตในประเทศไทยเพื่อใช้เป็นฐานการผลิตเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศมากขึ้น ซึ่งเป็นแหล่งที่มาสำคัญของเม็ดเงินที่มาจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน

การลงทุนโดยตรงในประเทศไทยพบว่ามีจำนวนเงินลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจากญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน การลงทุนนั้นนอกจากจะทำให้ไทยได้รับประโยชน์ทางตรงจากเงินที่มาลงทุนแล้ว ไทยยังได้รับการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่จากประเทศผู้ลงทุนอีกด้วย

สำหรับ โครงสร้างการค้าระหว่างไทย-ญี่ปุ่นในปัจจุบันนั้น ประเทศไทยมีทั้งการส่งออกและนำเข้าสินค้าที่อยู่ในหมวดอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน โดยส่วนใหญ่ไทยจะส่งออกส่วนประกอบและอุปกรณ์รถยนต์เป็นหลัก และนำเข้ารถยนต์สำเร็จรูป จึงถือได้ว่าเป็นการค้าแบบสองทาง ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่ (new trade theory) คือ การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน หรือ Intra-Industry Trade

การวิจัยนี้จึงศึกษารูปแบบการค้าในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนว่าเป็นในลักษณะ Intra-Industry Trade หรือ Inter-Industry Trade โดยแยกศึกษาเป็นรายสินค้าตามหมวดสินค้าของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น และหากอุตสาหกรรมมีลักษณะเป็น Intra-Industry Trade จะพิจารณา ลึกลงไปกว่ามีลักษณะเป็นการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันตามแนวคิด (VIIT) หรือการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันตามแนวนอน (HIIT) และการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันตามแนวคิด (VIIT) จะแยกพิจารณาเป็นการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันตามแนวคิดที่เป็นการค้าของสินค้าที่มีคุณภาพต่ำและการค้าของสินค้าที่มีคุณภาพสูง (LQVIIT และ HQVIIT) รวมทั้งศึกษาบทบาทของการลงทุนโดยตรงจากประเทศญี่ปุ่นในประเทศไทยที่ส่งผลต่อการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบการค้าในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน โดยเน้นเฉพาะผลที่มาจากการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน (intra-industry trade) และศึกษาแยกประเภทรูปแบบการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน
2. ศึกษาบทบาทของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและในประเทศไทย ที่ส่งผลต่อการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การรวบรวมข้อมูลและขอบเขตการวิจัย ใช้ข้อมูลการค้าจากกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้ข้อมูลรายอุตสาหกรรมจำแนกตามระบบ Harmonized System ปี ค.ศ. 2007 ในระดับ 6 หลัก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998-2008 ส่วนข้อมูลในการศึกษาเครือข่ายการค้าจะใช้ข้อมูลจาก UN Comtrade

2. เครื่องมือและแบบจำลองที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิเคราะห์การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน ดัชนีที่นำมาคำนวณคือ ดัชนี Grubel-Lloyd (ดัชนี GL) (Grubel and Lloyd, 1975) โดยคำนวณได้จาก

$$GL_i = \frac{(X_i + M_i) - |X_i - M_i|}{X_i + M_i} \times 100$$

โดยที่ X และ M คือ การส่งออกและการนำเข้าสินค้า i

ค่าดัชนี GL จะอยู่ในช่วงที่ 0-100 คือถ้าอุตสาหกรรม i ไม่มี IIT เกิดขึ้น ค่าดัชนี GL จะเท่ากับ 0 และถ้าการค้าที่เกิดขึ้นเป็น IIT ทั้งหมด ค่าดัชนี GL จะเท่ากับ 100

2.2 การวิเคราะห์แยกประเภทการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน โดยแบ่งการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันออกเป็น HIIT และ VIIT ของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน มีเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งดังนี้

$$\text{จาก } Z = \frac{UV_{kk'j}}{UV_{k'kj}}$$

กำหนดให้

$UV_{kk'j}$ = มูลค่าการนำเข้าต่อหน่วยโดยเฉลี่ยของสินค้า j ของประเทศ k จากประเทศ k'

$UV_{k'kj}$ = มูลค่าการนำเข้าต่อหน่วยโดยเฉลี่ยของสินค้า j ของประเทศ k' จากประเทศ k

ในที่นี้ให้ประเทศ k คือประเทศไทย และประเทศ k' คือประเทศญี่ปุ่น โดยการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันจะเป็นแบบแนวนอน ถ้า $1 - \alpha \leq \frac{UV_{kk'j}}{UV_{k'kj}} \leq 1 + \alpha$ และเป็นแบบแนวตั้งถ้าเป็นกรณีนอกเหนือจากนี้

นอกจากนี้ ยังมีการวิเคราะห์แยกการค้าภายในอุตสาหกรรมแบบแนวตั้งลงไปอีกว่าเป็นแบบสินค้าที่มีคุณภาพต่ำหรือเป็นสินค้าที่มีคุณภาพสูง โดยถ้า $\frac{UV_{kk'j}}{UV_{k'kj}} < 1 - \alpha$ จะเป็น LQVIIT และถ้า $\frac{UV_{kk'j}}{UV_{k'kj}} > 1 + \alpha$ จะเป็น HQVIIT โดยที่ $\alpha = 0.25$

2.3 การวิเคราะห์บทบาทของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ส่งผลต่อการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดัชนี GL กับตัวแปรอิสระ ซึ่งตัวแปรอิสระที่เลือกใช้เป็นตัวแปรตามทฤษฎีโดยมีสมมติฐานความสัมพันธ์กับระดับ IIT ดังต่อไปนี้

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ประเทศที่เข้ามาลงทุนมีวัตถุประสงค์ในการแบ่งสายการผลิตไปยังประเทศต่าง ๆ เพื่อแสวงหาต้นทุนที่ต่ำและการเกิดการประหยัดต่อขนาดการผลิต แล้วจึงนำสินค้าที่ต่างขั้นตอนนั้นมาประกอบกันเป็นสินค้าสำเร็จรูป จึงเกิดเป็น Intra-Industry Trade ดังนั้นอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนระหว่างประเทศสูงจะมีระดับ Intra-Industry Trade ที่สูง

ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (difference in gross domestic product: DGDP) สมมติฐานนี้พิจารณาจากทฤษฎีการค้าที่เกี่ยวกับโครงสร้างอุปสงค์และความพอใจของผู้บริโภคที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ผลิตพยายามตอบสนองอุปสงค์ที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ โดยผลิตสินค้าที่มีความหลากหลาย แต่เนื่องจากผู้ผลิตต้องการให้เกิดการประหยัดต่อขนาดการผลิต รวมทั้งเพื่อเพิ่มรูปแบบสินค้าให้มากขึ้น จึงเกิดการค้ากันในแต่ละประเทศ โดยประเทศที่มีโครงสร้างความพอใจคล้ายกันจะผลิตสินค้าคล้ายกัน จึงมีแนวโน้มจะแลกเปลี่ยนสินค้าประเภทเดียวกัน และเกิดการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันขึ้น โดยคำนวณได้จาก

$$DGDP_t = 1 + \frac{[w \ln(w) + (1 - w) \ln(1 - w)]}{\ln 2}$$

$$\text{โดยที่ } W = \frac{GDP_T}{(GDP_T + GDP_J)}$$

GDP_T = ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของประเทศไทย

GDP_J = ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของประเทศคู่ค้ากับไทย

ระดับความแตกต่างของสินค้า (product differentiation) การค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันเป็นการค้าสินค้าที่แตกต่างกันแต่สามารถใช้แทนกันได้มากกว่าจะเป็นการค้าสินค้าที่เหมือนกันทุกประการ จึงทำให้เกิดการค้าที่เรียกว่าการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันขึ้น ในที่นี้จึงใช้ Hufbauer Index (Chang, 2009) เป็นตัวแทนการวัดระดับความแตกต่างของสินค้า เนื่องจากเป็นตัวแปรที่แสดงถึงการผันผวนของราคาสินค้าส่งออกที่อยู่ในหมวดอุตสาหกรรมเดียวกัน

ค่าดัชนี Hufbauer (HUF)

$$HUF = \frac{\sigma_{ij}}{M_{ij}}$$

โดยที่ σ_{ij} = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของมูลค่าต่อหน่วยของการส่งออกสินค้า i ไปยังประเทศ j

M_{ij} = ค่าเฉลี่ยของมูลค่าต่อหน่วยของการส่งออกสินค้า i ไปยังประเทศ j

- ระยะทางระหว่างประเทศ (distance) หากระยะทางระหว่างสองประเทศมีระยะห่างไกลกัน จะส่งผลให้สัดส่วนการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันลดลง เนื่องจากต้นทุนการขนส่ง

- ดุลการค้าที่ไม่สมดุล (trade imbalance) หากการค้ารวมหรือการค้าในอุตสาหกรรมที่พิจารณามีการค้าแบบไม่สมดุลแล้ว ค่าดัชนี GL ที่ได้จะมีความคลาดเคลื่อนไป เนื่องจาก $(X_i + M_i)$ มีค่ามากกว่าความเป็นจริงหรือเกิด Downward-Biased Measure ซึ่งหากมีขนาดของการค้าที่ไม่สมดุลมากยิ่งขึ้นเท่าไร จะทำให้สัดส่วน Inter-Industry Trade ต่อมูลค่าการค้ารวมสูงขึ้น ดังนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหานี้ จึงนำส่วนที่เป็นขนาดการค้าที่ไม่สมดุล (TIMB) มาเป็นปัจจัยในการศึกษา

ในการศึกษานี้ใช้สมการถดถอยอย่างง่ายหลายตัวแปรวิธีกำลังสองน้อยที่สุด เพื่อประมาณการสมการถดถอยหาความสัมพันธ์ โดยกำหนดเป็นสมการดังนี้

$$IIT_{jk} = f(FDI, DGDP, HUF, DIST, TIMB)_{jk}$$

โดยที่

IIT_{ijk} = ดัชนี GL แสดงสัดส่วนมูลค่าการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันระหว่างไทยและญี่ปุ่น

FDI_{ijk} = การลงทุนทางตรงจากประเทศ j ในประเทศไทยเฉลี่ยในสินค้า i

$DGDP_{jk}$ = ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ระหว่างประเทศไทยและ j ในปี t

HUF_{ijk} = ค่าดัชนี Hufbauer

$DIST_{ijk}$ = ระยะทางระหว่างไทยและประเทศ j

$TIMB_{jk}$ = ดุลการค้าที่ไม่สมดุลระหว่างประเทศไทยและประเทศ $j = \frac{|X-M|}{X+M}$

J = ประเทศญี่ปุ่น, k = ประเทศไทย

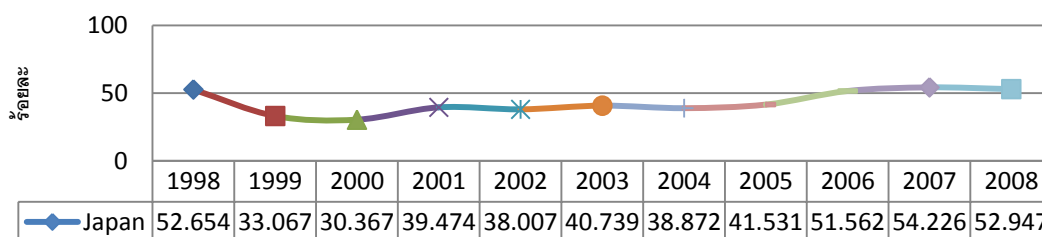
เนื่องจากการศึกษาค้างนี้จะสนใจที่ตัวแปรการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นหลัก ดังนั้นจึงกำหนดตัวแปรอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันให้เป็นตัวแปรควบคุม (control variables)

ผลการวิจัย

1. การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน

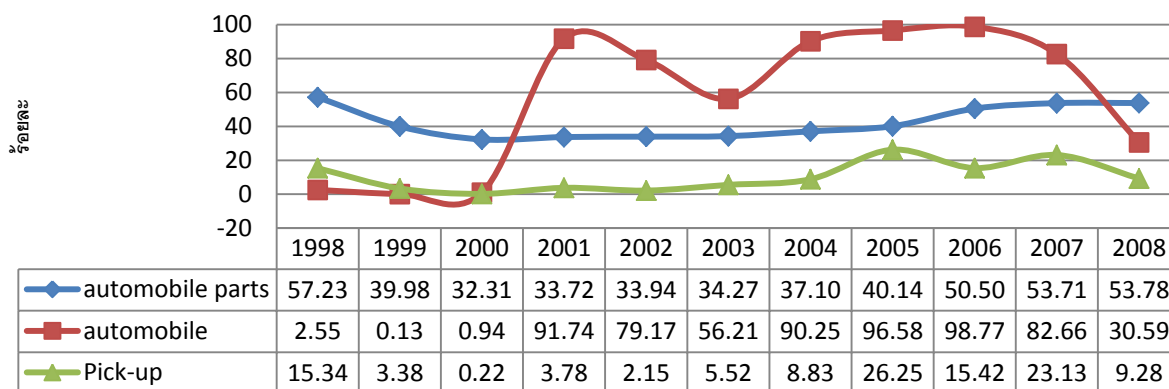
1.1 การวิเคราะห์ดัชนี GL

การศึกษาระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันระหว่างไทย-ญี่ปุ่น เมื่อพิจารณาค่าดัชนี GL ในภาพที่ 1 จะเห็นว่าระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของประเทศญี่ปุ่นในช่วงปี ค.ศ. 1998 มีสัดส่วนไม่สูงมาก คิดเป็นร้อยละ 52.6 ของมูลค่าการค้ารวมของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1999-2005 ก็ลดลงอยู่ในระดับต่ำ คือต่ำกว่าร้อยละ 50 ของมูลค่าการค้ารวมของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน แต่หลังจากปี ค.ศ. 2005 ถึง 2008 ระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนเกินร้อยละ 50 ของมูลค่าการค้ารวม ซึ่งโดยภาพรวมถือว่าระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันระหว่างไทยกับญี่ปุ่นยังถือว่าไม่สูงมากนัก

ภาพที่ 1 ระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันระหว่างไทย-ญี่ปุ่น

เมื่อพิจารณาระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน โดยแบ่งสินค้าออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มรถยนต์นั่งส่วนบุคคล กลุ่มรถกระบะ และกลุ่มชิ้นส่วนรถยนต์ ระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ผลการศึกษาที่ได้เป็นดังนี้

ภาพที่ 2 ระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนระหว่างประเทศไทย-ญี่ปุ่น

เมื่อพิจารณาตามภาพที่ 2 พบว่ากลุ่มสินค้าที่มีระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันสูง คือกลุ่มรถยนต์นั่งส่วนบุคคล โดยในช่วงปี ค.ศ. 1998-2000 แรกเริ่มแทบจะไม่มีการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันในกลุ่มรถยนต์นั่งส่วนบุคคลเลย แต่ในปี ค.ศ. 2001 ระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 91 และลดลงอีกครั้งในปี ค.ศ. 2002-2003 คิดเป็นร้อยละ 79 และ 56 ตามลำดับ ปี ค.ศ. 2004-2006 สัดส่วนก็เพิ่มขึ้นอีกครั้ง เกินร้อยละ 90 ของมูลค่าการค้ารวมของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน แต่ในปี ค.ศ. 2007 ระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของรถยนต์นั่งส่วนบุคคลก็ลดลงอีกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 82 และลดลงอย่างมากในปี ค.ศ. 2008 เหลือเพียงร้อยละ 30

ส่วนการค้ารถกระบะระหว่างประเทศไทย-ญี่ปุ่นนั้น มีระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันที่ค่อนข้างต่ำมาก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998-2008 คิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 10 โดยปีที่ระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันสูงที่สุด คือปี ค.ศ. 2005 มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 26 ของมูลค่าการค้ารวม

ระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของกลุ่มสินค้าประเภทชิ้นส่วนรถยนต์ ในปี ค.ศ. 1998 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50 ของมูลค่าการค้ารวม ปี ค.ศ. 1999-2005 ระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันมีแนวโน้มลดลง โดยมีสัดส่วนต่ำกว่าร้อยละ 50 ของมูลค่าการค้ารวม และมีระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันเพิ่มขึ้นในปี ค.ศ. 2006-2008 คือมีสัดส่วนเกินร้อยละ 50 ของมูลค่าการค้ารวมของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน

1.2 การวิเคราะห์รูปแบบการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน

จากตารางที่ 1 พบว่าประเทศไทยญี่ปุ่นมีรูปแบบการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันแนวตั้งทั้งแบบที่สินค้ามีคุณภาพต่ำและมีคุณภาพสูง รวมไปถึงการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันแบบแนวนอน โดยในปี ค.ศ. 1998 และ 2001-2003 เป็นรูปแบบการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันแบบแนวตั้งที่สินค้าส่งออกมีคุณภาพต่ำกว่าสินค้านำเข้า ในช่วงปี ค.ศ. 2000 และ 2004-2006 เป็นรูปแบบการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันแบบแนวนอน ส่วนในปี ค.ศ. 1999 และ 2007-2008 เป็นรูปแบบการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันแบบแนวตั้ง

ที่สินค้าส่งออกมีคุณภาพสูงกว่าสินค้านำเข้า เมื่อดูภาพรวมแล้วพบว่าการค้ารูปแบบ VIIT มีบทบาทมากกว่าการค้ารูปแบบ HIIT ซึ่งในช่วงแรกการค้ารูปแบบ VIIT จะเป็นประเภทที่สินค้าส่งออกมีคุณภาพต่ำกว่าสินค้านำเข้า แต่ในช่วงหลังไทยมีรูปแบบการค้าที่สินค้าส่งออกมีคุณภาพสูงกว่าสินค้านำเข้า และค่าเฉลี่ยของมูลค่าต่อหน่วยระหว่างสินค้านำเข้าและสินค้าออกของสินค้าแต่ละหน่วยมีค่าอยู่ในช่วงที่เป็นการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันแบบแนวคิดที่สินค้าส่งออกมีคุณภาพสูงกว่าสินค้านำเข้า แสดงว่าประเทศไทยพยายามพัฒนาคุณภาพสินค้าส่งออกให้มีคุณภาพสูงขึ้นไปยังประเทศญี่ปุ่น

ตารางที่ 1 ค่า Z สำหรับรูปแบบการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน

ปี	ค่า Z	รูปแบบ	ปี	ค่า Z	รูปแบบ	ปี	ค่า Z	รูปแบบ
1998	0.744	LQVIIT	2002	0.685	LQVIIT	2006	0.983	HQVIIT
1999	1.518	HQVIIT	2003	0.603	LQVIIT	2007	3.517	HQVIIT
2000	1.245	HIIT	2004	0.996	HIIT	2008	3.456	HQVIIT
2001	0.748	LQVIIT	2005	1.001	HIIT	เฉลี่ย	1.409	HQVIIT

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันกับการลงทุนโดยตรง

จากการศึกษาการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนระหว่างไทยกับญี่ปุ่น พบว่าสอดคล้องกับสมมติฐาน จากค่าสถิติของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในไทยมีค่า 0.0756 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับ IIT อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 หมายความว่าถ้าการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศในไทยเพิ่มขึ้น (ลดลง) ร้อยละ 1 จะส่งผลให้ IIT เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น (ลดลง) ร้อยละ 0.0756

ส่วนตัวแปรตัวอื่น ๆ ได้แก่ ระดับความแตกต่างของสินค้า ระยะทางระหว่างประเทศ และดุลการค้าที่ไม่สมดุล ต่างมีผลสนับสนุนให้เกิดการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน มีเพียงความแตกต่างของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเท่านั้นที่ไม่มีผลสนับสนุนให้เกิดการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน

อภิปรายผล

1. การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการเข้ามาลงทุนเพื่อตั้งฐานการผลิตรถยนต์ในประเทศไทยมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าดัชนี GL พบว่าระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันระหว่างไทยกับญี่ปุ่นไม่สูงมากนัก นั่นเป็นเพราะญี่ปุ่นมีการผลิตรถยนต์ใช้ในประเทศเองด้วย การค้าส่วนใหญ่จึงเป็นการค้าในชิ้นส่วนรถยนต์มากกว่า แต่ระดับการค้าก็ยังไม่ถือว่าสูงนัก เนื่องจากไทยจะนำเข้าชิ้นส่วนจากญี่ปุ่นเฉพาะประเภทที่ต้องใช้เทคโนโลยีใน

การผลิตขั้นสูงที่ไทยไม่สามารถผลิตเองได้ ส่วนญี่ปุ่นจะนำเข้าชิ้นส่วนจากไทยประเภทที่มีมูลค่าไม่สูงมากนักและใช้แรงงานในการผลิตเป็นส่วนใหญ่

แนวโน้มในการค้ารถยนต์นั่งส่วนบุคคลระหว่างไทยกับญี่ปุ่นเพิ่มสูงขึ้น ในช่วงหลังปี ค.ศ. 2000 นั้นเป็นเพราะว่าเมื่อญี่ปุ่นมาตั้งฐานการผลิตรถยนต์ในไทยแล้ว ญี่ปุ่นจึงลดขนาดการผลิตในประเทศลง ทำให้มีการนำเข้ารถยนต์จากไทยมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันไทยก็มีการนำเข้ารถยนต์จากญี่ปุ่น ซึ่งเป็นรถที่ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มากขึ้นเช่นกัน ระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของกลุ่มรถยนต์นั่งส่วนบุคคลสำเร็จรูประหว่างไทยกับญี่ปุ่นจึงค่อนข้างสูง แต่ในกลุ่มของรถปิคอัพกลับค่อนข้างต่ำ เนื่องจากรถประเภทนี้ไม่เป็นที่นิยมนักในประเทศญี่ปุ่น

เมื่อแบ่งประเภทของการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนนั้น พบว่าส่วนใหญ่เป็นการค้าในรูปแบบแนวดิ่ง คือเป็นการค้าสินค้าที่มีความแตกต่างกันในด้านคุณภาพ และจะเป็นสินค้าคุณภาพสูงเป็นส่วนใหญ่ ในช่วงเริ่มแรกไทยมีการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวตามแนวดิ่งของสินค้าคุณภาพต่ำ แต่ในช่วงสองปีหลังรูปแบบการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นเริ่มเปลี่ยนไปเป็นการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันตามแนวดิ่งของสินค้าคุณภาพสูง นั้นแสดงให้เห็นถึงผลสำเร็จของการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนของไทย ที่สามารถพัฒนาศักยภาพในการผลิตสินค้าจนทำให้สินค้าส่งออกมีคุณภาพที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับสินค้านำเข้า

2. บทบาทของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน

อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น มีรูปแบบการค้าเป็นแบบการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันซึ่งเป็นผลจากการเข้ามาลงทุนโดยตรง เนื่องจากความต้องการย้ายฐานการผลิตรูปแบบการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันเริ่มเปลี่ยนไปเป็นแบบที่ไทยส่งออกสินค้าที่มีคุณภาพสูงกว่าและนำเข้าสินค้าที่มีคุณภาพต่ำกว่า นั้นแสดงให้เห็นว่าไทยได้พัฒนาศักยภาพในการผลิตมากขึ้น และการพัฒนานี้ก็เป็นผลพวงมาจากการได้รับการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีจากประเทศที่เข้ามาลงทุนในไทยเช่นกัน ดังนั้น การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศนับว่ามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมรถยนต์และชิ้นส่วนรถยนต์ของไทยให้เติบโตไปอย่างต่อเนื่องและมั่นคง

บรรณานุกรม

- Chang, Shun-Chiao. (2009). Horizontal and vertical intra-industry trade and firm's investment strategies: Evidence from the IT industry in the Asian, EU and US Markets. *Global Economic Review*, 38(1), pp. 63-76.
- Fukao, K, Ishido, H., & Ito, K. (2003). Vertical intra-industry trade and foreign direct investment in East Asia. *Journal of the Japanese and International Economies*, 17(4), pp. 468-506.
- Grubel, H. G., & Lloyd, P. J. (1975). *Intra-industry trade*. London, England: Macmillan.

- Umemoto, M. (2005). *Development of intra-industry trade between Korea and Japan: The case of automobile parts industry* (Centre for International Trade Studies (CITS) Working Papers 2005-03). Kitakyushu, Japan: Centre for International Trade Studies, Faculty of Economics Yokohama National University.
- Xing, Y. (2007). Foreign direct investment and China's bilateral intra-industry trade with Japan and the US. *Journal of Asian Economic*. 18(4), pp. 685-700.

วิธีการอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสาก ตำบลท่าวัด อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น
**PRESERVATION METHODS OF BOON KAO SAK TRADITION, TA WAT
 SUB-DISTRICT, WAENG NOI DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE**

กัญญ์พัชรา ภูผาคูณ*

Kanpachira Pupakhun

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเผื่อน**

Pol. Col. Dr. Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิธีการอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสาก ตำบลท่าวัด อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อนำผลจากการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อให้การอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสากเกิดความยั่งยืนต่อไป ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่าบุญข้าวสากของคนอีสานคือวันอภัยทาน ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ปรตและคนที่ได้ล่วงลับไปแล้ว ชาวบ้านจะไปเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง เดือนสติลูกหลานให้มีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ ทดแทนคุณด้วยการทำความดี เชื่อว่าประเพณีบุญข้าวสากจะปลดปล่อยวิญญาณบรรพบุรุษ คุณค่าของบุญข้าวสากคือการทำบุญที่ต้องทำทุกปีและทำด้วยใจจริง ๆ ต้องอนุรักษ์ไว้ มีการทำกระยาสารทเพื่ออนุรักษ์วิถีกวน วิธีขงข้าวกระยาสารทซึ่งเป็นภูมิความรู้ของบรรพบุรุษ มีวัดเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ พระต้องเทศน์ให้ญาติโยมเห็นความสำคัญของบุญข้าวสาก ประชาชนชาวบ้านต้องพุดให้เด็กนักเรียนฟัง บุญข้าวสากสร้างความเชื่อมโยงทางจิตใจ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ด้วยกัน มีการอนุรักษ์ประเพณีให้คงอยู่ด้วยการปลูกฝังให้คนรุ่นใหม่มีความศรัทธาเพื่อไม่ให้ประเพณีสูญหายไป สื่อมวลชนต้องเข้ามาช่วยเหลือ ผู้นำชุมชนต้องประสานงานกับกลุ่มสื่อสารมวลชนเพื่อทำข่าวประเพณี

คำสำคัญ: วิธีการอนุรักษ์ประเพณี, ประเพณีบุญข้าวสาก

---

* นักศึกษาลัทธิสุตธรรมรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

The research study aimed to study the conservation methods of Bun Khao Sak tradition in Ta Wat Sub-district, Waeng Noi District, Khon Kaen Province, and to apply the findings in determining strategies in projects concerning the tradition's sustainability. The study applied quality research methodology by conducting in-depth interviews with key informants. The findings were as follows: For northeastern Thai people, Bun Khao Sak was held on the day of almsgiving to the deceased and the loved ones. People also paid a visit to their relatives during the event; it was seen as a reminder of gratitude to their parents. When villagers performed good deeds for their parents as in this tradition, the virtue would help release the spirits of their ancestors. The essence of Bun Khao Sak was the merit-making which was believed that the merit maker would receive it in return. The tradition was thus best conserved with the truest mind in conserving it. When younger generation performed the deeds, it was a way to continue the ancestor's wisdom. One institution that played a big role here was the temple, the place that assembled all souls. The monks must preach the significant aspects of the tradition to the villagers as well as allowing local experts to teach to students the recipe of the traditional Thai sweets used in the event. The merit gained in the event was believed to unite the hearts together and strengthen the belief and faith in the event. Most importantly, younger generation should be introduced to this tradition since they were the ones who would continue it in the future. Community leaders could also collaborate with media in making the tradition known to general public.

Keywords: preservation methods, Bun Khao Sak tradition.

บทนำ

"บุญข้าวสาก" คือการเขียนชื่อใส่ลงพวงข้าว เรียกข้าวสากคือสลาก อีกนัยหนึ่งที่ชาวอีสานนิยมทำกันคือ นำข้าวเปลือกมาคั่วให้แตกฟูเป็นสีขาวประมาณหนึ่งหรือสองตะกร้า แล้วเก็บกากออก ชาวอีสานเรียกข้าวดอกแตก นำมะพร้าว น้ำตาลและถั่วงาเคี้ยวต้มมาผสมกันกับข้าวดอกแตก ชาวอีสานเรียกว่าข้าวพระยาสารทเหตุที่เรียกว่าพระยา เพราะอร่อย ทำเพื่อกินทาน อุทิศให้ผู้ตายเหมือนข้าวประดับดิน นิยมทำในเดือน 10 (พรมมาสุวรรณทร, 2544) สภาพปัญหาที่พบในปัจจุบัน พบว่ามีคนส่วนน้อยที่ยังสืบสานวัฒนธรรมประเพณีบุญข้าวสาก ผู้สืบทอดส่วนใหญ่จะเป็นวัยกลางคนและผู้สูงอายุ ทั้งนี้เนื่องจากคนในชุมชนหรือวัยรุ่นไม่สนใจและไม่ให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมประเพณีที่มีมาในอดีต การพบปะสนทนาระหว่างผู้ใหญ่ เด็ก เยาวชน และผู้นำชุมชนมีน้อยลง อีกทั้งบางคนเริ่มเข้าสู่อาชีพรับจ้าง เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียน ทำให้เหลือผู้คนที่สืบทอดประเพณีท้องถิ่นน้อยลง (ชนยา ชัยมงคล, 2554) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิธีการอนุรักษ์

ประเพณีบุญข้าวสาก ตำบลท่าวัด อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำผลวิจัยไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อให้การอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสากเกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสาก ตำบลท่าวัด อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อนำผลจากการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อให้การอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสากเกิดความยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนตำบลท่าวัด อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวสาก จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการจดบันทึกและบันทึกเทปเสียงสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอแบบพรรณนา เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการให้การอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสากเกิดความยั่งยืน

ผลการวิจัย

ด้านการศึกษาค้นคว้า พบว่าบุญข้าวสากของคนอีสานคือวันอภัยทาน ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรตและผู้ล่วงลับไปแล้ว เพื่อทดแทนบุญคุณบรรพบุรุษ เทศกาลบุญข้าวสากเป็นเทศกาลเชื่อมเยื่อญาติพี่น้อง ส่งเสริมให้ลูกหลานเห็นคุณค่าบุญข้าวสากโดยการชักจูงลูกหลานให้เข้าวัด เตือนสติลูกหลานให้มีความกตัญญูรู้คุณต่อพ่อแม่ ระลึกถึงบรรพบุรุษ และจรโลงพระพุทธรูปศาสนาไว้ด้วยการทำบุญ

ด้านการส่งเสริมให้เห็นคุณค่า พบว่าประเพณีบุญข้าวสากเป็นการปล่อยวิญญาณบรรพบุรุษ คุณค่าของบุญข้าวสากคือการทำบุญ สร้างจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่ตระหนี่ ปลุกฝังเยาวชนให้รู้จักประเพณี จัดกิจกรรมให้ชุมชนทำร่วมกัน อนุรักษ์ภูมิความรู้ของบรรพบุรุษในการทำข้าวกระยาสารท

ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม พบว่าวัดเป็นผู้นำทางวิญญาณ ต้องเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ญาติโยมเห็นความสำคัญของบุญข้าวสาก ต้องให้ประชาชนชาวบ้าน ไปพูดคุยให้เด็กนักเรียนฟัง ต้องถ่ายทอดความรู้ในการกวนหรือชงข้าวกระยาสาร

ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม พบว่าบุญข้าวสากสร้างความเชื่อมโยงทางจิตใจ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจชาวบ้านไว้ด้วยกัน งานบุญข้าวสากจะมีการแจกจ่ายแลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกันและกัน และการทำข้าวกระยาสารต้องช่วยกันทำหลายคนจึงเกิดเป็นความสามัคคีในชุมชน

ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ พบว่างานบุญข้าวสากสร้างความรัก ความสามัคคีให้ชุมชน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน สร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่เด็กรุ่นใหม่ ให้รู้จักกตัญญู รู้จักบาปบุญคุณโทษ รู้จักการทำบุญและฟังธรรม เห็นความสำคัญและคุณค่าของบุญประเพณี

ด้านการสร้างระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม พบว่าสื่อสารมวลชนต้องเข้ามาช่วยเหลือในการบันทึกภาพงานประเพณีเพื่อนำไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในสื่อออนไลน์ เพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการส่งเสริมให้ประชาชนที่มีความสนใจได้มาท่องเที่ยวและศึกษาประเพณีท้องถิ่น ต้องประสานงานกับกลุ่มโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และวิทยุชุมชน ให้มาทำข่าวและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประเพณีในเทศกาลงานบุญเพื่อเชิญชวนให้ประชาชนที่มีความสนใจได้มาร่วมงานบุญประเพณี โดยให้พระสงฆ์ที่มีความรู้ด้านประเพณีบรรยายเพื่อสร้างความเข้าใจในงานบุญข้าวสาก

ด้านการส่งเสริมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม สิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี พบว่าต้องสืบทอดประเพณีกันไปเรื่อย ๆ ตามเทศกาล เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างญาติพี่น้องโดยการทำบุญและแจกจ่ายข้าวกระยาสาร

อภิปรายผล

บุญข้าวสากคือวันออกขาน ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรตและผู้ที่ได้ล่วงลับไปแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสาก ตำบลท่าวัด อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่นให้เกิดความยั่งยืน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ โครงการชักชวนให้เข้าวัดเพื่ออนุรักษ์บุญข้าวสาก และโครงการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญข้าวสาก

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการส่งเสริมให้เห็นคุณค่า ได้แก่ โครงการยกย่องปราชญ์ชาวบ้านเพื่ออนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสาก โครงการชวนเด็กน้อยทำกิจกรรมบุญข้าวสาก และโครงการกวนกระยาสารเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสาก

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ได้แก่ โครงการส่งเสริมให้วัดเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและถ่ายทอดประเพณีบุญข้าวสาก โครงการประชาสัมพันธ์ประเพณีบุญข้าวสากทางหอกระจายข่าว และโครงการปราชญ์เล่าเรื่องให้เด็กนักเรียนฟังเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสาก

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ โครงการแลกเปลี่ยนสิ่งของเพื่อแจกจ่ายในวันบุญประเพณีบุญข้าวสาก

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ ได้แก่ โครงการปลูกฝังคนรุ่นใหม่ ให้เกิดความสำนึกรักในประเพณีท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการสร้างระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม ได้แก่ โครงการสื่อสารมวลชนร่วมใจอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสาก และโครงการประกวดรูปถ่ายประเพณีบุญข้าวสาก

ยุทธศาสตร์ที่ 7 ด้านการส่งเสริมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม สิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ได้แก่ โครงการปลูกจิตสำนึกความกตัญญูให้เกิดขึ้นภายในชุมชนท้องถิ่น

บรรณานุกรม

การอนุรักษ์วัฒนธรรม (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.facebook.com/permalink.php?id=386541818094235&story_fbid=198977506907287 [2556, 1 ธันวาคม].

ชนยา ชัยมงคล. (2554). **การจัดการความรู้ ประเพณีบุญข้าวประดับดินของประชาชนตำบลนา**

ขนาด อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บำรุง สุขพรรณ. (2537). **รูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่วัฒนธรรม**

ไทยต่อประชาชน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

แปลก สนธิรักษ์. (2504). **พิธีกรรมและลัทธิประเพณี**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พรมมา สุวรรณทร. (2544). **หัวใจไทยอีสาน**. อุตรธานี: ม.ป.พ.

พระอธิการช่วง จิตโสภโณ (ตั้งอยู่). (2554). **คติทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือน**

สิบ (แซนโฎนตา) ของจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา

พระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการโครงการชลประทาน
ระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคน ตำบลโนนทอง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

**PARTICIPATION OF WATER USERS IN THE WATER PIPELINE
IRRIGATION MANAGEMENT IN KUT KAEN VILLAGE,
NON THONG SUB-DISTRICT NONG RUEA DISTRICT,
KHON KAEN PROVINCE**

กิตติรัช เทพหัสดิน ณ อยุธยา*

Kittithat Thephatsadin Na Ayutthaya

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเพื่อน**

Pol. Col. Dr. Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่ามูลเหตุของการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำเนื่องจากแหล่งน้ำต้นทุนหมด การจ่ายน้ำไม่สมดุลไม่ถูกใจชาวนา การขัดแย้งในกลุ่มจะเป็นเรื่องคิวน้ำ การบริหารจัดการการส่งน้ำช่วงแรก ๆ ตัดขาด เนื่องจากชาวบ้านไม่ค่อยเข้าใจเรื่องการส่งน้ำ มีการแย่งน้ำ หากคิวน้ำชาชาวบ้านจะรู้สึกโกรธ เป็นความเปราะบางด้านความรู้สึก ที่ผ่านมาไม่มีการเก็บรวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้น จึงเกิดการรวมกลุ่มของผู้ใช้น้ำ โดยกิจกรรมของกลุ่มเน้นเรื่องบริการผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากน้ำ ส่งน้ำโดยวิธีการจัดสรรน้ำและแบ่งโซน มีกิจกรรมที่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง มีการประชุมและชักนำกลุ่มให้ทำการเกษตรแบบใช้น้ำน้อย ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกรจากการปลูกข้าวให้ไปปลูกพืชเศรษฐกิจโดยใช้กติกาชุมชน ปัจจุบันมีการวิเคราะห์ปัญหาจากกรมชลประทาน แทนการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงจากกลุ่มผู้ใช้น้ำ ต้องดูความต้องการของเกษตรกร คำนึงถึงน้ำต้นทุนและต่อยอดขยายพื้นที่ส่งน้ำ เกษตรกรต้องร่วมลงทุนในระบบกระจายน้ำในบางแปลงที่น้ำไปไม่ถึง เพื่อให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น ความเที่ยงธรรมในการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มเกิดจากความ

---

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สามัคคีมีน้ำใจให้กัน สังคมของกลุ่มจะเป็นสังคมแบบพี่น้องเกษตรกร และหากมีน้ำต้นทุนจะขยายเขตบริการออกไป เพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ, การจัดการน้ำ

ABSTRACT

The research study investigated the water users' participation in the water pipeline irrigation management in Kut Kaen Village, Non Thong Sub-district, Nong Ruea District, Khon Kaen Province. Key informants were interviewed for in-depth data. It was found that the main cause of the participation came from the scarcity of water resources. The villagers used to quarrel in queuing for water supply and management. When all did not go as smoothly as they had first anticipated, they became annoyed. But once they realized the true cause, they got together to focus on who would benefit from the water supply, distribution, and zoning. By this way, the group could solve difficulties on its own and could also manage to host meetings as well as introduce new agricultural methods with smaller amount of water. Based on the community's consensus, local farmers then changed from rice to cash crops. They tended to analyze their current difficulty on the Department of Irrigation's experience and solve the problem based on the farmers' needs. Other aspects concerning with water such as the main resources, further distribution, and investment in water distributing system were also included to make the local economy better. The justified water management was thus a result of the community's unity and generosity, the two qualities which were quite common in the agricultural society. In case of any additional water resources, they could be further extended to circulate budget among the water users.

Keywords: participation of water users, water management.

บทนำ

ระบบท่อส่งน้ำ หมายถึงระบบส่งน้ำที่จะนำน้ำจากแหล่งน้ำไปยังพื้นที่เพาะปลูกโดยอาศัยแรงดันที่จุดส่งน้ำเข้าระบบท่อเช่นเดียวกันกับระบบน้ำประปา โดยปกติแล้วระบบท่อส่งน้ำจะฝังไว้ใต้พื้นดินและมีอาคารจ่ายเหนือแปลงเพาะปลูก เมื่อต้องการใช้น้ำจะเปิดวาล์วหรือประตูน้ำ น้ำจะไหลเข้าสู่แปลงเพาะปลูก ระบบท่อส่งน้ำเป็นระบบส่งน้ำประเภทหนึ่งที่มีประสิทธิภาพสูงเพราะไม่มีการสูญเสียน้ำจากการระเหยและการรั่วซึม มีค่าบำรุงรักษาที่ต่ำกว่าระบบคลองส่งน้ำ ไม่สูญเสียพื้นที่เพาะปลูกเพื่อไปทำระบบคลองส่งน้ำ และที่สำคัญในสภาพพื้นที่การเกษตรที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นลูกเนิน หรือต้องส่งน้ำไปยังพื้นที่การเกษตรที่อยู่สูงกว่าแหล่งน้ำ ระบบท่อส่งน้ำจะสามารถใช้งานได้สะดวกกว่าระบบคลองเปิด แต่เนื่องจากค่าลงทุนการก่อสร้างและค่าส่งน้ำของระบบท่อส่งน้ำสูงมาก เพราะการก่อสร้างต้องใช้อุปกรณ์พิเศษหลายชนิด รวมทั้งค่าพลังงาน

ไฟฟ้าที่ต้องใช้ในการส่งน้ำอีกด้วย ที่ผ่านมายังไม่ค่อยมีการนำระบบท่อส่งน้ำมาใช้ในประเทศไทยมากนัก (วิบูลย์ บุญยชโรกุล, 2526, หน้า 171)

โครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคน มีหัวงาน (สถานีสูบน้ำ) ตั้งอยู่ที่บ้านกุดแคน ตำบลโนนทอง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พิกัด 48 QTD 280-296 ระวัง 5542-II ในแผนที่มาตราส่วน 1 : 50,000 เป็นโครงการที่ได้รับการพิจารณาให้เป็นโครงการนำร่องในการศึกษา ใช้งบประมาณในการก่อสร้างรวมทั้งสิ้น 55.83 ล้านบาท เริ่มก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 2543 แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2544 (กรมชลประทาน, 2550 ก, หน้า 1) โครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคนจะสูบน้ำจากลำน้ำเชิญไปยังพื้นที่การเกษตรด้วยระบบท่อส่งน้ำ ครอบคลุมหมู่บ้านที่ได้รับผลประโยชน์ ได้แก่ บ้านกุดแคน บ้านกุ่มมูลบัว และบ้านโนนทอง รวมครัวเรือนที่ได้รับประโยชน์ 163 ครัวเรือน มีพื้นที่รับประโยชน์ประมาณ 2,020 ไร่ และเป็นพื้นที่ชลประทานที่สามารถส่งน้ำได้ 1,412 ไร่ (กรมชลประทาน, 2550 ก) ต่อมาเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2555 กรมชลประทานโดยสำนักชลประทานที่ 6 ได้ถ่ายโอนภารกิจโครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคนให้กับเทศบาลตำบลโนนทอง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น (โครงการชลประทานขอนแก่น, 2555)

การบริหารจัดการโครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำให้ประสบความสำเร็จเป็นเรื่องที่มีความท้าทายเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่และต้องอาศัยความเชี่ยวชาญหลาย ๆ ด้านประกอบกัน ทั้งด้านวิศวกรรมชลประทาน วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมเครื่องกล อีกทั้งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการบริหารจัดการและสนับสนุนให้ความรู้ทางด้านวิชาการ ที่สำคัญที่สุดคือกลุ่มผู้ใช้น้ำต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและต้องเป็นกลไกหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาตนเองให้มีความเข้มแข็ง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการโครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคน ตำบลโนนทอง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำข้อค้นพบไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อให้การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการโครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคนมีความยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการบริหารสากล ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และให้ความสำคัญมากขึ้นไปอีกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (สถาบันพระปกเกล้า, 2553, หน้า 4) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่รัฐบาลส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และเสริมสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปแบบบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัคร ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ (ไพรัตน์ เตชะรินทร์, 2527 อ้างถึงใน สายดารา ภูมฉวีง, 2552, หน้า 14) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหา 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำโครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคน ตำบลโนนทอง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อนำผลจากการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการ เพื่อให้การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการโครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคนมีความยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการโครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคน ตำบลโนนทอง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น เลือกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 ราย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง จำนวน 14 ราย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคน กลุ่มที่ 2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 6 ราย ได้แก่ เจ้าหน้าที่และผู้บริหารเทศบาลตำบลโนนทอง เจ้าหน้าที่กรมชลประทาน และเจ้าหน้าที่จากโรงงานน้ำตาลมิตรภูเวียง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการจดบันทึกและบันทึกเทปเสียงสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอด้วยการพรรณนาเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการโครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคนให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุ พบว่าการบริหารจัดการการส่งน้ำช่วงแรก ๆ ติดขัดเนื่องจากชาวบ้านไม่ค่อยเข้าใจเรื่องการส่งน้ำ การจัดสรรน้ำ และระเบียบการใช้น้ำ มีการขัดแย้งเรื่องคิวน้ำ จ่ายน้ำไม่สมดุลไม่ถูกใจชาวนา เป็นปัญหาด้านความรู้สึก นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาแหล่งน้ำต้นทุนหมด การซ่อมแซมระบบส่งน้ำที่ชำรุดเสียหายล่าช้า แหล่งน้ำบาดาลมีจำนวนไม่เหมาะสมกับพื้นที่เกษตร แต่เมื่อมีระบบท่อส่งน้ำก็ลดปัญหาลงได้บ้าง และปริมาณน้ำที่จ่ายออกมาจากท่อไม่เหมาะสมกับการทำนา ปัญหาที่เกิดขึ้นมาไม่ได้มีการเก็บรวบรวมไว้

ด้านการวางแผนงานดำเนินกิจกรรม พบว่าต้องมีคณะกรรมการร่างระเบียบ แก้ไขกฎระเบียบให้เข้ากับสถานการณ์ ต้องมีการทำข้อตกลงและอธิบายข้อชี้แจงต่าง ๆ ก่อน ต้องศึกษาความต้องการของเกษตรกร ต้องมีกระบวนการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาและลงหุ้น และสมาชิกกลุ่มต้องมีการวางแผนด้วยตัวเอง

ด้านการลงทุนและการปฏิบัติงาน พบว่าเงินลงทุนของกลุ่มได้จากการเก็บเงินค่ากระแสไฟฟ้า แต่น้ำต้นทุนมีไม่เพียงพอ เกษตรกรที่ร่วมลงทุนในระบบกระจายน้ำบางแปลงน้ำไปไม่ถึง หากอยากต่อยอดขยายพื้นที่ส่งน้ำก็ต้องเก็บเงินเพิ่มแต่ต้องมีการประชุม และมีปัญหาหารายรับจากกลุ่มผู้ใช้น้ำที่จ่ายให้เทศบาลไม่สอดคล้องกับรายจ่ายที่เทศบาลต้องจ่ายไป

ด้านการติดตามและประเมินผล พบว่ามีเกษตรกรเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีขึ้น ชาวบ้านไม่ต้องไปรับจ้างต่างจังหวัด มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำจดทะเบียนตามกฎหมาย ต้องการมีร้านค้าสวัสดิการของกลุ่ม จะได้มีเงินหมุนเวียนในกลุ่ม การมีขั้นตอนระเบียบการใช้น้ำทำให้ต้องยอมรับเหตุผลซึ่งกันและกัน มีความสามัคคี มีน้ำใจให้กัน และเทศบาลมีโครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้กลุ่มผู้ใช้น้ำ ศูนย์เรียนรู้การทำไร่นาสวนผสม มีการเปลี่ยนท่อกระจายน้ำ จัดคิวน้ำโดยใช้กระดานประกาศทำให้ลดปัญหาเรื่องการแย่งน้ำ

อภิปรายผล

มูลเหตุของการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผลมาจากการขัดแย้งในกลุ่มเรื่องคิวน้ำและน้ำที่จ่ายออกมาจากท่อส่งน้ำมีปริมาณไม่เหมาะสมกับการทำนา สมาชิกกลุ่มจึงมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการปลูกข้าวไปเป็นการปลูกพืชเศรษฐกิจที่ใช้น้ำน้อย การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อบริหารจัดการน้ำร่วมกันในระยะแรกมีกฎระเบียบที่กลุ่มตั้งขึ้นมาโดยสมาชิก โหวตเสียงกันแต่ยังมีได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เงินทุนของกลุ่มได้จากการเก็บเงินค่ากระแสไฟฟ้าจากสมาชิกและจัดส่งให้กับเทศบาลตำบลโนนทองทั้งหมด ทำให้ไม่มีเงินทุนประจำกลุ่มสำหรับใช้ในการบริหารจัดการหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในกลุ่ม ส่วนเทศบาลมีโครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้กลุ่มผู้ใช้น้ำและมีศูนย์เรียนรู้การทำไร่นาสวนผสมให้ความรู้กับสมาชิกและกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีการวางแผนการส่งน้ำด้วยตนเอง สังคมของกลุ่มเป็นแบบพี่น้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน สอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการโครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำของกรมชลประทาน 4 ด้าน คือ 1) ด้านแผนการพัฒนาการเกษตร มีการทำความเข้าใจกับกลุ่มผู้ใช้น้ำและผลักดันให้กลุ่มผู้ใช้น้ำปรับเปลี่ยนรูปแบบการปลูกพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงใช้น้ำน้อย 2) ด้านการจัดตั้งองค์กรบริหารจัดการโครงการหรือกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อบริหารจัดการด้านการจัดสรรน้ำ การซ่อมแซมบำรุงรักษา และจ่ายค่ากระแสไฟฟ้าสมทบ 3) ด้านกิจกรรมส่งเสริมการผลิตหลังจากมีโครงการ เพื่อช่วยส่งเสริมแผนการพัฒนาการเกษตร ให้เกษตรกรปรับตัวตามแนวทางการทำการเกษตรแนวใหม่ 4) ด้านเทคนิคและการบริหารจัดการน้ำคือ การดำเนินการ ควบคุม ดูแลรักษา และการเดินระบบต่าง ๆ ที่ทำให้ส่งน้ำได้ (โครงการชลประทานขอนแก่น, 2555)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสามารถกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อให้การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการโครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคน ตำบลโนนทอง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ได้แก่ โครงการจัดประชาคมกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงการกำหนดกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกรในกลุ่มผู้ใช้น้ำ และโครงการสร้างกติกาชุมชนกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการวางแผนงานดำเนินกิจกรรม ได้แก่ โครงการจัดทำแผนเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และโครงการสำรวจความต้องการของเกษตรกรของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการลงทุนและการปฏิบัติงาน ได้แก่ โครงการจัดตั้งกองทุนของกลุ่มผู้ใช้น้ำและโครงการต่อยอดการขยายพื้นที่ส่งน้ำ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการติดตามและประเมินผล ได้แก่ โครงการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ถูกต้องตามกฎหมาย โครงการจัดทำร้านค้าสวัสดิการของกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้กลุ่มผู้ใช้น้ำ และโครงการเปลี่ยนท่อในระบบกระจายน้ำ

บรรณานุกรม

กรมชลประทาน. (2550 ก). *คู่มือการบริหารจัดการน้ำ โครงการชลประทานระบบท่อส่งน้ำบ้านกุดแคน*.

กรุงเทพฯ: ร้อย แอนด์ แอสโซซิเอทส์.

_____. (2550 ข). *โครงการชลประทาน จังหวัดขอนแก่น*. กรุงเทพฯ: ร้อย แอนด์ แอสโซซิเอทส์.

โครงการชลประทานขอนแก่น. (2555). *บันทึกการส่งมอบการถ่ายโอนภารกิจ โครงการชลประทานระบบท่อบ้านกุดแคน*. ขอนแก่น: สำนักชลประทานที่ 6.

วิบูลย์ บุญชูโรกุล. (2526). *หลักการชลประทาน*. กรุงเทพฯ: คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2551). *การวางแผนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น* (ออนไลน์). เข้าถึงได้

จาก: <http://www.elearning.msu.ac.th> [2556, 1 ธันวาคม].

สถาบันพระปกเกล้า. (2553). *บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า 52 ด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.kpi.ac.th/kpith> [2556, 26 พฤศจิกายน].

พฤศจิกายน].

สายดารา ภูมิวง. (2552). *การมีส่วนร่วมของคณะป่าไม้บ้าน ในการจัดการป่าผลิตในเขตดงสีทวน แขวง*

สะหวันเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศักยภาพของช่างท้องถิ่นตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
POTENTIAL OF LOCAL TECHNICIANS IN BAN KONG
SUB - DISTRICT, NONGRUEA DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE

เกรียงไกร เกตุแก้ว*

Kriangkrai Katekaew

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเพื่อน**

Pol. Col. Dr.Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่าศักยภาพของช่างท้องถิ่น เกิดจากการศึกษาการทำงานจากผู้ที่มีประสบการณ์ พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการทำงานครั้งต่อไป ช่างต้องหาความรู้ให้กับตัวเองอยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งมีการประเมินตนเองเพื่อเป็นการตรวจสอบการทำงานในแต่ละครั้ง และมีการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่ซ้ำแบบเดิม การทำงานต้องคำนึงถึงความมั่นคงและแข็งแรงในการใช้งานต่าง ๆ ต้องหาข้อมูลจากเอกชนและหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการทำงานเพราะนวัตกรรมใหม่เป็นประโยชน์ต่อตัวช่าง การประยุกต์ใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมช่วยให้ประหยัดงบประมาณ ช่วยตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการทำงานได้ ช่างต้องมีความขยันหมั่นเพียร ทำงานด้วยความตั้งใจ พร้อมทั้งประเมินการปฏิบัติงานทุกครั้ง เพื่อตรวจสอบความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง และสรุปการทำงานว่าได้มาตรฐานหรือไม่ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ตรงต่อเวลา รับผิดชอบในหน้าที่ ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและกติกาที่กำหนดไว้ เอาใจใส่กับงานที่ทำ พัฒนาฝีมืออยู่ตลอดเวลา ให้การช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันตามอัตภาพ และมีวินัย

คำสำคัญ: ศักยภาพ, ช่างท้องถิ่น

---

* นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

The research study on the potential of local technicians in Ban Kong Sub-district, Nongruea District, Khon Kaen Province applied qualitative research methodology by conducting in-depth interviews with key informants. Significant findings were, as follows: the potential of local technicians could be improved when they worked with those with experiences as well as noted down all the knowledge that could be useful for future projects. They had to keep acquiring knowledge which could come from work experiences in various places as well as self-assessment as a means to monitor each work's performance. Coming up with new things was also a good idea to develop the technician's skill. For technicians, what they had to concern most when working was the stability and strength of each work. Doing research in both private and public learning units was also a great choice to inspire new knowledge in work since these places were equipped with new innovations that the technicians could use or adapt in their line of work. In the adaptation aspect, the technicians had to make sure that such adaptation was useful and correspondent to work conditions as well as cost-saving and able to be financially-checked in every time. The ideal technicians should be hard-working, committed to their work, and do post-work assessment as a means to guarantee their employers' satisfaction and to check whether they lived up to their working standard. Other qualities such as honesty, punctuality, sense of responsibility, compliance to the rules and regulations, and care would later lead to work efficiency. In brief, the ideal technicians paid a great deal of attention to work that they knew would sharpen their skills, had a sense of responsibility, and was honest. Besides, they should help each other out, always worked hard, and never stopped improving themselves.

Keywords: potential, local technicians.

บทนำ

งานช่างมีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ตั้งแต่ในยุคต่าง ๆ ตั้งแต่ในยุคหิน ยุคโลหะ ในยุคสมัยก่อน ๆ ทุกคนเป็นช่างอยู่แล้ว เมื่องานในท้องถิ่นซึ่งเป็นงานหลักจบลงด้วยการเก็บเกี่ยวและนวดข้าว ก็จะถึงฤดูของการช่าง เช่น ปั่น หล่อ ทอ ถัก จัก สาน ฯลฯ จนกระทั่งในยุคปัจจุบัน งานช่างจึงมีความสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ อาชีพทางด้านช่างเป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้า เช่น อาชีพวิศวกร สถาปนิก ครูช่าง และช่างในด้านต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การมีความรู้ความเข้าใจในงานช่างตลอดจนการมีทักษะงานช่าง สามารถปฏิบัติตามทักษะกระบวนการทางช่างอย่างถูกต้อง ก็จะเกิดประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันเป็นอย่างดี (ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ, 2556)

ศักยภาพของช่างท้องถิ่นตำบลบ้านกง เรียนรู้จากการทำงานจริง ไม่ได้ผ่านหลักสูตรจากสถาบันการศึกษา ไม่มีใบประกาศรับรองงาน ลักษณะของการทำงาน ส่วนใหญ่จะรับก่อสร้างบ้านตามชุมชนหรือต่อเติมอาคารต่าง ๆ ขอบเขตของงานที่ไม่สลับบัซซ็อน มีการรวมกลุ่มกันทำ กลุ่มหนึ่งมีตั้งแต่ห้าถึงสิบคน การสร้างเครือข่ายของกลุ่มคนด้านช่างท้องถิ่นตำบลบ้านกง ไม่ค่อยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน คือลักษณะต่างกลุ่มต่างทำงานที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่อำเภอหนองเรือ และพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้ผลงานที่ออกมาไม่ค่อยได้คุณภาพ จึงมีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำเนื่องจากขาดการส่งเสริมทักษะงานช่างจากภาครัฐอย่างจริงจัง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องศักยภาพของช่างท้องถิ่นตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำผลวิจัยไปกำหนดยุทธศาสตร์และ โครงการพัฒนาศักยภาพของช่างท้องถิ่นตำบลบ้านกง ให้เกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของช่างท้องถิ่นตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อนำผลของการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และ โครงการ เพื่อพัฒนาศักยภาพของช่างท้องถิ่นตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ให้เกิดความยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนในตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น เลือกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นช่างท้องถิ่นและผู้ที่มีความรู้ในสาขาช่าง จำนวน 20 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการจดบันทึกและบันทึกเทปเสียงสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอแบบพรรณนา เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพของช่างท้องถิ่นตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ให้เกิดความยั่งยืน

ผลการวิจัย

ด้านทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคตของช่างท้องถิ่น พบว่าช่างบางคนไปเรียนรู้จากสถานประกอบการต่าง ๆ ทั้งจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน แต่ส่วนใหญ่จะศึกษาการทำงานจากผู้ที่มีประสบการณ์เรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน ต้องมีการเก็บข้อมูลในการทำงานเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำงาน

ครั้งต่อไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการทำงานและการตรวจสอบการทำงาน เพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้ผลงานเป็นที่ยอมรับได้ ช่วงต้องมีแนวคิดและเทคนิคใหม่ ๆ ในการทำงาน ต้องมีการวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของปัญหา ต้องมีการวางแผนการทำงาน ต้องติดตามข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เพื่อพัฒนางาน เช่น การใช้วัสดุทดแทน การใช้เครื่องมือบางอย่างทดแทนกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์เหมาะสมกับงานและประหยัด

ด้านทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงานของช่างท้องถิ่น พบว่าต้องมีการวางแผนการดำเนินงานหรือขั้นตอนในการทำงาน รวมทั้งตรวจสอบให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ต้องมีการตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการทำงาน วางแผนการใช้วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน ต้องสรุปรายงานในแต่ละวันและสรุปค่าใช้จ่ายทุก ๆ ด้านเพื่อรู้ต้นทุนและกำไร ต้องดำเนินงานตามระยะเวลาที่กำหนด เน้นการทำงานเป็นทีม ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งหน้าที่ในการทำงานให้ชัดเจน ต้องตรวจสอบความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง ต้องรับผิดชอบในผลงานของตนเอง หากมีข้อบกพร่องต้องแก้ไข ต้องมีความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ปรับตัวเองให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และรู้จักประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

ด้านทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคมของช่างท้องถิ่น พบว่าต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ต้องฟังเหตุและผลซึ่งกันและกัน เคารพกฎระเบียบข้อบังคับ เอาใจใส่ในงาน มีความซื่อสัตย์ ต่อตนเองและเพื่อนร่วมงาน มีความละเอียดรอบคอบในการทำงาน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีวินัย ต้องทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ช่วยเหลือสังคมอย่างเต็มความสามารถ พัฒนาฝีมือของตนเองตลอดเวลา เสียดสีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ต้องใฝ่เรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาผลงานใหม่ ๆ

อภิปรายผล

ในการพัฒนางาน ช่างต้องศึกษาการทำงานจากผู้ที่มีประสบการณ์ พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการทำงานครั้งต่อไปได้ มีการประเมินตนเองเพื่อตรวจสอบการทำงานในแต่ละครั้ง มีการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ การประยุกต์สิ่งใดต้องให้เกิดประโยชน์ เหมาะสม และประหยัดงบประมาณ รับผิดชอบ ในหน้าที่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบ จากผลการวิจัยที่ได้ สามารถกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการพัฒนาศักยภาพของช่างท้องถิ่นตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต ได้แก่ โครงการฝึกอบรมพัฒนา ศักยภาพของช่างท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและทักษะในการทำงาน โครงการสำรวจข้อมูลช่างท้องถิ่นเพื่อ จัดทำฐานข้อมูลช่างท้องถิ่น และ โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากช่างท้องถิ่นเพื่อเพิ่มทักษะในการทำงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน ได้แก่ โครงการวางแผนการดำเนินงานเพื่อ ปรับลดขั้นตอนในการทำงานให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ โครงการจัดทำแผนเพื่อวางแผนในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์และแรงงานเพื่อสนับสนุนช่างท้องถิ่น และ โครงการประเมินผลการปฏิบัติงานของช่างท้องถิ่นเพื่อ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติตนในการทำงาน โครงการมีส่วนร่วมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อการปฏิบัติงานช่างท้องถิ่น และโครงการสร้างจิตสำนึกเพื่อให้ช่างท้องถิ่นมีความรับผิดชอบในการทำงาน

บรรณานุกรม

กองวิจัยทางการศึกษา. (2543). *การวิจัยและพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

พิมพ์มล พลเวียง. (2543). *ศักยภาพและผลในการดำเนินงานพัฒนาระบบการบริหารงานของสถานสงเคราะห์เด็กในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน). (2556). *ความรู้พื้นฐานด้านงานช่าง* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.elibrary.sacict.net> [2556, 20 พฤศจิกายน].

วิธีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นการสวดสรภัญญะบ้านภูเขาทอง
ตำบลโคกสะอาด อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

CONTINUATION OF THE LOCAL WISDOM OF SARAPHANYA PRAYER
IN BAN PUKAOTONG, KHOGSA-AD SUB-DISTRICT,
NONGBUARAWE DISTRICT, CHAIYAPHUM PROVINCE

คณัสพิเชฐ มิกขุนทด*

Khanatphichet Mikkunthod

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเพื่อน**

Pol. Col. Dr. Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่าการสวดสรภัญญะมีมานาน การได้ยินได้ฟังจะทำให้จิตใจมีความสุข ปัจจุบันเริ่มจะเลือนหายไป มีการสวดสรภัญญะทุกปีในช่วงเข้าพรรษา ทำให้เกิดความสนุกสนาน ความสามัคคี ความผูกพันระหว่างคนในชุมชน เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตให้กับคนรุ่นหลัง มีศูนย์การเรียนรู้เรื่องสรภัญญะเพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นในหมู่บ้านให้เป็น ไปในทิศทางเดียวกัน มีการนำภาษาถิ่นมาปะปนช่วยให้ผู้ฟังมีความเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย ช่วยกล่อมเกลาคใจให้เป็นกุศล เป็นสุข ไม่ลืมถิ่นกำเนิด เชื่อในอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำความดี เคารพผู้อาวุโส ยกย่องผู้มีความรู้ รักษาหน้าที่และวิถีชีวิตของชาวอีสาน การสวดสรภัญญะแบบใหม่จะแต่งกลอนประยุกต์เพื่อเตือนสติในการใช้ชีวิตประจำวัน ช่วยให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว เข้าถึงประชาชน กลอนร้องจะสอนให้กตัญญู รู้จักการขอภัย-ให้อภัย รู้จักความดีความชั่ว ชัดเกล้าความเป็นมนุษย์ ควรมีหลักสูตรสอนการสวดสรภัญญะ ต้องจัดกิจกรรมทั้งปี ควรตั้งกลุ่มสวดสรภัญญะระดับหมู่บ้าน ผู้นำท้องถิ่นควรจัดให้มีเวทีลานสรภัญญะเพื่อเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น, การสวดสรภัญญะ

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

The research study investigated the continuation of the local wisdom of Saraphanya Prayer in Ban Pukaotong, Khok Sa-ad Sub-district, Nongbuarawe District, Chaiyaphum Province. Key informants were interviewed for in-depth data. It was found that Saraphanya Prayer's origin dated back a long time ago. Whenever the prayer was chanted, it brought peace to the listeners' minds. The Saraphanya Prayer began to fade these days; it was only chanted during the Buddhist Lent. Saraphanya Prayer could be a good source of fun as well as bridging relationships of people in the community. These villagers could act as the role model for the younger generation by building the Saraphanya Prayer Learning Centre, which could house the lifestyle and background of the community. The Centre also represented the community's cultural identity and conserved the local tradition. Saraphanya Prayer, once chanted with harmony, could soothe the emotion and when it was combined with the local dialect; listeners could easily perceive the true meaning of it, as if it were a moral force purifying the heart. Many distinctive characteristics of people from Northeast Thailand were virtue; love of birthplace; respect and fear in the power of the sacred beings and virtue; respect for the elderly; praise for the learned, and face saving. Even in these modern days, it could be seen that the Northeastern Thai lifestyle was closely related to the Saraphanya Prayer, but with a slightly different purpose. The modern Saraphanya chant aimed to narrate what went around in the community. The newly-composed poems were to teach listeners on how to live their lives, making it easier to circulate around, even to those who lived further in the countryside. They also conveyed the virtue of gratitude, forgiveness, righteousness, as well as moral lessons. Activities on the lesson of Saraphanya Prayer should be held throughout the year with participation of groups at village and community's leader levels. The Saraphanya Prayer stage could also be established as a means to spread the community's cultural heritage and to honor those who worked for the continuation of the local wisdom.

Keywords: continuation of local wisdom, Saraphanya Prayer.

บทนำ

การสวดสรภัญญะในเมืองไทยนั้นมีการสวดมานานแล้วตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 แต่ในยุคที่นิยมสวดเป็นภาษาบาลีและมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาโดยตรง ไม่มีเรื่องแต่งใหม่เป็นคำไทย ผู้ที่สวดจึงเป็นพระสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกาที่อ่านภาษาบาลีได้คล่องแคล่ว เมื่อการสวดสรภัญญะได้รับความนิยมมากขึ้น ปราชญ์ทางพุทธศาสนาจึงได้แต่งคำสวดเป็นภาษาไทยให้อุบาสกอุบาสิกาและแม่ชีใช้สวดในวัด บทสวดสรภัญญะมักไม่เน้นในเรื่องความรักเพราะเกี่ยวข้องกับศาสนาและผู้ฝึกสอนเป็นพระภิกษุจึงไม่ให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก รากฐานทางศาสนาของไทยเป็นพลังทางสังคมที่แทรกซ้อนวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทย

ในทุก ๆ ด้าน การสวดถือเป็นพิธีกรรมชีวิตที่เกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนา การสวดทางพระพุทธศาสนามีหน้าที่โดยตรงในการดำรงรักษาไว้ซึ่งคำสอนและกฎระเบียบข้อบังคับไม่ให้คลาดเคลื่อนสูญหาย แล้วยังมีหน้าที่แฝงอีกอย่างหนึ่งที่มักถูกละเลยความสำคัญคือการสร้างสมาธิ โนม่น้ำใจตั้งใจทั้งผู้สวดและผู้ฟังให้ตั้งมั่นในน้ำเสียงและลีลาทำนองสวด ทำนองสรภัญญะจัดเป็นประเภทของ “เพลงขานท์” (chant) เป็นการสวดทำนองที่ใช้เสียงในระดับสูงและมีทำนองเชื่อมซ้ำ มีการหยุดคั่นระหว่างการแบ่งวรรค บทพระธรรมที่ใช้สวดด้วยทำนองสรภัญญะนี้จะต้องเป็นบทประพันธ์ประเภทฉันทะนั้น ซึ่งจะเป็นฉันทลักษณ์ใดของฉันทกวีก็สามารถนำมาสวดด้วยทำนองสรภัญญะได้ทั้งสิ้น การใส่ทำนองสรภัญญะทำให้เกิดเสียงไพเราะราบรื่น (พระครูวุฒิชัย โมภาส 2553)

บ้านภูเขาทองตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลโคกสะอาด อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ อยู่ห่างจากอำเภอหนองบัวระเหวประมาณ 13 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดชัยภูมิประมาณ 34 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก มีจำนวนครัวเรือน 87 ครัวเรือน ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากอำเภอเวียงชัย จังหวัดขอนแก่น และตำบลหนองบัวลาย อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา สภาพสังคมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันชาวบ้านอาศัยความร่วมมือกันในการพัฒนาหมู่บ้านและอยู่อาศัยกันด้วยความสงบสุข มีศูนย์กลางในการยึดเหนี่ยวจิตใจคือวัดบ้านภูเขาทอง และมีเจ้าอาวาสคือพระครูสันตสิริธรรมบรรพต (หลวงพ่ออุดร) เป็นผู้มืบทบาทสำคัญในการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นในหมู่บ้านให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีอัตลักษณ์ที่เป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่นที่ใกล้เคียง เช่น การบวชชีพราหมณ์-อบรมธรรม ซึ่งทำต่อเนื่องกันมาเป็นเวลา 10 กว่าปีจนถึงปัจจุบัน โครงการอนุรักษ์วัด การปฏิบัติธรรม งานกฐินปลอดเหล้า และงานปริวาสกรรมที่จัดทุกปี สิ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่งคือการสวดสรภัญญะในงานบุญต่าง ๆ ที่ทางหมู่บ้านร่วมกันจัดขึ้น เป็นหมู่บ้านเดียวในตำบล โคกสะอาดที่มีผู้มีความสามารถด้านการสวดเป็นทำนองเป็นกลอน โดยจะสวดในงานบุญประเพณี ชาวชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการสวดสรภัญญะตามงานบุญประเพณีด้วย ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้เพื่อการสืบสานอย่างแท้จริง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องวิธีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นการสวดสรภัญญะบ้านภูเขาทอง ตำบลโคกสะอาด อำเภอหนองบัวระเหว เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้ไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และโครงการในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นการสวดสรภัญญะบ้านภูเขาทองให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นการสวดสรภัญญะบ้านภูเขาทอง ตำบลโคกสะอาด อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อนำผลของการศึกษาไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และโครงการในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นการสวดสรภัญญะบ้านภูเขาทองให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนและปราชญ์ชาวบ้านบ้านภูเขาทอง ตำบลโคกสะอาด อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ในเรื่องของการสวดสรภัญญะเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 20 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งการจดบันทึกและบันทึกเทปเสียงสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว จะนำมาวิเคราะห์และนำเสนอโดยการพรรณนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นการสวดสรภัญญะบ้านภูเขาทองให้เกิดความยั่งยืน

ผลการวิจัย

ด้านการรวบรวมข้อมูล พบว่าการสวดสรภัญญะมีมานานแล้ว สนใจสวดสรภัญญะเพราะหลงใหลในทำนองและเนื้อร้อง จะสวดตามหนังสือ 7 คำนานทำวัตรเช้า-วัตรเย็น จะสวดในวันทอดเทียนหรือวันเข้าพรรษาเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันเริ่มจะเลือนหายไปตามสภาพสังคม ในท้องถิ่นมีกลุ่มการสวดอยู่แล้วซึ่งแต่ละคนมีอายุมากและสุขภาพไม่ดี ไม่มีการสนับสนุนอย่างเป็นทางการ

ด้านการปลูกจิตสำนึก พบว่าการสวดสรภัญญะทำให้เกิดความสนุกสนาน ความสามัคคี ความผูกพันระหว่างคนในชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานภายในชุมชน เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตให้กับคนรุ่นหลัง มีวัดเป็นแหล่งความรู้และคนรุ่นพ่อแม่เป็นผู้ปลูกฝังค่านิยม

ด้านการฟื้นฟู พบว่าการสวดสรภัญญะสร้างความสุข จรรโลงใจ มีคุณค่าต่อจิตใจ มีผลดีต่อการดำรงชีวิต เป็นสื่อในการปลูกฝังค่านิยมและศีลธรรมให้คนในสังคม การสวดสรภัญญะในปัจจุบันมีการนำเพลงพื้นบ้านและภาษาถิ่นมาปะปน จึงช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อหาและจดจำได้ง่าย

ด้านการพัฒนา พบว่าวิถีชีวิตของชาวอีสานมีความผูกพันกับการสวดสรภัญญะ มีการแต่งกลอนร้องใหม่เพื่อประยุกต์ใช้เตือนสติในชีวิตประจำวัน ช่วยให้การสื่อสารรวดเร็วเข้าถึงได้ง่าย ช่วยกล่อมเกลาคิดใจให้เป็นกุศลจนก่อให้เกิดความสุข

ด้านการถ่ายทอด พบว่าช่วยลดปัญหาความรุนแรงทางครอบครัว เกิดความเข้าใจกันและนำไปสู่การเพิ่มความรักความผูกพัน หล่อหลอมและขัดเกลาความเป็นมนุษย์ การเพิ่มชั่วโมงการสอนสวดสรภัญญะและการประกวดสวดสรภัญญะในโรงเรียนจะช่วยให้เยาวชนเกิดความภูมิใจและอยากสืบสานประเพณี

ด้านการส่งเสริมกิจกรรม พบว่าต้องจัดการประกวดเรื่อย ๆ ต้องมีหน่วยงานกลางเป็นศูนย์กลางขับเคลื่อน ต้องตั้งกลุ่มการประกวดสรภัญญะระดับหมู่บ้าน ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนต้องสนับสนุนการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันได้

ด้านการเผยแพร่แลกเปลี่ยน พบว่าต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการจัดเวทีเพื่อเผยแพร่ มรดกทางวัฒนธรรมนี้ ต้องมีการจัดประกวดทุกระดับเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชน

ด้านการเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น พบว่าการยกย่องประกาศเกียรติคุณและการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ จะเป็นกำลังใจที่ดีแก่ปราชญ์ท้องถิ่น

อภิปรายผล

การประกวดสรภัญญะมีมานาน ช่วยทำให้จิตใจมีความสุข เกิดความสนุกสนาน ความสามัคคี ความผูกพัน ระหว่างคนในชุมชน การประกวดสรภัญญะมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวอีสาน แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่ดี เป็นสื่อภูมิปัญญาชาวบ้านในการปลูกฝังค่านิยมและศีลธรรมให้คนในสังคม และการประยุกต์บทสวดให้ เข้าใจง่าย มีความไพเราะ เป็นเสน่ห์ดึงดูดใจให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลที่ได้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์และ โครงการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นการประกวดสรภัญญะ ให้เกิดความยั่งยืนได้ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ โครงการส่งเสริมประกวดการร้องเป็นทำนองสรภัญญะ และโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้านในการประกวดสรภัญญะ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการปลูกจิตสำนึก ได้แก่ โครงการจัดประกวดสรภัญญะตามห้วงเวลาที่กำหนด โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้สรภัญญะ และโครงการจัดกิจกรรมประเพณีการประกวดสรภัญญะ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการฟื้นฟู ได้แก่ โครงการนำเพลงพื้นบ้านและสรภัญญะมาประยุกต์เพื่อให้เข้าใจ ในเนื้อหาได้ง่าย และโครงการสร้างสื่อเพื่อปลูกฝังค่านิยม ศีลธรรม โดยใช้ทำนองสรภัญญะ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการพัฒนา ได้แก่ โครงการนำเทคโนโลยีมาต่อยอดในการสืบสานการประกวดสรภัญญะ ให้แพร่หลายอย่างรวดเร็ว

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการถ่ายทอด ได้แก่ โครงการจัดทำหลักสูตรการประกวดการร้องสรภัญญะในโรงเรียน ท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการส่งเสริมกิจกรรม ได้แก่ โครงการจัดตั้งกลุ่มการร้องการประกวดสรภัญญะระดับ หมู่บ้าน และโครงการอบรมผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชน เพื่อสร้างกระบวนการในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 7 ด้านการเผยแพร่แลกเปลี่ยน ได้แก่ โครงการจัดเวทีสื่อพื้นบ้านลานสภัญญะโครงการผลิตรายการวิทยุ จัดพิมพ์คู่มือสภัญญะเพื่อเผยแพร่ และโครงการใช้เทคโนโลยีทางอินเทอร์เน็ตเพื่อเผยแพร่การสวดสภัญญะ

ยุทธศาสตร์ที่ 8 ด้านการเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น ได้แก่ โครงการจัดทำทำเนียบประวัติปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อประกาศเกียรติคุณ และโครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาศักยภาพปราชญ์ท้องถิ่น

บรรณานุกรม

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). *ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า

ธัญรัช วิภักดิ์ภูมิประเทศ. (2553). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน: กรณีศึกษาวงกลองยาว อำเภอปรานบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ปฐม นิคมานนท์. (2538). *ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ออนไลน์)*. เข้าถึงได้จาก:

<http://nattphaong.blogspot.com/2012/09/blog-post.html> [2556, 25 พฤศจิกายน].

พระครูวุฒิชรร โมภาส. (2553). *สภัญญะกับวิถีชาวอีสาน (ออนไลน์)*. เข้าถึงได้จาก:

<http://www.culturalscience.msu.ac.th> [2556, 17 พฤศจิกายน].

วิธีอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีอะไรบ้าง??? (ออนไลน์). (ม.ป.ป.). เข้าถึงได้จาก:

<http://guru.google.co.th/guru/thread?tid=5947585623c8d509> [2556, 7 ธันวาคม].

**การประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการภัยพิบัติ
ของโรงเรียนบ้านบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร**

**NEEDS ASSESSMENT OF DISASTER MANAGEMENT OF
BANBANGKAPI SCHOOL, BANGKOK METROPOLITAN AREA**

คทาวุธ พิมพ์สอาด*

Khathawut Phimsa-ard

อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล**

Ittipaat Suwathanpornkul

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ระดับความคาดหวังและสภาพปัจจุบันในการจัดการภัยพิบัติในโรงเรียนบ้านบางกะปิ 2) ประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการจัดการภัยพิบัติ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 97 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการภัยพิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติเชิงบรรยาย และใช้เทคนิค Modified Needs Index (PNI_{modified}) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า 1) การจัดการภัยพิบัติก่อนเกิดภัย ระดับความคาดหวังของครูในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง การจัดการภัยพิบัติขณะเกิดภัย ระดับความคาดหวังของครูในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง การจัดการภัยพิบัติภายหลังเกิดภัย ระดับความคาดหวังของครูในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง 2) ความต้องการจำเป็นในการจัดการภัยพิบัติก่อนเกิดภัยอยู่ในระดับปานกลาง อันดับหนึ่งคือ กฎหมายควบคุมความปลอดภัยของอาคาร สถานที่ชุมชน ความต้องการจำเป็นในการจัดการภัยพิบัติขณะเกิดภัยอยู่ในระดับปานกลาง อันดับหนึ่งคือ ความรู้เรื่องการค้นหาผู้ประสบภัย (การกู้ภัย) และความต้องการจำเป็นในการจัดการภัยพิบัติภายหลังเกิดภัยอยู่ในระดับปานกลาง อันดับหนึ่งคือ การทำแผนที่เสี่ยงภัย

คำสำคัญ: ภัยพิบัติ, การจัดการภัยพิบัติ, การประเมินความต้องการจำเป็น

---

* นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาสุขภาพมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ABSTRACT

The research objectives were to: 1) analyze expectations and actuality levels of disaster management in a school, and 2) assess and rank needs for disaster management in a school. The samples were 97 teachers in Ban Bangkapi School. The research instrument was a questionnaire. The data were analyzed by using descriptive statistics and modified needs index (PNI_{modified}) for ranking needs. The research findings were, as follows: 1) Teachers' overall expectation of disaster management preparation was at high level but actuality level was at moderate level. Teachers' overall expectation of disaster management response was at high level but actuality level was at moderate level. Teachers' overall expectation of disaster management recovery was at high level but actuality level was at moderate level, and 2) The overall needs for disaster management preparation were at moderate level. The highest average was the building safety law. The overall needs for disaster management response were at moderate level. The highest average was seeking victims. The overall needs for disaster management recovery were at moderate level. The highest average was improving risk map.

Keywords: disaster, disaster management, needs assessment.

บทนำ

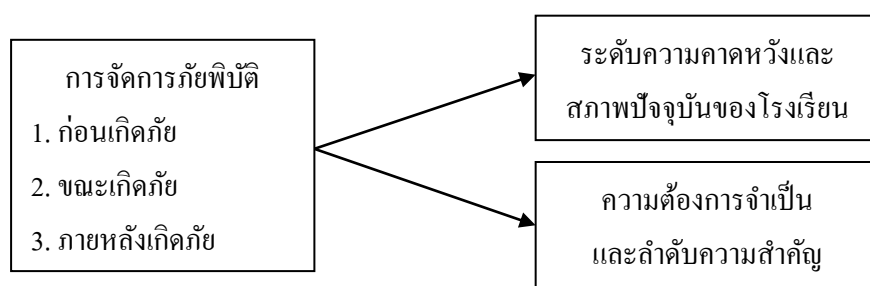
ปัจจุบันสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นมีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนอย่างกว้างขวางมากกว่าในอดีต ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ สร้างความเสียหายทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีเหตุภัยพิบัติที่รุนแรงและต่อเนื่อง ทั้งอัคคีภัย อุทกภัย ภัยแล้ง แผ่นดินถล่ม ดินสไลด์ และภัยอื่น ๆ ที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ส่วนส่งผลกระทบต่อภาครัฐของประเทศ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2553, หน้า 1) การดำเนินงานด้านการจัดการภัยพิบัติของประเทศไทยที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ผลักดันให้มีการพัฒนาเพื่อรับมือกับภัยพิบัติ โดยการอบรมให้ความรู้ จัดการประชุมสัมมนา จัดโครงการความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานภายในและภายนอกประเทศ เพื่อปฏิบัติงานร่วมกันอย่างบูรณาการ

โรงเรียนสังกัดของกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน หากเกิดภัยพิบัติขึ้นในโรงเรียน นักเรียนและคนในชุมชนที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ย่อมมีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายมากที่สุด แต่หากนักเรียนและคนในชุมชนรู้จักวิธีการป้องกันและรับมือกับภัยพิบัติก็จะสามารถช่วยป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากความเสียหายให้ลดลงได้ (กรมการปกครอง, 2554, หน้า 37) ดังนั้น จึงต้องมีการเตรียมการและหาวิธีรับมือกับภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น โดยการจัดการภัยพิบัติเป็นวิธีการที่หลายประเทศให้ความสำคัญ ประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และภายหลังเกิดภัย การวิจัยของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ พบว่าประเทศไทยยังไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการภัยพิบัติมากนัก โดยเฉพาะในระบบการศึกษา

หรือโรงเรียนในประเทศไทย ยังไม่มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานสากล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการจัดการภัยพิบัติในโรงเรียน ว่าปัจจุบันมีสภาพเป็นอย่างไร และควรดำเนินการจัดการภัยพิบัติในเรื่องใดบ้าง เพื่อให้ครูและนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการภัยพิบัติ โดยการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการภัยพิบัติของโรงเรียนบ้านบางกะปิ เนื่องจากครูเป็นผู้ที่เข้าใจสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ภัยพิบัติของโรงเรียนมากที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นำแนวคิดกระบวนการจัดการภัยพิบัติ ประกอบด้วย 1) การดำเนินการก่อนเกิดภัย เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากสาธารณภัย (mitigation and preparedness) 2) การดำเนินการระหว่างเกิดภัย (disaster and emergency response) เป็นการดำเนินการในสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ โดยระดมทรัพยากรที่มีอยู่เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัย และ 3) การดำเนินการหลังจากเกิดภัยผ่านพ้นไป (recovery and rehabilitation) เป็นการฟื้นฟูกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และของรัฐ ให้กลับคืนภาวะปกติ (ทวิดา กมลเวช, 2554, หน้า 9) เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ระดับความคาดหวังและสภาพปัจจุบันของโรงเรียนบ้านบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการจัดการภัยพิบัติของโรงเรียน บ้านบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจด้วยเทคนิคการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการภัยพิบัติของโรงเรียนบ้านบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการภัยพิบัติของโรงเรียนบ้านบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 ข้อ เป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงคือ ครูโรงเรียนบ้านบางกะปิ จำนวน 97 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิคการวิเคราะห์ Modified Needs Index (PNI_{modified}) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (สุวิมล ว่องวานิช, 2548)

ผลการวิจัย

ระดับความคาดหวังและสภาพปัจจุบันในการจัดการภัยพิบัติ พบว่า

1. ระดับความคาดหวัง มีดังนี้

การจัดการภัยพิบัติก่อนเกิดภัย ระดับความคาดหวังของครูในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($M=3.70$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความสามารถหรือวิธีการเอาตัวรอดจากเหตุภัยพิบัติ ($M=3.91$) รองลงมาคือวิธีการจัดเก็บวัตถุที่อาจก่อให้เกิดอันตราย ($M=3.82$) อันดับสามคือกฎหมายควบคุมความปลอดภัยของอาคารและสถานที่ชุมชน ($M=3.81$)

การจัดการภัยพิบัติขณะเกิดภัย ระดับความคาดหวังของครูในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($M=3.84$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ ($M=4.01$) รองลงมาคือการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุอุทกภัย ($M=3.90$) อันดับสามคือการสื่อสารและการขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ ($M=3.80$)

การจัดการภัยพิบัติภายหลังเกิดภัย ระดับความคาดหวังของครูในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($M=3.65$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการทำแผนที่เสี่ยงภัย ($M=3.84$) รองลงมาคือหลักเกณฑ์การจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัย ($M=3.72$) อันดับสามคือการเคลื่อนย้ายและการดูแลผู้ประสบภัย ($M=3.65$)

2. สภาพปัจจุบัน มีดังนี้

การจัดการภัยพิบัติก่อนเกิดภัย ครูมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจุบันการจัดการภัยพิบัติก่อนเกิดภัยของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M=2.80$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความชำนาญในการใช้เส้นทางอพยพหนีภัยของโรงเรียน ($M=2.98$) รองลงมาคือการป้องกันและรับมือเหตุอุทกภัย (น้ำท่วม ภัยแล้ง) และวิธีการ ช่องทาง หมายเลขโทรศัพท์ แจ้งเหตุภัยพิบัติ ($M=2.97$) อันดับสามคือความสามารถหรือวิธีการเอาตัวรอดจากเหตุภัยพิบัติ ($M=2.91$)

การจัดการภัยพิบัติขณะเกิดภัย ครูมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจุบันการจัดการภัยพิบัติขณะเกิดภัยของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M=2.74$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุอุทกภัย ($M=2.96$) รองลงมาคือการประชุมพยาบาลและช่วยชีวิตผู้ประสบภัยเบื้องต้น และบทบาทอำนาจหน้าที่ของแต่ละคนเมื่อเกิดภัยพิบัติ ($M=2.87$) อันดับสามคือความรู้เรื่องป้าย เครื่องหมาย สัญลักษณ์เตือนภัย ($M=2.86$)

การจัดการภัยพิบัติภายหลังเกิดภัย ครูมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจุบันการจัดการภัยพิบัติภายหลังเกิดภัยของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M=2.70$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการประเมินความเสียหายของทรัพย์สิน ($M=2.80$) รองลงมาคือการเคลื่อนย้ายและการดูแลผู้ประสบภัยพิบัติ ($M=2.77$) อันดับสามคือหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเมื่อประสบภัยพิบัติ ($M=2.73$)

การประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการจัดการภัยพิบัติ พบว่าการจัดการภัยพิบัติก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และภายหลังเกิดภัย มีความต้องการจำเป็นอยู่ระดับปานกลางเท่ากัน โดยมีค่าพิสัยของดัชนีความต้องการจำเป็นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.24 -0.49 ข้อรายการที่มีความจำเป็นเร่งด่วน จำนวน 8 รายการ เรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ การค้นหาผู้ประสบภัย (การกู้ภัย) วิธีการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุวาทภัย (ลมพายุพัด) การปรับปรุงและทำแผนที่เสี่ยงภัยใหม่ การปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุแผ่นดินไหว กฎหมายควบคุมความปลอดภัยของอาคารสถานที่ ชุมชน การป้องกันและการเตรียมการปฏิบัติหากเกิดแผ่นดินไหว การปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ และหลักเกณฑ์การจ่ายเงินสงเคราะห์ผู้ประสบภัย

เมื่อพิจารณารายการข้อคำถามในแต่ละช่วงระยะเวลาเกิดภัย พบว่าความต้องการจำเป็นในการจัดการภัยพิบัติ มีดังนี้

ก่อนเกิดภัย มีความต้องการจำเป็นในเรื่องกฎหมายควบคุมความปลอดภัยอาคารและสถานที่ชุมชนมากที่สุด มีค่าดัชนี $PNI_{\text{modified}} = 0.49$ รองลงมาคือการป้องกันและการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุแผ่นดินไหว มีค่าดัชนี $PNI_{\text{modified}} = 0.43$ และผลกระทบจากเหตุวาทภัย มีค่าดัชนี $PNI_{\text{modified}} = 0.35$ ตามลำดับ

ขณะเกิดภัย มีความต้องการจำเป็นเรื่องการค้นหาผู้ประสบภัย (การกู้ภัย) มากที่สุด มีค่าดัชนี $PNI_{\text{modified}} = 0.49$ รองลงมาคือวิธีการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุวาทภัย มีค่าดัชนี $PNI_{\text{modified}} = 0.47$ และการปฏิบัติเมื่อเกิดแผ่นดินไหว มีค่าดัชนี $PNI_{\text{modified}} = 0.43$ ตามลำดับ

ภายหลังเกิดภัย มีความต้องการจำเป็นในเรื่องการปรับปรุงและทำแผนที่เสี่ยงภัยใหม่มากที่สุด มีค่าดัชนี $PNI_{\text{modified}} = 0.47$ รองลงมาคือหลักเกณฑ์การจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัย มีค่าดัชนี $PNI_{\text{modified}} = 0.41$

ผลการวิจัยแสดงเป็นตารางได้ ดังนี้

ตาราง 1 ระดับความคาดหวัง สภาพปัจจุบัน และระดับความต้องการจำเป็น

รายการ	ความคาดหวัง			สภาพปัจจุบัน			ค่า PNI_{modified}	ความ ต้องการ จำเป็น	ลำดับ ความ สำคัญ
	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับ	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับ			
ก่อนเกิดภัย (การป้องกันภัยพิบัติ)	3.70	0.88	สูง	2.80	1.01	ปานกลาง	0.32	ปานกลาง	-
1. การป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้น	3.74	0.82	สูง	2.86	1.00	ปานกลาง	0.31	ปานกลาง	7
2. การป้องกันและรับมือเหตุอุทกภัย (น้ำท่วม ภัยแล้ง)	3.71	0.80	สูง	2.97	0.94	ปานกลาง	0.25	ปานกลาง	13
3. ผลกระทบจากเหตุวาทภัย (ลมพายุพัด)	3.32	0.89	ปานกลาง	2.46	0.93	น้อย	0.35	ปานกลาง	4
4. การป้องกันและการปฏิบัติตนเมื่อเกิดแผ่นดินไหว	3.58	0.90	สูง	2.52	0.98	น้อย	0.42	ปานกลาง	2

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	ความคาดหวัง			สภาพปัจจุบัน			ค่า PNI modified	ความ ต้องการ จำเป็น	ลำดับ ความ สำคัญ
	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ			
5. ระบบการแจ้งเตือนภัยพิบัติ การ ติดตั้งอุปกรณ์	3.69	0.98	สูง	2.83	1.11	ปานกลาง	0.30	ปานกลาง	8
6. วิธีการ ช่องทาง หมายเลขโทรศัพท์ แจ้งเหตุภัยพิบัติ	3.72	0.90	สูง	2.97	1.10	ปานกลาง	0.25	ปานกลาง	13
7. หน่วยงานที่รับผิดชอบเมื่อเกิดเหตุ ภัยพิบัติ	3.67	0.95	สูง	2.84	1.10	ปานกลาง	0.29	ปานกลาง	12
8. กฎหมายควบคุมความปลอดภัย อาคาร สถานที่ ชุมชน	3.81	0.97	สูง	2.67	1.02	ปานกลาง	0.43	ปานกลาง	1
9. ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของอาคาร เสี่ยงภัย	3.68	0.91	สูง	2.83	1.05	ปานกลาง	0.30	ปานกลาง	8
10. วิธีการจัดเก็บวัตถุที่อาจก่อให้เกิด อันตราย	3.82	0.83	สูง	2.74	0.90	ปานกลาง	0.39	ปานกลาง	3
11. การจัดทำแผนป้องกันและรับมือภัย พิบัติของโรงเรียน	3.73	0.89	สูง	2.88	1.05	ปานกลาง	0.30	ปานกลาง	8
12. การจัดทำแผนที่เสี่ยงภัยของ โรงเรียน	3.61	0.86	สูง	2.74	1.02	ปานกลาง	0.32	ปานกลาง	6
13. ความสามารถหรือวิธีการเอาตัวรอด จากเหตุภัยพิบัติ	3.91	0.80	สูง	2.91	0.91	ปานกลาง	0.34	ปานกลาง	5
14. การเข้าร่วมฝึกซ้อมแผนอพยพหนี ภัย	3.73	0.86	สูง	2.87	1.06	ปานกลาง	0.30	ปานกลาง	8
15. ความชำนาญในเส้นทางอพยพหนี ภัยของโรงเรียน	3.71	0.85	สูง	2.98	0.95	ปานกลาง	0.24	ปานกลาง	15
ขณะเกิดภัย (การปฏิบัติคนให้รอด ปลอดภัยจากภัยพิบัติ)	3.74	0.88	สูง	2.74	1.03	ปานกลาง	0.36	ปานกลาง	-
1. การปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้	4.01	0.86	สูง	2.83	0.94	ปานกลาง	0.42	ปานกลาง	4
2. การปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุอุทกภัย	3.90	0.88	สูง	2.96	1.01	ปานกลาง	0.32	ปานกลาง	6
3. การปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุแผ่นดินไหว	3.77	0.93	สูง	2.64	1.07	ปานกลาง	0.43	ปานกลาง	3
4. การปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุवादภัย	3.61	0.87	สูง	2.46	1.06	น้อย	0.47	ปานกลาง	2
5. ความรู้เรื่องการค้นหาผู้ประสบภัย (การกู้ภัย)	3.49	0.90	สูง	2.35	1.09	น้อย	0.49	ปานกลาง	1
6. การปฐมพยาบาลและช่วยชีวิต ผู้ประสบภัยเบื้องต้น	3.62	0.90	สูง	2.87	0.99	ปานกลาง	0.26	ปานกลาง	9
7. การสื่อสารและการขอความ ช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ	3.80	0.82	สูง	2.85	0.98	ปานกลาง	0.33	ปานกลาง	5

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	ความคาดหวัง			สภาพปัจจุบัน			ค่า PNI modified	ความต้องการจำเป็น	ลำดับความสำคัญ
	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ			
8. ความรู้เรื่องป้าย เครื่องหมาย สัญลักษณ์เตือนภัย	3.74	0.88	สูง	2.86	1.09	ปานกลาง	0.31	ปานกลาง	7
9. บทบาทอำนาจหน้าที่ของแต่ละคน เมื่อเกิดภัยพิบัติ	3.75	0.84	สูง	2.87	1.02	ปานกลาง	0.31	ปานกลาง	7
ภายหลังเกิดภัย (การช่วยเหลือผู้ประสบภัย)	3.65	0.92	สูง	2.70	1.00	ปานกลาง	0.35	ปานกลาง	-
1. การเคลื่อนย้ายและดูแลผู้ประสบภัย	3.65	0.88	สูง	2.77	1.12	ปานกลาง	0.32	ปานกลาง	3
2. การประเมินความเสียหายทรัพย์สิน	3.59	0.81	สูง	2.80	1.03	ปานกลาง	0.28	ปานกลาง	6
3. หลักเกณฑ์การจ่ายเงินช่วยเหลือ	3.72	0.99	สูง	2.63	1.01	ปานกลาง	0.41	ปานกลาง	2
4. หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ	3.58	0.92	สูง	2.73	0.92	ปานกลาง	0.31	ปานกลาง	5
5. ขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือ	3.49	1.01	สูง	2.65	0.93	ปานกลาง	0.32	ปานกลาง	3
6. การทำแผนที่เสี่ยงภัย	3.84	.936	สูง	2.61	1.02	ปานกลาง	0.47	ปานกลาง	1

อภิปรายผล

การจัดการภัยพิบัติก่อนเกิดภัยของโรงเรียนบ้านบางกะปิ สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความคาดหวังในระดับสูง และมีความต้องการจำเป็นระดับปานกลาง โดยข้อที่มีความต้องการจำเป็นอันดับหนึ่งคือกฎหมายควบคุมความปลอดภัยของอาคาร สถานที่ ชุมชน อันดับสองคือการป้องกันและปฏิบัติตนเมื่อเกิดแผ่นดินไหว อันดับสามคือวิธีการจัดเก็บวัตถุที่อาจก่อให้เกิดอันตราย เป็นเพราะโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมให้ความรู้เรื่องการอพยพหนีไฟและการดับเพลิงเบื้องต้นมาบ้างแล้ว (กรมการปกครอง, 2554, หน้า 3) ทำให้ระดับการจัดการภัยพิบัติก่อนเกิดภัยในสภาพปัจจุบันสูงกว่าการจัดการภัยพิบัติขณะเกิดภัยและภายหลังเกิดภัย ประกอบกับยังไม่เคยได้รับการอบรมให้ความรู้เรื่องกฎหมายควบคุมความปลอดภัยของอาคาร สถานที่ ชุมชน จึงมีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด

การจัดการภัยพิบัติขณะเกิดภัยของโรงเรียนบ้านบางกะปิ สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความคาดหวังในระดับสูง และมีความต้องการจำเป็นระดับปานกลาง โดยข้อที่มีความต้องการจำเป็นอันดับหนึ่งคือความรู้เรื่องการค้นหาผู้ประสบภัย (การกู้ภัย) อันดับสองคือการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุแผ่นดินไหว อันดับสามคือการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ เป็นเพราะครูโรงเรียนบ้านบางกะปิมีความเห็นว่าการจัดการภัยพิบัติขณะเกิดภัยนั้นเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวมากกว่าการจัดการภัยพิบัติก่อนเกิดภัยและภายหลังเกิดภัย ซึ่งภัยพิบัติสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและหากเกิดขึ้นแล้วจะต้องปฏิบัติตนให้ปลอดภัยได้ในทันที ถึงแม้ในสภาพปัจจุบันจะมีระดับการจัดการภัยพิบัติระดับปานกลางแล้วก็ตาม แต่ยังคงมีความคาดหวังในระดับที่สูงกว่าด้าน

อื่น ๆ จึงทำให้ค่าความต้องการจำเป็นสูงตามไปด้วย โดยเฉพาะความรู้เรื่องการค้นหาผู้ประสบภัย (การกู้ภัย) ที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุดในสามด้าน

การจัดการภัยพิบัติภายหลังเกิดภัยของโรงเรียนบ้านบางกะปิ สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความคาดหวังในระดับสูง และมีความต้องการจำเป็นระดับปานกลาง โดยข้อที่มีความต้องการจำเป็นอันดับหนึ่งคือการทำแผนที่เสี่ยงภัย อันดับสองคือหลักเกณฑ์การจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัย อันดับสามคือการเคลื่อนย้ายและดูแลผู้ประสบภัย และขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นเพราะครูโรงเรียนบ้านบางกะปิมีความ คิดว่าการจัดการภัยพิบัติภายหลังเกิดภัยเป็นเรื่องที่ยังไกลตัว ยังไม่ได้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเองมากนัก ประกอบกับที่ผ่านมายังไม่เคยได้รับการอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการภัยพิบัติภายหลังเกิดภัย จึงทำให้การจัดการภัยพิบัติในสภาพปัจจุบันมีระดับน้อยที่สุด

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (2554). *รายงานการประเมินผลโครงการฝึกอบรมดับเพลิงและซ้อมอพยพหนีไฟโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: กองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2553). *แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2557*. กรุงเทพฯ: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.
- ทวิดา กมลเวชช. (2554). *คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2548). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รูปแบบที่มีประสิทธิภาพของงานกู้ชีพ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

EFFECTIVE MODEL OF PARAMEDIC WORK IN PHON DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE

จันทนา โคบาล*

Chantana Cobal

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเดือน**

Pol. Col. Dr.Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การวิจัยรูปแบบที่มีประสิทธิภาพของงานกู้ชีพ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบที่มีประสิทธิภาพของงานกู้ชีพ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อนำผลจากการศึกษาไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อให้ได้รูปแบบที่มีประสิทธิภาพของงานกู้ชีพ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างคือ ประธานศูนย์กู้ชีพ หัวหน้าหน่วยกู้ชีพ อาสาสมัครกู้ชีพ เจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านกู้ชีพของโรงพยาบาล จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 ราย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่างานกู้ชีพที่มีประสิทธิภาพควรคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ ต้องมีทักษะในการช่วยเหลือผู้ป่วย กู้ชีพเป็นงานอาสาสมัครทำด้วยใจรัก การทำงานมีความรับผิดชอบสลับกันทำงานเป็นผลัด กู้ชีพทุกคนสามารถทำงานแทนกันได้ อาสาสมัครกู้ชีพต้องมีการทำงานเป็นทีม ปฏิบัติงานให้คิดถึงผู้ป่วยก่อนเสมอ ให้ความสำคัญที่ทันต่อเวลา การทำงานให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายทางอินเทอร์เน็ตในการประสานงาน การออกไปช่วยเหลือผู้ป่วยมีอุปกรณ์กู้ชีพเบื้องต้นครบชุด การทำงานที่ต้องตรงต่อเวลา ให้การบริการโดยคิดว่าผู้ป่วยเป็นญาติตนเอง ใช้หลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการทำงาน งานกู้ชีพเป็นการช่วยเหลือเบื้องต้นและต้องรีบส่งแพทย์ให้เร็วที่สุด องค์กรกู้ชีพจะต้องเป็นผู้รับใช้ประชาชน ต้องมีการประเมินความพึงพอใจในการบริการเพื่อปรับปรุงพัฒนาการทำงาน การให้อิสระมากกว่าการควบคุมจะทำให้งานรวดเร็วขึ้น ในการเพิ่มศักยภาพต้องจัดอบรมทบทวนความรู้ให้แก่กู้ชีพและแลกเปลี่ยนศึกษาดูงาน การวางแผนทุกอย่าง

* นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ต้องนำปัญหาที่พบจริงมาแก้ไข จะต้องมีความเข้าใจวัฒนธรรมชาวบ้าน งานจิตอาสาจะรังเกียจคนป่วย และ
เลือกปฏิบัติกับผู้ป่วยไม่ได้ กู้ชีพจึงเป็นบุคคลมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี

คำสำคัญ: รูปแบบที่มีประสิทธิภาพ, งานกู้ชีพ

ABSTRACT

The research aimed to study the effective model of paramedic work in Phon District, Khon Kaen Province and elaborate the research findings into strategies and projects for an even-more effective model of paramedic work in Phon District, Khon Kaen Province. The samples consisted of 20 members of the chairman, chief, members of the paramedic team, and paramedic staff from Phon Hospital, Khon Kaen Province. Applying a qualitative research methodology, the researcher conducted interviews to collect in-depth data. It was pointed out that in providing effective emergency medical services, safety came first. For paramedic staff, they must be able to complete all the required skills as well as being encompassed by volunteer spirit and bearing in mind of their crucial responsibility. These people were paid by their working shifts on the basis of equality. Nevertheless, they could replace other staff members if necessary and there was no restriction in duties as the employment contract indicated so. The staff worked as a team, in which teams were later formed into a network of emergency medical services. With patients and prompt treatment as the priority, a productive internet network should be established for a better collaboration. Members of each paramedic team should wear a proper uniform with their units' symbols on as well as being well-equipped with basic paramedic tools. Moreover, they must believe in their professional etiquettes, work with punctuality, and provide medical services with the best care they could. They should always remember that paramedic work was the initial rescue work and they had to deliver the patients to doctors as quickly as possible. Furthermore, people in this field must be willing to serve citizens with their paramedic professional spirit. All of these would be futile if the people who carried out the duties did not love what they were doing. After each mission, assessment should be made to guarantee satisfaction and quality. And, most importantly, when these people worked together, they should maintain good relationship among themselves and respect one another as well as the rules of the workplace since teamwork was really needed in this field. Their skills could be enhanced by joining review workshop in which real-world experience could be used as examples and planning stage. The personnel should always carry out their responsibilities based on their line of work. Also, they should try to understand the local norms and do their best for the patients, for their profession was considered an honorable one carried out only by people with voluntary spirits.

Keywords: effective model, paramedic work.

บทนำ

หน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉินตำบลหรือหน่วยกู้ชีพตำบล เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีเป้าหมายในการดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับบริการที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยการป้องกันให้การเจ็บป่วยฉุกเฉินเกิดขึ้นน้อยที่สุด และให้ผู้ป่วยฉุกเฉินได้รับการปฏิบัติการฉุกเฉินที่ได้มาตรฐานจนพ้นภาวะฉุกเฉินหรือได้รับการบำบัดรักษาเฉพาะอย่างทันท่วงที ในการปฏิบัติงานของหน่วยกู้ชีพจะปฏิบัติตามมาตรฐานของสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ (มังกร ไกยแสง, 2553)

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหน่วยกู้ชีพ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน คือการเปิดบริการหน่วยกู้ชีพระดับตำบลยังไม่ครบทั้ง 12 แห่ง ทำให้ประสบปัญหาในการให้บริการไม่ทันต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ 12 ตำบล 132 หมู่บ้าน ประชากร 76,935 คน

ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้ดูแลรับผิดชอบงานกู้ชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะเขือ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น และอยู่ในระหว่างดำเนินการเตรียมเปิดให้บริการหน่วย จึงสนใจศึกษารูปแบบที่มีประสิทธิภาพของงานกู้ชีพ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำผลวิจัยไปกำหนดยุทธศาสตร์และ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพของงานกู้ชีพอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ให้เกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบที่มีประสิทธิภาพของงานกู้ชีพ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อนำผลจากการศึกษาไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และ โครงการเพื่อให้รูปแบบที่มีประสิทธิภาพของงานกู้ชีพ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น เกิดความยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับงานกู้ชีพ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานด้านกู้ชีพของโรงพยาบาลพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 20 คน ได้แก่ ประธานศูนย์กู้ชีพ หัวหน้าหน่วยกู้ชีพ อาสาสมัครกู้ชีพ และเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านกู้ชีพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองทั้งการจดบันทึกและการบันทึกเทปสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอด้วยการพรรณนา เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพของงานกู้ชีพ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ให้เกิดความยั่งยืน

ผลการวิจัย

ด้านโครงสร้าง พบว่างานกู้ชีพต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ ต้องมีทักษะ ต้องผ่านอบรม การเคลื่อนย้ายขั้นพื้นฐาน ต้องพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ ต้องมีการประเมินและประชุมซ้อมแผนเพื่อจำลองเหตุการณ์ ต้องรู้กฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ค่าตอบแทนจะจ่ายเป็นเวร งานกู้ชีพเป็นงานอาสา ต้องเสียสละ และอดทน ผู้ปฏิบัติงานมีความภูมิใจในงานที่ปฏิบัติ สามารถทำงานแทนกันได้ มีอิสระในการทำงานและตัดสินใจ ทำงานเป็นทีม สามารถตักเตือนกันได้

ด้านสภาพแวดล้อม พบว่าหัวหน้าหน่วยกู้ชีพมีอำนาจในการตัดสินใจส่งต่อผู้ป่วย มีการคัดแปลงอุปกรณ์ใช้เอง เช่น อุปกรณ์ตามแขนตามขา เสื้อสะท้อนแสง เป็นต้น ทางหน่วยมีชุดฟอร์มกู้ชีพให้ มีสัญลักษณ์ของหน่วยงาน มีอาคารเป็นสัดส่วน ทางรถเข้า-ออกสะดวก ในรถกู้ชีพมีอุปกรณ์กู้ชีพเบื้องต้นครบชุด มีวิทยุประจำศูนย์กู้ชีพ วิทยุชนิดมือถือ โทรศัพท์มือถือกลาง ห้องนอนให้อาสาสมัครกู้ชีพได้ผ่อนคลาย ต้องตรงต่อเวลา ห้ามดื่มสุรา ห้ามเล่นการพนัน และเสพสิ่งเสพติดทุกชนิด

ด้านหลักเหตุผล พบว่าใช้หลักมนุษยธรรมในการช่วยเหลือ เป็นการช่วยเหลือผู้ป่วยเบื้องต้นแล้ว รีบนำส่งแพทย์โดยเร็วที่สุด องค์กรต้องรับใช้ประชาชน เป็นที่พึ่งของประชาชนได้ อาสาสมัครเข้ามาทำงาน ด้วยใจ ค่าตอบแทนไม่มาก มีความรักในงานและมีจรรยาบรรณ

ด้านความสัมพันธ์กับคนในองค์กร พบว่าหัวหน้าหน่วยให้ความยุติธรรมกับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน มีความสัมพันธ์แบบพี่น้อง ให้เกียรติกัน เคารพกฎกติกา และเป็นประชาธิปไตย

ด้านกระบวนการบริหารจัดการ พบว่าการวางแผนปฏิบัติงานเกิดจากการนำปัญหาที่พบจริงมาแก้ไข มีการพัฒนาและประเมินตรวจคุณภาพของงาน โดยทุกสิ้นเดือนต้องรายงานผลการปฏิบัติงานของตนเอง ทุกคนทำงานตามหน้าที่ของตนเอง เคารพในสายบังคับบัญชา ดูแลกันและกัน

อภิปรายผล

งานกู้ชีพเป็นงานที่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติและผู้ป่วย มีทักษะในการประสานงาน ต้องผ่านอบรมการปฐมพยาบาลและการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย ต้องมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ ผู้ป่วยต้องได้รับการช่วยเหลือที่ปลอดภัย ได้รับการรักษาที่ทันเวลา รถกู้ชีพมีอุปกรณ์ช่วยเหลือเบื้องต้นครบชุด การบริการจะยึดประชาชนเป็นหลัก เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงได้ ประชาชนสามารถเรียกใช้บริการได้ตลอดเวลา บุคลากรต้องหมั่นศึกษาและฝึกปฏิบัติงานจนเกิดความชำนาญ ต้องซ้อมแผนอุบัติเหตุเป็นประจำ

ผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่งานกู้ชีพต้องอบรมพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ต้องสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพิ่มมากขึ้นและเพียงพอ ต้องจัดทำแผนงานบริการการแพทย์ฉุกเฉินและแจ้งให้บุคลากรทราบ ต้องมีการประชุมทุกเดือนเพื่อรับฟังปัญหา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสามารถกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านโครงสร้าง ได้แก่ โครงการอบรมการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครกู้ชีพ โครงการประชุมซักซ้อมแผนกู้ชีพให้กับอาสาสมัครกู้ชีพ และ โครงการอบรมให้ความรู้เรื่องกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานกู้ชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ โครงการสร้างเครือข่ายกู้ชีพ และ โครงการฝึกอบรมการใช้ อินเทอร์เน็ตเพื่อการติดต่อสื่อสาร

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านหลักเหตุผล ได้แก่ โครงการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อพัฒนา กู้ชีพ และ โครงการสำรวจความพึงพอใจในการบริการของกู้ชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านความสัมพันธ์กับคนในองค์กร ได้แก่ โครงการกำหนดมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงานกู้ชีพ และ โครงการฝึกอบรมทบทวนความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเพิ่มทักษะในการ ปฏิบัติงานกู้ชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ได้แก่ โครงการฝึกอบรมเพื่อปรับลดขั้นตอนกระบวนการ ทำงานให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และ โครงการจัดทำแผนเพื่อการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และ เครื่องมือใน งานกู้ชีพ

บรรณานุกรม

ชานินทร์ สุทธิคุณธร. (2543). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน: ศึกษาเฉพาะกรณีฝ่ายการ*

พนักงาน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พรชัย มโนธรรมสถิต. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานหน่วยกู้ชีพตำบล ขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น จังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ไพรัช ถิตย์ผาด. (2554). *การประเมินผลการปฏิบัติงานเชิงยุทธศาสตร์ในหน่วยงานทางการศึกษาและ สถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

มังกร ไกยแสง. (2553). *การพัฒนาระบบบริการของหน่วยกู้ชีพในองค์การบริหารส่วนตำบลวังหินลาด อำเภอยุเมอแพ จังหวัดขอนแก่น*. รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อดิศักดิ์ บุญเจิม. (2554). *การบริหารจัดการศูนย์กู้ชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์หมากแข้ง อำเภอ บึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ*. รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ ปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อังคราณี ล่ามสมบัติ. (2553). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานบริการการแพทย์ฉุกเฉินของหน่วยกู้ชีพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น**. รายงานการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

รูปแบบความเชื่อเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม
ชุมชนหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ
FORM OF THE BELIEF IN CHAO PHO LUANG APAI
(HOLY FATHER SPIRIT APAI) AND CHAO MAE AORRAPIM
(HOLY MOTHER SPIRIT AORRAPIM) IN NONGBUARAWE
COMMUNITY, NONGBUARAWE DISTRICT, CHAIYAPHUM PROVINCE

จิตรลัดดา สุวรรณศรี*

Jitladda Suwannasri

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเพื่อน**

Pol. Col. Dr.Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่าความเชื่อเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม เป็นการปกป้องคุ้มครองหมู่บ้านให้สงบสุข เป็นที่พึงพอใจของคนในชุมชน ความเชื่อและความนับถือทำให้มีการแสดงออกทางการกระทำ ทำตามประเพณี โบราณ เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ชาวบ้านจะจัดพิธีกรรมบวงสรวง เช่น ไหว้ บายศรีสู่ขวัญ เลี้ยงแก้บน ชาวบ้านได้ทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล ไปให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นความสบายใจของคนในชุมชน มีกิจกรรมประมุขสิ่งที่เป็นของเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม เชื่อว่าเป็นสิริมงคลแก่คนที่ได้ไป เชื่อว่าเมื่อจัดงานแล้วจะทำให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากสิ่งอันตราย สามารถรักษาอาการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ ทำให้มีงมีศรีสุข การค้าขายเจริญรุ่งเรือง สุขภาพร่างกายแข็งแรง เดินทางปลอดภัย มีกำลังใจในการทำงาน การบนบานศาลกล่าวเป็นแสงสว่างในการดำเนินชีวิต เกิดความศรัทธา มีความเชื่อมั่นในการใช้ชีวิต ทำให้เกิดความกลัวในการประพฤติดั้งเดิมและประพฤติดั้งเดิม

คำสำคัญ: รูปแบบความเชื่อ, เจ้าพ่อหลวงอภัย, เจ้าแม่อรพิม

---

* นักศึกษาลัทธิสุตวรรษที่ ๖๖ สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง ปีการศึกษา ๒๕๕๖

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

The research studies on the form of belief in Chao Pho Luang Apai (Holy Father Spirit Apai) and Chao Mae Aorrapim (Holy Mother Spirit Aorrapim) in Nongbuarawe Community, Nongbuarawe District, Chaiyaphum Province, applied quality research methodology by conducting in-depth interviews with key informants. The findings were, as follows: The belief in Chao Pho Luang Apai and Chao Mae Aorrapim as the protectors of the village served as the token of peacefulness for villagers in the community. When the belief became widespread, rituals were then formed in an ancient, traditional manner which was later developed into community's identity. Based on the villagers' tradition, performed rituals included sacrifices, respect-offering, blessing ceremony, blessing-basket offering, and meal-offering as a way to fulfill when a vow was granted. When they performed these activities, they became relieved and felt peaceful. Moreover, there was an auction for articles belonging to Chao Pho Luang Apai and Chao Mae Aorrapim in which people believed that the goods were auspicious. The event also served as an opportunity for villagers to make merit and pass on such virtue to the deceased. It was believed that this act would protect them from danger, cure petty sickness, and bring good luck to their lives. Once they felt more encouraged by the good deeds they had performed, their faith would then be strengthened. The villagers adopted the belief as their living guideline. The recognition could recall their consciousness and prevail as a moral standard for one to lead a good and righteous life.

Keywords: form of belief, Chao Pho Luang Apai (Holy Father Spirit Apai), Chao Mae Aorrapim (Holy Mother Spirit Aorrapim).

บทนำ

เจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านใช้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในด้านต่าง ๆ ตามความเชื่อและศรัทธาของแต่ละคน ตำนานว่าในปีพุทธศักราช 2310 พระเจ้าตากสินได้ตีฝ่าวงล้อมออกจากกรุงศรีอยุธยาและได้เข้าตีเมืองจันทบุรี ในขณะนั้นมีชุมชนชาวลาวเวียงจันทร์ หัวหน้าชุมชนชื่อนายทองคำ เป็นผู้เรืองเวทย์ อาศัยอยู่เมืองสี่มุม (อำเภอจตุรัสปัจจุบัน) ได้นำไพร่พลเข้าร่วมทัพกับพระเจ้าตากสิน และพระองค์มีบัญชาให้นายทองคำนำทัพไปปราบหัวเมืองที่ไม่ยอมขึ้นตรงกับพระเจ้าตากสิน โดยเริ่มตั้งแต่โนนไทยไปถึงพิมาย ในขณะที่ออกศึกนายทองคำและบุตร (ซึ่งมีหลวงอภัยร่วมทัพไปด้วย) ชนะศึกกลับมา ทำให้มีความดีความชอบ หลวงอภัยและอรพิมผู้เป็นน้องสาว (เดิมชื่ออรพิน แต่คนอีสานเรียก อรพิม) ได้ไปปกครองดูแลบ้านเมืองบริเวณเมืองสี่มุม (จตุรัส) หนองบัวใหญ่ หนองบัวบาน สัมปอຍ หนองบัวระเหว ฯลฯ เป็นที่รักใคร่ของประชาชน เจ้าอรพิมผู้เป็นน้องสาวได้มาอาศัยอยู่กับพี่ชายโดยไม่ยอมมีครอบครัว ซึ่งหลวงอภัยเองก็รักและเป็นห่วงน้องสาวคนนี้มาก เมื่อเดินทางไปในหนจะให้น้องสาวติดตามไปด้วย หลังจากที่หลวงอภัยเสียชีวิต

ได้มีการสร้างศาลขึ้นหลายแห่งเพื่อเป็นที่เคารพสักการะ มีตั้งแต่บ้านตลาด จัตุรัส ตามหมู่บ้านริมฝั่งแม่น้ำชี จนถึงหนองบัวระเหว ส่วนศาลเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม ที่อำเภอหนองบัวระเหว เดิมตั้งอยู่ที่บริเวณเมืองเก่าคือ ฝายอาจารย์จื้อ ในปัจจุบันชาวชุมชนหนองบัวระเหวได้พร้อมใจกันตั้งศาลเจ้าพ่อหลวงอภัยขึ้นที่ เลขที่ 404/1 หมู่ 6 ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ โดยหล่อรูปเหมือนขึ้นภายในศาล เพื่อให้ผู้คนเดินทางมากราบไหว้สักการะ และโดยเหตุที่หลวงอภัยเป็นผู้ที่รักน้องสาวมาก ชาวบ้านจึงได้อัญเชิญดวงวิญญาณของเจ้าแม่อรพิมมาสถิตอยู่ด้วยกัน (ศ. ศาลา, 2536)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบความเชื่อเรื่องเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม ของชุมชนหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ เพื่อนำข้อค้นพบไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และโครงการสืบทอดรูปแบบความเชื่อเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม ให้เกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบความเชื่อเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม ของชุมชนหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อนำผลจากการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อสืบทอดรูปแบบความเชื่อเรื่องเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม ให้อยู่กับวิถีชีวิตของชุมชนหนองบัวระเหวอย่างยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนและปราชญ์ชาวบ้านชุมชนหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม จำนวน 20 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการจดบันทึกและบันทึกเทปเสียงสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอแบบพรรณนา เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการสืบทอดรูปแบบความเชื่อเรื่องเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม ให้อยู่กับวิถีชีวิตของชุมชนหนองบัวระเหวอย่างยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัย

ด้านแบบอย่างในทางความคิด พบว่าชาวบ้านจะไปกราบไหว้ทุกครั้งก่อนออกเดินทางหรือไปต่างจังหวัด เชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เกิดปาฏิหาริย์ได้จริง เช่น การค้าขาย การทำมาหากิน การปกป้องคุ้มครอง หมู่บ้านให้สงบสุข การที่ชาวบ้านร่วมใจกันสร้างศาลให้เจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม ก็เพื่อให้คนในชุมชน เกิดความรักและหวงแหนในสิ่งที่ตนเองเชื่อและนับถือ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในชุมชน มีการบวงสรวงเช่นไหว้ก่อนการลงมือประกอบอาชีพ พิธีกรรมต่าง ๆ จะผูกพันกับความเชื่อ

ด้านการยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริง พบว่ามีการรับรู้พร้อมกับการใช้ชีวิตประจำวัน เกิดการปฏิบัติตาม การบวงสรวงเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม จะจัดขึ้นในเดือนหกช่วงที่มีการหว่านกล้าทำนา ส่วนในเดือนธันวาคมจะเป็นการจัดงานของพ่อค้าเพื่อตอบแทนบุญคุณที่เจ้าพ่อคุ้มครองให้ทำมาค้าขายเจริญรุ่งเรือง มีกิจกรรมการประมูลสิ่งของที่เชื่อว่าเป็นของเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม โดยเชื่อกันว่าเป็นสิริมงคลแก่คนที่ได้ไป ปัจจุบันมีพระเข้ามาเกี่ยวข้องกับความเชื่อนี้ด้วย โดยชาวบ้านจะจัดทำบุญถวายเจ้าพ่อและอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว ไม่สามารถแยกแยะพิธีกรรมผีและพุทธออกจากกันได้

ด้านแบบอย่างในการนับถือและยึดถือปฏิบัติ พบว่าชาวบ้านเชื่อว่า การขอ การบนบานต่าง ๆ สามารถเป็นเรื่องจริงได้ เป็นความศรัทธาของคนในชุมชน เมื่อได้ตามที่หวังจะจัดแก้บน พิธีกรรมใหญ่จะจัดในวันพุธ เดือนหก ความศรัทธาทำให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน เชื่อมมั่นในการใช้ชีวิต เกิดพลังในการทำงาน การร่วมแรงร่วมใจกันบริจาคเงินเพื่อสร้างศาลและหล่อรูปเหมือนเพื่อเป็นที่สักการะบูชาของคนในชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคี คนในชุมชนเชื่อฟังเคารพกันและกัน เกิดความสงบสุข

อภิปรายผล

ความเชื่อเรื่องเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม ของชาวบ้านหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ เป็นความเชื่อในเรื่องการปกป้องคุ้มครองหมู่บ้านให้สงบสุข เป็นที่พึ่งทางใจของคนในชุมชน มีพิธีกรรมบวงสรวงเช่นไหว้ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีการทำบายศรีสู่ขวัญ ทำกระทงบายศรี การเลี้ยงแก้บน และทำบุญและอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว สอดคล้องกับการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องผีปอบาของภาคอีสานและความเชื่อเรื่องผีตายของภาคใต้ ว่าเป็นวิญญูณบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน มี “เจ้า” ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางและจัดพิธีเลี้ยง (จตุพร ไชยทองศรี, 2544) และยังสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง ระบบความเชื่อเรื่องปรางค์กู่ ของธีระพงษ์ ทศวัฒน์ (2555) ที่ว่าการกระจายตัวของความเชื่อทำให้ผู้คนเกิดความศรัทธา ความเชื่อมั่นและความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ใช้พิธีกรรมเข้ามาเป็นส่วนช่วยหนุนเสริมพลังความเชื่อ ให้เกิดเป็นระบบคุณค่าร่วมกันของคนในสังคม

ปัจจุบันสังคมมีการพัฒนามากขึ้น การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความยากลำบาก คนจึงใช้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชนเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และมีการเพิ่มกิจกรรมแปลกใหม่ในการบวงสรวงที่ต่างจากในอดีตที่เป็น

เพียงการเลี้ยงบวงสรวงธรรมดา เช่น การทำกระทงบายศรี การบายศรีสู่ขวัญ การแห่ขบวนบายศรี รวมถึงการจุดบั้งไฟในพิธีกรรมการบวงสรวง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลที่ได้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการสืบสานความเชื่อเรื่องเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม ของชาวบ้านหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านแบบอย่างในทางความคิด ได้แก่ โครงการส่งเสริมพิธีกรรมและการบวงสรวงอย่างถูกต้องตามหลักประเพณี โบราณ และ โครงการส่งเสริมการจัดกิจกรรมและประเพณีบุญเดือนหกเพื่ออนุรักษ์สืบสานประเพณีที่เคยปฏิบัติมา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริง ได้แก่ โครงการจัดกิจกรรมประมวลสิ่งของที่เป็นของเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม เพื่อความเป็นสิริมงคล โครงการจัดทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับ และ โครงการพัฒนาและส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีการบวงสรวงเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านแบบอย่างในการนับถือและยึดถือปฏิบัติ ได้แก่ โครงการรับบริจาคเงินเพื่อสร้างศาลและรูปเหมือนเจ้าพ่อหลวงอภัย เจ้าแม่อรพิม เพื่อเป็นที่สักการะบูชาของคนในสังคม

บรรณานุกรม

- เกสรฯ สุรพันธ์พิชิต. (2535). *ความเชื่อและพัฒนาการของประเพณีแห่ปราสาทผึ้งจังหวัดสกลนคร*.
- ปริญญาณิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- จตุพร ไชยทองศรี. (2544). *การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อผีปู่ตาภาคอีสานและความเชื่อผีตายภาคใต้*.
- วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิราภรณ์ ภัทรานุกัทร. (2528). *สถานภาพการศึกษาเรื่องคติความเชื่อของไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการไทยศึกษา ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐาปนี เรียบเรียง. (2549). *พิธีกรรมและความเชื่อท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- ธีระพงษ์ ทศวัฒน์. (2555). *ระบบความเชื่อเรื่องปรารักษ์: กรณีศึกษา บ้านปรารักษ์ ตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปกรณ คุนารักษ์. (2553). *วิถีชีวิตอีสาน* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กทม.: โรงพิมพ์ประสาน.
- มณี พะยอมยงค์. (2530). ความเชื่อของคนไทย. ใน *วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ* (หน้า 66-122). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ยศ สันตสมบัติ. (2540). *มนุษย์กับวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- ศ. ศาลา. (2536). ประวัติเจ้าพ่อหลวงอภัยและเจ้าแม่อรพิม. *ระหว*, 1(2), หน้า 4.
- ศิริพร สุวรรณศรี. (2536). *ประเพณีการสู่ขวัญของชาวอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- สมชาย นิลอาชี. (2541). *วิถีความคิด-วิถีชีวิตชาวนาฮีसान*. มหาสารคาม: อาศรมวิจัย.
- สมศรี จินสุข. (2545). *ความเชื่อและพิธีกรรมของทหารเรือและประชาชนทั่วไปที่มีต่อพระอนุสาวรีย์ พลเรือ
เอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาไทยศึกษา, โครงการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สุชีรา อินทโชติ. (2553). *ความเชื่อและพิธีกรรมการรำผีมอญ จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการกำกับดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น
รูปแบบพิเศษ ศึกษากรณี: จังหวัดเชียงใหม่

LEGAL PROBLEMS AND OBSTACLES IN MONITORING CONTROLS
OVER THE SPECIAL FORM OF LOCAL ADMINISTRATION
CASE STUDY: CHIANG MAI PROVINCE

จีระวัฒน์ คงโต*

Jeerawat Khongto

ดร.บวรวิทย์ เปรื่องวงศ์**

Dr.Bowornwit Pruangwong

รองศาสตราจารย์สุวิทย์ นิ่มน้อย***

Assoc. Prof. Suwit Nimnoy

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการกำกับดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ศึกษากรณีจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีบทบัญญัติตามหลักการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้สามารถปกครองตนเองได้อย่างอิสระ โดยเปลี่ยนการปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กเป็นขนาดใหญ่ อาศัยอำนาจทางปกครองและการบริหารจัดการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 3 หลักสิทธิชุมชน และหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 พบว่ามีคำถามในการกำกับดูแลการปกครองรูปแบบพิเศษของจังหวัดเชียงใหม่ว่าสมควรใช้อำนาจใดในการกำกับดูแลเป็นการเฉพาะเรื่อง เช่น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 หรือพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 เพื่อป้องกันมิให้การปกครองรูปแบบพิเศษนี้ใช้อำนาจจนเกินไปและยากต่อการตรวจสอบการกระทำทางปกครอง อันจะก่อให้เกิดปัญหาหรือช่องว่างที่เอื้อประโยชน์ต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เกิดความเสียหาย ถึงแม้จะมีสภาประชาชน แต่ก็เป็นที่ที่มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอความต้องการของประชาชน และเป็นดุลยพินิจให้ผู้ว่าราชการเชียงใหม่มหานครจะ

---

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ปีการศึกษา 2556

** ผู้พิพากษาศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี

*** ผู้อำนวยการหลักสูตรและรองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ต้องปฏิบัติตาม อีกทั้งไม่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสภาพการเมืองในการตรวจสอบและการถ่วงดุลการใช้
อำนาจของผู้ว่าราชการเชียงใหม่และฝ่ายบริหารไว้ จึงเสนอแนะว่าควรมีการวางหลักหมวดการกำกับ
ดูแลให้ชัดเจน โดยเฉพาะองค์กรอิสระที่มีอำนาจตรวจสอบ และสภาพการเมืองควรกำหนดบทบาทและอำนาจ
ในการถอดถอนสมาชิกหรือผู้ว่าราชการเชียงใหม่ด้วย เพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบของ
ผู้ว่าราชการเชียงใหม่และฝ่ายบริหาร ซึ่งการตรวจสอบนั้นควรตรวจสอบในเรื่องการเงินและ
งบประมาณ ภาษีอากร การโยกย้ายและบทลงโทษข้าราชการ และการออกข้อบังคับโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย
เพื่อให้การบริหารงานของเชียงใหม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น, จังหวัดจัดการตนเอง

ABSTRACT

This case study aimed to investigate legal problems and obstacles in monitoring controls over special form of local administration in Chiang Mai province. There were provisions in accordance with the Principle of Decentralization to enable the localities to have their own self-managed independence by changing small scale of local administration to that of the big one which, in this respect, the administrative and management power in accordance with the constitution of the Kingdom of Thailand, B. E. 2550, under Chapter 3 Governing Community Right Principle and Chapter 4 Governing Local Administration is relied on in conjunction with the decentralization plan on local government administration organization, B. E. 2543. It was found that in monitoring controls over the special form of the Administration of Chiang Mai province, any power adopted for exercising in monitoring control would be for a specific matter only, such as Pattaya City Administration Regulation Act, B. E. 2542 or Bangkok Metropolitan Administration Regulation Act, B. E. 2528. This was done to prevent such special form of the administration from overly exercising the power and from being entangled with the difficulty in making checks and audits on such administrative acts which could cause the problems or loopholes that would facilitate benefits to a person or a group of persons, which would consequently give rise to damage. Even there was the People Assembly, it was the Assembly that had the power and duty to propose the need of the people and it was the discretion that Chiang Mai Metropolis Governor should comply with. Furthermore, it was found that the power and duty of the People Assembly in checking and balancing the power of the Chiang Mai Metropolis Governor and the Administrative Faction had not been prescribed. Therefore, it was recommended that the Chapter on the Controls should be expressly stipulated, especially, the power of Independent Organization in making checks and audits or the roles of the People Assembly which should be expressly stipulated that the Assembly should, as well, have the power to remove its members and Chiang Mai Metropolis Governor. This is in order to prevent the Governor and Administration Faction from illegally exercising

their power. Such checks and audits should be made on the matters relating to finance, budgets, taxes and duties, transfers of and punishments inflicted upon the officials and issuances of Regulations without contradicting to the law in order to continue the administration works of Chiang Mai Metropolis in accordance with the genuine intentions of the people.

Keywords: local official administration, provincial self-managed.

บทนำ

ชุมชนท้องถิ่นเริ่มเกิดขึ้นจากบุคคลจำนวนสองคนขึ้นไปรวมตัวกันเป็นชุมชนขึ้นมา โดยมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ขอมเสียดลิตธิบงอย่างเพื่อพัฒนาและอยู่รวมกลุ่มกันปกครองท้องถิ่นของตน มีผู้นำชุมชนปกครองดูแลท้องถิ่นของตน ตั้งแต่อดีตมีการพัฒนาการปกครองหลายรูปแบบหลายยุคหลายสมัยจนถึงปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขด้วยทกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญที่มีการแก้ไขอยู่หลายฉบับ รวมทั้งพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ถือเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่มีเจตนารมณ์สำคัญในการปฏิรูปการเมือง เช่น การเพิ่มสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคให้กับประชาชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้อำนาจและเพิ่มอำนาจให้กับประชาชนในการควบคุมการใช้อำนาจของทุกระดับ และเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน กระจายอำนาจทางปกครองออกจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาค แล้วกระจายเข้าสู่ท้องถิ่น จนมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้เพิ่มความเป็นอิสระของการบริหารจัดการท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวการปกครองที่มีแนวคิดของทฤษฎีการกระจายอำนาจทางปกครอง ที่ต้องการให้องค์กรท้องถิ่นมีความเป็นอิสระจากการกำกับดูแลและควบคุมจากราชการส่วนกลางมากขึ้น บริหารงานและกิจการได้ด้วยตนเอง โดยมีอำนาจในการตัดสินใจแก้ไขอย่างรวดเร็ว ไม่ต้องรอการอนุญาตหรืออนุมัติจากราชการส่วนกลางที่อาจก่อให้เกิดความล่าช้าและความเสียหายตามมาได้ จากทิศทางตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ดังกล่าว ทำให้การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในส่วนที่ว่าด้วยการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับเปลี่ยนไปในประการสำคัญ มุ่งหมายที่จะให้ท้องถิ่นมีการบริหารจัดการงานท้องถิ่นที่ดี (good local governance) และตลอดทั้งการจัดบริการสาธารณะให้เป็นไปตามมาตรฐานตามที่ประชาชนมุ่งหวัง เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือเพื่อประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม เมื่อคำนึงถึงข้อเท็จจริงของการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่าระบบการกำกับดูแลที่เป็นอยู่ยังพัฒนาไม่ทันกับการขยายตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสภาพการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งยังไม่สอดคล้องกับทิศทางการปรับบทบาทภารกิจของรัฐดังกล่าว และราชการส่วนกลางยังคงพยายามดึงอำนาจเข้ามาส่วนกลางอีกด้วย

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและให้การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้มีแนวคิดจังหวัดจัดการตนเองที่ได้มีการยกร่างขึ้นมาให้เป็นกรณีศึกษาของรูปแบบการเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป และจังหวัดอื่นอาจจะนำแนวคิดนี้ไปใช้พัฒนาปรับปรุงให้เข้ากับจังหวัดของตนเองอย่างจริงจัง ปัญหาที่เกิดจากการที่ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีอำนาจควบคุมมากกว่าการกำกับดูแล ทำให้เกิดแนวคิดนาราชการส่วนภูมิภาคออกไปเสียจากระบบ เหลือเพียงราชการส่วนกลางและราชการส่วนท้องถิ่น ทำให้ท้องถิ่นปกครองตนเองตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ ถือเป็นวิวัฒนาการการปกครองและการบริหารที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทำให้กฎหมายเพิ่มอำนาจให้ท้องถิ่นดูแลกันเอง มีอำนาจบริหารจัดการท้องถิ่นให้ดีกว่าให้ราชการส่วนกลางมาควบคุมกำกับดูแลมากเกินไป เพื่อจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกิจการอันเป็นสาธารณะ ประโยชน์ต่อส่วนรวมให้มากที่สุด และป้องกันมิให้การปกครองรูปแบบพิเศษนี้ใช้อำนาจมากเกินไปและขาดการตรวจสอบทางปกครอง อันจะก่อให้เกิดปัญหาหรือช่องว่างที่เอื้อประโยชน์ต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ปัญหาจากตัวบทที่ยังขาดหลักการกำกับดูแล เช่น อำนาจสอบสวนข้อเท็จจริงและสั่งให้ชี้แจงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการ อำนาจยับยั้งการปฏิบัติการของผู้บริหารท้องถิ่น อำนาจการกำกับดูแลของสภาพลเมืองที่มีสิทธิยื่นถอดถอนสมาชิกสภาเชียงใหม่ แต่ไม่ระบุว่ามิสิทธิยื่นถอดถอนผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ตามมาตรา 72 และคณะกรรมการเชียงใหม่มหานคร มาตรา 14

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา ความสำคัญของปัญหา และอุปสรรคทางกฎหมายในการกำกับดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการเกี่ยวกับการกำกับดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการกำกับดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของจังหวัดเชียงใหม่
5. เพื่อหาบทสรุปและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขในการกำกับดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของจังหวัดเชียงใหม่

สมมติฐานของการวิจัย

การกำกับดูแลการปกครองรูปแบบพิเศษของจังหวัดเชียงใหม่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 281-290 ศึกษาเปรียบเทียบกับกรกำกับดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีมาตรการไม่ชัดเจนและเพียงพอที่จะกำกับดูแลการปกครองรูปแบบพิเศษที่จะแก้ปัญหาและอุปสรรคจากการ

ใช้อำนาจและการตรวจสอบของฝ่ายบริหารอันเป็นการกระทำทางปกครอง ต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วย
 หมวดการกำกับดูแลให้ชัดเจนครอบคลุมเหมือนการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น อันเป็นไปตามเจตนารมณ์
 ของประชาชนอย่างแท้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเกี่ยวกับการ
 บริหารราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหา

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการกำกับดูแลการบริหารท้องถิ่นของพระราชบัญญัติระเบียบ
 บริหารราชการเชียงใหม่มหานคร รวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รวมทั้งหลักการ
 ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 การกำกับดูแลการบริหารงานบุคคล
 ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น แผนพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนารายได้ท้องถิ่น การเงินการคลังและการงบประมาณ
 ท้องถิ่น การตรวจสอบการคลังท้องถิ่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการกำกับดูแล
 การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการเกี่ยวกับการกำกับดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น
 รูปแบบพิเศษของจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อให้ทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการกำกับดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น
 รูปแบบพิเศษของจังหวัดเชียงใหม่
5. เพื่อหาบทสรุปและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขในการกำกับดูแลการบริหารราชการส่วน
 ท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของจังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

1. ปัญหาอำนาจกำกับดูแลในเรื่องการสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงหรือสั่งให้ชี้แจงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
 การปฏิบัติราชการ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (มาตรา 77 วรรคแรก)
 เทศบาล (มาตรา 71 วรรคแรก) และเมืองพัทยา (มาตรา 94) จะให้อำนาจกำกับดูแลไว้กับผู้ว่าราชการจังหวัด
 ส่วนกรุงเทพมหานครจะให้อำนาจกำกับดูแลไว้กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (มาตรา 123) ซึ่งระเบียบ

บริหารราชการเชียงใหม่มหานครมิได้ระบุไว้ ทำให้เกิดปัญหาว่าผู้ว่าราชการจังหวัดหรือฝ่ายบริหารจะต้องปฏิบัติอย่างไรเมื่อเกิดปัญหาดังกล่าว

2. ปัญหาอำนาจกำกับดูแลในเรื่องยับยั้งการปฏิบัติการของผู้บริหารท้องถิ่น ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้บริหารท้องถิ่นปฏิบัติการในทางที่อาจนำมาซึ่งความเสียหายแก่หน่วยราชการ หรือกระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย กฎหรือระเบียบข้อบังคับของทางราชการมิได้กล่าวไว้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (มาตรา 77 วรรคสอง) เทศบาล (มาตรา 72) และเมืองพัทยา จะกำกับดูแลแค่เพียงออกคำสั่งระงับปฏิบัติราชการ (มาตรา 96) จะให้อำนาจกำกับดูแลไว้กับผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนกรุงเทพมหานครจะให้อำนาจกำกับดูแลไว้กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (มาตรา 123)

3. ปัญหาอำนาจกำกับดูแลของสภาพลเมืองในเรื่องหน้าที่ มาตรา 72 (2) ที่มีอำนาจยื่นข้อเสนอเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาเชียงใหม่มหานคร แต่ไม่มีอำนาจในการยื่นเสนอถอดถอนผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ตามเจตนารมณ์ของประชาชนที่ต้องการให้มีอำนาจยื่นเสนอถอดถอนผู้ว่าราชการจังหวัดได้ โดยจะต้องกระทำผ่านกระบวนการตรวจสอบทางกฎหมาย การไม่กำหนดไว้ทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่เป็นอิสระ พ้นจากการกำกับดูแลของสภาพลเมืองและอาจใช้อำนาจโดยมิชอบได้

4. ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคลท้องถิ่นของคณะกรรมการเชียงใหม่มหานคร (มาตรา 14 วรรคท้าย) ที่มีหน้าที่ให้การถ่ายโอนอำนาจ ภารกิจ หน้าที่ จากระชาการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในเชียงใหม่มหานครเกิดความชัดเจนและสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ที่ระบุว่าให้คณะกรรมการดำเนินการตามจำนวนที่มีอยู่ โดยไม่ต้องรอให้ครบตามจำนวน อันเป็นปัญหาที่ไม่กำหนดจำนวนคณะกรรมการว่าต้องมีอย่างน้อยกี่คนที่สามารถดำเนินการได้อย่างบริสุทธิ์และเที่ยงธรรม ไม่มีปัญหาในภายหลัง รวมทั้งวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการนี้ยังไม่ชัดเจน

5. ปัญหาด้านการคลังท้องถิ่นและประสิทธิภาพการบริหารรายได้ แม้ว่ารัฐจะจัดสรรรายได้ให้ท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นตามที่กฎหมายกำหนด แต่ปัญหาคือวิสัยทัศน์และความจริงจังของผู้บริหารท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาขีดความสามารถของท้องถิ่นในการจัดเก็บรายได้ ด้านวิสัยทัศน์นั้น ผู้บริหารท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาหรือสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นและสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและฝีมือแรงงานท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักลงทุนให้มาลงทุนในท้องถิ่น ซึ่งหากทำสำเร็จย่อมหมายถึงรายได้ที่ท้องถิ่นจะสามารถจัดเก็บได้ในรูปภาษี ส่วนความจริงจังของผู้บริหารท้องถิ่นในการจัดเก็บรายได้ย่อมทำให้มีรายได้เพิ่มมากกว่าเดิมหลายเท่า แต่หากผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งคำนึงถึงฐานคะแนนเสียงหรือคะแนนนิยมก็จะละเว้นหรือจัดเก็บภาษีในอัตราที่ต่ำ ทำให้ท้องถิ่นมีรายได้น้อย ต้องพึ่งเงินอุดหนุนจากรัฐ

ข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาอำนาจกำกับดูแลในเรื่องการสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงหรือสั่งให้ชี้แจงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการ และยับยั้งการปฏิบัติการของผู้บริหารท้องถิ่น ควรแก้ไขหรือเพิ่มบทบัญญัติ ดังนี้

1. ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจและหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติราชการของเชียงใหม่มหานคร เพื่อการนี้ นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งสอบสวนข้อเท็จจริง หรือสั่งให้ผู้ว่าราชการเชียงใหม่นครชี้แจงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของเชียงใหม่มหานคร ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นว่าการปฏิบัติโดยของผู้ว่าราชการเชียงใหม่มหานครขัดต่อกฎหมาย มติของคณะรัฐมนตรี หรือเป็นไปในทางที่อาจทำให้เสียประโยชน์ของเชียงใหม่มหานคร นายกรัฐมนตรีจะยับยั้งหรือสั่งการตามที่เห็นสมควรได้ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยอิสระของผู้ว่าราชการเชียงใหม่มหานครหรือผู้บริหาร

2. ปัญหาอำนาจกำกับดูแลของสภาพลเมืองในเรื่องหน้าที่ มาตรา 72 (2) ที่มีอำนาจยื่นข้อเสนอเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาเชียงใหม่มหานครและผู้ว่าราชการเชียงใหม่มหานครด้วย โดยจะต้องกระทำผ่านกระบวนการตรวจสอบทางกฎหมาย เพื่อเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจโดยมิชอบของผู้ว่าราชการเชียงใหม่มหานคร เป็นการกำกับดูแลจากภายในโดยผ่านทางสภาพลเมือง

3. ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคลท้องถิ่นของคณะกรรมการเชียงใหม่มหานคร (มาตรา 14 วรรคท้าย) ควรแก้ไขเพิ่มเติมให้ต้องมีการคัดเลือกคณะกรรมการให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน ภายหลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาและครบตามจำนวนของคณะกรรมการ ดีกว่าให้คณะกรรมการดำเนินการตามจำนวนที่มีอยู่โดยไม่ต้องรอให้ครบตามจำนวน และควรระบุวาระการดำรงตำแหน่งว่ากี่ปี กี่วาระ

4. การเร่งพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นให้เป็นระบบที่ส่งเสริมความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล เป็นระบบคุณธรรมอย่างแท้จริง มีมาตรฐานการบริหารงานบุคคลที่เป็นสากล ให้หลักประกันความเป็นธรรม ความเป็นกลางทางการเมือง ส่งเสริมขวัญกำลังใจ และพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้เกิดประโยชน์สูง ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาและวางแผนแม่บทเพื่อพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลท้องถิ่น ทั้งระยะสั้นและระยะยาว

5. การกำกับดูแลตัวบุคคลและองค์กรของการปกครองรูปแบบพิเศษของจังหวัดเชียงใหม่ ควรออกกฎหมายเพิ่มเติมหรือเพิ่มหมวดการกำกับดูแลให้ชัดเจน เพื่อกำหนดกรอบการใช้อำนาจทางการปกครอง การบริหารและการตรวจสอบ ลดการมีอำนาจและหน้าที่อิสระจนยากแก่การตรวจสอบดังกล่าวข้างต้น ทำให้การบริหารงานของเชียงใหม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- โกวิท พวงงาม. (2544). *การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมติใหม่ในอนาคต*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จักรกฤษ ช่อนกลิ่น. (2555). *ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมือง* **พ.ศ. 2542**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2544). *สถานภาพและทิศทางการบริหารราชการส่วนภูมิภาคในอนาคต*. กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.

- _____. (2545). *ทิศทางการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2552). *การปกครองส่วนท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2542). *การปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2541). *ผู้ว่าราชการจังหวัดไทย วิเคราะห์เปรียบเทียบกับผู้ว่าราชการจังหวัดของสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2543). *การกระจายอำนาจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
ประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2549). *กฎหมายปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2555). *การกระจายอำนาจ=การคืนอำนาจ ผู้จัดการตนเองของชุมชน ท้องถิ่น
และสังคม*. นนทบุรี: สำนักงานปฏิรูป (สปร.).

**วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี
ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลกุฉินาริ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น**

**COMMUNITY PARTICIPATION IMPLEMENTATIONS OF
CHEMICAL ACCIDENTS PREVENTION IN
KUDNAMSAI MUNICIPALITY NAMPHONG DISTRICT,
KHON KAEN PROVINCE**

ชลฤดี เหมือนรักษา*

Chonrudee Muanruksa

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเพื่อน**

Pol. Col. Dr.Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ การมีส่วนร่วมในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี พบว่า 1) ด้านกระบวนการตัดสินใจ ต้องการให้นำความจริงมาเสนอว่าชุมชนมีโอกาสเสี่ยงอะไรบ้าง ต้องการให้เห็นความสำคัญของชุมชนเป็นอันดับแรก พื้นที่ต้องมีแผนการดำเนินงานสาธารณสุขถูกเงิน กำหนดพื้นที่จุดเสี่ยงในแผนที่ชุมชน มีนโยบายเข้มงวดกับการปฏิบัติงานของพนักงาน ทุกคนต้องมีส่วนร่วม คนที่จะเป็นหลักให้กับคนอื่น ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านต้องเป็นคนที่มีความเสียสละเข้าใจคนอื่น 2) ด้านการดำเนินงาน ประชากรในชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกันในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี ต้องมีเงินให้ชุมชนทำโครงการป้องกันอุบัติเหตุ มีการทำงานแบบบูรณาการกัน เขียนเป็นหลักสูตรง่าย ๆ อบรมให้ความรู้เริ่มตั้งแต่เด็กเล็กให้ฟังเสียงสัญญาณต่าง ๆ มีการตั้งงบประมาณไว้ช่วยเหลือชุมชนผู้ประสบภัย คนในชุมชนต้องช่วยเหลือตนเองก่อน มีหน่วยช่วยเหลือฉุกเฉิน 3) ด้านการได้รับผลประโยชน์ ลดความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ โรงงานและชุมชนมีความสุขในการอยู่อาศัยในชุมชน ทำให้มีวิถีการดำรงชีวิตที่ดี สามารถป้องกันตนเองได้ ลดความกังวล 4) ด้านการประเมินผล นำโครงการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมีไปพัฒนาเพิ่มความมั่นใจในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น จะทำให้ลดความเสี่ยง ลดความขัดแย้ง มีความสามัคคีโรงงานต้อง

---

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มีความจริงใจในการดูแลชุมชน ต้องการให้ทุกคนร่วมมือกันดูแลคนในชุมชนให้มีความสุข

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน, การป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี

ABSTRACT

This research study investigated the community participation implementations of chemical accident prevention in Kudnamsai Municipality, Namphong District, Khon Kaen Province. Key informants were interviewed for in-depth data. The findings were, as follows: 1) In terms of decision making process, the fact about the community risk should be presented. The importance of the community was the first priority. Disaster prevention plan should be implemented in the area. The risk points should be identified in the community map. There should be a policy to strictly monitor every staff when working. All parties should have participation. Besides, the community's key persons should be available, self-sacrificing, and sympathetic, 2) Regarding implementation, the community members jointly learned how to prevent chemical accidents. Budgets should be allocated to the community to initiate a chemical accident prevention project. The integration execution should be conducted. The simple curriculum for the children to notice the different signals should be launched. The community helping fund should be settled, and the community members should be the first ones who took an action in helping. Besides, the emergency unit should be set up, 3) In terms of receiving benefits, the economic loss should be decreased. Both community members and factories lived happily in the community resulting in a good living condition and a decrease in anxiety, and 4) In terms of evaluation, the chemical accident prevention project should be developed to ensure the life and property safety, to mitigate risks and conflicts, and to promote unity. The factory should genuinely take care of the community, and the cooperation among the community member was needed to promote happiness.

Keywords: community participation, implementations of chemical accidents.

บทนำ

การเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมีตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันเกิดขึ้นทั้งในกระบวนการผลิต การจัดเก็บและการขนส่งสารเคมี และผลกระทบที่เกิดขึ้นมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในโรงงานเท่านั้น อาทิ การรั่วไหลของสารเคมี จากรถบรรทุกขนส่งน้ำมัน รถบรรทุกขนส่งก๊าซ รถบรรทุกขนส่งสารเคมี การระเบิดของหลอดไฟ การเกิดเพลิงไหม้และระเบิดจากสารเคมี เป็นต้น ผลของเหตุการณ์ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง สถิติอุบัติเหตุจากสารเคมีของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 -2555 พบว่าอุบัติเหตุจากสารเคมีมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี ส่วนใหญ่เป็นอุบัติเหตุที่เกิดในโรงงานอุตสาหกรรมและการขนส่งสารเคมี โดยเฉพาะ พ.ศ. 2555 พบว่ามี

อุบัติเหตุจากสารเคมีจำนวน 35 ครั้ง มีผู้บาดเจ็บ จำนวน 385 ราย และเสียชีวิต จำนวน 18 ราย คิดเป็นมูลค่าความเสียหาย 1,800 ล้านบาท เมื่อเปรียบเทียบกับสถิติการเกิดเหตุในรอบ 5 ปี สูงขึ้นร้อยละ 27 ซึ่งเป็นสถิติข้อมูลเหตุการณ์ที่น้อยกว่าความเป็นจริง เนื่องจากบางเหตุการณ์ไม่ได้มีการรายงานหรือปรากฏข้อมูลข่าวสารทางสื่อมวลชน (กรมควบคุมมลพิษ, 2556)

การเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมีโดยทั่วไปมีสาเหตุมาจากความผิดพลาดทางเทคโนโลยีโดยที่ไม่ได้ตั้งใจ ความประมาทเลินเล่อ ความผิดพลาดของมนุษย์ หรืออาจจะรวมกัน แต่อาจเกิดขึ้นได้จากกรณีการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือจากการกระทำโดยเจตนา เช่น การก่อวินาศกรรม การเกิดจลาจล หรือการโจรกรรม (แผนงานสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2555)

เหตุการณ์อุบัติเหตุจากสารเคมีที่สำคัญของจังหวัดขอนแก่นใน พ.ศ. 2555 เป็นอุตสาหกรรมที่อยู่ในพื้นที่ของตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ เหตุการณ์หม้อต้มไอน้ำของบริษัท เอสส์ (ไทยแลนด์) จำกัด ระเบิด เมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2555 และเหตุเพลิงไหม้โรงงาน ผลิตภัณฑ์กระดาษ บริษัท ฟินิกซ์ พัลพ แอนด์ เพเพอร์ จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2555 ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวจะเกิดความเสียหายเฉพาะต่อธุรกิจ ไม่มีรายงานผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต แต่จากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน เกิดความกังวลต่อเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นอีก (สำนักงานเทศบาลตำบลกุดน้ำใส, 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมีในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยมุ่งเน้นศึกษาถึงวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี เพื่อนำผลจากการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมีให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมีในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อนำผลจากการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการ เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมีให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เลือกร้อยละแบบเจาะจงเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 20 คน ได้แก่ สมาชิกเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ดำเนินการอยู่และเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมีในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลกุดน้ำใส อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการจดบันทึกและบันทึกเสียงสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอแบบพรรณนา เพื่อกำหนดคุณศาสตร์และโครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี

ผลการวิจัย

ด้านกระบวนการตัดสินใจ พบว่าชุมชนต้องการให้นำความจริงมาพูดคุยกันว่ามีโอกาสเสี่ยงอะไรบ้าง โรงงานต้องให้ข้อมูลกับชุมชน ให้ความรู้ในการป้องกันตนเอง จัดอบรมให้ชาวบ้านเข้าใจเรื่องอุบัติเหตุต่าง ๆ โรงงานหรือผู้ประกอบการต้องมีมาตรการควบคุมกำกับดูแลอย่างเข้มงวด วางแผนการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมีในชุมชน ต้องตระหนักถึงความปลอดภัยของชุมชนอยู่เสมอ ตรวจสอบสภาพให้กับชาวบ้านในชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้ ๆ โรงงาน ต้องมีแผนการดำเนินการในสาธารณภัยฉุกเฉิน กำหนดพื้นที่จุดเสี่ยงในแผนที่ชุมชน เข้มงวดกับการปฏิบัติงานของพนักงาน และนำเครื่องจักรที่ได้มาตรฐานมาใช้

ด้านการดำเนินงาน พบว่าชุมชนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น ปรัชญาหรือ เรียนรู้ร่วมกัน สร้างความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกัน และกระตุ้นให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี ซ้อมแผนร่วมกันทั้งโรงงาน เทศบาล และชุมชน มีเงินให้ชุมชนทำโครงการป้องกันอุบัติเหตุ โครงการที่มาจากชุมชน ทำงานแบบบูรณาการ เขียนหลักสูตรง่าย ๆ อบรมให้ความรู้ตั้งแต่เด็ก ฝึกฟังเสียงสัญญาณต่าง ๆ และโรงงานต้องมีเครือข่ายป้องกันอุบัติเหตุในชุมชน

ด้านการได้รับผลประโยชน์ พบว่าช่วยลดความสูญเสียด้านเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาผู้ป่วย ลดค่าใช้จ่ายในการแก้ปัญหาที่เกิดจากความผิดพลาดของอุตสาหกรรม ลดค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องจักรของโรงงาน ช่วยให้ชุมชนมีความอุ่นใจ ลดความกังวล เพิ่มความตระหนักด้านความปลอดภัย โรงงานและชุมชนมีความสุขในการอยู่อาศัยร่วมกัน

ด้านการประเมินผล พบว่าชุมชนต้องการให้มีการบันทึกข้อมูลสถิติ นำโครงการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมีไปพัฒนา มีงบประมาณให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง โรงงานต้องมีความจริงใจในการดูแลชุมชน ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมีได้ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านผลประโยชน์เชิงปริมาณ ได้แก่ โครงการลดความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจจากอุบัติเหตุจากสารเคมี โครงการลดค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาผู้ป่วยจากอุบัติเหตุจากสารเคมี โครงการลดค่าใช้จ่ายในการแก้ปัญหาจากอุบัติเหตุจากสารเคมี และ โครงการลดค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องจักรเครื่องยนต์ของโรงงานจากอุบัติเหตุจากสารเคมี

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านผลประโยชน์เชิงคุณภาพ ได้แก่ โครงการรณรงค์ช่วยเหลือคนในชุมชนให้มีความอุ่นใจ ได้รับความตระหนัก ลดความกังวลจากอุบัติเหตุจากสารเคมี โครงการปลูกจิตสำนึกด้านความปลอดภัยจากอุบัติเหตุจากสารเคมี โครงการโรงงานและชุมชนสร้างสุขในการอยู่อาศัยปลอดภัยจากอุบัติเหตุจากสารเคมี และ โครงการลดความเสียหายจากอุบัติเหตุจากสารเคมี

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ได้แก่ โครงการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างชุมชนกับโรงงานด้วยการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านผลประโยชน์ด้านบวกและด้านลบภายในกลุ่ม ได้แก่ โครงการสร้างทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจากสารเคมี โครงการส่งเสริมสุขภาพประชาชน ลดความกังวลจากอุบัติเหตุจากสารเคมี และ โครงการเวทีความคิด ชุมชน โรงงาน เพื่อข้อมูลที่ถูกต้องจากอุบัติเหตุจากสารเคมี

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2556). *รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2555*. กรุงเทพฯ: สำนักการจัดการกากของเสียและของเสียอันตราย กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2551). *คู่มือการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สถาบันพระปกเกล้า.
- _____. (2552). *พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีต จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ: เอ.พี. กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์.
- แผนงานสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ. (2555). *กรอบแนวคิดที่ยืดหยุ่นสำหรับการป้องกันและเตรียมความพร้อมรับมืออุบัติภัยสารเคมี* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.unep.org/resourceefficiency/Portals/UNEP_Flexible_Framework_Guidance_Thai.pdf [2556, 17 พฤศจิกายน].
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2550). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://web.krisdika.go.th /data/law.pdf> [2556 , 30 มิถุนายน].

สำนักงานเทศบาลตำบลกุฉินาค. (2556). *ผลการดำเนินงาน ประจำปี พ.ศ. 2555*. ขอนแก่น: สำนักงาน
เทศบาลตำบลกุฉินาค.

Cohen ,J. M., & Uphoff, N. T. (1986). *World development*. New York, NY: McGraw-Hill.

การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงของโรคเบาหวาน

RISK FACTOR ANALYSIS OF DIABETES

ณัฐชดา มงคลชาติ*

Nutchuda Mongkolchart

มธุรส ผ่านเมือง**

Mathuros Panmuang

รองศาสตราจารย์พยุ่ง มีสัง***

Assoc. Prof. Phayung Meesad

บทคัดย่อ

โรคเบาหวานเป็นภาวะเรื้อรังของการมีระดับน้ำตาลในเลือดสูง เกิดจากความบกพร่องของการสร้างหรือการทำงานของอินซูลิน ทำให้เกิดโรคแทรกซ้อนที่ร้ายแรงหลายโรค รวมทั้งอาจเป็นสาเหตุให้เสียชีวิตก่อนวัยอันควร งานวิจัยนี้นำเสนอการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงของการเป็นโรคเบาหวานในชุมชนเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อหาแนวโน้มของผู้ที่เสี่ยงเป็นโรคเบาหวาน โดยตัวแบบที่ใช้ศึกษาคือโครงข่ายประสาทเทียม (artificial neural network: ANN) ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน (support vector machines: SVM) และการถดถอยโลจิสติก (logistic regression) ทดลองกับข้อมูลการตรวจสุขภาพของผู้อาศัยในชุมชนเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 2,150 ราย พบว่าตัวแบบโครงข่ายประสาทเทียมให้ผลลัพธ์ที่ความถูกต้องมากที่สุดเท่ากับ 69.612 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นโรคเบาหวานคือ ความดันโลหิตสูง การดื่มแอลกอฮอล์ ความเครียด ดัชนีมวลกาย และความเสี่ยงโรคทางพันธุกรรม ข้อมูลเหล่านี้สามารถช่วยเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ของสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ให้คำแนะนำกับผู้ที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวานและเฝ้าระวังการเกิดโรคเบาหวานของชุมชนในเขตกรุงเทพมหานครได้

คำสำคัญ: โรคเบาหวาน, โครงข่ายประสาทเทียม, ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน, การถดถอยโลจิสติก

---

* นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

*** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ABSTRACT

Diabetes mellitus is a chronic condition of having high blood glucose caused by deficiency in insulin production or its functioning system. Diabetes mellitus can lead to many complicated diseases. It may also cause premature mortality. This research presented a risk factor analysis of diabetes communities in Bangkok to find a tendency of diabetes risk. The models of research were Artificial Neural Network, Support Vector Machines and Logistic Regression. The samples were 2,150 health people in Bangkok communities. It was found that Artificial Neural Network was the most accurate, which was 69.612, and key risk factors for development of diabetes were age, weight, BMI, high blood pressure, smoking behaviors, alcohol drinking behaviors and genetic risk diseases. These data would be useful for public health personnel under the Health Department of Bangkok Metropolitan Administration in providing advice for people at risk of diabetes and monitoring of the onset of diabetes communities in Bangkok area.

Keywords: diabetes, artificial neural network, support vector machines, logistic regression.

บทนำ

โรคเบาหวาน เป็นโรคเรื้อรังที่เกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำตาลในเลือด และเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคแทรกซ้อนอื่น ๆ เช่น โรคหัวใจ โรคความดันโลหิต โรคไต เป็นต้น ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้ป่วยในระยะยาว รวมทั้งมีผลทางเศรษฐกิจในภาพรวมต่อการพัฒนาประเทศ โดยจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากความเสี่ยงต่อโรคเบาหวาน เช่น อายุ เพศ น้ำหนักตัว ความเสี่ยงโรคทางพันธุกรรม ขาดการออกกำลังกาย รวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิตของคน que เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ข้อมูลการตรวจสุขภาพเป็นส่วนสำคัญในการค้นหาผู้ที่มีแนวโน้มเสี่ยงต่อการเป็นโรค การทำเหมืองข้อมูลเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวาน เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ควรระวังและป้องกันการเกิดโรค

ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงของการเป็นโรคเบาหวานจากข้อมูลสุขภาพของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร ด้วยเทคนิคโครงข่ายประสาทเทียม (artificial neural network: ANN), ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน (support vector machines: SVM) และการถดถอยโลจิสติก (logistic regression) แบบไม่มีผู้สอน เพื่อเปรียบเทียบความถูกต้องในการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงของการเป็นโรคเบาหวาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทำเหมืองข้อมูลเป็นกระบวนการที่ทำงานกับข้อมูลจำนวนมากเพื่อค้นหารูปแบบและหาความสัมพันธ์ที่ซ่อนอยู่ในชุดข้อมูลนั้น ปัจจุบันได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในงานหลายประเภททั้งในด้านธุรกิจที่ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร ด้านวิทยาศาสตร์ และด้านการแพทย์ โดยเทคนิคโครงข่ายประสาทเทียมเป็น

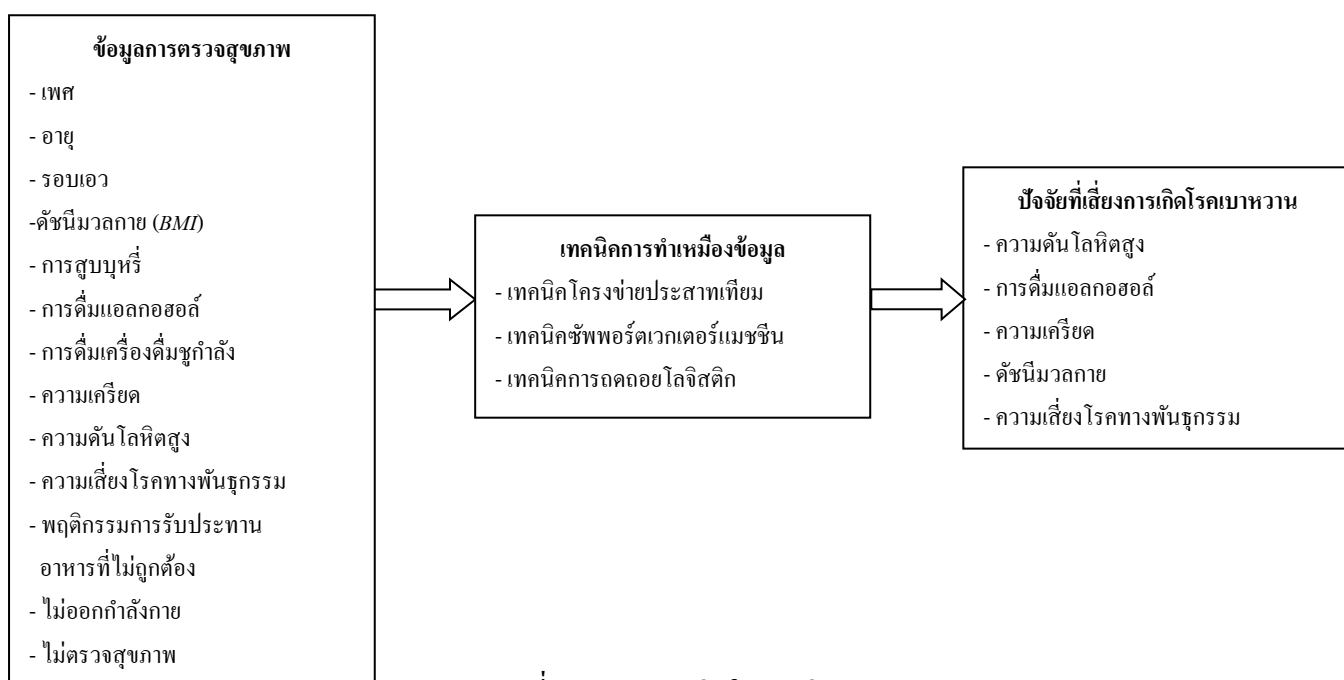
การจำลองการทำงานของเครือข่ายประสาทของสมองมนุษย์เพื่อสร้างเครื่องมือที่มีความสามารถในการเรียนรู้การจดจำรูปแบบ (pattern recognition) และการสร้างความรู้ใหม่ (knowledge extraction) ประกอบด้วยชั้นของโหนด ได้แก่ ชั้นข้อมูลด้านเข้า (input layer) ชั้นแฝง (hidden layer) และชั้นแสดงผล (output layer) ที่สามารถเรียนรู้แบบมีการสอน (supervised learning) และแบบไม่มีการสอน (unsupervised learning) จากการศึกษาเกี่ยวกับการใช้โครงข่ายประสาทเทียม แบบ Back Propagation Algorithm ในการวิเคราะห์ข้อมูลเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวานใช้ทั้งหมด 28 โหนด แบ่งเป็นชั้นข้อมูลนำเข้า จำนวน 13 โหนด ชั้นซ่อน จำนวน 14 ชั้น และชั้นแสดงผล จำนวน 1 โหนด โดยแบ่งเป็นข้อมูลชุดเรียนรู้ ร้อยละ 80 และข้อมูลชุดทดสอบ ร้อยละ 20 พบว่ามีความถูกต้องในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เสี่ยงเป็นโรคเบาหวาน คิดเป็นร้อยละ 92.8 (Kumari & Singh, 2013, p. 375) สอดคล้องกับการใช้โครงข่ายประสาทเทียมในการพยากรณ์การเกิดโรคเบาหวานซึ่งใช้ข้อมูล ได้แก่ จำนวนครั้งในการตั้งครรภ์ น้ำตาลในเลือด ความดันโลหิต การวัดขนาดของร่างกาย ดัชนีมวลกาย ประวัติครอบครัวเป็นโรคเบาหวาน ระดับอินซูลิน และอายุ จากจำนวนทั้งหมด 768 ราย พบว่าเป็นโรคเบาหวาน 268 ราย (Jaafar & Ali, 2005, p. 135) และได้มีการศึกษาปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 โดยใช้โครงข่ายประสาทเทียมและข้อมูลกลุ่มคนไทยจากโรงพยาบาลกรุงเทพ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลในการเกิดโรคคือ ประวัติทางครอบครัว การบริโภคแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ และความยาวเส้นรอบเอว ได้ส่งผลให้ค่าความถูกต้องเพิ่มขึ้น (Wuttichai, Annupan & Sanon, 2012, p. 995)

ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน เป็นเทคนิคที่มีการจำแนกข้อมูลและทำนายผลได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีพื้นฐานการจำแนกข้อมูลแบบ 2 คลาส (binary) โดยสร้าง Hyperplane ที่จะแยกกลุ่มของเวกเตอร์อินพุตออกเป็นประเภทต่าง ๆ ในกรณีที่เป็น 2 มิติ และ 3 มิติ และ Hyperplane คือเส้นตรงและระนาบตามลำดับ ข้อเด่นของเทคนิคซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีนคือจะเก็บแมพ (map) เวกเตอร์ในสเปซอินพุตให้เข้าสู่ Feature Space โดยใช้ฟังก์ชันหรือเรียกว่าเคอร์เนล (kernel) ชนิดต่าง ๆ เช่น โพลีโนเมียล (polynomial) เรเดียล (radial) โดยการใช้เทคนิคซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีนในการศึกษาข้อมูลประวัติผู้ป่วยจากโรงพยาบาลซึ่งใช้ข้อมูลในการทดลอง ได้แก่ เพศ อายุ ดัชนีมวลกาย ความดันโลหิต ไขมัน น้ำตาลในเลือดแบบงดอาหาร น้ำตาลในเลือดแบบไม่งดอาหาร ประวัติครอบครัว ประวัติเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ ประวัติการสูบบุหรี่ และระดับอินซูลิน จากจำนวน 435 ราย พบว่าเป็นโรคเบาหวาน 347 ราย คิดเป็นร้อยละ 79.8 และไม่เป็นโรคเบาหวาน 88 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.2 ปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวานคือ ประวัติการสูบบุหรี่ ประวัติเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ และระดับอินซูลิน (Tama, Rodiyatul & Hermansyah, 2010, p. 287) สอดคล้องกับการใช้เทคนิคซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีนในการศึกษาแนวโน้มการเป็นโรคเบาหวาน พบว่ามีความถูกต้องในการพยากรณ์คิดเป็นร้อยละ 94 (Barakat, Bradley & Barakat, 2010, p.1114)

การถดถอยโลจิสติก เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (independent variable) กับตัวแปรตาม (dependent variable) และสร้างสมการการถดถอยไปทำนายค่าตัวแปรตาม ไม่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับการแจกแจงปกติหลายตัวแปรของตัวแปรอิสระ (multivariate normal distribution of independent variables) และเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของแต่ละกลุ่มต้องเท่ากัน (equal variance and covariance matrices หรือ equal

dispersion matrices) โดยใช้เทคนิคการถดถอยโลจิสติกในการศึกษาการเป็นโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 จากข้อมูลระดับน้ำตาลในเลือดแบบงดอาหาร จำนวน 4,870 ราย ซึ่งแบ่งเป็นเพศหญิง 2,955 ราย และเพศชาย 1,915 ราย พบว่าเทคนิคการถดถอยโลจิสติกสามารถพยากรณ์การเกิดโรคเบาหวานในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีความถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 74.1 ซึ่งมากกว่าเทคนิค Naive Bayes (Lee, Ku, Nam, Pham & Kim, 2014, p. 555)

จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยอาศัยข้อมูลการตรวจสอบสุขภาพของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเขตกรุงเทพมหานคร โดยการใช้เทคนิคในการทำเหมืองข้อมูลประกอบด้วย เทคนิค โครงข่ายประสาทเทียม เทคนิคซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน และเทคนิคการถดถอยโลจิสติก เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่จะส่งผลต่อการเป็นโรคเบาหวาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบการใช้เทคนิคการทำเหมืองข้อมูลในการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการเกิดโรคเบาหวานในชุมชนเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การรวบรวมและจัดเตรียมข้อมูล ใช้ข้อมูลการตรวจสอบสุขภาพของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเขตกรุงเทพมหานครของสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร เป็นข้อมูล พ.ศ. 2555 จำนวน 2,150 ราย และปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์ความเสี่ยงของการเป็นโรคเบาหวาน ประกอบด้วย เพศ อายุ รอบเอว ดัชนีมวลกาย (BMI) การสูบบุหรี่

การดื่มแอลกอฮอล์ การดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง ความเครียด ความดันโลหิตสูง ความเสี่ยงโรคทางพันธุกรรม พฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ไม่ถูกต้อง ไม่ออกกำลังกาย และไม่ตรวจสุขภาพ

2. การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงโรคเบาหวานด้วยเทคนิคการทำเหมืองข้อมูลในโปรแกรมเวก้า (WEKA) เป็นการเรียนรู้แบบไม่มีการควบคุม (unsupervised learning) เข้าสอนการเรียนรู้ด้วย อัตราส่วนการสอน 70% และการทดสอบ 30% เป็นจำนวน 500 รอบ โดยใช้ตัวแบบโครงข่ายประสาทเทียม ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน และการถดถอยโลจิสติก (logistic regression) เพื่อหาตัวแบบที่ดีที่สุดโดยวัดประสิทธิภาพได้จากร้อยละของความถูกต้อง (accuracy) ค่าความแม่นยำ (precision) ค่าความระลึก (recall) ค่าประสิทธิภาพโดยรวม (f -measure) ค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ (mae) และรากที่สองของค่าเฉลี่ยความผิดพลาด (rmse)

ผลการวิจัย

พบว่าตัวแบบโครงข่ายประสาทเทียมที่เรียนรู้แบบไม่มีการสอน 13 : 4 : 2 คือ มีชั้นข้อมูลนำเข้าจำนวน 13 โหนด ชั้นซ่อน จำนวน 4 ชั้น และชั้นแสดงผล จำนวน 2 โหนด เป็นตัวแบบที่ดีที่สุด มีค่าความถูกต้องมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 69.612 ซึ่งใช้อัตราการเรียนรู้เท่ากับ 0.2 และมีค่าถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.2 รวมทั้งมีค่าวัดประสิทธิภาพมากที่สุด โดยที่มีค่าความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ (MAE) และรากที่สองของค่าเฉลี่ยความผิดพลาด (RMSE) น้อยที่สุด รองลงมาคือซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน มีค่าความถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 67.907 และการถดถอยโลจิสติก มีค่าความถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 66.976 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบตัวแบบตามค่าความถูกต้องและค่าวัดประสิทธิภาพ

ตัวแบบ	Accuracy	MAE	RMSE	Precision	Recall	F -Measure
โครงข่ายประสาทเทียม	69.612	0.366	0.460	0.741	0.696	0.690
ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน	67.907	0.380	0.566	0.710	0.679	0.675
การถดถอยโลจิสติก	66.976	0.400	0.568	0.671	0.670	0.670

พิจารณาค่าน้ำหนักจากตัวแบบโครงข่ายประสาทเทียมพบว่าปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวานมากที่สุดคือ ความดันโลหิตสูง การดื่มแอลกอฮอล์ ความเครียด ดัชนีมวลกาย และความเสี่ยงโรคทางพันธุกรรม ตามลำดับ ดังตารางที่ 2 สอดคล้องกับการใช้โครงข่ายประสาทเทียมในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคเบาหวาน ซึ่งปัจจัยที่นำเสนอคือ ประวัติครอบครัว การบริโภคแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ และความยาวเส้นรอบเอว ได้ส่งผลให้ค่าความถูกต้องเพิ่มขึ้น (Wuttichai, Annupan & Sanon, 2011, p. 53)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความเสี่ยง

Attribute	Node 1	Node 2	Node 3	Node 4
เพศ	1.124	-3.039	-3.746	-5.590
อายุ	2.340	2.717	-2.468	-0.953
ดัชนีมวลกาย (BMI)	0.427	1.171	<u>5.667</u>	1.102
รอบเอว	-2.718	-3.403	-2.482	3.342
การสูบบุหรี่	-3.278	0.448	0.454	4.202
การดื่มแอลกอฮอล์	<u>8.852</u>	4.274	2.344	-3.978
การดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง	-2.802	-3.809	1.634	3.353
พฤติกรรมมารับประทาน				
อาหารที่ไม่ถูกต้อง	-1.488	-2.155	5.571	-2.000
ความดันโลหิตสูง	-7.752	1.2504	-2.756	<u>9.793</u>
ความเครียด	0.936	<u>7.551</u>	-3.311	-1.972
ความเสี่ยงโรคทาง				
พันธุกรรม	<u>4.816</u>	-0.2055	2.062	-2.658

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวานโดยใช้ตัวแบบโครงข่ายประสาทเทียมซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน และการถดถอยโลจิสติก ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าตัวแบบโครงข่ายประสาทเทียมให้ผลลัพธ์ที่มีความถูกต้องมากที่สุด รวมทั้งมีค่า MAE และ RMSE น้อยที่สุด โดยมีปัจจัยเสี่ยงในการเกิดโรคเบาหวานคือ ความดันโลหิตสูง การดื่มแอลกอฮอล์ ความเครียด ดัชนีมวลกาย และความเสี่ยงโรคทางพันธุกรรมตามลำดับ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประเมินความเสี่ยงโรคเบาหวานและการให้คำแนะนำแก่ผู้ที่มีปัจจัยเสี่ยงให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันการเกิดโรคได้

บรรณานุกรม

- Barakat, N. H., Bradley, A. P., & Barakat, M. N. H. (2010). Intelligible support vector machines for diagnosis of diabetes mellitus. *IEEE Transactions on Information Technology in Biomedicine*, *14*(4), pp. 1114-1120.
- Lee, Bum Ju, Ku, Boncho, Nam, Jiho, Pham, Duong Duc, & Kim, Jong Yeol. (2014). Prediction of fasting plasma glucose status using anthropometric measures for diagnosing type 2 diabetes. *IEEE Journal of biomedical and health informatics*, *18*(2), pp. 555-561.

- Jaafar, S. F. B., & Ali, D. M. (2005). Diabetes mellitus forecast using Artificial Neural Network (ANN). In Deepak K. Ghodgaonkar, Musa Ahma, Lee Yook Heng, Rabi W. Habash, Wong Tin Wui & Mohd Nasir Taib (Eds.), *Proceeding of 2005 Asian Conference on Sensors and the International Conference on new Techniques in Pharmaceutical and Biomedical Research* (pp. 135-139). Kuala Lumpur, Malaysia: Malaysian Pharmaceutical Society.
- Kumari, Sonu, & Singh, Archana. (2013). A data mining approach for the diagnosis of diabetes mellitus. In Manoharan S., Arunkumar E., Ananthi K., & Ganesh RM. (Eds.), *Proceedings of 7th International Conference on Intelligent Systems and Control (ISCO2013)* (pp. 373-375). Coimbatore, Tamilnadu, India: Karpagam College of Engineering.
- Tama, B. A., Rodiyatul, F. S., & Hermansyah, Hermansyah. (2010). An early detection method of type-2 diabetes mellitus in public hospital. In *Proceeding of The 2010 International Conference on Informatics, Cybernetics, and Computer Applications (ICICCA2010)*. Bangalore, India: Jain University.
- Wuttichai Luangruangrong, Annupan Rodtook, & Sanon Chimmanee. (2012). Study of type 2 diabetes Risk factors using neural network for Thai people and tuning neural network parameters. In *Proceedings 2012 IEEE International Conference on System, Man, and Cybernetics (SMC)* (pp. 991-996). Seoul, Korea: SMC Society.
- _____. (2013). Application program for prediction of the type 2 diabetes in Thai people using artificial neural network. *Rangsit Journal of Arts and Sciences*, 3(1), pp. 53-63.

การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง
กระบวนการผลิตและปริมาณสารอาหารของข้าวกล้องพันธุ์น้ำรู่
THE DEVELOPMENT OF SELF STUDY PACKAGE FROM
LOCAL WISDOM UNDER THE TOPIC OF “PRODUCTION PROCESS AND
NUTRITION CONTENT OF NAMROO BROWN RICE”

ดวงพร รักษิณงาม*

Duangporn Rakyingsam

ดร.ณัฐพร จักรวิเชียร **

Dr.Nattaporn Chakvichian

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลทิมา พิชัย ***

Asst. Prof. Dr.Kaltima Phichai

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการผลิตข้าวกล้องพันธุ์น้ำรู่ ปริมาณสารอาหารที่มีอยู่ในข้าวกล้องพันธุ์น้ำรู่ที่ได้จากการผลิตโดยใช้ครกกระเดื่อง และสร้างบทเรียนสำเร็จรูปสำหรับนักเรียนและชุมชนบ้านดินขาว กลุ่มตัวอย่างคือชาวบ้านบ้านดินขาวที่มีประสบการณ์ในการตำข้าวด้วยครกกระเดื่องไม่ต่ำกว่า 10 ปี ใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการในการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์สารอาหารในข้าวกล้องพันธุ์น้ำรู่โดยส่งไปวิเคราะห์ที่ห้องปฏิบัติการกลางเชียงใหม่ และศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะนำมาสร้างเป็นบทเรียน พบว่ากระบวนการผลิตข้าวกล้องมีหลักการทางวิทยาศาสตร์ตั้งแต่การนำข้าวเปลือกไปตากเพื่อลดความชื้น การตำข้าวโดยใช้ครกกระเดื่องที่มีหลักการของคาน การแยกสารระหว่างของแข็งสองชนิดที่มีน้ำหนักต่างกันด้วยการฟัดโดยอาศัยแรงคนกับลม และผลจากการส่งวิเคราะห์พบว่าข้าวกล้องพันธุ์น้ำรู่ในปริมาณ 100 g. มีโปรตีน 7.98 g. วิตามินบี 1 0.122 mg. ไนอะซิน 0.09 mg. นำข้อมูลมาสร้างบทเรียนสำเร็จรูป 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเซนต์โยเซฟแม่แจ่ม มีเนื้อหาหลักการวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตข้าวกล้องพันธุ์น้ำรู่

---

* นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ด้วยครกกระเดื่อง ชุดที่ 2 สำหรับชาวบ้านบ้านดินขาว เนื้อหาจะเน้นด้านคุณค่าและสารอาหารในการบริโภค ข้าวกล้องที่ตำด้วยครกกระเดื่อง

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น, บทเรียนสำเร็จรูป, ข้าวกล้องพันธุ์น้ำริน

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study and analyze local wisdom concerning the production process of Namroo brown rice, 2) to analyze nutrition contents of Namroo brown rice produced by pounding it with a traditional rice mortar, and 3) to prepare a self-study package on the topic “Production Process and Nutrition Level of Namroo brown rice.” This data of the study were collected by informal interviews with Din Kaow villagers who had at least 10 years of experience in processing rice with traditional techniques. The analysis of the production process was concerned with heat transfer, pounding rice with a rice mortar and using manpower and wind to clean the rice. Nutrition content-analysis was conducted by Central Laboratory in Chiang Mai. The results showed that 100 grams of Namroo brown rice produced by the above techniques contained 7.98 mg of proteins, 10.122 mg of vitamin B and 0.09 mg of niacin. The self-study package had two volumes: one for Grade 6 students from St. Joseph School in Mae Chaem District, presenting contents on a scientific principle integrated with Namroo brown rice production with traditional mortars, and the other for Din Kaow villagers, presenting contents on value and nutrition from brown rice pounded by traditional mortars.

Keywords: local wisdom, instruction, Namroo brown rice.

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นความรู้ทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะเป็นรากฐานของสังคมที่มีการสั่งสมสืบทอดมา สะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คน ซึ่งเกิดจากการปรับชีวิตให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมให้อยู่อย่างเป็นปกติ อีกทั้งเพื่อใช้แก้ปัญหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตหรือการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมอย่างปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินชีวิตของคนไทย มีส่วนสำคัญในการกำหนดวิถีการกินอยู่หรือภูมิปัญญาของคนไทยให้มีความหลากหลายไปตามภูมินิเวศน์ของภาคต่าง ๆ ด้วย อันสะท้อนถึงโลกทัศน์หรือวิถีคิดในการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ ให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ อย่างชาญฉลาด ภูมิปัญญาอาจแสดงออกในรูปการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพหรือรูปของวัตถุ เช่น การประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2544, หน้า 3) การศึกษาตามแหล่งการเรียนรู้ของสังคมไทย ต่างให้ความสนใจและความสำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (popular wisdom) อันเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่าน

กระบวนการศึกษา ทดลอง สังเกต วิเคราะห์ จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการแก้ปัญหาและการปรับตัวในการดำเนินชีวิต เป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมหรือในตัวบุคคลในชุมชนนั้น ๆ หากมีการสืบค้นเพื่อศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ จำเป็นต้องดำเนินยุทธวิธีในการสร้างคนในสังคมให้มีพื้นฐานความรู้ด้านภูมิปัญญาควบคู่กับความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับที่ผ่านมา ได้มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของคนไทยในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวิทยาศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต อันเนื่องมาจากวิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคน ทั้งในการดำรงชีวิตประจำวัน ในงานอาชีพต่าง ๆ การประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนผลผลิตต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน ล้วนเป็นผลของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น ๆ

ด้วยสภาพสังคมดังกล่าวข้างต้นพบว่า สังคมไทยกลับไม่สนใจภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ละเลยภูมิปัญญาดั้งเดิมอันทรงคุณค่า แล้วรับภูมิปัญญาตะวันตกเข้ามาเป็นเวลานานกว่า 100 ปี โดยผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียน ปราศจากการคัดสรรประยุกต์ใช้ นำมาซึ่งการทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิม รวมทั้งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความไม่สมดุลในการดำรงชีวิต

การผลิตข้าวกล้องของชุมชนบ้านดินขาวเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้วิธีการตำข้าวด้วยครกกระเดื่องที่มีมานานกว่า 50 ปี แล้ว เป็นข้าวที่ได้จากการนำข้าวเปลือกมาตำในครกกระเดื่อง แล้วร่อนคัดเอาเกลบออก เปลือกข้าวจะถูกกระเทาะออกแต่ยังมีจมูกข้าวและเยื่อหุ้มเมล็ดข้าวติดอยู่ สีของเมล็ดข้าวจะมีสีคล้ำออกน้ำตาลอ่อน จมูกข้าวและเยื่อหุ้มเมล็ดข้าวมีส่วนประกอบที่เป็นโปรตีนและไขมันที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย มีวิตามินเกลือแร่และใยอาหารมากกว่าข้าวขาวที่ถูกขัดสีหลายครั้งจนเยื่อหุ้มเมล็ดข้าวและจมูกข้าวหลุดออกไปเหลือแต่เนื้อของข้าว จากการสังเกตและสัมภาษณ์คนในหมู่บ้านบ้านดินขาว ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งตั้งอยู่บนดอยสูง ห่างจากอำเภอแม่แจ่มกว่า 30 กิโลเมตร มีจำนวน 52 หลังคาเรือน พบว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา ชาวบ้านส่วนใหญ่หันมาบริโภคข้าวขัดสี ซึ่งต่างจากแต่ก่อนที่ชาวบ้านมีการบริโภคข้าวกล้องหรือข้าวซ้อมมือที่ผลิตหรือตำขึ้นเอง เหลือเพียง 5-10 หลังคาเรือน ที่ยังบริโภคข้าวกล้องอยู่ ซึ่งเชื่อว่าอีกไม่นานภูมิปัญญาเกี่ยวกับการผลิตข้าวกล้องด้วยครกกระเดื่องอาจสูญหายไปจากหมู่บ้าน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องกระบวนการผลิตและปริมาณสารอาหารของข้าวกล้องพันธุ์น้ำรัฐ สำหรับชุมชนบ้านดินขาว ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ และผู้ที่สนใจทั่วไป เพื่อให้เป็นองค์ความรู้ที่มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการผลิตข้าวกล้องพันธุ์น้ำเฒ่า
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปริมาณสารอาหารที่มีอยู่ในข้าวกล้องพันธุ์น้ำเฒ่าที่ได้จากการผลิต โดยใช้ครกกระเดื่อง
3. เพื่อสร้างบทเรียนสำเร็จรูปเรื่อง กระบวนการผลิตและปริมาณสารอาหารของข้าวกล้องพันธุ์น้ำเฒ่า

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการผลิตข้าวกล้องพันธุ์น้ำเฒ่า โดยเริ่มจากการตากข้าวเปลือกพันธุ์น้ำเฒ่าแล้วนำไปตำด้วยครกกระเดื่องจนได้ข้าวกล้องพันธุ์น้ำเฒ่า ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือชาวบ้านบ้านดินขาวที่มีประสบการณ์การตำข้าวด้วยครกกระเดื่อง กลุ่มตัวอย่างคือชาวบ้านบ้านดินขาวที่มีประสบการณ์การตำข้าวด้วยครกกระเดื่องไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

2. ศึกษาและวิเคราะห์ปริมาณสารอาหารในข้าวกล้องพันธุ์น้ำเฒ่า โดยนำตัวอย่างข้าวกล้องพันธุ์น้ำเฒ่า ปริมาณ 100 กรัม จากการตำด้วยครกกระเดื่องของชาวบ้านบ้านดินขาว ไปทดลองทางเคมีที่ศูนย์ปฏิบัติการกลางเชียงใหม่ เพื่อหาปริมาณ โปรตีน วิตามินบี 1 วิตามินบี 2 และไนอะซิน ในข้าวกล้องพันธุ์น้ำเฒ่า

3. สร้างบทเรียนสำเร็จรูปเรื่อง กระบวนการผลิตและปริมาณสารอาหารของข้าวกล้องพันธุ์น้ำเฒ่า เป็นการสร้างบทเรียนประเภทเล่ม โดยมีเนื้อหาด้านภูมิปัญญาด้านการผลิต และปริมาณสารอาหารของข้าวกล้องพันธุ์น้ำเฒ่า ประโยชน์ของการบริโภคข้าวกล้อง หลักสูตรวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง บทเรียนจะมี 2 ชุด คือ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียน และสำหรับชุมชนบ้านดินขาวที่เน้นเนื้อหาด้านคุณค่าและประโยชน์ของข้าวกล้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ชาวบ้านบ้านดินขาวแบบไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการผลิตข้าวกล้องพันธุ์น้ำเฒ่ากับกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการตำข้าวด้วยครกกระเดื่องไม่ต่ำกว่า 10 ปี โดยการเลือกแบบสุ่มจำนวน 5 คน นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์แล้วสรุปผล นำข้าวเปลือกพันธุ์น้ำเฒ่า ในปริมาณ 5 กิโลกรัม ตากแดดเป็นเวลา 3 ชั่วโมง ที่อุณหภูมิ 32 องศาเซลเซียส แล้วนำไปตำด้วยครกกระเดื่องจนได้ออกมาเป็นข้าวกล้องพันธุ์น้ำเฒ่า นำข้าวกล้องที่ได้จากการตำด้วยครกกระเดื่องปริมาณ 1 กิโลกรัม ส่งให้กับห้องปฏิบัติการกลางเชียงใหม่เพื่อวิเคราะห์หาปริมาณสารอาหาร นำผลที่ได้มารวบรวมข้อมูล จากนั้นศึกษาเอกสารเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูปประเภทเล่มเพื่อสร้างบทเรียน โดยใช้หลักทฤษฎีการสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไคต์และทฤษฎีของสกินเนอร์เกี่ยวกับธรรมชาติและพื้นฐานความต้องการของมนุษย์เป็นหลักในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภูมิ

ปัญหาท้องถิ่นทางการผลิตข้าวกล้องพันธุ์น้ำรินของชุมชนบ้านดินขาวและผลจากการวิเคราะห์หาสารอาหารในข้าวกล้องพันธุ์น้ำรินมาจัดรูปแบบเพื่อสร้างเป็นบทเรียนสำเร็จรูปเรื่องกระบวนการผลิตและปริมาณสารอาหารของข้าวกล้องพันธุ์น้ำริน โดยมีเนื้อหาด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการผลิตและปริมาณสารอาหารของข้าวกล้องพันธุ์น้ำริน ประโยชน์ของการบริโภคข้าวกล้อง หลักการวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องจากนั้นนำบทเรียนมาหาคุณภาพนวัตกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัย

1. กระบวนการผลิตข้าวกล้องมีหลักการทางวิทยาศาสตร์ตั้งแต่วัสดุที่ใช้ตากข้าว ข้าวเปลือกที่ตากด้วยแสงที่सानจากไฟจะทำให้ข้าวเปลือกแห้งเร็วกว่าเพราะเนื้อไม่มีการถ่ายเทความร้อนได้ดี การตากข้าวด้วยวัสดุสังเคราะห์ประเภทผ้าฝ้าย ผ้าเต็นท์ จะแห้งช้ากว่าเพราะเนื้อผ้าไม่สามารถถ่ายเทอากาศได้ การดำข้าวโดยใช้ครกกระเดื่องมีหลักการของโมเมนต์เรื่องคานแต่ไม่ได้ช่วยผ่อนแรงคือ สากซึ่งหนักกว่าทางด้านที่ใช้เท้าเหยียบอยู่ห่างจากจุดหมุนมากกว่า ทำให้ผลรวมของโมเมนต์ไม่เป็นศูนย์ การผัดข้าวเป็นการแยกสารระหว่างของแข็งสองชนิดที่มีน้ำหนักต่างกันโดยอาศัยแรงคนกับลม โดยชาวบ้านใช้ทิศทางลมในการร่อน ส่วนการถักข้าว (การกระดกกระด้างขึ้นลงไป) ในทิศทางเดียวกันเพื่อแยกข้าวสารออกจากข้าวเปลือก) เป็นการแยกสารของแข็งที่มีน้ำหนักต่างกันโดยอาศัยแรงสั่นสะเทือนจากการหมุนและการเคลื่อนที่

2. ผลจากการส่งวิเคราะห์ที่ห้องปฏิบัติการกลางเชียงใหม่ พบว่าข้าวกล้องพันธุ์น้ำรินในปริมาณ 100 g. มีโปรตีน 7.98 g. วิตามินบี 1 0.122 mg. ไนอะซิน 0.09 mg.

3. สร้างบทเรียนสำเร็จรูปได้ 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเซนต์โยเซฟแม่แจ่ม มีเนื้อหาด้านภูมิปัญญาการดำข้าว หลักการวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตข้าวกล้องพันธุ์น้ำรินด้วยครกกระเดื่อง คุณค่าและสารอาหารที่มีในข้าวกล้อง ชุดที่ 2 สำหรับชาวบ้านบ้านดินขาว เนื้อหาจะเน้นด้านคุณค่าและสารอาหารในการบริโภคข้าวกล้องที่ดำด้วยครกกระเดื่อง ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบแล้วจากผู้เชี่ยวชาญ

อภิปรายผล

1. กระบวนการผลิตข้าวกล้องพันธุ์น้ำรินด้วยครกกระเดื่องมีหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องหลายด้านคือ การถ่ายเทความร้อน การระเหยของน้ำในข้าวเปลือกเพื่อลดความชื้น การทำงานของครกกระเดื่องที่ใช้หลักการของโมเมนต์เรื่องคาน การแยกสารโดยใช้แรงของคน โดยการผัดที่คูทิศทางของลม การผัด การแยกสารโดยใช้การร่อนอุปกรณ์คือกระด้าง สอดคล้องกับวีระพงษ์ แสง-ชูโต (2552) ซึ่งกล่าวถึงการจัดกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านที่มีหลักการทางวิทยาศาสตร์ในกลุ่มภาคเหนือตอนบน แต่ละกลุ่มมีหลักการวิทยาศาสตร์ทุกสาขาแทรกอยู่ มีมากที่สุดคือกลุ่มอาชีพ รองลงมาคือกลุ่มอาหาร และน้อยที่สุดคือกลุ่มยารักษาโรค หลักการทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้อธิบายได้มากที่สุดคือฟิสิกส์ รองลงมาคือเคมี น้อยที่สุดคือ

ชีววิทยา ส่วนครกกระเดื่องมีหลักการทางด้านฟิสิกส์ เป็นเครื่องมือดำข้าวของคนสมัยก่อนที่อาศัยหลักการของคาน แต่ครกกระเดื่องไม่ได้ช่วยผ่อนแรง เพราะลักษณะของคานอาศัยการทำงานของคานอันดับที่ 1 ก็จริง แต่ส่วนที่เป็นตัวสากซึ่งหนักกว่าทางด้านที่ใช้เท้าเหยียบอยู่ห่างจากจุดหมุนมากกว่า ทำให้ผลรวมของโมเมนต์ไม่เป็นศูนย์ (โมเมนต์ทวนไม่เท่ากับ โมเมนต์ตาม)

2. การวิเคราะห์สารอาหารในข้าวกล้องพันธุ์น้ำรู้ที่ดำด้วยครกกระเดื่อง พบว่ามีสารอาหารที่จำเป็นและมีประโยชน์ เพราะข้าวถูกกระเทาะเปลือกออกเท่านั้น ทำให้มีจมูกข้าวที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ดังที่วิภาวัน จุลยา (2552, หน้า 11) ได้กล่าวไว้ว่า ข้าวกล้องเป็นข้าวที่มีการนำข้าวเปลือกมาตำในครกกระเดื่อง แล้วร่อนคัดเอาแกลบออก เปลือกข้าวจะถูกกระเทาะออกแต่ยังมีจมูกข้าวและเยื่อหุ้มเมล็ดข้าวติดอยู่ สีของเมล็ดข้าวจะมีสีคล้ำออกน้ำตาลอ่อน จมูกข้าวและเยื่อหุ้มเมล็ดข้าวมีส่วนประกอบที่เป็น โปรตีนและไขมันที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย มีวิตามิน เกลือแร่ และใยอาหารมากกว่าข้าวขาวที่ถูกขัดสีหลายครั้งจนเยื่อหุ้มเมล็ดข้าวและจมูกข้าวหลุดออกไปเหลือแต่เนื้อของข้าว

3. การสร้างบทเรียนเพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเซนต์โยเซฟแม่แจ่ม โดยบทเรียนได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและปรับแก้ให้สมบูรณ์แล้วจึงนำไปใช้กับนักเรียนและชุมชน สอดคล้องกับจำเรียง จิระโพธิ์ (2550) ที่สร้างและศึกษาผลการใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง การผลิตข้าวหอมมะลิเป็นข้าวกล้องโดยใช้เทคโนโลยีพื้นบ้านระดับอุดมศึกษา พบว่าบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ 84.74 / 81.80 แบบทดสอบในบทเรียนมีความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.83 นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้บทเรียนสูงกว่าก่อนใช้บทเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักศึกษาเห็นด้วยมากกับการนำบทเรียนมาใช้

ข้อเสนอแนะ

1. บทเรียนที่สร้างขึ้นนี้จะใช้ได้ดีกับนักเรียนที่รู้จักครกกระเดื่อง กระดัง เด็กนักเรียนในชนบทหรือบนพื้นที่สูงที่ยังห่างไกลจากความเจริญจะคุ้นเคยและได้เห็นเครื่องมือในการทำข้าวกล้องด้วยครกกระเดื่อง
2. การวิจัยที่สร้างขึ้นนี้เป็นการนำความรู้หรืออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนมาให้ความรู้กับชุมชนในท้องถิ่นเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของข้าวกล้อง
3. ความรู้ที่สร้างขึ้นเป็นบทเรียนนี้สามารถพัฒนาให้เป็นสื่อในด้านเทคโนโลยีที่สามารถใช้ภายในโรงเรียนหรือเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต หากในอนาคตมีการนำไฟฟ้าเข้ามาในชุมชน

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. (2542). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน: รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ: กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ.

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2544). *สถาบันพัฒนาเทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมการเกษตร*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- จำเรียง จิระโพธิ์. (2550). *การสร้างและศึกษาผลการใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเรื่อง การผลิตข้าวหอมมะลิเป็นข้าวกล้องโดยใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน ระดับอุดมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ดวงจันทร์ สุประเสริฐ. (2542). *เสริมสุขภาพตามวิถีธรรมชาติด้วยข้าวกล้อง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วิภาวัน จุลยา. (2552). *ข้าวกล้องเมนูสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- วีระพงษ์ แสง-ชูโต. (2552). *แนวทางการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น*. เชียงใหม่: โชนาพรีนส์.
- ศรีวัฒนา ทรงจิตสมบูรณ์. (2553). คุณรู้จักข้าวดีแค่ไหน: โภชนาการของข้าว. *วารสารโภชนบำบัด*, 21(2), หน้า 39-50.
- สายสนม ประดิษฐ์ดวง. (2551). *ข้าวในมิติของอาหารต้านโรค*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- สิริกร ไชยมา. (2544). *ภูมิปัญญาในวิถีชีวิตชาวล้านนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). แพร่: แพร่ไทยอุตสาหกรรมการพิมพ์.
- สุคนธ์ สิ้นทพานนท์. (2551). *นวัตกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรีนติ้ง.
- หยาดฝน รัชโชติกานต์. (2546). *ข้าวอินทรีย์: ข้าวที่ดีที่สุดต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน
- Henry, R. J., & Kettlewell, P. J. (1996). *Cereal grain quality*. London, England: Chapman & Hall.
- Norton, R. A. (1995). Quantitation of steryl ferulate and p-coumarate esters from corn and rice. *Lipids*, 30(3), pp. 269-274.

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์
ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

PROBLEMS AND IMPEDIMENTS RELATED TO AUTHORITY AND
FUNCTION OF MEMBER OF COOPERATIVE SUBJECT TO
THE COOPERATIVE ACT B. E. 2542

ดิฉันทภาพ ฉายแก้ว*

Tinnapop Chaikaew

ดร.บวรวิทย์ เป็รื่องวงศ์**

Dr.Bawornwit Pruengwong

รองศาสตราจารย์สุวิทย์ นิมน้อย***

Assoc. Prof. Suwit Nimnoy

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์ในการมีส่วนร่วมบริหารงานสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 พบว่าพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้กำหนดสภาพบังคับให้ผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิกของสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นเข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์เพื่อร่วมในการประชุมใหญ่ครั้งแรกของการจัดตั้งสหกรณ์ จึงก่อให้เกิดปัญหาสหกรณ์ไม่เป็นไปตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด กรณีข้างต้นจึงไม่อาจประชุมใหญ่ได้ ทำให้สหกรณ์ขาดความเชื่อถือจากสมาชิก ไม่ได้กำหนดการขาดจากการเป็นสมาชิกภาพของสมาชิกสหกรณ์ไว้ ไม่ได้กำหนดมาตรการลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์ อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดตัดสิทธิการลงคะแนนของสมาชิกสหกรณ์กรณีผู้ไม่เข้าร่วมประชุมใหญ่ และไม่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสมาชิกในการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีอาญากรณีผู้แทนของสหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ จึงเห็นควรให้กำหนดผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิกของสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นจะต้องเป็นสมาชิกของสหกรณ์ด้วย เพื่อให้มีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบกับสหกรณ์ เมื่อได้มีการจัดตั้งสหกรณ์แล้ว ควรมีมาตรการในการขาดสมาชิกภาพไว้ด้วย แทนที่จะให้สหกรณ์แต่ละที่กำหนด

* นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ปีการศึกษา 2556

** ผู้พิพากษาศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี

*** ผู้อำนวยการหลักสูตรและรองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

กันเองเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติและเป็นมาตรฐานกลาง และควรกำหนดบทลงโทษหรือตัดสิทธิสำหรับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์ และเพิ่มสิทธิลงคะแนนเสียงสำหรับสมาชิกที่ไม่เข้าร่วมประชุมใหญ่ เพื่อให้มีสิทธิในการดำเนินกิจการของสหกรณ์ ควรกำหนดให้สมาชิกสหกรณ์เป็นผู้เสียหายในการร้องทุกข์แทนผู้แทนสหกรณ์กรณีไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกมีอำนาจในการฟ้องร้องผู้แทนสหกรณ์และบุคคลภายนอก

คำสำคัญ: อำนาจหน้าที่, สมาชิกสหกรณ์

ABSTRACT

This research aims to study problems and impediments related to authority and function of member of cooperative in participation in cooperative administration subject to the Cooperative Act, B.E. 2542 (1999). From the study, it was found that the Cooperative Act, B.E. 2542 (1999) did not stipulate sanctions for intended person to be an incorporated cooperative member in order to be the member of cooperative for participating in first general meeting of cooperative incorporation; therefore, this caused problems of cooperative member not in compliance with the number required by law; in such case, the general meeting could not be opened, affecting cooperative to be lacking in reliability from member, and the Act did not stipulate absence of membership of cooperative member and did not stipulate penalty measures against person not complying with regulations. The articles of cooperative, as well as, such laws stipulated to debar for voting of cooperative member in case there were members not participating in general meeting and did not stipulate authority and function of member in submitting a petition or prosecution in case an agent of cooperative did not comply with cooperative objective. From the study, it suggested that there should be stipulation that an intended person to be incorporated as a cooperative member had to be member of cooperative for holding the rights, responsibilities and liabilities with cooperative. When cooperative was incorporated, it should be measures of absence of membership in the Cooperative Act, B.E. 2542 (1999) instead of stipulating by each cooperative for such laws to be guidelines and common standards, and there should be a stipulation of penalty or debarring for member not complying with regulations and articles of cooperative and adding rights to vote for member not participating in general meeting to have the rights in operating cooperative. In addition, there should be a stipulation for member being injured person in submitting petition on behalf of cooperative agent in case there was an violation in cooperative objective to allow member to be authorized in prosecution against cooperative agent and third person.

Keywords: authority and function, member of cooperative.

บทนำ

สหกรณ์ในประเทศไทยมีขึ้นมานานกว่า 90 ปี สืบเนื่องมาจากเมื่อประเทศไทยได้ริเริ่มการค้าต่อค้าขายกับต่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจของชนบทจึงพัฒนาจากระบบเศรษฐกิจแบบเพื่อเลี้ยงตัวเองมาสู่ระบบเศรษฐกิจแบบการค้า ความต้องการเงินทุนจึงมีเพิ่มขึ้น จากปัญหาดังกล่าวทำให้ทางราชการคิดหาวิธีช่วยเหลือ และได้จัดตั้งสหกรณ์แห่งแรกชื่อว่า “สหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้” นับเป็นการเริ่มต้นแห่งการสหกรณ์ในประเทศไทย

สหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลประเภทหนึ่ง จัดตั้งขึ้นจากสมาชิกมารวมตัวกันด้วยความสมัครใจเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการร่วมมือร่วมใจกัน โดยสหกรณ์จะยึดมั่นในการปฏิบัติตามหลักและวิธีการสหกรณ์เพื่อให้บริการแก่สมาชิกสหกรณ์ ในการแก้ไขปัญหาด้านการประกอบอาชีพและการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกสหกรณ์

สมาชิกสหกรณ์มีสถานภาพเป็นเจ้าของสหกรณ์ และหน้าที่สำคัญของสมาชิกสหกรณ์ คือ “การควบคุมสหกรณ์” โดยการเข้าร่วมการประชุมใหญ่หรือส่งผู้แทนสมาชิกที่ตนเองเลือกเข้าไปร่วมประชุมใหญ่ ซึ่งในแต่ละสหกรณ์จะมีเพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น (จุฑาทิพย์ ภัทราวาท, ออนไลน์, 2556) ในการดำเนินกิจการของสหกรณ์นั้นต้องการการมีส่วนร่วมจากสมาชิกสหกรณ์ หากสมาชิกสหกรณ์ไม่ให้ความร่วมมือและไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามบทบาทของตน จะเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ปัญหาการทุจริตของสหกรณ์

กฎหมายสหกรณ์ของประเทศไทยได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันแต่ไม่ได้มีการพัฒนาให้สมาชิกสหกรณ์มีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจการของสหกรณ์อย่างเหมาะสม จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์เมื่อเกิดปัญหาภายในสหกรณ์ ซึ่งในบางกรณีสมาชิกสหกรณ์ควรมีอำนาจหน้าที่เข้าไปมีส่วนร่วมแต่กฎหมายกลับไม่ให้อำนาจ ในบางกรณีควรมีมาตรการทางสหกรณ์มาบังคับใช้กับสมาชิกสหกรณ์ผู้ไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์ แต่กฎหมายก็ไม่ได้มีการกำหนดมาตรการลงโทษไว้ให้ชัดเจน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาขององค์การสหกรณ์ ซึ่งความร่วมมือของสมาชิกสหกรณ์เป็นปัจจัยหลักที่สหกรณ์ต้องการ เมื่ออำนาจหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์มีอย่างไม่เหมาะสม จึงส่งผลให้การมีส่วนร่วมของสมาชิกกับสหกรณ์มีน้อยลงด้วย ทำให้องค์การสหกรณ์ไม่สามารถดำเนินกิจการและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542
2. เพื่อศึกษาประวัติ ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542
3. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

4. เพื่อศึกษาแนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายและอุปสรรคเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิก สหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

5. เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์ตาม พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

สมมติฐานของการวิจัย

บทบัญญัติของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 ได้มีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อพัฒนาระบบสหกรณ์ให้มีความมั่นคงมากขึ้น แต่ไม่ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์ การดำเนินกิจการของสหกรณ์ในปัจจุบันยังไม่ได้ให้สมาชิก สหกรณ์มีอำนาจหน้าที่หรือมีส่วนร่วมร่วมกับสหกรณ์มากนัก ขัดกับความจริงที่ว่าสมาชิกสหกรณ์มีสถานะภาพ เป็นเจ้าของสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์เป็นเจ้าของสหกรณ์อย่างแท้จริง ควรพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 43 และ 21 ทั้งเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิก สหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม ดูแล มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการของสหกรณ์ ให้มากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วย กลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ คำสั่งนายทะเบียน สหกรณ์ ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ ข้อบังคับของสหกรณ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อันเป็นกฎหมายแม่บท ที่จะใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ และศึกษาคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้อง รวมตลอด จนถึงรายงานการวิจัยของสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ เอกสารต่าง ๆ ที่กรมส่งเสริมสหกรณ์เผยแพร่ บทความ ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ของต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) ประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย และเครือรัฐออสเตรเลีย เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (documentary research) ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเกี่ยวกับ อำนาจหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิก สหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542
2. ทำให้ทราบถึงประวัติ ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์ ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542
3. ทำให้ทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายและอุปสรรคเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของ สมาชิกสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542
5. ทำให้ทราบถึงแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสหกรณ์ ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

ผลการวิจัย

1. พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 43 (7) บัญญัติให้กำหนดคุณสมบัติของสมาชิก วิธีการรับสมาชิก การขาดจากสมาชิกภาพ ตลอดจนสิทธิหน้าที่ของสมาชิก ไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ ทั้งนี้คุณสมบัติของสมาชิก วิธีการรับสมาชิก ตลอดจนสิทธิหน้าที่ของสมาชิกอาจแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และประเภทของสหกรณ์ แต่การขาดจากสมาชิกภาพควรกำหนดไว้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน หากกำหนดให้สหกรณ์แต่ละแห่งสามารถกำหนดการขาดจากการเป็นสมาชิกภาพไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 43(7) จะทำให้เกิดปัญหาว่าการขาดจากการเป็นสมาชิกภาพของสหกรณ์ไม่มีแนวทางปฏิบัติ และไม่เป็นมาตรฐานกลาง อีกทั้งจะเกิดปัญหากับสมาชิกสหกรณ์ในกรณีที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์มากกว่าสองแห่ง

2. ปัญหาการขาดมาตรการลงโทษทางสหกรณ์แก่สมาชิกสหกรณ์ผู้ไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์ ซึ่งในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ไม่ได้กำหนดบทลงโทษทางสหกรณ์เอาไว้ เมื่อไม่มีมาตรการลงโทษทางสหกรณ์ ทำให้สหกรณ์ไม่มีบทลงโทษแก่สมาชิกสหกรณ์ ผู้วิจัยขอกล่าวถึงเฉพาะการไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์ในกรณีที่สมาชิกสหกรณ์ผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ชำระหนี้แก่สหกรณ์ ทำให้สหกรณ์ได้รับความเสียหายและจะส่งผลเสียอย่างมากต่อสหกรณ์ที่มีเงินทุนหมุนเวียนน้อย สมาชิกสหกรณ์ที่ผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ชำระหนี้ให้แก่สหกรณ์ จึงควรได้รับการลงโทษโดยใช้บทลงโทษทางสหกรณ์

3. ปัญหาการลงคะแนนเสียงในที่ประชุมใหญ่ของสมาชิกสหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์มีหน้าที่ต้องเข้าร่วมการประชุมใหญ่ของสหกรณ์ ในแต่ละครั้งที่จัดการประชุมจะมีสมาชิกสหกรณ์เข้าร่วมได้ไม่ครบทุกคน ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของสมาชิกสหกรณ์ที่มีสิทธิในการลงคะแนน หากไม่ได้เข้าร่วมการประชุมใหญ่ ผู้นั้นจะถูกตัดสิทธิ เกิดความไม่เป็นธรรมในการใช้สิทธิของสมาชิกสหกรณ์ ทั้งที่สมาชิกสหกรณ์ผู้ที่ไม่เข้าร่วม

การประชุมมีเหตุผลอันจำเป็น ทั้งยังขัดกับหลักและวิธีการทางสหกรณ์ที่ต้องการให้สมาชิกสหกรณ์เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการของสหกรณ์ให้มากที่สุด ซึ่งการประชุมใหญ่ของสหกรณ์แต่ละแห่งจะจัดขึ้นเพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น การตัดสิทธิลงคะแนนของสมาชิกสหกรณ์ที่ไม่เข้าร่วมการประชุมใหญ่ของสหกรณ์จึงส่งผลเสียแก่การดำเนินกิจการของสหกรณ์

4. ปัญหาการให้อำนาจร้องทุกข์และฟ้องคดีอาญาแก่สมาชิกสหกรณ์ซึ่งเป็นผู้เสียหาย ซึ่งจะกล่าวถึงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับคดีอาญาเท่านั้น การที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 21 บัญญัติว่า “ในกรณีที่กรรมการ ผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ทำให้สหกรณ์เสียหาย ถ้าสหกรณ์ไม่ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีให้นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนได้ และให้พนักงานอัยการรับว่าต่างให้สหกรณ์โดยให้สหกรณ์ออกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการร้องทุกข์ ฟ้องคดี หรือว่าต่างแก่นายทะเบียนสหกรณ์ รองนายทะเบียน หรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี” ตามบทบัญญัติดังกล่าว เห็นได้ว่าต้องการจะอุดช่องว่างในกรณีความเสียหายเกิดขึ้นแก่สหกรณ์จากการกระทำของกรรมการ ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ซึ่งเป็นผู้แทนสหกรณ์ มีหน้าที่จัดการกิจการของสหกรณ์หรือบุคคลภายนอก เมื่อผู้แทนของสหกรณ์มีเจตนาจะช่วยให้ผู้นั้นไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญา ดังนั้นจึงให้สิทธิและอำนาจแก่นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียน ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เข้าจัดการแทนสหกรณ์ โดยให้สิทธิและอำนาจร้องทุกข์และฟ้องคดีอาญาเพื่อยับยั้งความเสียหายไม่ให้เกิดแก่สหกรณ์และบรรดาสมาชิกของสหกรณ์ แต่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจแก่สมาชิกสหกรณ์ซึ่งมีสถานะเป็นเจ้าของสหกรณ์ ทั้งยังมีฐานะเป็นผู้ถือหุ้นของสหกรณ์ให้มีสิทธิและอำนาจที่จะร้องทุกข์และฟ้องคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ ทำให้เกิดปัญหาว่าสมาชิกสหกรณ์ไม่มีสิทธิและอำนาจหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ เมื่อผู้แทนของสหกรณ์มีเจตนาจะช่วยให้ผู้นั้นไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญา โดยการไม่ร้องทุกข์และฟ้องคดีอาญา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรกำหนดมาตรการการขาดจากการเป็นสมาชิกภาพของสหกรณ์ และเพิ่มมาตรการการขาดจากการเป็นสมาชิกภาพในรูปแบบระยะเวลามาใช้บังคับในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542
2. ควรนำมาตรการตัดสิทธิการลงคะแนนเสียงของสมาชิกสหกรณ์ผู้ผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ชำระหนี้แก่สหกรณ์ในที่ประชุมใหญ่มาบังคับใช้ในองค์การสหกรณ์ โดยเพิ่มมาตรการดังกล่าวลงในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542
3. ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมวิธีการแสดงความคิดเห็นและการลงคะแนนเสียงเพิ่มเติมภายหลังจากที่มีการประชุมใหญ่ของสหกรณ์ ให้สมาชิกสหกรณ์หรือผู้แทนของสมาชิกสหกรณ์ที่มีสิทธิลงคะแนนแต่ไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมใหญ่ของสหกรณ์ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการของสหกรณ์ ให้ได้ใช้สิทธิและทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกสหกรณ์โดยกำหนดเป็นระยะเวลาภายหลังจากที่มีการประชุมใหญ่ของสหกรณ์ เปิดโอกาสให้สมาชิกสหกรณ์หรือผู้แทนของสมาชิกสหกรณ์ที่ไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมใหญ่

และการประชุมใหญ่นั้นมีการลงคะแนนเสียงเพื่อลงมติ ไปแสดงความคิดเห็นของตนลงในแบบฟอร์มการ
แสดงความคิดเห็นและลงคะแนนของตนได้ที่สถานที่ทำการของสหกรณ์ภายในระยะเวลา 7 วัน เมื่อครบ
กำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้วสมาชิกสหกรณ์ผู้ที่ไม่มาใช้สิทธิในส่วนนี้ถือว่าสละสิทธิการลงคะแนน

4. สมาชิกสหกรณ์ควรมีสิทธิและอำนาจในการร้องทุกข์และฟ้องคดีอาญาในกรณีที่คณะกรรมการ
ผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ซึ่งมีหน้าที่จัดการกิจการของสหกรณ์มีเจตนาจะช่วยให้บุคคลใดบุคคล
หนึ่งทำความเสียหายแก่สหกรณ์ไม่ต้องรับผิดชอบ

บรรณานุกรม

จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. (2556). *บทบาทหน้าที่ของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<http://cai.ku.ac.th/article/023-2550.pdf> [2556, 13 กรกฎาคม].

ตฤณ เดชวีริยะชาติ. (2546). *มาตรการกฎหมายสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ในการส่งเสริมและกำกับสหกรณ์ออม
ทรัพย์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

ปรีชา สุวรรณทัต และทรงพล พนาวงศ์. (2555). *คำอธิบาย พระราชบัญญัติสหกรณ์และฉบับแก้ไข
เพิ่มเติม พ.ศ. 2542* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จามจุรี โปรดักส์.

วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. (2555). *วิ. อาญาพิสดาร เล่ม 1 (ฉบับปรับปรุงใหม่ปี 2555)*. กรุงเทพฯ: แสงจันทร์
การพิมพ์.

สอาด หอมมณี. (2537). *แนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการของสหกรณ์*. วิทยานิพนธ์
นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

โสภณ รัตนกร. (2551). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หุ้นส่วน บริษัท* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ:
นิติบรรณการ.

อาบ นกะจัด. (2544). *กฎหมายสหกรณ์ การดำรงชีพของผู้บริโภคของประเทศญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัย
เศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. (2546). *คำอธิบาย กฎหมายสหกรณ์พร้อมการวิเคราะห์เชิงนิติศาสตร์ประยุกต์และเชิง
เศรษฐศาสตร์ประยุกต์*. กรุงเทพฯ: โครงการบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

_____. (2549). *เอกสารคำสอน วิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ว่าด้วยกฎหมายเปรียบเทียบ (ตอน การ
วิวัฒนาการกฎหมายสหกรณ์ของประเทศในเอเชียและแปซิฟิก 21 ประเทศ)*. เชียงใหม่: คณะ
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

**รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดที่สาธารณประโยชน์
แปลงโคกสนามบะแปน ตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น**
**FORMS OF PEOPLE'S PARTICIPATION IN THE MANAGEMENT OF
COKSANAMBAPAN PUBLIC LAND, KUDKWANG SUB-DISTRICT,
NONGRUEA DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE**

ธวัชชัย อินทร์พรม*

Thawatchai Inprom

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเพื่อน**

Pol. Col. Dr.Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดที่สาธารณประโยชน์แปลงโคกสนามบะแปน ตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนขบคิดปัญหาโดยการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน มีการร่วมระดมทุนและทรัพย์สินต่าง ๆ ที่พอมีอยู่ในชุมชนเพื่อพัฒนาตามมติชุมชน มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ประจำหมู่บ้าน เผยแพร่ให้ความรู้กับชุมชน ประชาชนรวมกันเพื่อเรียกร้องให้ทางราชการช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย ช่วยกันดูแลรักษา และคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ไม่ให้เกิดการบุกรุกเพิ่มขึ้นอีก การให้สิทธิเสรีภาพประชาชนเข้าไปร่วมจัดที่สาธารณะ มีส่วนร่วมในการรังวัดเพื่อจัดแบ่งการถือครองที่ดิน มีการยอมรับว่าตนเองได้อยู่ในที่สาธารณะ ยินยอมจ่ายค่าเช่าที่ดินหรือค่าตอบแทนให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลกุดกว้าง โดยยอมรับหนังสืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นการชั่วคราวและรับทราบแนวเขตที่สาธารณะ ต้องสร้างทางสาธารณประโยชน์รอบแปลงที่มีผู้บุกรุก เพื่อเป็นแนวเขตชัดเจน เป็นการให้สิทธิและโอกาสดังกล่าวกับประชาชนในการเฝ้าดูแลชุมชนของตนเองและพัฒนาให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน, การจัดการที่สาธารณประโยชน์

---

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

The research studied on the forms of people's participation in the management of Coksanambapan public land, Kudkwang Sub-district, Nongruea District, Khon Kaen Province has applied quality-based research methodology by conducting in-depth interviews with key informants. It is discovered that: In calling for people's participation in the management of Coksanambapan public land, Kudkwang Sub-district, Nongruea District, Khon Kaen Province, the people must first be given an opportunity to brainstorm which can be done in the form of village community. Fundraising from the available local resources can also be initiated in developing the community as agreed upon by the village's consensus. Furthermore, village learning centre could be established as another mean to spread information to the people in the community, in which they can gather and inform the authority about their difficulty in accommodation as well as searching for efficient measures to prevent trespassing the public land. Local people should also be able to participate in the management of public land and the survey to classify one's land ownership. They also have to comply with the fact that they are using public land and thus willing to pay to Organization Kudkwang Sub-District any charges or fees. In return, a temporary land permit from the authority can be given to the villagers. It will also better indicate the borderline of those public lands. Afterwards, a path around the land must be built to prevent any trespassing activities, and to indicate a clearer borderline. This action is considered as handing the people their rights and opportunity in monitoring their own community and developing it to a higher level.

Keywords: forms of people's participation, public land management.

บทนำ

ที่สาธารณะเป็นที่ดินของรัฐประเภทประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304 วางหลักไว้ว่า สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น 1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่าและที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งกลับมาเป็นของแผ่นดินตามกฎหมายที่ดิน 2) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายดิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ 3) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน โดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงทหาร สำนักราชการบ้านเมือง ส่วนทรัพย์สินใดจะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ตามมาตรา 1304 นั้น จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์หรือลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ ต้องเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินและต้องใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน (กรมที่ดิน, 2554, หน้า 1) การดูแลรักษาและการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน พ.ศ. 2553 ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ

ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา (กรมที่ดิน, 2554, หน้า 97)

ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่ที่ดินก็เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ในขณะที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุกวัน ทำให้เกิดการแย่งการครอบครองที่ดินจนต้องบุกรุกที่สาธารณะใช้เป็นที่อยู่อาศัย เป็นปัญหาที่รัฐพยายามแก้ไขมาเป็นเวลานานและไม่ได้ผล ประชาชนส่วนหนึ่งจึงหันไปบุกรุกที่รกร้างว่างเปล่าที่เป็นที่สาธารณประโยชน์ประจำหมู่บ้าน ดังนั้น การบริหารจัดการที่ดินสาธารณะจึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยคำนึงถึงการถือครองที่ดินและการสงวนรักษาที่ดินสาธารณะประโยชน์ไว้ใช้ร่วมกันของชุมชน ในท้องถิ่นที่มีที่ดินที่เป็นที่รกร้างว่างเปล่า การนำที่ดินแปลงนั้นมาจัดให้ประชาชนได้เช่าเป็นที่อยู่อาศัยก็จะเกิดประโยชน์และสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนได้ในระดับหนึ่ง (วิรัช วันเต็ม, 2553, หน้า 1)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการที่สาธารณประโยชน์แปลงโคกสนามบะแปน ตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำข้อค้นพบไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อให้ประชาชนจัดการที่สาธารณะให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการที่สาธารณประโยชน์แปลงโคกสนามบะแปน ตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อนำผลการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อให้รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการที่สาธารณประโยชน์แปลงโคกสนามบะแปน เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการที่สาธารณะ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการที่สาธารณประโยชน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) โดยศึกษาจากเอกสาร (documentary study) และศึกษาภาคสนาม (field study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนตำบลกุดกว้าง เลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างเฉพาะเจาะจง เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 20 ราย โดยเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการที่สาธารณประโยชน์แปลงโคกสนามบะเปน หมู่ที่ 8 ตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งการจดบันทึกและบันทึกเทปเสียงสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา เพื่อกำหนดคุณทฤษฎีและโครงการเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการที่สาธารณประโยชน์แปลงโคกสนามบะเปน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

ด้านการกำหนดประเด็นปัญหา พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน การร่วมระดมทุน ทรัพย์สินต่าง ๆ ที่พอมืออยู่ในชุมชนเพื่อพัฒนาตามมติชุมชน การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ประจำหมู่บ้าน การจัดกิจกรรมเผยแพร่ให้ความรู้กับชุมชน การรวมตัวของประชาชนเพื่อเรียกร้องให้ราชการช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย การช่วยกันดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ไม่ให้เกิดการบุกรุกเพิ่มขึ้นอีก การเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านเพื่อคัดเลือกบุคคลเข้าอยู่ในที่สาธารณประโยชน์ การให้สิทธิเสรีภาพประชาชนเข้าไปร่วมจัดที่สาธารณะเพื่ออยู่อาศัยสำหรับตนเองได้ การมีส่วนร่วมในการรังวัดจัดแบ่งการถือครองที่ดิน การยอมรับว่าตนเองอยู่ในที่สาธารณประโยชน์ มีความเต็มใจที่จ่ายค่าตอบแทนให้แก่รัฐ ยอมรับหนังสืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นการชั่วคราว ได้รับทราบแนวเขตที่สาธารณะที่ชัดเจน

ด้านการสร้างทางเลือกให้กับชุมชน พบว่าการตัดสินใจเข้าไปอยู่ในที่สาธารณะด้วยปัญหาไม่มีที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมร้องทุกข์ขอความช่วยเหลือจากราชการเรื่องไม่มีที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมร้องเรียนการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงที่แนวเขตมีข้อผิดพลาด การจัดที่สาธารณะให้ผู้เดือดร้อนที่อยู่อาศัยและได้เข้าอยู่เป็นเวลานาน การร่วมต่อต้านและผลักดันไม่ให้กลุ่มนายทุนเข้ามาครอบครองที่สาธารณะ การรวมกันเรียกร้องขอให้เพิกถอนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเฉพาะส่วนที่เป็นชุมชน การรับทราบและการสงวนหวงห้ามแนวเขตที่สาธารณะของชุมชน การให้ความร่วมมือและร่วมพัฒนาที่สาธารณะให้มีคุณค่าทางจิตใจของชุมชน การดูแลรักษาหนังสืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นการชั่วคราวให้มีคุณค่าเหมือนโฉนดที่ดิน การร่วมตัดสินใจยอมรับจ่ายค่าตอบแทนให้แก่รัฐ การเข้าไปเป็นคณะกรรมการจัดการที่สาธารณประโยชน์แปลงโคกสนามบะเปน การมีส่วนร่วมในการรังวัดเพื่อจัดการแบ่งการถือครองที่สาธารณะให้แก่ผู้บุกรุก การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันที่สาธารณะ การมีส่วนร่วมในการแจ้งเรื่องทุจริตและการบุกรุกที่สาธารณะ

ด้านการดำเนินกิจกรรมสาธารณะ พบว่าการรวมพลังของประชาชนเพื่อเรียกร้องขอยุ่อาศัยในที่สาธารณะให้ถูกต้อง การร่วมดูแลรักษาพัฒนาที่สาธารณะไม่ให้เกิดร้างว่างเปล่า การสร้างทางสาธารณประโยชน์รอบแปลงที่มีผู้บุกรุกมีแนวเขตชัดเจน การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและร่วมรับประโยชน์จากหนองน้ำบะเปนเป็นแหล่งหาอาหารของชุมชน การได้รับมอบหมายให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาเครื่องสูบน้ำพระราชทาน

เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน การได้รับมอบหมายจากชุมชนให้เป็นคณะกรรมการภาคประชาชนประจำหมู่บ้าน การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับชุมชน การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ประจำหมู่บ้าน การสร้างศูนย์เด็กเล็กของชุมชน การอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับชุมชน การมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาชุมชนในที่สาธารณะ การได้มีส่วนร่วมติดตามประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ให้กับชุมชน การได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแนวเขตที่สาธารณะประโยชน์แปลงโคกสนามบะเปน การให้สิทธิและโอกาสกับประชาชนในการเฝ้าดูแลชุมชนตนเองและพัฒนาให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ด้านการประเมินกิจกรรมโดยสาธารณะ พบว่าได้ร่วมอนุรักษ์ป่าชุมชนและที่สาธารณะประจำหมู่บ้าน ครอบครัวมีความเป็นอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้ร่วมกันพัฒนาให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยให้กับประชาชนได้เป็นอย่างดี ช่วยขจัดความยากจนให้กับประชาชนได้ในระดับหนึ่ง ได้พัฒนาที่รกร้างว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและชุมชน จัดแบ่งความรับผิดชอบร่วมกันในชุมชนในที่สาธารณะ ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อนำมาพัฒนาชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำกิจกรรม โรงเรียนชาวนาชุมชนที่ตั้งอยู่ในที่สาธารณะ มีส่วนร่วมในการจัดการน้ำในหนองน้ำบะเปนเพื่ออุปโภคและบริโภค การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนหมู่บ้านในที่สาธารณะ การมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตัวแทนของชุมชน การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนในที่สาธารณะแปลงโคกสนามบะเปน

อภิปรายผล

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการที่สาธารณะประโยชน์แปลงโคกสนามบะเปน ตำบลกุดกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น เปิดโอกาสให้ประชาชนขบคิดปัญหา โดยการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมระดมทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อพัฒนาตามมติชุมชน การให้สิทธิเสรีภาพในการเข้าร่วมจัดการที่สาธารณะ มีส่วนร่วมในการรังวัดจัดแบ่งการถือครองที่ดิน โดยยอมรับหนังสืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นการชั่วคราว ยินยอมจ่ายค่าตอบแทนให้แก่รัฐ เป็นการให้สิทธิและโอกาสกับประชาชนในการดูแลชุมชนตนเอง และพัฒนาให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยนำข้อค้นพบมากำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการที่สาธารณะประโยชน์แปลงโคกสนามบะเปน อย่างยั่งยืนดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการกำหนดประเด็นปัญหา ได้แก่ โครงการการมีส่วนร่วมในการจัดทำประชาคมหมู่บ้านในการจัดการที่สาธารณะประโยชน์ โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ประจำหมู่บ้านในการจัดการที่สาธารณะประโยชน์ และโครงการจัดกิจกรรมเผยแพร่ให้ความรู้กับชุมชนในการจัดการที่สาธารณะประโยชน์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างทางเลือกให้กับชุมชน ได้แก่ โครงการร่วมต่อต้านและผลักดันไม่ให้กลุ่มนายทุนเข้ามาครอบครองที่สาธารณะ โครงการร่วมพัฒนาที่สาธารณะให้มีคุณค่าและพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และโครงการการมีส่วนร่วมดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณะของชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการดำเนินกิจกรรมสาธารณะ ได้แก่ โครงการสร้างทางสาธารณประโยชน์รอบแปลงที่มีการบุกรุกให้มีแนวเขตชัดเจน โครงการสร้างศูนย์เลี้ยงเด็กเล็กชุมชนประจำหมู่บ้าน โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับชุมชน และโครงการจัดทำโรงสีข้าวชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการประเมินกิจกรรมโดยสาธารณะ ได้แก่ โครงการร่วมอนุรักษ์ป่าชุมชนและที่สาธารณะประจำหมู่บ้าน โครงการพัฒนาที่รกร้างว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และโครงการจัดแบ่งความรับผิดชอบในการบริหารจัดการหนองน้ำบะเปนเพื่ออุปโภคและบริโภคในชุมชน

บรรณานุกรม

กรมที่ดิน. (2554). *คู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณ*

สมบัติของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: กองการพิมพ์ กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย.

ประยูร เหล่าวัดนา. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การ*

บริหารส่วนตำบลคงใหญ่ อำเภอนาทม จังหวัดนครราชสีมา. รายงานการศึกษาระดับ

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิริญ วันเต็ม. (2553). *แนวทางการจัดการที่สาธารณประโยชน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาเพียง*.

รายงานการศึกษาระดับรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น,

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

รูปแบบความเชื่อเรื่องผีปอบของชาวบ้านในชุมชนตำบลใหม่นาเพียง
อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

**BELIEF MODEL OF PHI-POP GHOST IN MAINPHIANG COMMUNITY
WAENGYAI DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE**

ธีรวัฒน์ แก่นจันทร์*

Theerawat Kaenjun

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเพื่อน**

Pol. Col. Dr. Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การศึกษารูปแบบความเชื่อเรื่องผีปอบของชาวบ้านในชุมชนตำบลใหม่นาเพียง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่าปอบเกิดจากคาถาอาคม เป็นอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นความเชื่อเรื่องผี ผู้หญิงจะเป็นปอบมากกว่าผู้ชาย ปอบจะเกิดกับผู้ที่เรียนวิชาอาคม เมื่อตั้งสัตย์อธิษฐานหรือให้คำสาบานกับครูอาจารย์แล้ว กลับใช้ความขลังแห่งวิชามนต์ดำไปทำร้ายทำลายผู้อื่นอย่างไม่กลัวบาปกรรมเป็นอาจิน จะถูกอาถรรพณ์ของไสยเวทย์ย้อนกลับเข้าตัว ทำให้กลายเป็นปอบ คนที่เรียนวิชาอาคมต้องตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดี ห้ามทำผิดข้อละคำหรือข้อห้ามซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายลึกลับที่มองไม่เห็น วิทยาศาสตร์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ บ้านใดที่เป็นปอบจะไม่มีเพื่อนบ้านข้างเคียงกล้าเข้ามาคุยด้วย คนที่เป็นหมอธรรมจะรู้ได้เองว่าใครเป็นปอบ เพราะจะเกิดอาการขนลุก จะรู้ได้ว่าเป็นคาถาอาคมที่ดีหรือไม่ดี ปอบไม่มีตัวตน บางทีอาจเข้าสิงร่างกายคนทั่วไปที่มีจิตอ่อน สิบที่บงบอกให้รู้ว่าเป็นผีปอบนั้นส่วนมากจะเป็นสีดำ คนที่เป็นปอบจะไม่ทำพิธีเลี้ยงผีปอบ คนที่โดนปอบเข้าส่วนใหญ่มักจะทำพิธีกันผีปอบกับพิธีจอดผีปอบ การไล่จับปอบนั้นจะต้องนำหมอธรรมมาทำพิธีเซียงซ้อง เมื่อจับได้จะนำไต้หม้อดินปิดด้วยผ้าขาวหรือแดงเขียนยันต์ปิด หากทำพิธีไล่แล้วปอบไม่ออกจากร่างจะต้องพาไปหาพระที่มีวิชาอาคมทำน้ำมนต์ให้อาบ หมอธรรมจะทำพิธีผูกผีปอบโดยใช้ด้ายสายสิญจน์ หากผู้ที่เป็นปอบและอยากเลิกเป็นต้องบวชเนกขัมพรหมจารีตลอดชีวิต การทิ้งของทิ้งวิชาต้องเขียนไต้กระดาษแล้วนำไปทิ้งให้ไหลไปกับน้ำและไม่ให้ท่องวิชานั้นอีก

คำสำคัญ: รูปแบบความเชื่อ, ผีปอบ

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

The study on the belief model of Phi-pop ghosts viewed by villagers in Mainaphiang Sub-district, Waengyai District, Khon Kaen Province applied quality research methodology by conducting interviews with key informants for in-depth data. The findings were, as follows: Ghoul was believed to be the result of dark magic, a supernatural being related to the belief in ghosts. The female ghouls were more common than their male counterparts. The female ghouls usually started by giving their words or vows to their masters of magic, but instead they used the dark arts in destroying or harming others. Once these dark magic users lost their vows of virtue; the dark arts in reverse turned against and transformed them into ghouls. Thus, those who wanted to practice black magic had to set themselves under virtuous morals. This preventive code or taboos could not be seen by the eyes and could not be tested by scientific methods. As a sign, the houses with ghouls living in would not have so many neighbors. A magic doctor who had a right morality would be able to know which ghouls were bad or good. Ghouls, as mentioned earlier that they were the result of spell, were the moral lesson for those who practiced magic not to go astray. Similar to the black arts, ghouls were invisible and sometimes it could inhabit within a person with weak mind, which could be noticed from that person's blackish face. To exorcise a ghouls, two rituals could be done: "Kan Phi Pob" (prevent the ghouls) and "Jod Phi Pob" (stop the ghouls). The magic doctor would perform the ritual and once the spirit of ghouls was caught, it would be put in a clay jar sealed with red or white cloth and with mystic symbols scribbled over it. If the ghouls refused to leave the body, that person was to be sent to the monk who would later shower the body with sacred water while the magic doctor would fasten holy thread around that person's wrists. After the ghouls were gone, those people had to stay ordained for the rest of their life. If they wished to abandon the arts they had learnt, they could write them all down in a paper before dumping it in a stream and never practiced all those dark spells again.

Keywords: model of belief, ghouls (Phi Pob).

บทนำ

ผีปอบคือคนที่ถูกผีเข้าสิงในร่างกายเรียกว่า ผีปอบเข้า ผีปอบจะกินตับไตไส้พุงคนนั้น บางครั้งคนที่ถูกปอบเข้าจะถึงแก่ชีวิตหากไม่มีหมอผีมาขับไล่ผีปอบที่สิงอยู่ในให้ออกไป เชื่อว่าสาเหตุที่จะทำให้คนเป็นปอบนั้นมีอยู่ 2 ประการ คือ

1) เกิดจากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ หากพ่อหรือแม่เป็นปอบเมื่อตายไปผีปอบจะออกจากร่างไปสิงบุคคลที่อยู่ใกล้ และบุคคลนั้นจะกลายเป็นปอบทันที เมื่อผีปอบเข้าสิงร่างใคร บุคคลนั้นจะมีอาการชักกระตุก คื่นทูนทูลายส่งเสียงร้องโหยหวนน่ากลัว ญาติพี่น้องต้องไปตามหมอผีมาทำพิธีขับไล่ผีปอบโดยการใช้

หายใจหรือหายใจและใช้ว่าไฟเหน็บหรือจี้ลงไปตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เมื่อฝึบอบทนไม่ได้ ก็จะออกปากบอกว่าตนเป็นใครมาจากไหนแล้วจึงออกจากร่างไป แต่ในบางรายถ้าฝึบอบนั้นมีความแก่กล้ากว่าหอบฝึบ จะไม่ยอมออก คนที่ถูกฝึบอบเข้าก็จะตายหากแก้ไขไม่ทัน เป็นที่น่าสังเกตุว่าคนที่ถูกฝึบอบเข้าถึงส่วนมากจะเป็นคนป่วย คนอ่อนแอ และคนขวัญอ่อน

2) เกิดจากการเรียนเวทมนตร์คาถา ผู้ที่เรียนวิชาไสยศาสตร์มนต์ดำจนแก่กล้า สามารถใช้อำนาจอันเข้มขลังจากเวทมนตร์คาถาไปทำร้ายหรือทำลายชีวิตผู้อื่นได้ เช่น ทำเสน่ห์ยาแฝด ผังรูปผังรอย เสกหนังสือควาย เสกตะปูเข้าท้อง หรือใช้มนตราบังคับวิญญาณภูตผีไปเข้าสิงคนอื่น วิชาไสยศาสตร์เหล่านี้มีข้อห้าม ข้อปฏิบัติ กำกับอยู่ด้วย ผู้ที่มีวิชาอาคมทางไสยศาสตร์ซึ่งพระพุทธรูปเจ้าทรงระบุว่า เป็นเดิยร์จนาจานวิชา จะต้องระวังไม่ให้ละเมิดข้อห้าม ข้อปฏิบัติโดยเด็ดขาด หากกระทำผิดข้อห้ามซึ่งชาวอีสานเรียกว่า "คะลำ" ก็จะเกิดโทษหนัก ในข้อ "ผิดครู" วิญญาณบรมครูจะลงโทษ ให้กลายเป็นปอบ หรืออีกประการหนึ่งของผู้ที่กลายเป็นปอบก็คือ คนเล่นคาถาอาคมอย่างคลั่ง ใคล้ และใช้ความขลังแห่งวิชามนต์ดำไปทำลายทำร้ายผู้อื่นอย่างไม่กลัวบาปกลัวกรรม กระทำชั่วเป็นอาจินกระทั้งถูกอาถรรพ์ของไสยเวทย์ย้อนกลับมาเข้าตัวเองจนกลายเป็นปอบไปในที่สุด (นที ลานโพธิ์ และเทพนภา สีวบุตร, 2546; คนภูไท, 2551)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบความเชื่อเรื่องฝึบอบของชาวบ้านในชุมชนตำบลใหม่มาเพียง อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มากำหนดเป็นยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชนตำบลใหม่มาเพียง ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในรูปแบบความเชื่อเรื่องฝึบอบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องรูปแบบความเชื่อเรื่องฝึบอบของชาวบ้านในชุมชนตำบลใหม่มาเพียง อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อนำผลการศึกษาไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชนตำบลใหม่มาเพียง ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในรูปแบบความเชื่อเรื่องฝึบอบอย่างยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) คือศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (documentary study) และการศึกษาภาคสนาม (field study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนตำบลใหม่มาเพียง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น เลือกกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้มีประสบการณ์ตรง จำนวน 10 ราย ได้แก่ ผู้ที่เคยอยู่ในเหตุการณ์เวลาคนถูกผีปอบเข้าสิง รวมไปถึงผู้ที่มีที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกับบ้านของคนที่บ้านในชุมชนเชื่อว่าเป็นผีปอบ และกลุ่มที่ 2 จำนวน 10 ราย ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านที่เคยเล่าเรียนวิชาอาคมเกี่ยวกับการขับไล่ผีปอบ การจับผีปอบ การอุด การจอดผีปอบ การทำพิธีกันบ้าน รวมไปถึงผู้ที่เรียนวิชาอาคมที่ทำให้กลายเป็นปอบได้เมื่อทำผิด แต่ผู้ที่มีความรู้เรื่องนี้อย่างแท้จริงในตำบลใหม่มาเพียงนั้นมีน้อยเกินไป จึงได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนอกพื้นที่เพิ่มเติม ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านในตำบลท่าวัดและตำบลก้านเหลือง อำเภอเวียงน้อย ซึ่งเป็นอำเภอที่อยู่ใกล้เคียงกับอำเภอเวียงใหญ่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพียงพอและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการจดบันทึกและบันทึกเทปเสียงสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา เพื่อกำหนดคุณทฤษฎีศาสตร์และโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชนตำบลใหม่มาเพียง ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในรูปแบบความเชื่อเรื่องผีปอบ

ผลการวิจัย

ด้านตำนาน พบว่าชาวบ้านเล่าเรียนด้านทางธรรมและวิชาอาคมมาจากพ่อ เรียนเพื่อใช้ทำมาหากิน ป้องกันตัวเองและรักษาคน ผู้หญิงจะเป็นปอบมากกว่าผู้ชาย เพราะผู้ชายเรียนวิชาอาคมแล้วจะถือปฏิบัติเคร่งครัดกว่า ทำให้เป็นปอบน้อย คนที่เรียนวิชาอาคมจะต้องตั้งสัตย์อธิษฐานหรือคำสาบานกับครูอาจารย์ ไม่ใช้ความขลังแห่งวิชาอาคมมนต์คำไปทำลายทำร้ายผู้อื่น หากฝ่าฝืนจะกลายเป็นปอบ เมื่อมีผีปอบในหมู่บ้าน ผู้นำหมู่บ้านจะประชุมเก็บเงินเพื่อไปจ้างหมอธรรมเก่ง ๆ มาปราบมาขับไล่ หรือมาจับผีปอบ การตามหาตัวผีปอบนั้นจะใช้วิธี โคนผมคนที่โดนปอบเข้าด้วยการนำกะลามะพร้าวมาครอบที่ศีรษะไว้แล้วใช้มีดอาคมโกนไปที่กะลามะพร้าว หรือใช้ไม้ทศกัณฐ์คือไม้เสกอาคมที่จะชี้ได้ว่าใครเป็นผีปอบ เมื่อพบชาวบ้านจะขับไล่คนที่ เป็นผีปอบให้ออกจากหมู่บ้านไป ถือกันว่าคนที่เรียนวิชาอาคมนั้นต้องเรียนมาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในยามลำบาก วิชาอาคมนั้นจะขลังก็ต่อเมื่อปฏิบัติตามคำสาบานที่ให้ไว้กับครูอาจารย์อย่างเคร่งครัด ข้อเคดำหรือข้อห้ามถือเป็นกฎหมายลึกลับที่มองไม่เห็น มีจุดมุ่งหมายให้คนที่เรียนวิชาอาคมตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดี เมื่อนำวิชาไปใช้ในทางที่ผิด เห็นแก่ตัว ไม่ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดี ก็จะกลายเป็นผีปอบสร้างความเดือดร้อนวุ่นวาย

ด้านสัญลักษณ์ พบว่าบ้านของคนที่เป็นปอบนั้น ของใช้ภายในบ้านจะไม่สะอาด ขาดการดูแล ไม่มีเพื่อนบ้านข้างเคียงกล้าเข้ามานั่งคุยด้วย คนที่เป็นหมอธรรมจะรับรู้ได้ว่าใครเป็นปอบ เพราะจะเกิดอาการขนลุก ด้านรูปร่างที่ใช้สื่อความหมายเกี่ยวกับผีปอบจะใช้สัตว์ เช่น แมวดำ หมาดำ ลิง แล้วแต่อิทธิฤทธิ์ของผีปอบแต่ละตัว ลีที่บ่งบอกให้รู้ว่าเป็นผีปอบนั้นส่วนมากจะเป็นสีดำ ผีปอบไม่มีตัวตน เป็นไสยศาสตร์ เป็นเหมือน

วิญญาณ คนที่เป็นปอบจะไม่ค่อยสู้หน้าใคร จะอยู่แบบเงียบ ๆ ไม่คบค้าสมาคม ไม่ค่อยสูงส่งกับคนมาก ๆ แต่บางคนก็ไม่แสดงอาการใด ๆ จะมองไม่เห็นความแตกต่าง คนที่จะมองเห็นได้นั้นต้องเป็นคนที่มีความวิชาวินิจฉัยที่แม่นยำ ซึ่งก็คือหมอธรรม

ด้านพิธีกรรม พบว่าชาวบ้านจะไม่มีพิธีเลี้ยงหรือเซ่นไหว้ผีปอบ เพราะไม่มีใครอยากเป็นปอบ มีแต่อยากขับไล่ไม่ให้มาอยู่ด้วย ผีที่ชาวบ้านเซ่นไหว้จะต้องเป็นผีที่ทำคุณประโยชน์ให้เท่านั้น คนที่ถูกผีปอบเข้าสิงจะไม่ทำพิธีสะเดาะเคราะห์แต่จะทำพิธีกันผีปอบ พิธีจอดผีปอบ พิธีจับผีปอบ พิธีไล่ และพิธีเรียกวิญญาณผีปอบเข้าหม้อ การไล่ผีปอบทำได้โดยเสกมนต์คาถาใส่น้ำทำน้ำมันตีให้กินหรือเสกคาถาใส่ว่านไฟตี ถ้าทำพิธีไล่แล้วผีปอบไม่ออกจากร่างก็ต้องพาไปหาพระที่มีวิชาวินิจฉัยทำน้ำมันตีให้อาบแล้วทำพิธีกันผีปอบให้ โดยการผูกแขนด้วยด้ายสายสิญจน์ เมื่อจับผีปอบได้จะนำใส่หม้อดินปิดด้วยผ้าขาวหรือแดง เขียนยันต์ปิดหม้อดิน ผู้ที่เป็นปอบและอยากเลิกเป็นต้องบวชเนกขัมพรหมจารีตลอดชีวิต หากจะทิ้งของทิ้งวิชาต้องเขียนใส่กระดาษแล้วนำไปทิ้งให้ไหลไปกับน้ำและไม่ให้ท่องวิชานั้นอีก คนที่เป็นปอบนั้นจะมีพิธีกรรมเป็นของตนเอง ไม่มีใครรู้ว่าทำอะไร

อภิปรายผล

ความเชื่อเรื่องตำนานผีปอบของชาวบ้านในหมู่บ้านนาสวนาน จังหวัดสกลนคร (คนภูไท, 2551) มีความเชื่อคล้ายคลึงกันกับงานวิจัยนี้ คือเชื่อว่าผีปอบจะเข้าสิงคนที่กำลังเจ็บไข้ได้ป่วย หรือสุขภาพจิตใจอ่อนแอ และส่วนมากจะเป็นผู้หญิง โดยผีปอบจะกินอวัยวะภายในของคนนั้น บางรายอาจจะถึงตายได้หากไม่มีปราชญ์ชาวบ้านหรือที่เรียกกันว่าหมอธรรมมาทำพิธีกรรมขับไล่ผีปอบให้ออกจากร่าง และยังเชื่อว่าหากคนที่มีจิตสัมผัสพิเศษภายในชุมชนฝันเห็นหมาดำหรือแมวดำ แสดงว่ามีผีปอบเข้ามาภายในชุมชน และอีกไม่นานจะมีคนโดนผีปอบเข้าสิง เชื่อว่าสาเหตุที่ทำให้คนเป็นปอบมีอยู่ 2 ประการ คือ 1) เกิดจากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ หากพ่อหรือแม่ที่เป็นปอบตายไป ผีปอบจะออกจากร่างไปสิงบุคคลในเครือญาติ จะรับต่อเป็นช่วง ๆ ไปโดยไม่รู้ตัวเอง 2) เกิดจากการเรียนเวทมนตร์คาถา และใช้เวทมนตร์คาถาไปทำร้ายหรือทำลายชีวิตผู้อื่น หรือละเมิดข้อห้ามข้อปฏิบัติที่ชาวอีสานเรียกว่า "กะล้า" จะเกิดโทษหนักในข้อ "ผิดครู" วิญญาณบรมครูจะลงโทษให้กลายเป็นผีปอบ มีหมู่บ้านในหลายจังหวัดทางภาคอีสานที่ทำพิธีเซี่ยงซ้อง คือการขับไล่ผีปอบปราบสิ่งชั่วร้ายและปัดรังควาน ความเชื่อเรื่องผีปอบนี้ส่งทอดจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่กลับยิ่งทวีความกลัวรุนแรงมากขึ้นในหมู่ชาวบ้านรุ่นเก่า หากมีข่าวว่ามีผีปอบเข้ามาภายในชุมชน ชาวบ้านต้องไปว่าจ้างหมอธรรมจากชุมชนอื่น ๆ เพราะปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนของตนเองเริ่มลดน้อยลง เนื่องจากคนรุ่นใหม่ไม่มีความเชื่อเรื่องผีปอบ

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมช่วยกันสืบสานความรู้ความเข้าใจในความเชื่อเรื่องผีปอบ เพื่อพัฒนาในส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านภายในชุมชน ช่วยกันอนุรักษ์และนำส่วนที่ดีมาพัฒนาให้คงอยู่กับลูกหลานสืบต่อไปอย่างยั่งยืน เช่น หมอธรรมที่ทำพิธีกรรมต่าง ๆ หมอฝนยาและสมุนไพร หมอเป้าน้ำมันต์และน้ำมันรักษาแผล รักษากระดูกแตก หัก เป็นต้น แยกเป็นยุทธศาสตร์ 3 ด้าน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านตำนาน ได้แก่ โครงการจัดทำเอกสารเพื่อบันทึกตำนานผีปอบของชาวบ้านในชุมชนตำบลใหม่มาเพียง ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาการดำรงชีวิตประจำวันอย่างมีแบบแผนของบรรพบุรุษและเผยแพร่ตำนานประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านสัญลักษณ์ ได้แก่ โครงการรวบรวมปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ด้านสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับปอบ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการดำรงชีวิตประจำวัน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านพิธีกรรม ได้แก่ โครงการค้นคว้าเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมเกี่ยวกับปอบให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา เช่น คาถาไล่ผีปอบ วิชาการถอดผีปอบ วิชาการกันบ้าน วิชาจอดปอบ วิชาผูกปอบ วิชาบังฟัน เป็นต้น ทำให้ทราบถึงข้อ “กะล่ำ” เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีแบบแผน

บรรณานุกรม

คนภูไท. (2551). *ตำนาน “ผีปอบ”* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<http://www.baanmaha.com/community/thread9799.html> [2556, 17 พฤศจิกายน].

นที ลานโพธิ์ และเทพนภา ศิวบุตร. (2546). *ตำนานผีปอบ พระอุงหมา ซี่อ้อมแมวดำ*. กรุงเทพฯ: Animate Group.

ภาสกร ภูแค้นนิล. (ม.ป.ป.). *ผีปอบ: มิติวัฒนธรรมของคนอีสาน* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

www.kalasin3.go.th/news_file/p22700191024.doc [2556, 30 พฤศจิกายน].

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2539). *ความหมายของพระบรมธาตุในอารยธรรมสยามประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 2).

\ กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

วิธีการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านตำบลเขาน้อย อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น
**VILLAGERS' PRESERVATION METHODS FOR COMMUNITY FOREST
 IN KHAO NOI SUB-DISTRICT, WIANG KAO DISTRICT,
 KHON KAEN PROVINCE**

นกรินทร์ รัตนเรืองศรี*

Nakarin Rattanuengsri*

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเพื่อน**

Pol. Col. Dr. Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิธีการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านตำบลเขาน้อย อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อให้การอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านตำบลเขาน้อย อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น มีความยั่งยืนต่อไป กลุ่มเป้าหมายคือปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำหมู่บ้าน จำนวน 20 ราย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยอุปมาน พบว่าผืนป่าแห่งนี้มีความจำเป็นต่อครอบครัว สามารถลดรายจ่ายให้ครอบครัวได้ ป่าชุมชนเป็นแหล่งหาอาหาร ทำให้ชีวิตสะดวกสบายไม่ต้องดิ้นรน พื้นที่ป่าชุมชนมีระบบประปาหมู่บ้านจากหนองน้ำที่เกิดตามธรรมชาติแหล่งน้ำนี้ใช้เพื่อส่วนรวม ป่าจะมีคุณภาพดีและใช้ได้ยาวนานต้องช่วยกันป้องกันไฟและไม่ทำลาย จดทะเบียนเป็นป่าชุมชนขึ้น มีโฉนดป่าชุมชน ป่าชุมชนผืนนี้ได้รับรางวัลธงพิทักษ์ป่า ใช้รูปแบบการรักษาพื้นที่ป่าชุมชนแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติเชิงนิเวศน์ การปลูกต้นไม้ตามทฤษฎีจะเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ เป็นการพัฒนาบนพื้นฐานความรู้แบบชนบททั่วไป คนในชุมชนต้องรักป่าและให้ลูกหลานช่วยกันดูแลรักษา มีกฎกติกาในการใช้ผืนป่า

คำสำคัญ: วิธีการอนุรักษ์, ป่าชุมชน

---

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

Applying qualitative research methodology, this research study aimed to investigate the preservation methods for community forest in Khao Noi Sub-district, Wiang Kao District, Khon Kaen Province, and to elaborate the research findings into strategies and projects for the sustainability of the preservation methods for community forest in the sub-district. The subjects of the study consisted of 20 local scholars and village leaders. Interviews were conducted to collect in-depth data. The findings pointed out that many families relied on the forest since it helped them save costs by providing food. Moreover, the natural water resources in the community forest also served as the village's automatic water supply. To sustain the quality and long-lastingness of the forest, everyone had to take a good care of it, prevent any possible wildfire, and did not destroy it. Without the forest, there would be no more trees to support the villagers. This forest was registered as community forest and received a flag for forest preservation. Thus, the preservation method was based greatly on the local wisdom that could also prevent wildfire. If wildfire could be prevented, the trees would grow back naturally. But more trees still needed to be planted in gaining back all the greenery. More importantly, the forest was the natural eco-learning source where all trees grew spontaneously. People in the community needed to plant their love of forest in their hearts and also in their younger generation ones, so that the task of preserving the community forest would continue. Another powerful measure was setting up rules and regulations to teach people not to destroy or relocate the woods from the community forest.

Keywords: preservation methods, community forest.

บทนำ

ป่าชุมชนก่อกำเนิดขึ้นในประเทศไทยอันเนื่องมาจากชาวบ้านในชุมชนไม่ได้รับความชอบธรรมจากฝ่ายปกครองบ้านเมือง เมื่อมีการบุกรุกพื้นที่ป่าก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้คนในชุมชน การเรียกร้องสิทธิ์จึงเกิดขึ้นจากผู้ที่เสียผลประโยชน์คือ ชาวบ้านที่ต้องใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าไม้กับรัฐบาลไทยในขณะนั้นที่มีนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อต้องการพัฒนาประเทศ ให้สัมปทานป่าไม้แก่เอกชนมีทั้งบริษัทของคนไทยและต่างชาติ รวมไปถึงองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เข้าซ้กลากไม้ในพื้นที่ป่าทั่วประเทศ พร้อมกับออกกฎหมายอนุญาตให้เอกชนเช่าพื้นที่ป่าเพื่อทำธุรกิจ ทำให้ชาวบ้านที่อาศัยพึ่งพิงประโยชน์จากป่าไม้ได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าว การเรียกร้องทวงคืนพื้นที่ป่าไม้จึงเกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2515 เพื่อให้สภาพป่าไม้ที่ถูกทำลายฟื้นกลับคืนมาเป็นป่าไม้ที่สมบูรณ์อีกครั้ง การต่อสู้และเรียกร้องความชอบธรรมดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง จนสมัยรัฐบาลนายถวิลกสิวิทย์ เวชชาชีวะ ได้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูป มีข้อสรุปดังนี้ 1) ใช้หลักการอยู่

ร่วมกันระหว่างคนกับป่า 2) มุ่งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม 3) ลดอำนาจการบริหารจัดการป่าของภาครัฐ จึงเป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินการดูแลรักษาป่าชุมชน (บัณฑิต ศิริรักษ์ โสภณ, 2555)

พื้นที่ป่าชุมชนของชาวบ้านตำบลเขาน้อยได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐบาล ชาวบ้านตำบลเขาน้อยได้รับความเดือดร้อนจากการทำลายป่าไม้ของบริษัทเอกชนที่สัมปทานพื้นที่ป่าไม้ ทำให้พื้นที่หาอาหารของชาวบ้านลดน้อยลง สัตว์ป่าเริ่มย้ายถิ่นที่อยู่เพราะไม่มีอาหาร จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ชาวบ้านตำบลเขาน้อยร่วมมือกันปกป้องและอนุรักษ์พื้นที่ป่าแห่งนี้ในรูปแบบการอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2516 จากสภาพป่าที่เสื่อมโทรมจึงฟื้นกลับคืนมาเป็นป่าไม้ที่สมบูรณ์ ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากป่าไม้ใช้พื้นที่ป่าเป็นแหล่งหาอาหาร แหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิธีการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านตำบลเขาน้อย อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาวิธีการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านตำบลเขาน้อย และนำข้อค้นพบที่ได้ไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการก่อให้เกิดการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านตำบลเขาน้อยอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านตำบลเขาน้อย อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อให้การอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านตำบลเขาน้อย อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น มีความยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

มุ่งศึกษาวิธีการอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลเขาน้อย อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น โดยเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) เก็บข้อมูลจากผู้ที่ให้ข้อมูลที่สำคัญและเกี่ยวข้อง โดยตรงกับวิธีการอนุรักษ์ป่าชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (documentary study) และการศึกษาภาคสนาม (field study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนตำบลเขาน้อย อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างคือผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (key-informant) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 16 ราย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ผู้นำหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน จำนวน 4 ราย รวมผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 20 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองทั้งการจดบันทึกและการบันทึกเทปเสียงสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่

วิเคราะห์และสังเคราะห์โดยวิธีการพรรณนา เพื่อกำหนดคุณทฤษฎีและโครงการให้วิธีการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านตำบลเขาน้อยเกิดความยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัย

1. ด้านการใช้ ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนหลายอย่าง เป็นแหล่งหาอาหารที่ทุกคนสามารถใช้ประโยชน์ได้ เวลาฝนตกจะมีเห็ดเกิดขึ้น ชาวบ้านเก็บเห็ดได้เป็นเดือน หาอาหารจากป่าตามฤดู ผืนป่าแห่งนี้แหล่งอาหารโดยตรงของชาวบ้าน สามารถลดรายจ่ายในครอบครัวได้ พื้นที่ป่าชุมชนอยู่ติดกับบ้านเดินไปได้สะดวก ชาวบ้านรู้สึกสบายใจเพราะคณะกรรมการป่าชุมชนไม่ได้หวงห้าม ทุกหมู่บ้านสามารถใช้ป่าแห่งนี้เพื่อส่วนรวม นำยางไม้จากต้นยางมาเป็นเชื้อเพลิงในการก่อไฟ ได้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแหล่งน้ำที่อยู่ในพื้นที่ป่าชุมชน มีระบบประปาหมู่บ้านจากหนองน้ำที่เกิดตามธรรมชาติ ทำให้ชีวิตสะดวกสบาย ไม่ต้องเดินทางไปทำงานในเมืองหรือต่างจังหวัด นำไม้ที่แห้งตาย ยืนตายมาแปรรูปเพื่อเก็บไว้ยังส่วนกลางคือวัด มีการเพิ่มคุณภาพให้ป่าชุมชนด้วยการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับป่าชุมชน และปลูกป่าทดแทนส่วนที่ตายหรือโค่นล้มจากภัยธรรมชาติ เพิ่มคุณภาพให้แหล่งน้ำด้วยการปล่อยปลาเพื่อปรับสมดุลให้กับแหล่งน้ำ

2. ด้านการเก็บกัก ส่วนที่น่าเป็นห่วงคือสมุนไพรรักษาโรคที่จะให้ป่าคงอยู่และมีสภาพสมบูรณ์คือการไม่ทำลาย วิธีการอนุรักษ์คือการป้องกันไฟป่าโดยการทำแนวกันไฟ และทุกคนช่วยกันสอดส่องดูแล ไม่จับสัตว์ในฤดูผสมพันธุ์ ชักชวนลูกหลานไปดูต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่เพื่อให้ดูแลรักษาไว้ ป่าแห่งนี้เคยมีผู้คนบุกรุกจับจองเป็นที่ส่วนบุคคล ชาวบ้านจึงประชุมกันขอคืนพื้นที่และได้คืนทั้งหมด ได้จัดทำประวัติความเป็นมาไว้เป็นอย่างดี เป็นระบบ ทำป้ายมาติดไว้ตามต้นไม้เพื่อให้ทราบว่าเป็นต้นอะไร มีประโยชน์อย่างไร ปลูกเมื่อปีใด ใครเป็นผู้ปลูก จดทะเบียนเป็นป่าชุมชน โดยป่าไม้กับที่ดินมารังวัดจัดทำเป็นโฉนดป่าชุมชน ป่าชุมชนนี้เป็นป่าที่ได้รับรางวัลธงพิทักษ์ป่า มีการสร้างเส้นทางศึกษาป่าตามธรรมชาติโดยไม่ทำลายพื้นที่ป่า เดิมไม่มีถนนชาวบ้านจะใช้ประโยชน์จากป่าลำบากจึงมีการทำถนนรอบป่าชุมชน

3. ด้านรักษาหรือซ่อมแซม เนื่องจากมีงบประมาณน้อย ไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนได้ อีกทั้งต้องการให้เป็นระบบของป่าจริง ๆ ไม่อยากเปลี่ยนแปลงด้วยเทคโนโลยี จึงใช้รูปแบบการรักษาพื้นที่ป่าชุมชนแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน นำเครื่องตัดหญ้ามาทุนแรงในการตัดหญ้า นำรถไถขนาดเล็กมาไถพรวนหน้าดินให้ร่วนแล้วใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ป้องกันไฟไหม้ป่าให้ได้เพื่อให้ต้นไม้พื้นฟูเองตามธรรมชาติ ต้นไม้เกิดจากเบียดที่หล่นมาจากต้นแม่ ปุ๋ยได้จากการทับถมของใบไม้เน่าเปื่อย มีไส้เดือน จึงหริดเป็นตัวช่วยในการพรวนดิน เมื่อป่าหนาแน่น สัตว์ป่าเพิ่มมากขึ้น ป่าเริ่มสมบูรณ์ ความชื้นของป่ามีมาก ฝนก็ตกประจำ

4. ด้านการฟื้นฟู ชาวบ้านร่วมกันเจรจาขอคืนพื้นที่เพราะพื้นที่นี้เป็นของส่วนรวม ในฤดูแล้งจะทำร่องดิน คันดิน กันแนวไฟไหม้ป่า สร้างกฐระเบียบ กติกา ข้อบังคับ ทำให้ชาวบ้านที่มาใช้พื้นที่ป่าชุมชนนี้ไม่ทำลายป่า ร่วมกันปลูกต้นไม้อย่างเร่งด่วนทุกปี ปลูกทดแทนหรือปลูกเสริมอยู่เรื่อย ๆ การกระทำแบบนี้ทำให้ป่ากลับคืนมาเป็นป่าได้อีกครั้ง

5. ด้านการพัฒนา ความรู้ที่นำมาพัฒนาได้จากการไปอบรมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ หากปลูกต้นไม้ตามทฤษฎี จะมีความเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ มีการจัดสรรงบประมาณก่อสร้างถนนล้อมรอบพื้นที่ป่าชุมชน มีการขุดลอกแหล่งน้ำในพื้นที่ป่าชุมชน ประปาหมู่บ้านเกิดจากการต่อยอดจากการรักษาป่า เป็นการพัฒนามาบนพื้นฐานความรู้แบบชนบททั่วไป จัดตั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพร แผนการอนุรักษ์ถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาตำบล

6. ด้านการป้องกัน ผู้นำชี้ให้ประชาชนเห็นว่าหากไม่มีป่าชุมชนจะเกิดผลเสียอย่างไร มีการบอกห้ามหรือเตือนให้ช่วยกันรักษาจนกลายเป็นจิตสำนึกของชาวบ้าน ประชุมลูกบ้านเพื่อหาแนวทางในการรักษาป่า กฎกติกาเป็นเครื่องมือที่มีพลังอำนาจ ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ออกกฎการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน แล้วแจ้งไปยังหมู่บ้านอื่นที่ใกล้เคียงว่าป่าชุมชนได้มีข้อห้ามแล้ว หากใครฝ่าฝืนต้องได้รับบทลงโทษ

7. ด้านการสงวน ไม่มีการห้ามใช้ป่าชุมชนแต่ต้องใช้แบบไม่ทำลาย ห้ามตัดไม้ดิบโดยเด็ดขาด แต่ให้เก็บเฉพาะผลผลิต ห้ามขุดเอารากเอาตอเอาต้นหรือเหง้าของต้นไม้ ห้ามนำต้นไม้ออกจากป่า ชาวบ้านสามารถร่วมกันใช้ได้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ป่าชุมชนแห่งนี้จะเป็นพื้นที่ป่าที่ช่วยในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ให้เป็นมรดกของประเทศ มีการนับไม้พะยุงไว้ว่ามีกี่ต้น อยู่ตรงไหน ห้ามตัดห้ามขโมย

8. ด้านการแบ่งเขต ควรปล่อยให้ไปเป็นไปตามกลไกทางธรรมชาติ ป่าต้องเป็นป่าโดยธรรมชาติไม่ต้องบังคับ มีการแบ่งเขตตามคุณสมบัติของแหล่งน้ำ ชาวบ้านหาอาหารอยู่ทั่วทุกจุดเพราะเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ทุกคนสามารถเข้าไปใช้พื้นที่ได้อย่างอิสระ ห้ามลงอาบน้ำในแหล่งน้ำที่ใช้ทำประปาเด็ดขาด พื้นที่ป่าเป็นของส่วนรวมเป็นของสาธารณะจึงไม่ควรแบ่งเขตพื้นที่การใช้

อภิปรายผล

ป่าชุมชนของชาวบ้านตำบลเขาน้อยใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ชุมชนได้ใช้พื้นที่ป่าแห่งนี้ในการดำรงชีวิต ใช้น้ำประปาจากแหล่งน้ำในพื้นที่ป่าชุมชน ชาวบ้านตำบลเขาน้อยช่วยกันปลูกเพิ่มและป้องกันไฟป่า ทำให้ป่ากลับคืนมาเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์จนได้รับรางวัลธงพิทักษ์ป่า มีการสร้างกฎกติกาเพื่อป้องกันการทำลายป่าไม้ ชาวบ้านทุกคนให้ความเคารพในกฎกติกานี้ แต่สิ่งที่สำคัญก็คือการสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักป่า เมื่อชาวบ้านรักป่าไม้แล้วนั้น ปัญหาการลักลอบตัดต้นไม้ การล่าสัตว์ การทำลายป่าไม้ในทุกกรณีย่อมไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน (องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย, 2555 ก) ผู้วิจัยนำข้อค้นพบที่ได้มากำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อให้วิธีการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวบ้านตำบลเขาน้อย เกิดความยั่งยืนต่อไป ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการใช้ มีโครงการดังนี้

1. โครงการลดรายจ่ายให้กับครอบครัวโดยการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ทำให้รายจ่ายภายในครอบครัวของชาวบ้านลดน้อยลงได้ เช่น เก็บเห็ดมาประกอบอาหารหรือนำไปจำหน่าย
2. โครงการจัดตั้งกลุ่มสมุนไพรป่าชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการจำหน่ายสมุนไพรให้กับผู้มาศึกษาดูงานหรือจัดจำหน่ายเป็นสินค้าประจำตำบล
3. โครงการนำไม้ที่แห้งตายในพื้นที่ป่าชุมชนมาแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์กับส่วนรวม ทำให้ลดรายจ่ายในการซื้อวัสดุมาซ่อมแซมอาคารสาธารณประโยชน์ เช่น ซ่อมศาลาวัด

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการเก็บกัก มีโครงการดังนี้

1. โครงการจัดทำป้ายบอกคุณสมบัติของต้นไม้ในพื้นที่ป่าชุมชน เช่น ต้นนมสาวเป็นสมุนไพรใช้เพิ่มน้ำนมให้กับผู้หญิงที่คลอดลูกในระยะให้นมลูก
2. โครงการรณรงค์ไม่จับสัตว์ในช่วงฤดูผสมพันธุ์ในพื้นที่ป่าชุมชน เมื่อสัตว์โตเต็มที่จะสามารถขยายพันธุ์ออกไปได้อีก ทำให้มีปริมาณอาหารเพิ่มมากขึ้น และเป็นการรักษาสมดุลทางธรรมชาติ
3. โครงการก่อสร้างถนนรอบพื้นที่ป่าชุมชน ทำให้เดินทางสัญจรบริเวณรอบป่าชุมชนได้สะดวกขึ้น และเป็นแนวป้องกันการบุกรุกของชาวบ้านที่อยู่รอบป่าแห่งนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านรักษาหรือซ่อมแซม มีโครงการดังนี้

1. โครงการผลิตกล้าไม้เพื่อนำมาปลูกทดแทนในพื้นที่ป่าชุมชน ทำให้มีกล้าไม้เพียงพอต่อพื้นที่การปลูก ไม่ต้องซื้อหรือขอจากส่วนราชการ
2. โครงการรักษาซ่อมแซมตามรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ป่าชุมชน ทำให้ประหยัดรายจ่ายในการดูแลพื้นที่ป่า ไม่ต้องใช้สารเคมี เช่น การใส่ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก
3. โครงการทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้บำรุงรักษาต้นไม้ที่ปลูกใหม่ในพื้นที่ป่าชุมชน ทำให้มีปุ๋ยหมักเป็นของส่วนรวม เพื่อดูแลต้นไม้ในพื้นที่ป่าชุมชน ไม่ต้องพึ่งสารเคมี ประหยัดค่าใช้จ่าย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการฟื้นฟู มีโครงการดังนี้

1. โครงการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าชุมชนในวันสำคัญของชาติ ทำให้มีต้นไม้เพิ่มมากขึ้น ได้ร่วมกิจกรรมภายในครอบครัวเพราะเป็นวันหยุด
2. โครงการประชาสัมพันธ์สร้างกฎระเบียบในการดูแลรักษาป่าชุมชน ทำให้เกิดรูปแบบประชาธิปไตยในระดับรากหญ้า เป็นธรรมและเสมอภาค เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระดมสมอง
3. โครงการทำแนวคันดินเพื่อป้องกันไฟไหม้ป่าชุมชน ทำให้ป่าไม้ยังคงอยู่ให้ได้อาศัยร่มเงา เป็นแหล่งเพิ่มปริมาณอากาศ ลดความร้อน เป็นที่อาศัยของสัตว์ป่า

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการพัฒนา มีโครงการดังนี้

1. โครงการส่งเสริมสร้างแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาในท้องถิ่น มีการจับจ่ายซื้อขาย เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสร้างรายได้ให้ชุมชน
2. โครงการขุดลอกลำห้วยในพื้นที่ป่าชุมชน ทำให้ปริมาณน้ำในลำห้วยเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ไม่ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง
3. โครงการก่อสร้างถนนรอบพื้นที่ป่าชุมชน ทำให้เดินทางสะดวก และเป็นแนวป้องกันไฟไหม้ป่าที่เกิดจากชาวบ้านรอบพื้นที่ป่า
4. โครงการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชน ทำให้มีรูปแบบที่เป็นทางการ นำเชื่อถือ หน่วยงานราชการสามารถสนับสนุนงบประมาณได้
5. โครงการฝึกอบรมเรื่องการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าชุมชนตามหลักทฤษฎีทางวิชาการ ทำให้ชาวบ้านมีความรู้ เมื่อปลูกต้นไม้แล้วจะสามารถเติบโตได้ดียิ่งขึ้น ลดอัตราเสี่ยงในการตายของต้นไม้ปลูกใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการป้องกัน มีโครงการดังนี้

1. โครงการเยาวชนร่วมใจเฝ้าระวังการบุกรุกทำลายป่าชุมชน ทำให้ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ปริมาณสัตว์ป่าเพิ่มมากขึ้น ปลุกจิตสำนึกให้เยาวชนหวงแหนป่าไม้
2. โครงการอบรมสร้างจิตสำนึกในการรักษาป่าชุมชน ทำให้ชาวบ้านเกิดความรักและหวงแหนผืนป่า ด้วยจิตใจที่แท้จริง สภาพป่าไม้ยังคงอยู่อย่างยั่งยืนไม่ขาดหาย
3. โครงการสร้างกฎระเบียบให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อป้องกันการลักลอบตัดไม้พะยุงในพื้นที่ป่าชุมชน ทำให้มีต้นพะยุงเหลืออยู่ในพื้นที่ให้ลูกหลานรุ่นต่อไปได้เห็นและรู้ถึงความสำคัญของต้นพะยุง

ยุทธศาสตร์ที่ 7 ด้านการสงวน มีโครงการดังนี้

1. โครงการกินด้วยกันหาด้วยกันโดยไม่ทำลายพื้นที่ป่าชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน ร่วมกันหาอาหารแต่ไม่ทำลายต้นไม้และธรรมชาติ มีการแลกเปลี่ยนอาหารการกิน มีความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์
2. โครงการจัดทำบันทึกประวัติไม้พะยุงในพื้นที่ป่าชุมชน ทำให้มีเอกสารหลักฐานในการตรวจสอบจากส่วนราชการและชาวบ้านในพื้นที่ หากมีการลักลอบตัดสามารถตรวจนับได้
3. โครงการอบรมการใช้พื้นที่ป่าชุมชนแบบไม่ทำลาย เพื่อรักษาสภาพดั้งเดิมทางธรรมชาติ ทำให้เข้าใจรูปแบบของธรรมชาติ ใช้พื้นที่ป่าถูกหลักวิชาการ เช่น ไม่จุดเอารากหรือตอของสมุนไพรมะพร้าว

ยุทธศาสตร์ที่ 8 ด้านการแบ่งเขต มีโครงการดังนี้

1. โครงการแบ่งเขตการใช้พื้นที่แหล่งน้ำในป่าชุมชน ทำให้แหล่งน้ำไม่มีสารปนเปื้อน ไม่มีเชื้อโรค เพราะแหล่งน้ำนี้ใช้ผลิตน้ำประปาให้กับหมู่บ้าน
2. โครงการอนุรักษ์รักษาสภาพเดิมทางธรรมชาติของพื้นที่ป่าชุมชน ทำให้ระบบนิเวศไม่เปลี่ยนแปลง เช่น สัตว์ป่าเคยหากินบริเวณนี้ หากมีการเปลี่ยนแปลงสัตว์ป่าพวกนี้อาจย้ายถิ่นที่อยู่ได้
3. โครงการอบรมการใช้พื้นที่ป่าชุมชนตามสภาพเขตป่า ทำให้ป่าไม้ สัตว์ป่า อาหารพืชผัก จะคงหลงเหลือ เพราะใช้แบบรักษาสภาพ ไม่ใช่เพื่อทำลายหรือใช้แบบผิดวิธี ไม่จุดเอารากหรือตอ ให้คงสภาพไว้เพื่อให้เติบโตต่อไป

บรรณานุกรม

- บัณฑิต ศิริรักษ์โสภณ. (2555). *การเมืองเรื่องป่าชุมชน*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2555). *แนวคิดทฤษฎีการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://chaipat.or.th> [2556, 26 พฤศจิกายน].
- องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย. (2555 ก). *แผนพัฒนาประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย*.
 ขอนแก่น: องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย.
- _____. (2555 ข). *แผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย*. ขอนแก่น: องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย.

วิถีความเชื่อเรื่องลำผีฟ้าของชุมชนตำบลคำแมด อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น
**BELIEF IN PHI FAH DANCE IN KHAM MAET SUB-DISTRICT,
 SAM SUNG DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE**

นรินทร์ คำนวนสวัสดิ์*

Narin Kamnuansawad

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเผื่อน**

Pol. Col. Dr. Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีความเชื่อเรื่องลำผีฟ้าของชุมชนตำบลคำแมด อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น และนำผลจากการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการในการพัฒนาวิถีความเชื่อเรื่องลำผีฟ้าให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญอย่างเฉพาะเจาะจง จำนวน 20 ราย ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการลำผีฟ้าของชุมชนตำบลคำแมด พบว่าการลำผีฟ้าเป็นความเชื่อโบราณเกี่ยวกับการรักษาโรค มีความเชื่อว่าผีฟ้าจะช่วยชีวิตและให้ชีวิตใหม่ เป็นการรักษาทางด้านจิตใจ เป็นทางเลือกสุดท้ายในการรักษาโรค ทำให้คนป่วยได้รับความอบอุ่นจากคนรอบข้าง ความเชื่อความศรัทธาในผีฟ้าได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ทำให้คนระมัดระวังตัวมากขึ้นในการใช้ชีวิตประจำวัน ผีฟ้าจะอยู่บนฮ่าน ซึ่งเป็นที่อยู่ของผีฟ้าบนบ้านของคนที่เป็นหมอลำผีฟ้า เมื่อเวลารักษาจะเข้ามาเทียมหรือเข้าทรงอยู่ในตัวของครูบา ผีฟ้าจะสื่อสารกับครูบาผ่านทางกายหรือเครื่องที่ใช้บูชาผี หลังจากการรักษาเสร็จแล้ว ครูบาที่เป็นตัวแทนของผีฟ้าก็กลายเป็นญาติกัน เชื่อว่าการรักษาด้วยวิธีการลำผีฟ้าแล้วได้ผลจริง เป็นการรักษาคณป่วยที่หมัดกำลังใจในการต่อสู้ชีวิต เมื่อหายป่วยแล้วจะเกิดความเลื่อมใสศรัทธากับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ การถ่ายทอดวิธีการรักษาจะไม่มีคาถา ไม่มีหนังสือตำรา เป็นการส่งจากผีฟ้ามาสู่คนเพื่อให้จดจำและเรียนรู้ปฏิบัติตามกันมา บ่งบอกถึงลักษณะของความเชื่อที่ฝังลึกทางด้านจิตใจ การลำผีฟ้าเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เป็นทางเลือกของคนสมัยก่อนในการรักษาคณป่วย มีการถ่ายทอดให้ลูกศิษย์ขึ้นมาทำหน้าที่แทน ซึ่งส่วนมากจะเป็นคนใกล้ชิด เลือกลงจากการลำส่งดูว่า ผู้ใดที่ผีฟ้าต้องการจะให้เป็นหมอลำผีฟ้า

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คนต่อไป การเกิดพิธีกรรมในการรักษาคนป่วยนั้น เนื่องจากสมัยก่อนการเดินทางยากลำบาก พิธีกรรมนี้ จึงเป็นทางเลือกของคนป่วย การฟ้อนผีฟ้าจะกระทำกันข้ามวัน ข้ามคืน การรักษาด้วยผีฟ้าจะไม่มียากินหรือยาทา

คำสำคัญ: วิถีความเชื่อ, ถ้ำผีฟ้า

ABSTRACT

This research study aimed to investigate the belief in Phi Fah Dance in Kham Maet Sub-district, Sam Sung District, Khon Kaen Province, and to elaborate the research findings into strategies and projects in developing the belief's sustainability. Interviews with 20 purposively selected key local scholars with extensive knowledge in the Phi Fah Dance belief in Kham Maet Sub-district were conducted to collect in-depth data. The findings were, as follows: Phi Fah Dance was an ancient belief related to the power of healing. "Phi Fah" (angel) was believed to save lives and give life to the new ones, which was similar to giving mental support and chosen as the last alternative of healing in which patients could find comfort from those around them. The belief in Phi Fah had been passed on from generation to generation with its essence to remind people to carefully live their life. It was believed that Phi Fah dwelt in the place called "Han" in a house and when Phi Fah wanted to cure people, the spirit would enter the body of a medium person. Phi Fah would then communicate with the medium using "Kai" or the sacrifices for the spirit. After the session was done, the medium who was Phi Fah's representative would be regarded as the sick persons' relative. The ritual, when completed, was believed to be true and able to revive the once-hopeless patients. When they were cured, their faith in the unknown prospered, which was seen as a rebirth of faith aided by Phi Fah. The knowledge was passed on by words of mouth and practice which emphasized the characteristic of deeply-engraved belief that had long been practiced. Due to the hardship of transportation in the past, Phi Fah Dance was the alternative medicine of people which was carried out by generations of followers. To select someone to practice this art, it was believed that Phi Fah would pick the one in the traditional dance. The usual Phi Fah Dance would be carried out all day and all night with many people participating in.

Keywords: belief, Phi Fah Dance.

บทนำ

ความเชื่อของสังคมไทยมีพื้นฐานจากการนับถือผีและอำนาจศักดิ์สิทธิ์เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเหล่านี้ปรากฏผ่านพิธีกรรมซึ่งมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของคนในสังคม สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มนุษย์เกี่ยวข้องกับด้วยล้วนมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตมนุษย์ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถควบคุมหรือบงการได้ ฉะนั้นเมื่อมีภัยพิบัติหรือปัญหาเกิดขึ้น จะมีการอ้อนวอนและหลอกล่อให้อำนาจเหนือธรรมชาติ

ช่วยให้ปลอดภัย เมื่อประสบความสำเร็จ มนุษย์จึงตอบแทนด้วยการบวงสรวงบูชา จัดพิธีกรรมต่าง ๆ (สมศรี จินสุข, 2545) “ผีฟ้า” ในวิถีชีวิตของคนอีสานนั้นเป็นไปตามลัทธิความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่มีอยู่ตั้งแต่ ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเข้ามาในแถบนี้ ตั้งแต่บรรพบุรุษซึ่งมีความเชื่อว่ามีผี มีเทพ เทวดา ทุกสิ่งทุกอย่างมี ผีเฝ้า การเจ็บป่วยในสมัยอดีตจะรักษากันด้วยแพทย์แผนโบราณคือยาพื้นบ้าน ชาวอีสานเชื่อว่าผีบ้านสามารถ รักษาโรคทางกายได้ทุกอย่าง ถ้ารักษาไม่หายหรือบางท้องถิ่นไปรักษาแผนปัจจุบันแล้วไม่หาย ชาวบ้านก็เชื่อว่า ต้องมีผีมาเกี่ยวข้องและจะต้องรักษาด้วยวิธีการล่ำผีฟ้า เพื่อเป็นสื่อกลางในการพูดจากับผี ชาวอีสานนั้นมีความ เชื่อเรื่องผีว่าจะสามารถคลั่งคลั่งสิ่งต่าง ๆ ทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้คนได้ และเชื่อว่าในบรรดาผีต่าง ๆ นั้น ผีฟ้าเป็นผีที่มีอำนาจมากที่สุด จึงต้องมีพิธีกรรม “ล่ำ” มีเครื่องดนตรีที่เรียกว่า “แคน” ประกอบการล่ำ เรียกกันว่า “ล่ำผีฟ้า” ลักษณะของผีฟ้าหรือพญาแถน จะเป็นเทพมากกว่าผี เชื่อกันว่า “ผีฟ้า” จะคอยคุ้มครอง ช่วยเหลือมนุษย์เมื่อยามเกิดภัยพิบัติหรือยามเจ็บไข้ได้ป่วย (นพสณฑ์ เสฏฐรังสี และชาติรี ทวีนาท, ออนไลน์, 2556)

ผีฟ้าของคนไทยอีสานมีบทบาทสำคัญคือเป็นพิธีกรรมที่ใช้ในการรักษาโรค การฟ้อนผีฟ้าขึ้นเพื่อ ปิดเป่าโรคภัยไข้เจ็บที่แพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถรักษาให้หายได้ นัยสำคัญของพิธีกรรมนี้คือใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว ซึ่งหมายถึงกำลังใจที่เข้มแข็ง จะเอาชนะ โรคภัยไข้เจ็บได้ (สุมาลี โพธิ์พยัคฆ์, 2542)

ตำบลคำแมด อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น เป็นอีกพื้นที่หนึ่งของภาคอีสานที่ได้รับอิทธิพลทางด้าน ความเชื่อในเรื่องผีและเกิดความเชื่อความศรัทธาในเรื่องนี้ ถึงแม้ว่าความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีหรือแม้แต่ ความก้าวหน้าทางการแพทย์จะมากมายเพียงใด แต่อีกมุมหนึ่งในชุมชนตำบลคำแมดก็ยังมีคนที่ยังมีความเชื่อ ในเรื่องการรักษาอาการเจ็บป่วยโดยใช้วิธีการล่ำผีฟ้า ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องวิถีความเชื่อเรื่อง ล่ำผีฟ้าของชุมชนตำบลคำแมด เพื่อนำข้อค้นพบจากการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการในการพัฒนา วิถีความเชื่อเรื่องล่ำผีฟ้าให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีความเชื่อเรื่องล่ำผีฟ้าของชุมชนตำบลคำแมด อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อนำผลจากการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการในการพัฒนาวิถีความเชื่อเรื่องล่ำผีฟ้าให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาความเชื่อเรื่องล่ำผีฟ้าของชุมชนตำบลคำแมด อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ด้วยวิธีการศึกษา วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง (documentary study) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการ สัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนในชุมชน ตำบลคำแมด อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น และผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างเฉพาะเจาะจง จำนวน 20 ราย เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการลำผีฟ้าของชุมชนตำบลคำแมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งฉบับพิมพ์และฉบับเทปเสียงสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา โดยนำข้อค้นพบมากำหนด ยุทธศาสตร์และโครงการในการพัฒนาวิถีความเชื่อเรื่องลำผีฟ้าให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัย

ด้านจารีตประเพณี พบว่าการลำผีฟ้าเกี่ยวกับการรักษาโรค เชื่อว่ารักษาแล้วหายจริงและเชื่อว่าผีฟ้าช่วยชีวิตและให้ชีวิตใหม่ เป็นการรักษาทางด้านจิตใจ เป็นทางเลือกสุดท้ายในการรักษาโรค ทำให้คนป่วยได้รับความอบอุ่นจากคนรอบข้าง ไม่มียาकिनยาทา ความเชื่อความศรัทธาในผีฟ้าจะได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นแนวปฏิบัติทางด้านพิธีกรรมที่สังคมยอมรับและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูบาอาจารย์ที่ให้คนระมัดระวังตัวมากขึ้นในการใช้ชีวิตประจำวัน ผีฟ้าจะอยู่บนฮ่านซึ่งคือที่อยู่ของผีฟ้าบนบ้านของคนที่เป็นหมอลำผีฟ้า อาจใช้เป็นตะกร้าหรือกระติบข้าวก็ได้ เมื่อเวลารักษาคน ผีฟ้าจะเข้ามาเทียมหรือเข้าทรงอยู่ในตัวของครูบา สื่อสารกับครูบาผ่านทางกายหรือเครื่องที่ใช้บูชาผีฟ้า ครูบาจะพูดออกมาตามที่ผีฟ้าบอก

ด้านการเรียนรู้ พบว่าเมื่อผีฟ้ารักษาหาย คนป่วยจะเกิดความเลื่อมใสศรัทธากับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ การถ่ายทอดวิชาของผีฟ้า นั้นไม่มีคาถา ไม่มีหนังสือตำรา เป็นการถ่ายทอดกันทางความเชื่อ ส่วนใหญ่จะถ่ายทอดทางสายเครือญาติและคนที่ไม่ใช่เครือญาติที่ผีฟ้ากำหนดไว้แล้วว่าเป็นผู้สืบทอด การลำผีฟ้าเป็นทางเลือกในการรักษาจิตใจของคนป่วยที่ขาดกำลังใจในการดำเนินชีวิต

ด้านการสะสมภูมิปัญญา พบว่ามีความเชื่อว่าคนเรามีผีฟ้าคอยคุ้มครองอยู่ตลอดเวลา จึงมีการถ่ายทอดให้ลูกหลานหรือลูกศิษย์ขึ้นมาทำหน้าที่แทน คัดเลือกจากการ “ลำส่องดู” ผู้ที่ผีฟ้าต้องการให้เป็นหมอลำผีฟ้าคนต่อไป แล้วครูบาจะทำพิธีฮ่านให้หมอลำคนใหม่ซึ่งต้องประกอบพิธีอัญเชิญผีฟ้ามาอยู่ที่บ้านของตน ในสมัยโบราณไม่มีโรงพยาบาลจึงมีพิธีกรรมรักษาคนป่วยด้วยการลำผีฟ้า และสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน นับเป็นคุณค่าทางด้านสังคม

ด้านการถ่ายทอดทางด้านความเชื่อ พบว่ามีการบอกกันปากต่อปากว่า เมื่อคนป่วยหายดีแล้วจะต้องร่วมพิธีกรรมเลี้ยงช่วงบวกรในเดือนสาม พิธีนี้จะมีผู้ที่เคยรับการรักษาและลูกศิษย์ครูบาหรือชาวผีฟ้ามาร่วมด้วยกันเพื่อแสดงความเคารพต่อครูบาอาจารย์

ด้านการมีผลต่อการดำรงชีวิต พบว่าเป็นความเชื่อเรื่องของบาปบุญคุณโทษ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว และการเลี้ยงช่วงก็เป็นอีกพิธีกรรมหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการตอบแทนบุญคุณครูบาอาจารย์ ผีฟ้ามีความผูกพัน

กับชีวิตในด้านการปฏิบัติตัวหรือข้อห้ามต่าง ๆ ต้องมีความระวังและรอบคอบในการใช้ชีวิต ยึดคำสอนของครูบาอาจารย์ว่าเป็นสิ่งที่ต้อง

อภิปรายผล

การล่ำผีการรักษาโรค เป็นการรักษาทางด้านจิตใจ เป็นทางเลือกสุดท้ายในการรักษาโรค เพื่อให้คนป่วยได้รับความอบอุ่นจากคนรอบข้าง และทำให้คนระมัดระวังตัวมากขึ้นในการใช้ชีวิตประจำวัน คำสอนของครูบาเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม จากข้อค้นพบที่ได้สามารถประยุกต์ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการพัฒนาวิถีความเชื่อเรื่องล่ำผีฟ้า ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านจารีตประเพณี ได้แก่ โครงการค้นคว้าและจัดทำประวัติความเป็นมาของการล่ำผีฟ้าของชุมชนตำบลคำแมด และโครงการยกย่องหมอล่ำผีฟ้าให้เป็นแบบอย่างของชุมชนตำบลคำแมด

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการเรียนรู้ ได้แก่ โครงการจัดตั้งเขตขึ้นตอนของการถ่ายทอดทำรำและท่วงทำนองของผีฟ้าเพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตำบลคำแมด

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการสะสมภูมิปัญญา ได้แก่ โครงการสร้างเครือข่ายการสืบทอดภูมิปัญญาผีฟ้าในชุมชนท้องถิ่นของตำบลคำแมด

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการถ่ายทอดทางด้านความเชื่อ ได้แก่ โครงการต่อ ยอดความเชื่อเรื่องล่ำผีฟ้าไปสู่วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นวิถีชีวิตของชุมชนตำบลคำแมด

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการมีผลต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ โครงการจัดทำรูปแบบพิธีกรรมของการล่ำผีฟ้าเพื่อให้เกิดความถูกต้องและเป็นแหล่งอ้างอิงข้อมูลของชุมชนตำบลคำแมด

ข้อเสนอแนะ

ต้องนำข้อค้นพบที่ได้ไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และโครงการในการพัฒนาวิถีความเชื่อเรื่องล่ำผีฟ้าให้คงอยู่อย่างยั่งยืนเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่น และควรสอดแทรกความรู้ในการรักษาโรคอย่างถูกต้องและถูกวิธี

บรรณานุกรม

- ชัยยนต์ เพาพาน. (2533). *การล่ำผีฟ้าในเขตอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม*. ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- นพสณฑ์ เสฎฐรังสี และชาติรี ทวีนาท. (2556). “ล่ำผีฟ้า” *นาฏกรรมบนความเชื่ออันดั้งเดิมของชาวอีสาน* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.banmuang.co.th/2013> [2556, 17 พฤศจิกายน].

- บุษกรัณท์ เตชะแก้ว. (2540). *พิธีกรรมและระบบความเชื่อการล่ำฟ้าในภาคอีสาน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมศรี จินสุข. (2545). *ความเชื่อและพิธีกรรมของทหารเรือและประชาชนทั่วไปที่มีต่อพระอนุสาวรีย์พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา, โครงการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สุมาลี โพธิ์พยัคฆ์. (2542, 5 พฤษภาคม). เบิ่ง “รำผีฟ้า” จิตบำบัดพื้นฐาน. *กรุงเทพธุรกิจจุดประกาย*, หน้า 1.

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวังสาวบ ตำบลวังสาวบ
อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น
ECOTOURISM POTENTIAL OF WANGSAWAB,
WANGSAWAB SUB-DISTRICT, PHU PHA MAN DISTRICT,
KHON KAEN PROVINCE

นันทวัลย์ ปิ่นพงศ์พันธ์*

Nunthawan Pinpongpun

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเผื่อน**

Pol. Col. Dr. Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวังสาวบ 2) นำผลที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวังสาวบให้เกิดความยั่งยืนต่อไป ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกประชากรภายในตำบลวังสาวบ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือน้ำตกตาดฟ้า น้ำตกตาดใหญ่ น้ำตกทิดมี น้ำตกห้วยสังชะยวน น้ำผุดตาดเต่า จุดชมวิวดงสะคร่าน ถ้ำภูตาดหลอ ยังคงมีความเป็นระบบนิเวศทางธรรมชาติ ภายในถ้ำภูตาดหลอมีหินงอกหินย้อยส่องประกายแวววาวระยิบระยับ น้ำตกเป็นตาดหินขนาดใหญ่ที่เป็นชั้นลดหลั่นกันลงไปถึงหน้าผาสูงและยังมีลักษณะคล้ายฝ้าม่าน บริเวณรอบ ๆ น้ำตกปกคลุมด้วยต้นไม้ใหญ่ มีนกนานาชนิด รอบ ๆ จุดชมวิวดงสะคร่านสวยงามด้วยทุ่งปอเทือง มีจุดชมพระอาทิตย์ขึ้นและนอนนับดาว ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือ พิธีไหว้ศาลปู่ตา ความเชื่อเรื่องการเช่นไหว้เจ้าป่าเจ้าเขาเทพารักษ์ ลักษณะเส้นทางจากอำเภอภูพานไปแหล่งท่องเที่ยวเป็นถนนลาดยาง ยกเว้นน้ำตกที่ยังเป็นถนนลูกรัง สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนบุคคลได้ แต่ฤดูฝนต้องเดินทางด้วยเท้า ด้านจิตความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าไม่มีบ้านพักรองรับนักท่องเที่ยว แต่สามารถกางเต็นท์ได้ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลและชาวบ้านจัดเวรยามอำนวยความสะดวก รักษาความปลอดภัย ส่วนร้านอาหาร เครื่องดื่ม และห้องสุขา จะมีเฉพาะที่น้ำผุดตาดเต่าแต่ไม่มีลานจอดรถและถนน

---

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ทางเข้าแคบ มีพื้นที่เล่นน้ำรองรับนักท่องเที่ยวได้ 120 คน/วัน ส่วนถ้ำภูตาทลอมีลานจอดรถยนต์ส่วนบุคคลได้ 50 คัน/วัน รถทัวร์ได้ 10 คัน/วัน ห้องโถงภายในถ้ำรองรับได้ 800 คน แต่บันไดลงถ้ำแคบลงได้ที่ละคน มีห้องสุขา ระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ยังเข้าไม่ถึงน้ำตก ส่วนป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกทาง และป้ายอธิบายลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว นั้น บางแห่งมีป้ายบอกทางไม่ชัดเจนหรือสื่อความหมายไม่ถูกต้อง ส่วนพื้นที่จุดชมวิวยังรองรับนักท่องเที่ยวได้ 200 คน/วัน สำหรับการสื่อสารให้รู้จักตำบลวังสวาบ ส่วนใหญ่รู้จากเพื่อน/ญาติ/คนรู้จักแนะนำ สื่ออินเทอร์เน็ต และสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวมาเยือนจำนวน 2,700 คน/ปี คือ ถ้ำภูตาทลอ และน้ำผุดตาดเต่า

จากข้อค้นพบนำมากำหนดยุทธศาสตร์และ โครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวังสวาบให้เกิดความยั่งยืน ได้ ดังนี้ 1) ยุทธศาสตร์ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ โครงการประกวดคำขวัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โครงการประกวดภาพถ่ายการท่องเที่ยว โครงการส่งเสริมวิถีชีวิตพึ่งพาป่าเป็นแหล่งอาหาร โครงการปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ธรรมชาติ 2) ยุทธศาสตร์ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด สะดวก ปลอดภัย โครงการติดป้ายบอกทาง 3) ยุทธศาสตร์ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ โครงการร้านค้าท้องถิ่น โครงการข้อมูลชุมชน 4) ยุทธศาสตร์ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ โครงการสร้างจิตสำนึกเพื่ออนุรักษ์ระบบนิเวศ โครงการจัดทำทะเบียนต้นไม้ใหญ่ โครงการประกาศเขตอภัยทานสัตว์ป่า 5) ยุทธศาสตร์ด้านข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ โครงการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค โครงการป้องกันไฟป่า 6) ยุทธศาสตร์ด้านความมีชื่อเสียง ได้แก่ โครงการใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โครงการบอกต่อเพื่อการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, วังสวาบ

ABSTRACT

The research study aimed to investigate the ecotourism potential of Wangsawab, Wangsawab Sub-district, Phu Pha Man District, Khon Kaen Province and to incorporate the research findings into strategies and projects to develop the sustainability of its ecotourism potential. Interviews with Wangsawab residents were conducted to collect in-depth data. The findings pointed out that the significant tourist attractions like Tad Fa Waterfall, Tad Yai Waterfall, Tid Mee Waterfall, Huay Sangkhayon Waterfall, Tad Tad Pond, Dong Sakran Viewpoint, and Phu Ta Lor Cave still maintained their natural ecology system. Taken Phu Ta Lor Cave for example, the cave still preserved its original beauty, with exquisitely sparkling rock formation while the waterfalls in the area were layers of large stone giving out the impression of a curtain. Surrounded by tall trees, the waterfall area was a habitat of several kinds of birds. Visitors would also be delighted with the beautiful view around the grass field where they could watch the sunrise and count the stars. Wangsawab still conserved its cultural heritage of the ritual homage to “Phi Pu Ta” (ancestors’ spirits) and the belief in the gods of the forest and nature that could prove to be mysterious, yet

divine for those who were interested. Travel from Phu Pha Man District to these places could be taken by road and, despite the dirt road leading to the waterfalls, tourists could get access to the place with cars. They had to go on foot during the rainy season, though. For its capacity for visitors and facilities, the place did not provide guesthouses but tourists could bring their own tents. To provide comfort and safety, the staff from the sub-district administration organization and village took turn patrolling the areas. Meanwhile, Tad Tad Pond provided restaurants, beverage stalls, and toilets but there was no parking space and the entrance was too narrow. Its daily visitor capacity was 120 per day. Its nearby attraction Phu Ta Lor Cave could accommodate 50 cars and 10 buses a day while the cave itself could accommodate 800 visitors at one time, but the stairs to the cave was so steep that only one visitor could go down at a time. Although toilets were provided, other types of facilities were not at the waterfall. Information, direction, and explanation banners were not adequate; some of them were still unclear or provided wrong information. The viewpoint meanwhile could receive 200 visitors a day. Wangsawab was known among tourists by words of mouth and internet, and the main attractions Tad Tad Pond and Phu Ta Lor Cave were visited by almost 2,700 tourists a year. The research findings could be incorporated into the following strategies to develop the sustainability of the ecotourism potential of Wangsawab: 1) strategy in the attraction's value by hosting slogan competition to boost tourism, photography contest, forest and animals preservation projects, 2) strategy in providing easier access by promoting cleanliness, comfort, and safety to the attraction and direction sign projects, 3) strategy in facilities such as local shop and information center projects, 4) strategy in environment such as eco-conscious mind project, tree registration project, and declaration of non-hunting areas, 5) strategy in managing the number of tourists by starting infrastructure development project and wildfire prevention program, and 6) strategy in promoting the attraction by using technology and words-of-mouth.

Keywords: ecotourism potential, Wangsawab.

บทนำ

ปัจจุบันทุกประเทศทั่วโลกต่างยอมรับกันว่าการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญและเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในแง่ของการพักผ่อนหย่อนใจส่วนบุคคลและในแง่ของธุรกิจที่ทำรายได้ให้กับประเทศและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประเทศไทยถือว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่นำเงินตราเข้าประเทศและก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายด้าน แต่ก็ต้องเผชิญกับการแข่งขันทางการตลาดและความผันผวนทางเศรษฐกิจและการเมือง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคต่าง ๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539)

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มจังหวัดในเขตอีสานตอนบนซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก ตำบลวังสาว อำเภอภูผาม่าน เป็นตำบลที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยเฉพาะ

อย่างยั้งระบบนิเวศของเขตป่าร้อนชื้นซึ่งมีพืชพรรณไม้และสัตว์ป่านานาชนิด มีน้ำตก น้ำผุด จุดชมวิว ถ้า มีวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองซึ่งสืบทอดเป็นมรดกต่อเนื่องกันมาคือพิธีไหว้ศาลปู่ตา พิธี เช่นไหว้เจ้าป่าเจ้าเขาเทพารักษ์ งานตรุษไทย ซึ่งเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้าไปศึกษา เรียนรู้และมีประสบการณ์ตรงเรื่องภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ประชาชนมีความเป็นมิตรไมตรี และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ ด้วยจุดเด่นเหล่านี้ทำให้ชุมชนท้องถิ่น ผู้นำ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยเฉพาะนายอำเภอภูผาม่าน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังสาวบ จึงมีนโยบายและสร้างความร่วมมือกันที่จะส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน และเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปตามทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาศักยภาพ ทิศทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววังสาวบอย่างยั่งยืน (สำนักงานองค์การบริหาร ส่วนตำบลวังสาวบ, 2556)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ปรับปรุง หรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ หากมีความน่าสนใจเพียงพอก็จะดึงดูดใจ นักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาและกำหนดศักยภาพ หรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวมีดังนี้ 1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นใน ตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และวิถีชีวิต 2) ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง ระยะเวลา จากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการ ต่าง ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และการรักษาความปลอดภัย 4) สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว 5) ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ข้อจำกัดทางด้านบริการสาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 6) ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ส่วน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ ทำความ เข้าใจกับการพัฒนาทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายต่อระบบ นิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้าง โอกาสทางเศรษฐกิจเพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์ โดยตรงจากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Bomemeier et al., 1997, อ้างถึงใน ยศ สันตสมบัติ, 2544; การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544; วิวัฒน์ชัย บุญยกศักดิ์, 2532; ไพฑูรย์ พงสะบุตร, ม.ป.ป.) สรุปได้ว่า พื้นฐาน 7 ประการ ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ (Gail Nash ,1997 อ้างถึงใน ยศ สันตสมบัติ, 2544)

1. หลีกเลี่ยงการสร้างผลกระทบทางด้านลบที่จะก่อให้เกิดความเสียหายหรือทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว
2. ต้องให้การศึกษแก่นักท่องเที่ยวให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม
3. รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องนำไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติและจัดการเขตอนุรักษ์
4. ชุมชนท้องถิ่นรวมทั้งชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงจะต้องเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเน้นความสำคัญของการวางแผนและการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นการสร้างหลักประกันว่า จำนวนนักท่องเที่ยวต้องอยู่ภายในขอบเขตของศักยภาพการรองรับ (carrying capacity) ตามธรรมชาติของระบบท้องถิ่น
6. รายได้ส่วนใหญ่จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องตกอยู่กับประเทศผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้เองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเน้นใช้ผลิตภัณฑ์และบริการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ
7. ต้องให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานซึ่งเน้นความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ละลดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง อนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นบ้าน และการจัดการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวังสวาบ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และโครงการ เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวังสวาบ ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรคือประชาชนในตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น และสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 20 ราย ประกอบด้วย 1) รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังสวาบ 2) เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังสวาบ 3) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลวังสวาบ 4) หัวหน้าอุทยานแห่งชาติกุฉินารายณ์ 5) หัวหน้าหน่วยป้องกันรักษาป่าที่ ขก.5 (กุฉินารายณ์) 6) ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1-10 7) กรรมการกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติวังสวาบ 8) ประชาชนชาวบ้านตำบลวังสวาบ โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการจดบันทึกและบันทึกเทปการสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และ

นำเสนอโดยวิธีการพรรณนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้
เกิดความยั่งยืน

ผลการวิจัย

ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว พบว่าแหล่งท่องเที่ยวตำบลวังสาวที่สำคัญ คือ น้ำตกตาดฟ้า น้ำตก
ตาดใหญ่ น้ำตกทิดมี น้ำตกห้วยสังชะยวน น้ำผุดตาดเต่า จุดชมวิวดงสระคร่าน ถ้ำภูตาหลอ ยังคงความเป็นระบบ
นิเวศทางธรรมชาติ ภายในถ้ำภูตาหลอมีหินงอกหินย้อยส่องประกายแวววาวระยิบระยับ น้ำตกเป็นตาดหินขนาด
ใหญ่ที่เป็นชั้นลดหลั่นกันลงไปถึงหน้าผาสูง และยังมีลักษณะคล้ายฝ้าม่านซึ่งบริเวณรอบน้ำตกปกคลุมด้วย
ต้นไม้ใหญ่ มีนกนานาชนิด จุดชมวิวน้ำผุดอร่ามสวยงามด้วยทุ่งปอเทือง มีจุดชมพระอาทิตย์ขึ้นและนอน
นับดาว ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือพิธีไหว้ศาลปู่ตา มีความเชื่อเรื่องการเช่นไหว้เจ้าป่าเจ้าเขา
เทพารักษ์

ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่าลักษณะเส้นทางจากอำเภอภูผาม่านไปแหล่งท่องเที่ยวมีถนน
ลาดยาง ยกเว้นทางไปน้ำตกที่ยังเป็นถนนลูกรัง สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนบุคคลได้ แต่ฤดูฝนต้องเดินทาง
ด้วยเท้า

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าไม่มีบ้านพักรอรับนักท่องเที่ยวแต่สามารถกางเต็นท์ได้ เจ้าหน้าที่
องค์การบริหารส่วนตำบลและชาวบ้านจัดเวรยามอำนวยความสะดวก รักษาความปลอดภัย ส่วนร้านอาหาร
เครื่องดื่ม ห้องสุขามีเฉพาะที่น้ำผุดตาดเต่า ภายในถ้ำภูตาหลอมีไฟฟ้าส่องสว่างและมีห้องสุขา ส่วนน้ำตกยังไม่
มีระบบสาธารณสุขปก

ด้านสภาพแวดล้อม พบว่าฤดูหนาวอากาศจะหนาวมาก อุณหภูมิต่ำสุดที่ 6 °C ฤดูร้อนอากาศเย็น
สบายไม่ร้อนมาก แต่มีฝุ่นละอองหินปูนจากการระเบิดหิน เมื่อความเจริญเข้ามาถึงถนนหนทางสะดวกขึ้น
การเข้าไปตัดต้นไม้ เผาป่าและล่าสัตว์สะดวกขึ้น ส่งผลให้ระบบนิเวศทางธรรมชาติป่าไม้และสัตว์ป่าลดลง

ด้านข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว พบว่าน้ำผุดตาดเต่าไม่มีลานจอดรถและถนนทางเข้าแคบ
มีพื้นที่เล่นน้ำรองรับนักท่องเที่ยวได้ 120 คน/วัน ส่วนถ้ำภูตาหลอมีลานจอดรถสามารถจอดรถยนต์ส่วนบุคคล
ได้ 50 คัน/วัน รถทัวร์ได้ 10 คัน/วัน ห้องโถงภายในถ้ำรองรับได้ 800 คน แต่บันไดลงถ้ำแคบลงได้ที่ละคน
ป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกทาง และป้ายอธิบายลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งไม่ชัดเจนหรือสื่อความ
หมายไม่ถูกต้อง ส่วนพื้นที่จุดชมวิวยังรองรับนักท่องเที่ยวได้ 200 คน/วัน และในฤดูฝนรถยนต์ส่วนบุคคลไม่
สามารถเข้าไปที่น้ำตกได้ และมีน้ำไหลหลากมากไม่อนุญาตให้ลงเล่นน้ำตกเพราะจะเกิดอันตรายกับนักท่องเที่ยว
ช่วงปลายฝนต้นหนาวเป็นช่วงที่น้ำตกสวยงามมาก

ด้านความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้จักตำบลวังสาวจากเพื่อน/ญาติ/คน
รู้จักแนะนำ สื่ออินเทอร์เน็ต และสิ่งที่ดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวมาเยือนจำนวน 2,700 คน/ปี คือ ถ้ำภูตาหลอ
และน้ำผุดตาดเต่า

อภิปรายผล

ตำบลวังสวาบมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ น้ำตกตาดฟ้า น้ำตกตาดใหญ่ น้ำตกทิดมี น้ำตกห้วยสังชะยวน น้ำผุดตาดเต่า จุดชมวิวดงสระคร่าน ถ้ำภูตาดหลอ ทั้งหมดยังคงความเป็นระบบนิเวศทางธรรมชาติ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือพิธีไหว้ศาลปู่ตา มีความเชื่อเรื่องการเช่นไหว้เจ้าป่าเจ้าเขาเทพารักษ์ เส้นทางจากอำเภอภูพานไปแหล่งท่องเที่ยวเป็นถนนลาดยาง ยกเว้นทางไปน้ำตกที่ยังเป็นถนนลูกรัง สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนบุคคลได้ แต่ในฤดูฝนต้องเดินทางด้วยเท้า ไม่มีบ้านพักรอรับนักท่องเที่ยวแต่สามารถกางเต็นท์ได้ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลและชาวบ้านจัดเวรยามอำนวยความสะดวกและรักษาความปลอดภัย มีร้านอาหาร เครื่องดื่ม และห้องสุขาในแหล่งท่องเที่ยวบางจุด ป้ายบอกทางและป้ายอธิบายลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งไม่ชัดเจนหรือสื่อความหมายไม่ถูกต้อง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้จักตำบลวังสวาบจากเพื่อน/ญาติ/คนรู้จักแนะนำ และสื่ออินเทอร์เน็ต โดยสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวมาเยือน จำนวน 2,700 คน/ปี คือ ถ้ำภูตาดหลอและน้ำผุดตาดเต่า

จากข้อค้นพบสามารถกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวังสวาบให้เกิดความยั่งยืน ได้ดังนี้

- 1) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ โครงการประกวดคำขวัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โครงการประกวดภาพถ่ายการท่องเที่ยว โครงการส่งเสริมวิถีชีวิตพึ่งพาป่าเป็นแหล่งอาหาร และโครงการปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ธรรมชาติ
- 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด สะดวก ปลอดภัย และโครงการติดป้ายบอกทาง
- 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ โครงการร้านค้าท้องถิ่น โครงการข้อมูลชุมชนแก่นักท่องเที่ยว และโครงการกำหนดมาตรฐานที่พักนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว
- 4) ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ โครงการสร้างจิตสำนึกเพื่ออนุรักษ์ระบบนิเวศ โครงการจัดทำทะเบียนต้นไม้ใหญ่ในเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และโครงการประกาศเขตอภัยทานสัตว์ป่า
- 5) ด้านข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ โครงการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค และโครงการป้องกันไฟป่า
- 6) ด้านความมีชื่อเสียง ได้แก่ โครงการใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และโครงการบอกต่อเพื่อการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ควรปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกทาง ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว สถานที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านอาหาร ระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น และควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้าร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเองในด้านการรักษาความสะอาด การดูแล

รักษาความปลอดภัย การสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรู้จักตำบลวังสวาบทางสื่ออินเทอร์เน็ต วารสารการท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่างจริงจัง และจัดตั้งร้านค้าชุมชนจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านแก่นักท่องเที่ยว จะทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งจัดฝึกอบรมมัคคุเทศก์ประจำตำบลวังสวาบ เพื่อศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเตรียมพร้อมเข้าสู่ปีแห่งประชาคมอาเซียน

บรรณานุกรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). *นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*

(*ECOTOURISM*) ปี พ.ศ. 2538-2539. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

_____. (2543). *เอกสารประกอบการสัมมนามาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

_____. (2544). *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: อัสซา.

ไพฑูริย์ พงสะบุตร. (ม.ป.ป.). *กลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<http://guru.thaibizcenter.com/article/detail.asp?kid=2584> [2556, 18 พฤศจิกายน].

ยศ สันตสมบัติ. (2547). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: วิทอินดีไซน์.

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. (2532). ศักยภาพสำคัญอย่างไรต่อแหล่งท่องเที่ยว. *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*, 8(2), หน้า 42-45.

สถัญญ์ แสงอรัญญา. (2548). *การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ (Ecotourism)* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

http://www.dnp.go.th/NPO/html/Tour/Eco_Tour.html [2556, 20 พฤศจิกายน].

สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลวังสวาบ. (2556). *แผนพัฒนาสามปี (2556-2558)*. ขอนแก่น:

สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลวังสวาบ.

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

PATICIPATIONS IN OPERATING OF COMMUNITY ENTERPRISE
MEMBERS YANGTALAT DISTRICT OF KALASIN PROVINCE

ปาริฉัตร พุทธกาล*

Parichat Buddhakala

รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ**

Assoc. Prof. Dr.Benchamas Yooprasert

รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง**

Assoc. Prof. Dr.Jinda Khibtong

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ประชากรคือสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 2,158 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนได้จำนวน 337 ราย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด-สูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า 1) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นหญิงและแต่งงานแล้ว มีอายุเฉลี่ย 48.68 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า มีอาชีพหลักคือทำการเกษตร มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรเฉลี่ย 9.08 ไร่ จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 3.32 คน ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่มเฉลี่ย 15,087.54 บาท/ปี รายได้ของครัวเรือนภาคการเกษตรเฉลี่ย 66,900.89 บาท/ปี และรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 42,434.18 บาท/ปี มีสถานภาพภายในกลุ่มเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 3.20 ปี มากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. สำหรับการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจากประธานกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกมีความรู้และความต้องการความรู้จากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่มากที่สุด สมาชิกส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน 2) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

* นักศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปีการศึกษา 2556

** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก แต่สมาชิกมีส่วนร่วมด้านการตลาดน้อยกว่าด้านการบริหารจัดการ และด้านการผลิต ในส่วนที่สมาชิกไม่เข้าใจคือการกำหนดลูกค้า แหล่งจำหน่ายและตลาดที่แน่นอน 3) ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนพบว่า ไม่มีการจัดหาแหล่งเงินทุน สินเชื่อแก่วิสาหกิจชุมชน ไม่มีการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ขาดความรู้ ประสบการณ์ การกำหนดราคา คิดคำนวณ กำไร ขาดทุน และด้านการตลาด ทั้งนี้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้เสนอให้จัดประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานในด้านการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และให้ภาครัฐประกันราคาผลผลิตและผลิตภัณฑ์

คำสำคัญ: สมาชิกวิสาหกิจชุมชน, อำเภอขามเฒ่า, จังหวัดกาฬสินธุ์

ABSTRACT

The purposes of this research were to study fundamental information of community enterprise members; participations in operating of community enterprise members; and problems and recommendations for participations in operating of community enterprise members. The research population comprised 2,158 community enterprise members in Yangtalat District, Kalasin Province and 337 samples were selected by multi-stage random sampling. Instrument for data collection was an interview form. Data were statistically analyzed by frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean and standard deviation. The findings were, as follows: 1) Most of the members were married females with the average age at 48.68 years. They mostly completed lower secondary school or equivalent. Their main occupation was agriculture holding the average occupied agricultural area of 9.08 rai. The average of their household agricultural labor was 3.32 persons. Their average benefit from the group was 15,087.54 baht/year. Their average household income from agricultural sector was 66,900.89 baht/year while their average income from non-agricultural sector was 42,434.18 baht/year. Their group status was community enterprise membership for the average of 3.20 years. Over half of them became members of the village fund and customers of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. In terms of news updates on community enterprise, most of them received latest information from their group leader and group committee. Community enterprise members were found knowledgeable. They would like to gain new knowledge from on-tractsite agricultural extension officers at the highest level. Most members used to attend meetings, seminars, trainings and study visits on community enterprise operations, 2) Participations in operating of community enterprise members were found at high level. However, their participations in marketing were found less than their participations in administration management and production. What they did not understand were identification of customers, sale distribution and exact markets, and 3) In terms of problems concerning participations in operating of community enterprise members, capital source and loan were not provided to community enterprise and their products had not yet Thai Industrial Standard certified. Due to lack of knowledge and

experience in marketing, they were unable to determine price and to calculate benefit and loss. Therefore, recommendations were made by community enterprise members that meetings, trainings, seminars and study visit on community enterprise operations be organized, and application for Thai Industrial Standard and products price insurance be initiated by the government sector.

Keywords: community enterprise members, Yangtalat District, Kalasin Province.

บทนำ

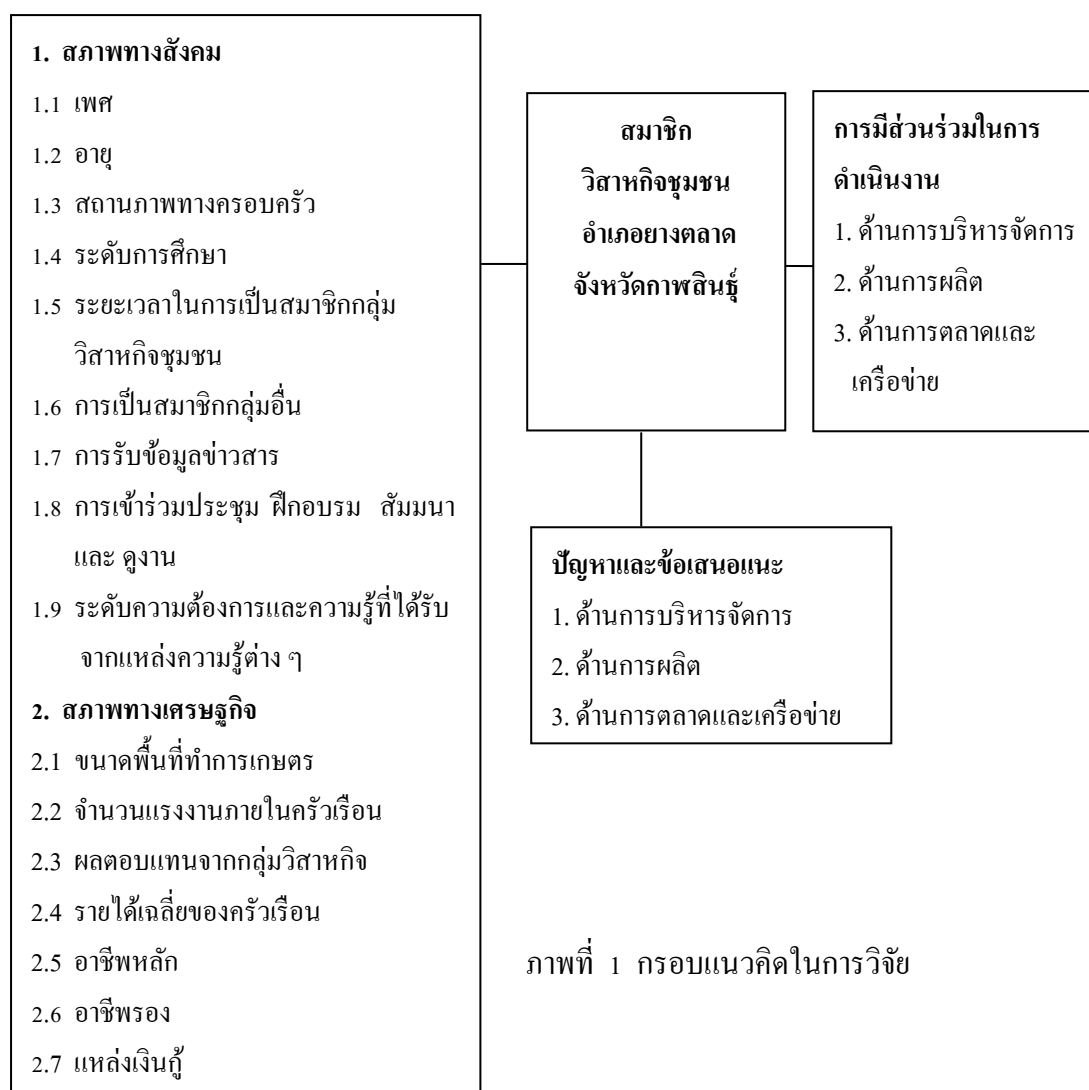
วิสาหกิจชุมชนเป็นนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศและความยากจนของประชาชน โดยเฉพาะในชุมชนชนบทหรือชุมชนเกษตรกรรม โดยอาศัยบทเรียนจากวิกฤตเศรษฐกิจที่ขึ้นใน พ.ศ. 2540 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาที่ขาดสมดุล เนื่องจากต้องพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอก ในขณะที่เศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นเศรษฐกิจบนรากหญ้าอ่อนแอและขาดความมั่นคง ไม่สามารถเป็นพื้นฐานในการพึ่งพาตนเองได้ของเศรษฐกิจระดับประเทศ วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งเพิ่มมูลค่าผลผลิตตามธรรมชาติ หรือการสร้างผลิตภัณฑ์โดยกลุ่มองค์กรชุมชนเพื่อการบริโภคและสร้างรายได้แก่ชุมชนนั้น ๆ มีหลักคิดสำคัญคือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเอง และมีคุณธรรม รับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชน วิสาหกิจชุมชนมีอยู่มากมายและกระจายอยู่ในชุมชน มีทั้งที่คนในชุมชนก่อกำเนิดขึ้นเองและเกิดจากการผลักดันของหน่วยงานต่าง ๆ วิสาหกิจชุมชนที่มีอยู่ในชนบทมักเกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น การแปรรูปอาหาร งานหัตถกรรม เกษตร งานจักสาน ฯลฯ โดยมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ อย่างหลากหลายและสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับเกษตรกร

วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบกิจการของชุมชน ซึ่งรวมถึงกระบวนการผลิต การจัดการผลผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอน จากภูมิปัญญาขององค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน โดยมีได้มีเป้าหมายอยู่ที่การสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียวแต่รวมถึงกำไรทางสังคมด้วย ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชน ความสามัคคี และความสุขของสังคม วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาสาธารณประโยชน์ โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน และรากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

อำเภอขามเฒ่า เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรคือ การทำนา ทำไร่ และมีอาชีพเสริมอื่น ๆ เช่น การทอผ้า การจักสาน การแปรรูปอาหาร การผลิตด้านการเกษตร และการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น จากการที่คนในชุมชนประกอบอาชีพที่เหมือนกัน มีแนวคิดคล้ายกันจึงเกิดการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมด้านอาชีพร่วมกัน และดำเนินการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกับสำนักงานเกษตรอำเภอขามเฒ่า จำนวน 102 กลุ่ม สมาชิกจำนวน 2,701 คน แบ่งเป็นวิสาหกิจชุมชนประเภทการผลิต เช่น การทอผ้า การจักสาน ไม้ไผ่ การจักสานไม้กวาด การผลิตปัจจัยการผลิต ฯลฯ จำนวน 89 กลุ่ม สมาชิกจำนวน 2,158 คน วิสาหกิจชุมชน

ประเภทการบริการ เช่น กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มธุรกิจร้านค้าชุมชน ฯลฯ จำนวน 14 กลุ่ม มีสมาชิกจำนวน 543 คน จากสภาพการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้นใน พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา บางกลุ่มก็สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและมีความเข้มแข็ง บางกลุ่มก็ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง มักจะเกิดจากปัญหาหลายอย่าง เช่น เกิดจากสมาชิกและคณะกรรมการบางส่วนไม่เข้าใจ และไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต และด้านการตลาดและเครือข่าย ถึงแม้จะมีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงไม่มีการวิจัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างมีระบบ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้การบริหารจัดการประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและขอต่อทะเบียนดำเนินกิจการกับสำนักงานเกษตรอำเภอขามเฒ่า ณ วันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2555 และมีกิจการเป็นประเภทการผลิตสินค้า จำนวน 89 กลุ่ม มีสมาชิก จำนวน 2,158 คน จาก 15 ตำบล กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยขอมให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (คน)
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด (คน)
 e = ความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้น

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } n &= \frac{2,158}{1+2,158*(0.05^2)} \\ &= \frac{2,158}{1 + 5.395} \end{aligned}$$

ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคือ 337 คน คิดเป็นร้อยละ 15.66 ของประชากรที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 2,158 คน จาก 15 ตำบล ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธี การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multistage sampling) ดังนี้

1. สุ่มเลือกตำบลที่มีวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตตั้งอยู่ โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้จำนวน 15 ตำบล ได้แก่ ตำบลเขาพระนอน ตำบลคลองขาม ตำบลคอนสมบูรณ์ ตำบลนาดี ตำบลโนนสูง ตำบลนาเชือก ตำบลบัวบาน ตำบลขามเฒ่า ตำบลเว่อ ตำบลหัวงัว ตำบลหัวนาคำ ตำบลหนองตอกแป้น ตำบลหนองอีแต๋มา ตำบลอิฐ และตำบลอู่เม่า มีวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 89 กลุ่ม
2. สุ่มเลือกหมู่บ้านเป้าหมายที่มีวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตตั้งอยู่โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง จากตำบลที่ได้รับการคัดเลือก ได้หมู่บ้านเป้าหมายจำนวน 65 หมู่บ้าน ประกอบด้วยวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 89 กลุ่ม

3. สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยให้กระจายทุกกลุ่มตามสัดส่วนของสมาชิกในแต่ละกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 15.66 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) ด้วยการจับฉลากตามบัญชีรายชื่อสมาชิก เพื่อให้ได้ตัวอย่างของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 337 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ซึ่งมีลักษณะคำถามปลายปิด (closed – end question) และคำถามปลายเปิด (opened – end question) แบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยจัดลำดับหมวดหมู่ความสำคัญแบบความเรียง

ผลการวิจัย

1. สถานภาพทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและแต่งงานแล้ว มีอายุเฉลี่ย 48.68 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า มีอาชีพหลักคือทำนา และมีอาชีพรองคือรับจ้าง มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 9.08 ไร่ แรงงานภายในครัวเรือนเฉลี่ย 3.32 คน ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่มเฉลี่ย 15,087.54 บาท รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 66,900.89 บาท รายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 42,434.18 บาท ส่วนใหญ่กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 3.32 ปี มากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและลูกค้า ธ.ก.ส. ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากประธานกลุ่มและกรรมการกลุ่ม รองลงมาคือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ สมาชิกส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงาน แหล่งความรู้ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่คือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

2.1 การมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

2.1.1 ด้านการวางแผนการดำเนินงาน สมาชิกส่วนมากมีส่วนร่วมในการจัดทำข้อตกลง ระเบียบ ข้อบังคับ กติกา หรือกฎเกณฑ์ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน รองลงมาคือการวางแผนกิจกรรม การวิเคราะห์ ปัญหาของกลุ่ม

2.1.2 ด้านคณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกส่วนมากมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่ม รองลงมาคือการออกแบบโครงสร้างคณะกรรมการกลุ่ม

2.1.3 ด้านสมาชิกกลุ่ม สมาชิกส่วนมากมีส่วนร่วมในการแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิก รองลงมาคือการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม

2.1.4 ด้านการเงิน สมาชิกส่วนมากมีส่วนร่วมในการระดมหุ้น / เงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม

2.1.5 การจัดสรรผลประโยชน์ สมาชิกส่วนมากมีส่วนร่วมในการให้สวัสดิการกับสมาชิก รองลงมาคือการจัดสรรประโยชน์ให้กับชุมชน

2.1.6 การประเมินผลวิสาหกิจชุมชน สมาชิกส่วนมากมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล สำเร็จของแผนปฏิบัติงาน รองลงมาคือการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

2.2 การมีส่วนร่วมด้านการผลิต

2.2.1 ด้านกระบวนการผลิต สมาชิกมีส่วนร่วมในด้านกระบวนการผลิตคือ การดำเนินการผลิต การแบ่งหน้าที่ของสมาชิกที่ทำการผลิต การจัดการวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต การจัดหา และการใช้วัตถุดิบตาม ลำดับ

2.2.2 ด้านการจัดการผลผลิต สมาชิกมีส่วนร่วมในด้านจัดการผลผลิตคือ การแปรรูปผลผลิต การบรรจุภัณฑ์ การจัดจำหน่าย (ขายส่ง/ขายปลีก) การรวบรวมข้อมูล และการรับรองผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ

2.3 การมีส่วนร่วมด้านการตลาดและเครือข่าย

2.3.1 ด้านการตลาด สมาชิกส่วนมากมีส่วนร่วมในด้านตลาดคือ การกำหนดราคา การคิด คำนวณกำไร/ขาดทุน การกำหนดแหล่งจำหน่ายสินค้า การจัดทำรูปแบบการจำหน่าย ตามลำดับ และมีส่วนร่วม น้อยในการส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์สินค้าและผลิตภัณฑ์ และการประเมินตลาด

2.3.2 ด้านการเชื่อมโยงเครือข่าย สมาชิกส่วนมากมีส่วนร่วมในด้านเชื่อมโยงเครือข่าย ภายในชุมชน และภายนอกชุมชนคือ การจัดศึกษาดูงานกลุ่มที่สำเร็จ การจัดเวทีชุมชน และการแลกเปลี่ยน สินค้าตามลำดับ

3. ปัญหาในการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

3.1 ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่มีปัญหาในการประเมินวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ ไม่มีการจัดระบบบัญชีของกลุ่มและขาดความรู้ การจัดหาทุนและสินเชื่อ การพัฒนาวิสาหกิจ อย่างต่อเนื่อง การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม การประชุม/สัมมนาในด้านบริหารจัดการไม่เพียงพอ

3.2 ด้านการผลิต ส่วนใหญ่มีปัญหาในการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ รองลงมาคือ ผลิตไม่ทันตามความต้องการของตลาด การดำเนินการผลิตไม่เป็นระบบ ไม่มีการรับรองผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตราคาสูง

3.3 ด้านการตลาดและเครือข่าย ส่วนใหญ่มีปัญหาในการเชื่อมโยงเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน และไม่มีประกันตลาด รองลงมาคือ ไม่มีการประชาสัมพันธ์ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการกำหนดราคา คิดคำนวณกำไร ขาดทุน ไม่มีตลาดรองรับผลผลิต และตลาดไม่แน่นอนกำหนดราคาไม่ได้

4. ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

4.1 ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ควรมีการจัดประชุม ฝึกอบรมสัมมนา และดูงานในด้านการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติม ควรสนับสนุนงบประมาณแหล่งเงินทุนและสินเชื่อ จัดฝึกอบรมในด้านการวิเคราะห์และวางแผน และหน่วยงานควรมีการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.2 ด้านการผลิต จัดอบรมให้ความรู้เกษตรกรในการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ จัดอบรมให้ความรู้ด้านการผลิต การแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ และสนับสนุนการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

4.3 ด้านการตลาดและเครือข่าย รัฐบาลควรประกันราคาผลผลิตและผลิตภัณฑ์ จัดอบรมด้านการตลาด และให้หน่วยงานภาครัฐจัดเสวนาเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านการผลิตมากที่สุด อาจเพราะมีทักษะความชำนาญในการผลิตสินค้านั้น ๆ ก่อนจะมารวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และรองลงมาคือมีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการ และมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือด้านการตลาด ถึงจะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแต่ก็ยังปัญหาเกิดขึ้นทุกด้าน ได้แก่ ระบบบัญชีของกลุ่มไม่เป็นไปตามระบบและขาดความรู้ การประเมินศักยภาพและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง การจัดสถานที่ผลิตไม่ถูกสุขลักษณะ วัสดุ/อุปกรณ์ไม่ถูกสุขลักษณะ การดำเนินงานยังไม่มีระบบ การตรวจสอบและควบคุมคุณภาพยังไม่ดีเท่าที่ควร ขาดความรู้ด้านการตลาด และมีความต้องการความรู้ด้านการตลาดเพิ่มเติม เพื่อที่จะเชื่อมโยงเครือข่ายภายในชุมชนและนอกชุมชน และเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่อาเซียน

บรรณานุกรม

กรณิศ เชื้อศิริถาวร. (2544). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน*

เกษตรกรอำเภออุตุจักษ์ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- เกษตรนัฏร รัตนศรี. (2544). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรภายใต้โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชนในตำบลหลักภาคใต้*. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เทวินทร์ รวมสุขนิรันดร์. (2546). *การมีส่วนร่วมของหมอดินอาสาประจำตำบลในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินจังหวัดแพร่*. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- นพวรรณ เสวตานนท์. (2546). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ลุ่มน้ำคลองอุตตะเกา จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นภพร เชื้อจำ. (2531). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์การเกษตรเมืองมีนบุรี จำกัด กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปราโมทย์ ยอดแก้ว. (2544). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในเขตปฏิรูปที่ดิน จังหวัดมุกดาหาร*. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N.T. (1977). *Rural development participation: Concept and measures for project design, implementation and evaluation*. New York, NY: Cornell University.
- Reeder, W. W. (1974). *Some aspect of the informal social participation of farm families in New York State*. New York, NY: Cornell University.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York, NY: Harper & Row Publishers.

**การสร้างชุดการสอนคณิตศาสตร์ วิชาพีชคณิตเชิงเส้น โดยใช้ GSP
สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**

**A CONSTRUCTION OF A MATHEMATICS INSTRUCTIONAL
PACKAGE IN THE SUBJECT OF LINEAR ALGEBRA BY USING GSP
FOR UNIVERSITY STUDENTS OF FACULTY OF EDUCATION,
SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY**

ผกาพรรณ วัฒนนาม*

Pakapan Wananam

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างชุดการสอนคณิตศาสตร์ วิชาพีชคณิตเชิงเส้น โดยใช้โปรแกรม GSP (The Geometer's Sketchpad) สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้ GSP และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาหลังจากเรียนโดยใช้ชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 40 คน และใช้แผนการวิจัยโดยใช้กลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และการทดสอบค่าที พบว่าชุดการสอนคณิตศาสตร์ วิชาพีชคณิตเชิงเส้น โดยใช้ GSP สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 85.82/91.33 เป็นไปตามเกณฑ์ 70/70 นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักศึกษามีความพึงพอใจในการเรียนด้วยชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ชุดการสอนคณิตศาสตร์, ซอฟต์แวร์เรขาคณิตแบบพลวัต, จีเอสพี, พีชคณิตเชิงเส้น

---

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 1) use GSP (The geometer's sketchpad) to construct a mathematics instructional package on Linear Algebra with the effectiveness criterion at 70/70 for students in the Faculty of Education at Sakon Nakhon Rajabhat University, 2) study their learning achievement from using the package, and 3) study the satisfaction of students towards the package. The samples of the study consisted of 40 university students. The one group pretest - posttest design was used in this study. The percentage, arithmetic mean, and *t*-test for dependent samples were used for data analysis. The research findings were, as follows: the efficiency of the mathematics instructional package on Linear Algebra created by GSP was 85.82/91.33. The students' post-test achievement was significantly higher than their pre-test scores at the level of .01. There was a high level of student satisfaction in using the mathematics instructional package.

Keywords: mathematics instructional package, dynamic geometry software, GSP, linear algebra.

บทนำ

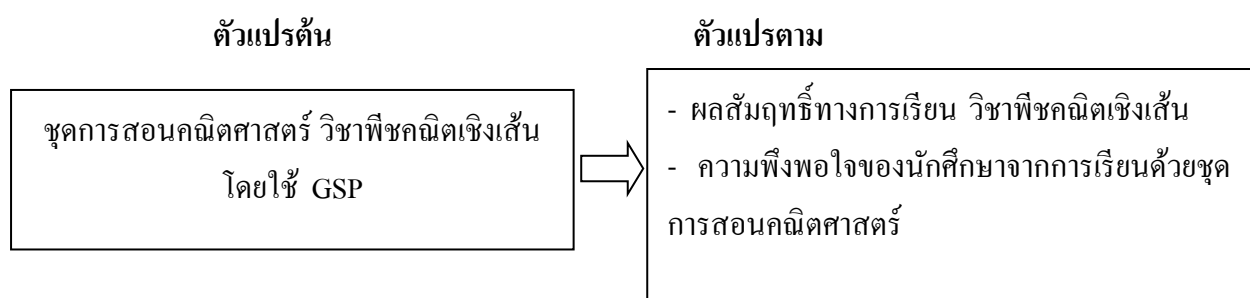
วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชานามธรรม จึงต้องหาสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีต่าง ๆ มาช่วยในการจัดการเรียนการสอน แต่การเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ก็ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร ผลการศึกษาสภาพปัญหาของผู้เรียนคณิตศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์คือคุณภาพการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จากปัญหาสภาพการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังกล่าว ทำให้การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในปัจจุบันที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น จำเป็นต้องใช้นวัตกรรมการเรียนรู้หรือแนวคิดใหม่มาจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุตามแนวการจัดการศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดไว้ จึงควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยนำชุดการสอนและเทคโนโลยีมาใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการเรียนแก่ผู้เรียน (กิดานันท์ มลิทอง, 2543) ชุดการสอนเป็นนวัตกรรมการใช้สื่อการสอนที่เริ่มมีบทบาทต่อการเรียนการสอนทุกระดับ เพราะช่วยให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์ที่สลับซับซ้อนเป็นนามธรรมสูงได้ (จิระ ทักษิเศษ, 2535) การนำวิทยาการต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในด้านการศึกษาเป็นการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้อย่างแท้จริง ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาต้องทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อให้สามารถนำมาใช้สำหรับการศึกษาได้อย่างเหมาะสม (เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์, 2545) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ และมีทักษะในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การที่จะกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องอาศัยเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งกำลังเข้ามามีบทบาทในการจัดกระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน เช่น คอมพิวเตอร์

อินเทอร์เน็ต ซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างน่าสนใจ โปรแกรม GSP (The Geometer's Sketchpad) เป็นซอฟต์แวร์หนึ่งที่นำมาช่วยสอนในวิชาคณิตศาสตร์ เป็นโปรแกรมที่สามารถเรียนรู้ได้โดยไม่ต้อง และสามารถสร้างให้มีการเคลื่อนไหว รวมไปถึงปรับเปลี่ยนขนาดของรูปภาพได้ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้นและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ ดังที่ชนิสรา นัทรแก้ว (2549) ได้ศึกษาการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรขาคณิต ตามรูปแบบแวนฮิลล์โดยใช้ GSP พบว่านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนเรขาคณิต โดยคะแนนเฉลี่ย หลังเรียนสูงกว่า และอุบล กลองกระโทก (2550) ได้สำรวจ เมทริกซ์ของการแปลงโดยใช้โปรแกรม GSP พบว่าการสร้างสื่อการสอนการสำรวจเมทริกซ์ของการแปลงโดยใช้ โปรแกรม GSP มีประสิทธิภาพและสามารถเป็นแนวทางในการสร้างสื่อการสอนเนื้อหาคณิตศาสตร์อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งในวิชาพีชคณิตเชิงเส้นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ที่ควรมีการสร้างสื่อการเรียนการสอน โดยใช้โปรแกรมนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างชุดการสอนคณิตศาสตร์ วิชาพีชคณิตเชิงเส้น โดยใช้โปรแกรม GSP สำหรับนักศึกษา เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนการสอนวิชาพีชคณิตเชิงเส้นมากขึ้น สามารถเข้าใจที่มาของบทนิยาม สามารถพิสูจน์ทฤษฎีบทได้ เกิดความคิดรวบยอดได้ด้วยตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีความพึงพอใจต่อการเรียน และเพื่อเป็นการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดการสอนคณิตศาสตร์ วิชาพีชคณิตเชิงเส้น โดยใช้ GSP สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนคณิตศาสตร์ วิชาพีชคณิตเชิงเส้น โดยใช้ GSP
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาหลังจากเรียนโดยใช้ชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและเนื้อหาวิชาพีชคณิตเชิงเส้น ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2. ศึกษาซอฟต์แวร์เรขาคณิตแบบพลวัต (GSP) เพื่อนำมาสร้างชุดการสอนคณิตศาสตร์ วิชาพีชคณิตเชิงเส้น สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

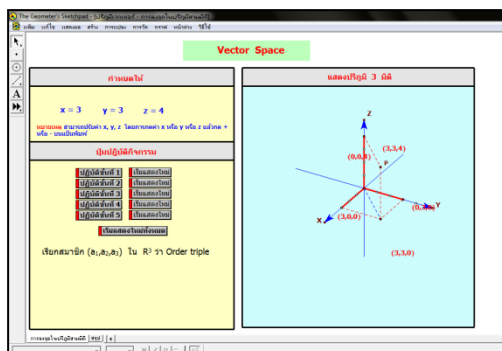
3. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยใช้ซอฟต์แวร์เรขาคณิตแบบพลวัต (GSP) การสร้างชุดการสอนและการสร้างสื่อเทคโนโลยีทางการเรียนการสอนคณิตศาสตร์

4. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ โดยแบ่งหน่วยการเรียนรู้ออกเป็น 3 เรื่องคือ เมตริกซ์ ระบบสมการเชิงเส้น และปริภูมิเวกเตอร์ สร้างชุดการสอนคณิตศาสตร์วิชาพีชคณิตเชิงเส้น โดยใช้ GSP กำหนดองค์ประกอบของชุดการสอนออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คู่มือสำหรับผู้สอน ประกอบด้วย คำชี้แจง แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน โดยใช้โปรแกรม GSP ใบงาน แบบฝึกหัด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ พร้อมเฉลย ส่วนที่ 2 คู่มือสำหรับผู้เรียน ประกอบด้วย คู่มือการใช้โปรแกรม GSP ใบกิจกรรม ใบงาน และใบความรู้ พร้อมสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพีชคณิตเชิงเส้น โดยใช้ GSP

5. นำชุดการสอนคณิตศาสตร์วิชาพีชคณิตเชิงเส้น โดยใช้ GSP ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ (IOC) และนำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ (IOC) เป็นรายชื่อ จากนั้นคัดเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .05 ขึ้นไป และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6. นำชุดการสอนคณิตศาสตร์ วิชาพีชคณิตเชิงเส้น โดยใช้ GSP ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 40 คน โดยให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบก่อนเรียน ทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ทำแบบทดสอบหลังเรียน และตอบแบบสอบถามเพื่อวัดความพึงพอใจหลังจากการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการทดลองโดยใช้กลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (one group pretest posttest design)

ภาพที่ 2 ชุดการสอนคณิตศาสตร์วิชาพีชคณิตเชิงเส้น

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของชุดการสอนคณิตศาสตร์วิชาพีชคณิตเชิงเส้น โดยใช้ GSP

จำนวน นักศึกษา	ประสิทธิภาพของระหว่างเรียน (E_1)	ประสิทธิภาพหลังเรียน (E_2)
40	$E_1 = \frac{3776}{4400} \times 100$ $= 85.82$	$E_2 = \frac{1096}{1200} \times 100$ $= 91.33$

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทีของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน และหลังเรียน

ระยะเวลา	จำนวนผู้เรียน (คน)	$\bar{X}$	SD	t-test
ก่อนเรียน	40	10.23	3.36	32.80
หลังเรียน	40	27.40	1.65	

1. นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของชุดการสอน คือ $E_1 / E_2 = 85.82/91.33$ ผ่านเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้

2. นักศึกษามีความพึงพอใจในเรื่องการดึงดูดความสนใจในการเรียนโดยใช้ GSP ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20)

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับชนิศวรา ฉัตรแก้ว (2549)
2. นักศึกษามีความสนใจ กระตือรือร้น ให้ความร่วมมือต่อการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจ เชื้อบ่อคา (2547) ที่พบว่า การใช้ GSP ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องพาราโบลา ของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ชุดการสอนคณิตศาสตร์วิชาพีชคณิตเชิงเส้น โดยใช้ GSP ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นชุดการสอนประกอบคำบรรยาย ซึ่งคู่มือสำหรับผู้สอนและผู้เรียนจะมีรายละเอียดที่ชัดเจน ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการสอนได้ และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กิดานันท์ มลิทอง. (2543). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิระ ทพิวิเศษ. (2535). *การสร้างชุดการสอนเรื่อง “อิเล็กทรอนิกส์เบื้องต้น” ประกอบการสอนวิชาช่างไฟฟ้า-วิทยุ 31 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชนิศวรา ฉัตรแก้ว. (2549). *การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรขาคณิตและลำดับขั้นการคิดทางเรขาคณิต ตามรูปแบบแวนฮิลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเรขาคณิตแบบพลวัตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วัชรสันต์ อินธิสาร. (2547). *ผลของการพัฒนามโนทัศน์ทางเรขาคณิตและเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpad*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถศาสน์ นิमितพันธ์. (2542). *ผลของการใช้ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ประกอบกิจกรรมการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ 4 ชั้น ที่มีต่อความสามารถในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง ความเท่ากันทุก*

- ประการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์. (2545). **เทคโนโลยีการศึกษา หลักการและแนวคิดสู่ปฏิบัติ.** สงขลา: ภาควิชา เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อำนาจ เชื้อบ่อคา. (2547). **ผลของการใช้โปรแกรม GSP ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องพาราโบลา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.** สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา การ มัธยมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุบล กลองกระโทก. (2550). **การสำรวจเมตริกซ์ของการแปลงโดยใช้เรขาคณิตพลวัต.** กรุงเทพฯ: คณะ วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- Yousef, A. E. (1997). The effects of the Geometer's Sketchpad on the attitude toward Geometry of high school students. *Dissertation Abstracts International*, 58(5), pp. 1631-A.

**ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเช่าที่ดิน
เพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524**

**PROBLEMS AND OBSTACLES IN ENFORCEMENT OF THE
AGRICULTURAL LAND LEASES ACT, B. E. 2524 (1981)**

ผาดิบพิตร บุญพูน*

Padbopit Bunphun

ดร.บวรวิทย์ เปรื่องวงศ์**

Dr. Bovornvit Pruengwong

รองศาสตราจารย์สุวิทย์ นิ่มน้อย***

Assoc. Prof. Suwit Nimnoi

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะแตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ไม่ต้องอาศัยหลักฐานการเช่าและเงื่อนไขการจดทะเบียนสิทธิในที่ดิน พบว่าเมื่อมีการเข้าไปครอบครองทำกินของบุคคลอื่นเกินกว่าหนึ่งฤดูการเช่า เป็นการเช่าเงื่อนไขที่ผู้ทำกินยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) ก็จะเกิดกระบวนการวินิจฉัยตามคำร้องโดยไม่มีกรอบระยะเวลาในการทำคำวินิจฉัยที่ชัดเจนและไม่มีการคุ้มครองชั่วคราวระหว่างการทำคำวินิจฉัย ก่อให้เกิดปัญหาต่อเจ้าของที่ดินที่ไม่อาจใช้หรือจำหน่ายที่ดินของตนเองได้ หากมีการจำหน่ายจะต้องจำหน่ายให้แก่ผู้เช่าก่อนและหากจำหน่ายโดยไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ผู้เช่ามีสิทธิซื้อก่อนตามราคาที่ได้รับโอนซื้อไว้ แม้จะได้จำหน่ายไปที่ทอดก็ตาม นอกจากนี้ ในส่วนของคุณสมบัติของคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) ไม่มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายเข้าเป็นคณะกรรมการร่วมในการทำคำวินิจฉัย จึงก่อให้เกิดการทำคำวินิจฉัยที่ไม่เป็นไปตามหลักคำวินิจฉัยในวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง จึงเสนอแนะว่า ควรแก้ไขพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 โดยเพิ่มเติมให้การเช่าที่มีระยะเวลามากกว่าหนึ่งฤดูการเช่า ต้องทำเป็นหนังสือและ

---

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ปีการศึกษา 2556

** ผู้พิพากษาศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี

*** ผู้อำนวยการหลักสูตรและรองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และให้กำหนดกรอบในการทำคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับคำร้องหรือให้ขยายได้อีกไม่เกิน 30 วัน แม้จะมีระยะเวลาสั้นกว่าที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และกำหนดให้มีการคุ้มครองชั่วคราวโดยให้นำผลผลิตมาวางไว้หรือจัดคนกลางต่อคณะกรรมการเพื่อรอการพิสูจน์สิทธิและกำหนดให้คณะกรรมการมีผู้แทนหน่วยงานทางกฎหมายเข้าร่วมพิจารณา

คำสำคัญ: การบังคับใช้, การเช่าที่ดิน, การเกษตร

ABSTRACT

This thesis aimed to study problems and obstacles in the enforcement of the Agricultural Land Leases Act, B.E. 2524 (1981). This specific statutory provision was different from civil and commercial law, which was not dependent on lease evidence and registering conditions in land. From the research, it was found that when there was an occupancy of other persons' land more than one season, it would be in conformity with the conditions that occupants would submit a petition to the Board of Sub-district Agricultural Land Lease ("Board of Sub-district Agricultural Land Lease"). The decision process as the petition would be performed with no clear timeframe in the making of decision and no temporarily protective measures pending during making decision was causing problems to land owners who were unable to use or sell their lands. If there was a sale, the owners would have to sell their lands to the lessee first and if there was a sale not in compliance with laws, the lessee would hold the right to buy them first as the bought price of assignee whether there were several times of sales. In addition, as for qualifications of the Board of Sub-district Agricultural Land Lease ("Board of Sub-district Agricultural Land Lease"), there were no legal experts joining in the joint committee in making decisions; therefore, this caused the making of decision not comply with decision of governing official act. It was suggested that there should be an amendment of the Agricultural Land Lease Act, B.E. 2524 (1981), by adding the duration of the leases more than one season. Also, there should be a letter registered in front of competent authority and there should be a stipulation of frame in decision making of the Board to finish within 30 days from the date receiving the petition or the decision making could be extended not more than 30 days though the terms were lower than the Governing Official Act Method Act, B.E. 2539 (1996). Moreover, the Agricultural Land Leases Act should stipulate that there should be a temporary protection by placing products or appointing a middleman for the Board in order to wait for verification of rights and stipulate that there should be the joint committee by the Board and an agent of legal agency to consider jointly.

Keywords: enforcement, land lease, agriculture.

บทนำ

ความเดือดร้อนของชาวไร่ชาวนาอันเกิดจากการไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ และเป็นปัญหายาวนานมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะชาวนาที่อยู่ในจังหวัดภาคกลางและภาคตะวันออก เนื่องจากที่ดินทำกินส่วนใหญ่ได้ตกไปเป็นกรรมสิทธิ์ของกลุ่มนายทุนผู้มีฐานะทางการเงินของประเทศ เพราะชาวนานำที่ดินที่เป็นปัจจัยการผลิตภาคเกษตรกรรมไปเป็นหลักประกันเงินกู้ยืมกับนายทุน และต่อมาก็ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของกลุ่มนายทุนซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยของประเทศ ในที่สุดชาวนาต้องเช่าที่ดินจากกลุ่มนายทุนเหล่านี้เพื่อทำการเกษตรกรรม

ในอดีตนั้นจะมีกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าของนาผู้ให้เช่า แต่มิได้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้เช่าที่ดินซึ่งเป็นเกษตรกรแต่อย่างใด เช่น กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ 7, พระราชบัญญัติลักษณะเก็บเงินค่าเช่านา ร.ศ. 119 ต่อมารายกรผู้ได้รับความเดือดร้อนจากการเช่าที่นาทำกินได้รวมตัวกันเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้เช่านา โดยมีกฎหมายฉบับแรกคือพระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา พ.ศ. 2493 และพัฒนาแก้ไขมาเป็นพระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา พ.ศ. 2517 และพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน

พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 มุ่งเน้นให้การคุ้มครองเกษตรกรผู้เช่าที่ดินเพื่อทำกินเป็นหลัก โดยลี้มให้การคุ้มครองเจ้าของที่ดินผู้ให้เช่า โดยเฉพาะการตกเป็นผู้ให้เช่าที่ดินโดยไม่ได้ตั้งใจ และกฎหมายได้สร้างองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างผู้เช่าและผู้ให้เช่าซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแทนรัฐไว้แบบหลวม ๆ จนกฎหมายฉบับนี้ตกเป็นเครื่องมือของผู้ไม่สุจริตใช้สร้างความเดือดร้อนเสียหายแก่เจ้าของที่ดินซึ่งบางครั้งต้องตกเป็นผู้ให้เช่าที่ดินของตนแบบไม่รู้ตัว กฎหมายฉบับนี้มีเนื้อหาในส่วนของ การระงับข้อพิพาทระหว่างผู้เช่ากับผู้ให้เช่า โดยกำหนดให้มีหน่วยงานที่เรียกว่า คณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) และคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด) ซึ่งมีที่มาจาก การแต่งตั้งบางส่วนและการเลือกตั้งบางส่วน เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีมีข้อพิพาทระหว่างผู้เช่ากับผู้ให้เช่า โดยให้อำนาจอย่างกว้างขวางเทียบเท่าศาลยุติธรรม ทั้งที่เป็นองค์กรที่ถูกกำหนดขึ้นมาแบบหลวม ๆ มีที่มาไม่รัดกุม ไม่มีความรู้ด้านกฎหมายหรือไม่มีหน่วยงานทางกรยุติธรรมของรัฐคอยให้คำแนะนำในการทำคำวินิจฉัยชี้ขาด ส่งผลให้การใช้อำนาจขององค์กรเหล่านี้สร้างความเสียหายให้แก่คู่กรณีเป็นอย่างมาก กรณีที่เห็นได้ชัดคือการใช้ดุลยพินิจในการวินิจฉัยว่าที่ดินพิพาทได้มีการเช่ากันตามพระราชบัญญัติฉบับนี้หรือไม่ และกฎหมายไม่กำหนดเงื่อนไขเวลาในการพิจารณาข้อพิพาทว่าควรทำคำวินิจฉัยให้แล้วเสร็จเมื่อใด คณะกรรมการทำคำวินิจฉัยโดยไม่โปร่งใส อีกทั้งยังขาดกระบวนการคุ้มครองชั่วคราวในระหว่างรอคำวินิจฉัย เป็นเหตุให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ และอาจเกิดปัญหาเขตอำนาจศาลในการชี้ขาดคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ซึ่งกฎหมายไม่ได้บัญญัติโดยชัดเจนว่าควรอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง

ดังนั้น พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 ควรมีการดำเนินการแก้ไขโดยเร่งด่วน เพื่อความเป็นธรรมแก่ทั้งฝ่ายผู้ให้เช่าและผู้เช่า และป้องกันไม่ให้ผู้ไม่สุจริตใช้กฎหมายฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการออกกฎหมายการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายกรณีการเช่าที่ไม่มีหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือ หรือกรณีมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้เข้าใช้ที่ดินเพื่อทำนาของบุคคลอื่นมาแล้วอย่างน้อยหนึ่งฤดูทำนา แล้วบุคคลนั้นกล่าวอ้างว่าตนเป็นผู้เช่ามา ตามมาตรา 22 และ 25
3. เพื่อศึกษาหลักความเหมาะสมในการมอบอำนาจรัฐให้คณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) และคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด) เป็นผู้ดำเนินการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างผู้เช่าและผู้ให้เช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม อันเป็นการออกคำสั่งทางปกครองอย่างหนึ่ง
4. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์เงื่อนไขเวลาในการทำคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) และคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด)
5. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การคุ้มครองชั่วคราวของกลุ่มในระหว่างการรอคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) และคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด) และเพื่อศึกษาเรื่องเขตอำนาจศาลในกรณีที่คู่กรณีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด)

สมมติฐานของการวิจัย

การที่กฎหมายบังคับให้การเช่ามาแม้ไม่มีหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือ หรือกรณีมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ได้เข้าใช้ที่ดินเพื่อทำนาของบุคคลอื่นมาแล้วอย่างน้อยหนึ่งฤดูทำนา แล้วบุคคลนั้นกล่าวอ้างว่าตนเป็นผู้เช่ามา และกฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าได้มีการเช่ากันตามกฎหมายนี้ ถือว่าเป็นการออกกฎหมายมาใช้บังคับแบบไม่มีการคุ้มครองความเท่าเทียมกันของประชาชนในรัฐผู้เป็นคู่กรณี รวมถึงการที่รัฐมอบอำนาจให้คณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) และประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด) เป็นผู้ที่มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างผู้เช่ากับผู้ให้เช่า อันเป็นการมอบอำนาจรัฐให้องค์กรกึ่งเอกชนเป็นผู้ดำเนินการออกคำสั่งทางปกครอง ซึ่งต้องทำภายใต้การกำกับดูแลของรัฐตามที่กฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้ และการไม่กำหนดกรอบเวลาในการทำคำวินิจฉัยให้ชัดเจน รวมทั้งไม่มีการวางกรอบการคุ้มครองชั่วคราว คู่กรณีระหว่างการรอคำวินิจฉัยข้อพิพาทขององค์กรที่มีหน้าที่ใช้อำนาจปกครองแทนรัฐนั้น ถือว่าเป็นการยก

ร่างกฎหมายมาบังคับใช้แบบไม่เหมาะสมเพราะยังขาดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ชัดเจนที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติหรือใช้เป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาและการพัฒนาองค์ความรู้ของคณะกรรมการการเข้าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) และประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด) ผู้ทำคำวินิจฉัยเพื่อรักษาความเป็นธรรมให้กับสังคมได้

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยทางเอกสาร (documentary research) โดยมุ่งวิเคราะห์เนื้อหากฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการเข้าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 กฎกระทรวงว่าด้วยการไต่ถามและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 รวมถึงศึกษาคำรา เอกสาร บทความ สิ่งพิมพ์ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ตลอดจนพิจารณาแนวคิดทางกฎหมาย ทฤษฎีหลักการใช้อำนาจในทางปกครองโดยองค์กรที่ได้รับมอบหมายจากรัฐให้ดำเนินการออกคำสั่งทางปกครองทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

กรณีกฎหมายกำหนดให้การเช่านาแม้ไม่มีหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือ หรือกรณีมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ได้เข้าใช้ที่ดินเพื่อทำนาของบุคคลอื่นมาแล้วอย่างน้อยหนึ่งฤดูทำนา แล้วบุคคลนั้นกล่าวอ้างว่าตนเป็นผู้เช่านา และกฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าได้มีการเช่านากันตามมาตรา 22, 24 และ 25 และศึกษาถึงวิธีการทำคำวินิจฉัยข้อพิพาท เงื่อนไขในการทำคำวินิจฉัยข้อพิพาท กระบวนการคุ้มครองชั่วคราวของคู่กรณีระหว่างรอคำวินิจฉัยข้อพิพาทของคณะกรรมการการเข้าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) และประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด) ตามพระราชบัญญัติการเข้าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 ตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐในการออกกฎหมายคุ้มครองประโยชน์ของผู้เช่าที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรม การที่รัฐให้องค์กรเอกชนหรือกึ่งเอกชนดำเนินการออกคำสั่งทางปกครอง การมอบอำนาจรัฐให้องค์กรเอกชนหรือกึ่งเอกชนออกคำสั่งทางปกครองในต่างประเทศ หลักเกณฑ์และรูปแบบการอุทธรณ์โต้แย้ง การควบคุมและการตรวจสอบถ่วงดุลการออกคำสั่งทางปกครองโดยองค์กรที่รัฐจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ความเหมาะสมในการมอบอำนาจให้องค์กรเอกชนหรือกึ่งเอกชน หรือองค์กรที่รัฐจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายให้ออกคำสั่งทางปกครอง เพื่อเป็นแนวทางในการมอบอำนาจรัฐให้องค์กรต่าง ๆ ดำเนินการออกคำสั่งทางปกครอง

ผลการวิจัย

1. การเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่ไม่มีหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือ กฎหมายฉบับนี้ได้วางหลักการคุ้มครองผู้เช่าเอาไว้อย่างกว้างขวาง โดยในมาตรา 22 บังคับให้การเช่าที่ดินเพื่อการทำนาหรือเพื่อการทำเกษตรกรรมให้สามารถฟ้องบังคับคดีกันได้ ไม่ว่าจะมิหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือหรือไม่ก็ตาม และในมาตรา 25 ได้วางหลักขยายออกไปอีกว่า ถ้ามีบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้เข้าใช้ที่ดินของบุคคลอื่นเพื่อทำนาเป็นเวลาอย่างน้อยหนึ่งฤดูทำนา ถ้าบุคคลนั้นอ้างตนเองว่าเป็นผู้เช่านา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าได้มีการเช่ากันตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่เจ้าของที่ดินจะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น จากการที่กฎหมายฉบับนี้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองเกษตรกรผู้เช่าในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการคุ้มครองด้านหลักฐานการเช่า หรือหลักการคุ้มครองอายุสัญญาเช่าซึ่งกำหนดสิทธิการเช่าเอาไว้แน่นอนคราวละ 6 ปี หรือนโยบายส่งเสริมให้ผู้เช่ามีโอกาสเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ตนเช่าทำกินอยู่ด้วย กล่าวคือผู้ให้เช่าจะขายที่ดินได้ต่อเมื่อได้แจ้งให้ผู้เช่าทราบ โดยต้องทำเป็นหนังสือแสดงความจำนงจะขายที่ดินที่ให้เช่า พร้อมทั้งระบุราคาที่ขายและวิธีการชำระเงินยื่นต่อประธานคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) ถ้าผู้เช่าแสดงความจำนงจะซื้อที่ดิน ผู้ให้เช่าต้องขายที่ดินแปลงนั้นให้แก่ผู้เช่า หากผู้ให้เช่าได้ขายที่ดินโดยฝ่าฝืนหลักการดังกล่าว ไม่ว่าจะที่ดินนั้นจะถูกโอนต่อไปยังผู้ใด ผู้เช่ามีสิทธิซื้อที่ดินจากผู้รับโอนตามราคาหรือวิธีการชำระเงินที่ผู้รับโอนซื้อไว้ หรือตามราคาตลาดในขณะนั้น แล้วแต่ราคาใดจะสูงกว่ากัน ภายในกำหนด 2 ปี นับแต่วันที่ผู้เช่ารู้หรือควรรู้ หรือภายใน 3 ปี นับแต่วันที่ผู้ให้เช่าโอนที่ดิน และหากผู้รับโอนไม่ยอมโอนที่ดิน ผู้เช่าอาจร้องขอต่อคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) ให้ผู้รับโอนนั้นขายที่ดินให้ตนได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 53 และ 54

2. ความเหมาะสมในการมอบอำนาจรัฐให้คณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) และประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด) เป็นผู้ใช้อำนาจวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างผู้เช่าและผู้ให้เช่า คณะกรรมการทั้งสองคณะนี้มีอำนาจระงับข้อพิพาทเบื้องต้นระหว่างผู้เช่าและผู้ให้เช่า โดยคณะกรรมการจะประกอบด้วยบุคคลที่เป็นข้าราชการประจำส่วนหนึ่งและบุคคลที่มาจากการแต่งตั้งที่เรียกว่าผู้แทนฝ่ายผู้เช่าและผู้แทนฝ่ายผู้ให้เช่า ซึ่งมีฝ่ายละ 4 คน เมื่อพิจารณาคูณสมบัติของคณะกรรมการทั้งสองคณะแล้วจะเห็นได้ว่า คณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด) เท่านั้นที่มีผู้แทนจากหน่วยงานที่เชี่ยวชาญทางกฎหมายคือ กรมอัยการและอัยการจังหวัด เข้าเป็นคณะกรรมการร่วมในการพิจารณาข้อพิพาทระหว่างผู้เช่าและผู้ให้เช่า แต่คณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) ซึ่งเป็นต้นน้ำแห่งความยุติธรรมกลับไม่มีผู้แทนจากหน่วยงานที่เชี่ยวชาญทางกฎหมายเป็นคณะกรรมการร่วมพิจารณาเลย เพราะกฎหมายไม่ได้ระบุให้มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายรวมอยู่ในคณะกรรมการด้วย ดังนั้นจึงเกิดปัญหาในการวินิจฉัยข้อพิพาทมาโดยตลอด จนแทบไม่มีข้อพิพาทใดเลยที่มีการเจรจาไกล่เกลี่ยกันจบในชั้นคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) ส่งผลให้มีข้อพิพาทค้างพิจารณาอยู่ในชั้นคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด) เป็นจำนวนมาก และหลายคดีต้องไปจบที่ชั้นศาล จึงเห็นควรให้มีแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อเพิ่มข้อความกำหนดให้การพิจารณาข้อ

พิพาทของคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) จะต้องมียกการจังหวัดหรือผู้แทนเข้าร่วมการพิจารณาด้วย เพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย รวมถึงเพื่อให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการเป็นไปโดยถูกต้องและเป็นธรรม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการฟ้องร้องคณะกรรมการผู้ทำคำวินิจฉัยต่อศาลปกครองในประเด็นการวินิจฉัยไม่เป็นไปตามวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองด้วย

3. เจ็อนเวลาในการทำคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) และประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด) จากการศึกษาพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการทำคำวินิจฉัยของหน่วยงานทั้งสองไว้ จึงเกิดความล่าช้าในการทำคำวินิจฉัยบางเรื่องใช้เวลาพิจารณายาวนานจนกระทั่งพ้นกรอบระยะเวลาตามสัญญาไปเอง ที่พบคือการพิพาทระหว่างผู้เช่ากับผู้ให้เช่าในประเด็นระยะเวลาการเช่า ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้มีระยะเวลาการเช่าไม่เกิน 6 ปี ตามมาตรา 26 และกรณีการเช่าชั่วคราวไม่เกิน 2 ปี ตามมาตรา 27 หรือการพิพาทระหว่างผู้เช่ากับผู้ให้เช่าในประเด็นการเช่าโดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ โดยผู้เช่าอ้างว่าตนครอบครองที่ดินแปลงพิพาทของผู้ให้เช่า โดยการเช่า ส่วนเจ้าของที่ดินยกข้อต่อสู้ว่าไม่ใช่การเช่า แต่เป็นการมอบที่ดินให้ผู้เช่าทำกินโดยไม่มีค่าตอบแทนหรือมีค่าตอบแทนเล็กน้อยระหว่างที่ตนไปทำงานในต่างจังหวัด พบว่าบางเรื่องมีการพิจารณาล่าช้ามาก บางเรื่องใช้เวลานานกว่าสองปี ก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่กรณีเป็นอย่างยิ่ง การที่กฎหมายไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการทำคำวินิจฉัยไว้ดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายกับคู่พิพาทมากมาย จึงจำเป็นที่จะต้องแก้ไขบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 โดยเพิ่มบทบัญญัติเพื่อวางหลักกำหนดระยะเวลาในการทำคำวินิจฉัยไว้ กล่าวคือเมื่อคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก.ตำบล) ได้รับคำร้องแล้ว จะต้องวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 30 วัน กรณีมีความจำเป็นให้ขยายได้อีกไม่เกิน 30 วัน และเมื่อคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัด (คชก.จังหวัด) ได้รับอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก.ตำบล) แล้ว จะต้องวินิจฉัยอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 60 วัน และกรณีมีความจำเป็นให้ขยายได้อีกไม่เกิน 30 วัน

4. การคุ้มครองชั่วคราวคู่กรณีในระหว่างการทำคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) และประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด) พบว่ากฎหมายไม่ได้บัญญัติหลักการคุ้มครองชั่วคราวเพื่อบรรเทาความเสียหายของคู่กรณีไว้เลย ก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่พิพาททั้งฝ่ายผู้เช่าและผู้ให้เช่า และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะบางเรื่องใช้ระยะเวลาในการทำคำวินิจฉัยล่าช้ามากกว่าสองปี หากเป็นการวินิจฉัยในประเด็นพิพาทเรื่องระยะเวลาการเช่าอาจใช้ระยะเวลาในการพิจารณายาวนานถึงขั้นปล่อยให้ระยะเวลาตามอายุสัญญาเช่าหมดไปเองแล้วก็จำหน่ายเรื่องออกจากสารบบความก็มีการที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติหลักการคุ้มครองชั่วคราวคู่กรณีไว้ในระหว่างการทำคำวินิจฉัย ถือเป็นช่องว่างของกฎหมายที่ต้องแก้ไขเพื่อกำหนดกรอบการคุ้มครองคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเพื่อความเป็นธรรมของสังคม จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยการเพิ่มบทบัญญัติวิธีการคุ้มครองชั่วคราวระหว่างการรอคำวินิจฉัยของคณะกรรมการทั้งสองส่วนเพื่อวางหลักการเสียใหม่ และกำหนดให้คู่กรณี ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้เช่าหรือผู้ให้เช่า หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการได้ ไม่ว่าจะเรื่องจะอยู่ระหว่างการพิจารณาของ

คณะกรรมการส่วนใดก็ตามเพื่อขอคุ้มครองชั่วคราวได้ และเมื่อมีผู้ยื่นคำร้องขอให้คุ้มครองชั่วคราวแล้ว คณะกรรมการที่รับคำร้องก็ต้องวินิจฉัยตามคำร้องทันที

ข้อเสนอแนะ

1. ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าการเช่าที่มีการควบคุมตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องมีหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือ โดยการเช่าที่มีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี ให้ทำหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือลงลายมือ ทั้งฝ่ายผู้เช่าและฝ่ายผู้ให้เช่าเป็นสำคัญ และการเช่าที่มีกำหนดระยะเวลามากกว่า 2 ปีขึ้นไป ให้ทำหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มิฉะนั้นให้ฟ้องร้องบังคับคดีได้เพียง 2 ปี

2. ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่า หากบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้เข้าใช้ที่ดินของผู้อื่นเพื่อทำมาแล้ว อย่างน้อยหนึ่งฤดูทำนา แล้วบุคคลนั้นอ้างว่าตนเป็นผู้เช่า ให้ผู้เช่าซึ่งเป็นผู้กล่าวอ้างว่าตนเป็นผู้เช่านั้นยื่น คำร้องต่อ คชก. ตำบล เพื่อให้แจ้งให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งทราบและสอบถามว่าประสงค์จะเข้าสู่การไกล่เกลี่ย หรือไม่ หากคู่กรณีทุกฝ่ายตกลงยินยอมที่จะเข้าสู่การไกล่เกลี่ย ให้ คชก. ตำบล แจ้งให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบ เพื่อกำหนดวัน ไกล่เกลี่ย หากคู่พิพาทตกลงกันได้ว่ามีการเช่าที่ดินกันจริง ให้ทำหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือ และหรือจดทะเบียนการเช่าต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ การทำหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือตามวรรคหนึ่งให้ คชก. ตำบล ติดต่อประสานงานกับส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม เพื่อบันทึก การเช่าหรือการเปลี่ยนแปลงแห่งสิทธิการเช่ามาให้ปรากฏไว้ในทะเบียนที่ดินที่มีการเช่ารายนั้น ๆ ด้วย แต่ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมเข้าสู่การไกล่เกลี่ยหรือไกล่เกลี่ยแต่ตกลงกันไม่ได้ ให้ คชก. ตำบล จำหน่ายคำร้องของผู้ร้องและแจ้งให้ผู้ร้องทราบ

3. ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบลหรือ จังหวัด จะต้องให้มีอัยการจังหวัดเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการพิจารณาด้วยทุกครั้ง

4. ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเพื่อให้มีการคุ้มครองประโยชน์ของคู่กรณีทุกฝ่าย โดยผู้เช่า ผู้ให้เช่า หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชอบที่จะยื่นคำขอต่อคณะกรรมการการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) หรือประจำจังหวัด (คชก. จังหวัด) เพื่อให้มีคำสั่งกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอใน ระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาท เช่น ให้นำผลผลิตหรือเงินที่ได้จากการประกอบกิจการในที่ดินแปลง พิพาทมาวางไว้ต่อคณะกรรมการฯ หรือต่อบุคคลภายนอก หรือให้ตั้งผู้จัดการดูแลการประกอบกิจการในที่ดิน แปลงพิพาท หรือให้มีคำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้ฝ่ายที่ครอบครองที่ดินแปลงพิพาทกระทำอันเป็นการละเมิด หรือ กระทำหรืองดเว้นการกระทำอันเป็นการก่อให้เกิดความชำรุดบกพร่อง หรือการรอนสิทธิ หรือการป้องกันการ เปลืองไปเปล่า หรือการบอบสลายในที่ดินแปลงพิพาท หรือมีคำสั่งใด ๆ ในอันที่จะบรรเทาความเดือดร้อนเสียหาย ที่ฝ่ายผู้ร้องอาจได้รับจากการที่ผู้ครอบครองที่ดินแปลงพิพาทยังคงครอบครองที่ดินอยู่ต่อไปในระหว่างการรอคำ วินิจฉัย เป็นต้น ทั้งนี้จนกว่าการวินิจฉัยของคณะกรรมการฯ จะถึงที่สุดหรือมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

บรรณานุกรม

- ชนบ มากบุญ. (2549). *ปัญหาทางกฎหมายในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จักรกฤษณ์ แก้วหอมคำ. (2554). *ปัญหาการออกโฉนดที่ดินในเขตหวงห้ามตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 43 (พ.ศ.2537) ข้อ 14*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.
- ชัยณรงค์ สุวรรณศิลป์. (2546). การเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน *เอกสารเรียงความ ประสพการณ์ในการปฏิบัติงาน นักศึกษาหลักสูตรนายอำเภอ รุ่น 54* (หน้า 16-38). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการปกครอง กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย.
- มนตรี แดงศรี. (2550). *ปัญหาการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีการเช่านา*. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศรีวรรณ วรกุลพินิต. (2554). *มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายจากการถูกจำกัดสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินตามพระราชบัญญัติการผังเมือง (พ.ศ. 2554)*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.
- อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์. (2549). *เอกสารประกอบคำบรรยาย กฎหมายเกี่ยวกับเกษตรและสถาบัน การเกษตร (LA678)*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ความแตกต่างของพฤติกรรมกลุ่มกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
ในพื้นที่ชุมชนเมืองและชนบท: กรณีศึกษาพื้นที่อำเภอปัว จังหวัดน่าน

THE DIFFERENT BEHAVIORS OF VILLAGE FUNDS AND MEMBERS OF
VILLAGE FUNDS BETWEEN URBAN AND RURAL AREAS:
A CASE STUDY IN PUA DISTRICT, NAN PROVINCE

พรเทพ กมลเพชร*

Porntep Kamonpetch

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกานดา ลูวิส**

Asst. Prof. Dr.Sukanda Luwis

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างของพฤติกรรมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการใช้บริการทางการเงินกับกองทุนหมู่บ้าน และพฤติกรรมของกองทุนหมู่บ้านในการบริหารจัดการกองทุน ระหว่างพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท ใช้กรณีศึกษาเขตพื้นที่อำเภอปัว จังหวัดน่าน แบ่งกองทุนหมู่บ้านออกเป็น กองทุนหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง กองทุนหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตชานเมือง และกองทุนหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตชนบท ผ่านการใช้แบบสอบถามเชิงลึกหมู่บ้านละ 20 ชุด ซึ่งจะได้ข้อมูลในเชิงปริมาณและข้อมูลคุณภาพ ส่วนพฤติกรรมกองทุนหมู่บ้านนั้นจะศึกษาผ่านการจัดเวทีเสวนากลุ่มย่อยกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเรื่องระเบียบของกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม พบว่ากองทุนหมู่บ้านมีพฤติกรรมร่วมกันคือ พยายามรักษาเงินสนับสนุนจากรัฐบาล 1 ล้านบาท ไม่ให้หายไป โดยเคร่งครัดกับการติดตามการชำระเงินกู้คืนของสมาชิก จะต้องติดตามเงินกู้ให้ได้ครบภายในเวลาที่กำหนด เมื่อจำแนกกองทุนหมู่บ้านออกเป็นกองทุนในเขตเมืองและชนบท พบว่ากองทุนหมู่บ้านในเขตเมืองนั้นไม่มีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้สมาชิกนอกเหนือจากการให้กู้ประจำปี ส่วนกองทุนหมู่บ้านในชนบทนั้นจะมีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ เช่น การให้เงินช่วยเหลือในงานศพ การให้เงินช่วยเหลือเมื่อต้องนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาล การให้ทุนการศึกษาแก่บุตรหลานของสมาชิก ส่วนพฤติกรรมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน พบว่าสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในเขตเมืองนั้นไม่เห็นความสำคัญของเงินกองทุนหมู่บ้าน

* นิสิตหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2556

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มากเท่ากับสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในเขตชนบท เนื่องจากมีตัวเลือกในการกู้เงินที่หลากหลายกว่า นอกจากนั้นหากกองทุนหมู่บ้านให้บริการการออมเงินแก่สมาชิกแล้ว สมาชิกกองทุนหมู่บ้านในเขตเมืองจะให้ความสนใจออมเงินกับกองทุนหมู่บ้านน้อยกว่าประชาชนในพื้นที่ชนบท

คำสำคัญ: กองทุนหมู่บ้าน, สินเชื่อรายย่อย

ABSTRACT

This research aimed to study behavior differences of members in using financial services from a village fund and how the village funding service was served to its members. The study focused on the differences between the samples in rural and urban areas of Pua district, Nan Province. This study used 20 in-depth questionnaires for each village to survey their behaviors. Both quantitative and qualitative data were collected. The qualitative study on behaviors was conducted through sub-group discussion between the members and funding committees on the regulation and management topics. The study revealed the common behavior of the members, that is, they tried to maintain the amount of one-million baht by strictly collecting repayment from the clients. When funds were classified according to the areas; urban and rural, it was found that village fund in the urban areas provided no other welfare services for its members, apart from an annual funding service. On the contrary, the funding service in the rural areas provided other welfare services and benefits to its members, such as financial supports for a funeral, expenses when admitted in a hospital and educational scholarships for the members' children. Regarding the behavior of the fund members in urban areas, it was found that they did not give as much precedence to the fund as the members in the rural areas did. This was because the chance to seek assistance from financial instructions was higher. Furthermore, the urban members were less interested in depositing the fund with a village funding service than the rural members.

Keywords: village fund, microfinance.

บทนำ

สภาพพื้นที่ชุมชนในเขตเมืองและชนบทนั้นแตกต่างกันในเรื่องจำนวนองค์กรทางการเงินที่ปล่อยสินเชื่อรายย่อยให้แก่ผู้ที่มีรายได้น้อย และสภาพความสัมพันธ์กันของประชาชนในชุมชน โดยพื้นที่ชุมชนในเขตเมืองจะมีองค์กรการเงินต่าง ๆ เปิดให้บริการอยู่จำนวนมาก ทำให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงสินเชื่อรายย่อยได้ง่ายกว่าประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ชนบท ซึ่งหากต้องการเข้ามาใช้บริการทางการเงินจะต้องเผชิญกับต้นทุนทางการเงินการเดินทางด้วย ส่วนสภาพความสัมพันธ์ของคนในชุมชนนั้นพบว่า ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ชนบทจะมีความใกล้ชิดกันและรู้เรื่องราวและวิถีการดำเนินชีวิตของกันและกันมากกว่าในเขตเมือง

ดังนั้นกระบวนการติดตามการใช้เงินกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่ชนบทจึงติดตามได้ง่ายกว่าชุมชนในเขตเมือง นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนในพื้นที่ชนบทสามารถเข้าถึงข้อมูลการใช้เงินกู้ระหว่างกันของผู้ที่เป็นผู้เซ็นสัญญาร่วมกันมากกว่าประชาชนในเขตเมือง (Huerta, 2010)

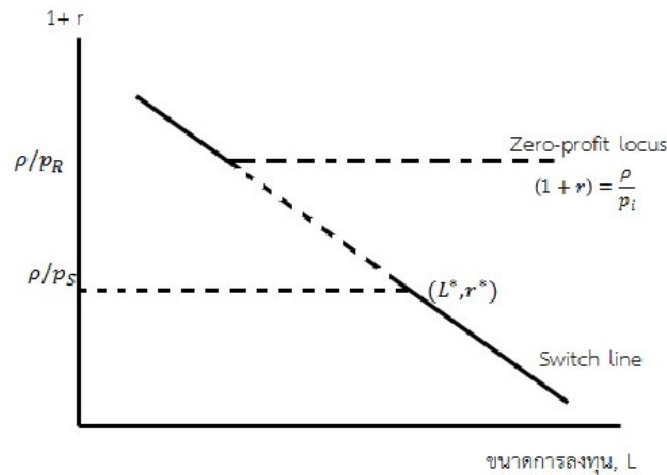
ที่ผ่านมาก่อนที่จะมีการริเริ่มโครงการกองทุนหมู่บ้าน รัฐบาลมีโครงการช่วยเหลือประชาชนให้สามารถเข้าถึงสินเชื่อเพื่อเป็นการสนับสนุนทางด้านแหล่งเงินทุนของประชาชนหลากหลายโครงการ ได้แก่ โครงการผันเงินกองทุนพัฒนาชนบท โครงการพัฒนาคนจนในเมือง โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นต้น (ชัยสิทธิ์ อนุชิตรวงศ์, 2550) การเกิดขึ้นของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพของประชาชนในหมู่บ้านเพื่อเพิ่มรายได้ อีกทั้งลดปัญหาหนี้ในระบบ โดยเป็นแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนทางการเงินต่ำ เป็นทางเลือกให้แก่ประชาชนที่ไม่สามารถเข้าสู่ระบบเงินกู้ของธนาคารได้ เนื่องจากการขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ หรือวงเงินกู้มีมูลค่าน้อยไม่คุ้มต่อต้นทุนการบริหารจัดการของธนาคาร ความแตกต่างด้านการเข้าถึงสินเชื่อรายย่อยของประชาชนในเขตพื้นที่เมืองและชนบท รวมทั้งระดับความสัมพันธ์ของคนในชุมชน อาจส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในแต่ละพื้นที่ รวมถึงส่งผลต่อพฤติกรรมในการจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านของแต่ละกองทุนด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการใช้บริการทางการเงินจากกองทุนหมู่บ้านและพฤติกรรมการดำเนินงานการบริหารของกลุ่มกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางการเข้าถึงบริการทางการเงินและจำนวนผู้ให้บริการทางการเงินในตลาดสินเชื่อรายย่อย โดยจำแนกเป็นเขตเมือง ชานเมือง และชนบท ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

Peer Monitoring Theory (Stiglitz, 1990) ได้อธิบายกลไกในการให้สินเชื่อและการตั้งอัตราดอกเบี้ยในตลาดสินเชื่อว่า หากผู้ให้กู้ไม่ทราบพฤติกรรมในการลงทุนของผู้กู้จะนำไปลงทุนในทางเลือกของการลงทุนที่มีความเสี่ยงสูง (R) หรือที่มีความเสี่ยงต่ำ (S) โดยที่โอกาสที่การลงทุนในการลงทุนที่มีความเสี่ยงสูงจะประสบความสำเร็จนั้นคือ (p_R) ต่ำกว่าโอกาสที่การลงทุนในการลงทุนที่มีความเสี่ยงต่ำจะประสบความสำเร็จ (p_S) และกำหนดให้ขนาดของการลงทุนคือ (L) มาจากการกู้เงินทั้งหมด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากรูป Switch line คือ เส้นที่ทำให้ความพึงพอใจที่คาดการณ์ว่าจะได้จากการลงทุนในทางเลือกที่มีความเสี่ยงสูงจะเท่ากับทางเลือกที่มีความเสี่ยงต่ำ

$$V_S(L, r) = V_R(L, r)$$

ณ จุดสภาพของตลาดบริเวณเส้นประ Zero-profit locus ถ้าผู้ลงทุนในโครงการที่มีความเสี่ยงต่ำ ผลตอบแทนคาดการณ์ของธนาคารที่จะได้รับก็คือ $p_S(1+r)$ และถ้าต้นทุนของเงินทุนของผู้ให้กู้เท่ากับ ρ ถ้าหากไม่มีกำไรส่วนเกินแล้ว $1+r = \rho/p_S$ ซึ่งจะทำให้ผู้กู้ได้รับอรรถประโยชน์ที่คาดการณ์จากการลงทุนได้สูงสุด จุดสภาพของสัญญาผู้คือ (L^*, r^*) ถ้าหากว่าผู้กู้ให้สัญญาว่าจะไม่ลงทุนในโครงการที่มีความเสี่ยงสูงและผู้ให้กู้สามารถติดตามการใช้เงินได้สมบูรณ์ แต่ในความเป็นจริงไม่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากว่าผู้ให้กู้ไม่สามารถมั่นใจได้ว่าผู้กู้นั้นจะไม่ได้เอาเงินไปลงทุนในโครงการที่มีความเสี่ยงต่ำ และต้นทุนในการติดตามการใช้เงินก็สูง เมื่อเทียบกับจำนวนเงินที่ได้ให้กู้ไป ดังนั้นจึงต้องตั้งดอกเบี้ยที่สูงกว่า r^* ทำให้ตลาดสินเชื่อไม่สามารถมาถึงจุดดุลยภาพได้ จำนวนเงินที่ปล่อยกู้จึงน้อยกว่าที่ควรจะเกิดขึ้น และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูงกว่าที่ควรจะเป็น

Peer Monitoring สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้โดยกำหนดให้ผู้กู้จะต้องหาผู้สัญญาาเพื่อเซ็นสัญญารับผิดชอบเงินกู้ร่วมกัน โดยผู้ให้กู้ต้องการให้มีการรายงานหากผู้ลงทุนในโครงการที่มีความเสี่ยงสูง และถ้าหากผู้สัญญาผิดชำระหนี้ ผู้กู้จะต้องชดใช้หนี้สินนั้นให้แก่ผู้สัญญาด้วย ดังนั้นจึงทำให้อรรถประโยชน์ที่คาดหวังจากการลงทุนขึ้นอยู่กับการลงทุนของกลุ่มสัญญา ซึ่งกลไกของ Peer monitoring นี้ ได้มีการนำไปใช้ในองค์กรการเงินเพื่อให้สินเชื่อขนาดเล็กประสบความสำเร็จ และลักษณะของการให้สินเชื่อของกองทุนหมู่บ้านก็จะมีเงื่อนไขในการกู้คล้ายกับ Peer Monitoring ก็คือให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่จะกู้ต้องจับกลุ่มกันมาค้ำประกัน 3 คน โดยที่แต่ละคนจะต้องมีส่วนรับผิดชอบหากมีการผิดชำระหนี้ของกันและกันด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยทั้งแบบปริมาณโดยใช้สถิติแบบพรรณนา (descriptive statistic) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน นอกจากนั้นจะใช้การวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติแบบจำลอง Logit ในการอธิบายความแตกต่างของพฤติกรรมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในแต่ละพื้นที่ในการใช้บริการกองทุนหมู่บ้าน โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการสินเชื่อของกองทุนหมู่บ้าน และการให้คุณค่าและความสำคัญของกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน และจากการจัดเวทีเสวนากลุ่มย่อย (focus group) กับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อศึกษาพฤติกรรมของกองทุนหมู่บ้านในแต่ละพื้นที่ผ่านทางกฎระเบียบ ทัศนคติในการบริหารจัดการการให้สินเชื่อ รวมถึงความสัมพันธ์กับองค์กรอื่น ๆ ภายในชุมชน ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลคือ วันที่ 6 - 30 ธันวาคม พ.ศ. 2556

ผลการวิจัย

1. สามารถจำแนกกลุ่มกองทุนหมู่บ้านออกตามความสามารถในการเข้าถึงบริการทางการเงินจากสถาบันการเงินได้คือ 1) กองทุนหมู่บ้านที่มีสถาบันการเงินตั้งอยู่ภายในชุมชนหรือใกล้เคียงชุมชน สามารถเดินทางไปใช้บริการได้สะดวก ได้แก่ กองทุนหมู่บ้านบ้านปรังค์พัฒนา 2 ตำบลบัว และกองทุนหมู่บ้านบ้านสวนดอก ตำบลวรรณคร 2) กองทุนหมู่บ้านที่มีระยะทางห่างจากบริเวณศูนย์กลางที่ตั้งของสถาบันการเงินในระยะทางไม่เกิน 5 กิโลเมตร ได้แก่ กองทุนหมู่บ้านบ้านขอน ตำบลบัว และกองทุนหมู่บ้านบ้านมอน ตำบลวรรณคร 3) กองทุนหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางที่ตั้งของสถาบันการเงิน ได้แก่ กองทุนหมู่บ้านบ้านป่าตอง และกองทุนหมู่บ้านบ้านคอนมูล ตำบลศิลาเพชร ซึ่งอยู่ไกลออกไปประมาณ 14 กิโลเมตร

2. พฤติกรรมของกองทุนหมู่บ้านพบว่า ทุกกองทุนมีพฤติกรรมที่เหมือนกันในด้านการกำหนดการชำระหนี้คืนคือ จะให้ส่งคืนเงินกู้ทั้งต้นและดอกพร้อมกันโดยระบุนวันที่รับชำระคืนเงินกู้ให้ทราบล่วงหน้าก่อนประมาณ 1 เดือน ความแตกต่างของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ กองทุนหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองและเขตชานเมืองทั้ง 4 กองทุน ไม่มีการจัดสรรสวัสดิการให้แก่สมาชิกเพิ่มเติมนอกเหนือจากการให้เงินกู้ ต่างจากกองทุนหมู่บ้านที่อยู่ในเขตชนบทจะมีการจัดสรรสวัสดิการให้แก่สมาชิก เช่น การให้เงินช่วยเหลือเป็นค่าเดินทางเมื่อต้องนอนรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล การช่วยทำบุญงานศพหากสมาชิกหรือญาติของสมาชิกเสียชีวิต นอกจากนั้นกองทุนหมู่บ้านในเขตชนบทยังให้ความสำคัญกับการเป็นแหล่งเงินออม โดยมีการรับฝากเงินจากสมาชิกเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากเงินหุ้น

3. ด้านพฤติกรรมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านในเขตเมืองนั้นให้ความสำคัญกับเงินกองทุนหมู่บ้านน้อยกว่าสมาชิกในเขตชนบท เนื่องจากมีตัวเลือกที่สามารถใช้บริการได้หลากหลาย เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ และธนาคารออมสิน สามารถเดินทางไปสะดวก ดังนั้นเมื่อต้องการใช้บริการทางด้านสินเชื่อจะไม่ได้เลือกใช้บริการกับกองทุนหมู่บ้านก่อน แต่สมาชิกในเขตชนบทจะเลือกใช้บริการกองทุน

หมู่บ้านเป็นอันดับแรก ส่วนพฤติกรรมทางด้านการใช้บริการเงินฝากพบว่า ประชาชนในเขตชนบทมีความต้องการใช้บริการเงินฝากกับกองทุนหมู่บ้านมากกว่าประชาชนในเขตเมือง เนื่องจากความสะดวกในการเดินทาง

4. ผลการวิจัยในแบบจำลอง Logit ด้านการตัดสินใจกู้เงินพบว่า มีเพียงตัวแปรด้านทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านที่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีผลต่อการตัดสินใจกู้ยืมเงิน โดยหากสมาชิกมีทัศนคติที่ดีต่อกองทุนหมู่บ้านเพิ่ม 1 หน่วย จะทำให้โอกาสในการจะกู้เงินเพิ่มขึ้น 0.904 ส่วนด้านการตัดสินใจฝากเงินพบว่า มีตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่มีผลต่อการตัดสินใจฝากเงิน โดยหากทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านเพิ่ม 1 หน่วย จะทำให้โอกาสในการตัดสินใจฝากเงินเพิ่มขึ้น 1.930 และตัวแปรด้านที่ตั้งของกองทุน ถ้าหากกองทุนตั้งอยู่ห่างจากศูนย์กลางความเจริญเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้โอกาสในการตัดสินใจฝากเงินเพิ่มขึ้น 0.956

อภิปรายผล

สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่ชนบทจะมีความต้องการใช้บริการทางการเงินกับกองทุนหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสินเชื่อและการออมเงินมากกว่าสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในเขตเมือง ดังนั้นกองทุนหมู่บ้านจึงถือว่าเป็นสถาบันการเงินที่สำคัญสำหรับประชาชนในเขตชนบท คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในเขตชนบทจึงให้ความสำคัญในการบริหารจัดการกองทุนมากกว่าคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในเขตเมือง โดยมีการให้บริการที่หลากหลายมากกว่ากองทุนหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเมือง อีกทั้งยังมีการจัดสวัสดิการหรือประโยชน์ด้านอื่นแก่สมาชิกด้วย ดังนั้นในภาพรวม สมาชิกกองทุนหมู่บ้านในเขตชนบทจะให้ความสำคัญกับเงินกองทุนหมู่บ้านมากกว่าในเขตเมือง และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในเขตชนบทก็มีบทบาทในการบริหารจัดการกองทุนให้เกิดประโยชน์มากกว่าข้อกำหนดขั้นต่ำที่สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

ควรให้การสนับสนุนกองทุนหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตชนบทให้มีศักยภาพในการให้บริการทางการเงินที่ครอบคลุมความต้องการใช้บริการของสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทเกี่ยวกับการเป็นแหล่งออมเงินของสมาชิก เนื่องจากประชาชนในเขตชนบทมีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการทางการเงินจากสถาบันการเงินในระบบ ซึ่งเกิดจากต้นทุนในการเดินทาง

บรรณานุกรม

ชัยสิทธิ์ อนุชิตวรวงศ์. (2550). *โอกาสที่จะเข้าถึงแหล่งสินเชื่อกับการลดปัญหาความยากจน*. ใน การสัมมนาวิชาการประจำปี TDRI 2550 เรื่อง จะแก้ปัญหาคความยากจนกันอย่างไร: แข่งขัน แจกจ่าย หรือสวัสดิการณ วันที่ 10-11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ซิตี้ จอมเทียน จังหวัดชลบุรี. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2544). *คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- Huerta, de la Adriana. (2010). *Microfinance in rural and urban Thailand: Policies, social ties and successful performance*. Master Thesis of Economics, Department of Economics University of Chicago.
- Kaboski, J. P., & Townsend, R. M. (2012). The impact of credit on village economies. *American Economic Journal: Applied Economics*, 4(2), pp. 98-133.
- Morduch, J. (1999). The microfinance promise. *Journal of Economic Literature*, 37, pp. 1569-1614.
- Stiglitz, J. E. (1990). Peer monitoring and credit markets. *The World Bank Economic Review*, 4(3), pp. 351-366.
- Treevanchai, S. (2003). *Social capital and the performances of savings groups: A case study in Songkhla*. Master Degree Thesis, Faculty of Economics (English Program), Thammasat University.

วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์
ตำบลท่านางแนว อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น

IMPLEMENTATION OF COMMUNITY'S PARTICIPATION IN SOLVING
PUBLIC LAND TRESPASS IN THANANGNAEW SUB-DISTRICT,
WAENGOI DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE

พลอยนภัส ราชนวงษ์*

Ploynaphat Rachnuwong

พันตำรวจเอก ดร.การุณย์ บัวเฟื่อน**

Pol. Col. Dr. Garoon Buapheun

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่าสาเหตุของปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ประการหนึ่งมาจากปัญหาความยากจนด้านที่ดินทำกิน ต้องการมีอาชีพสุจริต แต่ไม่มีที่ดินทำกิน การเข้าไปทำประโยชน์ต้องอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง ถือว่าชาวบ้านทุก ๆ คนคือเจ้าของร่วมกันและมีใจที่ตรงกันคือความต้องการที่จะสงวนรักษาที่สาธารณประโยชน์เพื่อประโยชน์ใช้สอยร่วมกัน การแก้ปัญหาต้องเป็นธรรมกับประชาชน โดยเน้นเรื่องของการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนและดึงให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพร้อมกับชุมชนในการอนุรักษ์รักษาธรรมชาติ จัดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันและกัน จัดกิจกรรมการอนุรักษ์รักษาธรรมชาติ มีการประชุมประชาคมภายในชุมชนเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น หาทางออก หาข้อยุติและแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อต้องการที่จะรักษาและสงวนที่สาธารณประโยชน์ไว้ใช้ร่วมกันตลอดไป การอยู่ร่วมกันก็ต้องเคารพสิทธิของแต่ละคน พึ่งพาอาศัยกันและกันซึ่งเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของคนในชุมชน อีกทั้งการอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องและความยุติธรรม

คำสำคัญ: วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน, การแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและชุมชน วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

The research study on the implementation of community's participation in solving public land trespass in Thanangnaew Sub-district, Waengnoi District, Khon Kaen Province has applied quality-based research methodology by conducting in-depth interviews with key informants. It points out that one of the main causes of trespassing public land comes from the lack of land due to poverty. Everyone looks for honest jobs. They nevertheless lack the land of their own. In cultivating the land, the villagers must bear in mind that they are the owners of the land; therefore they must preserve such land for everyone's benefits. The problem should be solved on a fair basis by emphasizing on the land sustainability as well as inviting younger generations; children and youth to participate in the community's preservation of nature. Information exchanges and nature-conscious activities along with open forums within the community should be established to serve as means for villagers to voice their opinions, options, reconciliation, and collaborative measures. All of these serve the same purpose of preserving and maintaining the public land for collective benefit. The charm of living together in the community is that people respect each other's right and help each other out. Furthermore, to live together in harmony, people need to live on the basis of righteousness and justice.

Keywords: implementation of community's participation, solving public land trespass.

บทนำ

“ที่สาธารณะ” เป็นคำเรียกที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีความประสงค์ที่จะให้ตำบล อำเภอ และจังหวัดต่าง ๆ จัดหาที่ดินรกร้างว่างเปล่าให้เป็นที่สาธารณะประจำตำบล อำเภอ หรือหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนใช้ร่วมกัน (สำนักจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน, 2550) เดิมประชาชนส่วนใหญ่ใช้วัว/ควายทำการเกษตร จึงได้มีการกันพื้นที่ไว้สำหรับให้ประชาชนนำวัว/ควายไปเลี้ยง หรือเดิมไม่มีเมรุก็จะกันพื้นที่ไว้เป็นที่ป่าช้าสำหรับเผาหรือฝังศพ หรือล่าคลอก บึง ลำราง ทางสาธารณะ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (สำนักจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน, 2554) ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์เกิดขึ้นในทุกจังหวัดเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชาชน ทำให้ความต้องการและความจำเป็นต้องมีที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินเพิ่มมากขึ้นและมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงขึ้นทุกที การกระทำดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องแก้ไขให้หมดไปโดยเร็ว เพราะจะเป็นที่มาของความขัดแย้งระหว่างรัฐและราษฎร ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาในด้านการปกครอง การพัฒนาประเทศ เนื่องจากเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนหรือไม่เข้าใจในบทบัญญัติของกฎหมายหรือระเบียบที่รัฐกำหนด (ศุภรักษ์ ตี๋ตัง, 2553) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ โดยมุ่งเน้นวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ ในพื้นที่ตำบลท่านางแนว อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำข้อ

ค้นพบไปกำหนดยุทธศาสตร์และโครงการ เพื่อให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ ตำบลท่านางแนว อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อนำข้อค้นพบไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และโครงการ เพื่อให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์เกิดความยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ ในพื้นที่ตำบลท่านางแนว อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย คือ 1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (documentary study) 2. การศึกษาภาคสนาม (field study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือ ประชาชนในพื้นที่ตำบลท่านางแนว อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (key-informant) ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญออกเป็น 2 กลุ่ม เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง จำนวน 15 ราย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 5 ราย รวมผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 20 ราย ได้แก่ ชาวบ้านและผู้ที่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ตำบลท่านางแนว อย่างแท้จริง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) จากกลุ่มเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ ตำบลท่านางแนว อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จดบันทึกและบันทึกเทปเสียงสัมภาษณ์ จากนั้นจึงจัดหมวดหมู่ข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยวิธีการพรรณนา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนด

ยุทธศาสตร์และโครงการ เพื่อให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์
เกิดความยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัย

1. ด้านมิวัตุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน พบว่าชาวบ้านเข้าไปบุกรุกที่สาธารณประโยชน์เพราะ
ว่ายากจน ไม่มีที่ดินทำกิน ต้องการมีฐานะที่ดี ไม่ต้องไปขอกทาน ขอเพียงสู้ด้วยกำลังของตัวเอง ดิ้นรนเพื่อให้ตน
อยู่ได้ด้วยอาชีพที่สุจริต แต่สิ่งที่ขาดคือที่ดินที่จะทำประโยชน์ ต้องกระตุ้นให้ชุมชนได้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ
ชาวบ้านคือเจ้าของที่สาธารณะกันทุกคน ต้องช่วยกันป้องกันรักษาไว้ให้ผู้อื่นทำกินได้ มีที่ทำกินเป็นของ
ตัวเองแต่ไม่มีโฉนดเท่านั้น ต้องทำแนวเขตที่ดิน ปักหลักเขตไว้ให้แน่นอนชัดเจน แจ้งข้อมูลโดยเสียงตามสาย
ของหมู่บ้านตอนเช้าและตอนเย็น เน้นเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนและต้องเป็นธรรมดิง ให้เด็กและเยาวชน
ได้เข้ามามีส่วนร่วม หากว่ามีผู้บุกรุกเข้าไปทำประโยชน์จะสามารถตรวจสอบได้ง่ายขึ้น

2. ด้านกิจกรรมเป้าหมาย พบว่าต้องเน้นการอนุรักษ์รักษาธรรมชาติให้มากที่สุด จัดประชุมชาวบ้านเพื่อ
แลกเปลี่ยนข่าวสารกันและกัน ต้องให้ผู้ใหญ่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์แจ้งให้ชาวบ้านรับทราบ การเลือกสถานที่
ส่วนสำคัญที่จะดึงดูดให้ชาวบ้านมาร่วมได้ ต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนด้านค่าใช้จ่ายมาก อาจเป็นที่วัด
หรือบ้านผู้ใหญ่บ้าน การประชุมต้องมีความเท่าเทียมกัน ชาวบ้านจึงกล้าแสดงความคิดเห็น เพื่อรับทราบข้อยุติ
และแนวทางร่วมกัน

3. ด้านบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย พบว่าเจตนาคือไม่อยากให้คนในหมู่บ้านเอาไรดเอาเปรียบกัน เพราะ
เป็นที่ที่ต้องรักษาและสงวนไว้ใช้ร่วมกันตลอดไปไม่ได้หวังผลกำไร หากว่าการบุกรุกเป็นปัญหาที่มาบ่นทอน
รายได้หรือไม่เกิดรายได้จะเกิดผลต่อความอยู่รอดของชาวบ้านได้ การเป็นที่สาธารณะก็เพื่อประโยชน์ใช้สอย
ร่วมกัน ทุกคนมีสิทธิที่จะใช้ร่วมกัน ต้องเคารพในสิทธิของแต่ละคน การอาศัยอยู่แบบพึ่งพากันและกันเป็น
เสน่ห์อย่างหนึ่งของคนรุ่นก่อน

อภิปรายผล

เหตุที่ชาวบ้านเข้าไปบุกรุกทำประโยชน์ในที่สาธารณประโยชน์เพราะว่ายากจน ไม่มีที่ดินทำกิน แต่การ
ทำกินต้องอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องด้วย ที่สาธารณประโยชน์นั้นชาวบ้านคือเจ้าของร่วมกันทุกคน
ชาวบ้านต้องมีใจที่ตรงกันคือต้องการสงวนรักษาที่สาธารณประโยชน์ร่วมกัน โดยเน้นเรื่องของการใช้ประโยชน์
ที่ยั่งยืนและดึงให้คนรุ่นใหม่ เด็กและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์รักษาธรรมชาติให้มากขึ้น จัด
ประชุมชาวบ้านให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารกันและกัน แสดงความคิดเห็นเพื่อหาทางออก หาข้อยุติและแนวทาง
ร่วมกัน การเป็นที่สาธารณประโยชน์ก็เพื่อประโยชน์ใช้สอยร่วมกัน การจะอยู่ร่วมกันได้ก็ต้องเคารพสิทธิ
การอาศัยอยู่แบบพึ่งพากันและกันด้วยความสงบสุข ความถูกต้องและความยุติธรรม

ข้อเสนอแนะ

สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมากำหนดยุทธศาสตร์และโครงการ เพื่อให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ ตำบลท่านางแนว อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น เกิดความยั่งยืนต่อไป ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีโครงการต่อไปนี้

1. โครงการปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนเป็นเจ้าของที่สาธารณประโยชน์
2. โครงการน้ำใจชาวบ้านช่วยผู้ยากจนไร้ที่ทำกิน เพื่อแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์
3. โครงการทำแนวเขตที่ดิน ปักหลักเขตที่สาธารณประโยชน์
4. โครงการเสียงตามสายหมู่บ้านเช้าและเย็นเพื่อเตือนสติชาวบ้านว่าที่สาธารณประโยชน์เป็น

ของหลวง

5. โครงการอบรมเด็กและเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณ

ประโยชน์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านกิจกรรมเป้าหมาย มีโครงการดังนี้

1. โครงการจัดประชาคมหมู่บ้านเพื่อจัดทำกิจกรรมในการอนุรักษ์รักษาสถาปัตยกรรมชาติ ที่สาธารณประโยชน์
2. โครงการรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านเพื่อหาข้อยุติและเป็นแนวทางร่วมกันในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย มีโครงการดังนี้

1. โครงการสร้างกฎและกติกาในการใช้ประโยชน์ร่วมกันของชาวบ้านในสาธารณประโยชน์
2. โครงการปลูกจิตสำนึกความเท่าเทียมกัน การเคารพสิทธิความถูกต้อง ความยุติธรรมในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์

บรรณานุกรม

กองฝึกอบรม กรมที่ดิน. (2543). *คู่มือการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมที่ดิน ภาควิชาการที่ดิน*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เครย์ตัน, เจมส์ แอล. (2543). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. แปลจากเรื่อง

Involving in community decision making (วันชัย วัฒนศัพท์, แปล). นนทบุรี: ศูนย์สันติวิธีเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ศุภรักษ์ ติวตั้ง. (2553). *การจัดการที่สาธารณประโยชน์ในพื้นที่เทศบาลตำบลเมืองเวียง อำเภอ*

เวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2549). **แนวทางและวิธีการดำเนินการแก้ไข**
ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน. (2550). **คู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน**
ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: กองการพิมพ์ กรมที่ดิน.

การศึกษาผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
ที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการทำโครงการคณิตศาสตร์

THE EFFECTS OF A MATHEMATICS PROJECTS
ON STATISTICS ON ELEVENTH GRADE STUDENTS

พัทธดนย์ วัฒนนาม*

Pattadon Wananam

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียนรู้แบบโครงการ และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม จังหวัดนครพนมที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 146 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติ ที่มีการจัดการเรียนรู้แบบโครงการแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อวิธีการเรียนรู้แบบโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที พบว่าผลการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนรู้แบบโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ โดยภาพรวมนักเรียนมีความพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: โครงการคณิตศาสตร์, แผนการจัดการเรียนรู้, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, สถิติ

---

* ครูโรงเรียนนาหว้าพิทยาคม “ธาตุประสิทธิ์ประชานุเคราะห์” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22

ABSTRACT

The purposes of this experimental research were to compare pre-and post-learning outcomes of eleventh grade students studying statistics taught by project-based learning method and to evaluate the students' satisfaction toward project-based group learning. The samples of this study were 146 eleventh grade students enrolled in Semester 2/2012 at Nawapittayakhom School, Nakhonphanom. The research instruments consisted of project-based learning lessons on statistics and questionnaires to survey the learners' satisfaction with the project-based learning. The data analysis employed mean score, standard deviation, and dependent *t*-test. It was found that the outcome of post-learning was significantly higher than that of the pre-learning at the P level of .05. The students' overall satisfaction with the project-based learning was at a high level.

Keywords: mathematics project, learning management plans, learning achievement, statistics.

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาที่มีความหลากหลาย สามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน ตลอดจนประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า การจัดการศึกษาจึงควรเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 ที่กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 1-39) และสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) มุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการคือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา และมีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการคือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 3) คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยเหตุผล กระบวนการคิด และการแก้ปัญหา (สถาบันการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551, หน้า 1) คณิตศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มีความคิดสร้างสรรค์ คิดมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้จึงจัดให้มีการเรียนการ

สอนวิชาคณิตศาสตร์ในทุกระดับชั้น ซึ่งเนื้อหาสถิติได้ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในสาระที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น เป็นสาระหนึ่งที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน และได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสถิติไว้ว่า ผู้เรียนสามารถเข้าใจวิธีการสำรวจความคิดเห็นอย่างง่าย เลือกใช้ค่ากลางที่เหมาะสมกับข้อมูลและวัตถุประสงค์ สามารถหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต มัธยฐาน ฐานนิยม ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปอร์เซ็นต์ไทล์ของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลไปช่วยในการตัดสินใจได้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, หน้า 1, 6) ดังนั้นความรู้ทางสถิติจึงมีส่วนช่วยในการตัดสินใจให้มีคุณภาพมากขึ้น สอดคล้องกับยุพิน พิพิธกุล และสิริพร ทิพย์คง (2553, หน้า 56) ที่กล่าวไว้ว่า วิชาสถิติช่วยให้คิดคำนวณว่าสิ่งต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นอย่างไร และให้ค่าที่ได้เป็นจำนวน และสอดคล้องกับอดิศักดิ์ พงษ์พูลผลศักดิ์ (2553, หน้า 23) ที่กล่าวไว้ว่า สถิติศาสตร์เป็นวิชาที่ช่วยพัฒนากระบวนการการทำงานให้มีระบบขั้นตอนในการคิด สามารถใช้ในการคาดคะเนเพื่อการตัดสินใจ สถิติมีบทบาทอย่างมากต่อการจัดการสารสนเทศ ประเมินความเสี่ยง การหาจำนวนผลิตภัณฑ์เสีย การใช้แผนภูมิต่าง ๆ ที่นำสถิติมาช่วยในการตัดสินใจ และการจัดการองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยังประสบปัญหา ดังจะเห็นได้จากผลของโครงการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ร่วมกับนานาชาติ ปี 2554 (โครงการ TIMSS 2011 THAILAND, 2556, หน้า 4) พบว่าประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์เท่ากับ 427 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 28 จาก 63 ประเทศ จัดอยู่ในกลุ่ม Poor และผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2550-2555 มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 นอกจากนี้คะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียนยังอยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุง (สำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2555) จากปัญหาสภาพการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังกล่าว วิธีการเรียนการสอนเรื่องสถิติต้องมีการปรับเปลี่ยน โดยเน้นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ใช้สถานการณ์จริงตามบริบทของผู้เรียน และวิธีการสอนที่ตอบสนองความต้องการนี้คือ การสอนโดยใช้โครงงานคณิตศาสตร์ เพราะเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้สะสมองค์ความรู้ และสร้างสรรค์ผลงานได้ด้วยตนเอง (ลัดดา ภูเกียรติ, 2544, หน้า 1) นอกจากนี้โครงงานยังเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการศึกษาหาคำตอบในเรื่องนั้น (อุดมศักดิ์ ฐานะกิจรุ่งเรือง และคณะ, 2543, หน้า 17)

จากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะปรับปรุงวิธีการสอนโดยใช้โครงงานคณิตศาสตร์ เพื่อนำเนื้อหาสถิติไปเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และสามารถบูรณาการการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ข้อมูลจริงได้ โดยศึกษาผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการทำโครงงานคณิตศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องสถิติ ที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการทำโครงการคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70 / 70
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียนรู้แบบโครงการ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม อำเภอ นาหว้า จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ที่เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 4 ห้องเรียน ปีการศึกษา 2555
2. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยคือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 แผนการจัดการเรียนรู้ใช้เวลาจำนวน 40 ชั่วโมง
3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยคือ รายวิชาคณิตศาสตร์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้
  - 1) สถิติและข้อมูล
  - 2) โครงการคณิตศาสตร์
  - 3) การสำรวจความคิดเห็น
  - 4) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น
4. ตัวแปรอิสระคือ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยโครงการ ตัวแปรตามคือ
  - 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องสถิติ
  - 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องสถิติ
  - 3) ความพึงพอใจต่อการเรียนคณิตศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม อำเภอ นาหว้า จังหวัดนครพนม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 146 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติที่มีการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง สถิติ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อวิธีการเรียนรู้แบบโครงการ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การทดสอบค่าที (t -test แบบ dependent)

ผลการวิจัย

1. ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ และการหาประสิทธิผลทางการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติ ที่มีการทำโครงการคณิตศาสตร์ พบว่าประสิทธิภาพระหว่าง

เรียน (E_1) กับหลังเรียน (E_2) เท่ากับ 82.53 และ 70.81 ตามลำดับ ซึ่งค่าประสิทธิภาพระหว่างเรียนกับหลังเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติ ที่มีการทำโครงการคณิตศาสตร์

จำนวนนักเรียน	ประสิทธิภาพระหว่างเรียน (E_1)	ประสิทธิภาพหลังเรียน (E_2)
146	$E_1 = \frac{7230}{60 \times 146} \times 100 = 82.53$	$E_2 = \frac{10339}{14600} \times 100 = 70.81$

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียนรู้แบบโครงการ พบว่าค่าประสิทธิผลการเรียนรู้มีค่าเท่ากับร้อยละ 46.10 ($E_{\text{post}} - E_{\text{pre}} = 46.10$) ซึ่งมากกว่าร้อยละ 40 เป็นไปตามที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทีของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

ระยะเวลา	จำนวนผู้เรียน (คน)	$\bar{X}$	SD	t-test
ก่อนเรียน	146	11.83	3.45	46.10
หลังเรียน	146	70.82	17.47	

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ต่อการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติ ที่มีการทำโครงการคณิตศาสตร์ พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 84.51

อภิปรายผล

ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่องสถิติ ที่มีการทำโครงการ มีค่าเท่ากับ 82.53/70.81 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 70/70 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนจากการสอบก่อนและหลังเรียน ปรากฏว่ามีความแตกต่างมากกว่าร้อยละ 40 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าการเรียนโดยแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องสถิติ ที่มีการทำโครงการสูงกว่าหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่า

แผนการจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนในระดับดีมาก

โครงการงานคณิตศาสตร์เป็นกระบวนการให้ผู้เรียนหาคำตอบของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ โดยการตั้งสมมติฐาน ทดลองและสืบสวน รวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปหรือข้อค้นพบด้วยตนเอง แล้วนำเสนอสิ่งที่ค้นพบ โครงการงานคณิตศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ พัฒนาความเชื่อมั่นต่อการนำคณิตศาสตร์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริง และส่งเสริมการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พัฒนาการคิดยืดหยุ่น และกระตุ้นให้เกิดความคิดในการสืบสวนไต่ถาม

บรรณานุกรม

- โครงการ TIMSS 2011 THAILAND. (2556). *สรุปผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2011 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- ยุพิน พิพิธกุล และสิริพร ทิพย์คง. (2553). *พจนานุกรมคณิตศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ปาเจรา.
- ลัดดา ภูเกียรติ. (2544). *โครงการเพื่อการเรียนรู้: หลักการและแนวการจัดกิจกรรม*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). *ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศ. การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2555). *ค่าสถิติพื้นฐานคะแนน O-NET มัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2555* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.niets.or.th> [2556, 20 มีนาคม].
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อดิศักดิ์ พงษ์พูลผลศักดิ์. (2553). การสร้างบทเรียนเรื่องความน่าจะเป็นและสถิติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโดยใช้นวัตกรรมการสอน. ใน *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถิติและสถิติประยุกต์ ครั้งที่ 11 ประจำปี 2553* (หน้า 23-33). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุดมศักดิ์ ชนะกิจรุ่งเรือง และคณะ. (2543). โครงการ. *วารสารวิชาการ*, 3(6), หน้า 17.

ปัจจัยทำนายความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิด
ในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย

PREDICTORS OF FATHER-BABY BONDING IN SICK NEWBORN UNIT

เพ็ญประภา อัสวติลาวสุกุล *

Penprapa Atsavasilavasukul

รองศาสตราจารย์ ดร.มนิรัตน์ ภาครูป**

Assoc. Prof. Dr. Maneerat Paktoop

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล ชีระรังสิกุล***

Asst. Prof. Dr. Narumon Teerarungsikul

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วย กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดาที่มีบุตรป่วยในหอทารกแรกเกิดป่วยโรงพยาบาลชลบุรี จำนวน 100 คน ด้วยการสุ่มแบบมีระบบ เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม – มีนาคม พ.ศ. 2556 เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส แบบสอบถามการประเมินความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดาและทารก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิสัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสมการทำนายวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย พบว่าสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสมีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับปานกลางกับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $< .01$ และสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดเพียงตัวเดียว สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ร้อยละ 17 ($r = .412, F_{1, 98} = 20.004, p < .001$) จึงเสนอแนะว่า พยาบาลควรส่งเสริมให้ความรู้และคำแนะนำในการดูแลทารกแรกเกิดป่วยแก่มารดาพร้อมกับบิดา เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันในการดูแลทารกพร้อมกันและส่งเสริมให้ความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วยดีขึ้น

คำสำคัญ: ความรักใคร่ผูกพัน, บิดา, ทารกแรกเกิดป่วย

* นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2556

** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ABSTRACT

This predictive correlational research aimed to determine the factors that influence the affectionate bond between fathers and sick newborns. The samples, chosen by systematic random sampling technique, were 100 fathers whose babies were in the Sick Newborn Unit at Chonburi Hospital. Data were collected between January-March 2013 by a set of questionnaires including demographic data questionnaires, the Dyadic Adjustment Scale (DAS), and the affectional relationship between fathers and newborns questionnaires. Data analysis was performed by using frequency, percentage, mean, range, standard deviation, Pearson's Product Moment correlation, and simple regression analyses. The results showed that the marital relationship was significantly positive and correlated with the affectionate bond between father and infant ($r = .412$, $p < .01$). The marital relationship was the only one predictor found statistically associated with the affectionate bond between fathers and infants ($F_{1,98} = 20.004$, $p < .001$). These findings suggested that nurses should provide knowledge and suggestions on caring sick newborns to both mothers and fathers in order for them to take care of the sick newborns together and to promote affectionate bond between fathers and sick newborns.

Keywords: father-baby bonding, father, sick newborn.

บทนำ

ความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดา มารดา และบุตรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ (Klaus & Kennell, 1982) ความรักใคร่ผูกพันที่บิดาและมารดามีต่อบุตรจึงเป็นแรงดึงดูดให้บิดาและมารดาสนใจเข้ามาดูแลบุตร ทำให้ทารกได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอและมีพัฒนาการที่เหมาะสมมากกว่าการได้รับความรักใคร่ผูกพันจากมารดาเพียงฝ่ายเดียว (Goodman, 2005) ความรักใคร่ผูกพันที่บิดามีต่อบุตรเป็นแรงดึงดูดให้บิดามาเยี่ยมดูแลบุตร มีความสนใจต่อบุตร และรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของบุตร (Greenberg & Morris, 1974) เมื่อทารกมีเหตุให้ต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลในหอผู้ป่วย ทำให้ทารกแรกเกิดป่วยต้องถูกแยกจากบิดาทันที กระบวนการสร้างความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกจึงถูกกระทบกระเทือน ทำให้ทารกแรกเกิดป่วยมีโอกาสรักใคร่ผูกพันกับบิดามารดาลดลง บิดาของทารกแรกเกิดป่วยมักเป็นบุคคลที่ถูกลืมและถูกมองข้ามโดยบุคลากรทางการแพทย์ ส่วนใหญ่จะมุ่งสนใจแต่มารดากับทารกแรกเกิดป่วย (Coleman & Garfield, 2004) ซึ่งความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วยมีความสำคัญและขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยด้านบิดาและด้านทารก เช่น อายุของบิดา สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส ลำดับที่ของบุตร น้ำหนักทารกแรกเกิด ระยะเวลาที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล เป็นต้น

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าส่วนใหญ่เป็นการศึกษาความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดปกติ ส่วนในทารกแรกเกิดป่วยนั้นมีการศึกษาน้อย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรัก

ใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย ได้แก่ อายุบิดา สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส ลำดับที่ของบุตร น้ำหนักทารกแรกเกิด และระยะเวลาที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล โดยคาดหวังว่าจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินและให้คำปรึกษาแก่บิดากลุ่มดังกล่าว อีกทั้งใช้ในการวางแผนในการให้การพยาบาลในบิดากลุ่มนี้ได้อย่างเหมาะสม และเพื่อสานสายใยรักของครอบครัว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายอายุของบิดา สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส ลำดับที่ของบุตร น้ำหนักทารกแรกเกิด และระยะเวลาที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ที่มีต่อความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือบิดาที่มีบุตรเป็นทารกแรกเกิดป่วย ที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดาที่มีบุตรเป็นทารกแรกเกิดป่วยมีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 28 วัน ที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย โรงพยาบาลชลบุรี โดยบิดามีคุณสมบัติคือ มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป มีสถานภาพสมรสคู่ สามารถอ่าน เขียน และเข้าใจภาษาไทย เต็มใจและยินยอมให้ความร่วมมือเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีสุ่มแบบมีระบบ (systematic random sampling technique) โดยสุ่มบิดาตามรายชื่อทารกแรกเกิดป่วยในสมุดทะเบียนในหอผู้ป่วยแบบ 1 คน และเว้น 1 คน จนครบจำนวน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ (power analysis) ที่ใช้สถิติ Multiple regression จึงเลือกใช้หลักเกณฑ์ของ โพลิตและเบ็ค (Polit & Beck, 2008) ซึ่งมีสูตร $N = (L / \gamma) + k + 1$ กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ระดับนัยสำคัญ .05 อำนาจการทดสอบ (power of the test) เท่ากับ .80 กำหนดสัมประสิทธิ์ของการทำนายโดยใช้ค่า Effect size ขนาด Moderate value ซึ่งมี $R^2 = .13$ และนำมาแทนค่าในสูตรเพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร $\gamma = R^2 / 1 - R^2$ ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคือ .149 ซึ่งเมื่อเปิดตารางเฉพาะสำหรับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามจำนวนตัวแปรที่ระดับนัยสำคัญ .05 และอำนาจการทดสอบ L ในที่นี้ คือ 12.83 กำหนดจำนวนตัวแปรอิสระ k คือ 5 จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างคือ 93 ซึ่งได้เก็บเพิ่มเป็นจำนวนเต็ม 100 คน เพื่อป้องกันข้อมูลสูญหาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 24 ข้อ แบ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของบิดา จำนวน 13 ข้อ ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ลักษณะครอบครัว สถานภาพสมรส การเลี้ยงดูในวัยเด็ก ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กก่อน ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กก่อนป่วย การวางแผนการมีบุตร ความต้องการบุตร ความคาดหวังต่อเพศบุตร และข้อมูลส่วนบุคคลของทารก จำนวน 11

ข้อ ประกอบด้วย เพศ ลำดับที่เกิด อายุครรภ์เมื่อแรกเกิด น้ำหนักแรกเกิด น้ำหนักปัจจุบัน ระยะเวลาที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล และการวินิจฉัยโรค

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส นำมาจากแบบสอบถามของวัจมาย สุขวานวัฒน์ (2541) แปลและดัดแปลงจากแบบวัดการปรับตัวในชีวิตคู่ ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยสพานิเยร์ (Spanier, 1976) เพื่อใช้ประเมินคุณภาพของชีวิตสมรส มีคำถามเดิมจำนวน 32 ข้อ เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยและจุดประสงค์ของงานวิจัยจึงปรับเหลือ 27 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นโดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (α) ได้เท่ากับ .89

ส่วนที่ 3 แบบประเมินความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดาและทารกแรกเกิดป่วย พัฒนาขึ้นโดยบิลล์ (Bills, 1980) มีคำถามเดิม 25 ข้อ นำมาแปลและดัดแปลงโดยเขาวลักษณะ แจขุนทด (2539) มีคำถามทั้งหมด 19 ข้อ โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบว่า ข้อความนั้นเป็นจริงตามความรู้สึกของตนเองมากน้อยเพียงใด ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ คือ เป็นความจริงมากที่สุด ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 5 จนถึงไม่เป็นความจริงเลย ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 1 ผู้ตอบจะเลือกคำตอบได้เพียง 1 คำตอบ มีค่าความเชื่อมั่นโดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (α) ได้เท่ากับ .75

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส แบบสอบถามความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดาและทารกแรกเกิดป่วย โดยไม่จำกัดเวลาในการตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบทุกข้อ ถ้าพบว่าไม่ได้ตอบคำถาม จะซักถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้คำตอบครบถ้วนสมบูรณ์ วิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ คือ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพิสัย 2) ทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วย โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน 3) ศึกษาปัจจัยทำนายต่อความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วยด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของบิดาและทารกแรกเกิดป่วย

1.1 บิดามีอายุเฉลี่ย 30.57 ปี ($SD = 6.7$) ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (ร้อยละ 29) ประกอบอาชีพลูกจ้าง/พนักงานบริษัท (ร้อยละ 56) มีรายได้ครอบครัวต่อเดือนระหว่าง 20,000-30,000 บาท (ร้อยละ 28) ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว (ร้อยละ 60) มีสถานภาพสมรสคู่และอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 97) ในวัยเด็กบิดาและมารดาเป็นผู้เลี้ยงดู (ร้อยละ 75) บิดามีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กก่อน (ร้อยละ 56) แต่ไม่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กก่อนป่วย (ร้อยละ 80) มีการวางแผนการมีบุตร (ร้อยละ 81) และไม่ได้มีความคาดหวังต่อเพศบุตร (ร้อยละ 52)

1.2 ทารกแรกเกิดป่วยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 51) เป็นบุตรคนที่ 1 (ร้อยละ 59) มีอายุครรภ์ 35-38 สัปดาห์ (ร้อยละ 57) โดยมีอายุครรภ์เฉลี่ย 36.04 สัปดาห์ ($SD = 2.99$) น้ำหนักแรกเกิดอยู่ระหว่าง 2,001 – 2,999 กรัม และ 3,001 – 3,999 กรัม (ร้อยละ 35 เท่ากัน) โดยมีน้ำหนักแรกเกิดเฉลี่ย 2,683.69 กรัม ($SD = .89$) เป็นทารกเกิดก่อนกำหนด (ร้อยละ 32) และระยะเวลาที่เข้ารับการรักษาส่งส่วนใหญ่ 6-10 วัน (ร้อยละ 34) โดยมีระยะเวลาเฉลี่ยที่เข้ารับการรักษาคือ 11.50 วัน ($SD = 7.29$)

2. ปัจจัยที่อาจมีผลต่อความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดาและทารกแรกเกิดป่วย

อายุของบิดาและน้ำหนักของทารกแรกเกิดมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วยอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนลำดับที่ของบุตรและระยะเวลาที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลมีความสัมพันธ์ทางลบกับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วยอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $< .01$ ($r = .412$) เพียงตัวเดียว

ในการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (assumption) ก่อนการใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (simple regression analysis) ปรากฏว่าค่าความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงเป็นปกติ (normality) ความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อนเป็นเอกภาพ (homoscedasticity) ไม่เกิด Autocorrelation ทดสอบโดยใช้สถิติ Durbin-Watson ได้ค่าเท่ากับ 2.055 (ค่าที่ได้อยู่ในช่วง 1.5-2.5) ไม่มี Outliers, Linear Relationship และจากการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่าสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรสมีความสัมพันธ์กับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .412, p < .01$) เพียงตัวเดียว เพราะฉะนั้นจึงไม่สามารถวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) ตามที่ตั้งสมมติฐานการวิจัยได้ ผู้วิจัยจึงใส่ตัวแปรสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรสที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงตัวแปรเดียว ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (simple regression analysis) พบว่าสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรสเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดเพียงตัวเดียวที่สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติร้อยละ 17 ($R^2 = .170, F_{1,98} = 20.004, p < .001$)

อภิปรายผล

สัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วยในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .412, p < .05$) นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า สัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรสเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุด และมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถทำนายความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วยของกลุ่มตัวอย่างได้ร้อยละ 17 ($R^2 = .170, F_{1,98} = 20.004, p < .001$) อธิบายได้ว่า คู่สมรสเป็นแหล่งสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (emotion support) การปรับตัวของบิดาจะเป็นไปด้วยดีขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนของมารดาด้วย ทำให้เกิดความภูมิใจ มองเห็นความสำคัญของบุตร และเกิดความมั่นใจในการเป็น บิดามารดา การที่บิดามารดาช่วยกันเลี้ยงบุตร มีความรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้บิดามารดาเห็นอกเห็นใจกัน มีความผูกพันเพิ่มขึ้น ความผูกพันที่เกิดขึ้นนี้มีผลถึงความรักใคร่ผูกพันต่อบุตรด้วย (อารียา เตชะไมตรีจิตต์,

2538; Klaus & Kennell, 1982) ในทางตรงกันข้าม บิดาที่มีสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสไม่ดี ย่อมขาดความสนใจมารดา ทำให้บิดาไม่มีโอกาสในการดูแลบุตรในด้านต่าง ๆ (จันทรัตน์ เจริญสันติ, 2533; Goodman, 2005) นำไปสู่ปัญหาการทอดทิ้งบุตร

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล พยาบาลที่ทำหน้าที่ดูแลทารกแรกเกิดป่วยควรให้ความรู้และคำแนะนำในการดูแลทารกแรกเกิดป่วยแก่บิดา การเข้ามาดูแลเอาใจใส่ทารกแรกเกิดป่วยร่วมกับมารดาจะทำให้สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสเป็นไปด้วยดี และเป็นการส่งเสริมให้ความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วยดีขึ้น

2. ด้านการศึกษา ควรเน้นเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส ในการสร้างความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วย เพื่อให้นักศึกษาพยาบาลนำมาประยุกต์ใช้ในการพยาบาลทารกแรกเกิดป่วยต่อไป

3. ด้านการวิจัย ควรวิจัยสัมพันธภาพระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดในกลุ่มทารกแรกเกิดป่วยเฉพาะโรค โดยคัดเลือกตัวแปรต้นให้สอดคล้องกับทารกแรกเกิดป่วยเฉพาะโรค เช่น ทารกเกิดก่อนกำหนด ระบบทางเดินหายใจ ตัวเหลือง น้ำตาลในเลือดต่ำ เป็นต้น เพื่อให้สมการมีความสามารถในการทำนายที่ดีขึ้น และควรวิจัยเชิงคุณภาพแบบเจาะลึกเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วย ควรวิจัยเรื่องสัมพันธภาพระหว่างบิดากับทารกแรกเกิดป่วยในตัวแปรอื่น เช่น ระดับความรุนแรงของการเจ็บป่วยของทารก และประเภทของครอบครัว

4. ด้านการบริหาร ควรนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการจำแนกแนวทางปฏิบัติสำหรับพยาบาลในการส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส โดยให้พยาบาลใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดูแลทารกแรกเกิดป่วยต่อไป

บรรณานุกรม

จันทรัตน์ เจริญสันติ. (2533). *ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อบทบาททางเพศ ความพึงพอใจในชีวิต*

สมรสกับการปรับตัวของบิดาและมารดาที่มีบุตรคนแรก. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

เยาวลักษณ์ แฉขุนทด. (2539). *ผลของการส่งเสริมบทบาทการเป็นบิดาต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตร และ*

สัมพันธภาพระหว่างบิดาและทารกในระยะหลังคลอดของบิดาที่มีบุตรคนแรก โรงพยาบาล

มหาสาร จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอนามัยครอบครัว, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิจักษณ์ สุขวนวัฒน์. (2541). *ความรู้สึกลึกมีคุณค่าในตนเอง การรับรู้พฤติกรรมทารก สัมพันธภาพระหว่างคู่*

สมรส และการแสดงบทบาทการเป็นมารดาในมารดาวัยรุ่นหลังคลอด. วิทยานิพนธ์พยาบาล

- ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลแม่และเด็ก, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อารีชา เตชะไมตรีจิตต์. (2538). *ผลของการส่งเสริมสัมพันธภาพภายหลังคลอดต่อความผูกพันระหว่างบิดาและทารก และบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลมาดาและทารก, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Bills, B. J. (1980). Enhancement of paternal-newborn affectional bonds. *Journal of Nurse Midwifery*, 25(5), pp. 21-25.
- Coleman, W. L., & Garfield, C. (2004). Fathers and pediatricians: Enhancing men's roles in the care and development of their children. *Pediatrics*, 113(5), pp. 1406-1411.
- Goodman, J. H. (2005). Becoming an involved father of an infant. *Journal of Obstetric, Gynecologic, and Neonatal Nursing*, 34(2), pp. 190-200.
- Greenberg, M., & Morris, N. (1974). Engrossment: The newborn's impact upon the father. *American Journal of Orthopsychiatry*, 44(4), pp. 520-531.
- Klaus, M. H., & Kennell, J. H. (1982). *Parent-infant bonding* (2nd ed.). St. Louis, MO: The C.V. Mosby.
- Polit, D. F., & Beck, T. C. (2008). *Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice* (8th ed.). Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins.
- Spaneir, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38(1), pp. 15-28.

การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาปัญหาสังคม*
USING PROBLEM-BASED APPROACH IN THE TEACHING
AND LEARNING SOCIAL PROBLEMS COURSE

เพ็ญพรรษา ปกาสิตี**

Penpansa Pakasith

บทคัดย่อ

งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาปัญหาสังคม (รหัสวิชา 22514206) มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ โดยเก็บข้อมูลจาก แบบสอบถาม แบบทดสอบ Pre-test, Post-test และประเมินความสามารถและกิจกรรมประกอบการเรียนรู้ นำข้อมูลวิเคราะห์เชิงสถิติพรรณนาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 55 คน (นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 2 หมู่เรียนที่ 2 ที่เรียนรายวิชาปัญหาสังคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554) ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานมีกระบวนการเริ่มต้นด้วยการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน การค้นหาและสอบถามความรู้ของผู้เรียนจากการใช้สื่อประกอบร่วมกับเทคนิคการอธิบาย การสังเกต การใช้กิจกรรม หรือกระบวนการกลุ่ม รวมถึงการติดตามเกี่ยวกับปัญหา คำถาม ข้อมูลการวิเคราะห์ การสรุปผล และการนำเสนอข้อมูลของผู้เรียน 2) ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.16 สูงกว่าก่อนเรียนซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.27 และ 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.41 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, ปัญหาสังคม

---

* ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยสำหรับบุคลากร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประจำปีการศึกษา 2554 จากเงินนอกงบประมาณ งบบำรุงการศึกษา (บ.กศ.) และงบการศึกษาเพื่อปวงชน (กศ.ป.)

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (สังคมศึกษา) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ABSTRACT

This research on learning management using problem-based approach from the Social Problems module (module code 22514206) aimed to study: 1) the conditions of the learning management, 2) the outcome of learning management, and 3) students' satisfactions toward the leaning management. Data were collected by using the questionnaires, pre-test, post-test, and evaluation of various individual activities. Data, gathered from 55 undergraduate students who were enrolled in Social Studies course, Section 2, Semester 1/2554 in the Faculty of Education, were analyzed descriptively. The results were, as follows: 1) Learning management using problem-based learning approach began with stimulating students' interest then eliciting their knowledge by using some classroom materials and explaining techniques. These were followed by using in-class group activities, monitoring them solving the simulated problems, analyzing the descriptive data, concluding and presenting students' performances, and 2) The average score of the post-test was 22.16, higher than that of the pre-test, which was 15.27. 3. It was also found that students showed a high level of satisfaction at 4.41 toward the learning management.

Keywords: problem-based learning approach, social problems.

บทนำ

ปัจจุบันสังคมมีความสลับซับซ้อนจากกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงอยู่อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ตลอดจนพฤติกรรมของบุคคล ครอบครัว และการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งล้วนเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ขณะเดียวกันการพัฒนาเหล่านี้ไม่ได้ส่งผลในทางบวกเพียงอย่างเดียว สิ่งที่ปรากฏให้เห็นอีกด้านก็คือ การปรับตัวและตั้งรับไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคล กลายมาเป็นปัญหาสังคม การเรียนรู้เรื่องปัญหาสังคม จึงเป็นสาระสำคัญที่ต้องศึกษาโดยเน้นให้เกิดกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยจัดกิจกรรมที่เน้นให้เกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์ในปัจจุบันสังคม ให้เป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะสามารถใช้ชีวิต ร่วมดูแลและรับผิดชอบสังคมได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งในยุคของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งต้องอาศัยแนวการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการจัดการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางย่อมจำเป็นต้องอาศัยหลักการ รูปแบบการเรียนการสอน วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลายและในการจัดระบบใด ๆ ก็ย่อมต้องกำหนดองค์ประกอบและจัดองค์ประกอบของระบบให้มีความสัมพันธ์กันอย่างดีเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ (ทิสนา แคมมณี, 2546 , หน้า 4 อ้างถึงใน สุดาพันธ์ จุลเอียด, 2545, หน้า 69)

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญกับผู้เรียนหรือมุ่งเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน ปรับจากการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ปรับเปลี่ยนบทบาทของครูจากผู้สอนไปเป็นผู้ให้ความสะดวกในการเรียนแทนการให้เนื้อหาความรู้อย่างเดียว (อุดม รัตนอัมพร โสภณ, 2544, หน้า 1 อ้างถึงใน สุดาพันธ์ จุลเอียด, 2545, หน้า 70) กลไกพื้นฐานของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานประกอบด้วย การใช้ปัญหาเป็นหลัก การเรียนด้วยตนเอง และการเรียนเป็นกลุ่ม การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ได้รับการยอมรับว่าเป็นนวัตกรรมที่สมบูรณ์โดยแท้จริง และได้รับการกล่าวถึงตลอดระยะเวลา 25 ปีที่ผ่านมา ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนี้จะเน้นที่การใช้ปัญหาจริงหรือปัญหาจำลองเป็นตัวเริ่มต้น จากนั้นก็จะมีการกระตุ้นการเรียนรู้ทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ขึ้นในตัวผู้เรียนเอง (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2544 อ้างถึงใน สุดาพันธ์ จุลเอียด, 2545, หน้า 70) จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเน้นกระบวนการคิดระดับสูง หรือเรียกการคิดในลักษณะนี้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) โดยทุกครั้งที่เข้ากลุ่มทำกิจกรรมกัน ผู้เรียนจะเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก และผ่านกระบวนการคิดซ้ำ ๆ ดังนั้นสิ่งที่ติดตัวผู้เรียนหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วก็คือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นสิ่งที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นได้หลังจากการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานนั่นเอง

รายวิชาปัญหาสังคม เป็นรายวิชาที่ศึกษาถึงความหมาย สาเหตุของปัญหาสังคม ทฤษฎี หลักการ และวิธีวิเคราะห์ปัญหาสังคม ปัญหาสังคมที่มีผลกระทบต่อสังคมเมืองและสังคมชนบท และแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการประยุกต์ใช้การเรียนการสอน โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาปัญหาสังคม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้นกับตนเอง เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ จิตใจ และอารมณ์ ตลอดจนเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจากการเรียนแบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาปัญหาสังคม
2. เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาปัญหาสังคม
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาปัญหาสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (classroom action research) มีขอบเขตและการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2554 หมู่เรียนที่ 1 จำนวน 56 คน และหมู่เรียนที่ 2 จำนวน 55 คน รวมทั้งสิ้น 111 คน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2554 หมู่เรียนที่ 2

จำนวน 55 คน โดยได้จากการเลือกแบบเจาะจง มีระยะเวลาในการวิจัยคือเดือนมิถุนายน - พฤศจิกายน พ.ศ. 2554

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบบันทึกและประเมินกิจกรรมเพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบ Pre – test, Post – test เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้ และ 3) แบบ สอบถามความพึงพอใจ เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบโดยใช้คะแนน t -test นำมาแปลผลข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) จากแบบบันทึก ประเมินผล และข้อคำถามปลายเปิด ประมวลผลตามเนื้อหาและจำแนกหมวดหมู่ พร้อมนำเสนอข้อมูลพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาปัญหาสังคม พบว่าผู้เรียนและผู้สอนมีกระบวนการ ขั้นตอนในการเรียนรู้ปัญหาสังคม ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ครูกับผู้เรียน ทำความเข้าใจร่วมกันในความหมาย คำสำคัญของปัญหาสังคม โดยครูนำสื่อสร้างความสนใจของผู้เรียน และสอบถามเพื่อหาความรู้เดิมเกี่ยวกับปัญหาสังคม โดยใช้การอธิบาย การสังเกต การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ เช่น นักศึกษาคิดว่าปัญหาที่พบในสังคมไทย ปัญหาใดบ้างที่เป็นปัญหาสังคม และเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น ปัญหาสังคมในความคิดของนักศึกษามีลักษณะอย่างไร เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ขั้นกำหนดปัญหา ครูและผู้เรียนร่วมกันกำหนดปัญหาจากสภาพสังคมไทย สภาพแวดล้อมรอบมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป้าหมายให้ผู้เรียนหาคำตอบ โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำปรึกษา สนับสนุน กระตุ้น สร้างความสนใจ ตลอดจนให้ผู้เรียนได้คิดและลงมือปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นด้วยการอธิบาย อภิปราย หรือเขียนสิ่งที่พบ ครูนำเทคนิคกระบวนการกลุ่มร่วมด้วย โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็น 5 กลุ่ม เพื่อนำร่วมกันกำหนดปัญหาและการแก้ปัญหาพร้อมกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ผู้เรียนทั้ง 5 กลุ่ม ระบุนปัญหาพร้อมทั้งสาเหตุของการเกิดปัญหา โดยร่วมกับครูทบทวนความรู้ที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากสภาพจริงของปัญหารอบมหาวิทยาลัย และปัญหาจากแหล่งต่าง ๆ ในประเด็นปัญหาที่แต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณาว่าเป็นปัญหาสังคม เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบการพิจารณา และให้ผู้เรียนบันทึกผลการพิจารณาและสาเหตุของการทำให้เกิดเป็นปัญหาสังคมนั้น ๆ

ขั้นที่ 4 ขั้นวางแผนการศึกษา ครูและผู้เรียนร่วมกันวางแผนในการหาข้อมูลปัญหาสังคมที่แต่ละกลุ่มได้พิจารณา ออกแบบกิจกรรมหรือการศึกษาข้อมูลเชิงลึกในปัญหาที่พิจารณาว่าเป็นปัญหาสังคมก่อนลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนและครูร่วมกันอภิปราย เพื่อทำให้เกิดความชัดเจน ความเข้าใจ และกำหนดระยะเวลาในกระบวนการการศึกษาข้อมูลจากสภาพจริง พร้อมทั้งสามารถออกแบบเครื่องมือสำหรับการศึกษาได้

ขั้นที่ 5 ขั้นการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนปฏิบัติตามที่ได้วางแผนไว้ โดยครูเป็นผู้สังเกต ซึ่งในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ครูต้องกระตุ้น และใช้คำถามเพื่อเป็นแนวทาง และทบทวนในประเด็นที่ผู้เรียนต้องการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ

ขั้นที่ 6 ขั้นสังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปราย บันทึกและอธิบายผลการศึกษาก่อนเป็นอย่างไร โดยผู้เรียนและครูร่วมกันตรวจสอบข้อมูลที่ได้ และกระบวนการในการศึกษาค้นคว้า เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนใช้ในการอภิปรายผลการศึกษา

ขั้นที่ 7 ขั้นสรุปผล ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปผลการศึกษิตตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการศึกษา โดยผู้เรียนและครูร่วมกันตั้งคำถามหรือสอบถามข้อมูล เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้มุมมองหรือแนวคิดที่หลากหลาย

ขั้นที่ 8 ขั้นนำเสนอผลงาน ผู้เรียนนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า ครูควรกำหนดประเด็น หรือหัวข้อหรือขอบข่ายในการนำเสนอให้กับผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอ ตลอดจนกระตุ้นการนำเสนอที่สร้างแรงจูงใจในการติดตาม การนำเสนอของผู้เรียน หรือครูควรมีวิธีการที่หลากหลายเพื่อเป็นทางเลือก และเป็นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย

2. ผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการศึกษาความสามารถในการเรียนรู้รายวิชา ปัญหาสังคมของนักศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน (22.16) สูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน (15.27) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานพบว่า ผู้เรียนจำนวน 55 คน เป็นหญิง 37 คน (ร้อยละ 67.27) เป็นชาย 18 คน (ร้อยละ 32.73) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมและการเปิดโอกาสในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 รองลงมาคือ บทบาทและทักษะของผู้สอนมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ความพร้อมของผู้เรียนในการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15

อภิปรายผล

1. สภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาปัญหาสังคมพบว่า ขั้นตอนในการเรียนรู้แบ่งได้ 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) **ขั้นนำ** ครูสร้างความสนใจและทำความเข้าใจร่วมกัน 2) **ขั้นกำหนดปัญหา** ผู้เรียนและครูร่วมกันกำหนดปัญหาจากสภาพสังคม 3) **ขั้นทำความเข้าใจปัญหา** ระบุนปัญหา พร้อมทั้งบอกสาเหตุจากการศึกษาสภาพสังคม 4) **ขั้นวางแผนการศึกษา** ผู้เรียนร่วมกันพิจารณาวางแผนในการศึกษาหาข้อมูล 5) **ขั้นการศึกษา ค้นคว้า** ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามที่ได้มีการวางแผนไว้ 6) **ขั้นสังเคราะห์ความรู้** ร่วมกันอภิปรายผลการศึกษา 7) **ขั้นสรุปผล** ผู้เรียนสรุปผลการศึกษิตตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการศึกษา ค้นคว้า หาคำตอบ 8) **ขั้นนำเสนอผลงาน** ผู้เรียนนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า หรือสิ่งที่ต้องการหาคำตอบ ซึ่งสอดคล้องกับทอร์พและแซก (Torp & Sage, 1998, pp. 14-16 อ้างถึงใน อมร เรื่องไฟศาล, 2554, หน้า 39) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้

ปัญหาเป็นฐานเน้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้จากการสำรวจ ค้นคว้า และการแก้ปัญหาที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นทั้งยุทธวิธีการเรียนการสอนและเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร ซึ่งมีลักษณะดึงดูดนักเรียนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำและออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดและสำรวจ มีบทบาทในการเตรียมประสบการณ์จริงที่ส่งเสริมการเรียนรู้ สนับสนุนให้สร้างความรู้ด้วยตนเองและบูรณาการสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริงเข้าด้วยกัน ในขณะที่เรียนรู้ นักเรียนจะถูกสร้างให้เป็นนักแก้ปัญหาและพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองได้ ในกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ครูจะมีหน้าที่สร้างความสนใจ สร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้กับนักเรียน เป็นผู้แนะนำและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์

2. ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่าผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับอุไร คำณิจันทร์ (2552, หน้า 128) ซึ่งพบว่า ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องพันธุกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ .7476 หรือร้อยละ 74.76 แสดงว่าหลังการทดลองสอน กลุ่มทดลองมีความเป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงความสามารถในการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 74.76

3. ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับอารักษ์ ชัยมงคล (ออนไลน์, 2552) ซึ่งพบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้มี 8 รายการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ บทบาทและทักษะของผู้สอนมีความเหมาะสม รองลงมาคือสื่อและ สอดคล้องกับปรกรณ์มีความสมบูรณ์ ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้เรียนมีพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำการจัดการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนาทักษะความสามารถด้านต่าง ๆ
2. ผู้สอนควรนำวิธีการเสริมแรงที่เหมาะสมมาใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมในบทบาท รายละเอียด สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียด
3. ควรพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา และเป็นแบบอย่างให้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตที่ต้องจัดการเรียนรู้ในวิชาชีพครู

บรรณานุกรม

จตุพล แสนสุข. (2556). *การพัฒนาการจัดการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องของไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียน* (ออนไลน์). Available:

http://www.hu.ac.th/conference2013/proceedings2013/pdf/Book3/Describe2/357_250-258.pdf
[2556, มิถุนายน].

ทีศนา เขมมณี. (2546). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พวงรัตน์ บุญญานุกฤษ และ Majumdar, Basanti (บรรณาธิการ). (2544). *การเรียนรู้โดยใช้ปัญหา*.

กรุงเทพฯ: ธนาพรส.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย: การฝึกฝน กาย วาจา ใจ*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุคาพันธ์ จุลเอียด. (2545). *การพัฒนาบทเรียนบนห้องเรียนเสมือนโดยประยุกต์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุพัตรา สุภาพ. (2549). *ปัญหาสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

อมร เรืองไพศาล. (2554). *การประยุกต์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้กับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องโลกและการเปลี่ยนแปลง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อาร์ักษ์ ชัยมงคล. (2552). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning) ในรายวิชา 1015106 (ความเป็นครูและการบริหารจัดการในชั้นเรียน)* (ออนไลน์). Available: http://eduweb.kpru.ac.th/project/research_52/research.html [2554, มิถุนายน].

อุไร คำณิจันทร์. (2552). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) กับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Barrows, H. S., & Tamblyn, R. M. (1980). *Problem-based learning: An approach to medical education*. New York, NY: Springer Publishing Company.

Wood, D. R. (1994). *Problem based learning: How to gain the most from PBL*. Hamilton, TN: Griffin printing.

**มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการและได้ประโยชน์
ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่น**

**LEGAL MEASURES RELATED TO THE PARTICIPATION IN
MANAGEMENT AND GAINING BEUEFIT OF COMMUNITY IN
NATURAL RESOURCE AND LOCAL ENVIRONMENTAL MANAGEMENT**

ภูมิสิทธิ์ มากเขียนไป*

Phoomsit Makkhianpai

ดร.สุธี อยู่สถาพร**

Dr.Sutee Yusathaporn

รองศาสตราจารย์สุวิทย์ นิ่มน้อย***

Assoc. Prof. Suwit Nimnoy

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น พบว่าปฏิญญาสากลริโอ (Rio Declaration on Environment and Development) แถลงการณ์เกี่ยวกับหลักการด้านป่าไม้ (Statement of Forest Principle) แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เป็นหลักการเกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของสหประชาชาติในการดำเนินงานพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นแผนแม่บทของโลกในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องวางโครงสร้างทางกฎหมายในการจัดการและได้ประโยชน์ของชุมชน แต่พบว่าไม่ปรากฏกฎหมายที่จะรับรองสิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ แม้จะมีการจัดสรรที่ดินภายใต้หลักการ โฉนดชุมชนก็ตาม ไม่มีกฎหมาย

---

* นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

*** ผู้อำนวยการหลักสูตรและรองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ระดับพระราชบัญญัติเป็นเครื่องมือของรัฐในการจัดสรรที่ดินที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน มีเพียงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ. 2553 เท่านั้น ซึ่งไม่มีบทบัญญัติในการให้สิทธิชุมชนในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด มีเพียงการจัดให้มีโฉนดชุมชนขึ้นเท่านั้น และระเบียบข้างต้นไม่มีสถานะเป็นกฎหมายที่จะนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติและมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ จึงเห็นควรให้มีการร่างกฎหมายว่าด้วยสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรประเมินชุมชนในด้านความสามารถบริหารจัดการที่ดิน ความพร้อมและคุณสมบัติของคณะกรรมการที่จะขอสิทธิตามกฎหมาย โดยจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับและไม่ประพฤดิเสื่อมเสียในการจัดทำโครงการของรัฐ เมื่อชุมชนได้รับสิทธิไปแล้วจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายในการตรวจสอบและเพิกถอนสิทธิในการใช้ที่ดินผิดวัตถุประสงค์ด้วย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, สิทธิชุมชน, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ABSTRACT

This research aims to study legal measures related to the participation in management and gaining benefit of community in natural resource and local environmental management. From the study, it is found that the Rio Declaration on Environment and Development, Statement of Forest Principle, Agenda 21 and the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) is the principle regarding the rights and responsibilities of UN in a development operation in order to improve the quality of life of people in the international law being the global framework in an operation for sustainable development both in society, economics and environment. Thailand has the obligations to outline legal structure in management and gaining benefits of community, however, there is no law supporting community right in natural resource and environment management in order to be in accordance with international law. Although, there is an allocation of land under the principle of community deed, there is no law in the level of Act to be a government tool for allocating land relating to natural resource and environment within community, only having the Regulations of the Office of the Prime Minister on arrangement of Community Deed, B.E. 2553 (A.D. 2010). There is no legislation in entitlement to community in natural resource and environmental management anyhow. There is only the arrangement of community deed and abovementioned regulations which do not have a status to be the law for adopting to be a practical guidelines and affecting the rights and freedom of people. From the study, it is suggested that there should be a bill regarding the community right in natural resource and environmental management by creating the evaluation in community in administrative ability in land, readiness and qualification of committee to demand the rights according to the law. The committee have to be acknowledged and do not perform infamous conduct in establishing

government project. When community receives the rights, the legal measures have to be created for inspection and revoking of the rights in the misuse of land.

Keywords: participation, community rights, natural resource and environmental management.

บทนำ

การที่ชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีสุขภาพอนามัยภายในชุมชนนั้น สาเหตุหนึ่งขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการขยะ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการโดยภาครัฐหรือภาคเอกชน การเททิ้งกลางแจ้งและเผาในที่โล่ง (open burning) ก่อให้เกิดความร้อนและมลพิษในอากาศ จึงต้องมีการบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนช่วยกันรักษาความสะอาด ปราศจากขยะที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนภายในพื้นที่ และยังต้องอาศัยมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการบริหารจัดการขยะทางปกครอง มาตรการทางอาญา และมาตรการทางแพ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งการป้องกันและการระงับมิให้เกิดความเสียหายที่เป็นการกระทบต่อสุขภาพภายในชุมชน รวมทั้งมีผลต่อการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่อีกด้วย ปัญหาด้านสาธารณสุขชุมชน และสิ่งแวดล้อมจึงพบมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน ทำให้ในระดับระหว่างประเทศเห็นความสำคัญต่อปัญหาการที่จะเลือกมีชีวิตรอยู่ในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีของประชาชนหรือในชุมชน โดยมีการนำเสนอขององค์การสหประชาชาติ (United Nation: UN) ประกอบด้วย

1. ปฏิญญาริโอ (Rio Declaration on Environment and Development) เป็นหลักการเกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของสหประชาชาติในการดำเนินงานพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน
  2. แถลงการณ์เกี่ยวกับหลักการด้านป่าไม้ (Statement of Forest Principle) เป็นแนวทางสำหรับการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน
  3. แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) เป็นแผนแม่บทของโลกในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม
  4. อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ไทยให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2537
  5. อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ไทยให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2547
- การประชุมที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดแนวนโยบายในการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (UN Conference on Human Environment, Stockholm Conference) พ.ศ. 2515 ณ กรุงสตอกโฮล์ม ราชอาณาจักรสวีเดน ได้หยิบยกปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นเจรจาและเรียกร้องให้ทุกประเทศตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยและเกินขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ในขณะที่ประชากรในประเทศยากจนยังคงมีความเป็นอยู่อย่างขาดแคลน จากการประชุมดังกล่าวทำให้เกิดการจัดตั้งหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมที่มีบทบาท สำคัญ เช่น โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งประชาชาติ (United Nations Environment Programmed หรือ UNEP) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสถานการณ์และทิศทางของสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการอำนวยความสะดวกในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน UNEP ทำงานร่วมกับพันธมิตรหลายองค์กรภายในสหประชาชาติและรัฐบาลในแต่ละประเทศ องค์กรระหว่างประเทศและองค์กรเอกชน หน่วยงานเอกชนและชุมชน โดยมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงไนโรบี สาธารณรัฐเคนยา และสำนักงานอีก 6 แห่งในภูมิภาคแอฟริกา เอเชียตะวันออก เอเชียและแปซิฟิก อเมริกาเหนือ ละตินอเมริกาและแคริบเบียน รวมทั้งในยุโรป โดยมีกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ตีพิมพ์เอกสาร “Our Common Future” เผยแพร่คำนิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืนและเรียกร้องให้ประชาคมโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ เพื่ออนาคตของคนในรุ่นต่อไป

การจัดสรรที่ดินมีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนภายในชุมชนมีที่ดินทำกินภายใต้โครงการโฉนดชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการสูญเสียที่ดินของเกษตรกรรายย่อยและปัญหาการใช้ที่ดินที่ไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชนให้เกิดการใช้ประโยชน์และการถือครองที่ดินอย่างยั่งยืน โดยโฉนดชุมชนมีรูปแบบไม่แตกต่างกันไปจากโฉนดที่ดินของภาครัฐ ภายในโฉนดได้จำแนกรายละเอียด ขอบเขตกรรมสิทธิ์ของที่ดินรายบุคคล ชื่อผู้ถือครองทำประโยชน์ จำนวนพื้นที่อาณาเขตติดต่อ รายละเอียดของสิทธิในที่ดิน ลายเซ็นผู้ถือครอง คณะกรรมการพยานและผู้จัดทำ อีกทั้งด้านหลังยังมีรายการเปลี่ยนมือที่ดิน ซึ่งคล้ายคลึงกับสารบัญญัตินิติกรรมของราชการในทางปฏิบัติแล้วในโฉนดชุมชนได้กำหนดไว้ดีกว่า แต่ละชุมชนสามารถพัฒนารูปแบบของโฉนดชุมชนที่แตกต่างกันออกไปได้ ภายใต้การให้สิทธิครอบครองและการใช้ประโยชน์เป็นรายบุคคลของโฉนดชุมชนจะมีการควบคุมดูแลโดยคณะกรรมการที่จัดทำร่วมกันของแต่ละชุมชน แต่ปัญหาการแผ้วถางป่าเพื่อทำประโยชน์ในที่ดินที่เป็นโฉนดชุมชนนั้นจะก่อให้เกิดปัญหาต่อประชาชนภายในชุมชน เมื่อป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมหมดไป จึงก่อให้เกิดปัญหาต่อการดำรงชีพของลูกหลาน ตามที่กฎหมายของประเทศไทยได้กำหนดบุคคลตามกฎหมายไว้ ได้แก่ บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ซึ่งบุคคลดังกล่าวมีสิทธิที่จะฟ้องหรือถูกฟ้องและมีสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แต่ในส่วนของกลุ่มบุคคลที่ดูแลทรัพยากรธรรมชาติภายในท้องถิ่นของตนเองมาอย่างช้านานนั้นก็คือ “ชุมชน” กลับไม่ได้รับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 67 ได้กำหนดสิทธิไว้แต่ไม่ปรากฏกฎหมายในระดับรองไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติหรือประมวลกฎหมายกำหนดแนวทางในการใช้สิทธิและหน้าที่เพื่อให้สอดคล้องกับการกำหนดสิทธิของชุมชนไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 67 แต่อย่างใด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาของชุมชนในการที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่จะต้องพิจารณาว่ามีตัวตนตามกฎหมายหรือไม่ และมีขอบเขตมากน้อยเพียงใด เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ และจำกัดการใช้สิทธิเพื่อเป็นการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการตามสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรวมกลุ่มเป็นชุมชน เพื่อกำหนดคุณภาพชีวิตในด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการรับรองสิทธิของกลุ่มบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเป็นเจ้าของในกรรมสิทธิ์ในที่ดินของรัฐ
3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการมีส่วนร่วมจัดการและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการจัดสรรที่ดินของรัฐภายใต้การจัดทำโฉนดชุมชน
4. เพื่อให้ได้มาซึ่งบทสรุปและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของรัฐ เพื่อให้มีสิทธิที่จะมีคุณภาพที่ดีในการดำรงชีวิตภายใต้กติการะหว่างประเทศ

สมมติฐานของการวิจัย

กฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการและได้ประโยชน์ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่นมีเพียงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ. 2553 เท่านั้น โดยยังไม่ปรากฏกฎหมายระดับพระราชบัญญัติรับรองและการใช้สิทธิของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ก่อให้เกิดปัญหาต่อการรับรองและการใช้สิทธิของชุมชนในการจัดการและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และก่อให้เกิดปัญหากฎหมายของประเทศไทยไม่สอดคล้องกับพันธกรณีตามปฏิญญาริโอ (Rio Declaration on Environment and Development) ในการดำเนินงานพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน แถลงการณ์เกี่ยวกับหลักการด้านป่าไม้ (Statement of Forest Principle) ที่จะต้องดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันไว้และมีพันธกรณีที่จะต้องอนุวัติกฎหมาย

ขอบเขตของการวิจัย

มุ่งศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการและได้ประโยชน์ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่จะต้องปฏิบัติและอนุวัติกฎหมายให้เป็นไปตามพันธกรณี ได้แก่ 1) ปฏิญญาริโอ (Rio Declaration on Environment and Development) 2) แถลงการณ์เกี่ยวกับหลักการด้านป่าไม้ (Statement of Forest Principle) 3) แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) 4) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ไทยให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2537 และ 5) อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ไทยให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2547 โดยเปรียบเทียบหลักกฎหมายของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดสรรที่ดินร่วมกันในลักษณะของโฉนดชุมชน เพื่อให้ได้บทสรุปและแนวทางที่ประเทศไทยจะต้องวางโครงสร้างทางกฎหมายให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (document research) ศึกษาค้นคว้าจากตำรา หนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิจัย และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการและได้ประโยชน์ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ผลการวิจัย

1. การรวมกลุ่มเป็นชุมชนในการกำหนดวิถีชีวิตของตนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมได้รับการรับรองในระดับนานาชาติแล้ว แต่ในกฎหมายของประเทศไทยยังไม่ปรากฏหลักการดังกล่าว ชุมชนควรมีสติธิในการกำหนดชะตาชีวิตของตนในการที่จะกำหนดวิถีความเป็นอยู่ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดและประชาชนภายในพื้นที่จะต้องสัมผัสอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงต้องมีสติธิในการกำหนดชะตาชีวิตเพื่อการมีชีวิตที่ดีและมีอากาศที่สะอาด แผนปฏิบัติการที่ 21 (Agenda 21) เป็นแผนแม่บทของโลกในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดย Agenda 21 ได้นำเสนอแนวทางเพื่อการต่อสู้กับความเสื่อมโทรมของดิน อากาศ และน้ำ แนวทางเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพ การต่อสู้กับความยากจน การแก้ไขการบริโภคน้ำที่ฟุ่มเฟือย การวางแผนและการจัดการศึกษา สุขอนามัย การแก้ไขปัญหาเมืองหลวงและปัญหาเกษตรกร นอกจากนี้ Agenda 21 ยังเห็นว่าความร่วมมือในระดับโลกเท่านั้นที่จะทำให้มั่นใจว่าทุกประเทศจะมีอนาคตที่มั่นคงและมีความปลอดภัยร่วมกันมากยิ่งขึ้น โดย Agenda 21 ได้วางหลักการและมาตรการในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับท้องถิ่น รวมทั้งรัฐบาลต้องส่งเสริมให้สตรีมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสิทธิของชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมการวางกลไกในการแบ่งสรรความรู้ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (Agenda 21 ข้อ (a)7) ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามรับรองสิทธิของมนุษย์ที่จะมีชีวิตอยู่ในอากาศที่สะอาด (human right to clean air) มนุษย์ทุกคนมีสิทธิโดยธรรมชาติในการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งย่อมหมายถึงมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งรวมถึงมีสิทธิที่จะเข้าถึงอากาศที่สะอาดปราศจากมลพิษ อากาศที่สะอาดเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ ทุกคนจึงมีสิทธิที่จะร่วมกันอนุรักษ์คุ้มครองคงไว้ซึ่งอากาศที่สะอาด บริสุทธิ์ และร่วมกันควบคุมป้องกันมิให้อากาศเกิดมลพิษ อันจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ สัตว์และพืช

2. มาตรการทางกฎหมายในการรับรองสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมาทำให้มีการใช้สารพิษสมบัติของชาติอย่างสิ้นเปลือง โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมเป็นอย่างมาก ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อ พ.ศ. 2540 ประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในอัตราสูงและขึ้นถึงเลขสองหลักเป็นเวลา 3 ปีติดต่อกัน (พ.ศ. 2530-2533) แต่เมื่อเกิดวิกฤตขึ้นมีผลให้เกิดการชะลอตัว

ทางเศรษฐกิจ แต่ภาคอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและภาคบริการ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวยังเป็นหัวใจสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย แนวโน้มดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงพัฒนาโดยพึ่งพิงฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ การขยายตัวของอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวที่ขาดการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมจะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลงไปอีก พร้อมกับมลพิษที่เพิ่มมากขึ้น การเพิ่มขึ้นของประชากรและนโยบายส่งเสริมให้เพาะปลูกพืชในเชิงพาณิชย์ทำให้เกิดการแผ้วถางและบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำเกษตรกรรม นโยบายและกฎหมายป่าไม้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาประชากรที่อยู่ในป่าซึ่งรวมถึงพื้นที่ป่าอนุรักษ์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติยังคงใช้วิธีการสั่งการและควบคุม (command and control) เป็นหลัก และยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเท่าที่ควร ความต้องการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การพัฒนาที่อยู่อาศัย เมือง และเขตอุตสาหกรรม ทำให้มีการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการนำพื้นที่ที่เหมาะสมต่อเกษตรกรรมไปใช้เพื่อประโยชน์อื่นและนำพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรมไปใช้ในเกษตรกรรม ทำให้เกิดปัญหาดินพังทลาย ดินขาดอินทรีย์วัตถุ มีปัญหาต่อการใช้ประโยชน์ เช่น ดินเค็ม ดินเป็นกรด ดินค่อนข้างเป็นทราย และดินเปรี้ยว เป็นต้น เมื่อทุกภาคเศรษฐกิจมีความต้องการน้ำเพิ่มขึ้นทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง เกิดการแย่งชิงและขัดแย้งเรื่องน้ำ ไม่ว่าจะเป็นภาคเกษตรกรรมหรือภาคอุตสาหกรรม ในขณะที่การจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่กระทำได้อย่างขึ้นเนื่องจากผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อสังคม การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการพัฒนาต่าง ๆ และในกระบวนการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน ในด้านสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชนยังมีปัญหาในการควบคุมการใช้ประโยชน์ในที่ดินทำให้เกิดการใช้ที่ดินที่ปะปนกัน เช่น การเกิดขึ้นของอาคาร โรงงาน สถานประกอบการ และกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพในย่านที่อยู่อาศัย ซึ่งมีสาเหตุมาจากกฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพ และอำนาจหน้าที่ซึ่งแยกส่วนกันของหน่วยงานที่รับผิดชอบภายใต้กฎหมายฉบับต่าง ๆ รวมทั้งขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขยายตัวของเมืองและชุมชนทำให้เกิดปัญหาขยะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งในแง่การเก็บ การขน และการกำจัด การเติบโตของสังคมบริโภคนำให้ปริมาณขยะยิ่งเพิ่มมากขึ้น ซึ่งรวมถึงขยะอันตรายที่เกิดจากการทิ้งผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่กำหนดในเรื่องการจัดการขยะอันตรายจากชุมชน

3. มาตรการทางกฎหมายในการมีส่วนร่วมจัดการและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการจัดสรรที่ดินของรัฐภายใต้แนวคิดการจัดทำโฉนดชุมชน

3.1 การจัดสรรที่ดินของรัฐในรูปแบบโฉนดชุมชนนั้น ผู้วิจัยเห็นว่ารัฐบาลออกนโยบายในการจัดสรรที่ดินให้กับชาวบ้านหรือชุมชนก็เพื่อกำหนดผลประโยชน์ให้กับประชาชน แต่การดำเนินการเช่นนี้เป็นการแลกกับที่ดินและป่าไม้ของประเทศ เพื่อหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการดำเนินการดังกล่าวจะอยู่ในความครอบครองของประชาชนและไม่ให้ประชาชนนำที่ดินที่รัฐมอบให้ไปจำหน่ายจ่ายโอน แต่กลับพบว่าที่ดินที่มีการจำแนกในรูปแบบโฉนดชุมชนนั้นล้วนแต่เป็นที่ป่า ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ที่ดินป่าช้า ซึ่งไม่สามารถทำการเกษตรทำไร่หรือทำนาได้ ปราศจากการเข้าถึงระบบชลประทานก็ไม่อาจจะทำการเกษตรได้ แต่ที่ดินส่วนใหญ่เป็น

ที่ดินที่ประชาชนสามารถนำไปทำอะไรได้อื่นเลย นอกจากนั้นเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนหรือชุมชนบุกเบิกป่าซึ่งมีจำนวนน้อยอยู่แล้ว ในประเด็นความเสมอภาคของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เกี่ยวกับการให้สิทธิในโฉนดชุมชน พบว่าการดำเนินการของรัฐในเรื่อง โฉนดชุมชนขัดต่อหลักความเสมอภาค เพราะการที่รัฐมอบโฉนดชุมชนให้กับชุมชนตามเงื่อนไขของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี นั้นเป็นการจำกัดสิทธิกับชุมชนอื่นที่ไม่ได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด แต่ชุมชนเหล่านั้นก็ถือว่าเป็นชุมชนซึ่งตั้งมาเป็นร้อยปีแล้ว แต่ไม่ได้รับสิทธิ แต่ถ้าชุมชนก่อตั้งมาตามหลักเกณฑ์ที่ระเบียบกำหนดก็ได้ถือครองโฉนดชุมชน ย่อมเห็นได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ เป็นความไม่เสมอภาคตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งก็รอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในกรณีนี้ต่อไป

3.2 การกำหนดขอบเขตและลักษณะเกี่ยวกับความหมายของชุมชนและโฉนดชุมชนในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดการ โฉนดชุมชน พ.ศ. 2553 นั้น เป็นลักษณะนามธรรมโดยปราศจากการรองรับจากกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติหรือประมวลกฎหมาย จนทำให้ปราศจากสถานะภาพทางกฎหมายและไม่อาจจะประกันความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนผู้ได้รับสิทธิตามโฉนดชุมชน

3.3 การจำแนกประเภทผู้ถือสิทธิครอบครองในโฉนดชุมชนพบว่า โฉนดชุมชนเป็นเรื่องที่กฎหมายจะต้องออกมารองรับหลักการพิสูจน์สิทธิให้ชัดเจนว่าเขตพื้นที่ใดเป็นเขตพื้นที่โฉนดชุมชน เพื่อไม่ให้มีการทับซ้อนของโฉนดชุมชนกับที่ดินของประชาชนที่มีกรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน เพื่อให้มีความชัดเจนในการดำเนินการตามกฎหมาย เพราะต้องเข้าใจว่ากรรมที่ดิน กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชก็มีบทบัญญัติในการห้ามผู้ใดเข้าบุกรุกป่าอันมิใช่ทรัพย์สมบัติของตน กรณีดังกล่าวย่อมเป็นความผิดตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐอื่นแทบทั้งสิ้น ประชาชนก็อาจจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้ และใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งผู้วิจัยมีความเป็นห่วงว่าผลเสียจะตกอยู่กับประชาชน มิใช่ตกอยู่กับรัฐหรือรัฐบาลที่กำหนดนโยบาย เมื่อหมดวาระการดำเนินงานก็ออกจากตำแหน่งไป สร้างภาระไว้ให้กับประชาชนและแผ่นดินเป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนั้นปัญหาการกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรัฐในการดำเนินการตามโฉนดชุมชน ผู้วิจัยเห็นว่าการอนุมัติโฉนดชุมชนให้กับประชาชนเป็นไปตามระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้มีจุดเกาะเกี่ยวและมีความสัมพันธ์ที่จะต้องอยู่ภายใต้การดูแลประชาชนแต่อย่างใด แต่กลับให้สำนักนายกรัฐมนตรีเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการจัดทำโฉนดชุมชน นอกจากนั้นโฉนดชุมชนยังสามารถจำหน่ายโอนได้อีกด้วย ซึ่งอำนาจในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินเป็นอำนาจของกรมที่ดิน ต่อมาถ้าปรากฏว่ามีการโอนโฉนดชุมชนจะให้สำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมหรืออย่างไร ซึ่งสำนักนายกรัฐมนตรีไม่อาจดำเนินการได้เพราะกฎหมายมิได้เปิดช่องให้ดำเนินการ ก็คงต้องเป็นไปตามกฎหมายของกรมที่ดินที่จะดำเนินการในกรณีนี้ได้ แต่กรมที่ดินมิใช่เจ้าของโครงการย่อมไม่มีข้อมูลในงานโฉนดชุมชนก็ไม่สามารถดำเนินการได้อยู่ดี ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการโอนย้ายงานโฉนดชุมชนให้กับกรมที่ดินดำเนินการตรวจสอบและกำหนดเขตแดนให้มีความชัดเจน เช่น รังวัดด้วยภาพถ่ายทางอากาศ ซึ่งกรมที่ดินมีข้อมูลอยู่แล้ว เพียงแต่ดำเนินการรังวัดด้วยภาพถ่ายทางอากาศที่จะออกโฉนดชุมชนต่อเท่านั้น และทำให้การดำเนินการเป็นเอกภาพด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการและได้ประโยชน์ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่นให้เป็นลักษณะวางโครงสร้างทางกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติเพื่อรองรับสิทธิของชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และยกระดับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ. 2553 ให้เป็นระดับพระราชบัญญัติ และกำหนดสิทธิของชุมชนไว้ด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามปฏิญญาริโอ (Rio Declaration on Environment and Development) และแถลงการณ์เกี่ยวกับหลักการด้านป่าไม้ (Statement of Forest Principle) ที่จะต้องดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ที่ได้ให้สัตยาบันไว้และมีพันธกรณีที่จะต้องอนุวัติกฎหมาย

2. การรับรองสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรปรับปรุงกฎหมายที่มีลักษณะสั่งการและควบคุมเป็นกฎหมายเชิงป้องกัน โดยเฉพาะกฎหมายป่าไม้และกฎหมายอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 หรือพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เป็นต้น โดยจะต้องกำหนดให้มีการปลูกป่าทดแทนหรือการทำสวนป่า ซึ่งเป็นมาตรการในการเพิ่มปริมาณป่าไม้ให้มากขึ้น เพื่อลดความต้องการที่จะนำไม้จากป่าถาวรมาใช้ในการอุปโภคบริโภค และเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันก็เป็นการเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมในการปลูกป่าทดแทนหรือเพาะพันธุ์พืช อันจะทำให้รัฐประหยัดงบประมาณในการปลูกป่า โดยที่ดินที่จะขออนุญาตปลูกสวนป่าไม่จำเป็นจะต้องเป็นป่าสงวนหรือเขตอุทยานแห่งชาติ แต่ควรกำหนดให้เป็นที่ดินที่มีโฉนดหรือ น.ส.3 หรือที่ดินที่ราชการรับรองว่าอาจขออนุญาตโฉนดหรือ น.ส.3 ได้ตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือกฎหมายการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ หรือเป็นที่เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม หรือเป็นเขตป่าเสื่อมโทรมในเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือที่ดินที่ได้ดำเนินการปลูกป่าโดยหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือทบวงการเมือง ที่ดินของเอกชนก็สามารถขออนุญาตให้มีการปลูกป่าเพื่อทำเขตป่าสงวนได้ และให้ได้รับสิทธิพิเศษทางกฎหมายในการยกเว้นภาษีอากร การชดเชยและเยียวยาจากรัฐให้แก่เอกชนผู้เข้าร่วมการจัดทำป่าเพื่อเป็นเขตอนุรักษ์

3. การออกโฉนดชุมชนให้แก่ประชาชนเป็นเรื่องที่ดี แต่เพื่อให้ประชาชนเป็นเรื่องที่ดี แต่เพื่อให้ประชาชนสามารถบังคับใช้ได้จริงทางกฎหมาย และเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืน จึงมีความเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ความเสมอภาคของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เกี่ยวกับการให้สิทธิในโฉนดชุมชน เห็นว่าควรจัดสรรที่ดินให้ทั่วถึงและยุติธรรม เพราะบุคคลที่อยู่ภายในป่าก่อนมีการประกาศใช้มติคณะรัฐมนตรีย่อมถือว่าเป็นผู้บุกรุก ซึ่งถ้าเทียบสถานะของชุมชนกับบุคคลที่อยู่ภายในป่าก่อนมีการประกาศใช้มติคณะรัฐมนตรีก็ถือว่ามิสถานะเท่าเทียมกันแต่ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน

3.2 ปัญหาการพิสูจน์สิทธิในการถือครองกรรมสิทธิ์ของโฉนดชุมชน เกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตและความหมายของชุมชน การกำหนดขอบเขตและความหมายของโฉนดชุมชน และปัญหาการจำแนกประเภทผู้ถือสิทธิครอบครองในโฉนดชุมชน รัฐบาลควรออกโฉนดชุมชนรับรองสิทธิชุมชน โดยการบัญญัติเพิ่มเติม

ไว้ในประมวลกฎหมายที่ดินในลักษณะของกรรมสิทธิ์ร่วมหรือ โฉนดชุมชน โดยไม่มีกำหนดระยะเวลา และให้สิทธิออกทางมรดกได้ โดยกำหนดเงื่อนไขให้รัฐสามารถเพิกถอน โฉนดชุมชนได้ทั้งแปลงหากชุมชนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมระหว่างรัฐกับชุมชน และรัฐบาลควรจายกระดับที่ดินเป็นพื้นที่โฉนดชุมชนได้โดยกำหนดให้ทำข้อตกลง ระเบียบและกติการ่วมที่ชัดเจน จะช่วยให้ชุมชนเมืองสามารถพัฒนาชุมชน ได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงจะช่วยแก้ไขปัญหาชุมชนเมืองซึ่งเป็นปัญหาของเมืองใหญ่ทั่วประเทศ นอกจากนี้รัฐบาลควรศึกษาและนำแนวทางการดำเนินการรับรองสิทธิชุมชนในลักษณะสิทธิร่วมแบบโฉนดชุมชนเป็นแนวทางการดำเนินการอยู่แล้วในหลายพื้นที่ เช่น ส่งเสริมสหกรณ์ดำเนินการในพื้นที่สหกรณ์หรือตามโครงการพระราชดำริ เป็นต้น และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการยกระดับจากระเบียบคณะรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน ขึ้นเป็นพระราชบัญญัติโฉนดชุมชน และแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับชนิดของโฉนดชุมชน จากหนังสืออนุญาตให้เป็นเอกสารสิทธิ์ที่แสดงถึงกรรมสิทธิ์ในโฉนดชุมชนดังกล่าวด้วย

3.3 ปัญหาการกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรัฐในการดำเนินการตามโฉนดชุมชน ในปัญหานี้ผู้วิจัยเห็นว่า ควรให้กรมที่ดินเป็นผู้ดำเนินการจัดการโฉนดชุมชน เพื่อให้การจัดการที่ดินของรัฐเป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพเพราะข้อมูลที่ดินของประเทศนั้น กรมที่ดินมีข้อมูลและมีทรัพยากรบุคคลในการบริหารจัดการได้ดีกว่าสำนักงานรัฐมนตรีที่มีหน้าที่ในการสนับสนุนหน่วยงานการเมืองมากกว่าที่จะมาดำเนินการจัดสรรที่ดินของรัฐให้แก่ประชาชน

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพิ่มเติมนอกจากที่ได้วิเคราะห์มาแล้วข้างต้นว่า

1. ที่ดินที่รัฐควรจะนำมาออกเป็นโฉนดชุมชนควรมี 3 ประเภท ประกอบด้วย ที่ดินของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจที่ราษฎรหรือเกษตรกรมีที่อยู่อาศัยและทำกินมาอย่างต่อเนื่องซึ่งมิใช่ที่ดินของรัฐที่มีการบุกรุกใหม่ที่ที่ดินของรัฐหรือที่รัฐจัดหามาเพื่อดำเนินการจัดสรรให้ราษฎรหรือเกษตรกรที่มีที่อยู่อาศัยหรือพื้นที่ทำการเกษตร และที่ดินที่เอกชนครอบครอง หรือได้รับเอกสารสิทธิ์ที่ดินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือที่ดินที่เอกชนทิ้งร้างไม่ทำประโยชน์เกินเวลาที่กำหนดในประมวลกฎหมายที่ดิน

2. การออกโฉนดชุมชนในพื้นที่ของรัฐ ประกอบด้วย ที่ดินราชพัสดุ ที่ดินสาธารณะประโยชน์ ที่ดินตามกลุ่มกฎหมายป่าไม้ ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินและที่ดินตามกฎหมายปฏิรูปที่ดินที่สามารถดำเนินการได้ทันทีเนื่องจากกฎหมายเฉพาะของที่ดินแต่ละประเภทมีบทบัญญัติที่ให้ผู้รักษาการตามกฎหมายสามารถอนุญาตให้ชุมชนใช้ประโยชน์หรือทำเป็นโครงการร่วมกับชุมชน และรัฐบาลยังสามารถใช้กฎหมายปฏิรูปที่ดินสำหรับการสนับสนุนการปฏิรูปที่ดินเป็นแปลงรวมและจัดรูปแบบองค์กรชุมชนในรูปแบบของสหกรณ์ขึ้นดำเนินการบริหารจัดการที่ดินร่วมกัน โดยที่รัฐบาลประกาศให้ที่ดินที่ประสงค์จะออกโฉนดชุมชนเป็นพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน

3. รัฐบาลควรสนับสนุนการดำเนินการออกโฉนดชุมชนให้ครอบคลุมทั้งที่ดิน ป่าไม้ แม่น้ำ ระบบเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยในพื้นที่นิเวศร่วมในการวางกฎ ระเบียบ การบริหารจัดการที่มีความแตกต่างกันตามระบบนิเวศ จารีตประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน

4. เมื่อมีการออกโฉนดชุมชนให้แก่ชุมชนใดแล้วควรรัฐมีการกำหนดค่าตอบแทนในที่ดินที่มีการออกโฉนดชุมชนโดยอาจเรียกเก็บเป็นค่าธรรมเนียม ค่าเช่า เป็นต้น

บรรณานุกรม

- ขบวน พลตรี. (2529). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. สกลนคร: วิทยาลัยครูสกลนคร.
- เชาว์ลิต แจ็งอักษร. (2550). *มาตรการบังคับทางปกครองของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณภัค อังควราธานัท. (2553). *ฝรั่งเศสและกฎหมายสิ่งแวดล้อม* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.admincourt.go.th/00_web/00_file/09/20101008_2.pdf [2553, 21 พฤศจิกายน].
- ประกอบ ตูจินดา. (2553). *ความเป็นมาของการสาธารณสุขของโลก* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://guru.sanook.com/enc_preview.php?id=1828&title [2553, 30 กรกฎาคม].
- ปรีชา พรหมเพชร. (2541). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการถือครองที่ดิน*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พรชัย ด่านวิวัฒน์. (2550). *กฎหมายการค้าและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- พรชัย รัศมีแพทย์. (2541). *หลักกฎหมายปกครองท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พัฒนา มูลพฤกษ์. (2541). *อนามัยสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: เอ็น.เอส.แอล.พรีนติ้ง.
- พิชิต สกฤตพรหมณ์. (2521). *การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรรณภา ติระสังขะ. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในฝรั่งเศส: การอภิปรายสาธารณะ* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.pub-law.net/Publaw/View.asp?publawIDs=938> [2550, 16 สิงหาคม].
- สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2545). *อำนาจของเจ้าพนักงานในกฎหมายสิ่งแวดล้อมทั้งทางอาญาและในทางปกครอง. ใน รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องประมวลความคิดและวิธีพิจารณาคดีอาญา และคดีปกครองในกฎหมายสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- สุนทรียา เหมือนพะวงศ์. (2543). *กฎหมายสิ่งแวดล้อมเยอรมัน*. *ดุษฎีสาร*, 13(47), หน้า 117-120.
- สุมลรัตน์ นาคพาณิชย์. (2548). *กฎหมายในการควบคุมและจัดการมลพิษทางน้ำจากชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวงศ์ ศาสตราวหา, สุรชาติ ฅ หนองคาย และพิพัฒน์ ทองผดุงโรจน์. (2536). *กฎหมายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.

- Bernard, C. I. (1962). *The function of the executive*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Bohn, Eberhard. (2005). *The quest for environmental regulatory integration in the European union: Integrated pollution prevention and control*. London, England: Kluwer law international.
- Brenot, Vincent, & Werner, Mathieu. (2010). *France* (Online). Available: <http://www.iclg.co.uk> [2010, July 16].
- Embassy of France. (2007). *The prefect* (Online). Available: <http://www.ambafrance-us.org/atoz/prefet.asp> [2007, August 18].
- Faure, Michael, & Gunter, Heine. (2005). *Criminal enforcement of environmental law in the European Union*. London, England: Kluwer law international.

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความเป็นผู้เสียหายของราษฎรในคดีจราจร
ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522

PROBLEMS AND OBSTACLES RELATED TO VICTIM
CONDITION OF CITIZENS IN TRAFFIC CASE SUBJECT TO
THE LAND TRAFFIC ACT, B. E. 2522 (A. D. 1979)

ร้อยตำรวจเอกวิโรจน์ จริตรัมย์*

Pol. Capt. Wiroj Jaritram

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ประทีป ทับอรรถานนท์**

Asst. Prof. (Emeritus) Dr. Prateep Thabattanont

รองศาสตราจารย์สุวิทย์ นิ่มน้อย***

Assoc. Prof. Suwit Nimnoy

บทคัดย่อ

ความผิดทุกข้อหาในคดีจราจรเป็นความเสียหายแก่รัฐเท่านั้น ราษฎรไม่ใช่ผู้เสียหาย จึงก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีของราษฎรที่ไม่ได้รับการประกันความเป็นธรรมเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจากการใช้รถใช้ถนน พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่รัฐใช้ควบคุมการใช้รถใช้ถนนของผู้ขับขี่เพื่อให้ใช้รถใช้ถนนในกฎและกติกากำหนดไว้อย่างเคร่งครัด บนพื้นฐานของความปลอดภัยของประชาชน และรัฐเท่านั้นที่จะใช้อำนาจในทางปกครองควบคุมการจราจรทางบก โดยไม่ได้เปิดช่องให้ราษฎรผู้เสียหายจากการใช้รถใช้ถนนเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายหรือผู้เสียหายโดยนิตินัย แม้จะได้รับความเสียหายตามความเป็นจริงหรือเป็นผู้เสียหายโดยพฤตินัยก็ตาม กรณีดังกล่าวจึงก่อให้เกิดปัญหาต่อราษฎรผู้ใช้รถใช้ถนนที่ไม่ได้รับความยุติธรรมอย่างเพียงพอในการที่จะใช้สิทธิทางศาลหรือสิทธิในการยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการเพื่อดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวได้ และข้อหาตามพระราชบัญญัติ

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ปีการศึกษา

2556

** ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

*** ผู้อำนวยการหลักสูตรและรองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

จราจรทางบก พ.ศ. 2522 ผู้เสียหายจะต้องนำไปฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่ง ก่อให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อนในการดำเนินคดี และไม่ปฏิบัติตามหลักความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายในการรับฟังพยานหลักฐานในการดำเนินคดีที่แตกต่างจากคดีอาญา จึงเห็นควรให้ราษฎรเป็นผู้เสียหายในคดีตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 โดยให้เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยความเป็นผู้เสียหายในคดีจราจรทางบกกว่า คดีที่เกิดจากการกระทำ ความผิดและเกิดความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายและ/หรือทรัพย์สิน ให้ราษฎรเป็นผู้เสียหาย เพราะถือว่าราษฎรเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง ส่วนความผิดที่ไม่มีความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้อื่น ก็ให้รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย เพื่อให้ราษฎรสามารถใช้สิทธิทางศาลทั้งการดำเนินคดีและการยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการได้ ทำให้มีผลผูกพันและถือข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีอาญาไปยังคดีแพ่งด้วย เพื่อลดระยะเวลาและขั้นตอนในการนำสืบพิสูจน์ความผิดซ้ำอีก

คำสำคัญ: ผู้เสียหาย, คดีจราจร, พระราชบัญญัติจราจรทางบก

ABSTRACT

As all allegations in traffic case are a governmental damage only, it does not allow victims being citizens, causing problems and obstacles in proceedings of victims not receiving fairness when the damages occurs to a road user. From the study, it was found that the Land Traffic Act, B.E. 2522 (A.D. 1979) was the governmental law for regulating road using of drivers in order to use road under the stipulated regulations and rules strictly in basic safety standards of people; moreover, it was found that the Act only allowed the government to execute governing power for regulating land traffic not letting a citizen being the victim from road using to be a statutory victim or de jure victim even if the victim would receive the actual damages or be a de facto victim. Such case caused problems to citizens being road user not receiving sufficient fairness for exercising judicial rights or rights for filing a petition to associate as prosecutor with public prosecutor for proceedings against the offenders under such law; moreover, it was found that the allegations in accordance with the Land Traffic Act, B.E. 2522 (A.D. 1979) did not have consequential judgement to civil case; such case caused victims to attest and prove such damages another time, causing inessential condition in the proceedings and were not subject to the principle of equity for victims in the proceedings of hearing evidences being difference from criminal case. From the study, it suggested that there should allow citizens to be the victims in the case under the Land Traffic Act, B.E. 2522 (A.D. 1979) by adding the provision regarding victimhood in land traffic case as the case occurred from the offense and causing damages to life or body and property having citizens as the victims because it was deemed that the citizens being the victims directly. As for the offense did not have damages to life, body or property of other people, the government should only be the victims to allow citizens to be able to exercise judicial rights both in the proceedings and filing an petition for associating as prosecutor with public prosecutor and to

have an obligation and base on the fact in accordance with sentence to civil cases in order to reduce time period and steps in attesting or serving as proof of offence repeatedly.

Keywords: victims, traffic case, The Land Traffic Act.

บทนำ

ในการพิจารณาคดีอาญาตามหลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (civil law) หรือระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law) ได้แบ่งพิจารณาการดำเนินคดีอาญา (เมธาพร กาญจนตะชะ, ออนไลน์, 2553) ออกเป็นรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การดำเนินคดีอาญาตามแนวความคิดสากล การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดอาญามีแนวปฏิบัติตามมาตรฐานสากลคือ ตามปณญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาคือ บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลซึ่งเป็นอิสระและไร้อคติ การพิจารณาคดีอาญาบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันในเรื่องต่าง ๆ เช่น มีสิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอในการสู้คดี สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยปราศจากการชักจูงอย่างไม่เป็นธรรม สิทธิที่จะอุทธรณ์การลงโทษและคำพิพากษาต่อศาลสูงให้พิจารณาทบทวนอีกครั้งตามกฎหมาย (ปณญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 10) โดยทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่กำหนดไว้ในปณญญานี้ โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนชาติใด ๆ เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะอื่น ๆ และจะต้องไม่มีความแตกต่างใด ๆ ตามมูลฐานแห่งสถานะทางการเมือง ทางการศึกษา หรือทางการระหว่างประเทศของประเทศหรือดินแดนที่บุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนี้จะเป็นเอกราชอยู่ในความพิทักษ์มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยใด ๆ ทั้งสิ้น (ปณญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 2) และทุกคนเสมอกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปณญญาและจากการยุ้งให้เกิดการเลือกปฏิบัติดังกล่าว (ปณญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 7) (คณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน (กปส.), 2544, หน้า 9-11)

2. การดำเนินคดีอาญาตามหลักผู้ที่เข้ามาดำเนินคดี

2.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายเป็นเรื่องของผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือบุคคลที่ใกล้ชิดของผู้เสียหายกระทำการดำเนินคดีเอง (อรรถพล ใหญ่สว่าง, 2524, หน้า 5) เป็นในรูปของการแก้แค้นเป็นการส่วนตัวหรือทำสงครามระหว่างกลุ่มชนที่เกี่ยวข้อง โดยรัฐทำหน้าที่เป็นคนกลางตัดสินความถูกต้อง รวมถึงการบังคับให้ผู้กระทำความผิดรับผิดชอบเรียกร้องของผู้เสียหาย ด้วยเหตุนี้หลักการดำเนินคดีจึงจำแนกเฉพาะส่วนได้ส่วนเสียของบุคคลเป็นหลัก ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียของสังคมเข้าไปเกี่ยวข้อง (อุดม รัฐอมฤต, 2535, หน้า 243)

2.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (popular prosecution) เป็นระบบการดำเนินคดีที่ถือว่าประชาชนทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของรัฐหรือสังคม หากมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ประชาชนทุกคนมีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องอยู่ด้วย และถือว่าหน้าที่ในการฟ้องร้องและดำเนินคดีอาญาเป็นของประชาชน จึงทำให้ประชาชนทุกคนเป็นผู้เสียหาย แนวความคิดเช่นนี้ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในระบบกฎหมายโรมันโดยจำแนกความผิดระหว่างการกระทำผิดต่อส่วนตัว (delit private) กับการกระทำความผิดอาญาแผ่นดิน (delit public) ออกจากกัน และจากการจำแนกการกระทำผิดนี้เองจึงทำให้เกิดการฟ้องคดีอาญาตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (อุคม รัฐอมฤต, 2535, หน้า 243)

2.3 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (public prosecution) เป็นหลักการดำเนินคดีที่เกิดขึ้นใหม่ เป็นแนวความคิดทางอรรถประโยชน์นิยมคือ การกระทำใดที่เป็นการกระทบกระเทือนต่อสังคม รัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม จะต้องเข้าไปดำเนินการป้องกันการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคม หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมีแนวคิดพื้นฐานหรือแหล่งที่มาจากประเทศในภาคพื้นยุโรปเป็นส่วนใหญ่ โดยจะมุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิของสมาชิกในสังคมหรือเรียกว่า “ประโยชน์สาธารณะ” ประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ส่วนมากจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเรียกว่า “พนักงานอัยการ” มีสถานภาพเป็นตัวแทนของรัฐ ดังนั้นตามแนวคิดพื้นฐานของหลักดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ บุคคลซึ่งเสียหายไม่มีสิทธิในการเข้ามาฟ้องร้องและดำเนินคดีอาญาโดยมีประโยชน์ของรัฐหรือสังคมเหนือกว่าประโยชน์ของบุคคล รัฐเท่านั้นที่ป็นผู้ใช้อำนาจในการดำเนินคดีอาญาในการรักษาความสงบเรียบร้อย การดำเนินคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นบุคคลใดคือผู้เสียหาย สิ่งที่สำคัญคือต้องอำนวยความสะดวกอย่างเสมอภาคกันโดยไม่เลือกปฏิบัติว่าบุคคลที่เข้ามาจะมีสถานะเช่นไร เนื่องจากบุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกันในการเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้น ไม่สมควรให้ความสำคัญกับการดำเนินคดีอาญาในกรณีใดกรณีหนึ่ง เช่น ให้เอกสิทธิ์หรือให้ความสำคัญกับการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมากกว่ากรณีที่ผู้เสียหายเข้ามาดำเนินคดีอาญาเอง

ประเทศไทยถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลักแต่ก็มีได้ผู้ขาดอำนาจอยู่เพียงฝ่ายเดียวเพราะรัฐจะต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ส่งเสริมความยุติธรรมและความสมบูรณ์พูนสุขของประชาชน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวรัฐจึงจำเป็นต้องจัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ขึ้นและจัดให้มีผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในหน่วยงานเหล่านั้นในการที่จะดำเนินคดีแทนประชาชนผู้เสียหายคือ พนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล เพื่อเข้ามาทำหน้าที่ดำเนินคดีอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังให้สิทธิแก่ “ผู้เสียหาย” ในการเข้ามาดำเนินคดีแทนได้โดยมีสิทธิร้องทุกข์ กล่าวโทษ ฟ้องร้อง ดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ผู้เสียหายจึงมีความสำคัญในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการฟ้องร้องคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ได้กำหนดไว้ว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6 ผู้เสียหายซึ่งความผิดที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย เอกชนไม่อาจเป็นผู้เสียหาย ได้แก่ ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 ความผิดตามพระราชกำหนดการกู้เงินที่เป็น

การถือโองประชาชน พ.ศ. 2527 ความผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2496 ความผิดตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2522

จะเห็นได้ว่าในส่วนของความผิดเกี่ยวกับการจราจรทางบกตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 คำพิพากษาศาลฎีกาได้วางแนวคำวินิจฉัยมาโดยตลอดว่ารัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย แม้การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยนั้นถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก แต่ในขณะเดียวกันก็ให้อำนาจแก่เอกชนที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีอำนาจดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเอง ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ได้บัญญัติให้บุคคลผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลไว้คือพนักงานอัยการและผู้เสียหาย โดยให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาได้เช่นเดียวกับพนักงานอัยการ จะเห็นได้ว่าอำนาจในการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายดังกล่าวเป็นอำนาจที่มีอยู่อย่างกว้างขวางและเป็นอิสระแยกต่างหากจากการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ ไม่ว่าจะเป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือคดีความผิดอาญาแผ่นดิน ขณะเดียวกันผู้เสียหายในคดีอาญาเป็นองค์สำคัญของกรณีหนึ่งซึ่งมีหน้าที่ในการค้นหาพยานหลักฐานและฟ้องร้องผู้กระทำความผิดโดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สิทธิผู้เสียหายในการกล่าวหา ฟ้องร้องและดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด ทั้งที่ประชาชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบต่อการกระทำความผิดนั้นไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าหน้าที่คำพิพากษาศาลฎีกาปฏิเสธสิทธิของผู้เสียหายในคดีตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 นั้น เป็นการไม่ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายซึ่งขัดต่อหลักการที่กำหนดไว้ในสิทธิมนุษยชน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว เนื่องจากผู้เสียหายเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิด และเพื่อให้ผู้เสียหายเป็นผู้กานอำนาจและมีส่วนร่วมกับเจ้าพนักงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและศาล การปฏิเสธสิทธิของผู้เสียหายนั้นย่อมถือว่าเป็นการปฏิเสธความยุติธรรมในการที่จะต้องสืบคดีต่อศาลตามสิทธิของผู้เสียหายตามที่กฎหมายรองรับสิทธิไว้ ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเปรียบเทียบหลักกฎหมายของไทยและต่างประเทศ รวมทั้งหลักปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในการได้รับการรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้เสียหาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการไม่ให้ราษฎรเป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522
2. เพื่อศึกษาผลผูกพันในคำพิพากษาส่วนอาญาในความผิดจราจรตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522
3. เพื่อศึกษาปัญหาผู้เสียหายขอเข้าร่วมและการแก้ต่างเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการในความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522
4. เพื่อให้ได้มาซึ่งบทสรุปและเสนอแนะปัญหาเกี่ยวกับความเป็นผู้เสียหายของราษฎรในคดีจราจรตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522

สมมติฐานของการวิจัย

พระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ. 2522 บัญญัติให้รัฐเท่านั้นที่ เป็นผู้เสียหาย ถือว่าเป็นการปฏิเสธความยุติธรรม สิทธิในการดำเนินคดีอาญาและการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นผู้เสียหายที่ได้รับการรับรองไว้ในปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในขณะที่ผู้เสียหายมีความสำคัญในการค้นหาพยานหลักฐานและฟ้องร้องผู้กระทำความผิด โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากลับบัญญัติให้สิทธิผู้เสียหายในการกล่าวหาฟ้องร้องและดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดนั้น มิได้บัญญัติให้สอดคล้องกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับความเป็นผู้เสียหายในคดีจรรยาบรรณตามพระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ. 2522 โดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นผู้เสียหายในคดีจรรยาบรรณตามพระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ. 2522 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการร้องทุกข์ สอบสวนและฟ้องคดีจรรยาบรรณ โดยเปรียบเทียบหลักกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการวิเคราะห์ปัญหาความเป็นผู้เสียหายในคดีจรรยาบรรณ รวมทั้งข้อเสนอแนะ

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้เสียหายของราษฎรในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ. 2522 รวมทั้งระเบียบข้อบังคับ และงานวิจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้เสียหายในคดีจรรยาบรรณตามพระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ. 2522

ผลการวิจัย

1. ปัญหาการไม่ให้ราษฎรเป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ. 2522 หากเป็นคดีที่มีความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยถือว่าราษฎรเป็นผู้เสียหายในส่วนของความผิดที่เกิดขึ้นแก่ร่างกายหรือทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น ส่วนความเสียหายด้านอื่น ๆ ที่เป็นการเสียหายตามพระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ. 2522 ราษฎรไม่ใช่ผู้เสียหาย เช่น กรณีการแข่งรถกันบนทางหลวงจนเกิดอุบัติเหตุทำให้มีประชาชนได้รับความเสียหายแก่ร่างกายหรือชีวิต ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายนั้นก็จะเป็นผู้เสียหายในความผิดฐานทำให้ได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น ส่วนการแข่งรถบนถนนหลวงจนเป็นเหตุให้ชนผู้เสียหายดังกล่าว ราษฎรจะไม่มีสิทธิดำเนินคดีแก่ผู้แข่งรถบนถนนหลวงได้ กรณีดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนนที่ได้รับความเสียหายจากผู้กระทำความผิดที่ไม่อาจจะใช้สิทธิของตนดำเนินคดีแก่บุคคลดังกล่าวได้ นอกจากนั้น ถ้าเป็นกรณีการกระทำโดยประมาททำให้ทรัพย์สินของตนเสียหายแล้ว ราษฎรก็ไม่ใช่ผู้เสียหายและในขณะเดียวกันความผิดฐานประมาท

เป็นเหตุให้ทรัพย์สินเสียหายที่ไม่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาที่จะเป็นกฎหมายพื้นฐานให้ผู้เสียหายใช้สิทธิดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดได้ กรณีดังกล่าวจึงก่อให้เกิดปัญหาต่อประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนนที่จะไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายตามกฎหมายอย่างเป็นธรรมเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นเช่นเดียวกับหลักการวินิจฉัยความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญาในคดีจราจร ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ให้เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยความเป็นผู้เสียหายในคดีจราจรทางบก ว่าคดีที่เกิดจากการกระทำความผิดและเกิดความเสียหายต่อชีวิตร่างกายและ/หรือทรัพย์สินผู้อื่น ให้ราษฎรเป็นผู้เสียหาย เพราะถือว่าเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง ส่วนความผิดที่ไม่มี ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกายและ/หรือทรัพย์สินของผู้อื่น ก็ให้รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหายเพื่อ ให้ราษฎรสามารถใช้สิทธิทางศาลทั้งการดำเนินคดีและการยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการได้ และจะทำให้มีผลผูกพันและถือข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคืออาญาไปยังคดีแพ่งด้วย เพื่อลดระยะเวลาและขั้นตอนในการนำ สืบพิสูจน์ความผิดซ้ำอีก

2. ปัญหาผลผูกพันในคำพิพากษาส่วนอาญาในความผิดจราจรตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 คำพิพากษาคอร์ผูกพันคู่ความทั้งเรื่อง แม้คดีจะมีฐานการฟ้องมาจากพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในสังคมโดยมีลักษณะเป็น ความเสียหายสาธารณะก็ตาม ก็ให้มีผลผูกพันและเป็นคำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ให้ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริง ตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาด้วย เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับสิทธิการเยียวยาความเสียหายอย่างเพียงพอ ต่อผู้ประมาทในการใช้รถใช้ถนนและกระทำการโดยไม่ใช้ความระมัดระวัง ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยมีนเมา ไร้เดียงสา ลึกลับคอง เป็นต้น เพื่อให้เป็นการประสานผลประโยชน์ระหว่างความเสียหายของเอกชนกับความเสียหายสาธารณะได้โดยไม่ตัดสิทธิและสร้างความลำบากให้แก่ผู้เสียหายที่จะไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหาย ตามกฎหมาย นอกจากนั้นควรมีบทบัญญัติการเยียวยาความเสียหายในพระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. 2522 เป็นการเฉพาะด้วย เพื่อไม่ให้ตัดสิทธิผู้เสียหายในการได้รับสิทธิการเยียวยาอย่างเพียงพอ เพื่อไม่ให้ พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. 2522 เป็นแต่เพียงกฎหมายที่มีลักษณะควบคุมและสั่งการ (command and control) ให้หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการให้การใช้รถใช้ถนนต้องอยู่ภายใต้กฎและระเบียบที่กำหนด ไว้เพียงอย่างเดียว

3. ปัญหาผู้เสียหายขอเข้าร่วมเป็น โจทก์กับพนักงานอัยการในความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะกำหนดให้ผู้เสียหายเท่านั้นมีอำนาจยื่นคำร้องขอ เข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการและยังจะต้องเป็นผู้เสียหายในประเด็นแห่งคดีนั้นด้วย แม้จะ โดยพฤตินัยก็ ตาม แต่เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์และวัตถุประสงค์ในการยกร่างพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ที่มี เพื่อสร้างความสงบสุขและสร้างหลักเกณฑ์ให้แก่ผู้ใช้รถใช้ถนน จึงควรรให้อำนาจแก่ผู้เสียหายเข้าร่วมเป็นโจทก์ กับพนักงานอัยการเพื่อให้ได้รับประโยชน์ทั้งฝ่ายรัฐและผู้เสียหาย

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน (กปส.). (2544). *สิทธิมนุษยชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท.
- ทศพร มุรรัตน. (2555). *ระบบกฎหมายของโลก* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.baanjommyut.com/library/global_community/05_2_4.html [2555, 13 ธันวาคม].
- เมธพร กาญจนเตชะ. (2553). *เอกสารการสอนชุดที่ 1 วิชาระบบความยุติธรรมทางอาญา ชุดที่ 1 การดำเนินคดีอาญา* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://ajanmayka.blogspot.com/2010/03/1.html> [2556, 10 กุมภาพันธ์].
- อรรถพล ใหญ่สว่าง. (2524). *ผู้เสียหายในคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุดม รัฐอมฤต. (2535). การฟ้องคดีอาญา. *วารสารนิติศาสตร์*, 22(2), หน้า 243.
- Devlin, Patrick. (1960). *The criminal prosecution in England*. London, England: Oxford University Press.
- Orfield, Lester Bernhardt. (1973). *Criminal procedure from arrest to appeal*. London, England: Greenwood press.
- Schmidt, Eberhard. (1973). *The German code of criminal procedure* (2nd ed.). New York, NY: New York University.

ลักษณะของความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินพื้นที่เทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรัง

STYLED FOR LAND USE CONFLICTS OF BANTHAT MOUNTIAN

IN TRANG PROVINCE

วิวัฒน์ ฤทธิมา*

Wiwat Rittima

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะของความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินพื้นที่เทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรัง โดยศึกษาจากข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การเข้าร่วมประชุมและทำกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ พบว่าความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินพื้นที่เทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรังนั้น เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน โดยเป็นลักษณะของความขัดแย้งระหว่างนโยบายของรัฐกับประชาชน ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับประชาชน และความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน ซึ่งประกอบด้วยความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ป่าไม้กับประชาชน และความขัดแย้งระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับประชาชน

คำสำคัญ: ความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดิน, พื้นที่เทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรัง

ABSTRACT

This article aims to show Style for Land Use Conflicts of Banthat Mountain in Trang Province. Study of documents involved to formal and informal interview, Participation and activities. To show that Land Use Conflicts of Banthat Mountain in Trang Province. Conflicts among Public Sectors and Local People. By the Styled for conflicts among Local People and public policy, conflict Local People people to people. And conflict Local People and government officials. Which a conflict among forester and Local People and conflicts among local leaders and Local People.

Keywords: land use conflicts, Banthat Mountain in Trang Provinc.

---

* อาจารย์ประจำวิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ

บทนำ

ความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินพื้นที่เทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรังนั้น เกิดจากการบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐกับประชาชนที่มีความคิดเห็นและมุมมองในการจัดการที่แตกต่างกัน ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็มุ่งที่จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิของตนที่มีอยู่ โดยภาครัฐก็มุ่งที่จะอนุรักษ์ที่ดิน คูแฉกและรักษาไว้ซึ่งป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ การประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พุทธศักราช 2507 เนื่องจากป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญยิ่งของชาติและรัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติว่า จะสงวนป่าไม้ไว้เป็นเนื้อที่ประมาณร้อยละ 50 แห่งเนื้อที่ประเทศไทยคือ เป็นเนื้อที่ป่าสงวนรวมประมาณ 250,000 ตารางกิโลเมตร หรือ 156 ล้านไร่ บัดนี้ปรากฏว่าป่าไม้ที่สงวนคุ้มครองไว้แล้วและที่ยังมิได้สงวนคุ้มครอง ได้ถูกบุกรุกและทำลายไป แม้ป่าไม้ในบริเวณต้นน้ำลำธารก็ถูกแผ้วถางเผาทำลายไปเป็นอันมาก ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดความแห้งแล้ง พื้นดินพังทลาย ลำน้ำตื้นเขินหรือเกิดอุทกภัย อันเป็นผลเสียหายแก่การเกษตรและเศรษฐกิจของประเทศอย่างร้ายแรง ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและสงวนป่าที่ใช้บังคับอยู่ไม่มีวิธีการไม่รัดกุมเหมาะสม ต้องเสียเวลาดำเนินการเป็นเวลานานจึงจะประกาศกำหนดเป็นป่าสงวนหรือเป็นป่าคุ้มครองได้ เป็นเหตุให้มีบุคคลฉวยโอกาสทำลายป่าได้กว้างขวางยิ่งขึ้น อีกทั้งกำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนไว้ไม่เหมาะสมกับกาลสมัย ผู้กระทำความผิดไม่เข็ดหลาบ เป็นช่องทางให้มีการบุกรุกทำลายป่ามากขึ้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องดำเนินการปรับปรุงกฎหมายเรื่องนี้ใหม่ เพื่อให้สามารถดำเนินการคุ้มครองป้องกัน เพื่อรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าของชาติและเพื่อมิให้อาชีพเกษตรกรรมของประชาชนส่วนใหญ่และเศรษฐกิจของประเทศถูกกระทบกระเทือนจากผลของการทำลายป่า (พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พุทธศักราช 2507, 2507)

ในบางพื้นที่ที่ประกาศเขตป่าสงวนหรือเขตอุทยานโดยไม่ได้มีการสำรวจเขต กำหนดแนวเขตพื้นที่ป่าไม้ไม่ชัดเจน มีความคลุมเครือของพื้นที่ ประกาศทับซ้อนที่ทำกินและอยู่อาศัยของประชาชนที่อยู่มาก่อนก่อให้เกิดความขัดแย้งกับประชาชน เมื่อประชาชนในพื้นที่เรียก้องสิทธิอันชอบธรรม โดยมองว่าได้เข้ามาอาศัยและทำกินอยู่ก่อนการประกาศเขตป่าสงวนหรือเขตอุทยานแห่งชาตินั้น ๆ จึงทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความผิดพลาดและละเลยของภาครัฐซึ่งขาดความรอบคอบ โดยการนำแนวคิดเชิงนโยบายต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินที่เกิดขึ้น อาทิ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2540 เรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินในพื้นที่ป่าไม้ ตลอดจนกระบวนการพิสูจน์สิทธิที่ดำเนินการตลอดมา แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนและยิ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านที่ดินรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากการกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาที่ดินของภาครัฐขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ทำให้ประชาชนมองว่าการดำเนินการนั้นไม่มีความยุติธรรมมุ่งจะเอาเปรียบประชาชน ประชาชนจึงไม่เข้าร่วมแก้ไขปัญหาตามนโยบายของภาครัฐ ขณะที่บางส่วนของปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินก็เกิดมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยการปฏิบัติหน้าที่ทำให้เกิดการบุกรุกทำลายป่าไม้ และเมื่อป่าหมดสภาพ ประชาชนที่ไม่มีที่ทำกินก็เข้าไปยึดครอง ในบางพื้นที่มีข้อมูลจากประชาชนว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้จ้างให้ดำเนินการบุกรุกแผ้วถางป่า ตลอดจนการตัดไม้เพื่อการค้า สภาพความขัดแย้งและข้อโต้แย้งสิทธิการครอบครองและความเป็นเจ้าของที่ดินระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนยังปรากฏให้เห็นอยู่ในพื้นที่เทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรัง

ในส่วนของนักวิชาการและปราชญ์ชาวบ้านมองว่า ความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินพื้นที่เทือกเขาบรรทัด ในเขตจังหวัดตรังนั้น มาจากปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยภาครัฐต้องการดำรงรักษาพื้นที่ที่เป็นของภาครัฐและไม่ต้องการที่จะให้ผู้ใดผู้หนึ่งเข้ามาเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ โดยภาครัฐพยายามใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อรักษาพื้นที่ไว้ แต่ไม่เข้าใจสภาพความเป็นจริงของพื้นที่และการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับความเป็นจริง มุ่งที่จะใช้ข้อกำหนดเพื่อบังคับใช้กับประชาชน ตลอดจนเกิดความผิดพลาดจากการบริหารจัดการของภาครัฐ ด้านประชาชนนั้นต้องการที่ดินเพื่อการดำรงชีวิต เป็นพื้นที่ในการทำกินและอยู่อาศัย อีกทั้งประชาชนพยายามใช้สิทธิอันชอบธรรมของคนที่ได้ดำเนินชีวิตและอยู่อาศัยมาก่อนการดำเนินการต่าง ๆ ของภาครัฐ อาทิ การประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ พุทธศักราช 2504 และ 2510 การประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด พุทธศักราช 2518 ต่อมาได้ประกาศเขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าในพื้นที่เทือกเขาบรรทัด พุทธศักราช 2525 ขณะเดียวกันประชาชนในพื้นที่ต่างมองว่าความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินเขาบรรทัดนั้นเป็นการจัดการที่ผิดพลาดของภาครัฐซึ่งมุ่งที่จะนำกฎหมายมาบังคับใช้กับประชาชน โดยใช้นโยบายที่ขาดคุณธรรมและไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาจึงล้มเหลว ไม่มีประสิทธิภาพ มุ่งเอาเปรียบประชาชน และยิ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับประชาชนมากขึ้น เมื่อประชาชนไม่ได้รับความยุติธรรมจากการดำเนินนโยบายที่ดินของภาครัฐ จึงไม่เข้าร่วมการแก้ไขปัญหาและต่อต้าน ทำให้มีความขัดแย้งด้านที่ดินเกิดขึ้นตามมา ประชาชนส่วนหนึ่งดำเนินการตามหลักการของนโยบายภาครัฐ แต่ในขณะเดียวกันก็มีประชาชนอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ยอมดำเนินการตามนโยบายภาครัฐ นำมาสู่ความคิดเห็นที่ต่างมุมมองของประชาชนในพื้นที่ ส่วนเจ้าหน้าที่ภาครัฐมองว่าความขัดแย้งด้านที่ดินที่เกิดขึ้นมานั้นเป็นความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างประชาชนในพื้นที่กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยต่างฝ่ายต่างก็ไม่ยอมกัน ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐในฐานะเป็นเจ้าพนักงานของรัฐจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้มีความเสมอภาคกันตามที่ภาครัฐกำหนดไว้ การที่จะอนุโลมหรือเห็นแก่ผู้ใดผู้หนึ่งก็ถือเป็นการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ สำหรับประชาชนก็ทำเพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีวิต เลี้ยงดูครอบครัว มีประชาชนบางส่วนที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามหลักการของนโยบาย เพราะมองว่านโยบายดังกล่าวจะช่วยให้ประชาชนในพื้นที่มีสิทธิในพื้นที่ดินที่เขาทำกินและอยู่อาศัย แต่ก็มีประชาชนอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ดำเนินการตามหลักการของนโยบาย โดยมองว่าเป็นนโยบายที่หลอกลวงและเอาเปรียบประชาชน ภาครัฐมุ่งหวังจะเอาพื้นที่ที่คืนจากประชาชน จึงทำให้ประชาชนในสองส่วนนี้มีความคิดเห็นที่ต่างมุมมองกัน นำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างกัน อีกทั้งประชาชนในพื้นที่บางส่วนก็ไม่พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ยังคงลักลอบแผ้วถางและบุกรุกป่าไม้เพื่อทำสวนยางพาราแล้วมาอ้างสิทธิ์ว่าได้ทำกินมาก่อน และเป็นพื้นที่ที่ได้รับตกทอดมาจากบรรพบุรุษ เพื่อทำความเข้าใจในประเด็นความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินพื้นที่เทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรัง จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจบริบทของลักษณะความขัดแย้งด้านที่ดินในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงสนใจวิเคราะห์ถึงลักษณะที่แท้จริงของความขัดแย้งด้านที่ดินในพื้นที่เทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรัง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

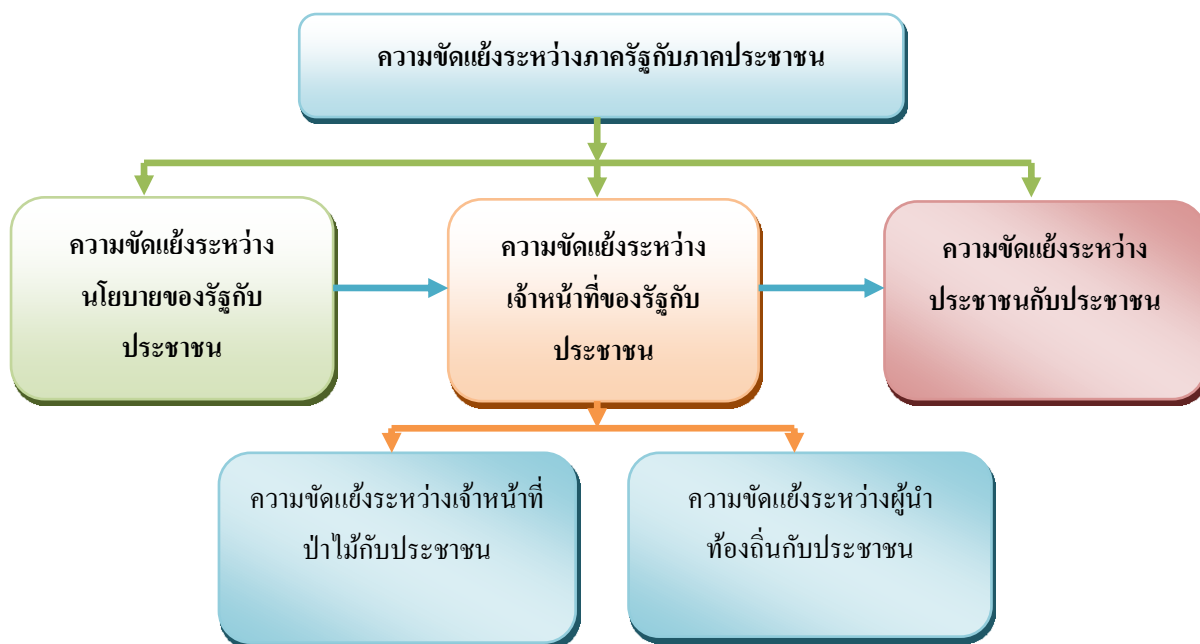
เพื่อศึกษาลักษณะของความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินในพื้นที่เทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการและปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน จำนวน 6 คน ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนด้านที่ดินหรือเกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน จำนวน 44 คน ตลอดจนลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การเข้าร่วมประชุมและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับประชาชนในพื้นที่เทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรัง

ผลการวิจัย

ความขัดแย้งด้านที่ดินเกิดจากการบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐเพื่อการแก้ไขปัญหาที่ดินและปกป้องพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ แหล่งต้นน้ำลำธารและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของส่วนรวม แต่ภาครัฐก็มีความบกพร่องในการบริหารจัดการ โดยไม่ได้ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจสภาพของพื้นที่ การดำรงอยู่ของชุมชนและแบ่งแนวเขตที่ทำกินและอยู่อาศัยของประชาชนที่มีอยู่เดิมออกจากพื้นที่ที่จะประกาศเป็นเขตป่าสงวนและป่าอนุรักษ์ของภาครัฐ ขาดการวางวัดพื้นที่และวางแนวเขตของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจน ตลอดจนไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ทราบถึงแนวเขตป่าสงวนและรับรู้ข้อมูลในการดำเนินการของภาครัฐ ด้านประชาชนในพื้นที่ก็ไม่เข้าใจระบบการแก้ไขปัญหาของรัฐ ไม่สามารถรับรู้ข่าวสารอันแท้จริงในการดำเนินการของภาครัฐได้ มองเพียงว่าตนมีสิทธิ์ในการเป็นเจ้าของที่ดินในฐานะที่ได้ทำกิน อยู่อาศัยและครอบครองในที่ดินมาก่อน เนื่องด้วยเป็นผืนแผ่นดินที่ปู่ย่าตายายได้เข้ามาแผ้วถางบุกเบิก ทำกินและอยู่อาศัยมานานแล้ว ภาครัฐนำกฎหมายมาบังคับใช้ภายหลังและประกาศทับซ้อนที่ทำกินและที่อยู่อาศัยเดิมของประชาชน ขณะเดียวกันยังคงมีประชาชนบางส่วนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน พยายามที่จะแผ้วถางป่าและบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่ม จากการประกาศพื้นที่ป่าสงวนทับซ้อนที่ทำกินของประชาชน การกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดิน การปฏิบัติงานตามระเบียบของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ยึดแต่กฎระเบียบข้อบังคับ การแสวงหาผลประโยชน์จากประชาชนของเจ้าหน้าที่รัฐและกลุ่มผลประโยชน์ ตลอดจนการไม่เข้าร่วมและต่อต้านนโยบายภาครัฐที่เกิดขึ้นในพื้นที่ สามารถสรุปลักษณะของความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินในพื้นที่เทือกเขาบรรทัดได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ลักษณะความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินพื้นที่เทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรัง

ปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินเป็นปัญหาที่สำคัญระดับประเทศ มีความรุนแรงมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน แต่ถูกมองข้ามและไม่มีการแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดให้ปัญหาที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินเป็นวาระแห่งชาติ ประเด็นหลักของความขัดแย้งด้านที่ดินคือความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับภาครัฐ ภาครัฐจำเป็นต้องอนุรักษ์คุ้มครองพื้นที่บางส่วนเอาไว้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม จึงต้องบังคับใช้กฎหมายและการออกนโยบายต่าง ๆ เพื่อรักษาไว้ซึ่งที่ดินของรัฐ ประชาชนจึงได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินนโยบายดังกล่าว และรวมตัวกันเป็นองค์กรภาคประชาชนเพื่อทวงสิทธิอันชอบธรรมของตน จะเห็นว่าสภาพความขัดแย้งด้านที่ดินแถบเทือกเขาบรรทัดเป็นความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างนโยบายของรัฐกับประชาชน ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนและความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับประชาชน ดังนี้

1. ความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินระหว่างนโยบายของรัฐกับประชาชน เนื่องจากภาครัฐมีการดำเนินการเพื่อรักษาและดำรงไว้ซึ่งที่ดินของรัฐ การกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาที่ดินให้กับประชาชน โดยเฉพาะ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2541 เรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินให้กับประชาชน มีการบังคับใช้มติดังกล่าวเพื่อแก้ปัญหที่ดินในพื้นที่เทือกเขาบรรทัด แต่ประชาชนไม่ยอมรับการแก้ไขปัญหตามมติดังกล่าว เพราะมองว่าเป็นนโยบายที่เอาเปรียบประชาชน ภาครัฐหลอกลวงประชาชนเพื่อจะเอาที่ดินคืนและขับไล่ประชาชนออกจากพื้นที่ ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่เข้าร่วมการดำเนินการแก้ไขของภาครัฐและรวมตัวกันต่อต้านคัดค้านมติดังกล่าว ตลอดจนการนำหลักการของโฉนดชุมชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหที่ดินนั้น ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากประชาชน

บางส่วนไม่ยอมรับหลักการของโฉนดชุมชน เพราะมองว่าแนวคิดของโฉนดชุมชนมุ่งที่จะให้สิทธิ์ในการแก้ไขปัญหาโดยชุมชน และประชาชนในชุมชนทุกคนมีสิทธิ์ร่วมกันในการกำหนดแนวทางและกติกาต่าง ๆ แม้กระทั่งสิทธิ์ในที่ดินนั้นทุกคนในพื้นที่มีสิทธิ์ร่วมเป็นเจ้าของที่ดินโดยรวมของชุมชน ซึ่งไม่ตรงตามความต้องการของประชาชนที่ให้ความสำคัญกับสิทธิ์ปัจเจกบุคคล จึงทำให้มีความขัดแย้งกับนโยบายของรัฐกับประชาชน

2. ความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับผู้นำท้องถิ่น และความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ดังนี้

2.1 ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับผู้นำท้องถิ่น เป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับผู้นำท้องถิ่นในระดับตำบล เกิดขึ้นจากการดำเนินการและมุมมองในการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกัน เนื่องจากการที่ผู้นำท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) จำเป็นจะต้องปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการดำเนินการจับกุมหรือรื้อถอนทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ ทำให้ประชาชนมองว่าผู้นำท้องถิ่นเห็นด้วยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ รังแกและคุกคามประชาชนทั้ง ๆ ที่เป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ การที่ผู้นำท้องถิ่นนั้นไม่เข้าร่วมแก้ไขปัญหาที่ดินกับประชาชนหรือกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ทำให้ประชาชนมองว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงต้องทำงานให้กับภาครัฐ ตลอดจนผู้นำท้องถิ่นบางคนเป็นผู้บุกรุกป่าหรือเป็นกลุ่มคนที่แสวงหาผลประโยชน์จากประชาชนด้วย จึงทำให้เกิดความขัดแย้งกับประชาชนในพื้นที่

2.2 ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่ เนื่องด้วยประชาชนประกอบอาชีพการทำสวนยาง เมื่อยางหมดสภาพจำเป็นต้องโค่นล้มยางและปลูกยางใหม่ทดแทนตามปกติของผู้คนในแถบนี้ แต่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ไม่เข้าใจระบบการทำสวนยางของประชาชน ตลอดจนการปลูกยางในรูปแบบเดิมของประชาชนเป็นลักษณะของป่าสมรม ซึ่งเจ้าหน้าที่ป่าไม้มุ่งที่จะดำเนินการตามกฎหมาย มีการสั่งห้ามไม่ให้มีการโค่นล้มยางและหากมีการโค่นล้มยางก็จะดำเนินคดีตามกฎหมาย แต่ประชาชนมองว่าพวกเขาดำรงชีวิตและครอบครองที่ดินทำกินในพื้นที่มาก่อนที่กฎหมายจะมาประกาศทับซ้อนที่ทำกิน จึงต้องดำเนินชีวิตตามวิถีที่ยึดถือและปฏิบัติกันมา จึงก่อให้เกิดแนวคิดที่ต่างมุมมองกันระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ป่าไม้บางคนเข้ามาคุกคามทำลายหรือรื้อถอนทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ มีการเรียกเงินจากประชาชนและแสวงหาผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนกับการได้ทำกินในพื้นที่โดยเจ้าหน้าที่ป่าไม้ไม่เข้ามาคุกคามหรือจับกุม

3. ความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินระหว่างประชาชนกับประชาชน เนื่องด้วยการเข้ามาแก้ไขปัญหาที่ดินตามมติคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน พ.ศ. 2541 เรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินในเขตป่าไม้ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินระหว่างประชาชนกับภาครัฐ แต่เมื่อมีการนำหลักการปัญหาที่ดินในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดตามมติดังกล่าวมาใช้ ทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความคิดเห็นที่ต่างกัน เนื่องจากมีประชาชนส่วนหนึ่งเข้าร่วมการแก้ไขปัญหาที่นโยบายของรัฐและอีกส่วนหนึ่งไม่เข้าร่วม มีการต่อต้านและคัดค้านการดำเนินนโยบายของรัฐ

จึงทำให้ 2 ฝ่ายขัดแย้งกัน และการเข้ามาของโครงการ โฉนดชุมชนในพื้นที่ที่ถือเอกสารรหัสดีกี่เช่นกัน ด้วยประชาชนที่ต้องการเอกสารสิทธิ์ในเชิงปัจเจกบุคคลจะไม่เห็นด้วยกับการได้สิทธิ์ในฐานะของชุมชน

ความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินระหว่างประชาชนกับประชาชนในพื้นที่นั้น แบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย โดยแต่ละฝ่ายต่างมีแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาตามรูปแบบของตน ได้แก่ 1) เครือข่ายองค์กรชุมชนรักถือเอกสารรหัสด เป็นกลุ่มองค์กรภาคประชาชนที่ใช้แนวทางการใช้สิทธิ์ของชุมชนในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาที่ดินโดยชุมชน ไม่ยอมรับหลักการของโฉนดชุมชนและมติคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน พ.ศ. 2541 2) เครือข่ายปฏิรูปที่ดินถือเอกสารรหัสด ซึ่งแยกตัวออกมาจากองค์กรชุมชนรักถือเอกสารรหัสด เป็นกลุ่มองค์กรภาคประชาชนที่ยอมรับหลักการของโฉนดชุมชนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินและไม่ยอมรับหลักการแก้ไขปัญหาตามมติคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน พ.ศ. 2541 3) กลุ่มประชาชนที่ยอมรับหลักการของมติคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นกลุ่มประชาชนส่วนหนึ่งที่มั่นใจในนโยบายของภาครัฐในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่

อภิปรายผล

ความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินพื้นที่ถือเอกสารรหัสดในเขตจังหวัดตรังนั้น เกิดจากความไม่เข้าใจกันและความคิดเห็นที่แตกต่างกันของการแก้ไขปัญหาที่ดินระหว่างภาครัฐ นโยบายของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐกับภาคประชาชน ตลอดจนระหว่างประชาชนกับประชาชนด้วยกัน และจากลักษณะของความขัดแย้งด้านที่ดินที่เกิดขึ้นในพื้นที่แถบถือเอกสารรหัสดในเขตจังหวัดตรังนั้น แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่มีการรวมตัวกันเป็นองค์กรภาคประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ภาครัฐ แต่ภาครัฐมองข้ามความสำคัญของภาคประชาชนตลอดมา

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาถึงผลกระทบและบริบทของลักษณะของความขัดแย้งด้านที่ดินเพิ่มเติม ตลอดจนการเปรียบเทียบให้เห็นถึงลักษณะความขัดแย้งว่าเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร

บรรณานุกรม

กฎกระทรวง ฉบับที่ 78 (พ.ศ. 2504) ออกตามความพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พ.ศ. 2481.

(2504, 10 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 78 (ตอนที่ 82), หน้า 1115-1116.

กฎกระทรวง ฉบับที่ 108 (พ.ศ. 2508) ออกตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507.

(2508, 31 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 82 (ตอนที่ 114 ฉบับพิเศษ), หน้า 142-143.

กฎกระทรวง ฉบับที่ 216 (พ.ศ. 2510) ออกตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507.

- (2510, 1 กันยายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 84 (ตอนที่ 82 ฉบับพิเศษ), หน้า 13-14.
กฎกระทรวง ฉบับที่ 249 (พ.ศ. 2510) ออกตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507.
- (2510, 5 ธันวาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 84 (ตอนที่ 119), หน้า 1006-1007.
พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507. (2507, 17 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 81 (ตอนที่ 38), หน้า 8-12.
- พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2504, 3 ตุลาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 78 (ตอนที่ 80), หน้า 1071-1083.
- วิวัฒน์ ฤทธิมา. (2554). **สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งด้านที่ดินระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน: กรณีศึกษาเทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรัง**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานจังหวัดตรัง. (2550, 27 กุมภาพันธ์). **การแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องของเครือข่ายองค์กรชุมชนรักเทือกเขาบรรทัด**. เลขที่ ตง 0017/2903.
- สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 12 (นครศรีธรรมราช). (2552, 20 มีนาคม). **ราษฎรประสงค์ขอยื่นหลักฐานการแจ้งครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) เพื่อออกเอกสารสิทธิโฉนดที่ดินเฉพาะราย หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 4 ตำบลละมอ**. เลขที่ ทส 16198.4/679.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2541). **มติคณะรัฐมนตรีการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.dnp.go.th/watershed/gov1.htm> [2553, 21 สิงหาคม].
- สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด. (2550). **ข้อมูลพื้นฐานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด**. พัทลุง: เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด.
- _____. (2552). **การสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด**. พัทลุง: เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด.
- องค์กรเครือข่ายชุมชนรักษ์เทือกเขาบรรทัด. (2543). **ประวัติความเป็นมา ปัญหาและแนวทางเครือข่ายชุมชนรักษ์เทือกเขาบรรทัด**. ตรัง: เครือข่ายชุมชนรักษ์เทือกเขาบรรทัด.

การวิเคราะห์ลักษณะทางภาษาเพื่อใช้จำแนกความแตกต่าง
ระหว่างผู้เขียนในงานเขียนวิชาการภาษาไทย*

AN ANALYSIS OF LINGUISTICS FEATURES TO DISTINGUISH
AUTHOR'S STYLE IN THAI ACADEMIC WRITING

ศิวพร ทวนไธสง**

Siwaporn Tuanthaisong

รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อรุณมานะกุล***

Assoc. Prof. Dr. Wirote Aroonmanakun

บทคัดย่อ

ความง่ายดายเป็นการเข้าถึงข้อมูลจำนวนมากทางอินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการลักลอกงานทางวิชาการ จากผลวิจัยในปี ค.ศ. 2005 พบว่านักศึกษาระดับสูงกว่าระดับปริญญาตรีในอเมริกาและแคนาดา มีการลักลอกผลงานจากอินเทอร์เน็ต จำนวน 24 % จากกลุ่มตัวอย่าง 9,250 คน ในสองทศวรรษที่ผ่านมาจึงมีการพัฒนาโปรแกรมตรวจการลักลอกงาน ซึ่งจะนำชิ้นงานที่น่าสงสัยไปตรวจเทียบกับฐานข้อมูลอ้างอิง อย่างไรก็ตาม ก็นี้มีวิธีการตรวจหาการลักลอกงานวิชาการอีกประเภทหนึ่งคือ การตรวจเทียบภายใน ซึ่งไม่ต้องการข้อมูลอ้างอิงแต่ใช้ลักษณะทางภาษาบางประการเพื่อระบุความแตกต่างในรูปแบบการเขียนในชิ้นงานนั้น ๆ บทความวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์หาลักษณะที่สามารถใช้จำแนกความแตกต่างกันในงานเขียนโดยข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์มาจากวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 20 ชิ้นงาน รวมทั้งสิ้น 400 ย่อหน้า มีคำสำคัญของงานวิจัยร่วมกันคือ การสื่อสาร ผลการศึกษาพบลักษณะบางประเภทที่ใช้ระบุการเขียนที่แตกต่างกันในกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การเลือกใช้คำบอกสัดส่วน ประเภท เปรูเซ็นต์หรือร้อยละ การใช้ช่องว่าง ค่าเฉลี่ยจำนวนคำต่อย่อหน้า และรูปแบบการเขียนอ้างอิงแหล่งที่มาภายในเนื้อหา

คำสำคัญ: การตรวจเทียบภายใน, งานเขียนทางวิชาการภาษาไทย, ลักษณะทางภาษา

* ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2556

**นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2556

** รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ABSTRACT

Easy access to large data available on internet is one factor contributing to the increase of plagiarism in academic writing. The research on plagiarism by graduate students in USA and Canada in 2005 revealed that 24% of 9,250 students committed plagiarism from internet. Thus, plagiarism detectors had been developed during the last two decades. They were processed by comparing a suspicious document with all documents in the database. Moreover, another method for plagiarism detection, called intrinsic plagiarism detection, was proposed. This method did not require any reference database to be compared with the suspicious document. Instead, it looked for different styles of writing found within the document. In this research paper a set of sample data from the first 20 paragraphs of 20 different authors in specific key word “communication” was collected from the master theses of the Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University. This research paper reported preliminary findings of linguistic features that could be used for identifying different styles of individuals writing in Thai academic writings, such as word choice of percentage, use of space, average paragraph length per author and style in writing references.

Keywords: intrinsic plagiarism, Thai academic writing, feature.

บทนำ

การลักลอกงาน (plagiarism) หมายถึง การใช้ผลงานหรือแนวคิดของบุคคลอื่นเพื่อทำให้ดูเหมือนเป็นงานของตัวเองโดยไม่อ้างอิงที่มา รวมไปถึงการแปลแบบข้ามภาษา (มานิตย์ จุมปา, 2556, หน้า 98) ในยุคสมัยที่การเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัลทำได้ง่ายผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นอกจากช่วยเพิ่มช่องทางและลดความยุ่งยากในการเข้าถึงข้อมูลแล้ว ความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวยังถูกระบุว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้อต่อการลักลอกงาน

จากผลสำรวจพฤติกรรมกรรมการทุจริตทางการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดา พ.ศ. 2546-2549 ในกลุ่มนักศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 9,250 คน พบว่ามีพฤติกรรมเข้าข่ายการลักลอกงานในหลายลักษณะ เช่น คัดลอกงานบางส่วนจากหนังสือโดยไม่อ้างอิง 25% คัดลอกงานบางส่วนจากอินเทอร์เน็ตโดยไม่อ้างอิง 24% และส่งงานที่เขียนโดยผู้อื่น 3% (McCabe, 2005, p. 6) ถึงแม้ในประเทศไทยจะยังไม่พบว่ามี การวิจัยในลักษณะดังกล่าว แต่มีการเปิดเผยถึงกรณีที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งได้เพิกถอนปริญญาระดับดุษฎีบัณฑิต เนื่องจากได้รับการร้องเรียนว่าวิทยานิพนธ์มีลักษณะของการลักลอกงาน เหตุของการเพิกถอนที่สำคัญคือ วิทยานิพนธ์ฉบับนั้นไม่มีความใหม่ เนื่องจากลักลอกมาจากผลงานที่ผู้วิจัยได้ทำไว้ให้ผู้ว่าจ้างแล้วเสร็จก่อนที่ จะนำเนื้อหาที่เหมือนกันมาใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเข้าข่ายการลักลอกงานของตัวเอง (self-plagiarism) (มานิตย์ จุมปา, 2556, หน้า 94) นอกเหนือจากสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญในการเขียนอ้างอิงอย่างถูกต้องเพื่อ

หลีกเลี่ยงการลักลอกงานอย่างไม่ตั้งใจแล้ว ปัจจุบันมีเครื่องมือที่ใช้ตรวจเทียบหาการลักลอกงานแบบโปรแกรมสำเร็จรูปให้บริการ เช่น Turnitin และโปรแกรมอักษรวิสุทธิ์ ซึ่งใช้วิธีนำงานเขียนที่ต้องการไปตรวจสอบกับฐานข้อมูลอ้างอิงที่มีอยู่ หากพบ โปรแกรมจะรายงานผลส่วนที่ลักลอกมาเปรียบเทียบกับระหว่างชิ้นงานต้นฉบับและชิ้นงานอ้างอิงในฐานข้อมูล การตรวจเทียบประเภทนี้เรียกว่า การตรวจเทียบภายนอก (external plagiarism) อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของการตรวจเทียบภายนอกคือใช้ได้กับข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัลในฐานข้อมูลอ้างอิงเท่านั้น หากเอกสารต้นฉบับที่ถูกลักลอกมาไม่อยู่ในฐานข้อมูลอ้างอิงจะเทียบหาการลักลอกงานนั้น ๆ ไม่พบ ดังนั้น จึงมีการเสนอวิธีการตรวจเทียบหาการลักลอกอีกวิธีด้วยการตรวจเทียบภายใน (intrinsic plagiarism) แนวคิดนี้อาศัยหลักที่ว่า โดยทั่วไปผู้อ่านจะพบความน่าสงสัยของเอกสารชิ้นหนึ่ง ๆ ได้ด้วยลักษณะของภาษาที่แตกต่างออกไปจากในชิ้นงานนั้น ๆ เนื่องจากเป็นข้อความที่ไม่ได้เขียนเองแต่ลักลอกคัดแปลงมาจากคนอื่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การตรวจเทียบภายใน เกิดจากแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะบุคคลของผู้เขียน และความเชื่อว่าส่วนที่ผู้เขียนลักลอกมา ย่อมมีลักษณะการเขียนหรือลักษณะทางภาษาที่แตกต่างไปจากส่วนอื่น ๆ เช่น การใช้สรรพนาม การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำศัพท์ที่พบเพียงหนึ่งครั้ง หรือเปลี่ยนจากการใช้ภาษาแบบง่าย ๆ เป็นแบบที่ซับซ้อน ซึ่งส่วนหลังนี้จะพบได้ง่ายเมื่อผู้เขียนไม่ได้ใช้ภาษาแม่ของตนเอง ตัวอย่างที่พบในภาษาอังกฤษ เช่น “Our goal is to identify files that came from the same source or contain parts that came from the same source. We say that two files are similar if they contain a significant number of common substrings that are not too small. However, my interest in plagiarism lies within academic institutions, so the document domain will be local research articles. The limited scope of domain will make it easier to determine if it is same source or not.” (ดัดแปลงจาก Maurer, Kappe, & Zaka, 2006, p. 10) จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีความแตกต่างกันในการใช้ภาษาอยู่ 2 จุดคือ ความไม่สอดคล้องกันของสรรพนาม จากที่ใช้ our ในตอนต้น เปลี่ยนเป็น my ในตอนกลาง ๆ ของชิ้นงาน และความไม่สม่ำเสมอของการใช้คำนำหน้าคำนาม the จากตัวอย่าง the same source พบการใช้ the จำนวน 2 ครั้ง และไม่ใช้ the จำนวน 1 ครั้ง จากลักษณะการเขียนที่ไม่สม่ำเสมอ ดังกล่าว จึงสันนิษฐานได้ว่า ส่วนที่มีการใช้ภาษาต่างออกไป เป็นส่วนที่ลักลอกจากงานเขียนของผู้อื่น การตรวจเทียบภายในและการระบุตัวผู้เขียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก ด้วยแนวคิดเรื่องลักษณะเฉพาะบุคคลของผู้เขียนซึ่งนำลักษณะ (feature) ต่าง ๆ ในงานเขียนมาพิจารณา แต่จะต่างกันที่ว่าการระบุตัวผู้เขียน จะมีการเขียนชิ้นอื่น ๆ ของผู้เขียนมาใช้เปรียบเทียบกับลักษณะต่าง ๆ ที่พบในชิ้นงานที่นำมาพิจารณา ส่วนในการตรวจเทียบภายในนั้นต้องพิจารณาลักษณะการเขียนเฉพาะบุคคลในชิ้นงานนั้น ๆ เพียงชิ้นเดียว

จากงานวิจัยที่ผ่านมา มีการนำลักษณะทางภาษามาคำนวณในเชิงสถิติเพื่อใช้ในการตรวจเทียบภายในหาการลักลอกงานทางวิชาการและการระบุลักษณะทางภาษาที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวผู้เขียน เช่น ประเภทของคำ การใช้คำสรรพนาม การใช้คำไวยากรณ์ ความหลายหลายของคำศัพท์ ค่าเฉลี่ยความยาวของประโยค รวมถึง

การพิจารณาถึงลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับทางภาษาศาสตร์และสถิติ เช่น ขนาดตัวอักษร รูปแบบตัวอักษร การใช้รูปภาพ รูปแบบการใช้ช่องว่าง กับเครื่องหมายวรรคตอน เป็นต้น (Juola, 2006, p. 34) ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์คลังข้อมูลวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาที่เขียนเป็นภาษาไทย จำนวน 20 ชิ้นงาน โดยกำหนดว่าเป็นงานที่มีค่าสำคัญของหัวข้อวิจัยร่วมกันเพื่อว่าจะได้งานที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน งานทุกชิ้นจะคัดข้อมูลมาจำนวน 20 ย่อหน้าแรกของแต่ละชิ้นงาน เพื่อนำมาวิเคราะห์หาลักษณะต่าง ๆ ที่สามารถใช้แสดงความแตกต่างกันของผู้เขียนแต่ละราย ผลการวิเคราะห์จะช่วยให้ทราบเบื้องต้นถึงลักษณะที่ควรนำมาใช้เพื่องานตรวจเทียบภายในหาการลักลอกงานวิชาการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางภาษาที่เป็นประโยชน์ในการหาความต่างในรูปแบบการเขียนของผู้เขียนและนำลักษณะที่ได้ไปพัฒนาต่อในการตรวจเทียบภายในหาการลักลอกงานวิชาการในภาษาไทยโดยแบบจำลองทางสถิติ

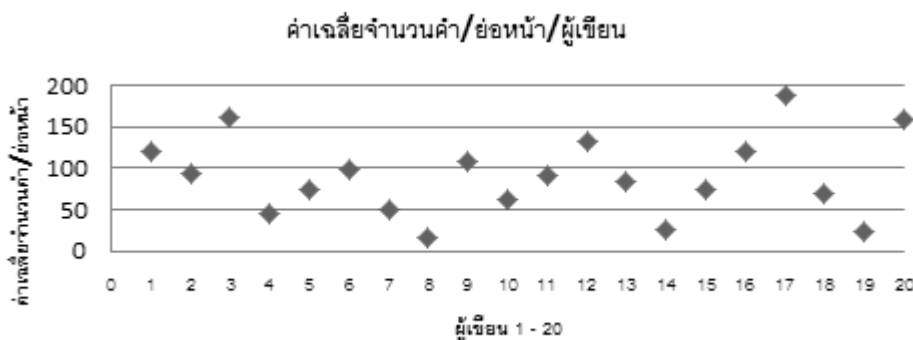
วิธีดำเนินการวิจัย

1. สร้างคลังข้อมูลงานเขียนวิชาการภาษาไทยจากวิทยานิพนธ์ระดับเดียวกัน คณะเดียวกัน และมีค่าสำคัญค่าเดียวกัน นำมาผ่านกระบวนการตัดคำโดยโปรแกรม Word Segmentation ของภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คลังข้อมูลทั้งหมดมีรายละเอียดคือ ชิ้นงานจำนวน 20 ชิ้น รวมทั้งหมด 400 ย่อหน้า มีจำนวนคำที่ปรากฏ 3,431 คำ และจำนวนคำทั้งหมด 35,913 คำ

2. วิเคราะห์ลักษณะที่แสดงถึงความแตกต่างในการเขียนของผู้เขียนแต่ละบุคคลจากคลังข้อมูลที่สร้างขึ้นและอภิปรายผล โดยผู้วิจัยสนใจวิเคราะห์ลักษณะทางภาษาที่สามารถใช้จำแนกความแตกต่างในงานเขียนระหว่างบุคคลในเบื้องต้นได้ ลักษณะทางภาษาที่สนใจวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้ 1) การใช้และความสอดคล้องกันของสรรพนาม ถ้าพบการใช้สรรพนามที่ไม่สอดคล้องกันในงานเขียน ส่วนที่ไม่สอดคล้องกันก็น่าสงสัยว่าลักลอกมาจากผู้อื่น 2) การเลือกใช้คำที่มีความหมายอย่างเดียวกัน เพื่อวิเคราะห์ถึงความหลากหลายในการใช้คำศัพท์ของผู้เขียน 3) การใช้ช่องว่าง (space) ในบริบทต่าง ๆ เนื่องจากช่องว่างไม่ได้กำหนดไว้เป็นรูปแบบตายตัวในรูปแบบการเขียนวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่าจะพบการใช้ที่แตกต่างกันในผู้เขียนแต่ละราย 4) ความยาวเฉลี่ยของย่อหน้าที่สะท้อนพฤติกรรมการเขียนของผู้เขียน 5) คำศัพท์ที่มีความถี่เพียงหนึ่งครั้ง (hapax legomenon) ซึ่งมีข้อสังเกตว่า คำศัพท์ที่มีความถี่เพียงหนึ่งครั้งเข้าข่ายเป็นคำที่ต้องสงสัยว่ามาจากการลักลอกงานของบุคคลอื่น ส่วนลักษณะทางภาษาที่ผู้วิจัยไม่ได้สนใจนำมาวิเคราะห์ เนื่องจากลักษณะเฉพาะของข้อมูลคือคำที่เขียนผิด เพราะไม่พบคำลักษณะดังกล่าว อาจเนื่องจากมีโปรแกรมช่วยตรวจตัวสะกด และรูปแบบการจัดย่อหน้าเพราะไม่พบความแตกต่างเช่นกัน

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์คลังข้อมูลที่สร้างขึ้นเพื่อหาลักษณะทางภาษาที่ใช้จำแนกความแตกต่างกันระหว่างผู้เขียน พบลักษณะที่น่าจะเป็นประโยชน์ ได้แก่ 1) การเลือกใช้คำแสดงสัดส่วน พบลักษณะการให้ข้อมูลตัวเลขอ้างอิงที่ต่างกัน 3 ลักษณะคือ ร้อยละ เปอร์เซ็นต์ และเครื่องหมาย % โดยการให้คำทั้งสามนี้ พบการเลือกใช้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่งในงานเขียนแต่ละชิ้นเท่านั้น ดังนั้นหากมีการใช้ปนกันก็น่าสงสัยว่ามีการลักลอกงานคนอื่นมา 2) การใช้ช่องว่าง พบลักษณะการเขียนปี พ.ศ. ในสองลักษณะคือแบบตามด้วยช่องว่างและตามด้วยตัวเลข เช่น “พ.ศ. 2555” และ “พ.ศ.2556” โดยพบการเลือกใช้อย่างใดอย่างหนึ่งในงานเขียนแต่ละชิ้นเท่านั้น งานที่มีการใช้ปนกันก็น่าสงสัยว่ามีการลักลอก 3) ค่าเฉลี่ยจำนวนคำต่อย่อหน้า โดยผู้เขียนแต่ละคนจะเขียนย่อหน้ามีค่าเฉลี่ยความยาวที่ต่างกัน ซึ่งการใช้คุณสมบัติความยาวของย่อหน้านั้นเป็นการเข้าไปพิจารณาในส่วนงานเขียนที่ใหญ่กว่าระดับประโยค ซึ่งในภาษาอื่น ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ จะใช้ค่าความยาวของประโยคและจำนวนคำต่าง ๆ ในประโยคมาวิเคราะห์ แต่ในภาษาไทยไม่มีการกำหนดขอบเขตของประโยคที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงนำค่าเฉลี่ยจำนวนคำต่อย่อหน้ามาวิเคราะห์แทน พบค่าเฉลี่ยจำนวนคำต่อย่อหน้าของผู้เขียนแต่ละคนมีความต่างกันดังภาพที่ 1 ย่อหน้าที่มีความยาวต่างจากค่าเฉลี่ยมากก็น่าสงสัยว่ามีการลักลอก

ภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยจำนวนคำ/ย่อหน้าของผู้เขียน

4) รูปแบบการเขียนอ้างอิงแหล่งที่มาภายในเนื้อหา พบแตกต่างกันใน 2 ลักษณะ คือ แบบมีชื่อผู้แต่ง ปี และเลขหน้า (ชื่อ, ปี : เลขหน้า) และแบบมีชื่อผู้แต่ง และปี (ชื่อ, ปี) โดยทั้งสองลักษณะนี้ผู้เขียนจะเลือกใช้เพียงแบบเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ หากพบการใช้สองแบบปนกันก็น่าสงสัยว่ามีการลักลอกมา

นอกจากลักษณะที่เป็นประโยชน์ข้างต้นแล้ว ยังมีลักษณะอีก 2 ประเภทที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ คือ การใช้สรรพนามและคำที่พบการปรากฏเพียงหนึ่งครั้ง แต่ลักษณะทั้งสอง ไม่สามารถนำมาใช้ในการจำแนกลักษณะเฉพาะตัวผู้เขียนได้ แม้ว่าพบการใช้สรรพนาม “เรา” แต่ก็เป็นจำนวนน้อยเพียง 12 ครั้งเท่านั้น จากงานเขียนทั้งหมด 7 ชิ้น อีกทั้งไม่พบการใช้แบบไม่สอดคล้องกันแต่อย่างใด ส่วนคำที่พบเพียงหนึ่งครั้งต่องานเขียนนั้น มีเป็นจำนวนมาก จึงไม่สามารถนำมาใช้เป็นตัวบ่งชี้การลักลอกได้ เช่น ในงานเขียนชิ้นที่ 1 มีจำนวนคำปรากฏ

602 คำ เป็นคำที่มีความถี่เพียงครั้งเดียว ตั้งแต่ลำดับที่ 294 ตัวอย่างคำที่พบ เช่น รายชื่อ ท่ามกลาง วันนี้ ซึ่งเป็นคำธรรมดาและมีความหมายทั่ว ๆ ไป

ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์หาลักษณะการเขียนที่แตกต่างกันของผู้เขียน พบลักษณะที่เป็นประโยชน์เบื้องต้นหลายอย่างดังที่ผู้วิจัยได้สรุปผลไว้ อย่างไรก็ตาม การนำไปใช้ในงานตรวจเทียบภายในหาลการลักลอกงาน จะไม่ได้ตัดสินด้วยลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นหลัก แต่จะต้องพัฒนาร่วมกับแบบจำลองทางสถิติ โดยใช้ลักษณะต่าง ๆ จำนวนหนึ่งเพื่อให้เครื่องเรียนรู้รูปแบบที่แตกต่างและทดสอบหาประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งเป็นขั้นตอนต่อไปในการศึกษาของผู้วิจัย

บรรณานุกรม

- มานิตย์ จุมปา. (2556). *เขียนผลงานวิชาการอย่างไร ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์และไม่ลักลอกผลงาน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Eissen, S. M., & Stein, B. (2006). Intrinsic plagiarism detection. In Lalmas M., MacFarlane A., Rürger S. M., Tombros A., Tsikrika T., & Yavlinsky A. (Eds.), *Proceedings of the 28th European Conference on IR Research, ECIR 2006. Lecture Notes in Computer Science, 3936* (pp. 565-569). Berlin, German: Springer.
- Halvani, O. (2006). *Register & genre seminar: Towards intrinsic plagiarism detection* (Online). Available: http://www.halvani.de/math/pdf/%28Oren_Halvani%29Towards_Intrinsic_Plagiarism_Detection.pdf [2013, October 15].
- Juola, P. (2006). Authorship attribution. *Foundations and Trends in Information Retrieval, 1*(3), pp. 233-334.
- Maurer, H., Kappe, F., & Zaka, B. (2006). Plagiarism - A survey. *Journal of Universal Computer Science, 12*(8), pp. 1050-1084.
- McCabe, D. L. (2005). Cheating among college and university students: A North American perspective. *International Journal of Educational Integrity, 1*(1), pp. 1-11.

การศึกษาความสัมพันธ์ระยะห่างของรากต้นไม้กับลักษณะความลาดเอียง
ที่มีผลต่อการวิเคราะห์เสถียรภาพการพังทลายของดิน

THE RELATIONSHIP SPACING OF TREE ROOTS ON SLOPE
CHARACTERISTICS EFFECTING STABILITY
ANALYSIS OF SOIL LANDSLIDE

สุรชัย อำนวยพรเลิศ *

Surachai Amnuaypornlert

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะห่างของรากต้นไม้กับลักษณะความลาดเอียงของดิน เก็บข้อมูลเจาะสำรวจดินโดยใช้กระบอกเก็บตัวอย่าง ทดสอบแรงดึงรากต้นไม้ไร่ประธานดินในภาคสนามบริเวณ โรงแรมเซ็นทรัลฮิลล์ ดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย ทดสอบสมบัติกายภาพทางวิศวกรรมของดินและสร้างแบบจำลองเพื่อศึกษาวิเคราะห์เสถียรภาพของลาดดิน โดยใช้โปรแกรม KUslope 2.1 โดยกำหนดมุมลาดเอียงสมมติเท่ากับ 25, 35 และ 45 องศา และระยะห่างของรากต้นไม้ไร่ขนาด 2.0x2.0 เมตร, 4.0x4.0 เมตร และ 6.0x6.0 เมตร จากผลการศึกษาแบบจำลองที่มุมลาดเอียงเท่ากับ 25 องศา พบว่าค่าอัตราส่วนความปลอดภัยของลาดเอียงที่มีการเสริมรากต้นไม้ไร่มีค่าอัตราส่วนปลอดภัยมากกว่าแบบจำลองที่ไม่ได้เสริมราก เมื่อมุมลาดเอียงมีค่าเพิ่มขึ้นแบบจำลองที่มีการเสริมรากจะไม่มีผลต่อการวิเคราะห์เสถียรภาพ และเมื่อเปรียบเทียบระยะห่างและลักษณะการวางรากแบบสามเหลี่ยมและสี่เหลี่ยม พบว่าลักษณะการวางรากต้นไม้ไร่แบบสี่เหลี่ยมมีค่าอัตราส่วนความปลอดภัยสูงกว่าแบบสามเหลี่ยมที่ระยะการวางรากต้นไม้ไร่ขนาด 2.00 x 2.00 เมตร

คำสำคัญ: รากต้นไม้ไร่, ทดสอบแรงดึงรากในสนาม, ระยะห่างการวางราก, โปรแกรม KUslope, มุมลาดเอียง

---

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิศวกรรมโยธาและสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
เขตพื้นที่เชียงราย

ABSTRACT

This research aimed to investigate the relationship between the distance from the Krai roots on the nature of the sloping soil on live storage surveyors using cylindrical samples and remarkable coordination of tensile testing ground roots in the field at Central Hills, Mae Salong, Chiang Rai. The engineers tested and modeled the physical properties of the soil to study the stability analysis of sloping soil using KU Slope 2.1 by assigning assumed slope equal to 25, 35 and 45 degrees, and the distances of the Krai root sizes 2.0 x 2.0 m., 4.0 x 4.0 m. and 6.0. x 6.0 m. This study model of the slope angle of 25 degrees showed that the safety of the slope ratio was the ratio of extra Krai roots which was more secure than a model that did not have access to roots. When the tilt angle increased the model that supplemented the roots would not affect the stability analysis. When comparing the distance and nature of the foundation of a triangle and a rectangle, it was found that square Krai root had higher ratio of security than the triangle one at the distance to the foundation of a remarkable size of 2.00 x 2.00 m.

Keywords: Krai root, root tensile testing in the field, the distance to the foundation, KuSlope, slope angle.

บทนำ

การเกิดดินถล่มมีสาเหตุหลักส่วนใหญ่มาจากการเกิดแผ่นดินไหวและการเกิดฝนตกเป็นเวลานาน ๆ เนื่องจากปริมาณและความเข้มของน้ำฝนเกินค่าวิกฤตที่ดินจะสามารถรับได้ รวมถึงมีสภาพปัจจัยอื่น ๆ มาเกี่ยวข้อง อาทิ ความลาดชันของพื้นที่ สมบัติของมวลดิน

การกระจายตัวของรากต้นไม้ในมวลดินมีส่วนช่วยทำให้กำลังของดินมีค่าเพิ่มขึ้น เนื่องจากการประสาน (root reinforcement) ระหว่างรากต้นไม้กับมวลดิน รวมถึงรูปแบบ ระยะการจัดเรียงของรากต้นไม้ ขนาดทรงพุ่ม และความลึกของรากต้นไม้ ยังมีส่วนเพิ่ม/ลดกำลังของดินอีกด้วย ดังนั้นในการประเมินอัตราส่วนปลอดภัยการพังทลายของลาดดินในสภาพป่าตามธรรมชาติและ/หรือในสภาพป่าที่มีการจัดปลูกแบบตัดแปลงแก้ไข โดยควรคำนึงถึงการเสริมกำลังของรากต้นไม้ด้วย เพื่อความเหมาะสมตามลักษณะภูมิประเทศที่ทำการประเมินนั้น ๆ

บทความนี้จึงเสนอแนวทางการจำลองลักษณะรูปแบบและการจัดเรียงตำแหน่งของรากต้นไม้ เนื่องจากเป็นต้นไม้ที่มีลักษณะเหนียวและทนทาน จึงมีคุณสมบัติเป็นเชือกธรรมชาติที่ชลอความเร็ว ความแรงของน้ำได้ อีกทั้งบริเวณที่ศึกษามีต้นไม้เกิดตามธรรมชาติ จึงนำมาศึกษาเพื่อประเมินอัตราส่วนความปลอดภัยการพังทลายของลาดดินในสภาพป่าตามธรรมชาติและ/หรือในสภาพป่าที่มีการจัดการปลูกป่า พิจารณาร่วมกับการวิเคราะห์เสถียรภาพของลาดดิน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อหาสมบัติทางวิศวกรรมของดินและระยะห่างของของรากต้นไม้ โดยทดสอบแรงดึงรากในภาคสนามเพื่อเปรียบเทียบผลวิเคราะห์เสถียรภาพของลาดดินที่มีการประสานรากต้นไม้ โดยใช้โปรแกรม KUslope 2.1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กำลังของดินหมายถึง ความสามารถในการต้านทานแรงเฉือนของดิน (shearing resistance) ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 2 ประการคือ มุมเสียดทานภายในระหว่างเม็ดดิน (internal friction angle) และแรงยึดเหนี่ยวระหว่างเม็ดดิน (cohesion) สำหรับดินที่ไม่มีความเชื่อมแน่น เช่น กรวด ทราย ค่ากำลังต้านทานของแรงเฉือนของดินจะขึ้นอยู่กับมุมเสียดทานภายในของดินเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามปริมาณน้ำในดิน ขนาดของเม็ดดินและความหนาแน่นของดิน ค่ากำลังต้านทานต่อแรงเฉือนของดินสามารถหาได้จากสมการของมอร์คูลอมบี้

ระบบรากต้นไม้สามารถจำแนกตามแหล่งกำเนิดออกได้เป็น 3 ชนิด ได้แก่ 1) Primary Root คือ รากแก้ว (tap root) 2) Secondary Root เป็นรากที่กำเนิดและเจริญเติบโตออกมาจาก Primary Root เรียกว่า รากแขนง (lateral root) 3) Adventitious Root คือ รากวิสามัญ เป็นรากที่ไม่ได้มีกำเนิดมาจาก Radical

การแผ่กระจายของรากต้นไม้ในมวลดินมีส่วนช่วยทำให้กำลังของดินเพิ่มขึ้น เนื่องมาจากการประสานการยึดเกาะระหว่างรากต้นไม้กับมวลดิน โดย Nilaweera (1994) ศึกษาของรากพืชแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ Tap Root System และ Fibrous System โดย Tap Root System จะเป็นระบบรากที่พบในไม้ยืนต้นทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ รากแก้ว (tap roots) รากแขนง (lateral roots) และรากฝอย (sinker roots)

Gray & Sotir (1996) แบ่งรูปแบบหรือลักษณะการแผ่ขยายของรากพืชออกเป็น 3 แบบ คือ Tap root, Heart root และ Plate root ดังแสดงในภาพที่ 1 นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะของรากที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางขนาดเล็ก และการประสานกับดินอย่างแน่นหนา จะมีผลต่อการเพิ่มกำลังรับแรงเฉือนของดินมากกว่าพืชที่มีรากขนาดใหญ่แต่มีจำนวนน้อย ๆ

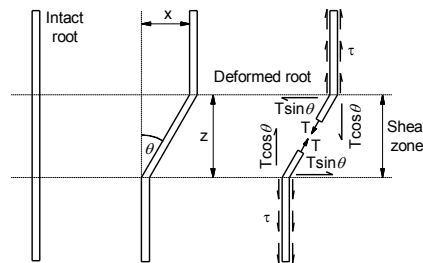
ทฤษฎีการจำลองรูปแบบการเสริมกำลังของดินด้วยรากต้นไม้ Wu (1976) ได้ศึกษาและพัฒนาทฤษฎีการจำลองรูปแบบการเสริมกำลังของดินด้วยรากพืช โดยสมมติว่ารากเป็นวัสดุยืดหยุ่น ในระยะที่เกิดแรงเฉือนทุก ๆ รากรับแรงดึงอย่างสม่ำเสมอ และอยู่ในแนวตั้งกับระนาบการเกิดแรงเฉือน ดังแสดงในภาพที่ 1 กำลังต้านทานแรงเฉือนของดินที่เพิ่มขึ้นด้วยราก ดังสมการที่ (1), (2) และ (3)

$$S_R = S + \Delta S_R \quad (1)$$

$$t_R = T_R \left(\frac{A_R}{A} \right) \quad (2)$$

$$\Delta S_R = t_R (\sin \theta + \cos \theta \tan \phi) \quad (3)$$

ภาพที่ 1 การจำลองรูปแบบการเสริมกำลังของดินด้วยรากพืชในแนวตั้งฉาก (Wu, 1976)

โดยที่ S_R = กำลังต้านทานแรงเฉือนของดินที่มีการเสริมด้วยราก

S = กำลังต้านทานแรงเฉือนของดินที่ไม่มีการเสริมด้วยราก

ΔS_R = กำลังต้านทานแรงเฉือนของดินที่เพิ่มขึ้นด้วยการเสริมราก

t_R = กำลังรับแรงดึงเฉลี่ยของรากต่อหนึ่งหน่วยพื้นที่

T_R = กำลังรับแรงดึงของราก

A_R = พื้นที่หน้าตัดของรากที่อยู่ในพื้นที่หน้าตัดดิน

A = พื้นที่หน้าตัดของดิน

θ = มุมของแรงเฉือนที่บิดไปของราก หรือเท่ากับ $\tan^{-1}(x/z)$

ϕ = มุมเสียดทานภายในของดิน

กำลังของดินที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการเสริมด้วยรากพืชจะแปรผันกับปัจจัย 6 อย่างคือ ความหนาแน่น, กำลังรับแรงดึง, Tensile Modulus, อัตราส่วนความยาวต่อขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง, ความขรุขระของพื้นผิวและการวางตัวของรากพืช (Coppin & Richards, 1990) โดยทั่วไปกำลังของดินที่มีการเสริมด้วยรากพืช ซึ่ง C_R เป็นค่าแรงยึดเหนี่ยวที่เพิ่มขึ้น และโดยทั่วไป ϕ มีค่าเท่ากับดินที่ไม่มีการเสริมด้วยรากพืช

ทฤษฎีการจำลองเสถียรภาพของลาดดินเพื่อหาระนาบพังทลายตามสภาพธรรมชาติ นิยมวิเคราะห์โดยวิธีของ Bishop ซึ่งวิธีนี้ใช้หลักการสมมติสมมูลของโมเมนต์ภายในชิ้นแนวตั้งแบบเป็นส่วนหนึ่งของวงกลม (circular slips) จะพิจารณาแรงที่กระทำตั้งฉากกับผิวแนวตั้งแต่ละชิ้นส่วน (slices) แต่ไม่คำนึงถึงแรงเฉือนของผิวที่ชิ้นส่วน จึงพิจารณาสมมูลของโมเมนต์รอบจุดศูนย์กลางวงกลมและนำผลรวมทุก ๆ ชิ้นส่วนมาพิจารณาดังสมการที่ (4) และ (5)

$$FS = \frac{1}{\sum_{i=1}^n (\gamma_i b_i h_i) \sin \alpha_i} \sum_{i=1}^n \frac{1}{m_\alpha} [(c_i + c_{Ri}) b_i + (\gamma_i b_i h_i) \tan \phi_i] \quad (4)$$

$$m_\alpha = \cos \alpha_i \left[1 + \frac{\tan \phi_i \tan \alpha_i}{FS_{int}} \right] \quad (5)$$

โดยที่ FS = ค่าอัตราส่วนปลอดภัย

FS_{int} = ค่าอัตราส่วนปลอดภัยเริ่มต้น

c_i = แรงเชื่อมแน่นของดินแต่ละชั้นส่วน

c_{Ri} = แรงเชื่อมแน่นของดินที่เพิ่มขึ้นด้วยการเสริมรากแต่ละชั้นส่วน

ϕ_i = มุมเสียดทานภายในของดินแต่ละชั้นส่วน

b_i = ความกว้างของดินในแต่ละชั้นส่วน

α_i = มุมลาดเอียงของพื้นที่ในแต่ละชั้นส่วน

γ_i = ค่าความหนาแน่นของดินแต่ละชั้นส่วน

h_i = ความสูงของดินในแต่ละชั้นส่วน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดพื้นที่ในการทดสอบ สํารวจพื้นที่ป่าและเก็บรายละเอียดพื้นที่ทดสอบบริเวณคอกแม่สลอง จังหวัดเชียงราย โดยใช้พื้นที่ทดลองไม่เกิน 50.0 x 100.0 ตารางเมตร เพื่อจำลองลักษณะทางกายภาพของสถานที่ โดยแสดงค่าระดับเส้นชั้นความสูงและการจำลองพื้นที่ผิวบริเวณของพื้นที่ที่ทดสอบ

2. การเก็บตัวอย่างดินในพื้นที่ทดสอบ ใช้ตัวอย่างที่คงสภาพ (undisturbed sample) ในการทดสอบในห้องปฏิบัติการ ด้วยการทดสอบแรงเฉือนตรง เลือกตำแหน่งทดสอบบริเวณต้นไคร้ของลาดดินในพื้นที่ทดสอบระดับความลึกสูงสุด 4 เมตร จำนวน 1 จุด และเลือกตัวอย่างที่มีความสมบูรณ์ที่สุด

3. การทดสอบสมบัติเบื้องต้นของดิน คือการทดสอบค่าความถ่วงจำเพาะของเม็ดดิน (specific gravity) เพื่อให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของดินและนำไปคำนวณหาหน่วยน้ำหนักของดิน การทดสอบการหาขนาดของเม็ดดินโดยใช้ตะแกรง (sieve analysis) และการทดสอบหาค่าอัตราเตอร์เบอร์ก ลิ้มิต (Atterberg's limits) การทดสอบหาค่าอัตราเตอร์เบอร์ก ลิ้มิต เพื่อหาค่าพิคัดความเหลว (liquid limit: LL) พิกัดพลาสติก (plastic limit: PL) และดัชนีพลาสติก (plasticity index: PI)

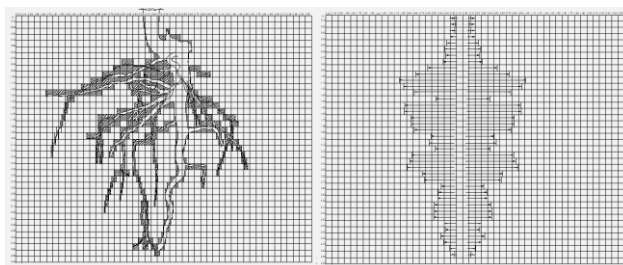
4. การทดสอบการรับแรงเฉือนโดยตรงของดิน (direct shear test) เป็นการทดสอบดินโดยกำหนดการทดสอบมาตรฐาน และลักษณะของการทดสอบการรับแรงเฉือนตรง ทดสอบในระดับค่าความอิ่มตัวของน้ำ (degree of saturation) ที่แตกต่างกันตามสภาพความชื้นธรรมชาติ

5. การวัดการกระจายตัวของตัวอย่างรากต้นไคร้ หลังจากสำรวจพื้นที่บริเวณที่มีต้นไคร้ และเก็บตัวอย่างรากที่จะศึกษาการกระจายตัวของราก โดยใช้วิธีเทปวัดระยะขนาด จากนั้นเปิดหน้าดินขุดรากของต้นไคร้

ออกมาเพื่อศึกษาลักษณะการกระจายตัวของราก หลังจากนั้นสร้างแบบจำลองรูปร่างในโปรแกรม AutoCAD โดยการวัดขนาดของรากต้นไคร้ วัดเส้นผ่านศูนย์กลางที่ระยะทุก ๆ 10.0 เซนติเมตร เพื่อหาการกระจายตัวของรากต้นไคร้ การวัดระยะความลึกและเส้นผ่านศูนย์กลางของรากต้นไคร้ประกอบด้วยค่าที่ได้จากการทดสอบแรงดึงรากประสานดิน เพื่อนำค่าไปจำลองในโปรแกรม KUslope 2.1 โดยที่ความลึกทุก ๆ ระยะ 10 เซนติเมตร โปรแกรม KUslope 2.1 จะวิเคราะห์ปัจจัยของรากต้นไคร้ที่ส่งผลต่อพื้นที่ลาดเอียง

6. การทดสอบแรงดึงโดยตรงของรากต้นไคร้ จำเป็นต้องประดิษฐ์เครื่องมือดึงรากต้นไคร้โดยคำนึงถึงขนาดและน้ำหนักของเครื่องมือ เนื่องจากพื้นที่ในการทดสอบเป็นพื้นที่ลาดเอียงตามธรรมชาติ จึงสร้างรูปแบบเครื่องดึงรากโดยโปรแกรม AutoCAD สามารถกำหนดขนาดและลักษณะของเครื่องทดสอบให้แยกชิ้น เพื่อความสะดวกสำหรับขนย้ายและทดสอบแรงดึงรากต้นไคร้ได้

7. การจำลองลักษณะการกระจายตัวของรากต้นไคร้ ทำโดยการจำลองแทนดินที่ประสานกับรากต้นไคร้ด้วยทรงกระบอกที่มีความหนาและรัศมี วางเรียงซ้อนกันจากบนลงล่าง ค่ารัศมีจะเปลี่ยนแปลงตามความลึกและลักษณะการกระจายตัวของราก เพื่อให้การจำลองใกล้เคียงกับลักษณะการกระจายตัวจริงของรากต้นไคร้ ดังแสดงในภาพที่ 2 สํารวจหาชนิดของต้นไม้ที่เหมาะสมกับเสถียรภาพความลาดของพื้นที่ศึกษาโดยใช้ตัวอย่างต้นไคร้เพื่อศึกษาการกระจายตัวของราก จำลองรากต้นไคร้ดังกล่าวโดยใช้รูปชิ้นแท่งทรงกระบอกต่อกัน หลังจากนั้นนำข้อมูลต่าง ๆ ของรากต้นไคร้มาจำลองโดยใช้โปรแกรม KUslope 2.1

ภาพที่ 2 ลักษณะการกระจายตัวของรากต้นไคร้โดยเฉลี่ย

8. การจำลองรูปแบบการกระจายตำแหน่งของรากต้นไคร้ ในสภาพป่าธรรมชาติการกระจายของต้นไคร้ไม่มีระเบียบและไม่มีระยะที่แน่นอน ดังนั้นการจำลองการกระจายตำแหน่งของรากต้นไคร้เพื่อหาค่าอัตราส่วนปลอดภัยต่ำสุดจึงต้องหาแนวที่เป็นตัวแทนการพิบัติเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ที่เหมาะสม จึงกำหนดระยะห่างการกระจายตำแหน่งของรากต้นไคร้เป็นรูปแบบสามเหลี่ยมและสี่เหลี่ยม การจำลองระยะห่างการกระจายตำแหน่งของรากต้นไคร้เป็นการนำแบบจำลองการกระจายตัวของรากต้นไคร้มาแทนตำแหน่งของรากไม้บนลาดดิน แล้วจึงวิเคราะห์หาค่ากำลังที่เปลี่ยนไปของดินในพื้นที่หนึ่ง ๆ (grid) และพิจารณาหาแนวที่มีโอกาสให้ค่าอัตราส่วนปลอดภัยต่ำสุด โดยมีขั้นตอนการจำลองการกระจายตำแหน่งของรากพืช ดังนี้

8.1 กำหนดพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวต้องมีชนิด การกระจายของต้นไคร้ ลักษณะของชั้นดิน และความชันของลาดดิน ที่สามารถเป็นตัวแทนของสภาพภูมิประเทศบริเวณนั้น ๆ ได้

8.2 แบ่งดินออกเป็นชั้น ๆ ให้ความหนาแต่ละชั้นเท่ากับ z (หนาเท่ากับความหนาของแท่งทรงกระบอก) พร้อมทั้งระบุตำแหน่ง รัศมีการแผ่ขยายของรากต้นไคร้ และกำลังของดินประสานรากต้นไคร้ในแต่ละชั้นของความลึกบนพื้นที่เป้าหมาย

8.3 แบ่งพื้นที่เป้าหมายออกเป็นช่อง (grid) ตามแนวตั้งและแนวนอน โดยความกว้างของช่องควรมีค่าอยู่ระหว่าง 2.0 ถึง 7.0 เมตร ขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่ที่ศึกษา ชนิด และการกระจายตำแหน่งของต้นไคร้

8.4 หาค่า c_{avg} สำหรับแต่ละช่อง โดยสมการที่ (6)

$$c_{avg} = \sum_{i=1}^n \frac{c_i A_i}{A_T} \quad (6)$$

โดยที่ C_{avg} = แรงยึดเหนี่ยวหรือแรงเชื่อมแน่นเฉลี่ยของดินแต่ละช่อง (cohesion)

C_i = Cohesion ของดินหรือดินประสานรากต้นไคร้แต่ละช่อง

A_i = พื้นที่ในขอบเขตของรากต้นไคร้หรือดินเดิมแต่ละช่อง

A_T = พื้นที่ของช่องสี่เหลี่ยมใด ๆ แต่ละช่อง

8.5 วิเคราะห์หาแนว (block) วิกฤตที่มีโอกาสเกิดการพิบัติมากที่สุดหรือให้ค่าอัตราส่วนปลอดภัยต่ำสุด

9. การวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองรากต้นไคร้ด้วยโปรแกรม KUslope 2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบทั้งหมดป้อนข้อมูลและจำลองด้วยโปรแกรม KUslope 2.1 เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างลาดดินที่มีต้นไคร้และลาดดินที่ไม่มีต้นไคร้

ผลการวิจัย

การศึกษาสมบัติพื้นฐานทางกายภาพของดินเพื่อจำแนกประเภทของดินแบบ Unified Soil Classification ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลสมบัติพื้นฐานทางกายภาพของดิน

ตัวอย่างดิน	Atterberg Limit			ประเภทของดิน
	LL(%)	PL(%)	PI(%)	
ชุดที่1	50.00	37.00	13.00	ML
ชุดที่2	41.00	37.00	4.00	ML
ชุดที่3	49.00	30.00	18.00	ML

ผลการทดสอบแรงเฉือนโดยตรง (direct shear test) ทดสอบตามมาตรฐาน ASTM D-3080 ด้วยกำหนดอัตราการเฉือนโดยเคลื่อนตัว 0.5 ถึง 1.20 มิลลิเมตรต่อนาทีในสภาพของดินตามธรรมชาติ สามารถคำนวณหาค่าแรงยึดเหนี่ยว (C) และค่ามุมเสียดทานภายใน (ϕ) จากผลการทดสอบแรงเฉือนโดยตรงโดยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจุดสูงสุดของหน่วยแรงเฉือนกับหน่วยแรงกดตั้งฉาก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลสมบัติเฉพาะทางกายภาพของดินบริเวณรากต้นไม้

ระยะ (m)	cohesion (c), ton/m ²	phi (ϕ)	unit weight (γ), ton/m ³
0.50	0.141	21.851	1.55
1.00	1.951	20.954	1.70
1.50	1.424	19.887	1.69
2.00	1.491	19.374	1.66
2.50	2.474	20.416	1.62
3.00	2.111	27.294	1.78
3.50	3.273	24.797	1.79
4.00	4.936	19.96	1.67

ผลการวิเคราะห์หาค่าอัตราส่วนปลอดภัย (FS) ด้วยโปรแกรม KUslope 2.1

เมื่อนำค่าข้อมูลจากการทดสอบแรงเฉือนโดยตรงของตัวอย่างดินในหลุมทดสอบมาใช้ในจำลองด้วยโปรแกรม KUslope 2.1 ผลการทดสอบหาค่าอัตราส่วนปลอดภัยสำหรับตัวอย่างดินที่มีและไม่มีรากต้นไม้ โดยกำหนดรูปแบบการจัดเรียงแบบสามเหลี่ยมและสี่เหลี่ยม ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์หาค่าอัตราส่วนปลอดภัยสำหรับตัวอย่างดินที่มีและไม่มีรากต้นไม้

Slope	FS						
	NWR_Rec			NWR_Tri			NWNR
	2x2 (m)	4x4 (m)	6x6 (m)	2x2 (m)	4x4 (m)	6x6 (m)	
25	1.980	1.982	1.981	1.979	1.982	1.981	1.930
35	1.327	1.326	1.327	1.327	1.326	1.327	1.440
45	0.940	0.942	0.940	0.939	0.941	0.940	1.095

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระยะห่างของรากต้นไม้กับลักษณะความลาดเอียงที่มีผลต่อการวิเคราะห์ เสถียรภาพการพังทลายของดิน กรณีศึกษา คอยแม่สลองบริเวณ โรงแรมเซ็นทรัลฮิลล์ จากการสำรวจพื้นที่และเก็บตัวอย่างดิน ผลการทดสอบสมบัติทางวิศวกรรมเบื้องต้น พบว่าดินที่อยู่ในระดับ 0.00 ถึง 2.50 เมตร เป็นดินตะกอนมีค่าพลาสติกต่ำ ดินที่อยู่ในระดับ 2.50 ถึง 4.00 เมตร เป็นดินตะกอนมีค่าพลาสติกสูง และมีค่า Liquid Limit สูงสุด เท่ากับ 50 เปอร์เซ็นต์ ต่ำสุดเท่ากับ 41 เปอร์เซ็นต์ มีค่า Plastic Index สูงสุดเท่ากับ 18 เปอร์เซ็นต์ ต่ำสุดเท่ากับ 4 เปอร์เซ็นต์ ค่ากำลังรับแรงเฉือนของดินในระดับ 0.00 ถึง 4.00 เมตร มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 3.72 ตันต่อตารางเมตร และค่าสูงสุดมีค่าเท่ากับ 22.12 ตันต่อตารางเมตร ขนาดทรงพุ่มต้นไม้เท่ากับ 3.50 เมตร ขนาดความลึกของรากเท่ากับ 1.30 เมตร จากผลวิเคราะห์แบบมีราก มีค่าอัตราส่วนปลอดภัยในลาด 25 องศา ระยะการปลูก 4.00 x 4.00 เมตร เท่ากับ 1.982 แบบไม่มีการเสริมรากเท่ากับ 1.930 สามารถสรุปได้ว่าความลาดที่มีการเสริมด้วยรากต้นไม้มีค่าอัตราส่วนความปลอดภัยมากกว่าความลาดที่ไม่มีการเสริมราก พบว่าเมื่อเปรียบเทียบการปลูกแบบสี่เหลี่ยม การปลูกแบบสี่เหลี่ยมจะมีอัตราส่วนความปลอดภัยสูงกว่า ซึ่งลักษณะรากต้นไม้ที่มีความลึก 1.30 เมตร ในการปลูกมีผลอย่างยิ่งเมื่อปลูกที่ระยะ 2.0, 4.0 และ 6.0 เมตร พบว่าระยะห่างการปลูกน้อย อัตราส่วนความปลอดภัยจะมีค่าสูง เมื่อมีความลาดชันเพิ่มขึ้น อัตราส่วนความปลอดภัยจะมีค่าลดลงตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการปลูกแบบสามเหลี่ยมและสี่เหลี่ยม พบว่าการปลูกแบบสี่เหลี่ยมมีค่าอัตราส่วนความปลอดภัยสูงกว่าแบบสามเหลี่ยมที่ระยะห่างการปลูก 2.0 x 2.0 เมตร ความลาดชัน 45 องศา เพราะฉะนั้นที่ความลาดชันสูงขึ้นระยะห่างการปลูกและวิธีการปลูกมีผลต่ออัตราส่วนความปลอดภัย จากการวิเคราะห์ผลพบว่า ทุกความลาดชันและทุกระยะการปลูก อัตราส่วนความปลอดภัยจะมีค่ามากกว่าความลาดชันที่ไม่มีการปลูกต้นไม้

ข้อเสนอแนะ

ควรกำหนด Grid Search ให้ตั้งฉากกับความลาดเอียงและควรคำนวณซ้ำหลาย ๆ รอบ เพื่อที่จะหาค่าอัตราส่วนปลอดภัยที่น้อยที่สุด และควรจะใช้คอมพิวเตอร์หลาย ๆ เครื่องในการวิเคราะห์ เพราะหากใช้เครื่องเดียวคอมพิวเตอร์จะจำค่าเก่าไว้ ผลที่ออกมาอาจผิดพลาดได้

บรรณานุกรม

- ชินะวัฒน์ มุกตะพันธ์. (2548). *ปฐพีกลศาสตร์*. ขอนแก่น: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชูเลิศ จิตเจือจุน. (2544). *การพัฒนาโปรแกรมวิเคราะห์เสถียรภาพของลาดดินด้วยวิธี Simplified Bishop*. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรสุดา ชื่นใจ. (2552). *หน้าที่และชนิดของราก* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
<http://www.promma.ac.th/main/biology/web5/p1.htm> [2552, 11 ตุลาคม].
- มณเฑียร กังศศิเทียม. (2539). *กลศาสตร์ของดินด้านวิศวกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สมาคมศิษย์เก่าวิศวกรรมชลประทาน ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สันชัย อินทพิชัย และพานิช วุฒิปุณย์. (2547). *ปฐพีกลศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สกายนุกส์.
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. (2537). *การศึกษาโครงการวิจัยเพื่อกำหนดพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยและภัยธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้*. นครปฐม: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ.
- Coppin, N. J., & Richards, I. G. (1990). *Use vegetation in civil engineering*. Singapore: Butterworths.
- Gray, D. H., & Sotir, R. B. (1996). *Biotechnical and soil bioengineering slope stabilization*. Singapore: John Wiley & Sons.
- Nilaweera, N. S. (1994). *Effects of tree root on slope stability: The case of Khao Luang mountain area, South Thailand*. Doctoral of technical science thesis, Asian Institute of Technology.
- Wu, T. H. (1976). *Investigation of landslides on Prince of Wales Island, Alaska*. Columbus, OH: Department of Civil Engineering Ohio State University.

คุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน กรณีศึกษาธุรกิจโรงแรม
ในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดชลบุรี

CHARACTER FOR PERFORMANCE OF OFFICERS

CASE STUDY HOTEL INDUSTRY IN BANGKOK AND CHONBURI

อริสรา เสริมแก้ว*

Arissara Sermkaew

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงานในตำแหน่งระดับหัวหน้างาน และพนักงานปฏิบัติงาน 2) จัดลำดับคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงานของระดับหัวหน้างานและพนักงานปฏิบัติ 3) เปรียบเทียบความสำคัญต่อคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เลือกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้าจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงแรมตามเกณฑ์ของสมาคมการโรงแรมไทย จำนวน 4 บริษัท ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 120 คน พบว่าผู้ปฏิบัติงานทั้งระดับหัวหน้างานและระดับปฏิบัติ ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงานในระดับมากต่อคุณลักษณะทั้ง 3 ด้าน โดยทักษะด้านความรู้ หัวหน้างานและระดับปฏิบัติให้ความสำคัญด้านความรอบรู้ในองค์กร ทักษะด้านบริหารจัดการ หัวหน้างานให้ความสำคัญด้านการมุ่งเน้นปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ ส่วนระดับปฏิบัติให้ความสำคัญด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทักษะด้านเทคนิคเฉพาะงาน หัวหน้างานและระดับปฏิบัติให้ความสำคัญด้านการตั้งมั่นบริการ สำหรับคุณลักษณะส่วนบุคคล หัวหน้างานและระดับปฏิบัติให้ความสำคัญด้านความซื่อสัตย์ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประสิทธิภาพในการทำงานและตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศและช่วงอายุไม่พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ทักษะบริหารจัดการ, ทักษะเทคนิคเฉพาะงาน, คุณลักษณะส่วนบุคคล

---

* ศึกษาการหัวหน้าสำนักงานสหกิจและแนะแนว และอาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ABSTRACT

The purpose of this research was to study work qualifications of leaders and staff who work in hotels in Bangkok and Chonburi; the level of the qualifications; and the demographic factors of the employees affecting opinions toward the qualifications. The research samples comprised 120 employees listed in Thai Hotel Association. It was found that the leaders and operations staff agreed with the qualifications. Most of them agreed with an organizational understanding of management skills, in which the leaders agreed with strategic business orientation while the staff agreed with change management; technical skill, in which they mutually agreed with customer service orientation; and attribute, in which they agreed with ethics and integrity. The officers with different work experiences and positions, as a whole, had significantly different qualifications, knowledge, skills, and attitude at the level of .05, but no significant difference in gender and age variables was found.

Keywords: management skill, technical skill, character for performance.

บทนำ

การประสบความสำเร็จในองค์กรไม่ได้อยู่ที่ผลกำไรหรือการเติบโตที่เพิ่มมากขึ้นเพียงอย่างเดียวแต่องค์กรต้องให้ความสำคัญกับ “คน” ในฐานะที่เป็นสมาชิกและเป็นผู้ขับเคลื่อนให้องค์กรประสบความสำเร็จด้วย องค์กรที่ทำให้คนมีความรู้ ทักษะ และคุณภาพที่ดีขึ้นจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ขององค์กรที่ต้องขับเคลื่อนให้คนในองค์กรมีสติปัญญาดี มีความสามารถสูง มองการณ์ไกล คิดเชิงเศรษฐศาสตร์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถบริหารให้มีผลผลิตที่ดี มีคุณภาพ ได้ทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล องค์กรนั้นก็ย่อมประสบความสำเร็จและมีความเจริญก้าวหน้า (ปราชญา กล้าผจญ และพอดานบุตรสุทธิวงศ์, 2550, หน้า 22) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้บุคลากรในองค์กรมีคุณภาพดังกล่าว ต้องเริ่มจากกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ดี ตั้งแต่การสรรหาคัดเลือกบุคลากร การจัดสวัสดิการและแรงงานสัมพันธ์ การประเมินผลการปฏิบัติงาน รวมทั้งการฝึกอบรมทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสม สิ่งที่ควรมีควบคู่กับการพัฒนาบุคลากรคือความสามารถหรือสมรรถนะ (competency) ที่มีติดตัวมาในแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นบุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ในปัจเจกบุคคล สามารถผลักดันและสร้างเป็นผลการปฏิบัติงานที่ดี หรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ รูปแบบความสามารถหรือสมรรถนะ (competency model) ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ความสามารถที่มีมาแต่เดิม (innate ability) และความสามารถที่เกิดขึ้นภายหลัง (acquired ability)

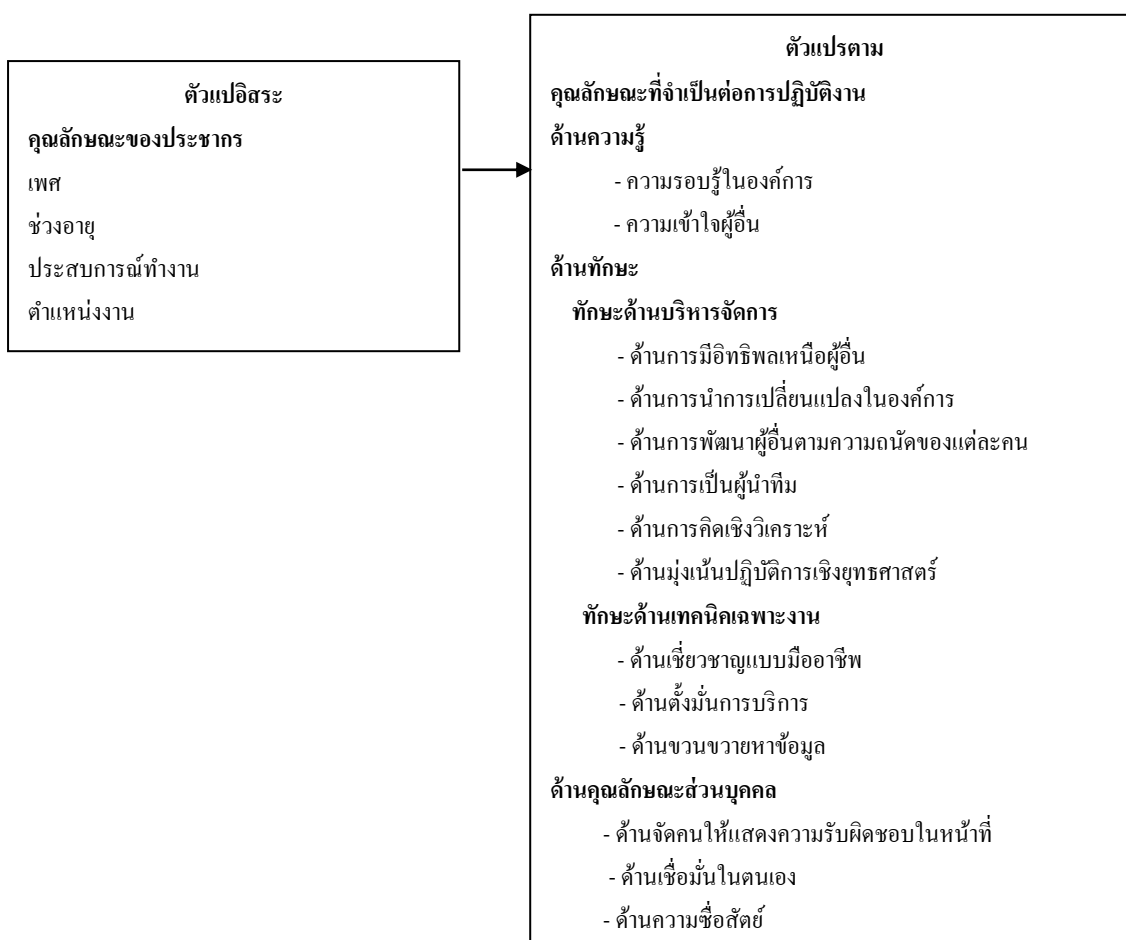
จากสภาพการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความสามารถหรือสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ของผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งระดับสมรรถนะเชิงพฤติกรรมที่สำคัญต่อการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับตนเองและตามความต้องการขององค์กร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานทั้งในระดับหัวหน้างานและระดับปฏิบัติ
2. เพื่อจัดลำดับคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานทั้งในระดับหัวหน้างานและระดับปฏิบัติ
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับความสำคัญต่อคุณลักษณะในการปฏิบัติงานจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กำหนดคุณลักษณะในการปฏิบัติงานออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ จำนวน 2 ตัวแปร คือ ความรอบรู้ในองค์กรและความเข้าใจผู้อื่น 2) ด้านทักษะ แบ่งออกเป็น ทักษะด้านบริหารจัดการ จำนวน 6 ตัวแปร คือ การมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น การนำการเปลี่ยนแปลงในองค์กร การพัฒนาผู้อื่นตามความถนัดของแต่ละคน การเป็นผู้นำทีม การคิดเชิงวิเคราะห์ และมุ่งเน้นปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ ทักษะด้านเทคนิคเฉพาะงาน จำนวน 3 ตัวแปร คือ เชี่ยวชาญแบบมืออาชีพ ตั้งมั่นการบริการ และชวนขยายหาข้อมูล 3) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 3 ตัวแปร คือ จัดคนให้แสดงความรับผิดชอบในหน้าที่ เชื่อมั่นในตนเอง และความซื่อสัตย์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือผู้ปฏิบัติงานด้านธุรกิจการโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดชลบุรี ที่ได้จัดกลุ่มธุรกิจตามหลักเกณฑ์ของสมาคมการโรงแรมไทย จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มธุรกิจ 5 ดาว กลุ่มธุรกิจ 4 ดาว และกลุ่มธุรกิจ 3 ดาว พิจารณาจากกลุ่มธุรกิจ จำนวน 4 บริษัท กระจายตามประเภทธุรกิจทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดชลบุรี ได้แก่ 1) โรงแรมพูลแมน พัทยาไอศวรรย์ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี 2) โรงแรมชมจันทร์ พัทยา รีสอร์ท อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี 3) โรงแรมรามาร์กเด้น กรุงเทพมหานคร 4) โรงแรมชลอินเตอร์ อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานในระดับหัวหน้างานและระดับปฏิบัติในส่วนสำนักงานและส่วนบริการส่วนหน้า จำนวน 120 คน ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มธุรกิจ	จำนวน (บริษัท)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
5 ดาว	1	30
4 ดาว	2	60
3 ดาว	1	30
รวม	4	120

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม จำนวน 64 ข้อ แบ่งเป็น ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ลักษณะการปฏิบัติงาน เป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด ตอนที่ 3 คุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ตอนที่ 1 ใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ ตอนที่ 2 ใช้ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตอนที่ 3 ใช้ *t*-test และ One-Way ANOVA และเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD ทดสอบสมมติฐานที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 120 คน พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 61 คน (ร้อยละ 50.80) เพศหญิง จำนวน 59 คน (ร้อยละ 49.20) อายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 46 คน (ร้อยละ 38.30) อายุ 31-39 ปี จำนวน 37 คน

(ร้อยละ 30.80) อายุ 40-49 ปี จำนวน 32 คน (ร้อยละ 26.70) และอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน (ร้อยละ 4.20) ประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 38 คน (ร้อยละ 31.70) ประสบการณ์ 6-9 ปี จำนวน 33 คน (ร้อยละ 27.50) และประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 49 คน (ร้อยละ 40.80) ทำงานด้านการบริการ จำนวน 45 คน (ร้อยละ 37.50) ทำงานสำนักงาน จำนวน 19 คน (ร้อยละ 15.80) ทำงานบริหาร/บังคับบัญชา จำนวน 56 คน (ร้อยละ 46.70) ตำแหน่งในระดับผู้บังคับ บัญชา (หัวหน้างานขึ้นไป) จำนวน 56 คน (ร้อยละ 46.70) และ ตำแหน่งผู้ใต้บังคับบัญชา (ระดับปฏิบัติ) จำนวน 64 คน (ร้อยละ 53.30)

2. คุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงานพบว่า คุณลักษณะทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้ซึ่งประกอบด้วย ความรอบรู้ในองค์กรและความเข้าใจผู้อื่น เป็นคุณลักษณะที่ให้ความสำคัญในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.02 และ 3.73 ตามลำดับ สำหรับคุณลักษณะด้านทักษะ แบ่งเป็นทักษะด้านบริหารจัดการ ให้ความสำคัญในระดับมากเช่นกัน เมื่อเรียงความสำคัญ 3 อันดับแรก พบว่าการมุ่งเน้นการปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ ให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง มีค่าเฉลี่ย 3.85 ด้านการสร้างผลกระทบและโน้มน้าวใจผู้อื่น และการนำการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ให้ความสำคัญเท่ากัน มีค่าเฉลี่ย 3.83 ส่วนทักษะด้านเทคนิคเฉพาะงาน ให้ความสำคัญในระดับมาก เมื่อเรียงความสำคัญ 3 อันดับ พบว่า การตั้งมั่นการบริการ ให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง มีค่าเฉลี่ย 3.97 ส่วน การขวนขวายหาข้อมูลและความเชี่ยวชาญแบบมืออาชีพ ให้ความสำคัญเป็นอันดับที่สองและที่สาม มีค่าเฉลี่ย 3.83, 3.67 ตามลำดับ

สำหรับคุณลักษณะส่วนบุคคล เป็นคุณลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับมาก และเมื่อเรียงความสำคัญ 3 อันดับแรก พบว่าความซื่อสัตย์เป็นคุณลักษณะที่ให้ความสำคัญมากเป็นอันดับหนึ่ง มีค่าเฉลี่ย 4.18 รองลงมา ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเองและการจัดคนให้แสดงความรับผิดชอบในหน้าที่ มีค่าเฉลี่ย 3.99 และ 3.86 ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

คุณลักษณะ	เพศ				ช่วงอายุ							
	ชาย		หญิง		ต่ำกว่า 30 ปี		31-39 ปี		40-49 ปี		50 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
ด้านความรู้												
ความรอบรู้ในองค์การ	3.99	0.617	3.94	0.548	3.59	0.412	3.90	0.420	3.76	0.337	3.40	0.663
ความเข้าใจผู้อื่น	3.75	0.472	3.70	0.379	3.79	0.558	4.14	0.563	4.08	0.441	3.53	1.10
ด้านทักษะบริหารจัดการ												
การสร้างผลกระทบและการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น	3.86	0.669	3.80	0.549	3.73	0.614	3.98	0.601	3.90	0.489	3.16	0.920
การนำการเปลี่ยนแปลง	3.86	0.669	3.79	0.563	3.85	0.549	3.87	0.665	3.81	0.449	3.35	1.098
การพัฒนาผู้อื่นตามความถนัดของแต่ละคน	3.80	0.606	3.71	0.555	3.75	0.493	3.87	0.676	3.72	0.456	3.28	1.082
การเป็นผู้นำทีม	3.61	0.757	3.66	0.538	3.57	0.617	3.74	0.741	3.65	0.572	3.44	0.920
การคิดเชิงวิเคราะห์	3.75	0.605	3.66	0.629	3.77	0.509	4.01	0.587	3.94	0.434	3.52	0.1204
การมุ่งเน้นปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์	3.89	0.614	3.81	0.520	3.59	0.587	3.81	0.678	3.81	0.521	3.40	0.862
ด้านทักษะเทคนิคเฉพาะงาน												
ความเชี่ยวชาญแบบมืออาชีพ	3.70	0.680	3.61	0.630	3.78	0.591	3.70	0.634	3.52	0.616	3.15	1.257
การตั้งมั่นบริการ	4.01	0.572	3.91	0.477	3.85	0.484	4.16	0.531	3.96	0.449	3.50	0.883
การชวนขยายหาความรู้	3.89	0.0628	3.77	0.543	3.77	0.605	3.90	0.605	3.86	0.391	3.65	0.894
ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล												
การจัดคนให้แสดงความรับผิดชอบในหน้าที่	3.95	0.564	3.78	0.577	3.78	0.502	4.00	0.590	3.88	0.499	3.50	1.219
การเชื่อมั่นในตนเอง	4.19	0.624	4.09	0.628	4.04	0.642	4.23	0.617	4.25	0.463	3.73	1.187
ความซื่อสัตย์	4.20	0.569	4.15	0.578	4.06	0.551	4.27	0.575	4.28	0.454	3.88	1.136

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณลักษณะ	ช่วงประสบการณ์ในการทำงาน						ตำแหน่งงาน			
	น้อยกว่า 5 ปี		6-9 ปี		10 ปีขึ้นไป		หัวหน้างาน		ปฏิบัติการ	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
ด้านความรู้										
ความรู้ในองค์การ	3.54	0.427	3.72	0.446	3.86	0.366	4.15	0.447	3.81	0.642
ความเข้าใจผู้อื่น	3.73	0.540	3.89	0.662	4.21	0.464	3.82	0.287	3.64	0.509
ด้านทักษะบริหารจัดการ										
การสร้างผลกระทบและการโน้มน้าวใจผู้อื่น	3.68	0.607	3.77	0.741	3.99	0.498	3.95	0.564	3.73	0.366
การนำการเปลี่ยนแปลง	3.67	0.526	3.90	0.736	3.90	0.517	3.90	0.499	3.76	0.662
การพัฒนาผู้อื่นตามความถนัดของแต่ละคน	3.58	0.564	3.81	0.636	3.86	0.533	3.79	0.533	3.73	0.523
การเป็นผู้นำทีม	3.44	0.620	3.64	0.711	3.79	0.615	3.86	0.528	3.44	0.696
การคิดเชิงวิเคราะห์	3.56	0.539	3.88	0.595	4.06	0.481	3.85	0.479	3.58	0.697
การมุ่งเน้นปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์	3.60	0.604	3.56	0.694	3.89	0.533	4.03	0.443	3.69	0.622
ด้านทักษะเทคนิคเฉพาะงาน										
ความเชี่ยวชาญแบบมืออาชีพ	3.66	0.621	3.70	0.830	3.63	0.552	3.73	0.603	3.60	0.395
การตั้งมั่นบริการ	3.76	0.517	3.96	0.552	4.11	0.476	4.08	0.444	3.86	0.575
การชวนขวหาความรู้	3.65	0.585	3.87	0.690	3.94	0.490	3.97	0.417	3.71	0.850
ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล										
การจัดคนให้แสดงความรับผิดชอบในหน้าที่	3.70	0.517	3.84	0.665	4.01	0.523	4.07	0.450	3.68	0.613
การเชื่อมั่นในตนเอง	3.92	0.636	4.10	0.667	4.31	0.451	4.30	0.468	4.00	0.711
ความซื่อสัตย์	3.98	0.571	4.14	0.459	4.37	0.439	4.35	0.423	4.02	0.642

3. ทดสอบสมมติฐาน โดยเปรียบเทียบระดับความสำคัญต่อคุณลักษณะในการปฏิบัติงานจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าประสบการณ์ในการทำงานและตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศและช่วงอายุ ไม่พบความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

- ด้านความรู้ พบว่าช่วงอายุ ประสบการณ์ และตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงานด้านความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศ ไม่พบความแตกต่าง

- ด้านทักษะบริหารจัดการ พบว่าประสบการณ์ในการทำงานและตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงานด้านทักษะ ซึ่งแบ่งเป็นทักษะการบริหารจัดการและทักษะเทคนิคเฉพาะงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศและช่วงอายุ ไม่พบความแตกต่าง

- ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่าประสบการณ์ในการทำงานและตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติงานด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. คุณลักษณะด้านความรู้ ผู้ปฏิบัติงานให้ความสำคัญระดับมากในด้านความรู้ขององค์กร ได้แก่ การยอมรับทำตามนโยบาย และขั้นตอนขององค์กร การเข้าใจในสายการบังคับบัญชา ดังนั้น การเข้าใจนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ การเข้าใจในหน้าที่ซึ่งมีความสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยเลิศ นิธิอุบัติ (2548) ที่พบว่าลักษณะจิตความสามารถที่สำคัญสำหรับไฟร์แมนในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า คือ 1) ความรู้ความเข้าใจในงานและภาวะผู้นำในกลุ่ม 2) การทำงานเป็นทีมและการให้ความร่วมมือ 3) ความเข้าใจในองค์กรและความจงรักภักดีต่อองค์กร 4) มีความรู้ความสามารถและทักษะในการมอบหมายงาน 5) ทักษะการแก้ไขปัญหา และการตัดสินใจ

2. คุณลักษณะด้านทักษะ จำแนกเป็น 2 ด้าน คือ ทักษะการบริหารจัดการ ผู้ปฏิบัติงานให้ความสำคัญระดับมากในด้านการมุ่งเน้นปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ ได้แก่ การเข้าใจเป้าหมายองค์กรและพร้อมปฏิบัติตาม การมุ่งมั่นให้เกิดความสำเร็จ มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญา พิชญวิจิตร (2544) ที่พบว่า จิตความสามารถพื้นฐานในการทำงานของบริษัทบางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ได้แก่ ความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ และการจัดการงาน และการศึกษาของ Bernthal, Colteryahn, Davis, Naughton, Rothwell & Wellins (2004) ที่ให้ความสำคัญกับความสามารถพื้นฐานในระดับองค์กร ประกอบด้วย ความสามารถด้านการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนและการมอบหมายงาน การคิดเชิงวิเคราะห์ การผลักดันให้เกิดความสำเร็จ ส่วนคุณลักษณะด้านเทคนิคเฉพาะงาน ผู้ปฏิบัติงานให้ความสำคัญระดับมากกับคุณลักษณะด้านดั่งนั้นในการบริการลูกค้า ประเด็นที่ผู้ปฏิบัติงานเห็นความสำคัญ ได้แก่ การให้บริการอย่างเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส เนื่องจากเป็นคุณลักษณะพื้นฐานทางการบริการที่ต้องแสดงออกถึงความตั้งใจในการให้ความช่วยเหลือลูกค้า และตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของนิศย์รดี วงษ์สวัสดิ์ (2548) ที่พบว่า ทักษะที่ใช้ในการประกอบอาชีพธุรกิจโรงแรมคือ การให้บริการลูกค้าและมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้

3. ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ผู้ปฏิบัติงานให้ความสำคัญระดับมากในด้านความซื่อสัตย์ ได้แก่ การสื่อสารที่ถูกต้อง เปิดเผย ตรงไปตรงมา เนื่องจากเป็นพื้นฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของ Bernthal, Colteryahn, Davis, Naughton, Rothwell & Wellins (2004) ที่กล่าวว่า ความสามารถพื้นฐานของบุคคลประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ อิทธิพลต่อบุคคล การปรับตัว ระบบเครือข่าย

และระบบพันธมิตร

ข้อเสนอแนะ

ผลวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงและการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ปฏิบัติงานให้มีศักยภาพครบทั้ง 3 ด้านคือ

1. ด้านความรู้ ผู้บริหารควรทบทวนนโยบายและแผนในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการชี้แจงวิสัยทัศน์ขององค์กรต่อผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและยินดีปฏิบัติงานตามคำสั่งมากขึ้น
2. ด้านทักษะ ผู้ปฏิบัติงานควรฝึกฝนการเรียนรู้ด้วยตนเองให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ มุ่งเน้นการเป็นผู้นำทีม การตั้งมั่นในการบริการ รวมทั้งองค์กรควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
3. ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ควรปลูกฝังคุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์แก่บุคลากร เพื่อการส่งเสริมทางด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยนี้เป็นการสำรวจคุณลักษณะที่ใช้ในการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นเฉพาะกลุ่มธุรกิจโรงแรม หากนำไปศึกษากับกลุ่มธุรกิจอื่น ๆ จะได้มุมมองที่หลากหลายมากขึ้น
2. นำคุณลักษณะที่ให้ความสำคัญในระดับมากไปศึกษาความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานหรือนำไปหาเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติงานและการคัดเลือกพนักงานที่มีความสามารถโดดเด่น (talent management)

บรรณานุกรม

- ชัชวาลิต สรวารี. (2552). *19 สมรรถนะเชิงพฤติกรรมเพื่อการจัดคนให้ตรงกับองค์การ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยเลิศ นิธิอุบัติ. (2548). *การศึกษาลักษณะขีดความสามารถของหัวหน้างานระดับโพรแมนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า กรณีศึกษากลุ่มบริษัทโตชิบา*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันเชิงอุตสาหกรรม, สถาบันวิทยาการหุ่นยนต์ภาคสนาม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- นิตยร์ดี วงษ์สวัสดิ์. (2548). *การศึกษาปัญหาทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจโรงแรม กรณีกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิตศารค์ เวชยานนท์. (2550). *Competency model กับการประยุกต์ใช้ในองค์กรไทย*. กรุงเทพฯ: กราฟิกโกซิลเต็มส์.

- ปราชญา กล้าผจญ และพอลตา บุตรสุทธิวงศ์. (2550). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: ก.พลการพิมพ์ (1996).
- ปริญญา พิษณุวิจิตร. (2544). *การออกแบบรายการชี้ความสามารถในงาน บริษัทบางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน)*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมาคมโรงแรมไทย. (2552). *Hotel list 2009* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.thaihotels.org> [2552, 14 กันยายน].
- Bernthal, P. R., Colteryahn, K., Davis, P., Naughton, J., Rothwell, W. J., & Wellins, R. (2004). *ASTD competency study: Mapping the future*. Baltimore, MD: ASTD Press.

เพศ ประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์
และความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์

GENDER, COMPUTER EXPERIENCE AND COMPUTER ANXIETY

อิทธิศักดิ์ ศรีดำ *

Idhisak Sridam

วันเพ็ญ วิโรจน์เจริญวงศ์ **

Wanphen Wirojcharoenwong

ณัฐพงศ์ เหลืองนฤดม ***

Natthaphong Luangnaruedom

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของเพศและประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ที่มีต่อความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 104 คน ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Independent Samples *t*-test พบว่านักศึกษาเพศชายและเพศหญิงมีระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA) และวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's method) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์การใช้งานคอมพิวเตอร์ระหว่าง 4-6 ปี มีระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์สูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สรุปได้ว่า เพศและประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์มีผลต่อระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การศึกษาข้อมูลนำร่องในครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาขั้นต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: ประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์, ความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

** นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ปีการศึกษา 2556

*** อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ คณะเทคโนโลยี วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

ABSTRACT

This research aimed at studying the effects of gender and computer experience on computer anxiety. The questionnaire data were collected from 104 undergraduate students in the Department of Information Technology, Faculty of Science and Technology, Suan Sunandha Rajabhat University. By using Independent Samples *t*-test, it was found that male and female students showed statistically significant difference in the computer anxiety. Moreover, the results obtained from One-way ANOVA and Scheffe's method revealed that the computer anxiety of students with 4 to 6-year computer experience were significantly greater than those with more than 10-year experience at 95% confidence interval. In conclusion, gender and computer experience had statistically significant effects on the computer anxiety. This pilot study provided the useful results for further studies.

Keywords: computer experience, computer anxiety.

บทนำ

ปัจจุบันได้มีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น แต่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านต่าง ๆ ก็ก่อให้เกิดความวิตกกังวลและไม่แน่ใจว่าตนเองสามารถใช้งานคอมพิวเตอร์ได้อย่างปลอดภัยหรือไม่ หรือหากใช้งานคอมพิวเตอร์ผิดพลาดจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากตามมาหรือไม่

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา นักวิจัยในประเทศต่าง ๆ ได้ศึกษาถึงระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์ว่าส่งผลอย่างไรต่อการใช้งานคอมพิวเตอร์ แต่ยังคงค่อนข้างเป็นเรื่องใหม่สำหรับนักวิจัยในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงค้นคว้างานวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์ พบว่า

Mahar, Henderson และ Deane (1997) ได้ศึกษาผลกระทบของความวิตกกังวล ภาวะความกังวล และประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ที่มีต่อประสิทธิภาพในการใช้งานคอมพิวเตอร์ในการทำงาน โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 229 คน แบ่งออกเป็นเพศชาย จำนวน 76 คน และเพศหญิง จำนวน 153 คน อายุเฉลี่ย 22.21 ปี และมีประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์อยู่ระหว่าง 0 ถึง 300 เดือน พบว่าความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์มีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงการใช้งานคอมพิวเตอร์และภาวะความกังวล และความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์มีผลต่อความล่าช้าของภาระงานทางด้านคอมพิวเตอร์ที่ได้รับมอบหมาย

Beckers และ Schmidt (2003) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์กับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย Latent Factor Path Model เพื่ออธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์กับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์ พบว่าประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์

Beckers, Rikers และ Schmidt (2006) ได้ศึกษาอิทธิพลของความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์กับประสิทธิภาพในการใช้งานคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ ระหว่างที่ผู้ใช้งานที่มีความซับซ้อนบนคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาในสาขาวิชาจิตวิทยาชั้นปีที่ 3 จำนวน 75 คน พบว่าความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์มีความสัมพันธ์กับการพยากรณ์เกรดของนักศึกษาที่จะได้รับตอนจบหลักสูตร และมีความสัมพันธ์กับระดับทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์ของนักศึกษา แต่ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพที่วัดได้จากการวัดจริงหลังเรียนจบหลักสูตร และไม่มีผลต่อนักศึกษาในการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์

Singh, Vikram และ Gurung (2013) ได้ศึกษาบทบาทของเพศ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความวิตกกังวล และรูปแบบการทดสอบต่อการใช้งานโปรแกรมสเปรดชีต โดยศึกษาจากนักศึกษา จำนวน 217 คน อายุเฉลี่ย 25 ปี และมีประสบการณ์ในการใช้งานโปรแกรมสเปรดชีต 2.1 ปี แบ่งการทดสอบออกเป็น 2 ส่วน คือ ทำแบบทดสอบแบบมีหลายคำตอบ และทำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อใช้กับโปรแกรมสเปรดชีต พบว่า 1) การรับรู้ความสามารถของตนเองทางด้านการใช้งานโปรแกรมสเปรดชีตของนักศึกษามีความสัมพันธ์แบบแปรผกผันกับความวิตกกังวลในการใช้งานโปรแกรมสเปรดชีต 2) นักศึกษาเพศหญิงมีระดับความวิตกกังวลในการใช้งานโปรแกรมสเปรดชีตอยู่ในระดับสูง 3) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างตัวแปรคะแนนจากการทำแบบทดสอบแบบมีหลายคำตอบกับคะแนนจากแบบทดสอบที่สร้างขึ้น 4) เมื่อใช้แบบทดสอบแบบมีหลายคำตอบ นักศึกษาเพศหญิงสามารถทำคะแนนได้ดีกว่าเพศชาย แต่เมื่อใช้แบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อใช้งานโปรแกรมสเปรดชีต นักศึกษาเพศหญิงและเพศชายได้คะแนนไม่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า เพศที่แตกต่างกันมีผลทำให้ระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์แตกต่างกันหรือไม่ และกลุ่มประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ มีผลต่อระดับความวิตกกังวลในการใช้งานทางด้านคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่าเพศที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์ของนักศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์กับกลุ่มประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1

H_0 : $\mu_{ชาย} = \mu_{หญิง}$ - เพศชายและเพศหญิงมีระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์ไม่แตกต่างกัน

$H_1 : \mu_{ชาย} \neq \mu_{หญิง}$ - เพศชายและเพศหญิงมีระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4$ - กลุ่มประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ มีระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์ไม่แตกต่างกัน

$H_1 : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4$ - กลุ่มประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ มีระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์แตกต่างกันอย่างน้อยหนึ่งคู่

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามซึ่งอ้างอิงจากงานวิจัยของ Torkezadeh, Chang และ Demirhan (2006) เพื่อใช้วัดระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์ โดย

1. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ 3) การประเมินระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์

2. ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้น คือ เพศ ประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ ตัวแปรตาม คือ แบบการประเมินระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 104 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาเพศชายและเพศหญิง ใช้ Independent Samples *t*-test เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์ของกลุ่มประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ

5. ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 เป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถทางด้านคอมพิวเตอร์ และมีประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ ดังนั้นการประเมินระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์จึงสามารถวัดได้ด้วยกระบวนการทางการวัดผลในการวิจัยนี้ และการเก็บรวบรวมข้อมูลในวัน เวลา และสถานที่ที่แตกต่างกัน ไม่มีผลทำให้ผลการวิจัยเปลี่ยนแปลงไป

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ภาพรวมของการประเมินระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์ มีดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย Independent Samples *t*-test

	Levene's Test for Equality of Variances		<i>t</i> -test for Equality of Means						
	<i>F</i>	Sig.	<i>t</i>	<i>df</i>	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	6.98	.01	-1.97	102	.05	-.21	.11	-.43	.00
Equal variances not assumed			-2.06	101.53	.04	-.21	.10	-.42	-.01

จากตารางที่ 1 พบว่า *P*-value มีค่าเท่ากับ .04 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ($\alpha = .05$) ดังนั้น จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 สรุปได้ว่าเพศชายและเพศหญิงมีระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA)
ด้านกลุ่มประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์กับระดับความวิตกกังวล

	Sum of Squares	<i>df</i>	Mean Square	<i>F</i>	Sig.
Between Groups	3.774	3	1.258	4.580	.005
Within Groups	27.191	99	.275		
Total	30.965	102			

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแบบจับคู่พหุคูณ โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's method)

(I) ประสบการณ์ ในการใช้ คอมพิวเตอร์	(J) ประสบการณ์ ในการใช้ คอมพิวเตอร์	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
1-3 ปี	4-6 ปี	.30556	.27621	.748	-.4800	1.0912
	7-10 ปี	.60417	.27747	.199	-.1850	1.3933
	10 ปีขึ้นไป	.68750	.27896	.115	-.1059	1.4809
4-6 ปี	1-3 ปี	-.30556	.27621	.748	-1.0912	.4800
	7-10 ปี	.29861	.12630	.141	-.0606	.6578
	10 ปีขึ้นไป	.38194*	.12956	.039	.0135	.7504
7-10 ปี	1-3 ปี	-.60417	.27747	.199	-1.3933	.1850
	4-6 ปี	-.29861	.12630	.141	-.6578	.0606
	10 ปีขึ้นไป	.08333	.13220	.941	-.2927	.4593
10 ปีขึ้นไป	1-3 ปี	-.68750	.27896	.115	-1.4809	.1059
	4-6 ปี	-.38194*	.12956	.039	-.7504	-.0135
	7-10 ปี	-.08333	.13220	.941	-.4593	.2927

*. The mean difference is significant at the .05 level.

เมื่อวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2 (ตารางที่ 2) พบว่า P -value มีค่าเท่ากับ .005 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ($\alpha = .05$) จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 และยอมรับสมมติฐานรอง H_1 สรุปได้ว่ากลุ่มประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ มีระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์แตกต่างกันอย่างน้อยหนึ่งคู่ ดังนั้นจึงทดสอบความแตกต่างของระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์จำแนกตามกลุ่มประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์เป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's method) ดังแสดงในตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ มีระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จำนวน 1 คู่ คือกลุ่มที่มีประสบการณ์การใช้งานคอมพิวเตอร์ระหว่าง 4-6 ปี มีระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์สูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ 10 ปีขึ้นไป

อภิปรายผล

การวิจัยนี้ตั้งสมมติฐานไว้ 2 สมมติฐาน คือ สมมติฐานที่ 1 เพศมีผลต่อระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์หรือไม่ จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Independent Samples t -test พบว่านักศึกษาเพศชายและเพศหญิงมีระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสมมติฐาน

ที่ 2 กลุ่มประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ มีระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์แตกต่างกันหรือไม่ จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ่ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์การใช้งานคอมพิวเตอร์ระหว่าง 4-6 ปี มีระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์สูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าเพศและประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์มีผลต่อระดับความวิตกกังวลในการใช้งานคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บรรณานุกรม

- Beckers, J. J., & Schmidt, H. G. (2003). Computer experience and computer anxiety. *Computers in Human Behavior*, 19(6), pp. 785-797.
- Beckers, J. J., Rikers, R. M. J. P., & Schmidt, H. G. (2006). The influence of computer anxiety on experienced computer users while performing complex computer tasks. *Computers in Human Behavior*, 22(3), pp. 456-466.
- Compeau, Deborah R., & Higgins, Christopher A. (1995). Computer self-efficacy: Development of a measure and initial test. *MIS Quarterly*, 19(2), pp. 189-211.
- Mahar, Doug, Henderson, Ron, & Deane, Frank. (1997). The effects of computer anxiety, state anxiety, and computer experience on user' performance of computer based tasks. *Personality and Individual Differences*, 22(5), pp. 683-692.
- Singh, Anil, Bhadauria, Vikram, Jain, Anurag, & Gurung, Anil. (2013). Role of gender, self-efficacy, anxiety and testing formats in learning spreadsheets. *Computers in Human Behavior*, 29(3), pp. 739-746.
- Stockburger, David W. *Introduction to measurement and statistics* (Online). Available: www2.webster.edu/~woolfm/statistics.html [2013, December 14].
- Torkzadeh, Gholamreza, Chang, Jerry C., & Demirhan, Didem. (2006). A contingency model of computer and internet self-efficacy. *Information & management*, 43(4), pp. 541-550.
- Wilfong, Jeffery D. (2006). Computer anxiety and anger: The impact of computer use, computer experience, and self-efficacy beliefs. *Computers in Human Behavior*, 22(6), pp. 1001-1011.

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น
รูปแบบพิเศษ ศึกษากรณี: จังหวัดเชียงใหม่

PROBLEMS AND IMPEDIMENTS IN SPECIAL LOCAL OFFICIAL
ADMINISTRATION, STUDY CASE: CHIANG MAI PROVINCE

อุษณี แสงวัฒนากุล*

Usanee Saengwatthanakul

ดร.บวรวิทย์ เป็เรืองวงศ์**

Dr.Bawornwit Pruengwong

รองศาสตราจารย์สุวิทย์ นิ่มน้อย***

Assoc. Prof. Suwit Nimnoi

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของจังหวัดเชียงใหม่ ในการกำหนดโครงสร้างการบริหารราชการ โดยให้มีราชการส่วนกลางและราชการส่วนท้องถิ่น ให้ยกเลิกราชการส่วนภูมิภาค และยังกำหนดให้มีสภาพเมืองเพื่อกำหนดทิศทางการบริหารราชการ และตรวจสอบการทำงานของข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำ ทั้งนี้ยังมีอำนาจออกข้อบัญญัติเพื่อจัดเก็บภาษีและจัดทำงบประมาณ รวมทั้งดำเนินการสำรวจเองด้วย โดยพบว่า จังหวัดเชียงใหม่กำหนดให้มีผู้ว่าราชการเชียงใหม่มาบริหารราชการภายใต้การควบคุมของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ซึ่งไม่ปฏิบัติตามหลักการกระจายอำนาจที่ผู้ว่าราชการเชียงใหม่มาบริหารงานได้โดยอิสระ ปราศจากการควบคุมบังคับบัญชาจากราชการส่วนกลางตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 281 ประกอบมาตรา 282 ที่กำหนดให้ท้องถิ่นใดที่ปกครองตนเองได้ย่อมมีสิทธิจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้และจะต้องกำกับดูแลตามความจำเป็นโดยไม่ผ่านราชการส่วนภูมิภาค และยังพบว่าได้จัดตั้งสภาพเมืองที่สรรหาจากกลุ่มบุคคลโดยการเลือกสรรกันเองในพื้นที่ ส่วนอำนาจในการออกข้อบัญญัติเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ใช้หรือผู้ได้รับประโยชน์ในการรับบริการสาธารณะ พบว่าผู้ว่าราชการเชียงใหม่มาบริหารงานไม่มีอำนาจในการ

* นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ปีการศึกษา

2556

** ผู้พิพากษาศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี

*** ผู้อำนวยการหลักสูตรและรองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ให้ความเห็นชอบในการออกข้อบัญญัติ ซึ่งไม่เป็นไปตามทฤษฎีการกระจายอำนาจเช่นเดียวกัน และยังกำหนดให้เชียงใหม่มีอำนาจในการดำเนินกิจการตำรวจเองโดยไม่ถูกตรวจสอบจากราชการส่วนกลาง จึงก่อให้เกิดปัญหาตำรวจอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้ว่าราชการเชียงใหม่หนนครที่เป็นข้าราชการการเมืองจึงปราศจากการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในการใช้อำนาจ ทำให้การดำเนินงานของตำรวจขาดความเป็นกลาง จึงเสนอว่าเชียงใหม่หนนครควรมีอำนาจพิจารณาเองตามหลักความเป็นอิสระจากราชการส่วนกลางตามความมุ่งหมาย โดยให้มีหลักการตรวจสอบการใช้อำนาจจากผู้ตรวจการเช่นเดียวกับหลักกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นกับสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ให้มีอิสระในการบริหารงานแต่ต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบในด้านการบริหารการเงินและงบประมาณ การออกข้อบัญญัติที่ไม่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ และควรมีคณะกรรมการในการควบคุมการบริหารงานของตำรวจแทนที่จะให้ผู้ว่าราชการเชียงใหม่หนนครเป็นผู้มีอำนาจบังคับบัญชาโดยตรง

คำสำคัญ: การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น, เชียงใหม่หนนคร

ABSTRACT

This research aims to study the problems and impediments in special local official administration of Chiang Mai Province in establishing an official administration structure; central official administration and local administration should be established and regional official administration should be revoked, and civil juries should be established to set a direction in official administration and inspect functions of political official and regular official; in addition, the civil juries should be empowered to legislate ordinance to collect tax and prepare budget, as well as, to operate police affairs by themselves. From the study, it was found that Chiang Mai City specified that there should be the governor of Chiang Mai City to administrate under prime minister and cabinet's control, which was not in accordance with decentralization principle which the Governor of Chiang Mai City should administrate independently from the direction and command from central official administration under the Constitution of Kingdom of Thailand, B.E. 2550 (2007), Section 281 appurtenant to Section 282, which stipulated any autonomous locality to have the rights to establish as local administrative organization and the autonomous locality had to direct and control as necessary but not through regional official administration; moreover, it was found that the civil juries was found by recruiting from group of people by themselves in locality, and the power for legislating ordinance for charging fee from public service user or beneficiary in public service was found that the Governor of Chiang Mai City did not hold the power for approval in legislating ordinance, which was not in compliance with theory of decentralization in the same. Moreover, the Sections also stipulated Chiang Mai City to hold the power for operating its police affairs; as such operation was not inspected from central administration, it would cause problems as the polices under the command of the Governor of Chiang Mai City who was a

political official; therefore, there was no legitimate rights in inspection in exercise of power, causing the operating of polices lacking in neutrality. From the study, it suggested that Chiang Mai City should be empowered in its administration under the autonomous principle from central official administration according to the purpose, having inspection standards in power exercise from ombudsman in the same as the principle of laws of Japan and French Republic, which gave liberty in a administration, but the administration had to be subject to administrative inspection, finance and budget, legislation of ordinance not opposing the constitutional laws; moreover, there should have committee for regulating police administration instead of being administrated by the Governor of Chiang Mai City to be the commander directly.

Keywords: local official administration, Chiang Mai City.

บทนำ

ประเทศไทยมีพื้นฐานการปกครองที่ยึดหลักการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง การบริหารราชการจึงมีลักษณะลำดับชั้นการบังคับบัญชา เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 281 บัญญัติถึงหลักการสำคัญในการปกครองส่วนท้องถิ่นว่า รัฐต้องให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แก้ปัญหาในพื้นที่ โดยต้องไม่กระทบต่อความเป็นรัฐเดี่ยวของประเทศตามบทบัญญัติในมาตรา 1 ของรัฐธรรมนูญ และหากท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเอง ได้ย่อมมีสิทธิจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากเจตนารมณ์ที่กฎหมายกำหนดนั้นเป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง ซึ่งประเทศไทย นำเขตพื้นที่และการจัดเก็บงบประมาณมากำหนดเป็นแนวทางการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็ง ก่อให้เกิดแนวคิดการยกระดับท้องถิ่นให้เทียบเท่าระดับจังหวัดในรูปแบบมหานคร ตามร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเชียงใหม่มหานคร พ.ศ. ... มีการปรับโครงสร้างการปกครองให้เชียงใหม่มหานครมีเพียงราชการส่วนกลางและราชการส่วนท้องถิ่น โดยประชาชนในพื้นที่สามารถปกครองตนเองได้โดยปราศจากการกำหนดทิศทางการบริหารจากส่วนกลาง ซึ่งสามารถดำเนินงานในด้านการกำหนดประเภทการจัดเก็บภาษี การจัดทำงบประมาณ การบริการสาธารณะ การจัดการศึกษาและการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในจังหวัด แต่ยังมีบทบัญญัติให้อำนาจส่วนกลางแทรกแซงการบริหารงาน และปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรูปแบบสภาพลเมืองที่มาจากกลุ่มบุคคลเลือกกันเองไม่มีเสถียรภาพเพียงพอที่จะสามารถถ่วงดุลอำนาจได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเชียงใหม่ใหม่มหานครที่ไม่เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจที่แท้จริง
2. เพื่อศึกษาปัญหาการปรับโครงสร้างด้านภาษีและการออกข้อบัญญัติจัดเก็บค่าธรรมเนียมของเชียงใหม่ใหม่มหานคร
3. เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองเชียงใหม่ใหม่มหานคร
4. เพื่อหาข้อเสนอแนะในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเชียงใหม่ใหม่มหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ศึกษากรณี: จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเชียงใหม่ใหม่มหานคร พ.ศ. ... มาตรา 60 (4) กำหนดให้ผู้ว่าราชการเชียงใหม่ใหม่มหานครต้องบริหารราชการตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย และการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเรียกเก็บค่าธรรมเนียมใด ๆ จากบริการสาธารณะในเชียงใหม่ใหม่มหานครต้องได้รับความเห็นชอบจากนายกรัฐมนตรีตามมาตรา 126 จึงไม่เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจที่ผู้ว่าราชการเชียงใหม่ใหม่มหานครต้องบริหารงานได้โดยอิสระ ปราศจากการบังคับบัญชาจากส่วนกลาง ตามหลักการในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2554) มาตรา 281 ประกอบมาตรา 282 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน เมื่อเชียงใหม่ใหม่มหานครมีรูปแบบการปกครองต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น การตรวจสอบทางการเงินและทรัพย์สินนอกจากกระทำโดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินแล้ว ควรมีคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมดำเนินการด้วย และในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบสภาพลเมืองตามร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเชียงใหม่ใหม่มหานคร พ.ศ. ... มาตรา 71 มีลักษณะการเลือกตัวแทนจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ การตรวจสอบการทำงานและการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นจึงขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถถ่วงดุลอำนาจได้ จึงควรให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นด้วยการเลือกตั้งบุคคลเข้าไปดำเนินงาน และกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ไว้ในร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเชียงใหม่ใหม่มหานคร พ.ศ. ... ให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิถอดถอนฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ตลอดจนข้าราชการประจำได้ เพื่อให้เป็นการปกครองโดยประชาชนอย่างแท้จริง

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ศึกษากรณีจังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเชียงใหม่มหานคร พ.ศ. ... และพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ รวมถึงการศึกษากฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

ผลการวิจัย

1. ปัญหาโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเชียงใหม่มหานครที่ไม่เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจที่แท้จริงนั้น เมื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเชียงใหม่มหานคร พ.ศ. ... ปรากฏว่าการบริหารท้องถิ่นโดยผู้ว่าราชการเชียงใหม่มหานครซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่ ตามหลักการกระจายอำนาจการปกครองเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการตนเองได้ ถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่โดยนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีซึ่งสังกัดราชการส่วนกลางให้มีอำนาจควบคุมและบังคับบัญชา การบริหารงานของท้องถิ่นจึงไม่เป็นอิสระในการตอบสนองความต้องการของประชาชน

2. ปัญหาการปรับโครงสร้างด้านภาษีและการออกข้อบัญญัติจัดเก็บค่าธรรมเนียมของเชียงใหม่มหานคร เชียงใหม่มหานครมีอำนาจกำหนดประเภทภาษีและจัดเก็บภาษีในพื้นที่เชียงใหม่มหานครได้เองทั้งหมด เงินภาษีที่จัดเก็บได้ส่งคืนกระทรวงการคลัง ร้อยละ 30 และคงไว้ที่เชียงใหม่มหานคร ร้อยละ 70 เพื่อแก้ปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาท้องถิ่นและการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลาง ทั้งนี้ในการออกข้อบัญญัติจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ใช้หรือได้ประโยชน์จากบริการสาธารณะต้องได้รับความเห็นชอบจากนายกรัฐมนตรีทำให้ส่วนกลางมีอำนาจแทรกแซงการบริหารงานของท้องถิ่น

3. ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองเชียงใหม่มหานคร การบริหารงานของเชียงใหม่มหานครแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ผู้ว่าราชการเชียงใหม่มหานคร สภาเชียงใหม่มหานคร และสภาพลเมืองในการสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในรูปแบบการจัดตั้งสภาพลเมือง มีที่มาจาก การเลือกกันเองในพื้นที่และกลุ่มบุคคล จำนวน 100 คน มาทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำ และกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น เมื่อการจัดตั้งสภาพลเมืองไม่มีความโปร่งใสในหลักเกณฑ์การคัดเลือก จึงไม่เป็นไปตามหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน อันส่งผลให้การทำงานของสภาพลเมืองไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรยกเลิกบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเชียงใหม่ พ.ศ. ... มาตรา 60 (4) ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรีมีอำนาจรักษาการตามร่างพระราชบัญญัตินี้ตามหลักการกำกับดูแลอยู่แล้ว ดังนั้น เมื่อนายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งเป็นข้าราชการทางการเมืองสังกัดราชการส่วนกลางและมีอำนาจกำกับดูแล เชียงใหม่ มหานคร โดยตรง การปกครองตนเองโดยอิสระของเชียงใหม่ มหานครย่อมถูกแทรกแซงการบริหารงาน จึงควรให้การตรวจสอบการใช้อำนาจของเชียงใหม่ มหานครเป็นหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน ดังเช่นหลักการที่ใช้ในต่างประเทศ

2. ควรจัดเก็บภาษีจากการครอบครองและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินแทนการจัดเก็บตามประเภท และเน้นการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากการอุปโภคบริโภคตามหลักการใช้มากเสียมาก เพื่อให้ประชาชนเข้าสู่ระบบการเสียภาษีและสร้างวินัยในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการออกข้อบัญญัติเรียกเก็บค่าธรรมเนียมของเชียงใหม่ มหานคร ควรเป็นอำนาจการตัดสินใจของเชียงใหม่ มหานครเองตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง โดยทำรายงานเสนอต่อนายกรัฐมนตรีให้รับทราบข้อมูลตามหลักการกำกับดูแล

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองเชียงใหม่ มหานครนั้น ควรเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนในลักษณะพลังชุมชน โดยร่วมกันตรวจสอบการทำงานและกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งการจัดตั้งสภาพลเมืองเพื่อเป็นหน่วยงานในการพัฒนาท้องถิ่นควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชนเพื่อให้เกิดความชอบธรรมตามหลักประชาธิปไตยและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ทั้งนี้ในการตรวจสอบการทำงานควรมีการกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ไว้ในร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเชียงใหม่ พ.ศ. ... ให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิถอดถอนฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ตลอดทั้งข้าราชการประจำได้ เพื่อให้เป็นการปกครองโดยประชาชนอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.dla.go.th> [2556, 20 ตุลาคม].

จักรกฤษณ์ ช่อนกลิ่น. (2555). *ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ชำนาญ จันทร์เรือง. (2554). *มายาคติและข้อสงสัยในการยกเลิกราชการส่วนภูมิภาค* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.pub-law.net> [2556, 18 กันยายน].

ทิศทางการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยและต่างประเทศ (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.krisdika.go.th> [2556, 15 กันยายน].

ปธาน สุวรรณมงคล. (2554). *การกระจายอำนาจ: แนวคิดและประสบการณ์จากเอเชีย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พรชัย รัชมีแพทย์. (2538). *หลักกฎหมายการปกครองท้องถิ่นไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มานิตย์ จุมปา. (2555). *คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550) เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2541). *ผู้ว่าราชการจังหวัดไทยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผู้ว่าราชการจังหวัดของสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2551). *ข้อมูลกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุพล อิงประสาร. (2556). การกระจายอำนาจการปกครองภายใต้บริบทจังหวัดจัดการตนเองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ศึกษาเฉพาะกรณีเชียงใหม่มหานคร. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 10(2), หน้า 27-38.

บทบาทของไทเก๊กในฐานะวัฒนธรรมส่งเสริมสุขภาพ
ของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย

THE ROLE OF TAIJIQUAN AS A CULTURE OF HEALTHY LIVING
OF CHINESE-THAIS IN THAILAND

Mei yan Huang (ปภาณิน) *

รองศาสตราจารย์แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย**

Assoc. Prof. Sangaroon Kanokphonhchai

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จริยาวัฒน์ โลหะพุนตระกูล***

Asst. Prof. Jariyawat Lohaphundragun

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบและวิธีการการรำไทเก๊กของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย และวิเคราะห์บทบาทของวัฒนธรรมการรำไทเก๊กที่มีต่อการส่งเสริมสุขภาพของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย โดยศึกษาจากเอกสารและใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากคนไทยเชื้อสายจีนที่รำไทเก๊กที่สวนลุมพินีและสวนหลวง ร.9 กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 54 คนพบว่าไทเก๊กได้เผยแพร่เป็นที่รู้จักกันในสยามตั้งแต่ พ.ศ. 2498 นอกจากนี้ได้มีการรวมตัวกันในหมู่ผู้ที่เคยศึกษาหรือรู้จักมวยไทเก๊กในประเทศไทยที่ส่งตัวแทนเดินทางไปเชิญอาจารย์ตั้งอิงเจีย (ตั้งเอ็งเกี้ยก ในสำเนียงจีนแต้จิ๋ว) ซึ่งขณะนั้นเป็นผู้มีชื่อเสียงเรื่องมวยไทเก๊ก เข้ามาสาธิตวิชามวยไทเก๊กในประเทศไทยจนรู้จักแพร่หลายมาถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้ว่ามีผู้ฝึกมวยไทเก๊กตอนเช้า ๆ อยู่ตามสวนสาธารณะหรือลานกว้างต่าง ๆ ในเกือบทุกจังหวัดของประเทศไทย ซึ่งการเรียนรู้ประวัติความเป็นมา รูปแบบและวิธีการของการรำไทเก๊ก มีส่วนสำคัญต่อการสร้างเสริมสุขภาพทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจและด้านปัญญา ให้แก่กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนและมีแนวโน้มที่จะเผยแพร่กว้างขวางมากขึ้นโดยไม่จำกัดเฉพาะชาวไทยเชื้อสายจีน

คำสำคัญ: ไทเก๊ก, สุขภาพ, คนไทยเชื้อสายจีน

* นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มหาวิทยาลัยหัวเฉียว

เฉลิมพระเกียรติ ปีการศึกษา 2556

** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิม

พระเกียรติ

ABSTRACT

This research is to study the Thai-Chinese people's training form of Tai Chi in Thailand and to analyze the culture of Tai Chi which permits 4 aspects of wellbeing including expanding the role to support wellbeing in family and community level. The tools of research are the documentation and interview of Thai-Chinese people in Lumpini Park and Suanluang Rama 9 Public Park. The sampling was 54 people in Bangkok areas. The research is presented in descriptive research. The research reveals that Tai Chi has been being known in Siam since 1955. In additions, there was the gathering of people who used to learn and knew Tai Chi in Thailand and they invited Grandmaster Tong Ying Chieh (Tong Eng Kiek in Teochew language), very well-known Tai Chi master, to demonstrate Tai Chi in Thailand until Tai Chi is well known in the present. Nowadays, people practicing Tai Chi in the morning in public parks or public spaces in almost every province in Thailand. Learning the history and training forms of Tai Chi are important in enhancing four aspects of wellbeing as physical, social, mental and intelligent in Thai-Chinese people. Moreover, Tai Chi trends to spread more widely, not only in Thai-Chinese people.

Keywords: Tai Chi Quan, wellbeing, Thai-Chinese people.

บทนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนมีมายาวนาน ชาวจีนที่อพยพเข้ามาแยกย้ายกันไปอาศัยอยู่ตามท้องที่ต่าง ๆ เริ่มต้นตั้งแต่พ่อค้าชาวจีนยุคบุกเบิกที่เข้ามามีบทบาทสำคัญ การค้าขายของชาวจีนมีความโดดเด่นมาก การสนับสนุนกิจกรรมการค้าของชาวจีนอย่างต่อเนื่องได้ช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ด้านการค้าของไทย-จีนให้ยิ่งมั่นคงและยั่งยืนขึ้น การอพยพเข้ามาของชาวจีนในประเทศไทยได้นำวัฒนธรรมจีนมาเผยแพร่ในสังคมไทยด้วย ดังกรณีการรำไทเก๊กของคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบัน สุกุล โล่ห์ชิตกุล (2544, หน้า 25) ได้กล่าวว่า การรำไทเก๊กเป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชาวจีนที่มีประวัติอันยาวนานกว่าพันปี เป็นศิลปะการต่อสู้และป้องกันตัวแขนงหนึ่งของจีน ซึ่งนอกเหนือจากการใช้เพื่อป้องกันตัวแล้วยังมีประโยชน์ทั้งในด้านฝึกฝนร่างกายให้มีสุขภาพแข็งแรง มีภูมิคุ้มกันที่ดีขึ้นและฝึกจิตใจให้มีความสงบเยือกเย็น มั่นคง ผ่อนคลาย มีสมาธิทำให้เกิดสมดุลทั้งร่างกายและจิตใจ ส่วนมงคล ศรีวัฒน์ (2553, หน้า 7) ได้กล่าวว่า ไทเก๊กเป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่งที่คนจีนนิยมฝึกกัน เพราะเป็นการบริหารที่นุ่มนวล ไม่ออกแรงหักโหม แต่มีความต่อเนื่องลื่นไหลเป็นท่ารำ จึงเรียกกันว่า “รำมวยจีน” เป็นการประสานการรักษาโรคและการออกกำลังกายเข้าด้วยกันเป็นที่นิยมมากในกลุ่มผู้สูงอายุ และในปัจจุบันมีหลักฐานที่บ่งบอกได้ว่าไทเก๊กได้รับการยอมรับจริงในระยษะยี่สิบกว่าปีมานี้ และมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับไทเก๊กมากมายที่แสดงให้เห็นว่า การออกกำลังกายด้วยการรำไทเก๊กมีผลดีต่อร่างกาย จัดเป็นวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้มีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์สอดคล้องกับนิยามขององค์การอนามัยโลกว่า “สุขภาพ หมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา มิใช่เพียงการปราศจาก

โรคหรือความพิการเท่านั้น” ดังนั้นการออกกำลังกายด้วยการรำไทเก๊กของคนไทยเชื้อสายจีนในสวนสาธารณะต่าง ๆ จึงเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญ เพราะแสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่มของคนไทยเชื้อสายจีนที่สนใจการออกกำลังกายร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีต่อกัน เป็นการส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะทางด้านสังคม ไทเก๊กทำให้คนไทยเชื้อสายจีนแต่ละถิ่นมารู้จักกัน มารวมกลุ่มสนทนากันและสร้างความสัมพันธ์ให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ไทเก๊กยังมีส่วนทำให้สุขภาวะดีขึ้นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา ผู้วิจัยในฐานะนักศึกษาชาวต่างชาติจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของไทเก๊กในฐานะวัฒนธรรมส่งเสริมสุขภาวะของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย ซึ่งทำให้เข้าใจรูปแบบวิธีการการรำไทเก๊กในสังคมไทยและเป็นประโยชน์ที่มีต่อคนไทยเชื้อสายจีน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบและวิธีการการรำไทเก๊กของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของวัฒนธรรมการรำไทเก๊กที่มีต่อการส่งเสริมสุขภาวะของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสังเกต การใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและบทบาทของไทเก๊กในสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ทั้งแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับไทเก๊ก และแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะ
2. ศึกษาประวัติและความเป็นมาของไทเก๊กที่สวนลุมพินี เขตปทุมวัน และสวนหลวง ร.9 เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร
3. เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน จำนวน 4 ราย และผู้ที่รำไทเก๊กที่สวนลุมพินีและสวนหลวง ร.9 จำนวน 50 ราย
4. สร้างแบบสัมภาษณ์ จำนวน 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 ใช้สัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาด้านไทเก๊ก และชุดที่ 2 ใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มารำไทเก๊กที่สวนลุมพินีและสวนหลวง ร.9
5. สังเกตแบบมีส่วนร่วมในด้านพฤติกรรมความสัมพันธ์ทางสังคมในระหว่างการรำไทเก๊กและหลังการรำไทเก๊ก หรือการทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มผู้รำไทเก๊ก
6. วิเคราะห์บทบาทของการรำไทเก๊กมีในการส่งเสริมสุขภาวะของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย วิเคราะห์บทบาทของการรำไทเก๊กในการนำเสนอผลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ผลการวิจัย

สวนลุมพินีและสวนหลวง ร.9 กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันคือ สวนลุมพินีเป็นย่านธุรกิจสำคัญของกรุงเทพมหานคร ขณะที่สวนหลวง ร.9 เป็นสวนสาธารณะในเขตชานเมือง ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติความเป็นมา รูปแบบและวิธีการการรำไทเก๊กของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย

1.1 ประวัติความเป็นมาของไทเก๊กในสังคมจีน เล่าเป็นตำนานเกี่ยวกับจาง ซาน เฟิง (Zhang Shan Feng 张山峰) ว่า จาง ซาน เฟิง มีสัตว์เลี้ยงสองตัวคือ นกกระเรียน (ไม่ปรากฏชื่อ) กับลิงที่ชื่อ เสี่ยว ดิ่ง (Xue Ding 学定) สัตว์ทั้งสองตัวนี้ชอบมาอยู่กับท่านที่ภูเขาดัง (Wu Dang 武当) ในช่วงที่ท่านกินเจเป็นเวลาหลายเดือน ลิงจะเข้าไปเก็บผลไม้มาให้ท่าน ส่วนนกกระเรียนจะมีหน้าที่เหมือนยามคอยไล่งูพิษให้ท่าน แต่เมื่อได้พบงูเห่า (Mang She 蟒蛇) นกกระเรียนจะรีบบอกท่าน แล้วจาง ซาน เฟิง จะจัดการงูเห่าตัวนั้นด้วยมือเปล่า จาง ซาน เฟิง จะรวบรวมพลังภายใน กำหนดลมหายใจและใช้ท่า “ม้าป่าแบ่งผม” (เหยี่ยวหมา 野马分鬃) คือ ใช้มือข้างหนึ่งจับที่คอกงูและมืออีกข้างหนึ่งจับที่ลำตัว แล้วหมุนตัวใช้พลังเอวและขาเหวี่ยงงูและขว้างไปชนก้อนหินข้างภูเขาจนร่างกายแหลกเหลว ซึ่งวิธีนี้ทำให้งูเห่าตัวอื่น ๆ เกรงกลัว แค่มองเห็นก็รีบหนีไปก่อน จาง ซาน เฟิง ยังมีวิธีฆ่าเสือด้วยมือเปล่าโดยใช้ท่า “น้ำเกาทัณฑ์ยิงเสือ” (วาน กง เซ่อ หู 弯弓射虎) ขณะที่เสือกำลังกระโดดมาที่ท่าน ท่านก็ก้าวไปข้างหน้าบิดตัวหลบไปทางขวา ทำให้เสื่อพลาดเป้าไป แล้วคว้าสองขาหลังของเสื่อกระชากออกเป็นสองส่วน การที่จาง ซาน เฟิง มีความสามารถเช่นนี้ เพราะว่าท่านอาศัยอยู่ในป่า ตอนกลางวันก็นั่งเล่นที่ศาลา จึงได้เห็นงูตัวหนึ่งกำลังต่อสู้กับนก ท่านรู้สึกสนุกจึงมานั่งดูเป็นประจำ จากการสังเกตการต่อสู้ของงูกับนก ทำให้จาง ซาน เฟิง ได้คิดท่ารำต่าง ๆ ขึ้นมา แล้วนำมาปรับปรุงจนเกิดเป็นท่ารำไทเก๊กที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ

1.2 ประวัติความเป็นมาของไทเก๊กในสังคมไทย พบว่าแทบจะไม่มีผู้ที่ทราบถึงข้อมูลรายละเอียด จึงสัมภาษณ์นาย Cai Jia Liang (2556, สัมภาษณ์) อดีตนายกสมาคมมวยไทเก๊กแห่งประเทศไทยและเป็นอาจารย์ผู้สอนไทเก๊กที่สวนหลวง ร.9 ได้ข้อมูลว่า

“ในช่วงเวลาแรก ๆ ผู้ที่อพยพเข้ามาก็ไม่ได้คิดว่าตนเองเป็นคนไทย จนเกิดปัญหาระหว่างเชื้อชาติ ก่อนหน้านี้มีปัญหาอั้งยี่และสมาคมลับทั้งหลาย ซึ่งสมาชิกอั้งยี่มักมีการฝึกฝนวิชามวยจีนรวมอยู่ด้วย ช่วงนั้นการฝึกมวยจีนจึงแทบจะเป็นเรื่องต้องห้ามในประเทศไทย วิชามวยจีนซึ่งสืบทอดในหมู่ชาวจีนในไทยจึงไม่ค่อยมีโอกาสเผยแพร่ออกไป หากมีการฝึกกันอยู่บ้างก็เฉพาะลูกหลานในตระกูลเพียงรุ่นละไม่กี่คน ชาวจีนรุ่นหลัง ๆ ก็เน้นเรื่องการสร้างเนื้อสร้างตัวในดินแดนใหม่นี้มากกว่าที่จะสนใจสืบทอดศาสตร์โบราณอย่างเช่นมวยจีน ทั้งประวัติและการสืบทอดวิชามวยจีนจึงสูญหายไปมากมายในช่วงไม่กี่สิบปี จนเมื่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เริ่มสงบลง ชาวจีนในประเทศไทยเริ่มมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีไม่น้อยที่ร่ำรวยเป็นคหบดีใหญ่ การแบ่งแยกเป็นฝักเป็นฝ่ายก็ยกเลิกไป ลูกหลานจีนยุคหลังนี้เรียกตัวเองว่าเป็นชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งในปัจจุบันแทบจะกล่าวได้ว่าชาวไทยส่วนหนึ่งเป็นชาวไทยซึ่งมีเชื้อสายหรือมีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติกับชาวจีน ซึ่งเมื่อคนเรามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็เริ่มคิดถึงเรื่องของศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น ชาวไทยเชื้อสายจีนกลุ่มหนึ่งมีความคิดที่จะฟื้นฟูวิทยายุทธจีน (มวย

ไทเก๊ก) ซึ่งเคยมีชื่อเสียงและเคยสืบทอดมาในรุ่นปู่รุ่นตาให้สืบทอดไปในหมู่ชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศ “ไทย”

แสดงให้เห็นว่า ไทเก๊กในประเทศไทยนั้นแต่ก่อนเป็นเรื่องที่ห้ามฝึก เพราะเป็นวัฒนธรรมของคนต่างชาติไม่ใช่เป็นของประเทศไทย ผู้ที่ฝึกจะเป็นชาวจีนทั้งหมดโดยฝึกแบบไม่ได้เปิดเผย ไทเก๊กจึงเสื่อมลงในช่วงเวลานั้น จนเมื่อฐานะของชาวจีนดีขึ้น และสถานการณ์การรังเกียจชาวจีนค่อนข้างเจือจางลง จึงมีโอกาสนักฟุติลปะการำไทเก๊กขึ้นมาใหม่ ไทเก๊กจึงได้สืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้

นอกจากข้อมูลจากนาย Cai Jia Liang แล้ว ผู้วิจัยยังพบบุคคลสำคัญที่ทราบถึงประวัติความเป็นมาของไทเก๊กอีกท่านหนึ่งคือนาย Xue Jian Rong (2556, สัมภาษณ์) รองประธานสมาคมไทเก๊กในปัจจุบันและผู้สอนไทเก๊กที่สวนลุมพินี ได้ให้ข้อมูลว่า

“ในปี พ.ศ. 2498 ได้มีการรวมตัวกันจัดกิจกรรมเผยแพร่มวยไทเก๊กในประเทศไทย มีตัวแทนเดินทางไปเชิญอาจารย์ต่งอิงเจี๋ย (ต่งเอ็งเกี้ยก สำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว - ผู้วิจัย) ซึ่งขณะนั้นเป็นผู้มีชื่อเสียงเรื่องมวยไทเก๊กมาสาธิตวิชามวยไทเก๊กในประเทศไทย หลังจากสาธิตแล้วอาจารย์ต่งอิงเจี๋ยรับปากจะส่งอาจารย์ผู้สอนวิชามวยไทเก๊กให้มาอยู่ที่เมืองไทยด้วย ในปีถัดมาได้ส่งบุตรชายชื่ออาจารย์ต่งหู่หลิง (ต่งโหวเนี้ย สำเนียงจีนถิ่นแต้จิ๋ว - ผู้วิจัย) เข้ามาเป็นผู้ฝึกสอนวิชามวยไทเก๊กในประเทศไทย แต่ผู้เรียนมักจะเป็นกลุ่มคบคิดหรือผู้มีฐานะเพราะเก็บค่าเล่าเรียนค่อนข้างแพง แต่คนไทยที่มีโอกาสเป็นศิษย์โดยตรงในรุ่นแรกได้นำวิชามาถ่ายทอดให้กับคนอื่น จนทำให้มวยไทเก๊กตระกูลหยางแพร่หลายทั่วไป”

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่า การรำไทเก๊กในประเทศไทยเริ่มจากปี พ.ศ. 2498 เป็นต้นมา ไทเก๊กได้รับการพัฒนาอย่างมาก จากการเดินทางไปเชิญผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศเข้ามาสืบทอดวิธีการฝึกโดยไม่ต้องแอบฝึกอีกต่อไป ไทเก๊กในช่วงเวลานั้นถือได้ว่าเป็นกิจกรรมของคนรวยเพราะค่าเรียนแพงมาก คนทั่วไปไม่อาจไปเรียนได้ ต่อมาลูกศิษย์มีความเห็นว่าไม่ควรหวงวิชา จึงได้นำไทเก๊กมาเผยแพร่ให้คนทั่วไปได้ฝึกกัน

สรุปได้ว่า การรำไทเก๊กแต่ก่อนเป็นเรื่องที่ห้ามฝึก เพราะเป็นวัฒนธรรมของคนต่างชาติ ต่อมาเป็นกิจกรรมในกลุ่มของผู้ร่ำรวย แล้วจึงค่อยขยายไปสู่วงกว้างมากขึ้นทั้งในกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนและคนไทยที่มีความสนใจในการออกกำลังกายและการดูแลสุขภาพ

1.3 รูปแบบการรำไทเก๊ก มี 2 แบบคือ

1.3.1 แบบไม่ใช้อุปกรณ์ประกอบ เป็นวิธีการรำไทเก๊กพื้นฐาน ใช้ทุกส่วนของร่างกายในการรำเป็นการเคลื่อนไหวว้ายะ แขนขา ลำตัว อย่างช้า ๆ ใช้เวลาและสมาธิ ผู้รำสามารถรู้สึกถึงการไหลเวียนของพลังงานทุกส่วนของร่างกายจนรู้สึกว่าการเคลื่อนไหวเป็นอย่างไร ช่วงแรก ๆ ที่ฝึกใช้พลังในการรำ ร่างกายจะรู้สึกเหนื่อย แต่เมื่อรำมาเป็นระยะเวลาหนึ่งจนร่างกายเคยชินแล้วจะรู้สึกสบาย เพราะได้ระบายเหงื่อออกจากร่างกาย

ภาพที่ 1 การรำไทเก๊กแบบไม่ใช้อุปกรณ์

1.3.2 แบบใช้อุปกรณ์ประกอบ ได้แก่ พัดและกระบี่ ดังนี้

- การรำไทเก๊กด้วยพัดจีน ใช้พัดที่ทำจากผ้า มีความยาว 13.5 นิ้ว เมื่อพับเก็บส่วนที่เป็นเนื้อผ้าจะมีความยาว 8 นิ้ว มีความกว้างเมื่อกางออกเต็มที่ 25 นิ้ว พื้นพัดมีภาพวาดลายมังกรสีเขียว ค้ำพัดทำจากไม้ พัดจีนถือเป็นเครื่องประดับชนิดหนึ่ง ปัจจุบันนิยมใช้พัดเพื่อประกอบในการรำไทเก๊ก (Thgtc, Online, 2007)

ภาพที่ 2 การรำไทเก๊กด้วยพัดจีน

นาง Huang Xi Xuan (2556, สัมภาษณ์) ผู้รำไทเก๊กที่สวนหลวง ร.9 ได้กล่าวถึงการรำไทเก๊กด้วยพัดจีนว่า

“รำไทเก๊กสนุกมาก ชอบการรำไทเก๊กแบบพัดจีน เมื่อรำเป็นกลุ่ม ทุกคนถือพัดรำพร้อมกัน วินาทีที่เปิดพัดพร้อมกัน ภาพนั้นจะสวยงามมาก ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มรำ รู้สึกภูมิใจมาก”

- การรำไทเก๊กด้วยกระบี่ ผู้รำต้องฝึกรำมวยไทเก๊กให้ได้ความนิ่ง นุ่มนวล ต่อเนื่อง มีพลัง หลังจากนั้นจึงมาฝึกถือกระบี่ เนื่องจากท่ารำทุกกระบวนท่าของการรำกระบี่ยังคงเป็นท่าเคลื่อนไหวของท่ารำไทเก๊ก (Like Fanpage, ออนไลน์, ม.ป.ป.)

ภาพที่ 3 การรำไทเก๊กด้วยกระบี่

นาย Zhou Dong Hai (2556, สัมภาษณ์) ผู้รำไทเก๊กที่สวนลุมพินี ได้เล่าเกี่ยวกับการรำไทเก๊กด้วยกระบี่ว่า

“การรำไทเก๊กด้วยกระบี่เป็นวิธีการรำที่ลึกซึ้งมาก เห็นเพื่อนคนอื่นที่รำไทเก๊กมาเป็นสิบปีจึงจะได้รำแบบใช้กระบี่ ตอนนั้นผมฝึกไทเก๊กมาเป็นเวลา 5 ปี แล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถหัดแบบกระบี่ได้ ตอนนี่คือดูไปก่อน แล้วค่อย ๆ เข้าถึงวิชานั้น”

การจะสามารถใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการรำไทเก๊กได้นั้น ต้องมีพื้นฐานในการรำไทเก๊กที่มั่นคง ผู้ที่รำไทเก๊กแบบใช้พัดจีนหรือกระบี่ได้จะถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ

1.4 วิธีการรำไทเก๊ก การรำไทเก๊กในประเทศจีนและประเทศไทยคล้ายกัน กล่าวคือนิยมรำที่สวนสาธารณะ มีอาจารย์ผู้สอนมาสอนในตอนเช้าทุกวัน ใครอยากเรียนก็มาเรียน อาจารย์สอนครั้งละ 2-3 ท่า แล้วให้ลูกศิษย์ฝึกทบทวนเอง ผู้ที่รำได้แล้วจะเป็นผู้นำแก่ผู้ที่ยังจำทำไม่ได้ หลังจากที่ลูกศิษย์จำทำและรำเองได้ อาจารย์จะให้รำพร้อมกันเป็นกลุ่ม เมื่อรำไปพร้อม ๆ กันจะเป็นภาพที่สวยงามอย่างยิ่ง การรำไทเก๊กนอกจากส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรงแล้ว ความสวยงามยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ดึงดูดความสนใจของผู้รำ ผู้สอนวิชาไทเก๊กต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลา เมื่อลูกศิษย์ฝึกไม่สำเร็จจะต้องทบทวนตนเองว่าเกิดปัญหาที่ไหน เพราะอะไร และควรแก้ไขอย่างไร ต้องมีความอดทน มีความรับผิดชอบสูง หากลูกศิษย์ฝึกไม่ได้จะไม่กล่าวโทษลูกศิษย์ว่าไม่มีความพยายาม ผู้สอนต้องมีความเมตตาต่อลูกศิษย์ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์

2. วิเคราะห์บทบาทของวัฒนธรรมการรำไทเก๊กที่มีต่อการส่งเสริมสุขภาพของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย

สุขภาพคือ การดำรงชีวิตที่มีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง มีความสุขอยู่ในสังคม ไม่ทุกข์กับสิ่งที่เกิดขึ้นกับชีวิตประจำวัน แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) สุขภาพด้านร่างกาย สุขภาพของคนไทยเชื้อสายจีนก่อนที่จะเข้ามาฝึกไทเก๊กส่วนใหญ่จะมีความเจ็บป่วย ได้แก่ มีอาการทางประสาท ไหล่ติด กล้ามเนื้อไม่แข็งแรง มีโรคทางหู และโรคหัวใจ ผู้รำไทเก๊กบางส่วนที่มีปัญหาสุขภาพ เคยไปพบแพทย์และรับการรักษามาก่อน รับประทานยาหลายชนิดแต่ไม่ได้ผลที่ดี หลังจากฝึกไทเก๊กเป็นระยะเวลาหนึ่ง อาการทางประสาท โรคหู และไหล่ติดหายไปโดยไม่รู้ตัว ส่วนโรค หัวใจแม้ว่าจะไม่หายขาดแต่อาการดีขึ้นกว่าเดิมมาก กล้ามเนื้อแข็งแรงขึ้น และระหว่างการฝึกไม่เกิดความเจ็บปวด การรำไทเก๊กจึงเป็นการออกกำลังกายที่สามารถรักษาโรคบางอย่างได้ ผู้รำ

ไทเก๊กจึงเห็นตรงกันว่า การรำไทเก๊กสามารถทำให้ร่างกายแข็งแรง เพราะช่วยยืดหยุ่นกล้ามเนื้อ เส้นเอ็นและกระดูก และยังชะลอความแก่ได้ด้วย แสดงให้เห็นว่าการรำไทเก๊กมีประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกาย 2) สุขภาพด้านจิตใจ การรำไทเก๊กช่วยให้ผู้ฝึกยอมรับฟังคนอื่นได้มากขึ้น เมื่อเผชิญกับปัญหาจะสามารถควบคุมตนเองได้ ใจเย็น มีสมาธิ ฝึกให้ผู้รำมีจิตใจสงบ รอบคอบ สร้างนิสัยให้เป็นคนมีเหตุผลมากขึ้น และยังช่วยสร้างความผูกพันกับครอบครัวได้ 3) สุขภาพด้านสังคม กลุ่มผู้รำไทเก๊กมีการพูดคุยกันเป็นประจำ รับประทานอาหารร่วมกันหรือไปเที่ยวด้วยกัน มีการติดต่อกันสม่ำเสมอ มีความใกล้ชิดกัน เป็นโอกาสให้คนไทยเชื้อสายจีนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้วัฒนธรรมจีนด้วยกัน จัดเป็นการส่งเสริมสุขภาพทางสังคม ทำให้ความสัมพันธ์ของคนไทยเชื้อสายจีนมีความใกล้ชิดผูกพันกันมากขึ้น 4) สุขภาพด้านปัญญา (จิตวิญญาณ) ผู้รำไทเก๊กจะมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของตนเอง ส่วนใหญ่นับถือเต๋า ขงจื้อ พุทธ และบูชาเจ้าแม่กวนอิม จึงปฏิบัติตามคำสั่งสอนในศาสนาและคำสอนของเจ้าแม่กวนอิม ทำให้ตนเองสบายใจ มีความสุขสงบ ไม่ทำชั่วทำแต่ความดี ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ดื่มสุรา เป็นต้น

อภิปรายผล

วัฒนธรรมการรำไทเก๊กเข้ามาสู่ประเทศไทยพร้อมกับการอพยพของชาวจีน เดิมต้องแอบฝึกฝนกัน เนื่องจากเป็นการฝึกวิทยายุทธที่สร้างพลังแข็งแกร่งอาจเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศไทยได้ รัฐบาลจึงห้ามฝึก ต่อมาสถานการณ์คลี่คลายลงและลูกหลานชาวจีนรุ่นแรกได้กลายเป็นพลเมืองไทยอย่างสมบูรณ์ตามกฎหมาย รัฐบาลจึงอนุญาตให้ฝึกไทเก๊กได้ ในช่วงแรกการรำไทเก๊กเป็นกิจกรรมเฉพาะในหมู่ชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะดี แต่ในที่สุดวัฒนธรรมนี้ก็เผยแพร่สู่สาธารณชนทั่วไป เนื่องจากให้ประโยชน์ครอบคลุมสุขภาพทั้ง 4 ด้าน ตามนิยามขององค์การอนามัยโลก สอดคล้องกับแนวคิดของสุพล โฉมพิชิตกุล (2544, คำนำ) ที่กล่าวว่า ไทเก๊กเป็นรูปแบบการออกกำลังกายที่นำการฝึกลมปราณและสมาธิมารวมกัน เป็นรูปแบบการบำบัดทางร่างกายและจิตใจ ช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ ปรับสภาวะทางจิตใจ ลดความเครียด ชะลอความแก่ และเพิ่มการทำงานของระบบไหลเวียนเลือด

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับจงจิต กล่อมสิงห์ (2546) ศึกษาเรื่อง การรักษาเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองเชียงใหม่ พบว่าคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยมีวิธีการรักษาเอกลักษณ์ความเป็นจีนและใช้วิธีการจัดกิจกรรมให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมจีน หรืออีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่าการรำไทเก๊กจัดเป็นวัฒนธรรมการออกกำลังกายที่ชาวจีนได้นำเข้ามาในสังคมไทย และการรำไทเก๊กมีบทบาททำให้ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนได้มาร่วมกันทำกิจกรรม และรวมตัวกันเป็นสังคมหรือชุมชนของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

ควรวิเคราะห์วัฒนธรรมไทเก๊กที่เปิดสอนในสถานที่อื่น ๆ โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชนของชาติ

บรรณานุกรม

- จงจิต กล่อมสิงห์. (2546). *การรักษาเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มงคล ศรีวัฒน์. (2553). *รำ 4 ทิศ เคลื่อนกาย หยุดจิต พิษิตโรค*. กรุงเทพฯ: บีเวลล์ สปีเชียล.
- สุพล โล่ห์ชิตกุล. (2544). *ไท่เก๊ก โยคะ สมาริ: อุบายวิธีสู่ความสงบเย็น*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- Like Fanpage. (ม.ป.ป.). *รับสอน ไทเก๊ก รำดาบ รำพัด รำกระบี่* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://hellochinese.igetweb.com/product/677372/> [2557, 8 กุมภาพันธ์].
- Cai, Jia Liang. (2556, 24 กันยายน). อดีตนายทศมาคมมวยไทเก๊กแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์.
- Huang, Xi Xuan. (2556, 24 กันยายน). ผู้รำไทเก๊ก. สัมภาษณ์.
- Thgtc. (2007). *52 式功夫扇* (Online). Available: http://www.youtube.com/watch?v=Iw0NIWTZC_0 [2014, 8 February].
- Xue, Jian Rong. (2556, 22 กันยายน). รองประธานนายกสมาคมมวยไทเก๊กแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์.
- Zhou, Dong Hai. (2556, 22 กันยายน). ผู้รำไทเก๊ก. สัมภาษณ์.

นำเสนอแบบโปสเตอร์

สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
THE CURRICULUM ADMINISTRATION CONDITIONS OF
SCHOOLS UNDER SURIN PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 3

ชื่อเพชร วงศ์เสนา*

Chorpet Wongsena

รองศาสตราจารย์มาลินี จุโทปะมา**

Assoc. Prof. Malinee Chutopama

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เปรียบเทียบสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมสนับสนุน และด้านการกำกับดูแลคุณภาพ จำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน สุ่มกลุ่มตัวอย่างตามระดับชั้นได้ผู้บริหารและครูจำนวน 498 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าที (independent samples *t*-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis variance) และเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe' method) พบว่า สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูจำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การบริหารหลักสูตร, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

---

* นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2556

** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ABSTRACT

The purpose of this research was to study and compare the curriculum administration conditions of the schools under Surin Primary Educational Service Area Office 3. The data providers consisted of the 498 principals and the teachers under Surin Primary Educational Service Area Office 3 who were selected by Krejcie and Morgan's random sampling technique followed by stratified random sampling. They were asked about 3 areas: arranging the school curriculum, supporting and encouraging, and supervising the school curriculum performance. The research tools were 50-item rating-scale questionnaires with a reliability of .96. The data were analyzed with frequency, percentage, mean, standard deviation, independent samples *t*-test, one way analysis variance and Scheffe's method. The findings showed that the opinions of school curriculum administrators on the conditions when considered in individual aspect and whole aspects were at high level. The opinions of the respondents classified according to their position in individual aspect and whole aspects had no significant difference. The opinions regarding school size in both individual aspect and whole aspects were significantly different at .01. The opinions of arranging the school curriculum had no significant difference.

Keywords: curriculum administration, Surin Primary Educational Service Area Office 3.

บทนำ

โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่เรียกกันว่ายุคโลกาภิวัตน์ ประเทศไทยจำเป็นต้องตื่นตัวและเร่งพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ให้ทัน โดยปัจจัยสำคัญที่สุดคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาประเทศและเป็นการเตรียมพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องมีการเร่งรัดพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการและให้บริการทางการศึกษาสำหรับประชาชนตามแนวทางที่ปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ และได้ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของไทยทุกระบบ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานนับว่ามีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นก้าวแรกของการศึกษา ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงต้องกำหนดหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานที่มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทของสังคมไทย เพราะหลักสูตรเป็นหลักและหัวใจของการเรียนการสอน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2543, หน้า 23-24) เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ 293/2551 ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 แทนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เนื่องจากมีปัญหาในเรื่องความสับสนของผู้ปฏิบัติระดับสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 1) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งจึงต้องจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาขึ้นเองตามบริบทของโรงเรียน โดยมีองค์ประกอบที่กำหนดจากหลักสูตร

แกนกลางข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งต้องวางแผนและดำเนินการบริหารการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาของตน และต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้พบว่าสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ยังประสบปัญหาหลายด้าน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ว่ามีสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเสนอแนวทางในการบริหารงานด้านหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามแนวทางจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหารกับครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกัน
2. ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรประกอบด้วยผู้บริหารและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เป็นผู้อำนวยการ 256 คน ครู 3,383 คน รวมทั้งสิ้น 3,639 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามระดับชั้น (stratified random sampling) โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยตามขนาดของโรงเรียนคือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก หลังจากนั้นสุ่มทั้งผู้บริหารและครูให้กระจายตามขนาดของโรงเรียนและอำเภอตามสัดส่วนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ได้ผู้บริหาร 153 คน และครู 347 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 500 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมี 3 ลักษณะคือ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 5 ส่วนคือ วิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ และร้อยละ วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารกับครูใช้ค่าที (independent samples *t*-test) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารกับครูตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเซฟเฟ่ และวิเคราะห์ข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ด้วยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครู จำนวน 498 คน แบ่งเป็นผู้บริหาร 152 คน คิดเป็นร้อยละ 30.52 และครู 346 คน คิดเป็นร้อยละ 69.47
2. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมาคือด้านการส่งเสริมสนับสนุนและด้านการกำกับดูแลคุณภาพ เมื่อจำแนกตามสถานภาพตำแหน่งพบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยคือด้านการส่งเสริมสนับสนุน รองลงมาคือด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและด้านการกำกับดูแลคุณภาพ สำหรับครูมีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมาคือด้านการส่งเสริมสนับสนุนและด้านการกำกับดูแลคุณภาพ
3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
4. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมสนับสนุนและด้านการกำกับดูแลคุณภาพ ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยกำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 พบว่าโดยรวมผู้บริหารและครูที่อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าผู้บริหารและครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการส่งเสริมสนับสนุน ผู้บริหารและครูที่อยู่โรงเรียนขนาด

ใหญ่และขนาดกลางมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าผู้บริหารและครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการกำกับดูแลคุณภาพ ผู้บริหารและครูที่อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าผู้บริหารและครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยรวมจำนวน 132 ข้อ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีผู้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะมากที่สุดคือด้านการส่งเสริมสนับสนุน รองลงมาคือด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจำนวนข้อที่มีผู้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากมากไปหาน้อย 5 อันดับ ได้แก่ ควรเพิ่มงบประมาณการบริหารหลักสูตรให้เพียงพอสำหรับทุกโรงเรียน โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมสัมมนาให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในหลักสูตรมากขึ้น ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนการบริหารหลักสูตรในทุกด้าน โรงเรียนควรทำวิจัยเพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตร และควรจัดหางบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมด้านการบริหารหลักสูตรจากหน่วยงานภายนอก ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่าโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมสนับสนุนและด้านการกำกับดูแลคุณภาพ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารและครูส่วนใหญ่เข้ารับการอบรมและได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และผู้ไม่ได้รับการอบรมก็ได้รับการถ่ายทอดจากเพื่อนร่วมงานในหน่วยงานเดียวกัน และอาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรับปรุงมาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ผู้บริหารและครูคุ้นเคยอยู่แล้ว จึงไม่ยากที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ และทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ก็ให้การสนับสนุนด้านการจัดอบรมเกี่ยวกับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับผู้บริหารและครูในโรงเรียนในสังกัดอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิริยะ สุเสงี่ยม (2550, บทคัดย่อ) ทวี เพชรพยอม (2551, บทคัดย่อ) และมาลินี หมั่นไวย (2553, บทคัดย่อ)

2. สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่นำมาใช้ใหม่ อีกทั้งผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ได้เข้ารับการอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีเนื้อหาสาระและนำไปปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้ผู้บริหารและครูมีความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตรงกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิริยะ ผู้เสงี่ยม (2550, บทคัดย่อ) และมาลินี หมั่นไวย้ (2553, บทคัดย่อ)

3. สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านการส่งเสริมสนับสนุนและด้านการกำกับดูแลคุณภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ด้านการส่งเสริมสนับสนุน พบว่าผู้บริหารและครูที่อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าผู้บริหารและครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก และผู้บริหารและครูที่อยู่โรงเรียนขนาดกลางมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าผู้บริหารและครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก พิจารณาเป็นรายคู่ด้านการกำกับดูแลคุณภาพ พบว่าผู้บริหารและครูที่อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าผู้บริหารและครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมด้านบุคลากรมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก มีการบริหารงานเป็นระบบหรือมีการมอบหมายงานรับผิดชอบให้ฝ่ายต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กอาจจะมีปัญหาเรื่องบุคลากรไม่เพียงพอต่อการบริหารงาน บางครั้งคนคนเดียวอาจต้องทำงานหลายฝ่ายจนอาจเกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน จึงส่งผลให้ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนแต่ละขนาดมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญทรง ประดิษฐ์บุญ (2551, บทคัดย่อ) และมาลินี หมั่นไวย้ (2553, บทคัดย่อ)

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ทวี เพชรพยอม. (2551). *สภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขิงเทรา เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- บุญทรง ประดิษฐ์บุญ. (2551). *การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2542). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). บุรีรัมย์: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- มาลินี หมั่นไวย้. (2553). *การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนนาร่อง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วิริยะ สู้เสงี่ยม. (2550). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาออนไลน์
(e-SAR) คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี*

**THE SATISFACTIONS AND EXPECTATIONS OF UNIVERSITY'S STAFFS
TOWARD ONLINE ELECTRONIC SELF-ASSESSMENT REPORT
SYSTEM (e-SAR) FOR SCHOOL OF INFORMATION TECHNOLOGY,
SRIPATUM UNIVERSITY CHONBURI CAMPUS**

ณพัชร่วดี แสงบุญนำ หงษ์ทอง**

Napatwadee Sangboonnum Hongthong

ปิ่นท้ชณิข เฟ่งผล**

Punchanit Phangphol

จิราภรณ์ ชมยิม**

Chiraphorn Chomyim

พิศิษฐ์ กาญจนพิมาย***

Phisit Kanjanaphimai

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมพันธุ์ จันทร์ดี****

Asst. Prof. Dr.Samphan Chandee

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจและความคาดหวังของบุคลากรที่มีต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษาออนไลน์ (e-SAR) คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคัดเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วยบุคลากรคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 15 คน จากทั้งหมด 17 คน ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์

---

* ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

** อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

*** นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ สถาบันการประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์

**** อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

แบบสอบถาม และสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม พบว่า 1) ความพึงพอใจและความคาดหวังของบุคลากรที่มีต่อระบบสารสนเทศการประกันคุณภาพด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบอยู่ในระดับปานกลาง 2) ด้านการออกแบบอยู่ในระดับปานกลาง และ 3) ด้านการสนับสนุนและการให้บริการการใช้งานอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยสามารถนำมาพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพระบบสารสนเทศการประกันคุณภาพของคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: การสำรวจความพึงพอใจและความคาดหวัง, ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาออนไลน์

ABSTRACT

The objective of this research was to examine satisfactions and expectations of university's staff toward online electronic Self-Assessment Report system (e-SAR). The sampling groups of this study were 15 university's staffs from school of information technology, Sripatum University Chonburi Campus from overall 17 university's staffs, selected sampling groups by simple purposive sampling. Research methods were applied to collect quantitative data using interviews and questionnaires for participant and non-participant observations, as well as documentary studies. The satisfactions and expectations of university's staff toward online electronic Self-Assessment Report system (e-SAR) found that: 1) the quality assurance, performance and benefit of the system were medium, 2) The quality of design was medium level, and 3) the quality assurance, support, and services were medium level. In summary, the results of this research useful for developed and improved quality assurance of online electronic Self-Assessment Report system and quality of educational.

Keywords: satisfactions and expectations, online electronic self-assessment report system (e-SAR).

บทนำ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐานโดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย “ระบบการประกันคุณภาพภายใน” และ “ระบบการประกันคุณภาพภายนอก” เพื่อใช้เป็นกลไกในการผดุงรักษาคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษา การประกันคุณภาพภายในเป็นการสร้างระบบและกลไกในการพัฒนา ติดตามตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย เป้าหมาย และระดับคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดโดยสถานศึกษาและ/หรือหน่วยงานต้นสังกัด (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ.) และสถานศึกษากำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในเสนอต่อสภาสถาบัน หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

จากข้อมูลข้างต้นเพื่อให้การดำเนินการด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทางคณะและมหาวิทยาลัยจึงร่วมกันพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพ และนำมาใช้ในการประกันคุณภาพของคณะ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาต่อไป ดังนั้น ระบบฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศจึงเข้ามามีบทบาท และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพสูงสุด จึงต้องมีการนำระบบฐานข้อมูลมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัย สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ อย่างไรก็ตามคณะเทคโนโลยีสารสนเทศได้พัฒนาและนำระบบดังกล่าวมาใช้แล้วในปีการศึกษา 2555 เพื่อให้การปรับปรุงระบบมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงได้ศึกษาความพึงพอใจและความคาดหวังของบุคลากรที่มีต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษาออนไลน์ (e-SAR) คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงระบบให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความพึงพอใจและความคาดหวังของบุคลากรที่มีต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษาออนไลน์ (e-SAR) คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นกลุ่มผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และเจ้าหน้าที่คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี จำนวน 17 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มี 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่ง ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจและความคาดหวังของบุคลากรที่มีต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษาออนไลน์ (e-SAR) ประกอบด้วย 3 ด้านย่อยคือ ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ ด้านการออกแบบ และด้านการสนับสนุนและการให้บริการการใช้งาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ช่วงคะแนน ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และส่วนที่ 3 แบบเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติม เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอความคิดเห็นอย่างอิสระ

การวิเคราะห์ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจและความคาดหวังของบุคลากรที่มีต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษาออนไลน์ (e-SAR) คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ในปีการศึกษา 2555 ด้วยแบบสอบถามออนไลน์ โดยเก็บข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพของคณะทั้งหมด 17 คน ได้รับการตอบกลับ 15 คน คิดเป็นร้อยละ 88.44 ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจและความคาดหวังด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ

รายการประเมินความพึงพอใจและความคาดหวัง ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ	ระดับของปัญหา		
	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1) ความเหมาะสมของเมนูการใช้งาน	3.10	0.74	ปานกลาง
2) ความถูกต้องของการประมวลผล สูตรการคำนวณ และรายงานต่าง ๆ	3.50	0.71	ปานกลาง
3) ความรวดเร็วในการตอบสนองของระบบ	3.30	0.48	ปานกลาง
4) ความเหมาะสมของขั้นตอนการบันทึกผลการ ประเมินตัวบ่งชี้	3.20	0.42	ปานกลาง
5) ความเหมาะสมของขั้นตอนการบันทึกข้อมูลพื้นฐาน (common data set)	2.70	0.48	น้อย
6) การจัดการรักษาความปลอดภัย และกำหนดสิทธิ์ใน การเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้งาน	3.30	1.06	ปานกลาง
7) การเชื่อมต่อของระบบฐานข้อมูลฯ มีประสิทธิภาพต่อ การใช้งาน (การใช้งานระบบหลุดบ่อยหรือไม่ การ บันทึกข้อมูล การอัปโหลดภาพ การส่งข้อมูล)	2.70	0.95	ปานกลาง
8) ความง่าย (user friendly) ของการใช้งานของระบบ	2.70	0.82	ปานกลาง
9) ระบบฐานข้อมูลฯ ช่วยทำให้การทำงานรวดเร็วขึ้น	3.00	0.82	ปานกลาง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการประเมินความพึงพอใจและความคาดหวัง ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ	ระดับของปัญหา		
	$\bar{X}$	<i>SD</i>	ความหมาย
10) ระบบฐานข้อมูลฯ ช่วยลดปริมาณการใช้กระดาษ	4.10	0.57	มาก
11) ภาษาที่ใช้ในระบบฐานข้อมูลฯ เป็นทางการ ตรงประเด็น และสื่อความหมายชัดเจน	3.30	0.48	ปานกลาง
12) ระบบฐานข้อมูลฯ อำนวยความสะดวกในการจัดทำ รายงานผลการดำเนินการด้านต่าง ๆ ให้กับผู้บริหาร ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายต่าง ๆ	3.40	0.70	ปานกลาง
13) ผู้บริหารสามารถใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูลฯ ในการกำกับการดำเนินงานตามองค์ประกอบต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก	3.60	0.84	มาก
14) การเผยแพร่ข้อมูลผลการประเมินในเชิงสถิติที่ได้จาก ระบบ	3.40	0.52	ปานกลาง
รวม	3.24	0.69	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่าความพึงพอใจและความคาดหวังด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บุคลากรมีความพึงพอใจในระดับมากเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ระบบฐานข้อมูลฯ ช่วยลดปริมาณการใช้กระดาษ ผู้บริหารสามารถใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูลฯ ในการกำกับการดำเนินงานตามองค์ประกอบต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก และความเหมาะสมของขั้นตอนการบันทึกข้อมูลพื้นฐาน (common data set)

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจและความคาดหวังด้านการออกแบบ

รายการประเมินความพึงพอใจและความคาดหวัง ด้านการออกแบบ	ระดับของปัญหา		
	$\bar{X}$	<i>SD</i>	ความหมาย
1) ความสวยงาม ความทันสมัย และน่าสนใจของหน้าโฮมเพจ	2.80	0.63	ปานกลาง
2) การจัดวางรูปแบบในเว็บไซต์ง่ายต่อการอ่านและการใช้งาน	3.10	0.57	ปานกลาง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการประเมินความพึงพอใจและความคาดหวัง ด้านการออกแบบ	ระดับของปัญหา		
	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
3) ขนาดตัวอักษรและรูปแบบตัวอักษร อ่านได้ง่ายและสวยงาม	3.30	0.67	ปานกลาง
4) ความเร็วในการแสดงภาพ ตัวอักษร และข้อมูลต่าง ๆ	3.00	0.82	ปานกลาง
รวม	3.05	0.67	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่าความพึงพอใจและความคาดหวังด้านการออกแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บุคลากรมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ขนาดตัวอักษรและรูปแบบตัวอักษร อ่านได้ง่ายและสวยงาม การจัดวางรูปแบบในเว็บไซค์ง่ายต่อการอ่านและการใช้งาน ความเร็วในการแสดงภาพ ตัวอักษร และข้อมูลต่าง ๆ และความสวยงาม ความทันสมัยและน่าสนใจของหน้าโฮมเพจ

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจและความคาดหวังด้านการสนับสนุนและการให้บริการการใช้งาน

รายการประเมินความพึงพอใจและความคาดหวัง ด้านการสนับสนุนและการให้บริการการใช้งาน	ระดับของปัญหา		
	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1) ความรวดเร็วในการให้บริการและแก้ไขปัญหา	3.00	0.94	ปานกลาง
2) เอกสาร/คู่มือประกอบการใช้งานมีความชัดเจนเข้าใจง่าย	2.70	0.67	ปานกลาง
3) มีช่องทางในการติดต่อ/สอบถามปัญหาอย่างเพียงพอ	2.70	1.06	ปานกลาง
4) การให้บริการข้อมูลและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสำนักงานแผนและประกันคุณภาพ	3.00	0.82	ปานกลาง
5) การให้บริการข้อมูลและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของสำนักงานบริการคอมพิวเตอร์	3.00	0.67	ปานกลาง
รวม	2.88	0.83	ปานกลาง

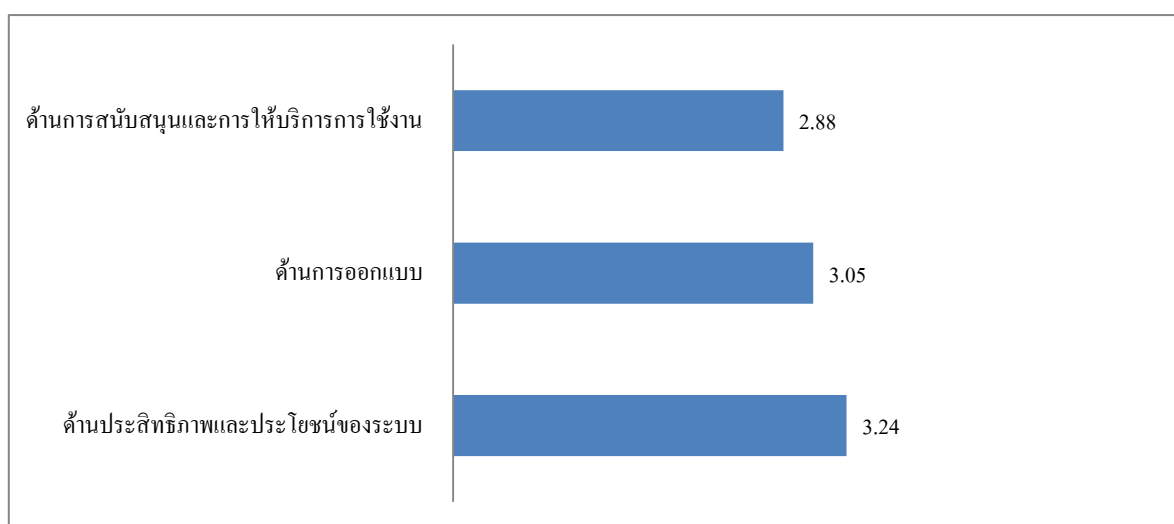
จากตารางที่ 3 พบว่าความพึงพอใจและความคาดหวังด้านการสนับสนุนและการให้บริการการใช้งาน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บุคลากรมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ความรวดเร็วในการให้บริการและแก้ไขปัญหา การให้บริการ

ข้อมูลและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสำนักงานแผนและประกันคุณภาพ การให้บริการข้อมูลและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสำนักงานบริการคอมพิวเตอร์ เอกสาร/คู่มือประกอบการใช้งานมีความชัดเจนเข้าใจง่าย และมีช่องทางในการติดต่อ/สอบถามปัญหาอย่างเพียงพอ

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจและความคาดหวังของบุคลากรที่มีต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษาออนไลน์ (e-SAR)

รายการสรุปผลการประเมินความพึงพอใจและความคาดหวัง	ระดับของปัญหา		
	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1) ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ	3.24	0.67	ปานกลาง
2) ด้านการออกแบบ	3.05	0.36	ปานกลาง
3) ด้านการสนับสนุนและการให้บริการการใช้งาน	2.88	0.49	ปานกลาง
รวม	3.06	0.51	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่าความพึงพอใจและความคาดหวังของบุคลากรที่มีต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษาออนไลน์ (e-SAR) จำแนกตามรายด้านพบว่า มีความพึงพอใจสูงสุดคือด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ รองลงมาคือด้านการออกแบบ และด้านการสนับสนุนและการให้บริการการใช้งาน ตามลำดับ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปความพึงพอใจและความคาดหวังของบุคลากรที่มีต่อระบบประกันคุณภาพการศึกษาออนไลน์ (e-SAR)

อภิปรายผล

ด้านการสนับสนุนและการให้บริการการใช้งาน พบว่าระบบโดยรวมมีความสมบูรณ์และสามารถนำมาใช้งานได้เป็นอย่างดี สามารถสนับสนุนการทำงานด้านประกันคุณภาพได้เป็นอย่างดี แต่ยังมีปัญหาบางประการคือขั้นตอนการบันทึกข้อมูลที่มีความซับซ้อน ส่งผลให้การบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เป็นไปได้ยาก และอาจผิดพลาดได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอาภากร ผดุงสัตยวงศ์ (2544) ที่พบว่าหากขั้นตอนซับซ้อน ส่งผลทำให้การบริการไม่เป็นไปตามเป้าหมาย นอกจากนี้ยังพบข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่สำคัญคือ ควรอำนวยความสะดวกกับผู้ใช้โดยมีการอบรมการใช้งาน ผู้พัฒนาระบบควรศึกษาเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้ชัดเจน และตัวบ่งชี้ที่ไม่ประเมินระดับคณะ/สาขาวิชาควรมีการแสดงข้อความแจ้งให้ทราบ

ด้านการออกแบบ พบว่าการออกแบบระบบโดยนำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตมาใช้ ส่งผลให้เกิดความสะดวกและคุ้นเคย สามารถทำงานได้ทุกที่ทุกเวลา แต่เนื่องจากระบบประกันคุณภาพการศึกษานั้นมีความเกี่ยวข้องกับเอกสารหลักฐานและบุคลากรจำนวนมาก ทำให้ผู้ใช้งานมีความหลากหลาย จึงควรออกแบบให้เป็นมาตรฐานและง่ายต่อการใช้งานมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Power และ Dickson (1974) ที่พบว่าการออกแบบระบบควรทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อให้ง่ายต่อการใช้งาน ทั้งยังควรรองรับการใช้งานจากอุปกรณ์ประเภทต่าง ๆ ทั้งจากโทรศัพท์และเครื่องคอมพิวเตอร์

ด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบ พบว่าระบบมีประโยชน์และควรนำมาใช้กับการประกันคุณภาพเป็นอย่างมากและเห็นว่าควรมีการพัฒนาปรับปรุงและนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ยังพบข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความพร้อมให้บริการและการใช้งานกับ Browser ควรมีความสามารถในการรองรับทุก Browser ที่นิยมใช้ในปัจจุบัน ทั้ง IE, Chrome และ Firefox นอกจากนี้ ระบบควรมีความสามารถในการกำหนดตัวบ่งชี้ที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพและใช้หลักฐานส่วนกลาง (หน่วยงานสนับสนุน) โดยเมื่อหน่วยงานกลางมีข้อมูลดังกล่าวแล้ว ควรดึงข้อมูลมาแสดงที่คณะได้เลย โดยถ้าคณะมีหลักฐานเพิ่มเติมให้สามารถเพิ่มหลักฐานได้ภายหลัง

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเงินทุนจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่และคณาจารย์คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ที่ให้ความร่วมมือและช่วยเก็บข้อมูล นอกจากนี้คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สุรัชย์ สุขสกุลชัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมพันธ์ จันทร์ดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎาวรรณ นิ่มนวล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทงนศักดิ์ โสวจัสดากุล ดร.วชิรพรรณ แก้วประพันธ์ ดร.พันธุ์ศักดิ์ ชัยสิทธิ์ ดร.พกามาศ ชูสิทธิ์ และดร.ช.ชง พวงสุวรรณ ที่ได้ให้คำแนะนำและคำปรึกษาจนทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

บรรณานุกรม

- เศรษฐชัย ชัยสนิท และสุรชัย สุขสกุลชัย. (2552). การศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและแนวทางการผลิตหนังสือเสียงสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยิน. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 6(1), หน้า 64-72.
- อากาศร ผดุงศักดิ์วงศ์. (2544). *การศึกษาความพึงพอใจต่อการบริการของส่วนทะเบียนและประเมินผลมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ, คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- Aldrich, F. K., & Parkin, A. (1988). Tape recorded textbooks for the blind: A survey of producers and users. *The British Journal of Visual Impairment*, 6(1), pp. 3-6.
- Nielsen, J., & Landauer, T. K. (1993). A mathematical model of the finding of usability problems. In *Proceedings of the INTERCHI '93 conference on human factors in computing systems* (pp. 206-213). Amsterdam, Netherlands: IOS Press.
- Power, R. F., & Dickson, G. W. (1974). MIS project management: Myths opinions and reality. *California Management Review*, 15(3), pp. 147-156.

การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการสร้างเตาเผาและผลิตเครื่องปั้นดินเผา
 รากู ด้วยเนื้อดินด่านเกวียน แก่ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน*

**DEVELOPMENT AND TECHNOLOGY TRANSFER OF KILN AND RAKU
 FIRING OF DAN KWIAN CLAY FOR DAN KWIAN
 POTTERY TRADESMAN**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เด่น รักซ้อน**

Asst. Prof. Den Raksorn

บทคัดย่อ

การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการทดลองเนื้อดินปั้นด่านเกวียนที่พัฒนาให้เป็นเนื้อดินปั้นที่เหมาะสมต่อการทำเทคนิครากูและน้ำเคลือบรากูที่อุณหภูมิ 1,050 องศาเซลเซียส จำนวน 2 สูตร ที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ และการสร้างเตาเผารากูด้วยฉนวนเซรามิกไฟเบอร์ เพื่อถ่ายทอดให้แก่ผู้ประกอบการทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พบว่าผู้ประกอบการสามารถนำความรู้และกรรมวิธีจากการอบรมไปใช้ประโยชน์ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนได้จริง ตั้งแต่การปรับปรุงเนื้อดินปั้นรากูให้เหมาะสมต่อการผลิต และการประยุกต์นำไปใช้แก้ปัญหาการแตกร้าวของดินด่านเกวียนเพื่อใช้ในกิจการ รวมถึงการสร้างเตาเผารากูเพื่อใช้เองในการเผาชิ้นงานขนาดเล็ก หรือทดลองเผาเคลือบ จากการถ่ายทอดเทคโนโลยี ผู้วิจัยมุ่งหวังที่จะยกระดับและเปลี่ยนแปลงการทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนให้ดีขึ้น สามารถแข่งขันทางการตลาดให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้

คำสำคัญ: เนื้อดินปั้นรากู, เตาเผารากู, เคลือบรากู, ดินด่านเกวียน

---

* ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปีงบประมาณ 2554

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชาออกแบบเซรามิก คณะศิลปกรรมและออกแบบอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ABSTRACT

The study aimed to develop and transfer Kiln building and Dan Kwian clay Raku firing technology for Dan Kwian Pottery entrepreneurs. The results revealed that Dan kwian clay was suitable for Raku techniques. Two Raku glaze recipes at the firing heat of 1,050°C were the appropriate formula for making Raku Kiln with ceramic fiber insulation. The knowledge, both theory and practice, from the training was then passed on to the local pottery entrepreneurs to apply in their actual pottery making. The knowledge gained from the study helped improve Raku clay to suit the production, solve Dan Kwian clay cracking problem as well as building Raku kilns for small production or pottery firing test. From the transferring of technology, the researcher aimed at developing Dan Kwian pottery making process to be able to compete in the market.

Keywords: Raku clay, Raku kiln, Raku glaze, Dan Kwian clay.

บทนำ

เครื่องปั้นดินเผาหรือเซรามิกมีมาแต่สมัยโบราณ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเจริญ ค่านิยม รสนิยม ความเป็นอยู่ ทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี และการส่งต่ออิทธิพลผ่านเครื่องปั้นดินเผาในยุคสมัยต่าง ๆ ซึ่งประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลศิลปะเครื่องปั้นดินเผามาตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ เช่น บ้านเชียง จนยุคประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยสุโขทัย เช่น เครื่องถ้วยสังคโลก หรือเครื่องเคลือบสีเขียวไขกาทที่เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีการค้าขายในสมัยนั้น รวมไปถึงเครื่องถ้วยลายคราม เครื่องถ้วยเบญจรงค์ที่รับอิทธิพลจากจีน จนมาถึงเครื่องปั้นดินเผาในยุคปัจจุบันที่มีความหลากหลาย ทั้งรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่โอ่ง ไหม หม้อ หรือแจกันอีกต่อไป โดยการพัฒนาเทคโนโลยีของเครื่องปั้นดินเผาหรือเซรามิกได้ไปถึงวัสดุทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านเคมี วัสดุทนไฟ ฟันเทียม หรือเกราะกันกระสุน ที่ได้มีการศึกษาและค้นคว้าให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

เครื่องปั้นดินเผามีกระบวนการและเทคนิคต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย เหมาะสำหรับผลิตเครื่องปั้นดินเผาในแต่ละชนิด และสามารถพัฒนาให้เหมาะกับกลุ่มอาชีพในครัวเรือน ชุมชนขนาดเล็ก หรือโรงงานขนาดย่อม เพื่อส่งเสริมอาชีพและแรงงานในท้องถิ่นที่ขาดแคลนเทคโนโลยีขั้นสูง สภาพการณ์ปัจจุบันรูปแบบของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาหรือเซรามิกโดยเฉพาะในชุมชนหรือผู้ประกอบการรายย่อยก็ยังคงมีรูปแบบเดิม ๆ บางแห่งพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยการใช้สีน้ำพลาสติกและสีน้ำมัน เป็นต้น จึงทำให้เสียความคงแท้ของเซรามิกและลดมูลค่าของผลิตภัณฑ์อย่างน่าเสียดาย รวมถึงการลอกเลียนแบบกันเอง ทำให้ผลงานไม่มีการพัฒนาและเกิดปัญหาในเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยปัญหาที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมเซรามิกจะมีสาเหตุมาจาก

- ขาดบุคลากร นักออกแบบทางเซรามิก วิศวกรเซรามิก ผู้ควบคุมเตาเผา เจ้าหน้าที่ตรวจสอบวิเคราะห์วัสดุดิบเซรามิก นักการตลาดอุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์เซรามิก การพัฒนากลยุทธ์ทางธุรกิจ การวิเคราะห์และการแก้ปัญหา การบริการ และภาษาต่างประเทศ

- ขาดทักษะด้านการใช้เครื่องมือ เครื่องจักร เตาเผา และเทคโนโลยีทันสมัย

- วัตถุดิบที่ใช้จากภายในประเทศยังมีคุณภาพไม่สม่ำเสมอ

- ขาดความเชื่อมโยงและความร่วมมือจากภาครัฐที่สามารถตอบสนองความต้องการในการแก้ไขปัญหาเชิงลึกให้กับภาคอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง รวดเร็วและครบวงจร โดยแนวทางในการพัฒนานั้นต้องพัฒนาบุคลากรทางด้านศาสตร์และศิลป์ เพิ่มความรู้ทางวิชาการ ตลอดจนการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้เท่าทันต่อความต้องการของตลาดอย่างมีรสนิยมและเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ เน้นความรู้เฉพาะทาง เช่น การลงสี การเขียนลาย การขึ้นรูป การเผาโดยใช้เครื่องมือที่มีความทันสมัย และมุ่งเน้นเซรามิกแบบดั้งเดิมให้มากขึ้น (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, 2548, หน้า 13-14)

ชุมชนบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่งเครื่องปั้นดินเผาอีกแห่งหนึ่งที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศ ด้วยเป็นแหล่งค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่เป็นจุดพักเกวียนมาแต่สมัยอดีต และตั้งถิ่นฐานจนมาถึงปัจจุบัน (ด่านเกวียนดอทคอม, ออนไลน์, 2555) ด่านเกวียนจึงเป็นแหล่งที่มีวัตถุดิบสำคัญของเครื่องปั้นดินเผา เช่น ดินตามริมฝั่งมูลหรือตามตะกุดต่าง ๆ ตามคำบอกเล่าของคนในสมัยก่อนว่ามี "พวกข่า" คือพวกเร่ร่อน เป็นชนกลุ่มเล็ก ๆ เป็นผู้นำดินมาปั้นเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น โอ่งดิน ไห ครก เผาด้วยเตาประทุนหลังเต่าที่สร้างขึ้นเองในชุมชน โดยใช้เชื้อเพลิงจากไม้ฟืนที่หาได้ เดิมทีแล้วจะเผาในอุณหภูมิสูง 1,200°C ขึ้นไป เรียกว่า "เผาดำ" และเผาในอุณหภูมิต่ำ 900-1,000°C เรียกว่า "เผาแดง" จากการสำรวจการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนพบว่า ยังคงใช้เตาเผาประทุนอยู่เป็นหลัก และนิยมเผาอุณหภูมิต่ำเป็นหลัก มีไม้ที่เผาที่เผาอุณหภูมิสูง เนื่องจากผู้ประกอบการมีความประสงค์จะนำชิ้นงานมาทาสีพลาสติก จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเผาในอุณหภูมิสูงซึ่งสิ้นเปลืองและทาสีติดยาก และจากการสำรวจผู้ประกอบการผลิตเครื่องปั้นดินเผามีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ซ้ำมาก มีการลอกเลียนแบบกันเอง ขาดคุณภาพ ไม่ได้มาตรฐาน มีการแตกร้าวของเนื้อดิน ผ่านการซ่อมแซมก่อนขาย การขายตัดราคากัน ขาดความรู้ในการปรับปรุงคุณภาพ และขาดผู้ถ่ายทอดเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ผู้ประกอบการหลายแห่งในชุมชนปิดตัวลงและเกิดผู้ประกอบการใหม่ที่มีอาชีพที่หลากหลาย เช่น ขายดินปั้น รับขึ้นรูป รับเผางาน และทาสี ซึ่งไม่ได้คุณภาพในแต่ละขั้นตอน ทำให้สินค้าราคาตกต่ำ ถูกต่อรองทางการค้า เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องรีบเร่งแก้ไข และต้องเพิ่มความรู้ความเข้าใจทางด้านเทคนิคและกระบวนการคิด และองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้ประกอบการเป็นอย่างมาก

เทคนิครากู (Raku) เป็นเทคนิคที่ใช้ผลิตถ้วยชาในประเทศญี่ปุ่นที่สืบทอดต่อกันมา โดยใช้ไฟในอุณหภูมิต่ำ และคีบออกจากเตาเผาในขณะที่ถ้วยยังร้อนแดง ได้พื้นผิวที่หยาบดูเรียบง่าย "รากู" มีความหมายถึงความปิติชื่นชม ดันตระกูลรากูได้สืบทอดการทำถ้วยชาด้วยขารากูต่อมาในรุ่นลูกหลาน ตลอดจนลูกศิษย์จนถึงปัจจุบัน (คนธารณ์ เมียร์แมน, 2552, หน้า 2-3) เทคนิครากูมีลักษณะพิเศษที่คุณภาพของเนื้อดินแตกต่างจากดินเครื่องปั้นดินเผาชนิดอื่น คือเป็นดินที่สามารถทนต่อการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิได้อย่างรวดเร็ว เกิดจากความพรุนตัวของเนื้อดิน มีการหดตัวน้อย ลดการแตกร้าว สามารถปรับปรุงได้โดยใช้วัตถุดิบอื่น ๆ เช่น ดินเชื้อและวัตถุดิบที่สามารเผาแล้วหายไป ซึ่งลักษณะของดินรากูดังกล่าวเหมาะสมและสามารถใช้แก้ปัญหาคาผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนที่มีการแตกร้าวและหดตัวมากได้ดี

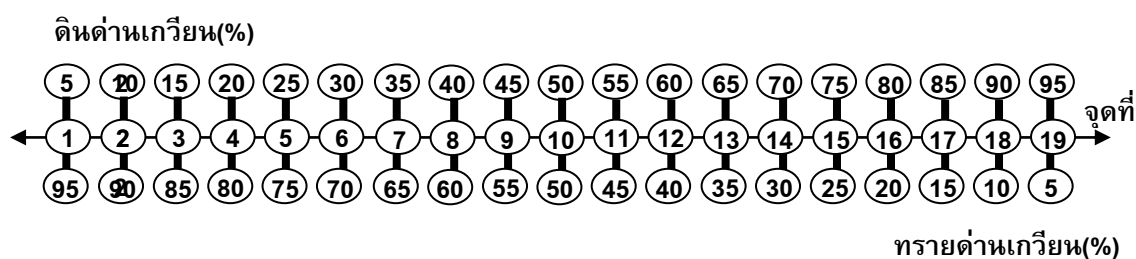
ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดในการพัฒนารูปแบบและเทคนิคเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ด้วยการพัฒนาดินและเคลือบด้วยเทคนิครากูให้มีความเหมาะสมกับเนื้อดินด่านเกวียนที่มีคุณสมบัติเฉพาะ รวมไปถึงกรรมวิธีในการเคลือบ การเผาและการสร้างเตาเผาแบบง่ายให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ในท้องถิ่น และการนำไปใช้ การถ่ายทอดเทคโนโลยีรากูดังกล่าวเพื่อใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น รวมถึงการปรับทัศนคติของผู้ประกอบการต่อการรับสิ่งใหม่ทางเทคโนโลยีที่ละน้อย เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนมีการพัฒนาที่ดีขึ้นและมีความเป็นสากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้สินค้ามีมูลค่าที่สูงขึ้นได้และสามารถแข่งขันทางการตลาดในประเทศและต่างประเทศได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและทดลองผสมน้ำเคลือบรากูให้เหมาะสมต่อเนื้อดินปั้นที่มีอยู่ในแหล่งชุมชนบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีเนื้อดินและการเผาเคลือบรากูแก่ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาชุมชนด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อถ่ายทอดการสร้างเตาเผาสำหรับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผารากูแก่ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาชุมชนด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เก็บรวบรวมข้อมูลด้านประชากรที่ประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ด้านการผลิต กำลังผลิต ศักยภาพการผลิต รายได้ ความรู้ ความพร้อม ความต้องการเพิ่มเติมทั่วไป โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ ใช้แบบสอบถาม และสังเกตผู้ประกอบการอาชีพเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนครราชสีมา
2. การวิเคราะห์และประเมินศักยภาพของการนำความรู้จากการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำรากูไปใช้ได้จริง เพื่อใช้เป็นตัวกำหนดองค์ความรู้และเนื้อหาที่จะถ่ายทอดให้ได้ความเข้าใจมากที่สุด
3. การทดลองเนื้อดินปั้นและผสมน้ำเคลือบในสูตรต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อดินด่านเกวียน

ภาพที่ 1 สูตรทฤษฎีเส้นตรง (line blend) จำนวน 19 จุด หาส่วนผสมของเนื้อดินปั้นด่านเกวียน

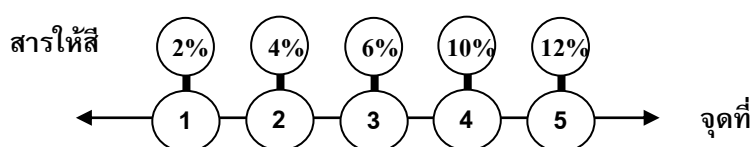
- ทดลองเนื้อดินปั้นด้านเกวียนที่เหมาะสมต่อเทคนิครากู โดยใช้สูตรทฤษฎีเส้นตรง จำนวน 19 จุด เพื่อหาส่วนผสมที่เหมาะสมที่สุด ประกอบด้วยวัตถุดิบหลัก 2 ชนิด คือ ดินด้านเกวียน ทรายด้านเกวียน เพิ่มเติมส่วนผสมอีก 2 ชนิดโดยเปอร์เซ็นต์น้ำหนักคือ ทัลคัมและดินเชื้อ

ตารางที่ 1 อัตราส่วนผสมดินปั้นด้านเกวียน โดยใช้สูตรทฤษฎีเส้นตรง (line blend)

จุดที่	ดินด้านเกวียน (%)	ทรายด้านเกวียน (%)	จุดที่	ดินด้านเกวียน (%)	ทรายด้านเกวียน (%)
1	5	95	11	55	45
2	10	90	12	60	40
3	15	85	13	65	35
4	20	80	14	70	30
5	25	75	15	75	25
6	30	70	16	80	20
7	35	65	17	85	15
8	40	60	18	90	10
9	45	55	19	95	5
10	50	50	ADD. ทัลคัม 3% และดินเชื้อ (grog) 20% ทุกจุด		

- ทดลองเคลือบรากูสูตรที่ 1 ในอุณหภูมิ 1,050 (cone 05) มีวัตถุดิบ 3 ชนิด คือ ฟริต, บอแรกซ์ และ ดินขาว ใช้อัตราส่วนผสมคิดเป็นร้อยละ 50:40:10 และผสมสารให้สีด้วยออกไซด์และสีสำเร็จรูปด้วยสูตรทฤษฎีเส้นตรง

- ทดลองเคลือบรากูสูตรที่ 2 ในอุณหภูมิ 1,050 (cone 05) มีวัตถุดิบ 3 ชนิด คือ โซดาแอชและซิลิกา ใช้อัตราส่วนผสมคิดเป็นร้อยละ 70:30 โดยเพิ่มเติมดินขาว 5% และผสมสารให้สีด้วยออกไซด์และสีสำเร็จรูปด้วยสูตรทฤษฎีเส้นตรง

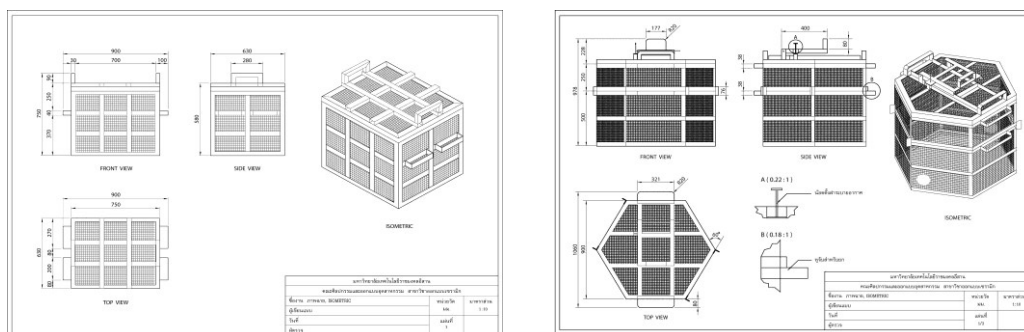

ภาพที่ 2 สูตรทฤษฎีเส้นตรง (line blend) ในการใส่สารให้สีในน้ำเคลือบ

4. การสร้างเตาเผารากูเพื่อใช้ในการทดลองเนื้อดินปั้นและเคลือบรากู

4.1 การทดลองสร้างเตาเผารากู ใช้เชื้อเพลิงแก๊ส LPG ด้วยโครงเหล็กฉากและเหล็กแบนเชื่อมต่อเป็น โครงสร้างเตาเผา รูปทรง 4 เหลี่ยม ขนาด 0.65 X 0.75 เมตร สูง 0.60 เมตร และกรูฉนวนกันความร้อนเซรามิก ไฟเบอร์ หนา 1 นิ้ว จำนวน 3 ชั้น ภายใน และยึดแผ่นเซรามิกไฟเบอร์ด้วยกระดุมดินเผาและลวดทนไฟ เจาะ ช่องสำหรับใส่หัวฟันทไฟ (burner) ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 10 เซนติเมตร เยื้องกันด้านซ้ายและขวาบริเวณ ด้านล่างของเตาเผา รวมถึงฝาเตาโครงสร้างเหล็กฉากรูปทรง 4 เหลี่ยมขนาด 0.65 X 0.75 เมตร และกรูฉนวน กันความร้อนเซรามิกไฟเบอร์ หนา 1 นิ้ว จำนวน 3 ชั้น และยึดแผ่นเซรามิกไฟเบอร์ด้วยกระดุมดินเผาและลวด ทนไฟ เจาะช่องระบายความร้อนไว้ด้านบน และมีหูเหล็กจับยก

4.2 การทดลองสร้างเตาเผารากู ใช้เชื้อเพลิงแก๊ส LPG ด้วยโครงเหล็กฉากและเหล็กแบนเชื่อมต่อ เป็นโครงสร้างเตาเผา รูปทรง 6 เหลี่ยม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.00 เมตร สูงประมาณ 1.00 เมตร (2 ชั้น) และกรูฉนวนกันความร้อนเซรามิกไฟเบอร์ หนา 1 นิ้ว จำนวน 3 ชั้น ภายใน และยึดแผ่นเซรามิกไฟเบอร์ ด้วยกระดุมดินเผาและลวดทนไฟ เจาะช่องสำหรับใส่หัวฟันทไฟ (burner) ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 10 เซนติเมตร เยื้องกันด้านซ้ายและขวาบริเวณด้านล่างของเตาเผา รวมถึงฝาเตาโครงสร้างเหล็กฉากรูปทรง 6 เหลี่ยม ขนาด เส้นผ่านศูนย์กลาง 1.00 เมตร และกรูฉนวนกันความร้อนเซรามิกไฟเบอร์ หนา 1 นิ้ว จำนวน 3 ชั้น และยึด แผ่นเซรามิกไฟเบอร์ด้วยกระดุมดินเผาและลวดทนไฟ เจาะช่องระบายความร้อนไว้ด้านบน และมีหูเหล็กจับยก

ภาพที่ 3 แบบในการสร้างเตาเผารากู รูปทรง 4 เหลี่ยม และรูปทรง 6 เหลี่ยม

4.3 ขั้นตอนที่เป็นเทคนิคในการเผารากูด้วยเตาเผา

- นำชิ้นที่เคลือบวางลงบนแผ่นรองเตาในเตาเผา โดยให้มีระยะห่างระหว่างชิ้นเพื่อให้สามารถสืบ ขึ้นมาด้วยเหล็กคีบหรือช้อนเกี่ยว

- การอุ่นเตา ควรจุดไฟที่หัวฟันท 1 หัว ในขณะที่มีชิ้นงานอยู่ในเตาเผา เนื่องจากการจุดไฟ 2 หัว ในช่วงเวลาอุ่นเตาทำให้ความร้อนภายในเตาขึ้นสูงเร็วจนเกินไป สามารถขึ้นได้ถึง 50 องศาเซลเซียสต่อนาที ซึ่งช่วงแรกชิ้นงานไม่สามารถคายน้ำหรือปรับสภาพการขยายตัวได้ทัน ทำให้เกิดการระเบิดของชิ้นงาน จึง เป็นข้อควรระวังในการอุ่นเตาในช่วงแรก

- การเปิดปิดฝาเตา ควรกระทำอย่างช้า ๆ ค่อย ๆ แง้ม และปิดโดยอาศัยการสังเกตจากไอน้ำภายในเตาและสภาพการคายน้ำของชิ้นงานให้หมดก่อนปิดให้สนิท ด้วยการนำฝ่ามืออังบริเวณที่ไอน้ำความร้อนออกมาเป็นเวลา 10-15 วินาที หากมีความชื้นอยู่ เมื่อขยี้มือจะมีความเหนียวของน้ำเกิดขึ้น หากไม่มีความชื้นมือจะแห้ง

- การปรับแรงดันแก๊สควรปรับอย่างช้า ๆ ให้เพิ่มขึ้น โดยสังเกตจากมาตรวัดหรือลักษณะเปลวไฟ รวมถึงการปรับอากาศให้สัมพันธ์กัน หากไม่สัมพันธ์กันจะเกิดเสียงดังหรือเปลวไฟมากเกินไป หรืออาจทำให้ไฟดับได้ กรณีที่ไฟดับควรหยุดการเผาและเปิดฝาเตาให้หมดเพื่อระบายแก๊สภายในเตาออกก่อนจุดไฟใหม่ ไม่ควรจุดไฟทันทีที่มีการไหลออกของแก๊ส จะทำให้เกิดอันตรายจากการระเบิดของแรงอัดภายในเตาเผา

- การสังเกตการสุกตัวของเคลือบ สามารถสังเกตได้หลายวิธี กรณีทราบอุณหภูมิของเคลือบสามารถวางหุ่นทนไฟหรือเทอร์โมคัพเปิลในการวัดอุณหภูมิการสุกตัวของเคลือบได้และมีความแน่นอน กรณีใช้การสังเกตผิวเคลือบให้สังเกตจากความมันของผิวเคลือบ จะแสดงให้เห็นถึงการสุกตัว ทั้งนี้หากใช้การสังเกตผิวเคลือบอาจมีความไม่แน่นอน แต่จะส่งผลให้เกิดความแตกต่างของการเผาในแต่ละครั้ง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุของเคลือบรaku (การมองเคลือบภายในเตาจะมีแสงหรือความร้อนที่ส่งผลต่อดวงตาซึ่งเป็นอันตราย ควรมีอุปกรณ์ป้องกัน เช่น แว่นตากันแดด เป็นต้น)

- การคีบชิ้นงานออกจากเตาเผา รากุ จะต้องใช้อุปกรณ์การคีบที่เหมาะสมต่อรูปทรงที่จะคีบ เพื่อป้องกันการร่วงหล่นของชิ้นงานขณะออกจากเตา การใช้อุปกรณ์คีบควรใช้ร่วมกับถุงมือกันไฟด้วย

- การนำชิ้นงานคลุกกับวัสดุที่ทำให้เกิดควัน ควรมีดังสำหรับคลุกโดยเฉพาะและมีฝาเปิดปิด ข้อควรระวังคือ การระมัดระวังเปลวไฟจากภายในถังคลุกที่สามารถลุกไหม้ขึ้นมาขณะเปิดฝาดัง ก่อนนำมาทำให้ชิ้นงานเย็นตัวลงด้วยการแช่ลงในน้ำหรือปล่อยให้เย็นตัวภายนอกถัง

- การนำชิ้นงานที่มีลักษณะปากแคบลงน้ำให้เย็นตัว ควรค่อย ๆ กรอกน้ำเข้าสู่ภายในชิ้นงานอย่างช้า ๆ จนเต็ม อย่าให้ชิ้นงานเกิดอาการสำลักน้ำ อาจทำให้เกิดแรงดันจากความร้อน ทำให้เกิดการระเบิดของชิ้นงาน เกิดความเสียหาย

- นำชิ้นงานมาทำความสะอาดอีกครั้งด้วยน้ำสะอาด

5. ถ่ายทอดเทคโนโลยีการสร้างเตาเผาและการเผา รากุ การเคลือบและเทคนิคต่าง ๆ ในการทำรากุ แก่ผู้ประกอบการอาชีพเครื่องปั้นดินเผาชุมชนบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา โดยการประชาสัมพันธ์จากเทศบาลตำบลด่านเกวียน และสมัครเข้ารับการฝึกอบรมจากผู้ประกอบการที่มีความสนใจ

ภาพที่ 4 การถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ผู้ประกอบการภาคทฤษฎี และปฏิบัติการขึ้นรูป
ด้วยดินด่านเกวียน การสร้างเตาเผารากูและทดลองเผาด้วยเทคนิครากู

6. ติดตามผลปฏิบัติการของผู้ประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาชุมชนบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา สถานที่ปฏิบัติการของผู้ประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนที่รับการถ่ายทอดและฝึกอบรม ด้วยแบบสอบถามหลังการฝึกอบรม และการสังเกตประกอบการพิจารณาให้คำแนะนำปรับปรุงผลงานเพื่อนำไปสู่การประกอบการจริงต่อไป

ภาพที่ 5 เตาเผาที่ผู้ประกอบการสร้างขึ้นหลังจากได้รับความรู้จากการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ภาพที่ 6 ผลิตภัณฑ์ที่ผู้ประกอบการสร้างขึ้นหลังจากได้รับความรู้จากการถ่ายทอดเทคโนโลยี

7. การประเมินผล ใช้วิธีสอบถามประเมินความพึงพอใจและการนำไปใช้ รวมถึงสรุปสภาพปัญหาของการนำไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการทดลองเนื้อดินปั้นรากูด้วยเนื้อดินด่านเกวียนและเคลือบรากู มีดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการทดลองส่วนผสมเนื้อดินปั้นรากู ในจุดที่ 17

ส่วนผสมร้อยละ (%)	ผลการทดลองเนื้อดินปั้นรากูด้วยเนื้อดินด่านเกวียน ในจุดที่ 17
ดินด่านเกวียน 85%	- เนื้อดินมีความเหนียวดีมาก สามารถขึ้นรูปได้ดี แห้งไว ทรงตัวดีมาก มีความพรุนตัวสูง เมื่อเผาได้สีน้ำตาลแดง ไม่มีการแตกร้าว มีการหดตัวเมื่อแห้งและเผาดิบ 9% สามารถเผาได้ในอุณหภูมิ 1,100°C มีการหดตัวที่ 13%
ทรายด่านเกวียน 15%	
ADD. ทัลคัม 3% และดินเชื้อ (grog) 20%	

- ผลการทดลองเคลือบรากูในสูตรที่ 1 เคลือบมีความละเอียดยึดเกาะได้ดี มีลักษณะมันเงาเมื่อเผาที่อุณหภูมิ 1,050°C (cone 05) สามารถเติมสารให้สีตามสัดส่วนน้ำหนักคิดเป็นร้อยละ เผาได้ทั้งบรรยากาศสันดาปสมบูรณ์และสันดาปไม่สมบูรณ์

- ผลการทดลองเคลือบรากในสูตรที่ 2 เคลือบมีเนื้อหยาบ แต่สามารถยึดเกาะได้ดี มีลักษณะมันเงาเมื่อเผาที่อุณหภูมิ 1,050°C (cone 05) สามารถเติมสารให้สีตามสัดส่วนน้ำหนักคิดเป็นร้อยละ เผาได้ทั้งบรรยากาศสันดาปสมบูรณ์และสันดาปไม่สมบูรณ์ ข้อควรระวังคือ น้ำเคลือบมีส่วนผสมของโซดาแอชในปริมาณมาก ต้องผสมเคลือบให้เหมาะสมต่อปริมาณการนำไปใช้หรือใส่น้ำเมื่อต้องการใช้ เนื่องจากน้ำเคลือบจะเกิดการแข็งตัวเร็วเมื่อละลายน้ำ และเมื่อทิ้งไว้นานจะไม่สามารถนำมาใช้ได้

2. ผลการทดลองสร้างเตาเผารากด้วยโครงสร้างโลหะและกรุด้วยแผ่นเซรามิกไฟเบอร์ จำนวน 3 ชั้น โดยมีหัวพันไฟ (burner) จำนวน 2 หัว ทั้งรูปแบบเตา 4 เหลี่ยม และเตา 6 เหลี่ยม มีความแตกต่างกันด้านการใช้งานไม่มากนัก โดยเทียบจากเวลาและการปรับแรงดัน จำนวนชิ้นงานในเตาเผาที่อุณหภูมิ 1,050°C (cone 05) สามารถเผาได้เฉลี่ย 60-75 นาที ในความสิ้นเปลืองเชื้อเพลิงแก๊ส LPG น้ำหนัก 48 กิโลกรัม (1 ท่อ) สามารถเผาได้ 5-7 ครั้ง

3. การถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ทางด้านเครื่องปั้นดินเผาจาก การสังเกตและประเมินผล ด้วยแบบสอบถามหลังการอบรม ความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนาเนื้อดินราก เคลือบราก การสร้างเตาเผา และโอกาสนำไปใช้ คิดเป็นร้อยละ 80

4. การติดตามผลหลังจากการถ่ายทอดเทคโนโลยี ผู้ประกอบการสามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ได้จริง และสามารถประยุกต์ต่อยอดการนำไปใช้ในกิจการส่วนตัวได้ คิดเป็นร้อยละ 30 ส่วนที่เหลือมีแนวโน้มในการนำไปใช้ในอนาคต จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเห็นความสำคัญในการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาค่านเกวียนให้ดีขึ้นและสามารถขายให้ได้ราคามากกว่าที่เป็นอยู่

อภิปรายผล

1. การพัฒนาและทดลองเนื้อดินปั้นด้วยเนื้อดินค่านเกวียน เพื่อให้เหมาะสมต่อการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งได้ผลที่ดี มีความเหนียว หดตัวน้อย ไม่มีการแตกร้าวจากการเผา สามารถทนต่อการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิได้อย่างรวดเร็วซึ่งเป็นผลดีอย่างมากในการนำไปใช้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาค่านเกวียนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่มีการแตกร้าวมาก ซึ่งเกิดจากพฤติกรรมและกระบวนการผลิต เป็นการช่วยลดของเสียและการซ่อมแซมของผู้ประกอบการได้ดี

2. การทดลองเคลือบราก เผาในอุณหภูมิ 1,050°C เป็นการเผาในอุณหภูมิต่ำ โดยใช้สูตรเคลือบในงานวิจัยของเด่น รักซ้อน, ณัฐนนต์ สิปปภากุล และวัชรินทร์ แซ่เตีย (2553, หน้า 43-49) ในสูตรที่ 1 และ 2 ซึ่งมีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างออกไปในการใช้งาน โดยเฉพาะสูตรเคลือบที่ 2 ที่มีส่วนผสมของโซดาแอชอยู่ จะต้องผสมแล้วใช้ให้หมดก่อนจะเกิดการแข็งตัวและไม่สามารถใช้ต่อไปได้

3. การสร้างเตาเผาราก ใช้เชื้อเพลิงแก๊ส มีขนาดเล็กเหมาะสมต่อการใช้งานประเภทราก โดยทดลองสร้างเตาเผาชนิดรูปทรง 4 เหลี่ยม และ 6 เหลี่ยม เพื่อทดสอบการใช้งาน พบว่ามีความแตกต่างในด้านการใช้งานและความสิ้นเปลืองในการเผาไม่แตกต่างกัน แต่จะมีความแตกต่างด้านการสร้างเตาเผาที่มีความ

ยากง่ายแตกต่างกันออกไป ซึ่งเตาเผารูปทรง 4 เหลี่ยม สามารถคำนวณโครงสร้างและประกอบได้สะดวกกว่าเตาเผารูปทรง 6 เหลี่ยม รวมถึงการสิ้นเปลืองวัสดุในการสร้างที่น้อยกว่าและมีต้นทุนที่ถูกกว่า

4. การถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ทางด้านเครื่องปั้นดินเผาจากผู้เข้าอบรมได้รับความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนาเนื้อดินปั้นรากุ เคลือบรากุ การสร้างเตาเผารากุ และมีโอกาสนำไปใช้ คิดเป็นร้อยละ 80 ซึ่งหลังการอบรมและติดตาม มีผู้ประกอบการได้นำไปใช้เลยทันที และสามารถประยุกต์ใช้ด้วยเทคนิคต่าง ๆ ที่ได้จากถ่ายทอด

ข้อเสนอแนะ

ในการทำวิจัยด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ชุมชนหรือชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาควรมีปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงและเป็นข้อเสนอแนะการทำงานวิจัยต่อไปในอนาคต ได้ดังนี้

- การพัฒนาเนื้อดินปั้น ควรคำนึงถึงวัตถุดิบที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น ง่าย สะดวกต่อการนำไปใช้ และลงทุนเพิ่มเติมน้อย เพื่อเป็นส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า

- การพัฒนาเคลือบสู่การนำไปใช้ ต้องมีกระบวนการที่ง่ายต่อความเข้าใจ ไม่ยุ่งยากและซับซ้อน วัตถุดิบและวัสดุลงทุนหาซื้อได้ง่าย มีแหล่งซื้อและผลิตที่สามารถติดต่อได้สะดวก

- การถ่ายทอดเทคโนโลยี ต้องเข้าใจง่าย ไม่อธิบายเป็นหลักวิชาการมากเกินไป ต้องอธิบายและมีตัวอย่างเพื่อให้ผู้ประกอบการและชาวบ้านเห็นภาพมากที่สุด และทำให้เกิดความรู้สึกง่ายและใกล้ชิดทำให้เกิดการรับรู้และเข้าใจด้วยการทบทวนในภาคปฏิบัติ ตลอดจนถึงการติดตามผลหลังการถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นระยะ เพื่อให้ทราบปัญหาต่อไป

บรรณานุกรม

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2548). ทิศทางและประมาณการความต้องการแรงงานฝีมืออุตสาหกรรมเซรามิก.

ใน *ทิศทางและประมาณการความต้องการแรงงานฝีมือ อุตสาหกรรมหลักของประเทศไทย พ.ศ.*

2547-2552. (หน้า 13-14). กรุงเทพฯ: กองแผนงานและสารสนเทศ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน.

คนธากรณ์ เมียร์แมน. (2552). *เครื่องปั้นดินเผารากุ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ด้านเกวียนคอตคอม. (2555). *ประวัติ ด้านเกวียน* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<http://www.dankwian.com/thai/index.php>.

เด่น รักซ้อน, ณัฐนันต์ ลิปป์ภากุล และวัชรินทร์ แซ่เตีย. (2553). *การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีเนื้อดิน*

และการเคลือบเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกวียน แก่ผู้ประกอบการอาชีพเครื่องปั้นดินเผาชุมชนด้านเกวียน

จังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา: สาขาวิชาออกแบบเซรามิก คณะศิลปกรรมและออกแบบ

อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.

ศูนย์ประสานการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม. (2546). *การเพิ่มโอกาสและศักยภาพในการแข่งของ*

อุตสาหกรรมเซรามิกไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม.

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ตลาดเก่าอ่างศิลา เทศบาลเมืองอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี
COMMUNITY PARTICIPATION IN SUSTAINABLE TOURISM
DEVELOPMENT OF ANGSILA OLD MARKET,
MUANG ANGSILA MUNICIPALITY, CHONBURI PROVINCE

ปองทิพย์ วิวัฒน์สินเศวร *

Pongthip Wiwatthanasinasoun

รองศาสตราจารย์ปภาวดี มนตรีวัต**

Assoc. Prof. Prapavadee Montriwat

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดเก่าอ่างศิลาในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ตลาดเก่าอ่างศิลา เทศบาลเมืองอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ตลาดเก่าอ่างศิลา เทศบาลเมืองอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี 3) ศึกษาความคิดเห็น ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตลาดเก่าอ่างศิลา เทศบาลเมืองอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี ประชากร ได้แก่ ผู้แทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 2,818 หลังคาเรือน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 คน ด้วยการกำหนดขนาดตามสัดส่วนโดยใช้วิธีการสุ่มแบบสะดวก และกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดเก่าอ่างศิลา จำนวน 15 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 365 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดเก่าอ่างศิลาในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดเก่าอ่างศิลาในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มี 2 ปัจจัย

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปีการศึกษา 2556

** รองศาสตราจารย์ประจำแผนกวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ แรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว 3) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลาอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่มีไม่เพียงพอ เช่น ปริมาณถังขยะ ห้องน้ำสาธารณะ และที่จอดรถ 4) ข้อเสนอแนะ ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตลาดเก่าอ่างศิลาควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง สร้างจิตสำนึกให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความรักหวงแหนและความภาคภูมิใจทรัพยากรการท่องเที่ยว จัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแก่ชุมชน และภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาตลาดเก่าอ่างศิลาอย่างต่อเนื่องทุกปี

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน, การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, ตลาดเก่าอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี

ABSTRACT

This research aimed to study: 1) the level of community participation in sustainable tourism development of Angsila Old Market, Muang Angsila Municipality, Chonburi Province, 2) the factors that influence community participation in sustainable tourism development of Angsila Old Market, and 3) the public opinion on problems and obstacles, proposed to strengthen the community participation for sustainable tourism development of Angsila Old Market, Muang Angsila Municipality, Chonburi Province. The population of this research was 2,818 household representatives living in Ang Sila, Muang District, Chonburi Province. The samples, based on YAMANE' formula, were altogether 365 people: 350 people selected by means of convenience sampling method and 15 leaders and those involved with tourism development of Angsila Old Market purposively selected for interviews. The instruments used in the study included questionnaires and interviews. The data were statistically analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis. The results of this research showed that: 1) the level of community participation in sustainable tourism development of Angsila Old Market was high, 2) there were two factors relating to the community participation: internal factor, in which people had positive attitudes toward the sustainable tourism development and external factor, which was economic motivation by tourism, 3) the problems and obstacles in sustainable tourism development of Angsila Old Market were grave, especially the lack of good tourism management and administration, such as insufficient facilities in the area, including bins, public toilets and parking, and 4) it was suggested that agencies should develop Angsila Old Market with integration and collaboration seriously. There should be awareness among local communities to love and value tourism resources highly and feel proud of them by providing training and

community awareness about the right things to do for sustainable tourism management. Furthermore, government should allocate some budget to develop Angsila Old Market every year.

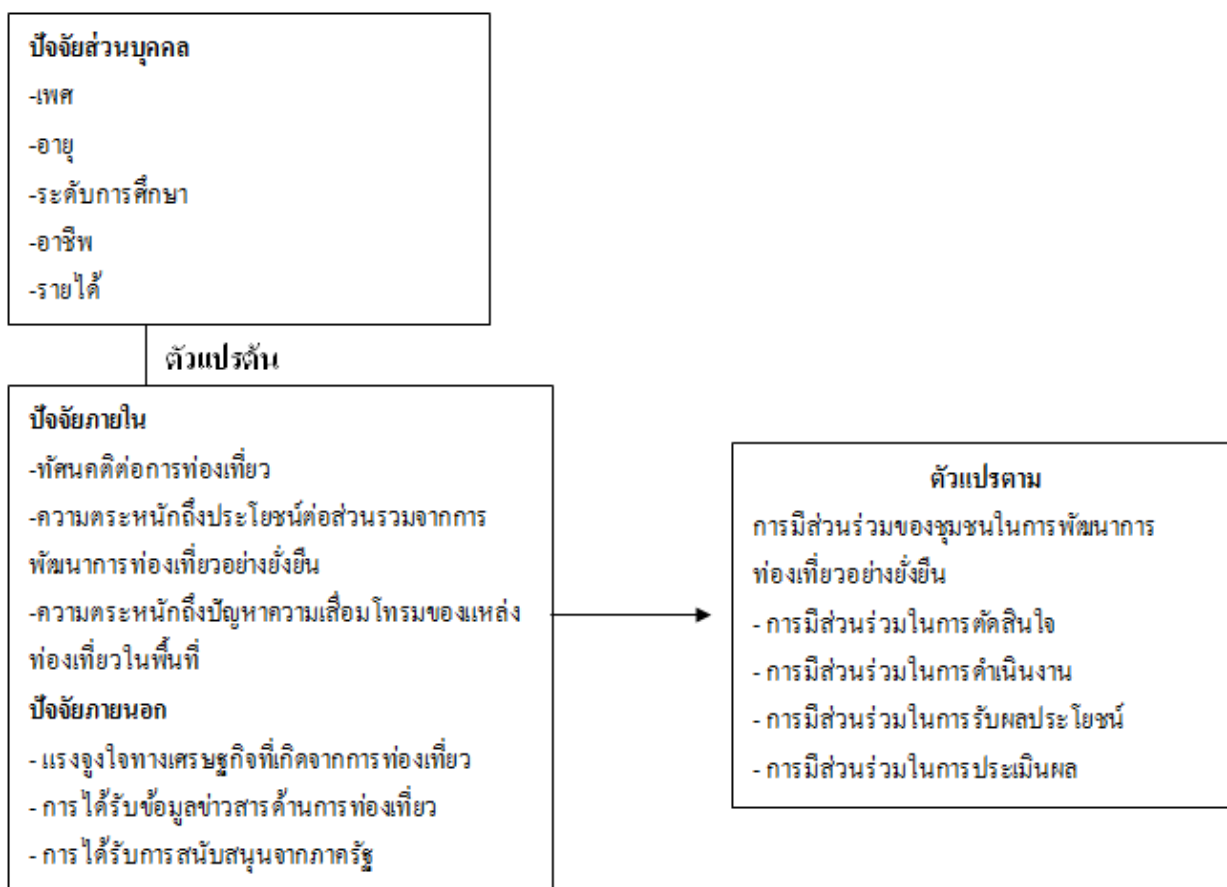
Keywords: community participation, sustainable tourism development in Angsila Old Market, Chonburi Province.

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยและสนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันและวางรากฐานระบบเศรษฐกิจและสังคมระยะยาว การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพและบทบาททางเศรษฐกิจของพื้นที่ ต้องให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางรากฐานการพัฒนาเพื่อเป็นสังคมและชุมชนที่เข้มแข็ง มีระบบบริหารจัดการที่ดี อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการค้าและบริการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มการจ้างแรงงานและกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกด้วย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ นอกจากจะพัฒนาธุรกิจบริการที่มีศักยภาพให้สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นแล้ว ยังต้องให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีพื้นบ้านด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 15)

แม้ภาครัฐและเอกชนพยายามวางแผนส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างมากมาแล้ว แต่ชุมชนตลาดเก่าอ่างศิลา ก็ยังไม่มีความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ประกอบกับชุมชนได้รับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐไม่ต่อเนื่อง ทำให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดเก่าอ่างศิลาไม่ราบรื่น ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวในชุมชนด้วยความเต็มใจและสมัครใจ ร่วมประชุมให้ข้อเสนอความคิดเห็น วิเคราะห์ ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยเลือกตลาดเก่าอ่างศิลา เทศบาลเมืองอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่ศึกษา เพราะเป็นตลาดเก่าแก่ที่มีอายุยาวนานกว่าร้อยปี และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่ควรอนุรักษ์ เนื่องจากมีอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ ชุมชนมีวิถีการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย เป็นชุมชนประมงริมทะเล ท่าเลที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมือง การเดินทางสะดวก นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ อาทิ ชายหาดอ่างศิลา ท่าเรือสะพานปลา ศาลเจ้าแม่หินเขา พระตำหนักมหาราช-พระตำหนักราชินีซึ่งกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็น โบราณสถาน ฟาร์มหอยนางรม วัดอ่างศิลา และศาลเจ้าหน่าจายาไว้ที่จ้อ ปัจจุบันมีส่วนราชการหลายหน่วยงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะเทศบาลเมืองอ่างศิลาให้ความสำคัญและสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของตลาดเก่าอ่างศิลาเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเช่นเดียวกับตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี และตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่ตำบลอ่างศิลาและคณะกรรมการตลาดอ่างศิลา 100 ปี จัดกิจกรรม/งานเทศกาลต่าง ๆ มากมาย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ประวัติศาสตร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดเก่าอ่างศิลา เทศบาลเมืองอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่ตลาดเก่าอ่างศิลา เทศบาลเมืองอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดเก่าอ่างศิลา เทศบาลเมืองอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือผู้อยู่อาศัยในตำบลอ่างศิลา จำนวน 5 หมู่บ้าน 2,818 หลังคาเรือน สุ่มตัวอย่างแบบสะดวก ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 350 หลังคาเรือน (350 คน) และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ที่เป็นผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดเก่าอ่างศิลา จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดเก่าอ่างศิลาในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน (2.73) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ (2.58)

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2.91) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว (2.61)

3. ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ (2.68) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ (2.40)

4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่มีทั้งสิ้น 490 ปัญหา โดยปัญหามากที่สุด ได้แก่ ขาดโอกาสในการร่วมวางแผนและตัดสินใจในรูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ปัญหารองลงมา ได้แก่ ขาดการเข้าร่วมอบรมความรู้การบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุด ได้แก่ ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน และด้านที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ สาเหตุน่าจะเกิดจากการดำเนินงานมากกว่าด้านอื่น อาจเป็นเพราะเมื่อตลาดเก่าอ่างศิลาได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับจังหวัดแล้ว จะมีงบประมาณพัฒนามากขึ้นจนเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว ส่งผลให้

ชุมชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิ มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าและบริการ ชุมชนได้รับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่มากขึ้น เช่น ถนนหนทาง ป้ายแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนได้รับการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดคือ ความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยชุมชนให้ความสำคัญและตระหนักว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างมาก เนื่องจากการทำให้แหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้รับการอนุรักษ์และเอาใจใส่มากขึ้น มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ทำให้ท้องถิ่นมีการจ้างงานมากขึ้นและชุมชนมีรายได้มากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งปัจจุบันร้อยละ 31.1 มีรายได้เฉลี่ยที่ 6,000-9,000 บาท ซึ่งนับได้ว่ามีรายได้ไม่มากนัก ดังนั้นจึงทำให้เรื่องความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม ด้านแรงจูงใจทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลมาก อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าหากประชาชนมีความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม ได้รับค่าตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปของเงิน ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ประชาชนมีความพร้อมด้านฐานะทางเศรษฐกิจ จึงส่งผลให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมและร่วมกำหนดกฎระเบียบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละครั้งให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนพื้นที่
2. หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนงบประมาณส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดเก่าอ่างศิลา ควรจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี
3. ควรให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนให้เกิดความตระหนัก รู้คุณค่า อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และบริหารจัดการผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม โปร่งใส เท่าเทียมกัน
4. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดเก่าอ่างศิลา เข้าร่วมประชุมสรุปผลการดำเนินกิจกรรมในทุกปี เพื่อร่วมประเมินการดำเนินกิจกรรม ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงต่อไป

บรรณานุกรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). *สรุปนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: กองวางแผนโครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

- ชินรัตน์ สมสืบ. (2548). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นภคต นพรัตน์. (2551). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุทิน บุญญธิการ และคณะ. (2540). *รายงานการวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของประชาชน: กรณีศึกษาโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ.

การจัดร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา*

RESEARCH DAN KWIAN POTTERY SHOP IN NAKHONRATCHASIMA PROVINCE

ปอยหลวง บุญเจริญ**

Poyluang Bunjaroen

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดร้านค้าบริเวณย่านการค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนและย่านการค้าอื่น และเพื่อสร้างแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา ที่สร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การพรรณนาข้อมูล ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ลานการค้าในย่านการค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนมีจำนวน 5 ลานการค้า โดยลานการค้าด่านเกวียนมีปัจจัยด้านที่ตั้ง สิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งแวดล้อมดีที่สุดในร้านค้าภายในลานการค้าด่านเกวียนส่วนใหญ่จำหน่ายกระถางต้นไม้ ใช้กล่องโฟมเป็นวัสดุหลักในการจัดวางสินค้า นิยมวางสินค้าบนพื้น โดยจัดแบบชั้นบันได และทางสัญจรภายในเป็นแบบตัวอักษร U คว้า ผู้วิจัยได้สร้างแบบจำลองร้านค้าภายในลานการค้าด่านเกวียน 4 รูปแบบ ผลการสำรวจความพึงพอใจในกลุ่มผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนพบว่า มีความพึงพอใจต่อแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19

คำสำคัญ: การจัดร้านค้า, เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

* ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ปีงบประมาณ 2555

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบเซรามิก คณะศิลปกรรมและออกแบบอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ABSTRACT

The study of the pottery shop and facility layouts at Dan Kwian, Nakhonratchasima aimed to understand each type of pottery shop arrangement and the related facilities in Dan Kwian, and to compare the layout arrangement of Dan Kwian's with that in other areas. The study also aimed to create a replica of Dan Kwian pottery retail facility. The samples were 20 Dan Kwian pottery entrepreneurs selected by means of purposive samplings. The research instruments included observations, interviews, and questionnaires. The data were analyzed by data description, frequency, percentage, mean and standard deviation. It was found that there were five Dan Kwian replica facilities which provided superior environments, user-friendly facilities and great locations. Most of the shops in Dan Kwian sold plant pots. Foam boxes were used as stairs-shaped shelves. The products then were placed on the foam shelves. The walk path within the shop was in the upside-down U shape. The information gathered from this investigation provided us with 4 methods of organizing Dan Kwian pottery facilities. The pottery entrepreneurs provided us with a very high satisfactory rate of 4.19.

Keywords: arrangement store, Dan Kwian pottery.

บทนำ

ในปัจจุบันการแข่งขันทางการค้าเพิ่มมากขึ้นทั้งสินค้าและบริการ เครื่องปั้นดินเผาเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดและเริ่มได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง ด้วยคุณสมบัติของเนื้อดิน รูปแบบและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งชุมชนที่มีความสวยงามแตกต่างกันไป

เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนมีเอกลักษณ์เฉพาะของเนื้อดินที่มีสีแดงและเมื่อเผาแกร่งจะมีสีดำมันเงา คงทนต่อการใช้งาน จึงทำให้ภาชนะด่านเกวียนเป็นที่นิยมและได้รับการเผยแพร่มากขึ้นเป็นลำดับ จนเกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ในการพัฒนาการค้าควบคู่กับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้แก่ชุมชน โดยกระทรวงพาณิชย์จัดงานเปิดประตูสู่ย่านการค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการและกระตุ้นเศรษฐกิจการค้าในพื้นที่ ขณะเดียวกันเทศบาลตำบลด่านเกวียนก็จัดโครงการส่งเสริมและพัฒนาย่านการค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความเข้มแข็งในการบริหารจัดการร้านค้าและการตลาดให้กับผู้ประกอบการ มีการจัดประกวดร้านค้าภายใน ย่านการค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนรูปแบบร้านค้าให้น่าสนใจ อยู่เสมอและเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้จับจ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดแสดงสินค้าทั้งภายนอก และภายในจะทำให้ร้านค้าขายสินค้านานาชาติรายการอื่น ๆ ได้เพิ่มขึ้น

จากการประกวดร้านค้าในย่านการค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนพบว่า ที่ผู้ประกอบการขาดความรู้ และการบริหารจัดการร้านค้าที่ดี ส่งผลให้การตกแต่งและจัดร้านค้าโดยรวมยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ

การส่งเสริมการตลาดที่พาณิชย์จังหวัดนครราชสีมาร่วมมือกับเทศบาลตำบลด่านเกวียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการค้าชุมชนขึ้นเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการจัดตกแต่งร้านค้าภายในย่านการค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนที่สร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดร้านค้าบริเวณย่านการค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา และย่านการค้าอื่น
2. เพื่อสร้างแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา ที่สร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาการจัดร้านค้าบริเวณย่านการค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา และย่านการค้าอื่น โดย

1.1 ศึกษาข้อมูลทั่วไปและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลทั่วไปภาคสนามโดยการสังเกตลานการค้าที่เปิดกิจการในปัจจุบัน บริเวณย่านการค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเลือกลานการค้าตัวอย่างเพียง 1 ลานการค้า ที่มีปัจจัยด้านที่ตั้ง สิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุด และเข้าไปศึกษาลานการค้าตัวอย่าง รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสังเกต เพื่อศึกษาลักษณะพื้นที่ อาคารร้านค้า และการจัดร้านค้า ใช้การสุ่มแบบเจาะจงเพื่อหาร้านค้าตัวอย่างที่มีสินค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของสินค้าทั้งหมดภายในร้านค้าเป็นอันดับแรก จำนวน 20 ร้านค้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่และร้อยละ

1.2 ศึกษาการจัดร้านค้าตัวอย่าง จำนวน 20 ร้านค้าเกี่ยวกับประเภทสินค้า วัสดุและอุปกรณ์ตกแต่ง การจัดวางสินค้า การจัดสินค้า และทางสัญจรภายใน และสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของท้องถิ่น การให้ความสำคัญกับการจัดร้านค้าทั้งภายนอกและภายใน เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในขั้นตอนการสร้างแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยการพรรณนา และใช้การแจกแจงความถี่และร้อยละ

1.3 ศึกษาการจัดร้านค้าในย่านการค้าและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่กำลังเป็นที่นิยม จำนวน 3 แห่งเกี่ยวกับประเภทสินค้า วัสดุและอุปกรณ์ตกแต่ง การจัดร้านค้า และปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้ย่านการค้าและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตัวอย่างประสบความสำเร็จ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยการพรรณนา

2. การสร้างแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา ที่สร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดย

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อหาแนวทางที่มีความเป็นไปได้ในการจัดรูปแบบของร้านค้า นำข้อมูลที่ได้มาแยกแยะและจัดลำดับความสำคัญ ศึกษาเปรียบเทียบเพื่อเป็นการประเมินผลข้อมูล นำคุณสมบัติและข้อพิจารณาต่าง ๆ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบและสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาข้อสรุปว่าข้อมูลใดเหมาะสมและเป็นประโยชน์ เพื่อสร้างแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา ที่สร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

2.2 สำนวจความพึงพอใจที่มีต่อแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ที่ผ่านการออกแบบโดยผู้วิจัยแล้ว โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สอบถามผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จำนวน 20 คน เพื่อวิเคราะห์ผลสำเร็จโดยภาพรวมของงานวิจัย ให้เป็นแนวทางสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการร้านค้าให้มีความสวยงามและเหมาะสมในภาพรวมของย่านการค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการพรรณนาข้อมูล

ผลการวิจัย

1. การศึกษาการจัดร้านค้าบริเวณย่านการค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา และย่านการค้าอื่น พบว่า

1.1 ลานการค้า วิเคราะห์เปรียบเทียบลานการค้าทั้งหมด 5 ลานการค้า โดยใช้ปัจจัยด้านที่ตั้ง สิ่งอำนวยความสะดวก และด้านสภาพแวดล้อม พบว่าด้านที่ตั้งของลานการค้า ลานด่านเกวียนมีป้ายชื่อลานการค้าที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนและมีโครงสร้างแข็งแรงที่สุด เส้นทางคมนาคมสะดวก เนื่องจากตั้งอยู่ริมถนนสายหลัก ขนาดทางเข้า-ออกกว้าง 10 เมตร ระยะการสัญจรสะดวกทั้งการเดินทางและการสัญจรด้วยรถยนต์ อาคารร้านค้ามีความมั่นคงถาวรกว่าลานการค้าอื่น ๆ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพบว่า ลานด่านเกวียนมีการจัดพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์ให้กับนักท่องเที่ยวเพียงพอ มีร่มเงากันแดดกันฝน ปูพื้นด้วยปูนซีเมนต์ มีตู้ ATM ของธนาคารออมสินสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ภายในลานด่านเกวียนมีร้านอาหารและเครื่องดื่มตั้งอยู่ด้านหน้าของลานการค้า ห้องน้ำสะอาดถูกสุขอนามัย โดยแยกเป็นห้องน้ำชายและห้องน้ำหญิงอย่างละ 10 ห้อง และมีตู้โทรศัพท์สาธารณะตั้งอยู่หน้าลานการค้า ส่วนด้านสภาพแวดล้อมพบว่า ลานขายนกแก้วมีอากาศถ่ายเทสะดวกด้วยลักษณะอาคารร้านค้าที่เปิดโล่ง ได้รับแสงสว่างจากธรรมชาติอย่างเพียงพอ ส่วนลานการค้าที่ให้ความสำคัญกับการให้ร่มเงากันแดดกันฝนแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุดคือลานด่านเกวียน โดยมีหลังคาครอบคลุมทั้งทางเดินเท้าและทางสัญจรของรถยนต์ในระยะ 6 เมตร พื้นที่โดยรอบเรียบร้อยสวยงาม ในส่วนของมลพิษทางเสียงถือว่าลานขายนกแก้วเป็นลานการค้าที่ไม่มีเสียงดังรบกวนเลย เนื่องจากสภาพแวดล้อมโดยรอบไม่ติดกับแหล่งชุมชน ถนน และโรงงานต่าง ๆ

สรุปโดยรวมได้ว่าลานการค้าที่อยู่ในเกณฑ์การพิจารณาเกี่ยวกับปัจจัยด้านที่ตั้ง สิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อมดีที่สุดคือลานด่านเกวียน รองลงมาคือลานขายนกแก้ว ลานจงประเสริฐ โค้งพันล้าน และลานครุแก้วดินเผา ตามลำดับ ผู้วิจัยจึงเลือกลานด่านเกวียนเพื่อใช้ในการวิจัยในขั้นตอนต่อไป

1.2 การจัดร้านค้าตัวอย่าง ศึกษาสภาพทั่วไปของร้านค้าและการจัดร้านค้าภายในลานด้านเกวียน โดยจำแนกร้านค้าออกเป็น 4 ลักษณะ คือ ร้านค้าแบบเปิดด้านหน้าด้านเดียว ร้านค้าแบบเปิดด้านหน้าและด้านหลัง ร้านค้าแบบเปิดด้านหน้าและด้านข้าง และร้านค้าแบบเปิดด้านหน้าและด้านข้างทั้งสองข้าง เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตโดยใช้แบบจัดอันดับ (ranking question) เพื่อเรียงลำดับร้านค้าที่มีสินค้าเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกวียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของสินค้าทั้งหมด เรียงจากร้านค้าที่มีผลการวิเคราะห์มากที่สุด (ร้อยละ 100) จากลำดับที่ 1-20 ตามลำดับ และจากการสังเกตการจัดร้านค้า ทั้ง 20 ร้าน พบว่าสินค้าที่จำหน่ายภายในร้านค้า ส่วนใหญ่คือกระถางต้นไม้ (ร้อยละ 70) ตุ๊กตาดินเผาอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 60) และของฝากของที่ระลึกอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 10) ใช้อัลบั้มโปสการ์ดเป็นวัสดุหลักในการจัดวางสินค้า (ร้อยละ 100) นิยมจัดวางบนพื้น (ร้อยละ 100) จัดวางแบบชั้นบันไดเป็นส่วนใหญ่ และแบบปิรามิดเป็นส่วนน้อย โดยมีลักษณะทางสัญจรภายในร้านค้าแบบตัวอักษร U คว้า

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการทั้ง 20 ร้าน เกี่ยวกับการจัดร้านค้าภายนอก พบว่าส่วนใหญ่จัดสินค้า ล้อออกมาถึงด้านนอกร้านค้า (ร้อยละ 100) โดยให้เหตุผลว่าเพื่อกระตุ้นการมองเห็นของลูกค้าจากระยะไกล ให้ความสำคัญกับป้ายชื่อร้านค้าในระดับรองลงมา (ร้อยละ 75) โดยให้เหตุผลว่าเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่ซื้อสินค้า จำชื่อร้านค้าได้และกลับมาซื้อสินค้าอีก มีการจัดตกแต่งหน้าร้านค้าให้สวยงาม (ร้อยละ 70) มีที่นั่งสำหรับให้นักท่องเที่ยวนั่งรอรับสินค้าเฉพาะร้านค้าที่มีชุดโต๊ะเก้าอี้จำหน่ายในร้านค้าเท่านั้น (ร้อยละ 40) และให้ความสำคัญกับทางเข้า-ออกร้านค้าน้อยที่สุด (ร้อยละ 30) โดยให้เหตุผลว่าต้องการจัดวางสินค้าในพื้นที่ให้ได้จำนวนเยอะที่สุด และจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการทั้ง 20 ร้าน เกี่ยวกับการจัดร้านค้าภายในพบว่า ส่วนใหญ่จัดสินค้าให้สามารถมองเห็นได้โดยรอบ (ร้อยละ 100) และคำนึงถึงความสวยงามของการจัดวางสินค้า (ร้อยละ 100) รองลงมาคือการจัดสินค้าตามขนาด ประเภท สี และรูปทรง (ร้อยละ 80) ซึ่งจัดวางอย่างเป็นหมวดหมู่ (ร้อยละ 70) โดยให้ความสำคัญกับระยะเวลาการสัญจรภายในร้านค้า (ร้อยละ 70) การจัดบรรยากาศภายในร้านค้าให้สะอาดสวยงามอยู่เสมอ (ร้อยละ 40) ให้ความสำคัญกับการจัดวางสินค้าใหม่ แสงสว่างภายในร้านค้า (ร้อยละ 30) รวมถึงวัสดุและอุปกรณ์ตกแต่งน้อย (ร้อยละ 20) และไม่ให้ความสำคัญกับป้ายบอกราคาสินค้า (ร้อยละ 0) โดยให้เหตุผลว่าสินค้ามีลักษณะแตกต่างกันและมีจำนวนมาก อีกทั้งมีการหมุนเวียนสินค้าใหม่อยู่ตลอด จึงเห็นว่าป้ายบอกราคาสินค้าไม่ใช่เรื่องสำคัญหรือจำเป็นต่อการจัดร้านค้า รวมถึงผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่าควรใช้เกวียนเป็นสัญลักษณ์เพื่อให้ลูกค้าสามารถเข้าใจและจดจำได้ง่าย

1.3 การจัดร้านค้าในย่านการค้าและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอื่น ๆ จากการสังเกตพบว่าแหล่งการค้า ชุมชนมักมีสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์อยู่ในท้องถิ่นของตนเอง สินค้าส่วนใหญ่เป็นอาหารพื้นถิ่นหรือของใช้ของที่ระลึกที่ทำจากวัสดุในท้องถิ่นนั้น ๆ มีการจัดร้านค้าให้สวยงาม ย้อนยุค ตกแต่งด้วยวัสดุและอุปกรณ์แบบสมัยก่อน จัดวางสินค้าได้น่าสนใจและให้ความสำคัญกับการจัดร้านค้าเพื่อส่งเสริมสินค้าให้ดูมีคุณค่ามากยิ่งขึ้นกว่าคุณค่าจริงที่มีอยู่ รวมถึงคุณค่าทางใจที่นักท่องเที่ยวต้องการเพื่อให้ประทับใจและอยากกลับมาอีก กล่าวโดยสรุปคือลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์โดยแท้ของแต่ละท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการจัดตกแต่งร้านค้าให้

มีความน่าสนใจ แม้ว่าสินค้าที่จำหน่ายจะเป็นสินค้าที่มีขายทั่วไป แต่การตกแต่งร้านค้าให้สินค้าสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมโดยรวมก็สามารถทำให้สินค้าประเภทนั้นเป็นเสมือนสินค้าที่เกิดในท้องถิ่นที่จำหน่ายได้

2. การสร้างแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา ที่สร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

2.1 ผู้วิจัยนำผลการศึกษาและการวิเคราะห์มาสรุปเป็นรูปแบบการจัดร้านค้าเพื่อสร้างแบบจำลองได้ 4 รูปแบบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

แบบจำลองการจัดร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน	
	
รูปแบบที่ 1 ร้านค้าแบบเปิดด้านหน้าด้านเดียว	รูปแบบที่ 2 ร้านค้าแบบเปิดด้านหน้าและด้านหลัง
	
รูปแบบที่ 3 ร้านค้าแบบเปิดด้านหน้าและด้านข้าง	รูปแบบที่ 4 ร้านค้าแบบเปิดด้านหน้าและด้านข้างทั้งสองข้าง

2.2 ความพึงพอใจของผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียนที่มีต่อแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียนพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 40-49 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท ระดับความพึงพอใจที่มีต่อแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียน

รายการสอบถาม	ระดับความพึงพอใจ							
	แบบที่ 1		แบบที่ 2		แบบที่ 3		แบบที่ 4	
	$\bar{x}$	<i>SD</i>	$\bar{x}$	<i>SD</i>	$\bar{x}$	<i>SD</i>	$\bar{x}$	<i>SD</i>
1. การจัดตกแต่งหน้าร้านสวยงาม	4.35	0.48	4.25	0.44	4.20	0.41	4.20	0.40
2. ร้านค้ามีเอกลักษณ์ท้องถิ่น	4.05	0.75	3.95	0.68	3.80	0.52	4.10	0.30
3. ทางเข้า – ออก เหมาะสม	4.45	0.68	3.90	0.85	4.40	0.50	3.76	0.43
4. การจัดร้านค้ามีจุดเด่นสะดุดตา	4.20	0.69	4.30	0.80	4.10	0.30	3.96	0.41
5. การจัดวางสินค้าเหมาะสม	4.40	0.50	4.60	0.50	4.50	0.51	4.43	0.50
6. วัสดุและอุปกรณ์ตกแต่งเหมาะสม	4.05	0.22	4.15	0.36	4.20	0.41	3.66	0.47
7. มองเห็นสินค้าได้ชัดเจน	4.50	0.51	4.45	0.51	4.55	0.51	3.83	0.37
8. มองเห็นสินค้าได้โดยรอบ	4.45	0.51	4.35	0.48	4.40	0.50	4.03	0.35
9. ป้ายบอกราคาสินค้าเหมาะสม	3.90	0.30	3.85	0.36	3.75	0.44	4.46	0.56
10. ระยะเวลาสัญจรภายในสะดวก	4.55	0.51	4.45	0.51	4.60	0.50	3.73	0.44
รวม	4.29	0.16	4.22	0.17	4.25	0.06	4.02	0.42

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจต่อแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียน ทั้ง 4 รูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียน แบบที่ 1 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.29$) รองลงมาคือ แบบที่ 3 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$) แบบที่ 2 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$) และแบบที่ 4 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$) ตามลำดับ โดยเสนอแนะว่าการจัดร้านค้าที่สามารถจัดวางสินค้าให้ง่ายต่อการเปลี่ยนถ่ายสินค้าที่หมุนเวียนเข้ามาใหม่จะทำให้เหมาะกับพฤติกรรมของผู้ประกอบการมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการพิจารณาลานการค้าที่ผ่านเกณฑ์เกี่ยวกับปัจจัยด้านที่ตั้ง สิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งแวดล้อมโดยรวมที่ดีที่สุด ได้แก่ ลานด้านเกวียน จากนั้นจำกัดขอบเขตการจัดร้านค้าภายในลานการค้าและเลือกกลุ่มร้านค้าตัวอย่าง และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดร้านค้า เพื่อนำไปสร้างแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียน

ซึ่งผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ประกอบการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ถือว่าแบบจำลองร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกณฑ์สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อพัฒนาร้านค้าไปในทางที่ดีขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาสภาพทั่วไปของร้านค้าในทุกสถานการค้า เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้สินค้าหรือร้านค้าเกิดความน่าสนใจ และทราบถึงรูปแบบการจัดวางสินค้าในแต่ละสถานการค้าในขอบเขตที่กว้างขึ้นได้

2. ควรศึกษาการจัดกิจกรรมที่สามารถดึงดูดความสนใจของลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาย่านการค้าเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกณฑ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นที่นิยมมากยิ่งขึ้นในอนาคตได้

บรรณานุกรม

กระทรวงพาณิชย์. (2553). *“พาณิชย์” เปิดย่านการค้าเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกณฑ์* (ออนไลน์). เข้าถึงได้

จาก: http://www2.moc.go.th/ewtadmin/ewt/moc_web/ewt_news.php?nid=4919&filename=index.

ทิพวรรณ อภิวันท์วรรัตน์. (2552). *เคล็ดลับปรับโฉม “ร้าน” ให้ขายได้ขายดี*. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

บุญแฉะ อีชโรจน์. (2544). *การจัดแสดงสินค้า*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา สถาบันราชภัฏนครราชสีมา. (2530). *ข้อมูลพื้นฐานบ้านด่านเกวียน*.

นครราชสีมา: สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.

สุนันท์ ฉัตรนิเทศตระกูล. (2549). *การจัดแสดงสินค้า*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อและการยอมรับต่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร
น้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวของผู้บริโภคในเขตจังหวัดนครพนม

**FACTORS AFFECTING ON PURCHASE DECISION
AND ACCEPTANCE OF RICE BRAN AND GERM OIL
OF CONSUMER IN NAKHON PHANOM PROVINCE**

ภัทราวดี ศรีปัญญา*

Pattarawadee Sripanya

กาญจนา สุริยนต์*

Kanjana Suriyon

พรทิwa สารจันทร์**

Porntiwa Sarajan

ดำรงศักดิ์ ฤทธิงาม***

Dumrongsak Ritgam

บทคัดย่อ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าว จากการทดสอบผู้บริโภค จำนวน 120 คน ในเขตอำเภอเมืองนครพนม และอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่าพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่คำนึงถึงตราหือและให้ความสำคัญกับคุณภาพ เลือกซื้อเดือนละครั้ง โดยซื้อที่ร้านขายยา ค่าใช้จ่ายต่อครั้งอยู่ระหว่าง 501-750 บาท วัตถุประสงค์เพื่อใช้ส่วนตัว และภายหลังจากที่ซื้อไปบริโภค ผู้บริโภคพอใจและแนะนำเพื่อน ส่วนปัจจัยการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก การยอมรับผลิตภัณฑ์ พบว่าคะแนนความชอบในทุกคุณลักษณะ ได้แก่ สี, กลิ่น, รสชาติ, บรรจุภัณฑ์, แบบฉลาก และความพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับชอบเล็กน้อยถึงชอบปานกลาง และผู้บริโภคเห็นว่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นี้ ในราคา 500 บาท ต่อ 1 กระปุก (60 แคปซูล) เป็นราคาที่เหมาะสม

คำสำคัญ: น้ำมันรำข้าวและจมูกข้าว, ผู้บริโภค

---

* นักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยนครพนม

** นักวิชาการการเงินและบัญชี สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยนครพนม

*** เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยนครพนม

ABSTRACT

A study of rice bran and germ oil products was conducted by testing on a total of 120 consumers in Mueng and Thatphanom Districts, Nakhonphanom province. In terms of consuming behavior, it was found that the consumers' preferences were not based on choices of brands. Their primary concern was on the health benefit offered by the products. The purchasing frequency was once a month at pharmacies, with an amount of 501-750 baht spent. The objective was for a private use. If the products were highly satisfactory, the consumers recommended them to their friends. Factors for product purchasing decisions included color, odor, taste, packaging, and labeling, the overall satisfaction of which was at a high level. Most consumers generally accepted the products and the overall acceptance score was small to medium. Consumers considered 500 baht per bottle (30 capsules) an appropriate price.

Keywords: rice bran and germ oil, consumers.

บทนำ

เมื่อนำข้าวเปลือกมากระเทาะเปลือกออกจะได้เป็นข้าวกล้อง ซึ่งอุดมด้วยวิตามินและสารอาหารนานาชนิด ได้แก่ วิตามินเอ บี ซี ดี อี รวมถึงโพลีแซคคาไรด์อีกด้วย วิตามินส่วนใหญ่จะอยู่ในผิวข้าวกล้องหรือที่เรียกว่า รำข้าว (rice bran) และอยู่ในส่วนจมูกข้าว (rice germ) ปัจจุบันมีการนำรำข้าวและจมูกข้าวมาสกัดเป็นน้ำมันรำข้าว (rice bran oil หรือ oryza sativa bran oil) น้ำมันรำข้าว ได้จากเนื้อเยื่อชั้นนอกของเมล็ดข้าว (caryopsis) ในระหว่างกระบวนการขัดรำ (Arumughan, Skhariya & Arora, 2004, pp. 706-707) แต่การนำรำข้าวไปใช้ประโยชน์ยังไม่เต็มศักยภาพ ส่วนมากถูกนำไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์และบางส่วนนำไปผลิตน้ำมันรำข้าว ซึ่งแนวโน้มการผลิตน้ำมันรำข้าวเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากน้ำมันรำข้าวมีกรดไขมันไม่อิ่มตัวเชิงเดี่ยวสูง และมีองค์ประกอบที่เป็นสารออกฤทธิ์ชีวภาพสำคัญหลายชนิด เช่น แกมมาออริซานอล (γ -oryzanol) โทโคฟีรอล (Tocopherols) และโทโคไตรอีนอล (Tocotrienols) (Reshma, Santha, Balachandran & Arumughan, 2007) สารเหล่านี้เป็นไขมันที่มีคุณค่าต่อสุขภาพจากการมีฤทธิ์ต้านออกซิเดชัน ช่วยลดอนุมูลอิสระในร่างกายที่เป็นสาเหตุโรคเรื้อรังหลายชนิด เช่น โรคหลอดเลือด โรคเมเร็ง โรคเบาหวาน (Bramley, et al., 2000, pp. 913-938) เป็นต้น

การศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค จะทำให้ทราบถึงลักษณะความต้องการของผู้บริโภค หรือทราบว่าปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภค ช่วยในการจัดการสิ่งกระตุ้นทางการตลาดให้เหมาะสม ดังนั้นการศึกษาถึงลักษณะของผู้ซื้อที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจึงเป็นประโยชน์ต่อการจัดส่วนประสมทางการตลาดเพื่อกระตุ้นและตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง โดยลักษณะของผู้ซื้อได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านจิตวิทยา (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2541, หน้า 129)

ศิริพร เวชวินชสนอง (2551) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ น้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวของผู้บริโภคในเขตตำบลวิจิตร จังหวัดภูเก็ต พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่คำนึงถึงตรา ยี่ห้อ และให้ความสำคัญกับคุณภาพ เลือกซื้อเดือนละครั้ง โดยซื้อที่ซูเปอร์มาร์เก็ต ค่าใช้จ่ายต่อครั้งอยู่ ระหว่าง 501-750 บาท วัตถุประสงค์เพื่อคนในครอบครัว และภายหลังจากที่ซื้อไปบริโภคผู้บริโภคพอใจ และซื้ออีก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์โดยภาพรวมมีน้ำหนักต่อการตัดสินใจมาก

สหกรณ์การเกษตรธนาคุณ จำกัด ดำเนินงานด้านการแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร หลังจากกระบวนการ สีข้าวพบว่ามีเศษเหลือหรือผลพลอยได้ที่เกิดจากกระบวนการดังกล่าว อันประกอบด้วย ข้าวหัก รำ และแกลบ ซึ่งรำข้าวจัดการโดยขายให้เกษตรกรเพื่อนำไปเลี้ยงสัตว์เท่านั้น การส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าจากรำ ข้าวและจมูกข้าวโดยการผลิตเป็นน้ำมันรำข้าว จัดได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ เป็นการประยุกต์ใช้และ เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้ารำข้าวอีกทางหนึ่ง

คลินิกเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยนครพนม ได้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าจากรำ ข้าวและจมูกข้าวและกรรมวิธีการผลิตน้ำมันรำข้าวให้แก่กลุ่มสหกรณ์การเกษตรธนาคุณ จำกัด และพัฒนา ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวตัวอย่างชนิดแคปซูล ทดสอบตลาด โดยวิเคราะห์ข้อมูล พฤติกรรมการซื้อ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ และข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร น้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวตัวอย่างของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองนครพนมและอำเภอธาตุพนม จังหวัด นครพนม เพื่อประโยชน์ในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อขยายตลาดผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพน้ำมัน รำข้าวและจมูกข้าวไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น และนำไปสู่การสร้างงานสร้างอาชีพใหม่ให้กับกลุ่ม เกษตรกรซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาตัวเองและการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมการซื้อ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ และข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวจากกลุ่มสหกรณ์การเกษตรธนาคุณ จำกัด ของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองนครพนมและอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองนครพนมและอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 120 คน โดยแจกแบบสอบถามร่วมกับการทดสอบชิม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (questionnaires) โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าว ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร น้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวของผู้บริโภค และข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับผลิตภัณฑ์ ทำการทดสอบทางประสาท

สัมพัทธ์โดยวิธี Hedonic scale (9 คะแนน) ให้อัตราความชอบเป็น 9 คะแนน โดยที่ 1 คือไม่ชอบมากที่สุด 5 คือเฉย ๆ และ 9 คือชอบมากที่สุด ประเมินในด้านสี กลิ่น รสชาติ บรรจุกัณฑ์ แบบฉลาก และความพอใจ โดยรวม ทดสอบการยอมรับของผู้บริโภค โดยแจกแบบสอบถามร่วมกับการทดสอบชิมผลิตภัณฑ์กับผู้บริโภคทั่วไป จำนวน 120 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) และค่าเฉลี่ย (mean)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 66.7) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 26.7) รองลงมาคืออายุมากกว่า 60 ปี (ร้อยละ 23.3) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 31.7) รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา/ปวช. (ร้อยละ 30.8) ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ (ร้อยละ 23.3) รองลงมาคือเกษตรกร (ร้อยละ 17.5) มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 48.3) รองลงมาคือ 10,000-20,000 บาท (ร้อยละ 35.8)

2. พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าว พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่คำนึงถึงตราชื่อ จำนวน 64 คน (ร้อยละ 53.3) และให้ความสำคัญกับคุณภาพมากที่สุด จำนวน 111 คน (ร้อยละ 92.5) มีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวเดือนละครั้งมากที่สุด จำนวน 93 คน (ร้อยละ 77.5) โดยซื้อที่ร้านขายยามากที่สุด จำนวน 51 คน (ร้อยละ 42.5) ค่าใช้จ่ายต่อครั้งในการซื้อผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวอยู่ระหว่าง 501-750 บาท จำนวน 72 คน (ร้อยละ 60.0) วัตถุประสงค์หลักของการซื้อคือเพื่อใช้ส่วนตัว จำนวน 66 คน (ร้อยละ 55.0) และภายหลังจากที่ซื้อผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวไปบริโภคแล้ว ผู้บริโภคพอใจและแนะนำเพื่อนให้ซื้อ จำนวน 68 คน (ร้อยละ 56.7)

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวของผู้บริโภค โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ($\bar{X} = 3.67, SD = 0.52$) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยทุกด้านมีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าว อยู่ในระดับมาก ตามลำดับคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.95, SD = 0.65$) ด้านราคา ($\bar{X} = 3.64, SD = 0.72$) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 3.58, SD = 0.85$) และด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 3.50, SD = 0.72$) ดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคสูงสุด 3 อันดับแรก พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.12, SD = 0.78$) ประสิทธิภาพในการรักษาและบรรเทาอาการ ($\bar{X} = 4.07, SD = 0.81$) และรูปแบบผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.06, SD = 0.74$)

ด้านราคา เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคสูงสุด 3 อันดับแรก พบว่าอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ราคาของผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ ($\bar{X} = 3.96, SD = 0.86$) สินค้ามีราคาสมเหตุสมผล ($\bar{X} = 3.87, SD = 0.96$) และสินค้ามีส่วนลดให้ ($\bar{X} = 3.76, SD = 0.97$)

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคสูงสุด 3 อันดับแรก พบว่าอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ความสะดวกในการติดต่อกับแผนกบริการลูกค้า ($\bar{X} = 3.85, SD = 0.90$) ความสะดวกในการชำระราคาสินค้า ($\bar{X} = 3.82, SD = 0.97$) และความสะดวกในการหาซื้อสินค้า ร้านค้าอยู่ใกล้ ($\bar{X} = 3.75, SD = 1.07$)

ด้านการส่งเสริมการตลาด เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคสูงสุด 3 อันดับแรก พบว่าอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ การแจ้งข่าวสารข้อมูล โบนัส การโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.74, SD = 0.83$) การจัดบูธการขายสินค้าตามที่ต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.72, SD = 1.07$) และพนักงานขายให้คำแนะนำที่ดี ยิ้มแย้ม มีความเป็นกันเอง ($\bar{X} = 3.71, SD = 0.87$)

ตารางที่ 1 การยอมรับผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวตัวอย่าง

คุณลักษณะ	คะแนนความชอบ ($\bar{X} \pm SD$)
สี	7.11±1.01
กลิ่น	6.86±1.22
รสชาติ	6.63±1.15
บรรจุภัณฑ์	7.22±1.00
แบบฉลาก	7.29±1.10
ความพอใจโดยรวม	7.63±0.97

4. ข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับผลิตภัณฑ์ จากการทดสอบผู้บริโภคทางด้านประสาทสัมผัส จำนวน 120 คน พบว่าคะแนนความชอบในทุกคุณลักษณะ ได้แก่ สี กลิ่น รสชาติ บรรจุภัณฑ์ แบบฉลาก และความพอใจโดยรวม อยู่ในระดับชอบเล็กน้อยถึงชอบปานกลาง (ช่วงคะแนน 6-7) ดังตารางที่ 1 ผู้บริโภคเห็นว่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นี้ในราคา 500 บาท ต่อ 1 กระจุก (60 แคปซูล) เป็นราคาที่เหมาะสม (ร้อยละ 86.7) และยังให้การยอมรับผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวตัวอย่าง (ร้อยละ 99.2) และถ้าหากมีผลิตภัณฑ์นี้ออกวางจำหน่าย ผู้บริโภคส่วนใหญ่คิดว่าจะซื้อผลิตภัณฑ์นี้ (ร้อยละ 93) ด้วยเหตุผลที่ว่า มีประโยชน์ ดีต่อสุขภาพ

อภิปรายผล

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวของกลุ่มสหกรณ์การเกษตรธาดูพนม จำกัด ทดสอบตลาดโดยวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภค ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ และข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองนครพนมและอำเภอธาดูพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 120 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท ส่วนใหญ่ไม่คำนึงถึงตรายี่ห้อ และให้ความสำคัญกับคุณภาพเลือกซื้อเดือนละครั้ง โดยซื้อที่ร้านขายยา ค่าใช้จ่ายต่อครั้งอยู่ระหว่าง 501-750 บาท วัตถุประสงค์เพื่อใช้ส่วนตัว และภายหลังจากที่ซื้อไปบริโภคพอใจและแนะนำเพื่อน ส่วนปัจจัยการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด การยอมรับผลิตภัณฑ์พบว่า คะแนนความชอบในทุกคุณลักษณะ อยู่ในระดับชอบเล็กน้อยถึงชอบปานกลาง และเห็นว่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นี้ในราคา 500 บาท ต่อ 1 กระปุก (60 แคปซูล) เป็นราคาที่เหมาะสม และยังให้การยอมรับผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวตัวอย่าง และถ้าหากมีผลิตภัณฑ์นี้ออกวางจำหน่าย ผู้บริโภคส่วนใหญ่คิดว่าจะซื้อผลิตภัณฑ์นี้ด้วยเหตุผลที่ว่ามีประโยชน์ ดีต่อสุขภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อขยายตลาดผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น ภาครัฐควรช่วยส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรในด้านการผลิตและการตลาด เพื่อนำไปสู่การผลิตผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวได้จริงในชุมชนแห่งนี้ ซึ่งจะนำมาสู่การสร้างงานสร้างอาชีพใหม่ให้กับกลุ่มเกษตรกร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้จำกัดเฉพาะในเขตอำเภอเมืองนครพนมและอำเภอธาดูพนม จังหวัดนครพนม ดังนั้นเพื่อให้ทราบข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวของผู้บริโภคที่แตกต่างและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังจังหวัดอื่น ๆ

บรรณานุกรม

ศิริพร เวชวินิชสนอง. (2551). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพน้ำมันรำข้าวและจมูกข้าวของผู้บริโภคในเขตตำบลวิชิต จังหวัดภูเก็ต*. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์.

Arumughan, C., Skhariya, R., & Arora, R. (2004). Rice bran oil: An untapped health food. *Inform.* **15**(11), pp. 706-707.

Bramley, P. M., Elmadfa, I., Kafatos, A., Kelly, F. J., Manios, Y., Roxborough, H. E., et al. (2000). Review of vitamin E. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, **80**(7), pp. 913-938.

Reshma, M. V., Santha, S. S., Balachandran, C., & Arumughan, C. (2007). Lipase catalyzed interesterification of palm stearin and rice bran oil blends for preparation of zero trans shortening with bioactive phytochemicals. *Bioresource Technology*, **99**(11), pp. 5011-9.

ASSESSING UNIVERSITY STUDENTS' BEHAVIOUR USING SOCIAL MEDIA FOR ADMISSION PURPOSE

ภูมิ ตันติพงษ์อันท*
Poom Tantipongnant

ดร.ปริญ ลักษิตามาศ**
Dr.Prin Laksitamas

Dr.Prin Laksitamas

Dr.Prin Laksitamas

ABSTRACT

Usage of social media by universities appears to be a case study in the timely adoption of new technological implications. Many universities have welcomed social media into their recruitment initiatives, not so much to replace more traditional recruitment strategies, but more so to complement them. Moreover, the university should investigate the best platforms that depend on the type of information or programs we want to advertise for (general, professional, technical, etc.) and the group of students we are targeting. The research model for assessing university students' behavior using social media for admission purposes is presented. This research model examines three main variables (perceived ease of use, perceived usefulness, and behavioral usage to use), three external variables (age, experience, and self-efficacy), and five social/behavioral variables (communication, brand loyalty/notability, promotions, cooperation/ partnership, and internationality).

Keywords: social media, communication, brand loyalty, brand notability, promotions, cooperation, partnership, internationality.

---

* นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจคณิศรบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยสยาม ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจคณิศรบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยสยาม

INTRODUCTION

Recently, universities have begun incorporating social media tools into their marketing mix to connect with everyone, from prospective students to alumni. However, little reliable research existed to indicate whether these networks were an appropriate or effective recruitment resource for colleges or universities to use (Barnes & Lescault, 2011). The use of social media by institutions of higher education to market themselves to potential students is a relatively new phenomenon (Barnes & Mattson, 2009). Clearly, we are all witnessing the fact that nowadays the landscapes of student recruitment (and of course, student engagement) for higher education centers in Thailand are constantly changing. It is getting tougher to compete in an environment of decreasing budgets and increasing competition. This makes it even more important for private universities and institutions. Many universities are now facing intense pressures to adapt to the change by becoming more prompt and efficient in achieving their recruitment goals. However, universities face several challenges in prioritizing and optimizing their recruitment efforts. These challenges include the increasing complexity of recruitment practices with the emergence of controversial channels such as commissioned agents, as well as the changing communication and decision-making process of prospective students using new channels such as social media. Given the potential and relevance of social media to deliver results in an efficient manner, the main justification of this paper is to highlight the value of social media in student recruitment and student social media behavior. We deconstruct the complexity of social media, highlight changes in communication patterns of prospective students, and propose models of engagement to encourage institutions of higher education to prioritize social media as an integral component of their international student recruitment strategies.

SUPPORTING THE SOCIAL MEDIA STRATEGY

Technology Acceptance Model (TAM)

The TAM developed by Davis is one of the most widely used and influential models in the field of information systems, technology, and services (Davis, Bagozi & Warshaw, 1989). It is an adaptation of the theory of reasoned action (TRA) (Fishbein & Ajzen, 1975) specifically tailored for modeling user acceptance of information technology. According to the TRA, belief influence attitudes, which lead to intentions, which then generate behavior. The TAM posits that two factors, perceived usefulness (PU) and perceived ease of use (PEU) are of primary relevance in influencing IT acceptance behaviors. PU is defined as the extent to which a person believes that using a particular system will enhance his or her job

performance while PEU is defined as the extent to which a person believes that using a particular system will be free of effort (Davis, Bagozi & Warshaw, 1989).

Among the beliefs, PEU is hypothesized to be a predictor of PU, defined as the user's desirability of his or her using the system. Furthermore, both types of beliefs are influenced by external variables. Although information system researchers have investigated and replicated the TAM, and agreed that it is valid in predicting the individual's acceptance of various technology, the TAM's fundamental constructs do not fully reflect the specific influences of technological and usage-context factors that may alter the users' acceptance. According to Davis future technology acceptance research needs to address how other variables affect usefulness, ease of use, and user acceptance. However, factors affecting the acceptance of a new IT are likely to vary with the technology, target users, and context. The Technology Acceptance Model is shown in figure 1.

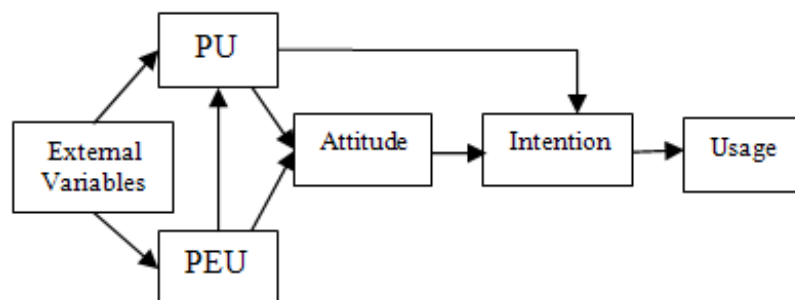

Figure 1 Technology Acceptance Model (TAM)

Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT)

In figure 2, the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT) aims to explain user intentions to use an information system and subsequent usage behavior. The theory holds that four key constructs (performance expectancy, effort expectancy, social influence, and facilitating conditions) are direct determinants of usage intention and behavior. Gender, age, experience, and voluntariness of use are posited to mediate the impact of the four key constructs on usage intention and behavior. The theory was developed through a review and consolidation of the constructs of eight models that earlier research had employed to explain information system usage behavior (theory of reasoned action, technology acceptance model, motivational model, theory of planned behavior, a combined theory of planned behavior/technology acceptance model, model of PC utilization, innovation diffusion theory, and social cognitive theory).

Subsequent validation of UTAUT in a longitudinal study found it to account for 70 percentage of the variance in usage intention.

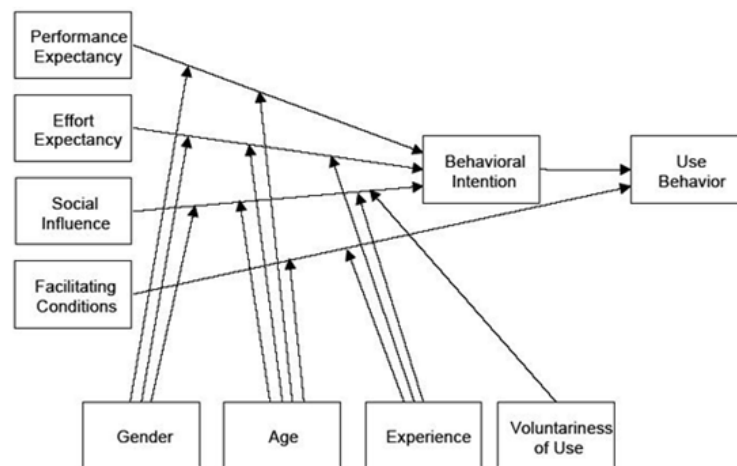

Figure 2 Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT)

Theory of Planned Behavior (TPB)

In figure 3, the Theory of Planned Behavior (TPB) was proposed by Ajzen (1991) and has been used by researchers over the past twenty years and shown to be able to predict a variety of intentions and behaviors. According to Ajzen, a person's action is determined by behavioral intentions, which in turn are influenced by an attitude towards the behavior and subjective norms. In addition to attitude towards the behavior and the subjective norm in the theory of planned behavior, perceived behavioral control can influence intention as well. Perceived behavioral control influences the individual's decision through behavioral intention. In the TPB, behavioral intention is the most influential predictor of behavior. Behavioral intentions are factors that describe how hard people are willing to try to perform a behavior. Attitudes toward use (ATU) guide behavior and are defined as the way individuals respond to, and are disposed towards, an object. This disposition may be negative or positive. Subjective norm (SN) is defined as one's perception of whether people important to the individual think the behavior should be performed.

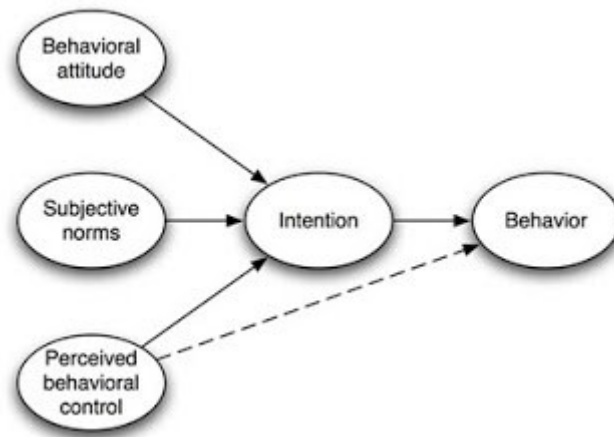

Figure 3 Theory of Planned Behavior (TPB)

RESEARCH OBJECTIVES

The motivation for this research was that social media has an opportunity to expand social marketing activities. The opportunities of social media for recruitment and admissions purposes are analysed. Analyses are carried out to find how to implement social media through a social media strategy. This means the ultimate goal of this research is to find out what should be a basic strategy for the university to use social media as a tool for marketing objectives. The research investigates what kinds of social media are used by the target market of the university and how these groups of students or prospective students behave on these platforms. Based on this information it will also suggest ways for the university to successfully reach potential students, recruit more students and stay in touch gradually with them via social media.

The universities in Thailand are potential to undertake a great deal of social media activity across faculties and departments, so active use of social media can get the most out of marketing and student recruitment in order to promote the universities and their engaging stakeholders toward more profit, better reputation/image and more student engagement/bonds (loyalty). There's not a one size fits all model for how higher education institutions can benefit from participating in social monitoring, sharing and engagement. However, it's important that universities can engage throughout the entire lifecycle of the student – connecting with them from the recruiting process, to long after they have crossed the stage at convocation. The social media marketing will help the universities to better listen for students who are talking about applying to their university/program/course/lecturer, or those who are debating a variety of options. Simply replying to a question can make a world of difference – and it can be instrumental in turning a question into an application.

THE PROPOSED FRAMEWORK

The research applies the theoretical conceptual framework based on the combination of Behavioral Intention Theories including: “Theory of Planned Behavior (TPB)”, “Technology Acceptance Model (TAM)”, and “Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT)”. However, considering the fact that UTAUT and TPB are extensions of TAM, the research framework of this study is generally designed based on the Technology Acceptance Model. As a result of that, our research’s “Conceptual Framework” is a combination of Theory of Planned Behavior, Technology Acceptance Model, and Theory of Acceptance and Use of Technology models. The proposed framework is shown in figure 4 and 5.

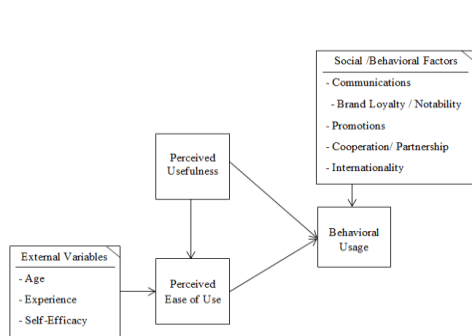

Figure 4 The proposed framework

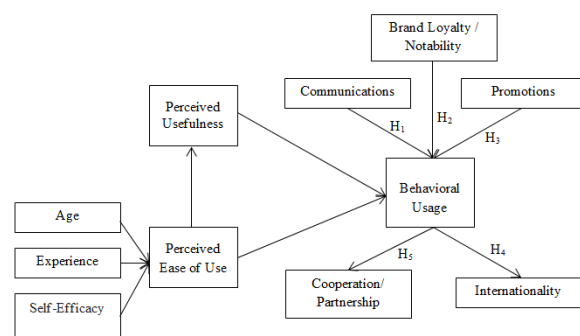

Figure 5 The proposed framework in more detail

The framework is described in more detail in figure 5. The research model examines three main variables (perceived ease of use, perceived usefulness, and behavioral usage to use), three external variables (age, experience, and self-efficacy), and five social/behavioral variables (communication, brand loyalty/ notability, promotions, cooperation/ partnership, and internationality). The relationships among the variables and the hypotheses are depicted in figure 5.

In figure 5, both “Perceived Usefulness” and “Perceived Ease of Use” are significant antecedents to “Behavioral Usage To Use”. In addition, “Perceived Ease of Use” affects “Perceived Usefulness” significantly. External variables such as “Age”, “Experience”, and “Self-Efficacy” affect “Perceived Ease of Use”. Social/Behavioral factors such as “Communications”, “Brand Loyalty/Notability”, “Promotions”, “Internationality”, and “Cooperation/Partnership” effect “Behavioral Usage To Use”.

Accordingly, ten “Independent Variables” of the study are defined as the following:

- Perceived Usefulness: the degree to which a freshmen student believes that using an online social media tool would enhance his or her job performance.

- Perceived Ease of Use: the degree to which a freshmen student believes that using an online social media tool would be free from effort.
- Experience: the degree to which a freshmen student has ever had any prior experience in using online social media tools.
- Communications: the extent to which a freshmen student believes that using an online social media tool would increase interactivity amongst he/she and others (i.e., student-student, student-admin, student-teacher, etc.).
- Promotions: the degree to which advertisements and promotions on a social media tool would motivate/encourage a freshmen student to use that system.
- Brand Loyalty/Notability: the extent of student's dependability, commitment and bond towards university logo, program, lecturer, or institution.
- Internationality: the extent to which a freshmen student believes that the university has high global image/credibility.
- Cooperation/Partnership: the degree to which a university is engaged in making alliance with other partners (i.e., governmental or private sectors, non-for-benefit organizations, academic institutes, etc).
- Age: the age of the student who intends to use a social media as a tool for getting admission (or registration and recruitment) from a university/ program/course.
- Self-Efficacy: the measure of a student's own ability to complete tasks and reach goals.

CONCLUSION

Although many researchers so far have proposed to explain and predict the use of TAM (or UTAUT) models in regard to the concept of social media in higher education institutions, the conceptual framework and the analytical approach we propose are completely innovative and original. As mentioned earlier in previous sections, considering the fact that our conceptual framework is a combination of TAM and UTAUT models, some unnecessary factors were eliminated (deductive) over and above some variables that were added (inductive) to the final model (i.e., promotions, cooperation/partnership, internationality, communications and brand loyalty/notability). Obviously, this was the innovative part of the research, make it distinguished from previous researches done in this field of study. Moreover, this is for the first time in Thailand that strategic implication of social media marketing in regard to recruitment in higher education level is going to be studied and emphasized in detail.

There are much more complex models that often articulated in more complex relations and hypotheses by other authors, compared with the conceptual framework used in this research. We firmly believe that our conceptual model (including 10 independent variables and 1 dependent variable) is simple enough to conduct the research in the best way possible. We are going to use Structural Equation Modeling (SEM) as a statistical technique for testing and estimating causal relations using a combination of statistical data and qualitative causal assumptions. Accordingly, our model will be tested against the obtained measurement data to determine how well the model fits the data in the experiment phase.

REFERENCES

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, *50*, pp. 179-211.
- Barnes, N. G., & Lescault, A. M. (2011). Social media adoption soars as highered experiments and reevaluates its use of new communications tools (Online). Available: <http://www.umassd.edu/media/umassdartmouth/cmr/studiesandresearch/higherEd.pdf>.
- Barnes, N. G., & Mattson, E. (2009). *Social media and college admissions: The first longitudinal study* (Online). Available: http://snrcr.org/sites/default/files/mediaandadmissions_0.pdf.
- _____. (2010). *Social media and college admissions: Highered beats business adoption of new tools for third year* (Online). Available: <http://www.umassd.edu/media/umassdartmouth/cmr/studiesandresearch/socialmediaadmissions.pdf>.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, *13*(3), pp. 319-340.
- Davis, F. D., Bagozzi, R. P., & Warshaw, P. R. (1989). User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models. *Management Science*, *35*(8), pp. 982-1003.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley.

ปัจจัยทำนายความเครียดในการเป็นมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกวัยทารก

FACTORS PREDICTING PARENTING STRESS IN ADOLESCENT MOTHERS OF FIRST-BORN INFANTS

รสสุกนธ์ เจริญสัตย์ศิริ*

Rossukon Charoensatsiri

รองศาสตราจารย์ ดร.นุจรี ไชยมงคล**

Assoc. Prof. Dr.Nujjaree Chaimongkol

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุณี พงศ์จตุรวิทย์***

Asst. Prof. Dr.Yunee Pongjaturawit

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายความเครียดในการเป็นมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกวัยทารกด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากมารดาวัยรุ่นและบุตรคนแรกวัยทารกที่มารับบริการในคลินิกเด็กดี โรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 91 คู่ เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามให้มารดาเป็นผู้ตอบทั้งหมด 6 ชุด พบว่าการรับรู้สมรรถนะแห่งตน ลักษณะการทำงานของมารดา สัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก การสนับสนุนทางสังคม และพื้นฐานทางอารมณ์ของทารก สามารถร่วมกันทำนายความเครียดในการเป็นมารดาได้ร้อยละ 34.1 การสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดและมีนัยสำคัญทางสถิติทำนายได้ร้อยละ 24.8 รองลงมาคือพื้นฐานทางอารมณ์ของทารก ทำนายได้เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 5.5 และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนทำนายได้เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 3.7 แสดงให้เห็นว่าพยาบาลและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดูแลสุขภาพมารดาวัยรุ่นและบุตรทารกควรให้ความสำคัญและส่งเสริมการสนับสนุนทางสังคมแก่มารดาวัยรุ่นเพื่อลดความเครียดในมารดาวัยรุ่น

คำสำคัญ: ความเครียด, มารดาวัยรุ่น, การสนับสนุนทางสังคม, พื้นฐานทางอารมณ์, เด็กทารก

** นิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ปีการศึกษา 2556

*** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ABSTRACT

The purpose of this research was to examine factors predicting parental stress among adolescent mothers of first-born infants. Simple random sampling was used to recruit the sample of 91 dyads of adolescent mothers and their infants receiving services at Well-Baby clinic in Prapokklao Hospital, Chantaburi Province. Research instruments included 6 self-report questionnaires completed by adolescent mothers. Results revealed that mother's self-efficacy, types of mother's occupation, mother-infant attachment bond, social support and infant temperament were accounted for 34.1 ($F_{3,87} = 14.973, p < .001$) in the prediction of parental stress among adolescent mothers. The best and significant predictor was social support accounted for 24.8 ($\beta = -.34, t = -3.36, p < .01$). The second best was the infant temperament accounted for 5.5 ($\beta = -.22, t = -2.37, p < .05$) and the third best was self-efficacy accounted for 3.7 ($\beta = -.22, t = -2.21, p < .05$) in the prediction. These findings suggested that nurses and relevant health care personnel for babies and mothers should be aware of and promote social support to mothers, especially adolescent ones with first-born infants. The findings pointed out that doing so would help lessen parental stress among adolescent mothers.

Keywords: parenting stress, adolescent mothers, social support, temperament, infants.

บทนำ

ในปัจจุบันมารดาวัยรุ่นที่มีอายุน้อยกว่า 19 ปีลงมา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั่วโลก พบว่ามารดาวัยรุ่นในประเทศไทยมีอัตราสูงเป็นอันดับสองของโลก และเป็นอันดับหนึ่งของทวีปเอเชีย (WHO, 2008) การเป็นบิดามารดาที่ต้องมีหน้าที่เลี้ยงดูทารกเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเครียดได้ ตามแนวคิดความเครียดของการเป็นบิดามารดา (Abidin, 1995) อธิบายว่าความเครียดของการเป็นมารดาที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตรมาจากปัจจัยหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านมารดา ด้านบริบททางสังคม และด้านลักษณะของเด็ก มารดามีภาระหน้าที่หลักในการเลี้ยงดูทารกตามความคาดหวังของครอบครัวและสังคม เป็นภารกิจที่ต้องมีความรับผิดชอบและความอดทนสูง (ซีราร์ตัน บุญคุณะ, 2549) ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อมารดาอยู่ในวัยรุ่นและต้องเลี้ยงดูบุตรที่อยู่ในวัยทารก จึงเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบที่ท้าทาย และอาจส่งผลให้เกิดความเครียดในการเป็นมารดาได้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการเป็นมารดา ได้แก่ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนของมารดา มีรายงานการวิจัยพบว่า มารดาที่มีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนสูงในการทำหน้าที่เป็นมารดาจะมีความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรต่ำ (สุมัจฉรา มานะชีวกุล, ทศนี ประสพกิตติคุณ และพรรณรัตน์ แสงเพิ่ม, 2555) สำหรับลักษณะการทำงานกับความเครียดของการเป็นมารดานั้น พบว่ามารดาที่ไปทำงานนอกบ้านมีความเครียดต่ำ ในขณะที่มารดาที่ทำงานในบ้านและดูแลทารกมีความเครียดสูง (ทศนี ประสพกิตติคุณ, ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิปฺโร, 2554) แต่การศึกษาของสุมัจฉรา มานะชีวกุล, ทศนี ประสพกิตติคุณ และพรรณรัตน์ แสงเพิ่ม (2555) พบว่าลักษณะการทำงานของมารดาไม่สามารถทำนายความเครียดในการเลี้ยงดู

บุตรได้ และมีรายงานการศึกษาพบว่าสัมพันธ์ภาพระหว่างมารดาและทารก มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเป็นมารดา (รุจา ภูโพบูลย์, 2541) นอกจากนี้ การที่มารดาดูแลบุตรคนเดียวโดยไม่มีสามีหรือญาติพี่น้องคนอื่นคอยช่วยดูแลบุตร เป็นสิ่งที่ทำให้มารดาเกิดความเครียด และพบว่าการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงในการเป็นมารดา (สุมัจฉรา มานะชีวกุล, ทศนี ประสภกิตติคุณ และพรรณรัตน์ แสงเพิ่ม, 2555) และพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กที่เป็นแบบเด็กเลี้ยงยากเป็นตัวทำนายที่ดีในช่วงวัยขวบปีแรกและจะลดลงเมื่อเด็กโตขึ้น (Muslow, Caldera, Pursley, Reifman & Huston, 2002) การศึกษาของทศนี ประสภกิตติคุณ, ฟองคำ ดิลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2554) พบว่าเด็กที่เลี้ยงยากส่งผลให้มารดาเกิดความเครียดได้มากกว่าเด็กเลี้ยงง่าย ส่วนการศึกษาของสุมัจฉรา มานะชีวกุล, ทศนี ประสภกิตติคุณ และพรรณรัตน์ แสงเพิ่ม (2555) พบว่าความเป็นเด็กเลี้ยงยากง่ายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก แต่ไม่สามารถทำนายความเครียดของมารดาได้

จะเห็นได้ว่ามีปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องหรือมีอิทธิพลต่อความเครียดในการเป็นมารดา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยทำนายความเครียดในการเป็นมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกอยู่ในวัยทารก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ใช้ Belsky's model of the determinants of parenting เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายความเครียดในการเป็นมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกวัยทารก ได้แก่ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนของมารดา ลักษณะการทำงานของมารดา สัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก การสนับสนุนทางสังคม และพื้นฐานทางอารมณ์ของทารก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบบรรยายเชิงทำนาย มีกลุ่มตัวอย่างคือมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกวัยทารกที่พาบุตรมารับบริการที่คลินิกส่งเสริมสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี ในวันจันทร์ วันอังคาร และวันพุธ เวลา 13.00-16.00 น. ระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 91 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของมารดาและครอบครัว ได้แก่ อายุมารดา สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว ระดับการศึกษา ลักษณะการทำงาน รายได้ของครอบครัว ผู้ดูแลทารกเป็นหลัก ผู้ช่วยเลี้ยงดูทารก ประสภการณ์การดูแลทารกของมารดา และแบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของทารก ได้แก่ เพศและอายุ

2. แบบสอบถามความเครียดในการเป็นมารดา ใช้แบบสอบถามความเครียดในการเป็นบิดามารดาของสุภาณี ไกรกุล (2552) จำนวน 36 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่คะแนน 1 หมายถึงตรงกับความรู้สึกน้อยที่สุด จนถึงคะแนน 5 หมายถึงตรงกับความรู้สึกมากที่สุด คะแนนที่เป็นไปได้ของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 36-180 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α) เท่ากับ .91

3. แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลทารก นำมาจากแบบสอบถามของทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ, ฟองคำ ติลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2554) จำนวน 40 ข้อ การวิเคราะห์จะใช้คะแนนเฉลี่ยทั้งหมด พิสัยคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0 – 100 คะแนน ถ้าคะแนนเฉลี่ยสูงแสดงว่ามารดามีความมั่นใจในความสามารถที่จะทำกิจกรรมการดูแลทารกที่กำหนดให้สูง ถ้าคะแนนเฉลี่ยต่ำแสดงว่ามารดามีความมั่นใจในความสามารถที่จะทำกิจกรรมการดูแลทารกที่กำหนดให้ต่ำ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α) เท่ากับ .97

4. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก ใช้แบบสอบถามของสุภาณี ไกรกุล (2552) จำนวน 26 ข้อ แต่ละข้อให้คะแนนเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่คะแนน 1 หมายถึงตรงกับความรู้สึกน้อยที่สุด จนถึงคะแนน 5 หมายถึงตรงกับความรู้สึกมากที่สุด คะแนนรวมทั้งชุดอยู่ระหว่าง 26-130 คะแนน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α) เท่ากับ .95

5. แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม ใช้แบบสอบถามของสุมาลี มาณะชีวกุล, ทัศนีย์ ประสพกิตติคุณ และพรรณรัตน์ แสงเพิ่ม (2555) จำนวน 23 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่คะแนน 1 หมายถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึงคะแนน 5 หมายถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง คะแนนรวม 23 - 115 คะแนน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α) เท่ากับ .87

6. แบบสอบถามพื้นฐานทางอารมณ์ของทารก ใช้แบบสอบถามของนันทพร ปรากฏชื่อ, นุจรีย์ ไชยมงคล และยุณี พงศ์จตุรวิทย์ (2554) จำนวน 26 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ 1-5 คะแนนรวมที่เป็นไปได้อยู่ระหว่าง 26-130 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α) เท่ากับ .81

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่างมารดาวัยรุ่นมีอายุเฉลี่ย 16.76 ปี ($SD = 1.26$, range = 13-18) สถานภาพสมรสคู่และอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 82.4) ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย (ร้อยละ 86.8) การศึกษาระดับมัธยมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 79.1) รองลงมาคือระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 16.5) เป็นแม่บ้านมากที่สุด (ร้อยละ 35.0) และรองลงมาเป็นนักเรียน (ร้อยละ 20.9) ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้ 5,000-10,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 49.5) ลักษณะการทำงานนอกบ้านน้อยกว่า 35 ชั่วโมง (ร้อยละ 9.9) และทำงานนอกบ้านมากกว่า 35 ชั่วโมง (ร้อยละ 16.5) มารดาคือผู้ที่ดูแลทารกเป็นหลัก (ร้อยละ 81.3) และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการดูแลทารกมาก่อน (ร้อยละ 56) บุตรวัยทารกมีอายุเฉลี่ย 2.43 เดือน ($M = 2.43$, $SD = 2.69$, range = 1-12) และส่วนมากเป็นทารกชาย (ร้อยละ 81.3)

การวิเคราะห์ตัวแปร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพิสัยของตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	<i>M</i>	<i>SD</i>	range
ความเครียดในการเป็นมารดาวัยรุ่น	90.21	20.15	48-160
การรับรู้สมรรถนะแห่งตนของมารดา	75.33	15.26	33.5-98.25
สัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก	114.59	12.03	85-130
การสนับสนุนทางสังคม	87.44	11.74	47-111
พื้นฐานทางอารมณ์ของทารก	85.38	7.11	73.114

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สมรรถนะแห่งตน ลักษณะการทำงาน สัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก การสนับสนุนทางสังคม พื้นฐานทางอารมณ์ของทารกกับความเครียดในการเป็นมารดาวัยรุ่น

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเครียดในการเป็นมารดากับตัวแปรทำนายที่ศึกษา
($n = 91$)

ตัวแปร	<i>r</i>	<i>p</i> -value
1. การรับรู้สมรรถนะแห่งตน	-.432	.000
2. ลักษณะการทำงานของมารดา	-.077	.234
3. สัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก	-.368	.000
4. การสนับสนุนทางสังคม	-.498	.000
5. พื้นฐานทางอารมณ์ของทารก	-.372	.000

การวิเคราะห์ปัจจัยทำนาย ก่อนการวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลตามข้อตกลงเบื้องต้น (assumption) ได้ผลดังนี้ ตัวแปรต้นและตัวแปรตามเป็นข้อมูลเชิงปริมาณที่มีการวัดระดับ Interval มีการแจกแจงแบบปกติเป็นอิสระต่อกันและไม่เกิด Autocorrelation ทดสอบโดยใช้สถิติ Durbin-Watson ค่าที่ได้อยู่ในช่วง 1.5-2.5 ไม่มี Outliers, Linear Relationship และไม่มี Multicollinearity ระหว่างตัวแปรทำนาย โดยที่ตัวทำนายมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่สูงกว่า .75 จึงเป็นไปตามข้อตกลง จากนั้นวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณแบบมาตรฐาน พบว่าตัวทำนายทุกตัวคือ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนของมารดา ลักษณะการทำงานของมารดา สัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก การสนับสนุนทางสังคม และพื้นฐานทางอารมณ์

ของทารก สามารถร่วมกันทำนายความเครียดในการเป็นมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกวัยทารกได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติร้อยละ 35.9 ($F_{5,85} = 9.501, p < .001$) แต่อย่างไรก็ดี ตัวทำนายเหล่านั้นไม่ใช่ทุกตัวที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ขึ้นต่อไปใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาปัจจัยทำนายที่ดีที่สุด พบว่ามี 2 ตัวทำนายที่มีนัยสำคัญทางสถิติคือ การสนับสนุนทางสังคมและพื้นฐานทางอารมณ์ของทารก ร่วมกันทำนายความเครียดในการเป็นมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรกวัยทารกได้ร้อยละ 34.1 ($F_{3,87} = 14.973, p < .001$) การสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดและมีนัยสำคัญทางสถิติ และรองลงมาคือพื้นฐานอารมณ์ของทารก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ตัวแปร	B	S.E.	β	t	p-value
การสนับสนุนทางสังคม	-.576	.171	-.336	-3.364	< .01
พื้นฐานทางอารมณ์ของทารก	-.618	.261	-.218	-2.367	< .05
การรับรู้สมรรถนะแห่งตน	-.287	.130	-.218	-2.212	< .05
ค่าคงที่	214.984	22.333		9.626	p < .001

$F_{3,87}=14.937$
 $R^2.341$
Adjusted $R^2.318$
 $\Delta R^2.037$

*($p < .05$), **($p < .01$), ***($p < .001$)

อภิปรายผล

การสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดและมีนัยสำคัญทางสถิติทำนายได้ร้อยละ 24.8 ($\beta = -.34, t = -3.36, p < .01$) รองลงมาคือพื้นฐานทางอารมณ์ของทารก ทำนายได้เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 5.5 ($\beta = -.22, t = -2.37, p < .05$) และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนทำนายได้เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 3.7 ($\beta = -.22, t = -2.21, p < .05$) ทั้งสามตัวทำนายสามารถร่วมกันทำนายความเครียดในการเป็นมารดาวัยรุ่นได้ร้อยละ 34.1 ($F_{3,87} = 14.973, p < .001$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อภิปรายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นมารดาวัยรุ่น เป็นวัยที่ยังต้องการการพึ่งพา มีความเป็นผู้ใหญ่ที่ยังไม่สมบูรณ์ เมื่อมารดาวัยรุ่นได้รับการสนับสนุนทางสังคมในด้านต่าง ๆ จะช่วยให้มารดาลดความเครียดได้ สอดคล้องกับการศึกษาของทัศน ประสบกิตติคุณ, ฟองคำ ตลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร (2554); สุมัจฉรา มานะชีวกุล, ทัศน ประสบกิตติคุณ และพรรณรัตน์ แสงเพิ่ม (2555); Osberg & Hagekull (2002) ที่พบว่าความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรจะมากหรือน้อย

ขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนทางสังคมในการดูแลทารก พื้นฐานทางอารมณ์ของทารกสามารถทำนายความเครียดในการเป็นมารดาไว้ล่วงหน้าที่มีบุตรคนแรกไว้ทารกได้ อภิปรายได้ว่า ถ้าทารกมีพื้นฐานทางอารมณ์สูงหรือเป็นทารกที่มีลักษณะเลี้ยงง่าย มารดาจะมีความเครียดในการเป็นมารดาต่ำ อธิบายได้ว่าทารกที่มีพื้นฐานทางอารมณ์สูงหรือเป็นเด็กเลี้ยงง่าย มารดาจะมีความสบายใจ รวมถึงมีความมั่นใจในการดูแลบุตร มีความสุขเวลาอยู่กับบุตร จึงมีความเครียดต่ำ สอดคล้องกับการศึกษาของ Osberg & Hagekull (2002) ที่พบว่า พื้นฐานอารมณ์ของทารกมีอิทธิพลโดยตรงกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร และ Secco & Moffatt (2003) ที่ศึกษาในระยะยาวในมารดาไว้ล่วงหน้าแคนาดา พบว่าพื้นฐานทางอารมณ์สามารถทำนายความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรของมารดาไว้ล่วงหน้าได้ และการศึกษาของจินตนา วัชรสินธุ์, สุนทราวดี เชียรพิเชษฐ์ และวรรณิ เดียววิเศษ (2554) และสุ่มัจฉรา มานะชีวกุล, ทศนี ประสบกิตติคุณ และพรรณรัตน์ แสงเพิ่ม (2555) ที่พบว่า การรับรู้สมรรถนะแห่งตนของมารดา มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตร อธิบายได้ว่าหากมารดา มีความมั่นใจว่าตนเองสามารถที่จะทำกิจกรรมการดูแลทารก ได้แก่ การส่งเสริมพัฒนาการ การดูแลสุขภาพทั่วไป ด้านความปลอดภัย และด้านโภชนาการ รวมถึงความมั่นใจต่อการเป็นแม่ที่ดี และความสามารถในการหาความรู้ ย่อมมีความเครียดในการเป็นมารดาต่ำ

ข้อเสนอแนะ

พยาบาลและผู้เกี่ยวข้องในการดูแลสุขภาพเด็กและวัยรุ่นควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการส่งเสริมการสนับสนุนทางสังคมแก่มารดาไว้ล่วงหน้า โดยการพัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมการลดความเครียดของมารดาไว้ล่วงหน้าที่มีบุตรวัยทารก เพื่อช่วยให้ส่งผลต่อการลดความเครียดของมารดาไว้ล่วงหน้า นอกจากนี้ยังใช้เพื่อให้ความรู้แก่ครอบครัวของมารดาไว้ล่วงหน้าให้มีการสนับสนุนทางสังคมมากขึ้นด้วย เพื่อให้ลดความเครียดในมารดา

บรรณานุกรม

- จินตนา วัชรสินธุ์, สุนทราวดี เชียรพิเชษฐ์ และวรรณิ เดียววิเศษ. (2554). ปัจจัยทำนายความเครียดของการเป็นมารดาที่มีอายุ 0-3 ปี. *วารสารคณะสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 6(1), หน้า 32-41.
- ทศนี ประสบกิตติคุณ, ฟองคำ ติลกสกุลชัย และนฤมล วิบุโร. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรของมารดา. *Journal of Nursing Science*, 28(1), หน้า 19-27.
- ธีรรัตน์ บุญฤกษ์. (2549). *การพยาบาลครอบครัวที่มีบุตรวัยแรกเกิดถึง 6 ปี*. ลำปาง: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี.
- นันทพร ปรากูชื้อ, นุจรี ไชยมงคล และยุณี พงศ์จตุรวิทย์. (2554). *ผลของการฟังดนตรีไทยบรรเลงต่อพฤติกรรมอารมณ์และระยะเวลาการนอนหลับของทารก*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุจา ภูไพบูลย์. (2541). *การพยาบาลครอบครัว แนวคิด ทฤษฎี และการนำไปใช้* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิจัยเริ่มต้น.

สุภาณี ไกรกุล. (2552). *ความเครียดของบิดามารดาที่มีบุตรป่วย สัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตรป่วย และสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตรป่วยที่ได้รับการรักษาในหออภิบาลผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลเมืองฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุ่มัจฉรา มานะชีวกุล, ทศนี ประสภกิตติคุณ และพรรณรัตน์ แสงเพิ่ม. (2555). ปัจจัยทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก. *วารสารสมาคมพยาบาลฯ สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 30(1), หน้า 53-62.

Abidin, R. R. (1995). *Parenting stress index: Professional manual* (3rd ed.). Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.

Muslow, M., Caldera, Y. M., Pursley, M., Reifman, A., & Huston, A. C. (2002). Multilevel factors influencing maternal stress during the first three years. *Journal of Marriage and family*, 64(4), pp. 944-956.

Osberg, M., & Hagekull B. (2002). A structural modeling approach to the understanding of parenting stress. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29(4), pp. 615-625.

Secco, M. L., & Moffatt M. E. K. (2003). Situational, maternal and infant influences on parenting stress among adolescent mothers. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 26(2), pp. 103-122.

World Health Organization, Regional Office for South-East Asia. (2008). *Health situation in the South-East Asia Region 2001-2007*. New Delhi, India: World Health Organization.

องค์ประกอบสำคัญด้านประสบการณ์ลูกค้าที่มีผลกระทบ
ต่อการค้าปลีกสมัยใหม่ เฉพาะห้างสรรพสินค้า

**THE IMPORTANT COMPONENT OF CUSTOMER
EXPERIENCE AFFECTING MODERN RETAILING,
PARTICULARLY DEPARTMENT STORE**

วราวุธ ติระนันท์*

Varavudh Teeranan

ดร.ศิวารัตน์ ณ ปทุม**

Dr.Siwarat Na Pathum

ดร.ปริญ ลักษิตามาศ**

Dr.Prin Laksitamas

บทคัดย่อ

การวิจัยผลกระทบจากประสบการณ์ของลูกค้าที่มีผลต่อการรับรู้คุณค่าการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในตลาดค้าปลีกสมัยใหม่ เฉพาะห้างสรรพสินค้านี้ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,100 คน พบว่าการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตในปัจจุบัน สำหรับการรับรู้คุณค่าการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ พบว่า จะรู้สึกเห็นด้วยต่อคุณค่าทางสังคม คุณค่าส่วนบุคคล คุณค่าทางผลิตภัณฑ์ คุณค่าทางกายภาพ การแลกเปลี่ยนคุณค่า ความคุ้มค่าทางราคา โดยรวมจะรู้สึกเห็นด้วยต่อคุณค่าที่รับรู้จากการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์

คำสำคัญ: ประสบการณ์ของลูกค้า, การรับรู้คุณค่า, ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่

---

* นักศึกษาลัทธิบริหารธุรกิจยุคใหม่ สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยสยาม ปีการศึกษา 2556

** อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจยุคใหม่ สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยสยาม

ABSTRACT

The research investigated customer experience affecting shopping value perception in modern retailing market operated in department stores. The data were collected from 1,100 department store customers who answered the questionnaire. SPSS Version 14.0 was used to process the collected data. The research results revealed that the reasons of buying particular products played an important role in their daily lifestyles. In terms of product shopping value realization, it was found that consumers agreed with social, personal, product, physical, exchange, and price values. Moreover, they generally agreed with perceived value from selecting products.

Keywords: customer experience, value perception, modern retail business.

บทนำ

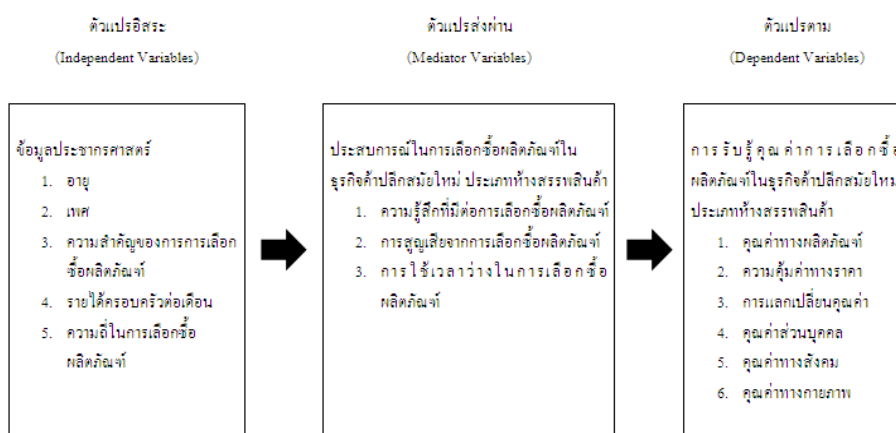
มิติผู้บริโภคต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สามารถเป็นได้ทั้งมีเหตุผลและไม่มีเหตุผล ประกอบด้วย การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ รวมถึงการรับรู้ อารมณ์ เสน่ห์อารมณ์ และปัจจัยทางจิตวิทยาสำหรับลูกค้า การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ไม่ได้หมายถึงรวมถึงการซื้อหรือค่าเท่ากับการซื้อ แต่เป็นการเติมเต็มความแตกต่างระหว่างความจำเป็นและความต้องการผ่านกระบวนการต่าง ๆ ในการตัดสินใจ (Buttle, 1992; Buttle & Coates, 1984; Tauber, 1972; Westbrook & Black, 1985)

อุตสาหกรรมการค้าปลีกได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามรสนิยมของผู้บริโภค อันเนื่องจากผู้บริโภคมีความเชี่ยวชาญและเกิดความต้องการหลากหลายในรอบ 2 ทศวรรษ เนื่องจากความสมบูรณ์ของผลิตภัณฑ์ที่มีจำหน่ายในตลาด เทคโนโลยีและข้อมูล รวมถึงร้านค้าปลีกขนาดต่าง ๆ ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Terblanche & Boshoff, 2004) ปัจจุบันประสบการณ์ลูกค้าเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การอุปโภคบริโภคจะมีรูปแบบการผลิตเชิงประสบการณ์และการแสดงออกซึ่งตนเองและภาพลักษณ์ของผู้บริโภค (Firat, Dholakis & Venkatesh, 1995) ด้วยเหตุนี้ผู้ค้าปลีกจึงให้ความสำคัญกับการกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้ลูกค้าเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อการได้เปรียบในการแข่งขัน (Woodruff, 1999)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจลักษณะผู้บริโภคต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า
2. เพื่อศึกษาประสบการณ์ของลูกค้าในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า
3. เพื่อศึกษาการรับรู้คุณค่า การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของลูกค้าในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากลูกค้าที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในตลาดค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า จำนวนทั้งสิ้น 1,100 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติร้อยละ ค่ามัชฌิม ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ขอบเขตของการวิจัย

สำรวจลูกค้าตามห้างสรรพสินค้าในเขตธนบุรีที่มีขนาดใหญ่ 3 แห่ง ได้แก่ เซ็นทรัล (ปิ่นเกล้า) เดอะมอลล์ (บางแค) และตั้งฮั่วเส็ง (บางพลัด) ในช่วงเวลา 11.00 – 14.00 น. และ 17.00 -20.00 น. วันธรรมดา (พุธ - พฤหัสบดี - ศุกร์) และวันเสาร์ – อาทิตย์ และเก็บข้อมูลใน พ.ศ. 2556 ช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนสิงหาคม

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลประชากรศาสตร์

ลูกค้าที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้าโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 573 คน คิดเป็นร้อยละ 52.1 ส่วนที่เหลือจำนวน 527 คน เป็นเพศชาย ลักษณะที่พบมากที่สุดคือ อายุ 25 – 44 ปี จำนวน 314 คน คิดเป็นร้อยละ 28.5 รองลงมาคือ อายุ 18 – 24 ปี จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8 อายุโดยเฉลี่ย 31.60 ปี ส่วนใหญ่เห็นว่าการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตในปัจจุบัน จำนวน 1,049 คน คิดเป็นร้อยละ 95.5 มีรายได้ครอบครัวต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาทต่อเดือน จำนวน 679

คน คิดเป็นร้อยละ 61.8 คิดเป็นรายได้ครอบครัวเฉลี่ย 72,195.27 บาทต่อเดือน มีความถื่นในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่สัปดาห์ละครั้ง จำนวน 465 คน คิดเป็นร้อยละ 42.3 รองลงมาคือเดือนละครั้ง จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 27.2 ตามลำดับ

ลักษณะข้อมูลประชากรศาสตร์ที่พบน้อยอย่างเห็นได้ชัดคือกลุ่มลูกค้าที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 50 คน มีเพียงร้อยละ 4.4 เห็นว่าการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ไม่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตในปัจจุบัน จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 และความถื่นในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่หลาย ๆ เดือนครั้ง มีจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3

ส่วนที่ 2 ประสิทธิภาพในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า

ลูกค้าที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้ารู้สึกเฉย ๆ ต่อประสิทธิภาพในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า ($\bar{X} = 2.86$) โดยเห็นด้วยต่อการใช้เวลาว่างในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.46$) รู้สึกเฉย ๆ ต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.35$) และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการสูญเสียจากการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 1.77$) เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าความรู้สึกที่มีต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ มีความรู้สึกเห็นด้วยต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.05$) มากที่สุด

การสูญเสียจากการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มีความรู้สึกไม่เห็นด้วยว่าการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เป็นการเสียเงินทอง ($\bar{X} = 1.89$) และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เป็นการเสียเวลา ($\bar{X} = 1.65$)

การใช้เวลาว่างในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ มีความรู้สึกเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เป็นวิธีหนึ่งที่น่าิยมทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อน ($\bar{X} = 4.39$)

ส่วนที่ 3 การรับรู้คุณค่าการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า

ภาพรวมลูกค้าที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า รู้สึกเห็นด้วยต่อคุณค่าที่รับรู้จากการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า ($\bar{X} = 3.80$) โดยเห็นด้วยต่อคุณค่าทางสังคม ($\bar{X} = 3.95$) คุณค่าส่วนบุคคล ($\bar{X} = 3.90$) คุณค่าทางผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.88$) คุณค่าทางกายภาพ ($\bar{X} = 3.80$) การแลกเปลี่ยนคุณค่า ($\bar{X} = 3.71$) และความคุ้มค่าทางราคา ($\bar{X} = 3.57$) ตามลำดับ ดังนี้

1. ลูกค้าที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า รู้สึกเห็นด้วยต่อคุณค่าทางผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.88$) ประเด็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่งคือ การค้าปลีกเสนอการคัดเลือกสินค้าแบรนด์เนม ($\bar{X} = 4.22$)

2. ลูกค้าที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า รู้สึกเห็นด้วยต่อความคุ้มค่าทางราคา ($\bar{X} = 3.57$) โดยประเด็นที่เห็นด้วย ได้แก่ การค้าปลีกสมัยใหม่เสนอสินค้าที่มีมูลค่าคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.83$) โดยภาพรวมลูกค้ามีความสุขกับราคาค้าปลีกสมัยใหม่ ($\bar{X} = 3.77$) นอกเหนือจากเงินที่ลูกค้าออมไว้ การซื้อผลิตภัณฑ์จากการลดราคาค้าปลีกสมัยใหม่ทำให้ลูกค้ารู้สึกมีความสุข ($\bar{X} = 3.59$)

3. ลูกค้าที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า รู้สึกเห็นด้วยต่อ

การแลกเปลี่ยนคุณค่า ($\bar{X} = 3.71$) โดยประเด็นที่เห็นด้วย ได้แก่ หากเปรียบเทียบเสมือนการแลกเปลี่ยน การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ตามร้านค้าปลีกสมัยใหม่เสนอความคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.73$) หากเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ตามร้านค้าปลีกสมัยใหม่ยอมทรงคุณค่า ($\bar{X} = 3.71$) และหากเปรียบเทียบกับค่าของเงิน เวลา และความพยายามการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ตามร้านค้าปลีกสมัยใหม่ยอมคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.69$) ตามลำดับ

4. ลูกค้าที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า รู้สึกเห็นด้วยต่อคุณค่าความเป็นส่วนบุคคล ($\bar{X} = 3.90$) โดยประเด็นที่เห็นด้วย ได้แก่ การซื้อผลิตภัณฑ์ตามร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ทำให้ลูกค้าติดตามแฟชั่นใหม่ทันสมัยเสมอ ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อลูกค้ารู้สึกไม่สบายใจ มักจะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อความสบายใจ ($\bar{X} = 4.16$) ลูกค้าซื้อผลิตภัณฑ์ตามร้านค้าปลีกสมัยใหม่เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ ($\bar{X} = 4.06$)

5. ลูกค้าที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า รู้สึกเห็นด้วยต่อคุณค่าทางสังคม ($\bar{X} = 3.95$) โดยประเด็นที่เห็นด้วย ได้แก่ การซื้อผลิตภัณฑ์ตามร้านค้าปลีกสมัยใหม่กับบุคคลอื่น ๆ นับเป็นประสบการณ์สร้างความผูกพันต่อกัน ($\bar{X} = 4.13$) ลูกค้าซื้อผลิตภัณฑ์ตามร้านค้าปลีกสมัยใหม่กับเพื่อนหรือครอบครัวเพื่อการสังสรรค์ ($\bar{X} = 4.09$) เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ตามร้านค้าปลีกสมัยใหม่ทำให้รู้สึกเป็นที่ยอมรับในสังคม ($\bar{X} = 4.05$)

6. ลูกค้าที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทห้างสรรพสินค้า รู้สึกเห็นด้วยต่อคุณค่าทางกายภาพ ($\bar{X} = 3.80$) โดยประเด็นที่เห็นด้วย ได้แก่ สภาพแวดล้อมตามร้านค้าปลีกสมัยใหม่มีความสะดวกสบาย ($\bar{X} = 4.04$) สภาพแวดล้อมร้านค้าปลีกสมัยใหม่นำตื่นตื่นต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.00$) ร้านค้าปลีกสมัยใหม่มีกิจกรรมการตลาดและจัดอีเวนต์ ($\bar{X} = 3.91$)

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบสำคัญจากประสบการณ์ลูกค้าที่มีผลต่อการรับรู้คุณค่าการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในตลาดค้าปลีกสมัยใหม่ (ห้างสรรพสินค้า) เห็นประเด็นชัดว่ากลุ่มเป้าหมายเป็นหญิงอายุอยู่ในช่วง 18-44 ปี รายได้ปานกลางขึ้นไป ให้ความสำคัญกับการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สัปดาห์ละครั้งเป็นอย่างน้อย

ประสบการณ์การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ พบว่าให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อน เป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับการพักผ่อน และสร้างความบันเทิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Holbrook (1986)

การรับรู้คุณค่าการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ให้ความสำคัญกับคุณค่าผลิตภัณฑ์ (แบรนด์เนม) คุณค่าส่วนบุคคล (ติดตามแฟชั่นใหม่ทันสมัย) และคุณค่าทางสังคม (ความผูกพันกับบุคคลอื่น) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Darden & Reynolds (1971), Darden & Ashton (1975), Bellenger & Korgaonkar (1980), Williams, Slama & Rogers (1985) Holbrook (1986) และ Bhatnager & Ratchford (2004)

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ประกอบการควรพิจารณาจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดในกลุ่มเป้าหมายช่วงอายุ 18 – 44 ปี รายได้ครอบครัวระดับกลางขึ้นไป เพราะให้ความสำคัญกับการเดินเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สัปดาห์ละครั้งเป็น อย่างน้อย และควรพิจารณาในรายละเอียดเชิงปฏิบัติการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเก็บข้อมูลความต้องการของผู้เลือกซื้อผลิตภัณฑ์จนถึงการวางแผนกลยุทธ์การสรรหาผลิตภัณฑ์ รูปแบบการตกแต่งร้าน บรรยากาศให้เน้นความสะอาดปลอดภัยเป็นหลัก

2. ผู้บริโภคควรบริหารสถานที่ให้เหมาะกับการใช้เวลาว่างของผู้บริโภคเอง โดยเน้นกิจกรรมตามไลฟ์สไตล์ อายุ วัยเรียนและวัยทำงาน โดยเฉพาะกิจกรรมเพื่อความพักผ่อน การสรรหาผลิตภัณฑ์ให้เน้นแบรนด์ คุ่มค่าต่อเงิน เวลา และความพยายามของลูกค้า แฟชั่นทันสมัย เป็นที่รวมกลุ่มเพื่อน ครอบครัวในระดับสังคมเดียวกัน

บรรณานุกรม

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2546). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). *เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวแปร สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และ พฤติกรรมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลียงเชียง.
- Bellenger, D. N., & Korgaonkar, P. K. (1980). Profiling the recreational shopper. *Journal of Retailing*, 56(3), pp. 77-92.
- Bhatnager, A., & Ratchford, B. T. (2004). A model of retail format competition for non-durable goods. *International Journal of Research in Marketing*, 21(1), pp. 39-59.
- Buttle, F. (1992). Shopping motives: A constructionist perspective. *The Service Industries Journal*, 12(3), pp. 349-367.
- Buttle, F., & Coates, M. (1984). Shopping motives. *The Service Industries Journal*, 4(1), pp. 71-82.
- Darden, W. R., & Ashton, D. (1975). Psychographic profile of patronage preference groups. *Journal of Retailing*, 50(4), pp. 99-112.
- Darden, W. R., & Reynolds, F. D. (1971). Shopping orientation and product usage rates. *Journal of Marketing Research*, 8, pp. 508-508.
- Firat, A. F., Dholakia, N., & Venkatesh, A. (1995). Marketing in postmodern world. *European Journal of Marketing*, 29(1), pp. 40-56.

- Holbrook, M. B. (1986). Expanding the ontology and methodology of research on the consumption experience. In Brinberg, D., & Lutz, R. J. (Eds), *Perspective on Mythology in Consumer Research* (pp. 213-251). New York, NY: Springer-Verlag New York.
- Tauber, E. M. (1972). Why do people shop?. *Journal of Marketing*, 36(10), pp. 45-59.
- Terblanche, N. S., & Boshoff, C. (2004). The in-store shopping experience: a comparative study of supermarket and clothing store customers. *South African Journal of Business Management*, 35(4), pp. 1-10.
- Westbrook, R. A., & Black, W. C. (1985). A motivation- based shopper typology. *Journal of Retailing*, 61(1), pp. 78-103.
- Williams, T., Slama, M., & Rogers, J. (1985). Behavioral characteristics of the recreational shopper and implications for retail management. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 13(3), pp. 307-316.
- Woodruff, R. B. (1999). Customer Value: The next source for competitive advantage. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 25(2), pp. 139-153.

การพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนด้วยเทคนิคสกาฟีโต*

DEVELOPMENT DAN KWIAN POTTERY OF SGRAFFITO TECHNIQUE

วัชรินทร์ แซ่เตีย**

Watchrin Saetia

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทดลองผสมน้ำดินให้เหมาะสมกับเนื้อดินปั้นด้านเกวียน เพื่อตกแต่งผิวดินด้วยเทคนิคสกาฟีโต และถ่ายทอดเทคนโนโลยีแก่ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาชุมชนด้านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา ทดลองด้วยการใช้ทฤษฎีเส้นตรง จำนวน 5 สูตร ใช้วัตถุดิบที่สามารถลดความเข้มของสีเนื้อดินด้านเกวียนและวัตถุดิบที่ช่วยหลอมติดผิวผลิตภัณฑ์ได้ดี เผาด้วยอุณหภูมิ $900^{\circ}\text{C} - 1,200^{\circ}\text{C}$ เพียงครั้งเดียว และใส่สารให้สีชนิดออกไซด์และสะเตน นำมาตกแต่งด้วยเทคนิคสกาฟีโตบนผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้เนื้อดินด้านเกวียน พบว่าสูตรน้ำดินที่ 1.5 และ 3.9 มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ สามารถเผาได้ในเตาแก๊สเตาไฟฟ้า และเตาฟืน โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงของสี และถ่ายทอดให้แก่ผู้ประกอบการ พบว่าผู้ประกอบการสามารถนำความรู้และกรรมวิธีการการอบรมและถ่ายทอดไปใช้ประโยชน์ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนได้จริง นำไปสู่การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ด้วยชุมชนที่มีความยั่งยืน

คำสำคัญ: การถ่ายทอดเทคนโนโลยี, เทคนิคสกาฟีโต, เครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียน

---

* ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ปีงบประมาณ 2555

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบเซรามิก คณะศิลปกรรมและออกแบบอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ABSTRACT

The purpose of this research was to experiment the slip mixing method to meet Dan Kwian clay for surface decoration with Sgraffito technique and transfer the knowledge to pottery entrepreneurs in Dan Kwian community, Nakhon Ratchasima province. The experiment was done by using the 5 formulas of Line Blend Theory on the materials that were able to reduce Dan Kwian clay colour intensity and the materials that could be well fused with products surface. The materials were burnt at 900-1,200°C only one time, then oxide and stain colouring agents were added to decorate the surface using Sgraffito technique on the Dan Kwian clay pottery. The research results indicated that slip of 1.5 and 3.9 were suitable for the production. Using these formulas, the pottery was able to be burned by gas, electricity and firewood kiln without discolouring. The knowledge was then transferred to traders in the community. The study also found that entrepreneurs were able to apply the knowledge from the training on the actual Dan Kwian pottery, leading to product development with sustainable community.

Keywords: technology transfer, Sgraffito technique, Dan Kwian clay pottery.

บทนำ

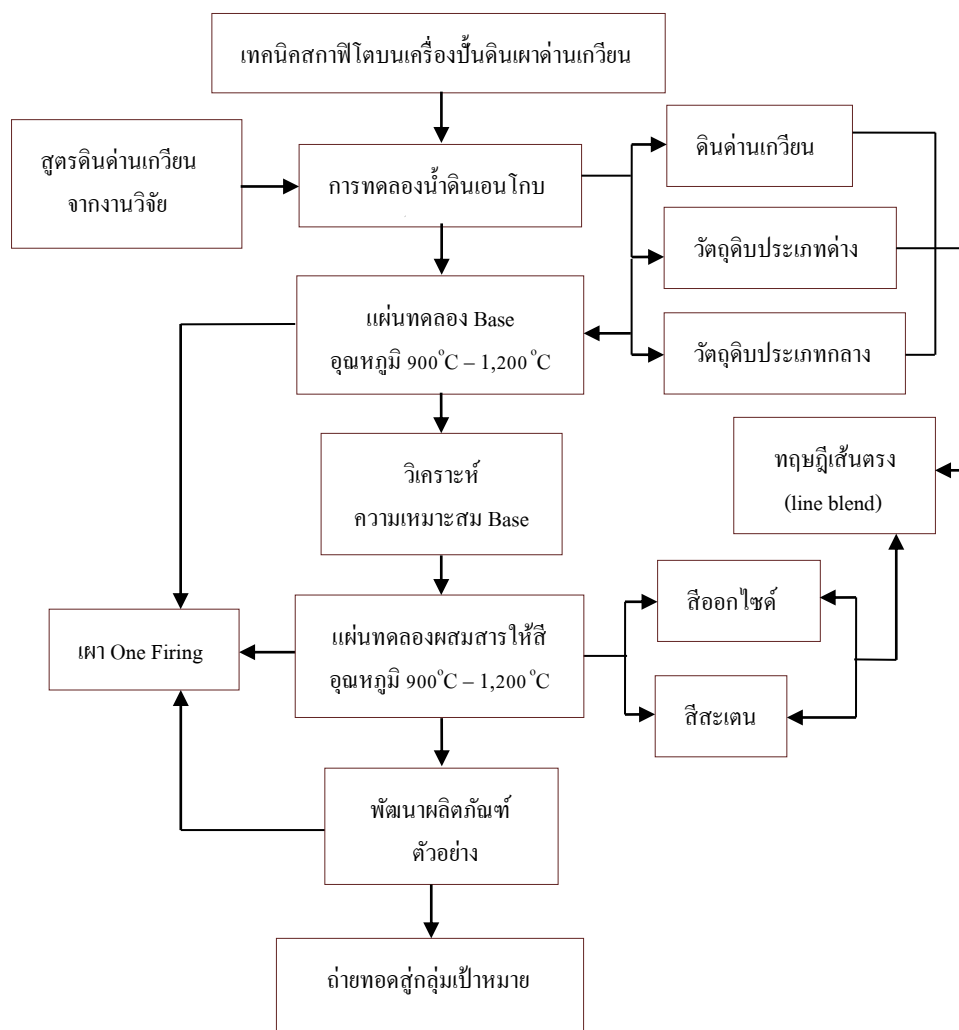
การสร้างรูปแบบของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาหรือเซรามิก โดยเฉพาะกลุ่มผลิตภัณฑ์ในชุมชนหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือนนั้น จะต้องสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตนด้วยเทคนิค วิธีการผลิต และการตกแต่งด้วยเทคนิคที่สามารถแข่งขันในตลาดโดยไม่ซ้ำรูปแบบซึ่งมีหลากหลายวิธี เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผาด้วยเทคนิคสกาฟิโต ซึ่งสามารถทำได้ในดินที่หมาดตัวหรือหลังการเผาดิบแล้ว ในดินหมาดนั้นทำได้โดยทาน้ำดินผสมสีบนผิวภาชนะ แล้วใช้เครื่องมือปลายแหลมขูดน้ำดินผสมสีออกให้เป็นลวดลายตามที่ต้องการ จะเห็นสีของผิวดินที่ตัดกันสวยงาม (สุขุมล เล็กสวัสดี, 2548, หน้า 215) เป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่สามารถสร้างความแตกต่างให้แก่ผลิตภัณฑ์ได้ และสามารถประยุกต์ควบคู่ไปกับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่และสอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ในชุมชน ชุมชนบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่งเครื่องปั้นดินเผาอีกแห่งหนึ่งที่มีชื่อเสียง เป็นแหล่งค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่เป็นจุดพักเกวียนมาแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีศักยภาพในการผลิตที่เติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนมากจะเป็นผู้ประกอบการอาชีพในครัวเรือนจนถึงขนาดกลางที่ส่งขายในประเทศและต่างประเทศ ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนจะใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น คือดินปั้นด่านเกวียนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน มีปริมาณเหล็กออกไซด์ในปริมาณสูง มีความละเอียดและเหนียวดีมาก เมื่อเผาจนสุกตัวที่อุณหภูมิประมาณ 1250°C-1280°C จะได้สีน้ำตาลที่มีจุดของแร่เหล็กไหลอยู่บนผิวผลิตภัณฑ์ การขึ้นรูปใช้แรงงานในท้องถิ่นและมีแรงงานจากที่อื่นที่เข้ามาอาศัยและทำเครื่องปั้นดินเผา นิยมขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน ขึ้นขดและอัดพิมพ์ ตกแต่งลวดลายด้วยการแกะสลัก ขูดขีด หรือปั้นแต่งให้เกิดลวดลาย เผาด้วยฟืนไม้ในอุณหภูมิประมาณ 850°C-900°C หรือเรียกว่า “เผาแดง”

ซึ่งผลิตภัณฑ์ยังไม่สุดตัวดี ทำให้มูลค่าและคุณค่าของผลิตภัณฑ์ลดลง อีกทั้งปัญหาการแตกร้าวจากคุณภาพของเนื้อดินที่ไม่มีการปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดความเหมาะสม ขาดการศึกษาด้านเทคนิคและการตกแต่งผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาใหม่ ๆ และยังคงใช้สีน้ำและสีน้ำมันในการตกแต่งผิวผลิตภัณฑ์ ทำให้เสียความเป็นเอกลักษณ์ทางเครื่องปั้นดินเผา รวมไปถึงขาดการพัฒนารูปแบบที่จะสามารถเป็นทางเลือกแก่ผู้บริโภค จึงทำให้สถานการณ์ในปัจจุบันขาดความเข้มแข็ง มีปัญหาการขายตัดราคาด้วยรูปแบบที่เหมือนกัน จึงทำให้ผลิตภัณฑ์มีราคาถูกลงมากเมื่อเทียบกับเครื่องปั้นดินเผาในแหล่งอื่น ๆ จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวความคิดในการพัฒนารูปแบบของเครื่องปั้นดินเผา พัฒนาการตกแต่งด้วยเทคนิคสกาไฟโตที่เป็นเทคนิคทางเครื่องปั้นดินเผา สามารถทดลองในกระบวนการเครื่องปั้นดินเผา ทำให้เกิดความเหมาะสมกับเนื้อดินด่านเกวียน ทำให้เกิดความแตกต่างจากเทคนิคแบบดั้งเดิมที่มีในท้องถิ่นแต่ยังคงไว้ซึ่งทักษะฝีมือที่ทำอยู่ และเป็นการปรับทัศนคติต่อการรับเทคโนโลยีใหม่ เพื่อให้การผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนมีความเป็นเอกลักษณ์ทางเซรามิก และมีความเป็นสากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้สินค้ามีมูลค่าที่สูงขึ้นได้ และสามารถแข่งขันทางการตลาดในประเทศและต่างประเทศได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและทดลองผสมน้ำดินสี ให้เหมาะสมต่อเนื้อดินปั้นที่มีอยู่ในแหล่งชุมชนบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อใช้กับเทคนิคสกาไฟโต
2. เพื่อศึกษาและทดลองการใช้เทคนิคสกาไฟโตด้วยวิธีการต่าง ๆ ในการตกแต่งผิวดินปั้นของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาชุมชนบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการใช้เทคนิคสกาไฟโต เพื่อตกแต่งผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา แก่ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผา ชุมชนบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

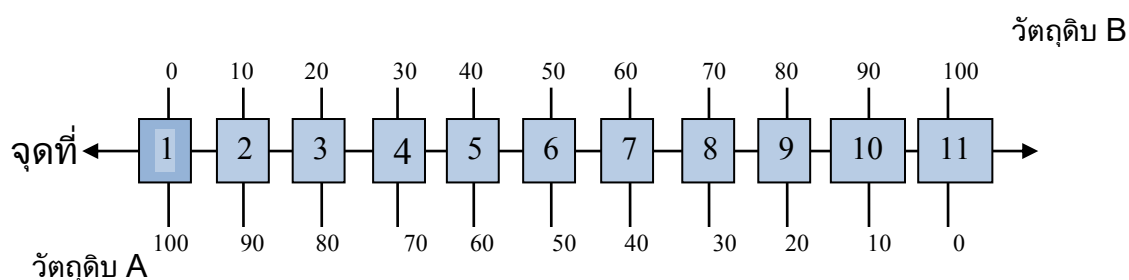
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การคิดค้นสูตรน้ำดินสำหรับการเอนโกบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ประวัติศาสตร์การทำน้ำดินสำหรับการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา วัตถุดิบหลักในการทดลองสูตรน้ำดินเอนโกบ ผู้วิจัยเลือกใช้ดินด่านเกวียนในการทดลอง เพราะเนื้อดินที่จะนำไปทำน้ำดินสีจะต้องเป็นเนื้อดินเดียวกันกับที่นำมาขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ (สมศักดิ์ ชาวลาวัณย์, 2554, หน้า 81) สามารถใช้เป็นตัวยืคเกาะผิวผลิตภัณฑ์ได้ให้ผลที่แน่นอนมากกว่าการเลือกใช้ดินชนิดอื่น วัตถุดิบที่มีสมบัติช่วยลดอุณหภูมิซึ่งจะทำให้ น้ำดินหลอมตัวและเกาะบนผิวของผลิตภัณฑ์ได้ดีภายหลังจากการเผาในอุณหภูมิระหว่าง 900°C - 1,200°C คือ วัตถุดิบประเภทต่ำหรือตัวช่วยหลอม ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้ฟริตและบอแรกซ์ และวัตถุดิบที่มีสมบัติ

ที่ช่วยลดความเข้มของสีดินด้านเกวียนภายหลังจากการเผา เพื่อนำมาทดลองผสมสีทางเซรามิกในขั้นตอนต่อไปคือ วัตถุดิบประเภทกลางซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้ได้แก่ ดินขาว เบน โดไนท์ และหินโดโลไมต์

การคำนวณสูตรส่วนผสมน้ำดินเอนโกบ ผู้วิจัยเลือกใช้สูตรการคำนวณด้วยทฤษฎีเส้นตรง (line blend) เพราะเป็นวิธีการคำนวณที่ไม่ซับซ้อน เหมาะกับส่วนผสมที่มีจำนวน 2 องค์ประกอบ โดยกำหนดให้วัตถุดิบ A คือดินด้านเกวียน วัตถุดิบ B คือวัตถุดิบที่สามารถลดความเข้มของสีดินด้านเกวียนปริมาณร้อยละ 75 : วัตถุดิบที่มีสมบัติช่วยลดอุณหภูมิประมาณร้อยละ 25 ซึ่งค่าของวัตถุดิบ B เป็นอัตราส่วนที่มีความพอดีของ วัตถุดิบประเภท กลาง : ด่าง ซึ่งเมื่อได้ส่วนผสมแล้วจะใช้วิธีการทาน้ำดินลงบนแผ่นทดลองเพื่อหาจุดที่เกาะ ตัวดีมีความเรียบเนียนขณะทาน้ำดินในขณะที่ดินหมาด และเพื่อหาจุดที่เกาะตัวดีมีความเรียบเนียนเมื่อแห้ง ก่อนเข้าเตาเผา และนำเข้าเตาเผา ในอุณหภูมิ $900^{\circ}\text{C} - 1,200^{\circ}\text{C}$ บรรยากาศสัปดาห์สมบูรณ์ (oxidation firing: OF) เพื่อหาพื้นผิวของน้ำดินสีที่มีความสามารถในการยึดเกาะผิวของผลิตภัณฑ์ที่ได้ผลดี และเพื่อหาค่าสีที่มีความขาวเพื่อนำมาผสมสารให้สีทางเซรามิก ซึ่งบันทึกผลในรูปแบบตารางเพื่อให้ง่ายต่อการเปรียบเทียบ และการนำมาวิเคราะห์ผล และคัดเลือกจุดที่จะนำมาเป็นสูตรพื้นฐานสำหรับทำน้ำดินเอนโกบ (base)

ภาพที่ 2 ทฤษฎีเส้นตรง (line blend) ในการทดลองสูตรส่วนผสมน้ำดินเอนโกบ

สูตรนำดินสีจำนวน 5 สูตรส่วนผสม

ส่วนผสมที่ 1	A ดินด่านเกวียน B <u>ดินขาว</u>	ส่วนผสมที่ 3	A ดินด่านเกวียน B <u>ดินขาว + บอแรกซ์</u> (75:25)
ส่วนผสมที่ 2	A ดินด่านเกวียน B <u>ดินขาว + ฟริค</u> CG-466 (75:25)	ส่วนผสมที่ 4	A ดินด่านเกวียน B <u>เบนโตไนท์ + ฟริค</u> (75:25)
		ส่วนผสมที่ 5	A ดินด่านเกวียน B <u>หินโคลโลไมต์ + บอแรกซ์</u> (75:25)

ทั้ง 5 ส่วนผสม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการชั่งด้วยตราชั่งแขนที่ได้มาตรฐานให้ได้ 100% และบดผสมกับน้ำสะอาดให้มีลักษณะเป็นน้ำดินข้น โดยใช้ความถ่วงจำเพาะที่ 1.3 และใช้วิธีการทาลงบนแผ่นทดลอง 2 รอบ เพื่อวิเคราะห์หาความเรียบเนียนในขณะทา และขณะแห้งก่อนการเข้าเตาเผาทดลอง

การเผาทดลองสูตรนำดินสำหรับเอนโกบ เทคนิคสถาปัตยกรรมศาสตร์โทสามารถใช้ในการเผาแบบเผาครั้งเดียว (one firing) ได้ จึงไม่เพิ่มภาระด้านระยะเวลาในการเผาและเชื้อเพลิงให้กับผู้ประกอบการ อุตสาหกรรมที่ใช้ในการทดลองวิเคราะห์จากผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในปัจจุบันซึ่งใช้อุณหภูมิในการเผาอยู่ระหว่าง 800°C – 1,250 ซึ่งในอุณหภูมิที่ 800°C เนื้อดินยังมีความแกร่งน้อย ผู้วิจัยจึงได้ทดลองใน 4 อุณหภูมิ เพื่อให้สอดคล้องกับการเผาผลิตภัณฑ์ของชุมชนด่านเกวียนปัจจุบันคือ อุณหภูมิ 900°C - 1,200°C (ใช้ทุนทนไฟ เบอร์ 011, 06, 03 และ 5 ตามลำดับ) บรรยากาศสันดาปสมบูรณ์ (OF) ก่อนการเผาแผ่นทดลองวางตากให้แห้งในอุณหภูมิห้องเป็นเวลา 5 วัน

การคัดเลือกสูตรนำดินสำหรับเอนโกบ เพื่อหาคุณสมบัติดังนี้

1. เพื่อหาจุดที่เกาะตัวดีมีความเรียบเนียนขณะทาน้ำดินในขณะดินเปียก
2. เพื่อหาจุดที่เกาะตัวดีมีความเรียบเนียนเมื่อแห้งก่อนเข้าเตาเผา
3. เพื่อหาพื้นผิวของน้ำดินสีที่มีความสามารถในการยึดเกาะผิวของผลิตภัณฑ์ที่ได้ผลดีภายหลังจากการเผาในทุกอุณหภูมิ
4. เพื่อหาค่าสีที่มีความขาวเพื่อนำมาผสมสารให้สีทางเซรามิก

การผสมสารให้สีในน้ำดินสำหรับเอนโกบ การคำนวณปริมาณสีในน้ำดินสำหรับเอนโกบ ผู้วิจัยใช้การคำนวณสูตรด้วยทฤษฎีเส้นตรง (line blend) ใช้สารให้สีทั้ง 2 ประเภท คือ ประเภทออกไซด์ (oxide) และประเภทสะเตน (stain) จำนวน 15 ตัวอย่าง ซึ่งได้จากการเทียบสีจากภาพวงจรสี โดยวิเคราะห์สมบัติของสีแต่ละสีและนำมากำหนดปริมาณ ซึ่งเมื่อได้ส่วนผสมแล้วจะทาน้ำดินลงบนแผ่นทดลองและนำเข้าเตาเผาโดยใช้การเผาครั้งเดียว (one firing) ในอุณหภูมิ 900°C - 1,200°C บรรยากาศสันดาปสมบูรณ์ (OF) และ

ทดลองด้วยเตาฟืนบรรยากาศสันดาปไม่สมบูรณ์ (reduction firing: RF) ทำการบันทึกผลการทดลองในรูปแบบตาราง เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ผล

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการทาลงบนแผ่นทดลองซ้ำ จำนวน 2 รอบ เพราะเป็นวิธีที่ง่าย ประหยัด และสะดวก โดยไม่ต้องใช้อุปกรณ์จำนวนมากให้เกิดความยุ่งยาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับรูปแบบของวิธีการทำงานในโรงงานของผู้ประกอบการชุมชนบ้านด่านเกวียน

ตารางที่ 1 การกำหนดค่าของสารให้สีทางเซรามิกด้วยทฤษฎีเส้นตรง (line blend)

สารให้สีออกไซด์ (oxide)	จุดที่			สารให้สีเสตน (stain)	จุดที่		
	1	2	3		1	2	3
				1. สีส้ม GM2953	5%	10%	15%
1. Ferric oxide	5%	10%	15%	2. สีฟ้า No.KC523	5%	10%	15%
2. Copper oxide	2%	4%	6%	3. สีแดงอักษิ GM2946	5%	10%	15%
3. Nickel oxide	2%	4%	6%	4. สีเหลืองแมนดารีนิ 6401	5%	10%	15%
4. Manganese dioxide	5%	10%	15%	5. สีเขียวทรอปิคแอล	5%	10%	15%
5. Cobalt oxide	1%	3%	5%	6. สีดำ 8001	5%	10%	15%
6. Chromic oxide	2%	4%	6%	7. สีชมพู 6041	5%	10%	15%
7. Copper carbonate	2%	4%	6%	8. สีม่วง 4581	5%	10%	15%

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคสกาฟิโต ผู้วิจัยเลือกสูตรน้ำดินผสมสีที่มีคุณสมบัติตามที่ได้กำหนดไว้ และสูตรที่สามารถเผาได้ในบรรยากาศสันดาปสมบูรณ์ (OF) และบรรยากาศสันดาปไม่สมบูรณ์ (RF) โดยสีไม่เปลี่ยนแปลง มาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตัวอย่าง นำเข้าเผาในอุณหภูมิ 1,100°C และ 1,200°C ซึ่งทำให้สีของเนื้อดินด่านเกวียนมีความงามและความแกร่ง ในขั้นตอนการชุบขีดลวดลาย ซึ่งเป็นขั้นตอนภายหลังจากการเอนโกบน้ำดิน ผู้วิจัยใช้วิธีการและเครื่องมือต่าง ๆ ในการตกแต่งเพื่อให้เห็นพื้นผิวของดินสีน้ำตาลแดงที่อยู่ด้านล่างให้เป็นลวดลาย

ภาพที่ 3 การระบายน้ำดินสีให้เกิดลวดลาย

การเผาผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดใหญ่ต้องตากให้แห้งสนิทเป็นเวลาอย่างน้อย 7 วัน ก่อนการนำเข้าเผา ในการเผาแบบการเผาครั้งเดียว (one firing) ใช้การปรับอุณหภูมิขึ้นอย่างช้า ๆ ในช่วงแรกคือ 80°C / ชั่วโมง จนถึงอุณหภูมิที่ 573°C จึงเพิ่มอุณหภูมิเป็น 100°C / ชั่วโมง เพราะอาจมีความหนาที่ไม่เท่ากัน อาจทำให้แตกร้าวได้

การถ่ายทอดเทคโนโลยี ถ่ายทอดในรูปแบบการจัดอบรมให้ความรู้ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติเกี่ยวกับเทคนิคสกาไฟโต วิธีการตกแต่งแบบต่าง ๆ วัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้อง การผสมสารให้สี การชั่งผสมสูตรน้ำดิน และการทำเทคนิคสกาไฟโตบนผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาต่าง ๆ ซึ่งมีผู้เข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งสิ้น 19 ราย

ผลการวิจัย

จากผลการทดลอง สามารถวิเคราะห์ผลและได้คัดเลือกสูตรน้ำดินสำหรับเอนโกบ (base) จาก 5 ส่วนผสม โดยคัดเลือกได้ 2 ส่วนผสม ดังนี้

ส่วนผสมที่ 1 จุดที่ 1.5 ประกอบด้วย ดินด่านเกวียน 60% + ดินขาว 40%

ผลการทดลอง มีการเกาะตัวขณะทาในระดับดีมาก มีความเรียบเนียนขณะทาน้ำดินในขณะที่ดินเปียกในระดับดีมาก มีการเกาะตัวเมื่อแห้งก่อนเข้าเตาเผาในระดับดีมาก มีความเรียบเนียนเมื่อแห้งก่อนเข้าเตาเผาในระดับดีมาก ในอุณหภูมิ 900°C การเกาะตัวในระดับดีมาก มีสีน้ำตาลครีมผิวด้าน ในอุณหภูมิ $1,000^{\circ}\text{C}$ การเกาะตัวในระดับดี มีสีครีมผิวด้าน ในอุณหภูมิ $1,100^{\circ}\text{C}$ การเกาะตัวในระดับดีมาก มีสีน้ำตาลอ่อนผิวด้าน ในอุณหภูมิ $1,200^{\circ}\text{C}$ การเกาะตัวในระดับดีมาก มีสีครีมผิวด้าน

ส่วนผสมที่ 3 จุดที่ 3.9 ประกอบด้วย ดินด่านเกวียน 20% + ดินขาว 60% + บอแรกซ์ 20%

ผลการทดลอง มีการเกาะตัวขณะทาในระดับดี มีความเรียบเนียนขณะทาน้ำดินในขณะที่ดินเปียกในระดับดี มีการเกาะตัวเมื่อแห้งก่อนเข้าเตาเผาในระดับดี มีความเรียบเนียนเมื่อแห้งก่อนเข้าเตาเผาในระดับพอใช้ ในอุณหภูมิ 900°C การเกาะตัวในระดับพอใช้ มีสีครีมผิวด้าน ในอุณหภูมิ $1,000^{\circ}\text{C}$ การเกาะตัวในระดับดี มีสีครีมผิวด้าน ในอุณหภูมิ $1,100^{\circ}\text{C}$ การเกาะตัวในระดับดี มีสีขาวครีมผิวด้าน ในอุณหภูมิ $1,200^{\circ}\text{C}$ การเกาะตัวในระดับดีมาก มีสีครีมผิวด้าน

ผลการผสมสารให้สีในน้ำดินสำหรับเอนโกบ

ผลการผสมสารให้สีจำนวน 15 ตัวอย่าง ด้วยสีประเภทออกไซด์และสະเตน ในปริมาณที่กำหนด ในจุดที่ 1.5 พบว่า ในอุณหภูมิ 900°C – 1,200 °C มีความชัดเจนของสีทุกสี ในการเผาด้วยเตาแก๊ส และเตาฟืน

ในจุดที่ 3.9 พบว่า ในอุณหภูมิ 900°C – 1,200 °C มีความชัดเจนของสีทุกสี ในการเผาด้วยเตาแก๊ส และเตาฟืน และปรากฏจุดสีน้ำตาลบนพื้นผิว

ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคสกาไฟโต

ในการใช้เทคนิคสกาไฟโต สามารถปรุงแต่งให้เกิดลวดลายต่าง ๆ อย่างไม่จำกัดตามรูปแบบหรือจินตนาการ ได้เป็นอย่างดี ในการปฏิบัติงานจึงสามารถสรุปวิธีการสกาไฟโต ได้ดังนี้

1. การใช้แผ่นพลาสติกจลุลายต่าง ๆ
2. การระบายสีลวดลายและชุบแต่ง
3. การชุบแต่งลวดลาย

ผลการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ผู้เข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งสิ้น 19 ราย ประกอบด้วย ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จำนวน 11 ราย ครู-อาจารย์ในโรงเรียนท้องถิ่นด่านเกวียน จำนวน 3 ราย นักเรียนในโรงเรียนท้องถิ่นด่านเกวียน จำนวน 3 ราย ผู้ต้องการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา จำนวน 1 ราย และนักวิจัย จำนวน 1 ราย โดยสรุป ความพึงพอใจเกี่ยวกับคุณประโยชน์ของการเข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 97.13

ภายหลังจากการถ่ายทอดเทคโนโลยี ผู้วิจัยได้ติดตามผลในการนำไปใช้ประโยชน์ โดยผู้เข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งหมดระบุว่า นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ คิดเป็นร้อยละ 100 นำไปใช้หลังการอบรมทันที คิดเป็นร้อยละ 47.4 ใช้ความรู้ที่ได้รับเป็นเวลา 5 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 89.5 ใช้ในที่ทำงาน คิดเป็นร้อยละ 42.1 ใช้ในการประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 52.6

ภาพที่ 34 ผลงานการใช้เทคนิคสกาไฟโตของผู้ประกอบการ

อภิปรายผล

สามารถใช้เทคนิคสกาฟีโตในการตกแต่งลวดลายให้เกิดความงามบนผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ใช้ดินค่านเกวียนในการขึ้นรูปได้ผลดีตรงตามสมมติฐาน ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการทดลองและการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่าง ๆ โดยละเอียด ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้สูตรทฤษฎีเส้นตรง (line blend) ซึ่งเป็นสูตรการคำนวณที่ไม่ซับซ้อน สามารถนำไปถ่ายทอดให้แก่ผู้ประกอบการให้เข้าใจได้ง่าย ภายหลังจากการถ่ายทอดเทคโนโลยี ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนบ้านค่านเกวียนมีความรู้ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติวิธีการทำเทคนิคสกาฟีโต จากผลการประเมินความพึงพอใจด้านคุณประโยชน์ของการเข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยี และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ของตนได้ จากผลการติดตามผลกระทบภายหลังจากการอบรมผู้ประกอบการร้อยละ 47.4 ได้นำความรู้ไปใช้หลังการอบรมทันที ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ในกรณีที่ต้องการให้น้ำดินสีมีความเข้มของสีมากขึ้นสามารถเพิ่มเติมสีเข้าไปในน้ำดินในอัตราส่วนที่สูงขึ้นได้
2. ในส่วนผสมที่ 3.9 หากต้องการให้เกิดจุดสีน้ำตาลมากขึ้น สามารถเพิ่มสารบอแรกซ์ในอัตราส่วนที่สูงขึ้นได้
3. สูตรส่วนผสมทั้ง 5 สูตรที่ได้ทำการทดลอง สามารถนำไปต่อยอดเพื่อให้ได้สูตรส่วนผสมที่มีผิวที่มีความหลากหลาย โดยการวิเคราะห์หาวัตถุดิบชนิดใหม่มาเป็นส่วนผสมของน้ำดินเพื่อใช้กับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์
4. จากวิธีการวิจัยนี้ สามารถใช้พัฒนาเนื้อดินในแหล่งอื่นได้
5. สีของเนื้อดินค่านเกวียน (body ซึ่งให้ผลที่ต่างจากสีน้ำดินที่นำมาเคลือบผิวดิน) เมื่อเผาในอุณหภูมิที่ต่างกัน หรือใช้เตาในการเผาที่ต่างกัน จะปรากฏสีที่ต่างกัน หากทำการวิเคราะห์สีของเนื้อดินค่านเกวียนที่มีความแตกต่างกันในสภาวะดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างผลิตภัณฑ์ในกระบวนการเผาได้

บรรณานุกรม

ค่านเกวียนคอทคอม. (2556). *วิวัฒนาการ เครื่องปั้นดินเผา ค่านเกวียน* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<http://www.dankwian.com/thai/evolution.php>.

ไพจิตร อิงศิริวัฒน์. (2541). *เนื้อดินเชรามิก*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

_____. (2546). *สีเชรามิก*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สุขุมาล เล็กสวัสดิ์. (2548). *เครื่องปั้นดินเผา: พื้นฐานการออกแบบและปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศักดิ์ ชวาลาวัณย์. (2554). *การออกแบบผลิตภัณฑ์เชรามิกส์ที่ขึ้นรูปบนเป็นหมุน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าต้นน้ำ
“ผิขุนน้ำ” ของชุมชนบ้านเตาปูน ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

SUSTAINABLE FOREST MANAGEMENT AND WATER CONSERVATION
NAMED “PEE KHUN NAM” : A CASE STUDY OF BAN TAOPOON,
BANTHI SUB-DISTRICT, BANTHI DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE

ลิตธา พงษ์ศักดิ์*

Siththa Phongsak

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าต้นน้ำ ภายใต้กลไกความเชื่อแห่งอำนาจเหนือธรรมชาติเรื่อง “ผิขุนน้ำ” อันเป็นกลไกความเชื่อรูปแบบหนึ่งที่อยู่กับชุมชนท้องถิ่นภาคเหนือซึ่งมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในชุมชนมาอย่างยาวนาน และเป็นกลไกที่สามารถนำมาใช้เพื่อการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการบริหารจัดการเพื่อความคุ้มครองประเพณีปฏิบัติของคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยกรณีสภาพของชุมชนที่ประสบผลสำเร็จโดยใช้กลไกดังกล่าวในการขับเคลื่อนคือ ชุมชนบ้านเตาปูน ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ซึ่งได้นำกลไกของความเชื่อความศรัทธาในเรื่อง “ผิขุนน้ำ” กลับมาประยุกต์ใช้ใหม่ให้เข้ากับสภาพการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีขั้นตอนกระบวนการของการนำกลับมาใช้ใหม่ หรือการรื้อฟื้นและปรับประยุกต์ภูมิปัญญาดังกล่าวคือ การฟื้นฟูพิธีกรรมเลี้ยงผิขุนน้ำ โดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการเชื่อมโยงความเชื่อดังกล่าวเข้ากับเรื่องของการอนุรักษ์ และให้มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมรับรู้โดยทั่วกันผ่านการบูรณาการความร่วมมือ โดยการให้ความสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์และเครือข่ายต่าง ๆ ต่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการดำเนินงานและการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ที่ทั้งชุมชนกลุ่มอนุรักษ์และเครือข่ายสนับสนุนได้จัดขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบของชุมชน จากการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่ม เครือข่าย และองค์กรทุกภาคส่วน ทุกระดับในด้านการบริหารจัดการ การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภายใต้การทำงานของกลไกระบบความเชื่อดั้งเดิมที่เข้มข้น โดยได้รับการสืบทอดและยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน นั่นคือระบบความเชื่อเรื่องผิขุนน้ำ

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ผิขุนน้ำ, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

* อาจารย์ประจำหลักสูตรคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง

ABSTRACT

This study investigated community natural resource management under the belief in supernatural power known as “Pee Khun Nam.” Pee Khun Nam, god of water established in local of the North, is an extended belief in natural resource management and also human resource management. Ban Taopoon, Lamphun province was a case study of best practice in management which reapplies processes toward the changing of social situation, culture and natural environment. The processes of management involved reuse or re-examination, applying local wisdom and knowledge and also reviving the traditional ceremony, i.e., offering spiritual sacrifices to the god of water. The purposes of this ceremony involved the cooperation in community and human belief for reserving natural resource. The community was supported by government sectors, conservative groups and other networking through integrative activities for reserving natural resource. In conclusion, natural resource management was related to the cooperation in a community of conservative groups and government sectors through management process. The important factors were traditional belief and knowledge transmission from generation to generation namely “Pee Khun Nam.”

Keywords: local wisdom, Pee Khun Nam, natural resources management.

บทนำ

พื้นที่ต้นน้ำหรือระบบนิเวศต้นน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีการทำงานตามหน้าที่ของระบบนิเวศคือ กระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากปฏิกิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันระหว่างปัจจัยแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบของโครงสร้างระบบนิเวศ ได้แก่ กระบวนการสร้างดิน กระบวนการหมุนเวียนของน้ำกับธาตุอาหาร และกระบวนการหมุนเวียนของพลังงาน ทั้งสามกระบวนการจะมีการเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด ซึ่งทั้งหมดนี้ก่อให้เกิดการให้บริการของระบบนิเวศที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ ประกอบไปด้วย การให้ผลผลิตที่เป็นเนื้อไม้ ของป่า และอาหารจากสัตว์ป่า การควบคุมการดูดซับน้ำฝนของดินและการระบายน้ำจากชั้นดินลงสู่ลำธาร การควบคุมการกัดเซาะพังทลายของดิน การบรรเทาความรุนแรงของอากาศ การเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติและ การเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ (พงษ์ศักดิ์ วิทวัสชุตินกุล, 2554) ทั้งหมดนี้แสดงถึงความสำคัญของพื้นที่ต้นน้ำ หรือ “ป่าต้นน้ำ” และการดูแลรักษาระบบนิเวศต้นน้ำซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนทุกชุมชนที่ต้องอาศัยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าว รวมไปถึงชุมชนสังคมภายนอกที่แม้ไม่ได้อาศัยประโยชน์โดยตรง แต่ก็จำเป็นต้องพึ่งพิงประโยชน์ในทางอ้อม ต้องร่วมกันอนุรักษ์และดูแลรักษา ทั้งนี้เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติได้คงอยู่เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและรักษาความสมดุลของระบบนิเวศสืบต่อไป โดยกระบวนการหนึ่งของการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้นั้นคือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ซึ่งในที่นี้ได้เฉพาะเจาะจงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องผีของชุมชนบ้านเตาปูน ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ที่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในส่วนความเชื่อนี้เข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

อย่างประสบความสำเร็จ ดังที่ศ สันตสมบัติ (2542, หน้า 10) ได้กล่าวว่า “ป่าต้นน้ำ” เป็นป่าธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีขนาดตั้งแต่ 300 ไร่ ถึง 70,000 ไร่ ชุมชนจะมีความหวงแหนป่าต้นน้ำเป็นพิเศษ ไม่อนุญาตให้สมาชิกของชุมชนเข้าไปตัดไม้หรือใช้ประโยชน์โดยมิประเพณีความเชื่อ เช่น ความเชื่อเรื่องผี เป็นพื้นฐานของอำนาจตามประเพณีในการออกกระเบียบกฎเกณฑ์ ห้ามมิให้บุกรุกบริเวณพื้นที่เหล่านี้ ในบางพื้นที่ที่มีการจัดเวรยามคอยสอดส่องดูแลมิให้บุคคลภายนอกเข้ามาลักลอบตัดไม้ในเขตต้นน้ำของชุมชน

จากความสำคัญข้างต้น จึงนำไปสู่การศึกษาวิจัยเพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จในการใช้ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านเตาปูน มาบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ “พื้นที่ป่าต้นน้ำ” โดยใช้ระบบความเชื่อเรื่อง “ผี” มาเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการ เพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการดำเนินงาน การสะท้อนคุณค่า ความสำเร็จที่ได้รับ และเพื่อเป็นต้นแบบในการนำไปประยุกต์ใช้สำหรับชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเรื่องความเชื่อ พิธีกรรม และการแสดงความเคารพต่อทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความเชื่อในสังคมมนุษย์ ประกอบด้วย ศาสนา คุณค่า และพิธีกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดจากการต่อสู้เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดในการอยู่ร่วมและการพึ่งพาธรรมชาติ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติรอบตัว บนความเป็นมาและความเป็นไปของจักรวาล โลก และชีวิต ความเชื่อในสังคมไทยแต่เดิมนั้นไม่ได้มีความแตกต่างจากชนชาติอื่น ๆ กล่าวคือ มีความเชื่อในสิ่งที่ไม่เห็นว่ามีอำนาจเหนือคน และสามารถบันดาลให้ทั้งคุณและโทษ โดยความเชื่อดังกล่าวปรากฏมาในรูปของความเชื่อในผีบางเทวดา และเมื่อมีพุทธศาสนาเข้ามา คนก็เริ่มยอมรับและนับถือศาสนาพุทธกันมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันความเชื่อดั้งเดิมก็ยังคงมีอยู่ ดังนั้นความเชื่อถือของชาวไทยส่วนใหญ่จึงมีรากฐานที่ซ้อนกันหลายชั้น เช่นเดียวกับความเชื่อในสังคมภาคเหนือที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีซึ่งอยู่เคียงคู่กับพุทธศาสนามาเป็นเวลานาน โดยเป็นการผสมกันระหว่าง “ผี” กับ “พุทธ” รวมกันเป็นองค์ประกอบของทุกสิ่งทุกอย่างในวิถีการดำเนินชีวิต และมีการแสดงความเคารพ ความศรัทธา สื่่อออกมาในรูปแบบของพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือน ผีฝ่าย ผีอารักษ์ และผีเสื้อเมือง นอกจากนี้ความเชื่อในเรื่องของภูเขา ต้นไม้ ป่า แม่น้ำลำธาร ก็ล้วนแต่มีผีคอยดูแลรักษาทั้งสิ้น

ดังนั้น ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีจึงช่วยต่อยอดภูมิปัญญาเดิม โดยเฉพาะการเคารพธรรมชาติ บรรพชนและความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน ทำให้การนับถือผียิ่งถูกผลิตซ้ำอย่างมั่นคงเรื่อยมา จนกลายเป็นอุดมการณ์หลักด้านหนึ่งของสังคมชุมชนท้องถิ่น ครอบคลุมวิถีการดำเนินชีวิตเกือบทุกด้านและทุกระดับสังคม จนทำให้ระบบความเชื่อเรื่องผีเป็นเสมือนมาตรการของอำนาจที่สำคัญในการจำกัดขอบเขตการใช้ทรัพยากรของชุมชนได้เป็นอย่างดี

2. การเชื่อมโยงแนวคิดเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับความเชื่อ พิธีกรรม และการแสดงความเคารพต่อทรัพยากรธรรมชาติ

ภาพที่ 1 การเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความเชื่อ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความเชื่อ พิธีกรรม และการแสดงความเคารพต่อทรัพยากรธรรมชาตินี้ เปรียบเสมือนการสร้างกฎระเบียบเพื่อให้เป็นแบบแผนและบรรทัดฐานร่วมกันของชุมชน ซึ่งโดยปกติแล้วการแสดงอำนาจของชุมชนในการตรากฎระเบียบต่าง ๆ มักออกมาในรูปของความเชื่อ พิธีกรรม และการสร้างจารีตประเพณี เช่น ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในป่า ก่อให้เกิดประเพณีการใช้ป่าอย่างอ่อนน้อมยำเกรงและตระหนักในบุญคุณของป่า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในป่า ความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ได้ตกผลึกและพัฒนากลายเป็นพื้นฐานทางศีลธรรม และการใช้อำนาจออกกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรผ่านออกมาในรูปแบบของประเพณีและพิธีกรรมเพื่อการบวงสรวงแสดงความเคารพต่อธรรมชาติ ซึ่งพิธีกรรมความเชื่อเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นเพื่อจัดระเบียบให้กับการผลิตและการจัดการทรัพยากร โดยการเสริมสร้างความผูกพันทางศีลธรรมและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนกับป่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรจึงเป็นการผสมผสานร่วมกันระหว่างหลักการที่เป็นเหตุผลกับการใช้ความเชื่อและพิธีกรรมมาเป็นมาตรการในการออกกฎระเบียบของชุมชนซึ่งแตกต่างกันออกไป

การสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่นซึ่งพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องมาหลายชั่วอายุคน ยังผลให้วิถีคิดซึ่งพัฒนาขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างคนและชุมชนกับธรรมชาติ เป็นวิถีคิดที่มีระบบ มีหลักเหตุผล ผ่านการตรวจสอบและการพิสูจน์ในชีวิตจริงมาเป็นเวลาช้านาน ดังนั้นความคิดนี้จึงมิใช่เป็นเพียงการกล่าวอ้างอย่างเลื่อนลอย หากแต่เป็นวิถีคิดที่มีพัฒนาการและพลวัตในตัวเอง

ความเชื่อในสิ่งนี้จึงนับเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหนึ่งที่มีได้เป็นเพียงระบบคุณค่าหรือค่านิยมที่ไร้เหตุผล หากแต่เป็นวิถีคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์อำนาจ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน

อุดมการณ์อำนาจในรูปแบบของความเชื่อดังกล่าวมีการผลิตซ้ำผ่านสมาชิกของชุมชนรุ่นแล้วรุ่นเล่า มีการปรับเปลี่ยนและประยุกต์ใช้ใหม่ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการถอดบทเรียนของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าต้นน้ำภายใต้ระบบความเชื่อเรื่อง “ศิขุนน้ำ” ของชุมชนบ้านเตาปูน ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยภายใต้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นกระบวนการที่ผู้เกี่ยวข้องมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระดมความคิดเห็น ช่วยกันดึงความรู้และประสบการณ์ที่แต่ละคนมีออกมาด้วยกัน เพื่อช่วยกันวิเคราะห์ แยกแยะ และจับมารวมเป็นชุดความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน นับเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยรวบรวมและจัดระเบียบองค์ความรู้จากการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การดำเนินงานภายใต้กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวิเคราะห์
2. ถอดบทเรียน ได้แก่ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ การลงพื้นที่เพื่อสืบค้นข้อมูลเชิงลึกโดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันเป็นชุดความรู้ในการบริหารจัดการในรูปแบบของชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ โดยในส่วนของการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นั้น เพื่อให้ได้รับข้อมูลเบื้องต้นในสิ่งที่ชุมชนรับรู้ร่วมกัน รวมถึงผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง จากนั้นจึงเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลเป็นกุญแจสำคัญ
3. วิเคราะห์ข้อมูล โดยการจัดเวทีนำเสนอการถอดบทเรียนที่เป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล หรือสกัดเป็นความรู้ที่รับรู้โดยทั่วกัน เพื่อเป็นต้นแบบของการบริหารจัดการแก่ชุมชนอื่น ๆ ในการนำไปปรับใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

ภาพที่ 2 กระบวนการวิจัย

ผลการวิจัย

การประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีขุนน้ำในอดีตนั้น เป็นการปฏิบัติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบวงสรวง ขอบคุณ และขอมาต่อผีอารักษ์ หรือเทพยดาที่ปกปักรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภายใต้อิทธิพลที่ฝังลึกอยู่ในจิตสำนึกของคนอย่างแท้จริง ซึ่งหากมองในด้านของกุศโลบายในการประกอบพิธีกรรมแล้ว อาจตีความได้ว่า เพื่อเป็นการสร้างบารมีหรือพลังความเชื่อในตัวของอำนาจเหนือธรรมชาตินั้น ๆ ต่อคนในชุมชน เช่นเดียวกับการถอดบทเรียนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านเตาปูนที่ปัจจุบัน ได้มีการฟื้นฟูและให้ความสำคัญกับการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น ด้วยหวังให้เป็นเครื่องมือในการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและคนในชุมชนดังเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต โดยมีกระบวนการความคิดในการดำเนินงานและเชื่อมโยงกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคือ การบูรณาการการดำเนินงานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ร่วมกันระหว่างชุมชน กลุ่มอนุรักษ์และเครือข่ายสนับสนุน ในการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมโดยการสร้างความยิ่งใหญ่ของพิธีกรรมที่มีขั้นตอน พิธีการและของเซ่นไหว้ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เพื่อให้พิธีกรรมดังกล่าวเป็นที่รู้จักและรับรู้ในวงกว้างมากขึ้น โดยมีกลไกในการขับเคลื่อน ได้แก่ 1) ชุมชน ดำเนินงานในฐานะเจ้าของและผู้ใช้ทรัพยากรโดยตรงคือ การสนับสนุน การให้ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่ทั้งชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ และเครือข่ายสนับสนุน ได้จัดขึ้น 2) กลุ่มอนุรักษ์ ดำเนินงานในฐานะกลุ่มเคลื่อนไหว โดยเป็นกำลังหลักในการริเริ่มและขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องให้ประสบผลสำเร็จตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ 3) เครือข่ายสนับสนุนคือ องค์กรบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบลบ้านธิ ดำเนินงานในฐานะกลุ่มผู้มีอำนาจในการสนับสนุนงบประมาณ ความสะดวกในการดำเนินงาน และเป็นเสมือนสื่อประชาสัมพันธ์ในการเพิ่มโอกาสให้ชุมชน โดยการแพร่กระจายแนวความคิดที่ประสบผลสำเร็จของชุมชนไปสู่สังคมภายนอกให้เป็นที่รับรู้และเป็นยอมรับมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของชุมชนจากการถอดบทเรียนของความรู้และประสบการณ์ข้างต้นคือการที่ชุมชนมีผู้นำเข้มแข็งและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการดำเนินงานหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และเป็นที่ยอมรับเชื่อถือของคนในชุมชนถึงความรู้ความสามารถและความจริงใจในการดำเนินงาน ประกอบกับชุมชนยังคงมีระบบความเชื่อดั้งเดิมที่เข้มข้น คือระบบความเชื่อเรื่องผีขุนน้ำที่ได้รับการสืบทอดและยังดำรงอยู่ถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเสริมในเรื่องอื่น ๆ ได้แก่ การมีเครือข่ายอนุรักษ์ที่เข้มแข็งและจิตอาสาที่เกิดขึ้นจำนวนมาก ซึ่งดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์อย่างแท้จริง ประกอบกับการที่องค์กรภาครัฐให้ความสำคัญและร่วมสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมของชุมชนมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 3 ปัจจัยความสำเร็จของชุมชน

อภิปรายผล

วัฒนธรรมและความเชื่อเรื่องผีเกี่ยวกับชุมชนภาคเหนือตอนบน นับเป็นกระบวนการคิดที่มีความละเอียดอ่อนและลึกซึ้งเป็นอย่างมาก มีการสอดแทรกสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ที่จะช่วยในการจัดการ ลดความขัดแย้งระหว่างคนกับคนและคนกับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี การประกอบพิธีกรรมการเลี้ยงผีก็เช่นเดียวกัน นับเป็นกระบวนการหนึ่งของความเชื่อที่ช่วยยึดโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและช่วยกระตุ้นเตือนให้คนรู้จักกตัญญูรู้คุณ เคารพธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของชีวิตและธรรมชาติได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับที่นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2536, หน้า 73) ได้กล่าวว่า ในชีวิตจริงของคนเรามักจะใช้ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรไปพร้อม ๆ กับเรื่องอื่นในชีวิตประจำวัน อันเป็นเงื่อนไขสำคัญในการจัดการทรัพยากรของชาวบ้านที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

นอกจากนี้ภายใต้ความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ยังได้มีการรวมแนวคิดระหว่าง “พุทธกับผี” เข้าด้วยกัน นับเป็นอุบายอันชาญฉลาดของบรรพบุรุษที่นำมาปรับประยุกต์ใช้กับการจัดการมนุษย์และสิ่งแวดล้อมได้อย่างลงตัว เพราะขณะที่พื้นที่ป่าต้นน้ำถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง ระบบนิเวศเสียความสมดุล ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำนั้นก็กลับมีคุณค่าในการเฝ้ารักษาระบบนิเวศที่เหลืออยู่ให้ได้รับการคุ้มครองและฟื้นฟูจากชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงยังมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนช่วยกันดูแลรักษาและมีความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกันเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพ (2538, หน้า 103) ที่กล่าวว่า หลักการของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีการจัดการให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและลงทุนน้อยที่สุด ดังนั้นเมื่อผนวกเอาวัตถุประสงค์ของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว การจัดการโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ว่าเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินไปหรือเกิดขึ้นให้ได้บนความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างคนซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในฐานะของทรัพยากร

ดังเช่นชุมชนบ้านเตาปูนที่มีการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างแยบยลและมีประสิทธิภาพ เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์

ต่อมหาชนมากที่สุดและใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสียทรัพยากรไปโดยเปล่าประโยชน์ น้อยที่สุด และต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกัน การถอดบทเรียนในการดำเนินงาน ด้านดังกล่าว พบว่าชุมชนบ้านเตาปูนมีการดำเนินงานภายใต้กลไกเครื่องมือที่มีอยู่แล้วในจิตใต้สำนึก ความเชื่อ และความศรัทธาของคนในชุมชน โดยเป็นการรื้อฟื้นกระบวนการความคิดกลับมาใช้ในรูปแบบใหม่บนฐานของความเชื่อชุดเดิมให้มีความชัดเจน เป็นรูปธรรมและสอดคล้องสัมพันธ์กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น และมี “ผี” เป็นตัวแทนของความสำนึกอันดั่งามที่แฝงไว้ ด้วยคุณค่าในเชิงสังคมและจริยธรรมต่อจิตใจของคนในชุมชน ให้คนในชุมชนได้ปฏิบัติต่อธรรมชาติโดยอยู่ในกรอบของความพอดี ความเหมาะสม และสอดคล้องกับความเชื่อในบริบทของแต่ละชุมชนได้อย่างลงตัว

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมในพื้นที่อื่น ๆ โดยยังคงเน้นที่กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ แต่แตกต่างในส่วนของวิธีการวิจัย ที่ควรดำเนินการในลักษณะของการฝังตัวในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลให้ได้รับข้อมูลเชิงลึกและนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *เครื่องมือการทำงาน: การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ: สภาคาทอติก แห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ (บรรณาธิการ). (2536). *คนธรรมดา: รวบรวมบทความและข้อเขียนในวาระครบรอบอายุ 60 ปี ม.ร.ว. อภินันท์ รพีพัฒน์*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พงษ์ศักดิ์ วิทวัสชุตินกุล. (2554). *การให้น้ำของป่าต้นน้ำ*. กรุงเทพฯ: สำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- ยศ สันตสมบัติ. (2542). *ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์นพบุรีการพิมพ์.

ปัจจัยทำนายสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารก

PREDICTORS OF ATTACHMENT BETWEEN ADOLESCENT FATHERS AND THEIR INFANTS

อารี ฌอนโฌม*

Are Cha-on-chom

รองศาสตราจารย์ ดร.นุจรี ไชยมงคล**

Assoc. Prof. Dr.Nujjaree Chaimongkol

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุณี พงศ์จตุรวิทย์***

Asst. Prof. Dr.Yunee Pongjaturawit

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารก กลุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนจากบิดาวัยรุ่นและบุตรวัยทารกที่มารับบริการในโรงพยาบาลเขตอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้จำนวน 96 คู่ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ให้บิดาวัยรุ่นเป็นผู้ตอบเอง จำนวน 7 ชุด พบว่า ความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรสเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดและมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำนายได้ร้อยละ 18.20 ($\beta = .29, t = 2.91, p < .01$) และรองลงมาคือการรับรู้บทบาทการเป็นบิดา ทำนายได้เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 6.70 ($\beta = .29; t = 2.87, p < .01$) ปัจจัยทำนายทั้งสองสามารถอธิบายความแปรปรวนของสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้ร้อยละ 24.90 ($F_{2,93} = 15.404, p < .001$) พยายามหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดูแลสุขภาพเด็กและวัยรุ่นควรให้ความสำคัญ และส่งเสริมสัมพันธภาพของกลุ่มสมรส และการรับรู้บทบาทการเป็นบิดาโดยเฉพาะในครอบครัวที่บิดาอยู่ในวัยรุ่น เพื่อส่งผลให้สัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารกเป็นไปในทางที่ดีและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: สัมพันธภาพ, บิดาวัยรุ่น, ความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรส, การรับรู้บทบาทการเป็นบิดา, เด็กทารก

---

* นิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ปีการศึกษา 2556

** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ABSTRACT

The purpose of this research was to examine predictors of attachment between adolescent fathers and their infants. Multi-stage random sampling was used to recruit the sample of 96 dyads of adolescent fathers and their infants receiving care services in hospitals in Sena District, Ayutthaya province. Research instruments consisted of 7 self-report questionnaires completed by adolescent fathers. Results revealed that marital relation was the best and significant predictor accounted for 18.20% ($\beta=.29$, $t= 2.91$, $p < .01$) and the second best was paternal role's perception increasingly accounted for 6.70% ($\beta = .29$; $t = 2.87$, $p < .01$) in the prediction. Both predictors were significantly accounted for 24.9% ($F_{2, 93} = 15.404$, $p < .001$) in the variance of the adolescent father-infant attachment. These findings indicated that nurses or healthcare personnel caring for infant and adolescent health should be aware of and promote marital relation as well as paternal role's perception, especially in a family with adolescent fathers so that a better and more appropriate attachment between adolescent fathers and their infants would be developed.

Keywords: attachment, adolescent fathers, marital relations, paternal role's perception, infants.

บทนำ

สัมพันธภาพหรือความผูกพันระหว่างผู้เลี้ยงดูกับทารกเป็นสายสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่ส่งผลให้ทารกเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ สัมพันธภาพระหว่างผู้เลี้ยงดูกับทารกเกิดขึ้นเมื่อบิดา-มารดา หรือผู้เลี้ยงดูให้ความรักความผูกพัน เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกของทารก และตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจทารกได้อย่างเหมาะสม (George, Cummings & Davies, 2011) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทีละเล็กทีละน้อยตามระยะเวลาที่ผ่านไป สัมพันธภาพระหว่างผู้เลี้ยงดูและทารกนี้มิได้เกิดขึ้นจากสัญชาตญาณ แต่เกิดจากการเรียนรู้และพัฒนามาโดยลำดับ ในปัจจุบันมีบิดาที่อยู่ในวัยรุ่นเป็นจำนวนไม่น้อยเมื่อมารับบทบาทเป็นบิดา จำเป็นต้องปรับตัวในการเป็นบิดาซึ่งมีผลต่อการมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรวัยทารก (Kochanska, Woodard, Kim, Koenig, Yoon & Barry, 2011)

งานวิจัยเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบิดากับบุตรวัยทารก พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารก ได้แก่ การรับรู้บทบาทการเป็นบิดา ความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรส พื้นฐานอารมณ์ของทารก เพศของทารก การได้รับการสนับสนุนทางสังคม และลักษณะสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน (สุภาณี ไกรกุล, นุจรี ไชยมงคล และมณีรัตน์ ภาคฐป, 2552) ผู้วิจัยจึงหวังว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะสามารถใช้เป็นข้อมูลให้บุคลากรทางการแพทย์และผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารก อันจะทำให้เกิดสายสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ส่งผลให้เด็กและครอบครัวมีความมั่นคง เกิดความสมดุลขึ้นในครอบครัวได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นแบบทำนาย ใช้ทฤษฎีสัมพันธภาพ (attachment theory) ของบาวล์บี (Bowlby, 1969) เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารก ได้แก่ การรับรู้บทบาทการเป็นบิดา ความสัมพันธ์ของคู่สมรส พื้นฐานอารมณ์และเพศของทารก การได้รับการสนับสนุนทางสังคม และลักษณะสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บิดาวัยรุ่นที่มีบุตรอยู่ในวัยทารกที่มารับบริการในโรงพยาบาลเสนาและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 96 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ (power analysis) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ระดับนัยสำคัญ .05 ค่าอำนาจการทดสอบ (power of the test) เท่ากับ .80 และค่าขนาดอิทธิพลระดับกลาง (estimate effect size ขนาด moderate value) เท่ากับ .13 มีจำนวนตัวแปรทำนายหรือตัวแปรอิสระ 6 ตัวแปร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของบิดา สัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นและบุตรวัยทารก การรับรู้บทบาทการเป็นบิดา ความสัมพันธ์ของคู่สมรส พื้นฐานทางอารมณ์ของทารก การได้รับการสนับสนุนทางสังคม และลักษณะสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิสัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างคือบิดาวัยรุ่น จำนวน 96 ราย มีอายุเฉลี่ย 17.09 ปี การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด ร้อยละ 78.1 ส่วนใหญ่กำลังศึกษา คิดเป็นร้อยละ 44.8 ไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 30.2 ครอบครัวยังเป็นลักษณะขยาย ร้อยละ 95.8 บุตรวัยทารกมีอายุเฉลี่ย 9.98 เดือน และส่วนใหญ่เป็นบุตรเพศหญิง ร้อยละ 60.4
2. วิเคราะห์ตัวแปร ได้แก่ ความสัมพันธ์ของคู่สมรส การรับรู้บทบาทการเป็นบิดา พื้นฐานอารมณ์ของทารก การได้รับการสนับสนุนทางสังคม ลักษณะสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน และสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารก ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพิสัยของตัวแปรที่ศึกษา ($n = 96$)

ตัวแปร	<i>M</i>	<i>SD</i>	range
ความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรส	112.92	9.09	90-131
การรับรู้บทบาทการเป็นบิดา	159.09	10.78	128-181
พื้นฐานอารมณ์ของทารก	110.47	6.63	97-126
การได้รับการสนับสนุนทางสังคม	102.86	4.09	90-111
ลักษณะสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน	34.05	5.07	18-49
สัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารก	114.65	6.16	104-130

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายกับสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารก ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารกกับตัวแปรทำนายที่ศึกษา ($n = 96$)

ตัวแปร	<i>r</i>	<i>p-value</i>
ความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรส	.427	.001
การรับรู้บทบาทการเป็นบิดา	.425	.001
พื้นฐานอารมณ์ของทารก	.204	.046
เพศของทารก	.003	.751
การได้รับการสนับสนุนทางสังคม	.220	.031
ลักษณะสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน	-.061	.556

4. การวิเคราะห์ปัจจัยทำนายตรวจสอบพบว่าข้อมูลเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น นั่นคือตัวแปรต้นและตัวแปรตามเป็นข้อมูลเชิงปริมาณที่มีการวัดระดับ Interval มีการแจกแจงแบบปกติ เป็นอิสระต่อกันและไม่เกิด Autocorrelation ทดสอบโดยใช้สถิติ Durbin-Watson ค่าที่ได้อยู่ในช่วง 1.5-2.5 ไม่มี Outliers, Linear Relationship และไม่มี Multicollinearity ระหว่างตัวแปรทำนาย โดยที่ตัวทำนายมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่สูงกว่า .75 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อหาปัจจัยทำนายที่ดีที่สุดพบว่า ความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรสและการรับรู้บทบาทการเป็นบิดาร่วมกันทำนายสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้ร้อยละ 24.9 ($F_{2,93} = 15.404, p < .001$) ความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรสเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุด

และมีนัยสำคัญทางสถิติทำนายได้ร้อยละ 18.2 ($\beta = .294$; $t = 2.913$, $p < .01$) รองลงมาคือ การรับรู้บทบาทการเป็นบิดาท่านายได้เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 6.7 ($\beta = .290$; $t = 2.873$, $p < .01$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ตัวแปร	<i>b</i>	<i>S.E.</i>	β	<i>t</i>
Constant	65.697	8.928		7.359***
ความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรส	.200	.069	.294	2.913**
การรับรู้บทบาทการเป็นบิดา	.166	.026	.290	2.873**

$F_{2, 93} = 15.404***$
 $R^2 = .249$
 Adjust $R^2 = .236$
 $\Delta R^2 = .067$

** ($p < .01$), *** ($p < .001$)

อภิปรายผล

ความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรสเป็นปัจจัยทำนายที่ดีที่สุด การรับรู้บทบาทการเป็นบิดาเป็นปัจจัยทำนายที่ดีลำดับที่สอง และปัจจัยทำนายทั้งสองสามารถอธิบายความแปรปรวนของสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้ร้อยละ 24.9 สอดคล้องและเป็นไปตามทฤษฎีสัมพันธภาพ (attachment theory) ของ Bowlby (1969) ที่อธิบายว่า สัมพันธภาพเป็นสายสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่มั่นคงของมนุษย์ เริ่มจากการก่อเกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงดูกับเด็ก ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพระหว่างผู้เลี้ยงดูและทารก ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้เลี้ยงดู ด้านทารก และด้านสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรสเป็นปัจจัยทางด้านผู้เลี้ยงดูที่อธิบายความแปรปรวนของสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารกได้ดีที่สุด อธิบายได้ว่าความสัมพันธ์ของกลุ่มสมรสเป็นรากฐานที่สำคัญของครอบครัว สามิและภรรยาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและยินดีต่อการมีสมาชิกใหม่จะทำให้ครอบครัวมีความสุข ส่งผลถึงการเป็นบิดามารดาที่ดี แต่หากความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสไม่ดี ชีวิตสมรสไม่ราบรื่น สามิปฏิบัติและการรับรู้และความรับผิดชอบ ส่งผลให้ครอบครัวไม่มีความสุขและมีสัมพันธภาพกับบุตรน้อยหรือไม่มี การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของสามิและภรรยาเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดความรัก ความผูกพัน มีความเข้าใจ อภัยให้กัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เกิดเป็นครอบครัวที่อบอุ่น ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อบุตร

การรับรู้บทบาทการเป็นบิดา เป็นปัจจัยทำนายที่ดีลำดับที่สอง ทำนายได้เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 6.7 ซึ่งการรับรู้บทบาทการเป็นบิดา เป็นปัจจัยทางด้านผู้เลี้ยงดู สอดคล้องกับทฤษฎีสัมพันธภาพของ Bowlby (1969) ที่อธิบายว่า เมื่อผู้ชายมีการแต่งงานและวางแผนในการมีบุตรและรับรู้ว่าการตั้งครรภ์ บทบาทในการเป็นสามิที่

ต้องดูแลภรรยาในการพาไปพบแพทย์ การแสดงความรักและห่วงใยตั้งแต่ทารกแรกเกิด บิดามีส่วนช่วยดูแลทั้งมารดาและมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรเมื่อกลับไปอยู่บ้าน จนกระทั่งบุตรเติบโตตามวัย ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบิดาและทารก ในทางตรงกันข้ามถ้าบิดาไม่ตระหนักถึงบทบาทการเป็นสามีและบิดา สิ่งที่เป็นผลกระทบคือความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา สามีไม่สนใจครอบครัวส่งผลให้เกิดความแตกแยกในครอบครัว ผู้เลี้ยงดูบุตรจึงเป็นหน้าที่ของมารดาคนเดียว ทำให้ไม่มีสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรหรืออาจมีสัมพันธภาพไม่ดี (Mollborn & Lovegrove, 2011)

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการศึกษาพยาบาล คณาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล สามารถนำผลการวิจัย ไปใช้ประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับการพยาบาลมารดา-บิดาวัยรุ่นและทารก ในประเด็นที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพระหว่างบิดากับบุตรซึ่งมีผลต่อทารก
2. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล ผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับพยาบาลในการวางแผนและพัฒนาโปรแกรมการสร้างเสริมสัมพันธภาพของบิดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัยทารก
3. ด้านการบริหารการพยาบาล เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารทางการพยาบาล สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางหรือนโยบายด้านการดูแลสุขภาพเด็กและวัยรุ่น โดยเฉพาะในส่วนของส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารก
4. ด้านการวิจัย นักวิจัยสามารถนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบิดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารก

บรรณานุกรม

- นุจรี ไชยมงคล. (2554). การตอบสนองของมารดาและความผูกพันมั่นคงของทารก: การทดสอบคุณสมบัติเครื่องมือวิจัยแปล. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 19(4), หน้า 25-28.
- สุธิดา ยาทองไชย. (2550). *ผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเป็นบิดา ต่อการปฏิบัติพัฒนาการของบิดาที่มีบุตรคนแรกในระยะหลังคลอด*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภาณี ไกรกุล, นุจรี ไชยมงคล และมณีรัตน์ ภาครูป. (2552). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดของบิดามารดากับสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตรป่วยที่รับการรักษาในหออภิบาลผู้ป่วยวิกฤต. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี*, 22(1), หน้า 19-28.
- สุมัจฉรา มานะชีวกุล, ทศนี ประสพกิตติคุณ และพรรณรัตน์ แสงเพิ่ม. (2555). ปัจจัยทำนายความเครียดของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรในวัยขวบปีแรก. *วารสารสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 30(1), หน้า 53-62.

- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss*. New York, NY: Basic Books.
- George, M. R., Cummings, E. M., & Davies, P. T. (2011). Positive aspects of fathering and mothering, and children's attachment in kindergarten. *Journal of Early Children Development Care, 180* (1-2), pp. 107–119.
- Kochanska, G., Woodard, J., Kim, S., Koenig, J. L., Yoon, J. E., & Barry, R. A. (2011). Positive socialization mechanisms in secure and insecure parent-child dyads: Two longitudinal studies. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 51*(9), pp. 998-1009.
- Mollborn, S., & Lovegrove, P. J. (2011). Examining the relations of infant temperament and couples' marital satisfaction to mother and father involvement: a longitudinal study. *Journal of Fathering, 7*(1), pp. 23-48.

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันที่ส่งผลต่อ
ความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่
THE RELATIONS BETWEEN QUALITY OF WORK LIFE AND
RELATIONSHIP AFFECTING TO LOYALTY ON ORGANIZATION OF
KRUNG THAI BANK OFFICERS, THE HEAD OFFICE

เอกพล หล้าชม*

Aekpol Lamchom

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ สิริวงศ์**

Asst. Prof. Dr.Pitak Siriwong

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กร 3) เพื่อศึกษาความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กร โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่ จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร โดยรวมมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับด้านการคำนึงถึงประโยชน์และความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านโอกาสและการพัฒนาความสามารถ ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย ความผูกพันต่อองค์กรในภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับด้านความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมาย รวมทั้งค่านิยมองค์กร ด้านความพยายามเต็มที่ในการทำงานเพื่อองค์กร และด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิก

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตการทำงาน, ความผูกพัน, ความจงรักภักดี, ธนาคารกรุงไทย

* นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2556

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

ABSTRACT

This research aimed to study the relations between the quality of work life and the organizational ties; the quality of work life affecting loyalty to the organization; and the organizational ties having an impact on loyalty to the organization. The data were collected from 400 Krung Thai Bank officers who answered the questionnaire and statistically analyzed by frequency, percentage, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and multiple regression analysis. It was found that the relations between the quality of work life and the organizational ties in general were moderately positive. In general, the quality of work life generated the same aspect of impact on the loyalty to the organization when compared to the officers' expectation of the profit and social responsibility; the opportunity and development ability; and the sufficient and fair pay. On the contrary, the quality of work life had reverse relations with hygienic and safe environments which could be formulated as a predicted equation. The organizational ties in general were found to be in a similar trend as trust and agreement toward goal. They also included value and complete effort to work for the organization. A sense of strong will of being a Bank member could be formulated as a predicted equation. The result from the research suggested, for the executives or people who were concerned with improving the quality of work life, that sufficient and fair pay should be well reconsidered and that adjusting the pay must be considered fairly.

Keywords: quality of work life, organizational ties, loyalty, Krung Thai Bank.

บทนำ

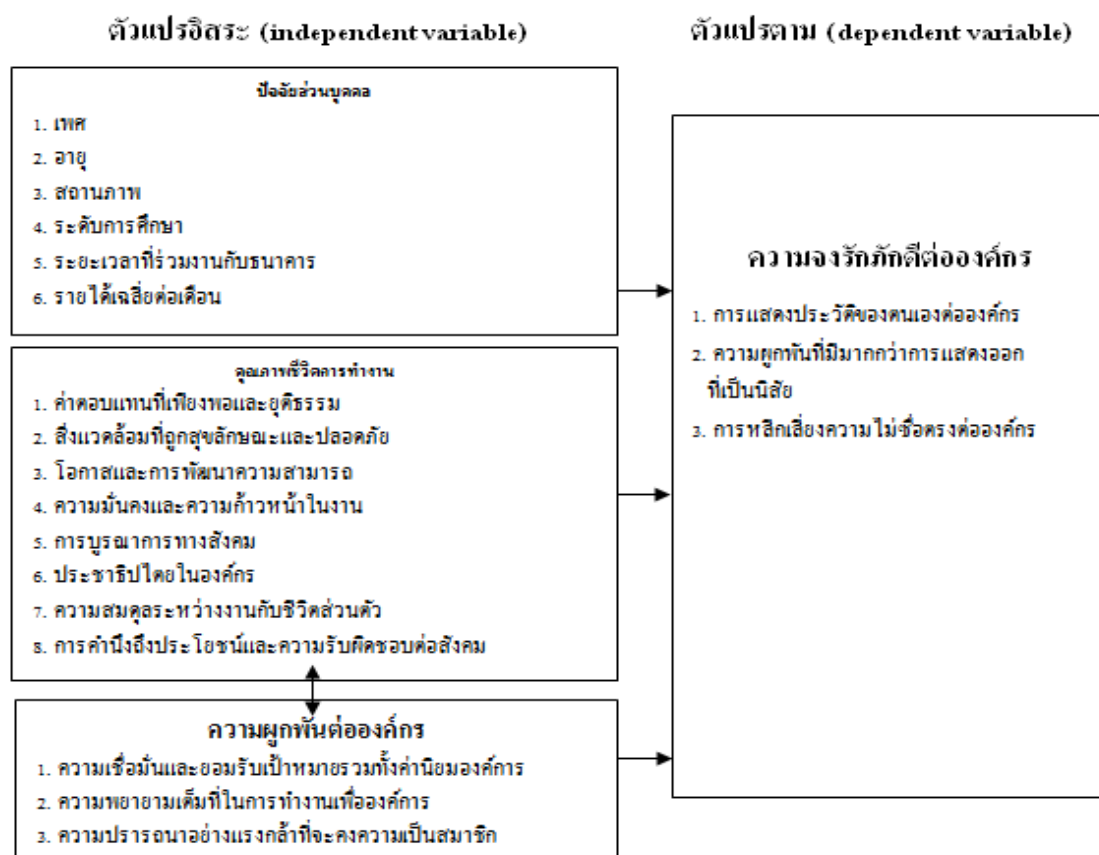
ปัจจุบันผู้คนส่วนใหญ่ใช้เวลาเกือบทั้งหมดไปกับการทำงาน เนื่องจากการทำงานเป็นการสร้างรายได้เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตและตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น การทำงานให้มีความสุขนั้น พนักงานควรมีความพึงพอใจในงานที่ตนปฏิบัติ จะก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อตัวพนักงานเองและต่อองค์กร

คุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีเป็นสิ่งที่ตอบสนองความพึงพอใจแก่พนักงานทุกคนในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นระดับเจ้าหน้าที่ หัวหน้างาน ผู้บริหารงาน หรือแม้แต่เจ้าของหน่วยงาน อีกทั้งการมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดียังส่งผลดีในด้านอื่น ๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้ทำให้พนักงานเกิดความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งจะช่วยลดอัตราการขาดงานและทำให้คุณภาพงานเพิ่มสูงขึ้น ตามแนวคิดของ Walton (1973) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานว่าประกอบด้วย ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะและปลอดภัย โอกาสและการพัฒนาความสามารถ ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน การบูรณาการทางสังคม ประชาธิปไตยในองค์กร ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และการคำนึงถึงประโยชน์และความรับผิดชอบต่อสังคม

ความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรของพนักงานนั้นสามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย หากพนักงานได้ทำงานที่เหมาะสมกับตนเองแล้วย่อมก่อให้เกิดความสุข ประสบผลสำเร็จในการทำงาน และมีความต้องการอยู่กับองค์กรต่อไป คุณภาพชีวิตการทำงานจึงเป็นปัจจัยที่มีผลอย่างมากต่อความผูกพันที่พนักงานมีต่อองค์กร แนวคิดของ Baron (1986) มีว่า ความผูกพันต่อองค์กรคือทัศนคติที่มีต่อองค์กรซึ่งแตกต่างจากความพึงพอใจในงาน กล่าวคือความพึงพอใจในงานสามารถเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามสภาพงาน แต่ความผูกพันต่อองค์กรเป็นทัศนคติที่มีความมั่นคงมากกว่า เป็นทัศนคติที่คงอยู่ในช่วงเวลานาน แต่ความผูกพันต่อองค์กรก็เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกับความพึงพอใจในการทำงาน 4 ปัจจัย ได้แก่ ลักษณะงาน โอกาสในการทำงานใหม่ ลักษณะส่วนบุคคล สภาพการทำงานที่มีความพึงพอใจในผู้บังคับบัญชาของตนเอง และแนวคิดของ Fletcher (1993) กล่าวถึงองค์ประกอบของความจงรักภักดีว่าประกอบด้วย การแสดงประวัติของตนเองต่อองค์กร ความผูกพันที่มีมากกว่าการแสดงออกที่เป็นนิสัย และการหลีกเลี่ยงความไม่ซื่อตรงต่อองค์กร

ธนาคารกรุงไทยได้ให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรบุคคลเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังส่งเสริมให้พนักงานพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมถึงได้พัฒนาระบบการให้ค่าตอบแทนตามผลงานและสมรรถนะอย่างเป็นธรรม เพื่อรักษาคณติ คนเก่ง และเป็นการสนับสนุนให้พนักงานปฏิบัติงานที่มีคุณค่าต่อองค์กรเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การบริหารทรัพยากรบุคคลจึงถือเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างมาก เนื่องจากบุคลากรถือเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่ เนื่องจากสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานให้ดีขึ้น อีกทั้งยังนำผลที่ได้ไปต่อยอดสำรวจพนักงานในสำนักงานเขตหรือสาขาของธนาคารได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่
3. เพื่อศึกษาความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยเน้นการสำรวจเพื่อใช้วิธีการอธิบายข้อมูล

เชิงพรรณนา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ประชากรคือพนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่ สํารวจข้อมูลเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2556 มีจำนวน 5,870 คน สุ่มตัวอย่างแบบสุ่มตามความสะดวกได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 พนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64.25 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.25 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 53.50 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 82.52 มีระยะเวลาที่ร่วมงานกับธนาคาร 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 53.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 65,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.00

ส่วนที่ 2 คุณภาพชีวิตการทำงาน of พนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่ โดยรวม ดังตารางที่

1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพชีวิตการทำงาน

คุณภาพชีวิตการทำงาน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	3.38	0.69	ปานกลาง
2. สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะและปลอดภัย	3.55	0.59	มาก
3. โอกาสและการพัฒนาความสามารถ	3.48	0.70	มาก
4. ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน	3.46	0.68	มาก
5. การบูรณาการทางสังคม	3.61	0.62	มาก
6. ประชาธิปไตยในองค์กร	3.49	0.63	มาก
7. ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว	3.66	0.62	มาก
8. การคำนึงถึงประโยชน์และความรับผิดชอบต่อสังคม	3.71	0.57	มาก
รวม	3.54	0.50	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าคุณภาพชีวิตการทำงาน of พนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานธนาคารกรุงไทยให้ความสำคัญในด้านการคำนึงถึงประโยชน์และความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุด ให้ความสำคัญในด้านความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัวในอันดับรองลงมา และให้ความสำคัญด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่ โดยรวม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความผูกพันต่อองค์กร

ความผูกพันต่อองค์กร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายรวมทั้งค่านิยมองค์กร	3.83	0.60	มาก
2. ความพยายามเต็มที่ในการทำงานเพื่อองค์กร	4.06	0.59	มาก
3. ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิก	3.78	0.83	มาก
รวม	3.88	0.62	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานธนาคารกรุงไทยให้ความสำคัญในด้านความพยายามเต็มที่ในการทำงานเพื่อองค์กรมากที่สุด ให้ความสำคัญในด้านความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายรวมทั้งค่านิยมองค์กรในอันดับรองลงมา และให้ความสำคัญด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่ โดยรวม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความจงรักภักดีต่อองค์กร

ความจงรักภักดีต่อองค์กร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. การแสดงประวัติของตนเองต่อองค์กร	3.90	0.63	มาก
2. ความผูกพันที่มีมากกว่าการแสดงออกที่เป็นนิสัย	3.97	0.63	มาก
3. การหลีกเลี่ยงความไม่ซื่อตรงต่อองค์กร	4.12	0.68	มาก
รวม	4.00	0.56	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานธนาคารกรุงไทยให้ความสำคัญในด้านการหลีกเลี่ยงความไม่ซื่อตรงต่อองค์กรมากที่สุด ให้ความสำคัญในด้านความผูกพันที่มีมากกว่าการแสดงออกที่เป็นนิสัยในอันดับรองลงมา และให้ความสำคัญด้านการแสดงประวัติของตนเองต่อองค์กรน้อยที่สุด

ส่วนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร โดยรวม ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร โดยรวม

คุณภาพชีวิตการทำงาน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p -value	ความสัมพันธ์
1. ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	0.49	0.00**	ต่ำ
2. สิ่งแวดล้อมที่สุขลักษณะและปลอดภัย	0.40	0.00**	ต่ำ
3. โอกาสและการพัฒนาความสามารถ	0.56	0.00**	ต่ำ
4. ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน	0.49	0.00**	ต่ำ
5. การบูรณาการทางสังคม	0.45	0.00**	ต่ำ
6. ประชาธิปไตยในองค์กร	0.50	0.00**	ต่ำ
7. ความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว	0.41	0.00**	ต่ำ
8. การคำนึงถึงประโยชน์และความรับผิดชอบต่อสังคม	0.65	0.00**	ปานกลาง
รวม	0.63	0.00**	ปานกลาง

** $p = 0.01$

จากตารางที่ 4 เป็นผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร พบว่าโดยรวมคุณภาพชีวิตการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรเชิงบวกในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือด้านการคำนึงถึงประโยชน์และความรับผิดชอบต่อสังคม รองลงมาคือด้านโอกาสและการพัฒนาความสามารถ และด้านที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือด้านความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว

ส่วนที่ 6 การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กร ดังตารางที่ 5-6

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุของคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กร

ตัวแปรพยากรณ์	ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(constant)		1.37	0.15		9.20	0.00
1. การคำนึงถึงประโยชน์และความรับผิดชอบต่อสังคม	X1	0.51	0.05	0.52	11.16	0.00
2. โอกาสและการพัฒนาความสามารถ	X2	0.19	0.04	0.24	4.90	0.00
3. ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	X3	0.12	0.04	0.14	3.27	0.00
4. สิ่งแวดล้อมที่ถูกละเลยและปลอดภัย	X4	-0.09	0.04	-0.10	-2.10	0.04

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณสามารถนำมาเขียนเป็นสมการพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กร ได้ดังนี้

$$\hat{y}_1 = 1.37 + (0.52) X_1 + (0.24) X_2 + (0.14) X_3 - (0.10) X_4$$

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมจะมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับด้านการคำนึงถึงประโยชน์และความรับผิดชอบต่อสังคม (X1) ด้านโอกาสและการพัฒนาความสามารถ (X2) ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม (X3) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกละเลยและปลอดภัย (X4)

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุของความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กร

ตัวแปรพยากรณ์	ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(constant)		0.78	0.11		6.87	0.00
1. ความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายรวมทั้งค่านิยมองค์กร	X1	0.39	0.05	0.42	8.21	0.00
2. ความพยายามเต็มที่ในการทำงานเพื่อองค์กร	X2	0.33	0.04	0.35	8.59	0.00
3. ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิก	X3	0.10	0.03	0.15	3.26	0.00

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณสามารถนำมาเขียนเป็นสมการพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรได้ดังนี้

$$\hat{Y}_2 = 0.78 + (0.42) X_1 + (0.35) X_2 + (0.15) X_3$$

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรในภาพรวมจะมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับด้านความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายรวมทั้งค่านิยมองค์กร (X1) ด้านความพยายามเต็มที่ในการทำงานเพื่อองค์กร (X2) และด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิก (X3)

อภิปรายผล

1. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร พบว่าคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร โดยรวม โดยมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะพนักงานมีความเสียสละและยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อสังคม และพนักงานเต็มใจและทุ่มเทความพยายามอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธนาคาร เมื่อพนักงานทำงานด้วยความสุขและเต็มใจที่จะทำงานย่อมส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตการทำงานดีขึ้นและจะนำไปสู่ความพึงพอใจในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณา กรุงพลี (2552) ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของเจ้าหน้าที่สำนักงานพบว่าคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของเจ้าหน้าที่สำนักงานมีความสัมพันธ์กันทุกด้าน

2. คุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กร พบว่าคุณภาพชีวิตการทำงานจากทั้งหมด 8 ด้าน มีเพียง 4 ปัจจัยเท่านั้น ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กร โดยคุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวม

จะมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับด้านการคำนึงถึงประโยชน์และความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านโอกาสและการพัฒนาความสามารถ ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเสียดสีและยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อสังคมของพนักงาน พนักงานรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของธนาคารและไม่ต้องการให้ใครมากล่าวร้ายต่อธนาคาร พนักงานรู้สึกผูกพันกับธนาคาร โดยไม่คิดที่จะเปลี่ยนสถานที่ทำงานใหม่ การได้รับโอกาสจากผู้บังคับบัญชาให้เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอ ความพึงพอใจในสวัสดิการที่ได้รับจากธนาคาร ด้วยเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้พนักงานเกิดความจงรักภักดีต่อธนาคารและพร้อมจะปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ สอดคล้องกับแนวคิดของเชริชญา หล้าสุวรรณ (2545) ได้ให้ความหมายของความจงรักภักดีต่อองค์กรไว้ว่า บุคคลมีความเต็มใจและอุทิศตัวอย่างมากต่อองค์กร มีความผูกพัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ภูมิใจและสนับสนุนองค์กร ต่อสู้ปกป้ององค์กรจากผู้ต่อต้าน ตระหนักถึงด้านดีขององค์กร ละเว้นการกล่าวร้ายแก่องค์กร มีความเชื่อถือไว้วางใจพร้อมที่จะช่วยเหลือองค์กร และมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามผู้นำ

3. ความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กร พบว่าความผูกพันต่อองค์กรในภาพรวมจะมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับด้านความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายรวมทั้งค่านิยมองค์กร ด้านความพยายามเต็มที่ในการทำงานเพื่อองค์กรและด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพนักงานเต็มใจและทุ่มเทความพยายามอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธนาคาร พนักงานรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของธนาคาร รู้สึกว่าธนาคารกรุงไทยเหมือนบ้านหลังที่สอง และพนักงานรู้สึกภูมิใจที่เป็นพนักงานธนาคารกรุงไทย ด้วยเหตุผลความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรดังกล่าวจึงส่งผลทำให้พนักงานเกิดความจงรักภักดีต่อองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Gordon, Philpot, Burt, Thompson และ Spiller (1980) ที่กล่าวว่าความจงรักภักดีเป็นส่วนหนึ่งใน โครงสร้างของความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กร ซึ่งความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ ความเชื่ออย่างแรงกล้า การยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ความปรารถนาที่จะรักษาความเป็นสมาชิกขององค์กรไว้และเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามเพื่อทำงานในองค์กร

ข้อเสนอแนะ

เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานให้ดีขึ้น ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพชีวิตการทำงานควรทบทวนในเรื่องค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม โดยต้องพิจารณาเรื่องค่าตอบแทนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน และการพิจารณาประเมินผลงานประจำปีเพื่อปรับค่าตอบแทนจะต้องพิจารณาอย่างยุติธรรม และเพื่อเป็นการปรับปรุงความผูกพันต่อองค์กรให้ดีขึ้น ผู้บริหารธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานธนาคารกรุงไทย สำนักงานใหญ่ ควรกระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างความผูกพันในองค์กร ตอบแทนพนักงานที่ดีด้วยรางวัลที่เหมาะสม และพัฒนาแผนการเสริมสร้างความผูกพันในองค์กร โดยการสร้างความ

ผูกพันต่อองค์กรควรจะทำงานกันตั้งแต่ระดับองค์กรจนถึงระดับบุคคล ควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับพนักงานในการให้ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับตนเองแก่ธนาคารอย่างครบถ้วน เช่น ความสามารถพิเศษ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และเหตุผลที่ต้องการปฏิบัติงานกับธนาคาร เพราะข้อมูลเหล่านี้จะทำให้ธนาคารสามารถใช้ประโยชน์จากพนักงานได้อย่างเต็มที่ สามารถเลือกคนทำงานให้เหมาะสมกับตำแหน่ง ช่วยสร้างความปรารถนาและความตั้งใจที่จะให้พนักงานปฏิบัติงานอยู่กับองค์กรต่อไป

บรรณานุกรม

- ชะธินยา หล้าสูงษ์. (2545). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ บารมีของหัวหน้าหอผู้ป่วย ความก้าวหน้าในอาชีพกับความจงรักภักดีต่อองค์กรของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลชุมชน*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล, คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปวีณา กรุงพลี. (2552). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของเจ้าหน้าที่สำนักยาปณั*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- ประสพชัย พสุนนท์. (2553). *สถิติธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: ท้อป.
- สุธินี เดชะตา. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรพินธ์ เสวกวาปี. (2553). *ความสัมพันธ์ของคุณภาพชีวิตการทำงานกับการรับรู้ภาวะผู้นำของพนักงานกรมสรรพากรในเขตกรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Baron, A. R. (1986). *Behavior in organizations*. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Fletcher, G. P. (1993). *Loyalty: An essay on the morality of relationships*. New York, NY: Oxford University Press.
- Gordon, Michael E., Philpot, John W., F Burt, Robert E., Thompson, Cynthia A., & Spiller, William E. (1980). Commitment to the union: Development of a measure and an examination of its correlates. *Journal of Applied Psychology*, 65(4), pp. 479-499.
- Walton, R. E. (1973). Quality of work life. *Sloan Management Review*, 15(1), pp. 11-12.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
SRIPATUM UNIVERSITY CHONBURI CAMPUS

โครงการ การประชุมวิชาการระดับชาติ

เรื่อง ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา

(Research and Creative Solutions for Development)

2014 SPUC National Conference

วันศุกร์ที่ 2 พฤษภาคม 2557

ณ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

1. หลักการและเหตุผล

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ได้ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ การบริหาร การจัดการ ศึกษาศาสตร์ การประดิษฐ์คิดค้น และได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการสร้างเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์เชิงวิชาการทั้งภายในและภายนอกสถาบัน ซึ่งนำไปสู่การศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนา นวัตกรรมใหม่ ๆ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี จึงกำหนดการจัดประชุมวิชาการระดับชาติ เป็นการนำเสนอ ผลงานการวิจัยและสิ่งประดิษฐ์ขึ้น ทั้งแบบบรรยายและแบบโปสเตอร์ เพื่อใช้เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ด้านวิชาการของอาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา และเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่สาธารณะ อีกทั้งการประชุมยังเป็นไปตามตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถาบันอุดมศึกษา (สกอ.) ด้วย

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อเป็นเวทีทางวิชาการในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์จาก อาจารย์ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา นักประดิษฐ์ ในระดับการศึกษาระดับอุดมศึกษา
- 2.2 เพื่อเป็นการเสนอผลงานวิจัยประจำปีในสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ การบริหาร การจัดการ ศึกษาศาสตร์ และผลงานสร้างสรรค์ ทั้งแบบบรรยายและแบบโปสเตอร์
- 2.3 เพื่อเป็นการดำเนินการตามตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายในของสถาบันอุดมศึกษา (สกอ.)

ตัวบ่งชี้ที่ 4.2: มีระบบบริหารจัดการความรู้จากงานวิจัยและงานสร้างสรรค์

เกณฑ์มาตรฐานข้อที่ 1 : มีระบบและกลไกสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์
ในทางวิชาการและการนำไปใช้ประโยชน์

เกณฑ์มาตรฐานข้อที่ 3 : มีการสร้างเครือข่ายเผยแพร่ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ไปยัง
ผู้เกี่ยวข้อง

3. ผู้รับผิดชอบโครงการ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

4. วิธีการดำเนินงาน

การประชุมวิชาการในครั้งนี้ กำหนดวิธีดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

4.1 การปาฐกถาและการอภิปรายโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

4.2 การนำเสนอผลงานวิจัยของอาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา นักประดิษฐ์ ในระดับอุดมศึกษา ทั้งแบบบรรยายและแบบโปสเตอร์

4.3 การแสดงนิทรรศการ ผลงานและนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์คิดค้นใหม่ ๆ

5. วัน เวลา และสถานที่

วันศุกร์ที่ 2 พฤษภาคม 2557 เวลา 08.30 – 16.30 น.

ณ ห้องศรีสุข อาคาร ดร.สุข - มานินี พุคยาภรณ์

6. ผู้เข้าร่วมประชุม

นักวิชาการ อาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา นักประดิษฐ์ จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ทั่วประเทศ และผู้สนใจทั่วไป จำนวน 300 คน

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ผู้เข้าร่วมประชุม ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป

7.2 นักวิชาการ อาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา นักประดิษฐ์ ได้เผยแพร่ผลงานวิจัย นวัตกรรม การคิดค้น สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ สู่นักวิชาการ

7.3 มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษา

7.4 มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ได้ให้บริการวิชาการแก่สังคม

7.5 มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ได้เผยแพร่ผลงานวิจัย

8. อัตราค่าลงทะเบียน

8.1 ผู้นำเสนอผลงานวิจัย/สร้างสรรค์ (ลงทะเบียนล่วงหน้าและชำระเงินผ่านธนาคารกสิกรไทย ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2556- 1 มกราคม 2557)

- บุคคลทั่วไป 1,500 บาท

- นักศึกษาทุกสถาบัน 1,000 บาท

8.2 ผู้นำเสนอผลงานวิจัย/สร้างสรรค์ซ้ำ (ลงทะเบียนและชำระเงินผ่านธนาคารกสิกรไทย ระหว่างวันที่ 2-15 มกราคม 2557)

- บุคคลทั่วไป 2,000 บาท

- นักศึกษาทุกสถาบัน 1,500 บาท

8.3 ผู้สนใจเข้าร่วมประชุม 1,500 บาท (ลงทะเบียนล่วงหน้าและชำระเงินผ่านธนาคารกสิกรไทย ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2556- 15 มกราคม 2557)

8.4 ผู้สนใจเข้าร่วมประชุม 2,000 บาท (ลงทะเบียนตั้งแต่ 16 มกราคม 2557-20 เมษายน 2557 และชำระเงินหน้างานในวันที่ 2 พฤษภาคม 2557)

9. กำหนดการ

**การประชุมวิชาการระดับชาติ
เรื่อง ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา
(2014 SPUC National Conference)
วันศุกร์ที่ 2 พฤษภาคม 2557
ณ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี**

08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 – 09.15 น.	พิธีเปิด - กล่าวต้อนรับ โดย รองอธิการบดี วิทยาเขตชลบุรี ดร.นุชบา ชัยจินดา - กล่าวรายงาน โดย ผู้ช่วยอธิการบดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ อูสาหะ - ประธานในพิธีกล่าวเปิดงาน
09.15 – 10.00 น.	ปาฐกถาพิเศษเรื่อง “การทำงานในยุคประชาคมอาเซียน” โดย คุณบุญฤทธิ กัลยาณมิตร ผู้ตรวจราชการกระทรวงพาณิชย์
10.00 – 12.00 น.	การบรรยายพิเศษเรื่อง “ธรรมชาติของเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคอาเซียน” โดย ดร.ครรชิต มาลัยวงศ์ ราชบัณฑิต นายกสภามหาวิทยาลัยศรีปทุม
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 16.30 น.	การนำเสนอผลงานวิจัย - สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ - สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ - สาขาวิชาการบริหาร การจัดการ - สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

- งานสร้างสรรค์

15.00 – 16.30 น.

พิธีมอบรางวัลผู้ชนะการประกวดสื่อมัลติมีเดียและดิจิทัลเกม

10. กำหนดการส่งผลงานวิชาการ

การประชุมวิชาการระดับชาติ
เรื่อง ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนา
(2014 SPUC National Conference)
วันศุกร์ที่ 2 พฤษภาคม 2557
ณ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

1 พ.ย. 2556	เปิดรับลงทะเบียนผู้สนใจส่งผลงานวิจัยและผู้เข้าร่วมประชุม
1 ต.ค. 2556-1 ม.ค. 2557	ส่งบทความย่อและรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เพื่อรับพิจารณา (8 หน้า)
1 ม.ค. 2557	วันสุดท้ายของการลงทะเบียนนำเสนอผลงานล่วงหน้า
15 ม.ค. 2557	วันสุดท้ายของการลงทะเบียนนำเสนอผลงานซ้ำ
16 ม.ค.-28 ก.พ. 2557	คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกงานวิจัยและนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความวิจัย
1 มี.ค. 2557	วันสุดท้ายที่ผู้ทรงคุณวุฒิส่งบทความให้เจ้าของบทความแก้ไข
15 มี.ค. 2557	วันสุดท้ายที่เจ้าของปรับแก้บทความตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและส่งบทความวิจัยคืน
16 มี.ค. 2557	ปิดรับผลงานที่แก้ไขฉบับสมบูรณ์
9 เม.ย. 2557	ประกาศผลงานวิจัยที่ได้รับคัดเลือกในการนำเสนอ
10-25 เม.ย. 2557	ผู้นำเสนอยืนยันผ่านระบบ
2 พ.ค. 2557	นำเสนอในงานประชุมวิชาการ

11. รายละเอียดวิธีการเขียนบทความ (คู่มืออย่างการพิมพ์บทความวิจัย (Template) ประกอบ)

- 11.1 บทความมีความยาวไม่เกิน 8 หน้ากระดาษ A4 (รวมบทความย่อภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และเอกสารอ้างอิง)
- 11.2 การตั้งหน้ากระดาษ ให้กำหนดขอบกระดาษ 1.25 นิ้ว (3.17 ซม.) โดยรอบ
- 11.3 ตัวอักษรให้ใช้ Angsana New ดังนี้
  - 11.3.1 ชื่อเรื่องภาษาไทย ขนาด 20 ตัวหนา กลางหน้ากระดาษ และชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 20 ตัวหนา กลางหน้ากระดาษ

11.3.2 ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) ขนาด 16 ตัวหนา
ชิดขอบขวา

11.3.3 เเงงอรรด ขนาด 14 ตัวธรรมดา ชิดขอบซ้าย ประกอบด้วย

- (กรณีเป็นนักศึกษ) ประเภทของผลงาน ชื่อสถาบันการศึกษา ปีการศึกษา สถานะของบุคคล (ทั้งตัวนักศึกษและอาจารย์ผู้ควบคุม) เช่น

---

* วิทยานิพนธ์นิตศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ปีการศึกษา 2555

** นักศึกษาหลักสูตรนิตศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

*** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชากฎหมายมหาชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

- (กรณีเป็นนักวิจัย) คำอธิบายพิเศษของผลงาน (ถ้ามี) สถานะของบุคคล ชื่อสถาบัน เช่น

---

* ได้รับทุนอุดหนุนงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ปีการศึกษา 2555

** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชากฎหมายมหาชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

11.3.4 หัวเรื่อง ขนาด 18 ตัวหนา ชิดขอบซ้าย

11.3.5 รายละเอียด/เนื้อเรื่อง ขนาด 16 ตัวธรรมดา

11.4 ตาราง ให้วางตารางใกล้ตำแหน่งที่อ้างถึงในบทความ พิมพ์ชื่อและลำดับของตารางเหนือตารางและพิมพ์คำอธิบายเพิ่มเติมใต้ตาราง

11.5 ส่วนประกอบหลักในหัวข้อประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) พร้อมคำสำคัญอย่างน้อย 2 คำ
- บทนำ
- กรอบแนวคิดและทฤษฎี
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- วิธีการดำเนินการวิจัย
- สรุปผลการวิจัย
- อภิปรายผล
- ข้อเสนอแนะ

- บรรณานุกรม

11.6 การอ้างอิงในเนื้อเรื่องให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนาม-ปี (Author-date in-text citation) ตามตัวอย่าง

(จรัส สุวรรณเวลา, 2553, หน้า 20)

11.7 การอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม (Reference citation) รวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้น ๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อบรรณานุกรม สำหรับผลงานวิชาการภาษาไทย หรือ REFERENCE สำหรับผลงานวิชาการภาษาอังกฤษ ใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) ดังตัวอย่างการเขียนบรรณานุกรม

บรรณานุกรม

จรัส สุวรรณเวลา. (2553). *จุดบอดบนทางสู่ธรรมภิบาล บทบาทของบอร์ดองค์การมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญเสริม บุญเจริญผล. (2553). *จิตพี ไร่กันหนักหนา* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.jobpub.com/articles/showarticle.asp?id=630> [2553, 9 ตุลาคม].

ฟิสก์, ปีเตอร์. (2553). *ลูกค้าอัจฉริยะ* แปลจากเรื่อง Customer genius (วัฒนา มานะวิบูลย์, แปล). กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.

วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล และสุรพงษ์ ยิ้มละมัย. (2553). อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองหาดใหญ่. *ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*, 2(1), หน้า 26-41.

Davis, Beverly M. (2004). *The impact of leadership on employee motivation* (Online). Available: http://www.lib.umi.com/digital_dissertations/gateway/full_citation_&_abstract/AAT_MQ89924 [2005, May 27].

Morgan, Nigel, Pritchard, Annette, & Pride, Roger. (2010). *Destination branding: Creating the unique destination proposition*. London: Elsevier.

Robinson, Peter (Ed.). (2009). *Operations management in the travel industry*. Cambridge, MA: CAB International.

12. วิธีการส่งต้นฉบับ

- 12.1 ผู้ส่งบทความวิจัยต้องเป็นผู้รับผิดชอบผลทางกฎหมายอันอาจเกิดขึ้น โดยที่มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี จะไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง และลิขสิทธิ์ของงานวิจัยที่ตีพิมพ์จะเป็นของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
- 12.2 ในกรณีที่ผลงานวิจัยมีผู้รับผิดชอบมากกว่า 1 คน ผู้ที่จะนำผลงานวิจัยนั้นมานำเสนอ จะต้องมียกเอกสารรับรองจากผู้ร่วมงานว่า ผู้นำผลงานวิจัยมีส่วนรับผิดชอบในผลงานนี้ไม่น้อยกว่า 50%
- 12.3 ในกรณีที่ผลงานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ให้ระบุชื่อนักศึกษาเป็นชื่อแรก และระบุชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาเป็นชื่อที่สอง และ/หรือสาม โดยให้ระบุตำแหน่งทางวิชาการพร้อมสังกัดทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไว้ด้วย
- 12.4 ส่งต้นฉบับในระบบหลังจากชำระเงินค่าลงทะเบียนตามอัตราที่กำหนดแล้ว หรือติดต่อได้ที่ e-mail: settachai.ch@gmail.com หรือ settachai.ch@east.spu.ac.th ด้วย MS Word 2007 หรือ 2010 (ไม่รับ PDF File)
- 12.5 เมื่อผลงานวิจัยได้แก้ไขตามความเห็นของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และส่งคืนกลับมาแล้ว มหาวิทยาลัยจะส่งหนังสือตอบรับให้ท่านนำเสนอผลงานได้ พร้อมกันนี้เจ้าของผลงานวิจัยต้องยืนยันโดยตอบรับในระบบด้วย ทั้งนี้มหาวิทยาลัยจะจำกัดจำนวนผลงานที่จะนำเสนอเพียง 100 ผลงานเท่านั้น

หมายเหตุ สอบถามรายละเอียดได้ที่ ฝ่ายวิชาการ 0-3874-3690-9 ต่อ 2101, 2102, 2113

13. วิธีการนำเสนอผลงาน

13.1 แบบบรรยาย

- การนำเสนอผลงานแบบบรรยาย (Oral Presentation) ให้ผู้นำเสนอทำ PowerPoint ใช้ประกอบการนำเสนอ
- ส่งไฟล์นำเสนอในวันศุกร์ที่ 2 พฤษภาคม 2557 เวลา 08.00-10.00 น.
- การทำ PowerPoint ใช้ตัวอักษรขนาด 32 สำหรับหัวข้อ และขนาด 28 สำหรับข้อย่อย PowerPoint ควรทำเป็นหัวข้อเพื่อบรรยาย ไม่ควรทำเป็นเนื้อหาละเอียด และไม่ควรมีเกิน 15 สไลด์ สไลด์แรกควรเป็นชื่อเรื่องและชื่อผู้นำเสนอ
- เวลาในการนำเสนอ ใช้เวลาเรื่องละไม่เกิน 15 นาที ให้เวลาซักถามและตอบคำถาม 5 นาที
- เจ้าของผลงานจะต้องเตรียมเอกสารสรุปเพื่อแจกผู้เข้าร่วมประชุมที่สนใจเรื่องละ 20 ชุด
- การวิจารณ์ จะมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 ท่าน ประจำแต่ละห้องเพื่อวิจารณ์ผลงาน
- เมื่อนำเสนอผลงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว ประธานที่ประชุมกลุ่มย่อยจะมอบเกียรติบัตรยืนยันการนำเสนอผลงานของท่าน

- ในวันประชุมวิชาการระดับชาติ ผู้ลงทะเบียนจะได้รับซีดีรอมบทคัดย่อผลงานวิจัยทั้งหมด และมหาวิทยาลัยจะรีบดำเนินการรวบรวมผลงานฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการนำเสนอแล้ว ตีพิมพ์เป็นรายงานสืบเนื่อง (Proceedings) และ upload ใ้บนเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย
- มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี จะส่งซีดีรอมผลงานฉบับสมบูรณ์ (Proceedings) พร้อมหนังสือยืนยันรายชื่อผู้ที่นำเสนอผลงานวิจัยไปยังมหาวิทยาลัยต้นสังกัด โดยเร็ว

13.2 แบบโปสเตอร์

- รูปแบบการจัดทำตาม Template ตัวอย่าง
- เนื้อหาประกอบด้วย
  - ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
  - ชื่อผู้วิจัย (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
  - บทคัดย่อ
  - บทนำ
  - วิธีดำเนินการวิจัย
  - ผลการวิจัย
  - อภิปรายผล
  - การนำผลการวิจัยไปใช้
  - บรรณานุกรม
- ขนาดของโปสเตอร์ 80 X 120 เซนติเมตร
- วัน เวลา และสถานที่ การนำเสนอ
  - วันศุกร์ที่ 2 พฤษภาคม 2557 เวลา 13.00-15.00 น. ชั้น 1 อาคาร ดร.สุข - มานินี พุคยาภรณ์
  - เจ้าของผลงานต้องอยู่ประจำโปสเตอร์ ตามเวลาที่กำหนด
- วันเวลา การติดโปสเตอร์
  - วันพฤหัสบดีที่ 1 พฤษภาคม 2557 เวลา 13.00-17.00 น.
  - วันศุกร์ที่ 2 พฤษภาคม 2557 เวลา 06.00-08.00 น.
- เจ้าของผลงานจะต้องเตรียมเอกสารสรุปเพื่อแจกผู้เข้าร่วมประชุมที่สนใจเรื่องละ 20 ชุด
- เมื่อนำเสนอผลงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว ประธานที่ประชุมจะมอบเกียรติบัตรยืนยันการนำเสนอผลงานของท่าน
- ในวันประชุมวิชาการระดับชาติ ผู้ลงทะเบียนจะได้รับซีดีรอมบทคัดย่อผลงานวิจัยทั้งหมด และมหาวิทยาลัยจะรีบดำเนินการรวบรวมผลงานฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการนำเสนอแล้ว ตีพิมพ์เป็นรายงานสืบเนื่อง (Proceedings) และ upload ใ้บนเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย
- มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี จะส่งซีดีรอมผลงานฉบับสมบูรณ์ (Proceedings) พร้อมหนังสือยืนยันรายชื่อผู้ที่นำเสนอผลงานวิจัยไปยังมหาวิทยาลัยต้นสังกัด โดยเร็ว

สามารถดูตัวอย่าง ตัวอย่างการพิมพ์บทความวิจัย (Template) และตัวอย่างโปสเตอร์ (Template) ได้ที่

<http://www.east.spu.ac.th/spucon2014/>

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
SRIPATUM UNIVERSITY CHONBURI CAMPUS

คำสั่งมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ที่ 329 / 2556

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4

(2014 SPUC National Conference)

เพื่อให้การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ที่จะจัดขึ้นในวันศุกร์ที่ 2 พฤษภาคม 2557 ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามคำสั่งที่ 47/2543 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2543 เรื่องการมอบอำนาจให้รองอธิการบดี วิทยาเขตชลบุรี จึงแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 ดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการที่ปรึกษา

1.1	รองอธิการบดีวิทยาเขตชลบุรี	ประธานกรรมการ
1.2	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	กรรมการ
1.3	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา	กรรมการ
1.4	รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและแผน	กรรมการ
1.5	ที่ปรึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี	กรรมการ
1.6	ผู้ช่วยอธิการบดี	กรรมการ
1.7	ผู้ช่วยอธิการบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ อุตสาหะ)	กรรมการและเลขานุการ
1.8	ผู้อำนวยการกลุ่มงานมาตรฐานและบริการการศึกษา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ กำหนดนโยบายแนวทางในการจัดงานและติดตามผลการดำเนินงาน

2. คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการจัดการประชุม

2.1	ผู้ช่วยอธิการบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ อุตสาหะ)	ประธานกรรมการ	
2.2	รองคณบดี	กรรมการ	
2.3	รองผู้อำนวยการสำนักวิชาศึกษาทั่วไป	กรรมการ	
2.4	ผู้อำนวยการสถาบันภาษาและวิเทศสัมพันธ์	กรรมการ	
2.5	ประธานคณะกรรมการทุกฝ่าย	กรรมการ	
2.6	หัวหน้าสาขาวิชา	กรรมการ	
2.7	หัวหน้าสำนักงานวิชาการ	กรรมการและเลขานุการ	
2.8	นางสาวพิรญา	สูงเนิน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
2.9	นางภาริดา	เทพอวยชัย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

- มีหน้าที่**
1. ประสานงานกับคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ให้การจัดงานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ
  2. จัดประชุมให้เป็นไปอย่างเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

3. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยในการดำเนินงานทางวิชาการ

3. คณะกรรมการฝ่ายพิจารณาผลงาน

3.1	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ		ประธานกรรมการ
3.2	รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและแผน		รองประธานกรรมการ
3.3	รองศาสตราจารย์สุวิทย์	นันทน้อย	กรรมการ
3.4	รองคณบดี		กรรมการ
3.5	ดร.เศรษฐชัย	ชัยสนิท	กรรมการและเลขานุการ
3.6	นางสาวพิรญา	สูงเนิน	ผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

1. จำแนกสาขาบทความวิจัยและพิจารณากลับกรองผลงานวิจัยเบื้องต้นเพื่อเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา
2. พิจารณาผลงานสร้างสรรค์ เพื่อร่วมนำเสนอในการประชุมวิชาการทั้งแบบบรรยายและโปสเตอร์
3. ติดตามผลการพิจารณาผลงานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ
4. แจ้งผลการพิจารณาบทความวิจัยแก่เจ้าของบทความวิจัยทั้งแบบบรรยายและโปสเตอร์
5. ดำเนินการประชุมกลุ่มย่อยในวันงาน

4. คณะกรรมการฝ่ายพิธีการ

4.1	ผู้อำนวยการสำนักรองอธิการบดี		ประธานกรรมการ
4.2	หัวหน้าสำนักงานวิชาการ		กรรมการ
4.3	หัวหน้าสำนักงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์		กรรมการ
4.4	บุคลากรสำนักงานประชาสัมพันธ์และการตลาด		กรรมการ
4.5	บุคลากรสำนักงานวิชาการ		กรรมการ
4.6	นางสาวนารัตน์	กัญวาลเนาวรัตน์	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่

1. จัดทำกำหนดการ ค่ากล่าว หนังสือเชิญประธาน วิทยากร และแขกผู้ร่วมงานในพิธีเปิด ฯ
2. ดำเนินการพิธีเปิดงานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 4 ตามกำหนดการให้เรียบร้อย

5. คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

5.1	ผู้อำนวยการกลุ่มงานกิจการสัมพันธ์		ประธานกรรมการ
5.2	บุคลากรสำนักงานประชาสัมพันธ์และการตลาด		กรรมการ
5.3	นายชินวัฒน์	ประยูรรัตน์	กรรมการ
5.4	นางสาวขนิษฐา	บุญจี๊ด	กรรมการ
5.5	นางสาวมณีพรรณ	ธีรังกิตติกุล	กรรมการ
5.6	นายณัฐพล	คชวงษ์	กรรมการ
5.7	นางสาวศศิลา	ตรีหากิจ	กรรมการและเลขานุการ

8.3	บุคลากรสำนักงานทะเบียน	กรรมการ
8.4	นางอรุณเลิศ วรรณยศ	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ จัดเตรียมอาหารว่าง เครื่องดื่มและอาหารกลางวัน สำหรับบริการให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เข้าร่วมรับฟัง

9. คณะกรรมการตรวจสอบบทคัดย่อภาษาอังกฤษ

9.1	รองคณบดีคณะศิลปศาสตร์	ประธานกรรมการ
9.2	นางสาวนิรชร บุญชูกุล	กรรมการ
9.3	Ms. Hope Christina Hilado Deita	กรรมการ
9.4	Mr. Sukhana Chakma	กรรมการ
9.5	นายภาณุวัฒน์ พันธุ์โคตร	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ ตรวจสอบความถูกต้องของบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ส่งให้กองบรรณาธิการฝ่ายจัดทำรายงานสืบเนื่อง

10. คณะกรรมการกองบรรณาธิการฝ่ายจัดทำรายงานสืบเนื่อง

10.1	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	ประธานกรรมการ
10.2	รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิชาวิน	กรรมการ
10.3	รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีวรรณ ยอดนิล	กรรมการ
10.4	รองศาสตราจารย์ระเบียบ สุขวิรี	กรรมการ
10.5	นายมนตรี พลเยี่ยม	กรรมการ
10.6	นางสาวนพวรรณ ยุติธรรม	กรรมการและเลขานุการ
10.7	นางสาวรัตนา เอมสถิตย์	กรรมการและเลขานุการ

- มีหน้าที่**
1. ประสานงานกับฝ่ายเอกสารการจัดพิมพ์
  2. จัดต้นฉบับเพื่อจัดพิมพ์
  3. ตรวจสอบรูปแบบและพิสูจน์อักษรให้ถูกต้องก่อนจัดพิมพ์

11. คณะกรรมการฝ่ายเอกสารการจัดพิมพ์

11.1	ผู้อำนวยการสำนักหอสมุด	ประธานกรรมการ
11.2	บุคลากรสำนักหอสมุด	กรรมการ
11.3	นางสาวจันทร์จิรา นกงาม	กรรมการและเลขานุการ

- มีหน้าที่**
1. รวบรวมบทความวิจัยและจัดรูปแบบต้นฉบับเล่มสมบูรณ์
  2. จัดทำต้นฉบับบทคัดย่อและรายงานฉบับสมบูรณ์ส่งฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์เพื่อบันทึกลงซีดี
  3. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์เป็นรูปเล่ม

12. คณะกรรมการฝ่ายยานพาหนะ

12.1	ผู้อำนวยการกลุ่มงานทรัพย์สิน	ประธานกรรมการ
12.2	นายอดิเรก โพธิ์สุวรรณ	กรรมการ
12.3	นายนิมิตร แสงประเสริฐ	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ จัดเตรียมรถตู้ให้พร้อมใช้งานสำหรับรถฉุกเฉิน

13. คณะกรรมการฝ่ายสารสนเทศ

13.1	หัวหน้าสำนักงานบริการคอมพิวเตอร์	ประธานกรรมการ
13.2	นายศุภชัย ภิรมย์รัตน์	กรรมการ
13.3	นายสุพัต เทียมเมธี	กรรมการ
13.4	บุคลากรสำนักงานบริการคอมพิวเตอร์	กรรมการ
13.5	นางสาววรรษมน ศรีเจริญ	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่

1. จัดทำเว็บไซต์ของงานประชุมวิชาการระดับชาติของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
2. จัดทำเว็บเพจโปรแกรมลงทะเบียนผ่านเว็บไซต์

14. คณะกรรมการฝ่ายจัดการแข่งขันด้านมัลติมีเดียแอนิเมชันและออกแบบสื่อดิจิทัล

14.1	ผู้ช่วยอธิการบดี (ดร.ช.ธง พวงสุวรรณ)	ประธานกรรมการ
14.2	ดร.เศรษฐชัย ชัยสนิท	กรรมการ
14.3	คณาจารย์คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ	กรรมการ
14.4	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เยาวนารถ พันธุ์เพ็ง	กรรมการ
14.5	คณาจารย์คณะนิเทศศาสตร์	กรรมการ
14.6	นางสาวปิ่นทชณิษ เฟ่งผล	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่

1. ดำเนินการประชาสัมพันธ์จัดการแข่งขันด้านมัลติมีเดียแอนิเมชัน และการออกแบบสื่อดิจิทัล
2. ตัดสินและมอบรางวัลแก่ผู้เข้าร่วมการแข่งขัน

15. คณะกรรมการฝ่ายรับลงทะเบียน

15.1	ผู้อำนวยการกลุ่มงานมาตรฐานและบริการการศึกษา	ประธานกรรมการ
15.2	บุคลากรสำนักงานทะเบียน	กรรมการ
15.3	นางนัยนา สิงห์โตทอง	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่

รับลงทะเบียนและแจกเอกสารในการประชุมให้ผู้เข้าร่วมประชุม

16. คณะกรรมการฝ่ายหาผู้สนับสนุนการจัดงานและจัดทำของที่ระลึก

16.1	ผู้ช่วยอธิการบดี (นายนรินทร์ พนาवास)	ประธานกรรมการ
16.2	รองคณบดี	กรรมการ
16.3	นายอดิศักดิ์ ภิญญาคง	กรรมการ
16.4	นางสมพร แก้วสงค์	กรรมการ
16.5	นายสุพัต เทียมเมธี	กรรมการ
16.6	นางสาวนวรรรัตน์ คำเสียง	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่

1. จัดหาผู้สนับสนุนการจัดงานพร้อมจัดทำโลโก้ให้ผู้สนับสนุนการจัดงาน
2. จัดทำของที่ระลึกสำหรับผู้เข้าร่วมงานประชุมวิชาการระดับชาติ

17. คณะกรรมการฝ่ายการเงิน

17.1	หัวหน้าสำนักงานการคลัง	ประธานกรรมการ

	17.2 หัวหน้าสำนักงานบัญชี	กรรมการ
	17.3 บุคลากรสำนักงานการคลัง / บุคลากรสำนักงานบัญชี	กรรมการ
	17.4 นางสาวอภิญญา อานันทประภา	กรรมการและเลขานุการ
มีหน้าที่	1. วางแผนและจัดเก็บค่าลงทะเบียน	
	2. ดูแลการเบิกจ่ายเงินและการชำระบัญชีให้เป็นไปตามระเบียบ	

18. คณะกรรมการฝ่ายปฐมคม

	18.1 ผู้อำนวยการกลุ่มงานกิจการนักศึกษา	ประธานกรรมการ
	18.2 นางสาวเจกิตานี ศรีสุวรรณ	กรรมการ
	18.3 บุคลากรสำนักงานกิจการนักศึกษา	กรรมการ
	18.4 คณะกรรมการบริหารสโมสรนักศึกษา	กรรมการ
	18.5 นักศึกษาช่วยงาน	กรรมการ
	18.6 นางสาววันดี บุญดี	กรรมการและเลขานุการ
มีหน้าที่	1. ต้อนรับและอำนวยความสะดวก ประธาน ผู้ทรงคุณวุฒิ แขกผู้มีเกียรติและผู้เข้าประชุมวิชาการ	
	2. ประสานงานกับฝ่ายพิธีการ ฝ่ายจัดสถานที่ และฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์	

19. คณะกรรมการฝ่ายประเมินผล

	19.1 หัวหน้าสำนักงานวิจัย	ประธานกรรมการ
	19.2 บุคลากรสำนักงานวิจัย	กรรมการ
	19.3 นางสาวรัศมีพร พยุ่งพงษ์	กรรมการและเลขานุการ
มีหน้าที่	1. จัดทำแบบประเมินผล แจกและรวบรวมแบบประเมินผล	
	2. สรุปแบบประเมินผล	
	ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป	

ตั้ง ณ วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

(รองศาสตราจารย์วณิ ฐาปนวงศ์สานติ)
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติหน้าที่แทน
รองอธิการบดี วิทยาเขตชลบุรี

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
SRIPATUM UNIVERSITY CHONBURI CAMPUS

คำสั่งมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ที่ 026 / 2557

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการคัดกรอง ประสานงาน และติดตามผลงานวิจัย
ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 (2014 SPUC National Conference)

เพื่อให้การดำเนินงานพิจารณาผลงานวิจัย โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ที่กำหนดจัดขึ้นในวันศุกร์ที่ 2 พฤษภาคม 2557 ดำเนินไปด้วยความถูกต้อง เรียบร้อย อาศัยอำนาจตามคำสั่งมหาวิทยาลัยศรีปทุม ที่ 47/2543 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2543 เรื่อง การมอบอำนาจให้รองอธิการบดี วิทยาเขตชลบุรี จึงเห็นควรแต่งตั้งคณะกรรมการคัดกรอง ประสานงาน และติดตามผลงานวิจัย ดังรายชื่อต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ศึกษาศาสตร์

1. ดร.ธัญวิษ	วิเชียรพันธ์	ประธานอนุกรรมการ
2. นางสาวรัศมีพร	พยุพงษ์	อนุกรรมการ
3. นางกุสุมา	ถาวร	อนุกรรมการและเลขานุการ

กลุ่มที่ 2 นิติศาสตร์ / การปกครอง

1. ดร.สอาด	หอมมณี	ประธานอนุกรรมการ
2. รศ.สุวิทย์	นันทน้อย	อนุกรรมการ
3. นายอนันต์	ช่วยนีก	อนุกรรมการ
4. ว่าที่ร้อยตรีศิริพงษ์	อัครชัยภูมิสกุล	อนุกรรมการและเลขานุการ

กลุ่มที่ 3 บริหารธุรกิจ / การจัดการ (กลุ่ม A)

1. ดร.ปาริชาติ	คุณปลื้ม	ประธานอนุกรรมการ
2. นางพนารัตน์	อุปพงษ์	อนุกรรมการ
3. นายพลกฤษณ์	ไพโรสภานท์วัฒน์กุล	อนุกรรมการและเลขานุการ

กลุ่มที่ 4 บริหารธุรกิจ / การจัดการ (กลุ่ม B)

1. ดร.ชลธิศ	ดาราวงษ์	ประธานอนุกรรมการ
2. นายชัยณรงค์	ชัยจินดา	อนุกรรมการและเลขานุการ

กลุ่มที่ 5 บัญชี

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัสพงษ์	จันทร์งาม	ประธานอนุกรรมการ
2. นางสาวอุราภรณ์	รักมิตร	อนุกรรมการและเลขานุการ

กลุ่มที่ 6 เทคโนโลยีสารสนเทศ

1. ดร.เศรษฐชัย	ชัยสนิท	ประธานอนุกรรมการ
2. นางสาวปิ่นฟ้าชณิษ	เพ่งผล	อนุกรรมการ
3. ดร.รัชดาวรรณ	อิทธิไพลสิฐพันธ์	อนุกรรมการและเลขานุการ

กลุ่มที่ 7...

กลุ่มที่ 7 นิเทศศาสตร์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เยาวนารถ	พันธุ์เพ็ญ	ประธานอนุกรรมการ
2. ดร.ปรีชา	รินรัตน์	อนุกรรมการ
3. นายพงศ์สิน	พรหมพิทักษ์	อนุกรรมการและเลขานุการ

กลุ่มที่ 8 ภาษาและการท่องเที่ยว

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์	อุสาหะ	ประธานอนุกรรมการ
2. นางสาวนิรชร	บุญชูกุล	อนุกรรมการ
3. นางสาวเจกิตาน์	ศรีสรพล	อนุกรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่

1. พิจารณาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่ออ่านบทความวิจัยเฉพาะสาขา
2. ติดตามผลการประเมินประสานกับเจ้าของบทความเพื่อแก้ไขและแจ้งผล
3. ส่งหนังสือตอบรับและติดตามผลการตอบรับการนำเสนอผลงานทางวิชาการของเจ้าของบทความ
4. ประสานงานกับคณะกรรมการฝ่ายพิจารณาผลงานในการนำเสนอ
5. ดำเนินการนำเสนอกลุ่มย่อย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2557

(รองศาสตราจารย์วานี ฐานปนวงศ์ธานี)
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติหน้าที่แทน
รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
SRIPATUM UNIVERSITY CHONBURI CAMPUS

คำสั่งมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ที่ 084 / 2557

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนำเสนอกลุ่มย่อยและแบบโปสเตอร์
ในการประชุมวิชาการระดับชาติ (2014 SPUC National Conference)

เพื่อให้การประชุมวิชาการระดับชาติ ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ที่จะจัดขึ้นในวันศุกร์ที่ 2 พฤษภาคม 2557 ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามคำสั่งมหาวิทยาลัยศรีปทุม ที่ 47/2543 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543 เรื่อง การมอบอำนาจให้รองอธิการบดี วิทยาเขตชลบุรี จึงแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนำเสนอกลุ่มย่อยและแบบโปสเตอร์ในการประชุมวิชาการระดับชาติ (2014 SPUC National Conference) ดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการดำเนินการนำเสนอกลุ่มย่อย

กลุ่มผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย (ห้อง 1003)

1. ดร.ธันยวิษ	วิเชียรพันธ์	ประธาน
2. นางสาวอารีย์	ขันดิษฐมงคล	กรรมการ
3. นางสาวรัศมีพร	พยุพงษ์	เลขานุการ

กลุ่มผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย (ห้อง 1004)

1. ดร.สอาด	หอมมณี	ประธาน
2. รองศาสตราจารย์สุวิทย์	นัมน้อย	กรรมการ
3. ว่าที่ร้อยตรีศิริพงษ์	อัครชัยภูมิสกุล	เลขานุการ

กลุ่มผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย (ห้อง 1005)

1. ดร.ปาริชาติ	คุณปลื้ม	ประธาน
2. นางพนารัตน์	อุปพงษ์	กรรมการ
3. นายพลกฤษณ์	ไพโรสานท์วิชกุล	เลขานุการ

กลุ่มผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย (ห้อง 1006)

1. ดร.ชลธิศ	ดาราวงษ์	ประธาน
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิรพงษ์	จันทร์งาม	กรรมการ
3. นายวิษวะ	อุณยะวงษ์	เลขานุการ

กลุ่มผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย (ห้อง 1009)

1. ดร.เศรษฐชัย	ชัยสนิท	ประธาน
2. นางสาวปิ่นท้ชณิซ	เพ็งผล	กรรมการ
3. นางจิราภรณ์	ชมยิ้ม	เลขานุการ

กลุ่มผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย (ห้อง 1010)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เยาวนารถ	พันธุ์เพ็ง	ประธาน
2. นายพงศ์สิน	พรหมพิทักษ์	กรรมการ

3. นางสาววราพร	คำจับ	เลขานุการ
- กลุ่มผลงานวิชาการที่นำเสนอแบบบรรยาย (ห้อง 1011)**
1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ อูสาหะ		ประธาน
2. นางสาวนิรชร	บุญชูกุล	กรรมการ
3. นางสาวเจกิตานี	ศรีสรवल	เลขานุการ

มีหน้าที่

1. แนะนำผู้นำเสนอผลงานวิชาการในการดำเนินการนำเสนอผลงานแบบบรรยาย
2. กำกับเวลาในการนำเสนอ โดยใช้เวลานำเสนอ 15 นาที และตอบข้อซักถาม 5 นาที รวมเวลาทั้งหมด 20 นาที เมื่อเริ่มนำเสนอครบ 10 นาที ส่งสัญญาณเตือนด้วยการยกป้าย “เหลือเวลา 5 นาที” และเตือนอีกครั้งเมื่อครบกำหนดเวลาตอบข้อซักถาม 5 นาที ให้ยกป้าย “หมดเวลา”
3. คอยกำกับความเรียบร้อยของบรรยากาศในการนำเสนอกลุ่มย่อย
4. กำกับให้นักศึกษาช่วยงานเปลี่ยนป้ายชื่อให้สอดคล้องกับผู้นำเสนอ
5. มอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอผลงานวิชาการ หลังเสร็จสิ้นการนำเสนอ

2. คณะกรรมการดำเนินการฝ่ายจัดการนำเสนอผลงานวิชาการแบบโปสเตอร์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราพร	ระโหฐาน	ประธานกรรมการ
2. ดร.ปรีชา	รินรัตนกร	กรรมการ
3. นายอาคม	เผือกจันทิก	กรรมการ
4. นายอชิระ	ใจสุบรรณ	กรรมการ
5. นายธนัญกรณ์	รักษาคำ	กรรมการ
6. นางณพัชร์วดี	แสงบุญนำ หงษ์ทอง	กรรมการ
7. นายอภิชัย	ตระหง่านศรี	กรรมการ
8. นางสาวลัดดาวรรณ	มีอนันต์	กรรมการ
9. นายชัยณรงค์	ชัยจินดา	เลขานุการ

มีหน้าที่

1. จัดเตรียมสถานที่ และกำหนดผังการตั้งบอร์ด สำหรับการนำเสนอผลงานวิชาการแบบโปสเตอร์ (ที่ลานอเนกประสงค์ ชั้น 1 อาคาร ดร.สุข - มาลินี พุคยาภรณ์)
  2. กำหนดชื่อผู้นำเสนอผลงานวิชาการ โดยติดที่บอร์ด
  3. แนะนำผู้นำเสนอแบบโปสเตอร์ดำเนินการตอบข้อซักถามตามเวลาที่กำหนด
  4. เชื่อมชม และซักถามผู้นำเสนอผลงานวิชาการแบบโปสเตอร์ เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ
  5. มอบเกียรติบัตรแก่ผู้นำเสนอผลงานวิชาการ หลังเสร็จสิ้นการนำเสนอ
- ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2557

(รองศาสตราจารย์วัญญิ ฐาปนวงศ์สานติ)
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติหน้าที่แทน
รองอธิการบดี วิทยาเขตชลบุรี

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
SRIPATUM UNIVERSITY CHONBURI CAMPUS

คำสั่งมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ที่ 085 / 2557

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลงานทางวิชาการ

ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 (2014 SPUC National Conference)

เพื่อให้การประชุมวิชาการระดับชาติ (2014 SPUC National Conference) ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ที่จะจัดขึ้นในวันที่ 2 พฤษภาคม 2557 ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามคำสั่งมหาวิทยาลัยศรีปทุม ที่ 47/2543 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2543 เรื่อง การมอบอำนาจให้รองอธิการบดี วิทยาเขตชลบุรี จึงแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลงานทางวิชาการในการประชุมวิชาการระดับชาติ (2014 SPUC National Conference) ดังต่อไปนี้

คณะกรรมการฝ่ายพิจารณาผลงานทางวิชาการ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ครรชิต	มาลัยวงศ์ ราชบัณฑิต	ประธานกรรมการ
2. ศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์	ดีสมโชค	กรรมการ
3. ศาสตราจารย์ พล.ต.ต.หญิง ดร.นัยนา	เกิดวิชัย	กรรมการ
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์	วรรณจักริยา	กรรมการ
5. รองศาสตราจารย์ ดร.คุณวุฒิ	คนฉลาด	กรรมการ
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์	สุขศรีงาม	กรรมการ
7. รองศาสตราจารย์ ดร.สัลยุทธ์	สว่างวรรณ	กรรมการ
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสงค์	ประณีตพลกรัง	กรรมการ
9. รองศาสตราจารย์ ดร.เอื้อน	ปิ่นเงิน	กรรมการ
10. รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต	ไข่มุกด์	กรรมการ
11. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์	บุญวิเศษ	กรรมการ
12. รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์	เกิดประสพ	กรรมการ
13. รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา	เกิดประสพ	กรรมการ
14. รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์	วิภาวิน	กรรมการ
15. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีวรรณ	ยอดนิล	กรรมการ
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลลักษณ์	สุวจิตตานนท์	กรรมการ
17. รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์	อินทรประเสริฐ	กรรมการ
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ภูริชญา	วัฒนรุ่ง	กรรมการ
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ	โชคเหมาะ	กรรมการ
20. รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย	อิสรัมย์	กรรมการ
		21. รองศาสตราจารย์

21. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาธ	อิศรปรีดา	กรรมการ
22. รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง	ทับศรี	กรรมการ
23. รองศาสตราจารย์ ดร.องอาจ	นัยพัฒน์	กรรมการ
24. รองศาสตราจารย์ ดร.คุษฎี	โยเหลา	กรรมการ
25. รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา	ตันศิริ	กรรมการ
26. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์	สุขสกุลชัย	กรรมการ
27. รองศาสตราจารย์ ศพญ. ดร.ศศิรา	คุปพิทยานันท์	กรรมการ
28. รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ชาญ	ณ ลำปาง	กรรมการ
29. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์	บุญพิเศษ	กรรมการ
30. รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ	รัตนสังฆธรรม	กรรมการ
31. รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต	สุขเจริญพงษ์	กรรมการ
32. รองศาสตราจารย์ ดร.นภดล	ร่วมโพธิ์	กรรมการ
33. รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม	ฤกษ์กลาง	กรรมการ
34. รองศาสตราจารย์ภรดี	พันธุ์ภากร	กรรมการ
35. รองศาสตราจารย์อุบลวรรณ	เปรมศรีรัตน์	กรรมการ
36. รองศาสตราจารย์สุนีย์	เลี้ยวเพ็ญวงษ์	กรรมการ
37. รองศาสตราจารย์วิรัช	สงวนวงศ์นาวา	กรรมการ
38. รองศาสตราจารย์ยุทธนา	ธรรมเจริญ	กรรมการ
39. รองศาสตราจารย์ยุพาวรรณ	วรรณวานิชย์	กรรมการ
40. รองศาสตราจารย์กาญจนา	มณีแสง	กรรมการ
41. รองศาสตราจารย์ยี่น	ภู่วรรณ	กรรมการ
42. รองศาสตราจารย์สุพล	อิงประสาร	กรรมการ
43. รองศาสตราจารย์ภารดี	มหาจันทร์	กรรมการ
44. รองศาสตราจารย์คณพร	บุญพารอด	กรรมการ
45. รองศาสตราจารย์สุนา	สิทธิเลิศประสิทธิ์	กรรมการ
46. รองศาสตราจารย์เนตร์พัฒนา	ยาวิราช	กรรมการ
47. รองศาสตราจารย์สุวิทย์	นันทน้อย	กรรมการ
48. รองศาสตราจารย์บำรุง	สุขพรรณ	กรรมการ
49. รองศาสตราจารย์ธนชัย	ยมจินดา	กรรมการ
50. รองศาสตราจารย์สุนน	อยู่สิน	กรรมการ
51. รองศาสตราจารย์นิพันธ์	เห็นโชคชัยชนะ	กรรมการ
52. รองศาสตราจารย์วาณี	ฐานวงศ์ธานี	กรรมการ

53. รองศาสตราจารย์...

53. รองศาสตราจารย์ศิริ โสภากย์	บุรพาเดชะ	กรรมการ
54. รองศาสตราจารย์นิภา	ศรีไพโรจน์	กรรมการ
55. รองศาสตราจารย์ชนินทร์	ชุนหพันธ์รักษ์	กรรมการ
56. รองศาสตราจารย์รัตนา	จักกะพาก	กรรมการ
57. รองศาสตราจารย์สุเมธ	จานประดับ	กรรมการ
58. รองศาสตราจารย์จำรูวรรณ	ธรรมวัตร	กรรมการ
59. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระ	กุลสวัสดิ์	กรรมการ
60. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลธิศ	เอี่ยมวรอุฒิกุล	กรรมการ
61. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัสดาว	เรโนลด์	กรรมการ
62. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิต	อู่อั้น	กรรมการ
63. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี	เพชรสว่าง	กรรมการ
64. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาวี	หัตถกรรม	กรรมการ
65. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา	รัศมีขวัญ	กรรมการ
66. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาติ	มณีโชติ	กรรมการ
67. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระพีพร	ศรีจำปา	กรรมการ
68. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ว่าที่เรือตรี) ดร.เอกวิทย์ มณีธร		กรรมการ
69. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์	ชัยกิจอุไรใจ	กรรมการ
70. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครวรรณ์	แสงวิภาค	กรรมการ
71. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี	วงศ์หล้า	กรรมการ
72. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด	จงอภิรัตน์กุล	กรรมการ
73. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐม	หงษ์สุวรรณ	กรรมการ
74. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ	กรวยสวัสดิ์	กรรมการ
75. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรนนท์	สายันท์เกษะ	กรรมการ
76. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ	ภูพัฒน์วิบูลย์	กรรมการ
77. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา	สงวนสัตย์	กรรมการ
78. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิษฐ์	นาภระแสร์	กรรมการ
79. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรางคณา	ธรรมลิขิต	กรรมการ
80. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา	จันทวงศ์	กรรมการ
81. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ	อุสาหะ	กรรมการ
82. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย	มีคำ	กรรมการ
83. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์	อุสาหะ	กรรมการ
84. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์	สืบวัฒน์	กรรมการ
		85. ผู้ช่วยศาสตราจารย์...

85. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชดาวรรณ	นึ่งน้อย	กรรมการ
86. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร	อุค้ายัย	กรรมการ
87. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎาวรรณ	นึ่งนวล	กรรมการ
88. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล	ลิมถาวรานันต์	กรรมการ
89. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราพร	ระโหฐาน	กรรมการ
90. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร	ศรีญาณลักษณ์	กรรมการ
91. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมพันธ์	จันทร์ดี	กรรมการ
92. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณะ	ชินสาร	กรรมการ
93. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภก. ดร.เกรียงศักดิ์	เอี่ยมเก็บ	กรรมการ
94. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภคินิจ	คุปพิทยานันท์	กรรมการ
95. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา	กรเพชรปราณี	กรรมการ
96. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรีณี	มณีศรี	กรรมการ
97. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทงศักดิ์	โสวจิตตดากุล	กรรมการ
98. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พูนทรัพย์	วัจนสุนทร	กรรมการ
99. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิมพรรณ	สุจารินพงศ์	กรรมการ
100. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จีรพงษ์	จันทร์งาม	กรรมการ
101. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นวลศรี	เด่นวัฒนา	กรรมการ
102. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิรุพห์	ศรีบริรักษ์	กรรมการ
103. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประภัสสร	คำสวัสดิ์	กรรมการ
104. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เยาวนารด	พันธุ์เพ็ญ	กรรมการ
105. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุไรวรรณ	จิตเป็นธม กิม	กรรมการ
106. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประทีป	จินจี่	กรรมการ
107. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ประทีป	ทับออตตานนท์	กรรมการ
108. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัชวาลย์	พูนลาภพานิช	กรรมการ
109. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เสกสรรค์	ตันผาศิการ์ณ	กรรมการ
110. ดร.วรรณดี	สุทธินรากร	กรรมการ
111. ดร.มนตรี	อนันต์รักษ์	กรรมการ
112. ดร.ปาริชาติ	คุณปลื้ม	กรรมการ
113. ดร.จุมพฏ	บริราช	กรรมการ
114. ดร.จักรพงษ์	ลิมปนุสสรณ์	กรรมการ
115. ดร.ฐิติมา	ไชยะกุล	กรรมการ
116. ดร.บวรวิทย์	เป็รื่องวงศ์	กรรมการ

117. ดร.สารทิศ	สกุลกู	กรรมการ
118. ดร.อัสม์เดช	วานิชชินชัย	กรรมการ
119. ดร.กมล	ชัยวัฒน์	กรรมการ
120. ดร.กมล	จิราพงษ์	กรรมการ
121. ดร.พูนผล	เตวิทย์	กรรมการ
122. ดร.อัญจมา	นิลนพคุณ	กรรมการ
123. ดร.นิเวศน์	จิระวิจิตชัย	กรรมการ
124. ดร.คณินิจ	กุโบลา	กรรมการ
125. ดร.จำเนียร	จวงตระกูล	กรรมการ
126. ดร.ธ.ธง	พวงสุวรรณ	กรรมการ
127. ดร.สุธี	อยู่สถาพร	กรรมการ
128. ดร.สอาด	หอมมณี	กรรมการ
129. ดร.นิพัทธ์	จงสวัสดิ์	กรรมการ
130. ดร.อัครา	โศภารักษ์	กรรมการ
131. ดร.สาวิตรี	รตโนภาส สุวรรณลี	กรรมการ
132. ดร.มณีรัตน์	ภาครูป	กรรมการ
133. ดร.ธนวัต	ลิம்ப์พานิชย์กุล	กรรมการ
134. ดร.สฤกษ์ดี	ศรีขาว	กรรมการ
135. ดร.ศรัญญา	กันตะบุตร	กรรมการ
136. ดร.พุดิยา	ธีระชัยศิริกุล	กรรมการ
137. ดร.กุ่มรินทร์	ภิรมย์เลิศอมร	กรรมการ
138. ดร.ภัทราวดี	มากมี	กรรมการ
139. ดร.วิเชียร	อินทะสี	กรรมการ
140. ดร.โชติศา	ขาวสนิท	กรรมการ
141. ดร.วชิราพรรณ	แก้วประพันธ์	กรรมการ
142. ดร.ศกามาศ	ชูสิทธิ์	กรรมการ
143. ดร.พันธุ์ศักดิ์	ไทยสิทธิ์	กรรมการ
144. ดร.สุเทพ	ทองประดิษฐ์	กรรมการ
145. ดร.นำชัย	ศุภฤกษ์ชัยสกุล	กรรมการ
146. ดร.อัญชลี	สุขในสิทธิ์	กรรมการ
147. ดร.ชลธิศ	คาราวงษ์	กรรมการ
148. ดร.พรลภัส	ณ ลำพูน	กรรมการ

149. ดร.ปรีชา	รินรัตนากร	กรรมการ
150. ดร.กীরดี	ตระการศิริวานิช	กรรมการ
151. ดร.สุทิตี	จัตติยะ	กรรมการ
152. ดร.ชารัทสน์	โมกขมรรคกุล	กรรมการ
153. ดร.ไพรัช	พิบูลย์รุ่งโรจน์	กรรมการ
154. ดร.ชนมภ์รัฐชา	กังวานศุภพันธ์	กรรมการ
155. ดร.ธวิษ	สุตสาคร	กรรมการ
156. ดร.ฉันทลักษณ์	สีสวัสดิ์	กรรมการ
157. ดร.พัชรา	โพธิ์ไพฑูรย์	กรรมการ
158. ดร.ศิวดล	กัญญาคำ	กรรมการ
159. ดร.อนุรักษ์	เรืองรอบ	กรรมการ
160. ดร.ภูวค	บัวบางพลู	กรรมการ
161. ดร.ธันยา	พิทยาพิทักษ์	กรรมการ
162. ดร.กิตติศักดิ์	เป็นงาม	กรรมการ
163. ดร.เดือนเพ็ญ	ทองน่วม	กรรมการ
164. ดร.ธันยวิษ	วิเชียรพันธ์	กรรมการ
165. ดร.พิชาภพ	คนกาญจน์	กรรมการ
166. Dr.Pharm Vu	Phi Ho	กรรมการ
167. ดร.เศรษฐชัย	ชัยสนิท	กรรมการและเลขานุการ
168. นางสาวพิรญา	สูงเนิน	ผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ พิจารณากลับกรองผลงานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์เพื่อให้เจ้าของผลงานนำเสนอในการประชุม
วิชาการระดับชาติ (2014 SPUC National Conference)

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2557

(รองศาสตราจารย์วณิ ฐาปนวงศ์สานติ)
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติหน้าที่แทน
รองอธิการบดี วิทยาเขตชลบุรี